OPERVM OMNIVM SANCTI EPHRAEM SYRI

PATRIS ET SCRIPTORIS ECCLESIAE ANTIQVISSIMI ET DIGNISSIMI,

Quotquot in insignioribus Italiæ Bibliothecis, præcipue autem Romanis, græce inueniri potuerunt,

TOMVS TERTIVS, ET VLTIMVS,

Nunc recens latinitate donatus, & Scholijs illustratus.

Interprete & Scholiaste R. D. Doct. GERARDO VOSSIO Borchlonio Germ.

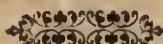
CVM PRIVILEGIO SVMMI PONTIFICIS, ET PERMISSV SVPERIORVM.

ROMAE, Ex Typographia VATICANA.

M. D. XCVIII.

DEO OPTIMO
MAXIMO

Gerardus Vossius.

BSOLVI *tandem, ac edidi ad nominis tui gloriam,* SVMME DEVS, *vnico tuo suffultus præsidio, omnia quæ inueniri a me potuerunt Opera Sancti & electi tui* EPHRAEM SYRI; *quæ te Auctore aliquot ab hinc annis incepi, & te duce iam ad totius Ecclesiæ tuæ Sanctæ vtilitatem, vt potui rectius perfeci, ac in publicum produxi. De quo singulari tuo munere, vt te benefactorem ac directorem agnoscam, tibiq. soli gratias agam, & ad te vnum labores hosce meos referam, monet pietas, suadet ratio, vrget debitum, & ipsa efflagitat natura. Nam si a mari, vt inquit* Eccl. 1.
ille, cuncta flumina occultis quibusdam meatibus orta, iterum in mare, vnde suum duxerunt principium, reuertuntur, vt iterum fluant; merito sane, donorum, ac gratiarum, atque scientiarum flumina ad Te fontem suum viuum refluere atque referri omni tempore debent, vt amplius per riuos diuinæ gratiæ tuæ scaturiant, & abundantius in alueum totius Ecclesiæ refluant: merito & ego (ne ingratus videar) hæc tua dona, sancta inquam religionis Opera, quæ excolenda ac publicanda pro tuo honore, ac vniuersæ Christianitatis beneficio suscepi, ad Te, a quo manarunt, referre, tibiq. dicare ac consecrare debeo: vt a te in mundum feliciter exeant, per te vbertim fructificent; & in te, sponsam tuam Ecclesiam vtiliter iuuent, iugiter sublieuent, adornent, atque illustrent. Multos, & diuturnos in his labores subiui, fateor: sed eos pro nominis tui gloria, & publico Ecclesiæ bono lubens pertuli. varias sæpe difficultates expertus sum: sed eas vt deuorarem, ac facilius superarem, Tu mihi robur dedisti, & auxilium tulisti; atque vt ad finem vsque in suscepto labore constanter perseuerarem, effecisti. Quid ergo retribuam tibi Domine, pro omnibus quæ contribuisti mihi? quod grati animi signum dabo? Debitum, me ad gratiarum actionem tibi reddendam compellit: sed beneficiorum tuorum me detinet magnitudo. Admirabilia magnificētia tua opera, me ad magnalia tua recensenda, laudesq. celebrandas inuitant, & admonent: sed timor me cohibet,

silentiumq. indicit. & si de Te sermonem instituere voluero, ne ex ad-
Psalm. 49 *uerso Regius propheta Dauid mihi obijciat, metuo: Dicit tibi per me Dominus, peccator: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Cuperem hic modo ineffabilem illam tuam bonitatem, & in me, totumq. genus humanum munificentiam atque clementiam verbis prædicare: sed voce te compellare timeo, quia bonorum operum præsidio careo. Immensum laudum tuarum pelagus traijcere desidero: sed multis cogitationum fluctibus contrarijs me inuolui, atque impediri video; & instar stupidi ac imperiti alicuius naucleri anceps hæsito, & ne laudibus ego tuis celebrandis prorsus succumbam, pertimesco. De Te, adorande & tremende Deus, dum verba facere instituo, vertigine intellectus ac mentis laborare incipio, armis iustitiæ destitutus. Dum stupenda opera diuinæ Maiestatis tuæ considero, & mearum virium imbecillitatem, peccatorumq. grauitatem mecum perpendo; tentare, vt velim, non audeo: cum debilis sim, atque peccator, & indignus qui de Te, coram te ex impuris faucibus meis verba depromam. Sed quid? tacebo ne propterea? aut potius varijs tuis donis atque miserationibus confisus, dicere saltem aliquid ad laudem & gloriam nominis tui aggrediar, ne ingratitudinis arguar, & tua in me beneficia parum recolere atque agnoscere censear. Incipiam igitur, si mihi ita per te licebit, dicere ad Te, quomodo a cælestibus illis dictum*
Luc. 2. *est potestatibus: Gloria tibi in altissimis Deo, & in terra pax hominibus*
Psal. 112. *bonæ voluntatis. Gloria tibi, qui in excelsis habitas, & humilia respicis*
Ibidem. *in cælo, & in terra. Gloria tibi, qui excelsus super omnes gentes ac po-*
1. Tim. 6. *pulos Dominus es, & super cælos gloria tua. Gloria tibi Regi Regum, et Domino dominantium, ac Principi omnium principum: cui omnes omnino principatus ac potestates subiecta sunt, cælestes atque terrestres. Gloria tibi, Deus. Gloria tibi semper. iterumque, ac millies, gloria tibi*
Dan. 3. *Deus: qui superlaudatus, & superexaltatus es in secula. Gloria tibi,*
Sap. 8. *qui cuncta gubernas sapienter, et disponis omnia suauiter. Gloria tibi,*
1. Reg. 2. *virtutum & scientiarum Domino: in quo thesauri sapientiæ et scientiæ*
Coloss. 2. *cuncti sunt absconditi. Gloria tibi, omnium bonorum, atque donorũ largitori liberalissimo, & dispensatori fidelissimo. Gloria tibi, qui cunctis cuncta præbes; & vnumquemque quantum expedit, illuminas. Gloria tibi, qui mirabilis es in Sanctis tuis; & mirabilia opera tua in Sancto et electo tuo* EPHRAEM *declarasti, eumq. gloria & honore mirabiliter coronasti: qui solus in omnibus mirabilis es, & facis mirabilia solus. Gloria tibi Domine: qui per me tametsi indignũ, hæc sancta Religionis Ephræm Syri monumenta nunc tandem in mundum, totamq. Ecclesiam secreto tuo consilio prodire voluisti; & bonorũ mihi in his auspiciorum Auctor*

fuisti,

fuisti, conatum meum direxisti, & ad optatum finem opus in me perduxisti. Tibi soli laus, honor, & gloria. Tibi iubilatio, & adoratio, ac sempiterna gratiarum actio. Tibi, si qua in his laudabilia præstiti ac bona, cuncta accepta refero: qui potens es depositum meum seruare in illum diem, cautus atque securus in custodiendo, & fidelis in restituendo, largus in promittendo, & liberalissimus in retribuendo. Tibi talentorum distributori optimo, talentum abs te acceptum, cum aliquo fœnore pro mea imbecillitate iam reddo, totamq. summam simul & lucrum trado. meum in his sudorem atque laborem, censum ac sumptum offero; duplicemq. decimam ac censum, spiritalem & temporalem ex mea tenuitate lubens cum paupere illa vidua Euangelica duos obolos in gazophylacium ac corbonam mittente persoluo, vt & cum illa mercedem abs te bonam referam: ac de oblatis hic largam benedictionem tuam, fructumq. in horreo vitæ æternæ postea percipiam. 1.Tim.1. 2.Tim.1. Matt.25. Marc.12.& Luc.21.

Sed fac tu iam BONE DEVS, *vt semen multiplex doctrinæ huius* S. PATRIS, *quod in agro Ecclesiæ tuæ disseminatum atque dispersum est, fructum nobis vberrimum, trigesimum, sexagesimum, & centesimum producat, fides orthodoxa illius præsidio conseruetur, diuini verbi tui semen propagetur, ac hæresis omnis extirpetur, catholica religio defendatur ac manuteneatur, & pax tandem vniuersæ Ecclesiæ restituatur: fiatque aliquando (sicut a te promissum est) cor credentium vnum, & anima vna, vnum ouile & vnus pastor. Quod vt cum omnium pace ac gaudio diebus fiat nostris, & quidem adhuc tempore deuoti famuli tui* CLEMENTIS VIII. *quem pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti (cuius Pontificatus anno* VI. *meæ vero ætatis anno 50. hæc* EPHRAEM SYRI *Opera a me* ROMAE *absoluta in lucem prodierunt) Diuina tua faxit bonitas atque clementia: faxit, inquam, ac cito faxit. Et erit nomen diuinæ Maiestatis tuæ semper gloriosum, & benedictum in omnia seculorum secula.* AMEN. Matth.13. Ioan.10.

AD S. P. EPHRAEM SYRVM
GERARDI VOSSII APOSTROPHE.

AM tandem singulari Dei omnipotentis beneficio, Sancte Pater EPHRAEM, *omnia tua Opera, quæ ex oriente in occidentem aliquando allata, conquiri & inueniri a me potuerunt, e græco latina reddidi, Scholijs ac varijs lectionibus illustraui, & absoluta ad Dei gloriam & totius Ecclesiæ suæ Sanctæ vtilitatem, tribus Tomis distincta, in amplissimo Orbis theatro, vrbe* ROMA *primum in lucem edidi, & publica atque communia omnibus feci: vt sicut olim in Oriente, ita & deinceps habeantur atque legantur etiam in Occidente. & sicut priscis illis temporibus Tu magnus es habitus in Syria, Græcia, ac Palæstina: ita & seculo hoc nostro in mirabilibus Dei donis quibus resplendes, celebreris quoque in sancta Ecclesia Romana. gaudeasq. magis in cælis, dum Opera illa tua vbique legi posthac cernes in terris. Tubæ ductiles (vt alibi pulchre ac vere dicis) sonuerunt in castris filiorum Israel in deserto; at prædicatio Apostolorum apud omnes gentes audita est: ego vero bis addo, & dico, quòd scripta ac documenta Sanctorum Patrum per totum Christianum orbem pro salute credentium diuulgata sint; & tua Ephræm, doctrina in omni deinceps audietur, celebrabiturq. Sanctorum Ecclesia. Ad eam olim claritudinem (S. Hieronymo teste) perueniſti, vt post lectionem Scripturarum publice in Ecclesiis orientis tua scripta recitarentur: at posthac non solum in Oriente, sed & per totum Occidentem ea legi & intelligi commode poterunt, & quidem lingua haud quaquam exotica ac peregrina, sed latina, & omnibus auditu pergrata, ac quasi propria atque domestica. Nec amplius opera vllius indigebis Interpretis, per quem loquaris atque intelligaris: sed ipse per te latine loqueris, & optime ab omnibus intelligeris; & inter Latinos latinus haberis, ac fructum maximum in vniuersa Ecclesia doctis tuis scriptis, mellifluisq. Sermonibus iam latinis facies. O diem illam cunctis iucundissimam atque gratissimam, quando tua Ephræm, Opera, quibus tot salutis nostræ continentur traduntur q. mysteria, primum in orbem, hancq. lucem prodeunt. Te omnes pij, boni, & docti, atque religiosi viri, deinceps & agnoscent omnes, & prædicabunt semper, gratiasq. tota aget posteritas, quòd adeo magno Christianæ reipublicæ vsui fueris & commodo. Et sane dum rem ipsam penitius mecum expendo, & rerum caussas perquiro, Te ob vberrimum, quem in Ecclesia Dei præstaturus eras fructum, non sine aliquo occulto mysterio* EPHRAEM *nuncupatum comperio, nomine conuenienter ipsi rei accommodato: nam Ephraim Syris, Chaldæis, atque Hebræis idem sonat quod* καρποφόρον, *.i. frugifer, siue fructum ferens: quam etiam velut mysticam nominis tui interpretationem illa fructiferæ vitis visio, quæ tibi adhuc puero, parentibusq. tuis in somnis apparuit, optime confirmauit, ipseq. rerum postea edocuit euentus. Tu enim Ephraim, fertilis es ille Ecclesiæ Euphrates, cuius Spiritalibus doctrinæ fluentis non solum Mesopotamia tua ac Syria, sed tota deinceps sancta irrigabitur Ecclesia. Tu fœcunda es illa Dei vitis, quæ dulcium instar racemorum, doctrinæ fructus vbertim Ecclesiæ afferens, multos vbique filios Christo pariet, eosq. vtilissimis tuis Sermonibus atque Operibus, quæ nunc emanant, iugiter pasces, reficies, atque oblectabis; & ex perennibus gratiæ fontibus doctrinam tuam hauriens, potum vitæ salutarem cunctis fidelibus suggeres. Gaude igitur nobiscum modo, Sancte Pater Ephræm, quòd dignissima illa laborum tuorum monumenta, quæ tot seculis magno cum Christianitatis detrimento iacuerunt sepulta, & quasi neglecta, nunc tandem simul collecta, ac latine reddita, atque illustrata in lucem ad pios omnium Christianorum vsus edantur, ac in publicum proferantur. Gaude Patrum optime, & Ecclesiæ doctor (vt verbis Nysseni vtar) clarissime, quòd salutaris illa tua doctrina, vitæq. splendor non solum iam toti Christianitati illucescet: sed & omnes qui eam amplecti ac sequi voluerint, ad salutem erudiet, ac in rectitudine fidei confirmabit, consolidabitque. Gaude* ROMA, *de cælesti hoc Ecclesiæ reperto thesauro, qui apud te excultus atque illustratus, a te feliciter in omnem iam terram exit: vt omnibus prosit, & cuncto populo Christiano tecum communis reddatur. Gaude denique Sancta mater* ECCLESIA, *de tot pulcherrimis optimorum seminũ huius S. Patris fructibus in fœcundissimo agro tuo nunc plantatis atque rigatis: quorum incrementum tempore opportuno ipse dabit Dominus.*

S. Ephræm in Serm. de Prouerb. hoc Tom. 3

S. Hierõ. in Catalogo.

Interpretatio nominis EPHRAEM.

S. Gregor. Nissen. in Vita S. Ephræm.

Sed ad te EPHRAEM, *meum reflecto sermonem; te appello, & interpello, vt vices mihi pro tot vigilijs atque laboribus tuo nomine susceptis reddas; meusq. assiduus apud Deum omnipotentem sis intercessor in cælis, qui pro te diu multumq. laboraui in terris: Ecclesiæ quoque Dei caussã agas ac tuearis, ipsiq. inter tot rerum perturbationes atque procellas (quibus hodie exagitatur, hinc ab impijs hæreticis, isthinc ab immanissimis Christiani nominis hostibus Turcis, illinc ab improbæ vitæ Christianis, qui nomen quidẽ habent, sed factis proh dolor, turpiter nimis abnegant) succurras. Subueni inquam, ac patrocinare iustissimis Ecclesiæ caussis; & sicut olim te fortiter obiecisti impijs Arrianis, & furiosis Manichæis, improbis Apolinaristis, ac perfidis Marcionistis, Catharis, Ophitis, Cauchitis, Euchitis, Paullianis, Eunomianis, Valentinianis, Vitalianis, & impuris Borborianis, alijsq. nefarijs hæreticis tunc grassantibus: ita quoque hoc nostro calamitoso seculo, te murũ & antemurale opponas tot Ecclesiæ inimicis, & hæreticorum monstris adeo passim sæuientibus, & vniuersam Religionem conturbantibus; eorumq. impios conatus, ac temerarios ausus strenue per arma virtutis potentiæ Dei, & propugnacula sanctæ tuæ doctrinæ, retundas, obtundas, confundas; & pacem atque tranquillitatem tandem* ECCLESIAE *vniuersæ concilies; quam nobis omnibus Auctor ac dator ipse pacis concedat, qui est benedictus in secula.*

De his hæreticorum monstris inuenies apud S. Ephræm in suo Testaméto, ac nostris ibidẽ Scholijs, & alibi.

SIXTVS

SIXTVS PAPA QVINTVS

Dilecto filio Gerardo Vossio, Presbytero Leodien. Diœces. Magistro in Theologia, &c.

DILECTE Fili Salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum, sicut accepimus, primum Volumen operum omnium, quæ Græce hactenus inueniri, & obtineri potuerunt; S. Patris Ephræm Syri a te nuper latinitate donatum, & Scholijs vbique illustratum imprimi curaueris; Nos, qui eruditorum omnium fouere solemus ingenia, volentes te specialibus fauoribus, & gratijs prosequi; vt præsertim, tam ipsum iam editum Volumen, quàm alia deinceps per te in lucem edenda, quàm emendatissime prodeant, neve a quoquam vel malitia, vel negligentia, mendis deprauari, aut aliquo modo addendo, vel minuendo, mutari, alterari, vel corrumpi possint: MOTV PROPRIO, non ad tuam, vel alterius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnibus & singulis Christifidelibus, præsertim librorum impressoribus, & Bibliopolis, tam in Vrbe, & eius districtu, totoq. statu Ecclesiastico, sub quingentorum ducatorum auri de Camera, ipsi Cameræ nostræ Apostolicæ eo ipso applicandorum, ac amissionis librorum, & typorum omnium; quàm etiam in tota Italia, & extra eam vbiuis locorum, & gentium constitutis, sub Excommunicationis maioris latæ sententiæ pœnis, eo ipso absque alia declaratione incurrendis: Auctoritate Apostolica tenore præsentium interdicimus, & inhibemus, ne per decem annos a data præsentium computan. primum Volumen prędictum iam editum, & alia singula a te in Latinum idioma vertenda Operum eorumdem S. Patris Ephræm volumina, & in posterum edenda, similiter durante Decennio a cuiusque illorum prima editione numerando, absque tua licentia in scriptis danda, imprimere, vel alio titulo, vel forma, quouis prætextu mutata, vel alio quocumque idiomate versa edere, vel sic edita vendere, seu venalia proponere, vel tenere audeāt, seu præsumant. Mandantes Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, alijsq. locorum Ordinarijs, eorūq. Vicarijs, seu Officialibus in spiritualibus, generalibus, ac in dicto statu Ecclesiastico Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs officialibus: vt quando, & quoties per te, vel tuo nomine fuerint requisiti, præmissa contra inobedientes exequantur, & obseruari faciant, inuocato etiam ad hoc, seu adhibito, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis, & consuetudinibus, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis; priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, quibusuis personis quomodolibet concessis, & confirmatis. Quibus omnibus, illorum tenores, ac si ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisq. contrarijs quibuscumque. Volumus autem, vt præsentium transumptis, etiam in ipsis Voluminibus impressis, eadem vbique in iudicio, vel extra adhibeatur fides, quæ ipsis præsentibus litteris originaliter exhibitis adhiberetur. Datum Romæ, apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris, die xxij. Aprilis. M. D. LXXXIX. Pontificatus Nostri Anno Quarto.

M. Vestrius Barbianus.

Cata-

Catalogus præcipuorum Capitum, & Argumentorum, quæ hoc Tertio ac postremo S. Patris Ephræm Tomo continentur, atque tractantur.

Sequuntur Capita Auctoris præcipua, suo hic ordine digesta.

24 Enco-

INDI-

INDICVLVS PRAECIPVORVM AVCTORVM

qui a Scholiaste in suis hic citantur Scholijs: nec non paginarum numeri, ac litteræ, vbi allegati reperiuntur.

A

B

C

D

E

F

G

H

FINIS INDIC. AVCTORVM.

Archetypon huius Effigiei reperitur Constantinopoli, in antiquo Monasterio Sula nuncupato, vulgo τὰ ἓξ μάρμαρα, id est, sex marmora. Olim Patriarchium fuit, nunc ab Armenijs inhabitatur.

IN IMAGINEM S. EPHRAEM.

Corporis effigies hæc est venerabilis Ephram:
Eius at in libris, mentis imago micat.
Illa quidem præstans: sed eo præstantior hæc est,
Quo depicta fuit nobiliore manu.

A L I V D.

Hæc veneranda Syri facies mirabilis Ephram:
Ast animi effigiem, scripta diserta docent.

S. PATRIS NOSTRI

EPHRAEM SYRI

SERMO ASCETICVS,

AD IMITATIONEM PROVERBIORVM.

Interprete & Scholiaste Doct. Gerardo Vossio Borchlonio.

PROLOGVS.

A VI credit in filium Dei, habet vitam æternam: *Ioan. 3. & 1. Ioan. 5.* Qui credit in filiũ Dei, non concludentur gressus eius: & si per ignem transierit, non ei flamma nocebit. *Esai. 43.* Qui in filium credit Dei, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent, aquæ viuæ. *Ioan. 7.* Magna lignorum strues, auget flammam: & timor Dei, scientiam in corde hominis multiplicat: operis autem executio scientiam confirmat. Aduerte diligen-
B ter, ne dum seminas verbum Domini tui, superueniat inimicus, *Matth. 13.* qui de suo commisceat zizania: cum moris sit ei, per bona operari mala. A Domino gratiam postulemus: vt nobis scientiam præbeat, & intellectum vigilandi, ac temperate agendi in omnibus. Fornax aurum probat, atque argentum: timor autem Dei, cogitationes hominum. *Prou. 17. 27. Sap. Sirac. 2.* Vt faber apud incudem, vasa vtilia perficit: ita timor Domini, cor expiat, impuris cogitationibus eiectis; & cum prudentia atque scientia, eloqui verba do-
C cet. Demus ergo gloriam & honorem ei, qui timorem suum nostris cordibus infundit: quoniam ipse hominem docet scientiam. *Psal. 93.* Initium Sapientiæ, timor Domini: intellectus autem bonus omnibus facientibus eum. *Prou. 1. 9. & Psal. 110.* Pietas autem in Deum, principium sensus. Sapiens, Christi præcepta custodiet; & qui ambulat in ijs, non confundetur in æternum: qui vero relinquit ea, insipiens ac vana spes illius est: at qui in veritate seruat ea, *Custodia diuinorum præceptorum, saluberrima.* de morte ad vitam translatus est; & in æternum non videbit tenebras, & in die obitus inueniet gratiam. Angeli fideles ani-

mam illius deducere; & super firmam ac stabilem petram fun- A
damentũ eius erit, & hæreditatem vitæ æternæ capiet. Hic autem beatissimus: quia voluntatẽ Creatoris sui facere nouit. Tuba signum edente, exercitus preparatur ad bellum: at tempore certaminis, non omnes bellatores ac pugiles. Multi habitu monachi; at pauci certatores: tempore autem tentationis, mona-

Adlusio ad cap. 11. sap. Sirach. chi probatio apparet. Ante obitum, neminem predicaueris beatum: & ante mortem, ne desperaueris quemquam. Neq. iu-

Sap. Sirach. 7. stum teipsum, & irreprehensibilem coram Domino, dixeris: B
quæ enim te latent, Deo aperta sunt & manifesta. Credere porro oportet, quòd si sustinuerimus ipsum, erit tempus operi nostro. Volo Dei præcepta reipsa seruare, & insignis esse inter fratres: aut præcepta transgredi, & illis esse abominabilis. Qui vniuersam didicit scripturam, & Christi mandata de-

Luc. 12. spicit, vapulabit multis: at qui voluntatem Domini facit, hic perfectus vir æstimabitur. Non locus viro perfecto: sed discre-

** διάκρισιν.* tio * ac iudicium appetendum: at infirmioribus, locus optimis C

** εὐκαιρίστοις. † al. Perfectus autem vir est, qui. &c. absq; interrog.* regulis * directus cõuenit. † Et quis perfectus est vir? qui Dominum in veritate diligit, & proximum suum sicut seipsum.

DE TIMORE DEI.

DEVM time, & inuenies gratiam. Nam timor Domini, mores gignit, quibus constant virtutes. At timoris expers * securitas,

** ἀφοβία.* æmulationem amaram parit, atque contentionem, & his similia. Timor Domini, fons vitæ. Timor Domini, munitio D
animæ. Timor Domini, mentem spiritalem dirigit. Timor Domini, animæ tutela. Timor Domini, gratiam † in omni

† al. gratiã omni præbet congregationi Dominũ timenti. præbet conuersatione, timentibus Dominum. Timor Domini, gubernator est animæ. Timor Domini, animam illuminat. Timor Domini, malitiam tabefacit. Timor Domini, passiones imminuit. Timor Domini, dilectionem auget. Timor Domini, omnem concupiscentiam malam exsiccat. Timor Domi-

** Παιδευτήριον τῆς ψυχῆς.* ni, voluptatem præscindit. Timor Dei, animæ * schola est, & spem ei bonam adnunciat. Timor Dei, pacem administrat. Timor Dei, animam spiritu sanctæ intelligentiæ replebit, sceptrumq. celestis regni tradet ipsi. Non est inter homi-

** al. luci multos illuminanti & ad salutis viam deducenti.* nes illo maior, qui timet Dominum. Qui Dominum timet, similis est * viro multos ad viam salutis adducenti. Qui timet Dominum, similis est ciuitati su- E
pra montem positæ, murisq. munitæ: a cuius conspectu, improbi contremiscunt dæmones. Anima timens Dominum, felicissima est: quoniam ante se, semper

Eccl. 12. iustum prospicit iudicem. Si Dominum times; eius serua mandata, & non confunderis. Est qui locum relinquit propter virtutem; & est qui deserit locum propter otium atq; inobedientiam: & est qui persequitur, ob hæreditatẽ. Est qui multa indagat, cupiens addiscere sapientiam: & est qui multa inuestigat, ob inanem gloriam. Est qui obedit, propter præceptum Christi: & est qui obedien-

A tem se præbet, ambitionis & turpis lucri gratia. Est qui currit,& certat ob charitatem Christi: & est qui currit ac decertat,caussa vanæ gloriæ. Est qui proximum collaudat,ob studium complacendi hominibus: & est qui proximum commendat, ob præceptum Christi. estque qui proximum deturbat ac deijcit,propter ingluuiem ventris. Est qui seipsum humiliat, ob præceptum Christi: & est qui seipsum abijcit, ex insipientia. Est qui vehementer intentus est operi, caussa auaritiæ: & est qui plurimum operatur,propter * beneficentiam. Est qui operatur, quando non oportet; & tempore laboris non operatur. Est qui psallit, & clamat dum non oportet: & tempore psalmodiæ silet, aut de rebus inutilibus cum proximo loquitur. Est qui vigilijs intentus est, quando minime oportet; & vigiliarum tempore obmurmurat. Scriptum est: Infernus, & perditio manifesta

al. ob gulam ac ventrem.

** διὰ εὐποιΐας.*

Prouer. 15.

B * apud Dominum: & quomodo non corda hominum? Initium rectæ vitæ instituendæ, est lacrymas adhibere in oratione. Diuinas porro audire scripturas, iustæ veræq. prudentiæ principium est. Infiniti autem libri, in auribus * imprudentum, pro nihilo putantur. Et quis imprudens atque insipiens: nisi qui rimorē spernit Domini? Nam scriptum est: Sapiens corde, suscipiet mandata. Da sapienti occasionem, & sapientior erit: notifica iusto, & addet ad recipiendum. Filius eruditus, sapiens erit: stulto autem, ministri loco vtetur. Segnes * indigebunt pecunia: strenui vero diuitijs fulcientur. Sapiens timoratus, declinat a malo: at insipiens sibi ipse confidens, admiscetur iniquis. Iracundus citra consilium agit: at vir prudens, multa suffert. Honora Dominum, & viæ tuæ prosperabuntur. Honora sacerdotem atque presbyterum: vt in te benedictio oris ipso-

** vulg. coram Domino.*

** al. insipientium.*

Prou. 10.

Prou. 9. sed aliter vulg.

Prou. 10. 11.

** πλούτου ἐνδεεῖς γίνονται.*

Sacerdotes honorandi.

C rum veniat. Honora senes, tamquam qui diu multumq. Christo seruierunt. Honora fratres tuos, velut Christi seruos; vt ab ipsis diligaris. Si quietem atque silentium frater amaueris; nauigationem tuam in * tranquillitate perficies. Qui cellæ suæ quietem fugit, terrena imaginatur: at qui internum opus curat, quæ sanctis præparata sunt in cœlis, concupiscit. Perspicit Dominus cogitationem monachi appetentis sacerdotium: at. magnus sane gradus est Sacerdotium, si immaculatum peragatur. Rex Christi amans, beatus est: nam in benedictionibus relinquet memoriam suam, & laudatio eius in cœlo erit & in terra. Rex infidelis, non nouit sapientiam in vita sua; & moriens, in maledictionibus memoriam suam relinquet; & opprobrium eius in æternum non delebitur. Ora iustorum benedicent * illum: at iniustus non miserebitur animæ suæ; nequaquā

** al. tranquille atque secure peragei.*

Sacerdotium, magnus gradus.

** scilic. iustum Regem.*

D enim iudicium atque iustitiam in terra faciet. Nam scriptum est: Qui calumniatur pauperem, multa facit * quæ non oportet. Non facias violentiam pauperi; inops enim est. Neque inhonores imbecillum in portis: Dominus enim iudicabit eius iudicium. Scriptum quippe est: Libera eos, qui ducuntur ad mortem. Et non tradas famulum in manus Domini: ne forte maledicat tibi, & extermineris. Nam scriptum habetur: Qui aliorum lætatur ruina, non erit * innocens: Ille autem, cuius viscera commouentur, † benedictionem consequetur. Fidelis viri, omnes mundi pecuniæ: at infidelis viri, ne obolus quidem. Deo dat mutuum, qui pauperis miseretur: & secundum ipsius munus, retribuet ei. Scriptum est: Pondus magnum, & pusillum, & mensuræ duplices, immunda sunt apud Dominum, & vtraque, & qui facit ea. Qui proximo fodit foueam, incidet in eam;

Prou. 22.

** al. sua mala.*

Ibidem.

Prou. 24.

Prou. 17.

** al. Impunitus. & sic vulg.*

† al. misericordiam, & sic 70.

Prou. 20. iuxta 70.

Prou. 26. & Eccl. 20.

E Time igitur Dominum, & in die mala liberabit te. Rex impius, curabit potius & littora maris: at qui peritus ac prudens est intellectu, munitiones opportunas non negliget. Hæc autem ambo, in corde Regis per multam experientiam, & humanitatem oriuntur. Rex fidelis, semper in memoria habet iudicium æternum: & qui iusti meminit iudicis, non obliuiscetur liberationis animarum, quæ in necessitatibus constitutæ sunt atque angustijs, quæq. in carceribus, & exilijs detinentur. Beatus vir, qui in temporaria ac momentanea sua * potestate, permanentem gloriam possidet. Nam qui hodie Rex, cras morietur: at qui facit

** ἐξουσίᾳ.*

Sapien. Sirac. cap. 10.

voluntatem Domini, manet in æternum. Medicus probatus, ex vulnerum experientia redditur. Multæ delitiæ varias passiones, & infirmitates generant: at laboriosa operatio, in præsenti quidem laborem ac defatigationem continet, postea vero sanitatem, & valetudinem prosperam. Ne carnis esum, monache appetas; & ad ebrietatem, ne vinum bibas: vt ne crassa ac stupida reddatur mens tua: nam seculares alioquin curæ te non deficerent. Circumcirca detonde palmam, & in altum excrescet: ab anima autem mundanas sollicitudines reseca, & ad virtutem se conuertet. Qui maledicta atque conuitia, iniuriasue patienter sustinet; similis est illi qui in * cauea leonem concludit: at qui resistit, similis est perdenti seipsum. Ante omnes ad Synaxim contendere, bonum & laudabile est: synaxim autem absque necessitate ante finem relinquere, malum est, & nequaquam laudabile. Accipe frater, & diuinas scripturas ausculta; vt lucrum referas. B

ἐν ζώγρῳ.

Synaxis debite frequentanda, & non derelinquenda.

Nam quemadmodum in æstu, haustus aquæ frigidæ propinatus viro itineranti: sic etiam diuini sermones irrorant animæ. Si auscultare volueris, excipe; & si audieris, sapiens eris. at * si etiam verbum audire grauaberis: quanto magis, id reipsa præstare? Hinc igitur teipsum agnosce, quod negligens sis; sicut & ego. Ingredientibus porro nobis in domum Dei, ne mente euagemur ac distrahamur: sed contemplationi operam det interior noster homo. Orantes autem dicamus: Pater noster qui es in cœlis: ne forte alienæ cogitationes, nostram mentem conturbent. Cum vero in oratione constiteris, coram quo assistas, cognosce; sitq. anima tua, & cor tuum totum ad eum. Intellige quod dico: Si vir quispiam arrepto sacculo argenti in manu sua, ad nundinas concesserit, volens coëmere boues; numquid porcos cogitabit? sin autem & asinos comparare velit, numquid canes attendet? nonne tota cogitatio ipsius in ijs versabitur, quæ cupit? ne forte irrisus, etiam quæ in manibus erant, deperdat? Quòd si etiam qui proximus assistit tibi frater corpore infirmus, inceperit tussire, aut multum exspuere; ne * turberis propter eum: sed memineris, multos sese ægrotorum & mutilorum obsequijs tradere. Si corpore sanus sis, ne extollaris: sed time. Nam quemadmodum * multichordis cithara, in manu viri: ita omnis caro, in manu IESV Christi Saluatoris nostri. Scriptum habetur: Omni tempore oculi prauorum excipiunt mala: at boni, in quiete ac tranquillitate erunt semper. Viæ vitæ, excogitationes intelligentis; vt declinans ab inferno saluetur. Scriptum est: Non amabit indisciplinatus corripientes ipsum: & cum sapientibus non conuersabitur. Qui ignominia pauperis afficit, peccat: at qui pauperis miseretur, beatissimus. D

** al. sin autem patienter verbũ graue non tuleris: quanto minus actionem & opus.*

Matth. 6.

In oratione vt consistendum.

AB EXEMPLO. C

** μὴ ταραχθῇς.*

** πολυχόρδου.*

Prou. 15. iuxta 70.

Ibid.

Prou. 15. iuxta 70.

Prou. 14.

Scriptum quoque est: Si ceciderit inimicus tuus, ne læteris malis illius: & in supplantatione eius ne extollaris: quoniam videbit Dominus, & non placebit ipsi, auertetq. * humeros ab ipso. Qui obstruit aures suas, ne infirmum ac pauperem audiat: ipse quoque implorabit, nec erit qui exaudiat. Ne glorieris de crastino: ignoras enim quid pariet proxime sequens dies. Ne committas mala: vt non te comprehendant mala. Noli gaudere obtrectationibus, vt non efferaris. Scriptum reperitur: Qui verbo respondet, priusquam audiat; temeritas ipsi est, & improperium. Non oblectatur pater filio indisciplinato: at filius bonis imbutus disciplinis, sapiens erit non quidem in multifaria litterarũ sapientia, sed sicut scriptum † est: Initium sapientiæ, timor Domini. Nosse porro legem Domini, mentis est bonæ. Fides mentem bonam parit: mens autem bona fons aquæ viuæ existit: E
& qui eam possidet, a quis eius implebitur. Absque oleo non ardebit lucerna: & sine fide, nullus possidet eam. Scriptum est: Qui repellit disciplinam, odit seipsum: at qui * reprehensiones obseruat, suam diligit animam. Ne cito ad pugnam irruas; ne pœniteat te in nouissimis tuis. Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ; & super argentum & aurum, gratia bona. Absque potentia, non ædificatur turris: & absque scientia, non rectè * attingitur virtus. Non est mensura patientiæ, si humilitati admixta reperiatur. Donum patientiæ a Domino est, &

Prou. 24. sed aliter in vulg.

** al. indignationem.*

Prou. 21. 28.

Prou. 27.

Prou. 18.

Vulg. qui prius respondet quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.

† Prou. 1. 9.

Prou. 13. 13.

** al. correptiones amat.*

Prou. 22. & Eccl. 7.

** al. exercetur.*

A est, & diligentibus ipsum donabit eam: & qui eam tenent, ex multis tribulationibus liberabuntur. Insipiens multiplicat sermones: at qui labijs temperat, intelligens erit. Prudens monachus mittitur ad ministerium: & qui vident eum, Domino dabunt gloriam. Insipiens & temulentus, in pagis & vicis turpiter atque indecore se gerit: hic autem præfectum simul & fratres pudore atque dedecore afficit. Expers * timoris Domini securitas, cogitationem puerilem parit: at timor Domini, etiam iuuenes, senes reddit. Dominum honora, & secularem ne scandalizes. Prophetā imitare Samuelem: quoniam & Deo gratus extitit, & homines ædificauit: filij autem timoris Dei expertes, in framea ac iaculo ceciderunt. Inueni temerario ne confidas; vt neque homini seni agenti quæ non decēt. Qui autem timet Dominum, curabit populum suum. Pietas atque religio in humilitate & charitate exaltat caput monachi; & in tempore visitationis ipsius resplendebit. Abominatio atque inuidia sub pietatis velamine occultata, aqua est amara in aureis vasis contenta: cui si vitæ lignum immiseris, etiam dulcescet. Nam lignō dulcis facta est aqua, & cunctæ dolosi hostis insidiæ per crucem Saluatoris nostri IESV Christi sublatæ & exterminatæ sunt. Dilectio oculos mentis illuminat: qui autem inimicitias & contentiones amat, similis est ei, qui assidue manum suam in foramen aspidum immittit. Quemadmodum vermis in ligno; sic vana gloria in monacho. sic & auaritiæ desiderium in corde hominis. Ne teipsum exaltes; vt non corruas, & animæ tuæ ignominiam adducas. Suscipit enim mansuetos Dominus: peccatores autem vsque ad terram deprimit. Qui seipsum extollit, dedecus sibi ipse conciliat: at qui proximo in humilitate

C seruit, glorificabitur. Qui proximi commiseratione, in die tribulationis eius ducitur; etiam ipsius semper miserebitur Dominus: misericordia enim viri, velut sigillum cum ipso. Est vir etiam nihil in potestate sua habens, mitis atque misericors: qui deinde facultatem consecutus, valde promptus ad iubendum & imperandum indiscrete redditur: sublata autem ab eo potestate ac * præfectura, etiam a seipso imperata * ferre nequit: qui quidem tamquam insipiens, suam ipsius imbecillitatem non nouit. In cunctis frater, operibus tuis, memorare nouissima tua; & in æternum non peccabis. Ne superbias, neque * dilateris; sed teipsum humilia: vltio quippe impiorum, ignis est & vermis. Posside timorem Dei, vt & dæmones te reformident: nam quæ fucata sunt atque fictitia, semper vana. Si cuncti mandare & imperare voluerimus: quis subditus erit, aut obediet?

D Si cuncti honorari desideramus: quis honorem exhibebit? Vir sapiens imperare recusat, non autem obtemperare; præcepto illius satisfaciens, qui dixit: Si quis voluerit inter vos magnus fieri, erit vester minister. Et quicumque voluerit inter vos primus esse, sit vester seruus: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & animam suam dare in redemptionem pro multis. Principem seu Ducem te constituerunt? ne extollaris animo: esto autem inter illos, sicut vnus ex ipsis, menteq. reuolue labores tuos priores; & intellige illos, qui tibi iam patent, in ijsdem versari; eosq. noli negligere, sed sedulo eorum curam gere. Scriptum habetur: In magna gente, gloria Regis: deficiente autem populo, contritio & exitium principis. Vir longanimis, valet prudentia: at pusillanimis, imprudentia * laborat. Optemus digni fieri acceptione donorum; & digni effecti

E nosipsos parui faciamus. Qui fratris † sui curam gerit in disciplina & correptione Domini; grata & accepta Deo anima ipsius erit: qui autem despicit * vitam eius, in Deum peccat. Super ignorantia fratris † tui, ne extollaris: non enim est tibi gloria ad confusionem. Promotioni fratrum ne inuideas. air enim scriptura: Maius gaudium non habeo, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulantes. Scriptumq; reperitur: quibus deest gubernatio, vt folia decidunt: salus porro in multis consilijs. Si intelligentia atque scientia frater polleat; ne contristes spiritum eius, siquidem pie ac sancte ambularit. Sicut enim Iacob egit cum

Marginalia: Prou. 10. & Eccl. 10. — * ἀσφάλεια. — 1. Reg. 2. 3. &c. — Crucis Christi vis atq. potestas. — A SIMILI. — Psal. 146. — NOT. — * προστασία. — * al. a seipso latas leges seruare nequit. — Sap. Sirac. 7. — * πλατύνου. i. dilateris, dicit: nam qui tanquam per superbiā efferuntur, illis quasi ter dilatatur. &c. — Matth. 20. & Marc. 10. — Ibid. — Sap. Sirac. 32. iuxta 70. — Prou. 14. iuxta 70. — * al. valde insipiens est. — † al. fratrū suorum. — * al. negligit salutem eius. — † al. fratrū suorum. — 3. Ioan. cap. 1. — Prou. 11. — * vulg. salus autem, vbi multa consilia. — Gen. 29.

Laban Syro: ita & tu vultum tuum ad ipsum conuertere debes. Scientem atque A
intelligentem teipsum denominas? ex tuis te operibus cognosce. Nam sicut cor-
pus sine spiritu mortuum est: Ita quoque cognitio absque operatione, est otiosa
atque superuacanea. Signum bene institutæ vitæ in nouitio monacho, est absti-
nere a vinolentia & loquacitate in humilitate: nam qui illis gaudet, vitam bonam
Contra ebrietatem. atque religiosam peragere non poterit. Ne fratrem tuum ad ebrietatem bibere
vinum cogas, etiamsi degustauerit; multo enim tempore extruitur nauis, quæ
minimo ictu ac momento temporis conteritur. Adolescentem mansuetum tua
diligat anima, & supra vires ne grauaueris eum: vt animam ipsius salues in Do-
mino, referasq. immarcessibilem coronam gloriæ, cum apparuerit pastorum
princeps. Vndiq. circummunitam tene domum tuam; & ne patiaris perfodi
**al. foramen.* præmunitionem tuam: ne forte per * fossuram, ingressus inimicus, domum de- B
prædetur ac spoliet; sisq. euersionis ac ruinæ caussa & auctor. Præbe indigenti,
Sap. Sirac. 4. & noli dicere: non opus habet: ne forte indigentiæ nomine, recta disciplina labe-
**ὡς ἄστοργοι.* factetur. Ex quibus dispensauit tibi Dominus, cura illum; ne forte * tamquam
amoris affectione carentes, atque immisericordes iudicemur. Audiamus, fratres,
1. Tim. 6. eum, qui ait: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam
qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deside-
ria multa, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Ra-
Ibid. dix enim omnium malorum, est cupiditas. Totis viribus tuis honora patrem tuũ,
& ne irritas facias leges eius, qui te genuit in Domino: eo enim modo non præ-
ualebunt aduersum te improbi dæmones. Animam tuam valde coram Domino
humilia, & gratiam inuenies. Domos quippe contumeliosorum disturbat, * di- C
**κατασπᾷ.* ruitq. Dominus: illorum autem loco, plantat atque producit mites. Hominem
**al. auertentem,* a peccato se * abstrahentem, conuitijs ne excipias, neque virum in senectute sua
Sap. Sirac. 8. dedecore afficias: etenim ex nostra quoque ætate senescunt. Infirmum ne asper-
Prou. 21. 28. neris, aut negligas; quoniam scriptum est: Qui obturat aures suas, ne infirmum
audiat; & ipse inuocabit, & non erit qui exaudiet. Odibilis in vicinia * atque pa-
**ἐν παροικίᾳ.* rœcia sua reddetur, qui verba atque sermones * e domo in domum transfert:
** al. ex vna domo in aliam defert.* vir autem prudens, quietem amat. Ne cellam ingrediaris fratris tui, antequam
ad ostium pulses: non enim quieti congruit perturbatio. Sagax atque intelligens
præfectus, animas iunget fratrum suorum, in correptione & disciplina Domini;
qui autem contemnit, detrimentum patietur. Honorem senibus defer, propter
Dominum: & ob peritiores quosdam ex fratribus, ne senes ad opus compellas: D
nam carnes iuuentutis suæ in exercitatione attriuerunt. & sufficit recta conscien-
tia timenti Dominum. Non bonum est homini operari valenti, in otio panem
2. Cor. 11. comedere, cum dicat Apostolus: Sine onere me vobis seruaui, & seruabo. Scri-
Matth. 5. ptum enim est: Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur.
Proximum ne iniuria affeceris, loci prætextu: non enim in columnis consistit Ec-
Abac. 2. secund. 70. clesia, sed in hominibus. quoniam scriptum est: Væ ei, qui multiplicat sibi, quæ
non sunt sua: vsquequo & aggrauat torquem suam grauiter. Quia repente con-
surgent, qui mordeant eum; & vigilabunt insidiatores tui; & eris in rapinam il-
** al. iniustitia.* lis. Qui ædificat domum suam ex * iniquitate, testimonium auaritiæ ædificat
sibi: nam omnem viam iniustam oderunt sancti. Magnum in cœnobio pericu-
lum est, puerulus, nisi recte regatur atque instituatur. Beatus autem ille, qui E
talem educat ex Dei præscripto ac voluntate. Non exiguum sibi damnum con-
NOTENT PASTORES. ciliat pastor, qui extra ouile dormit ouium: somnolentia enim pastorum, lu-
porum est gaudium. Si sub tuis, frater humiliatus sit manibus; noueris non caus-
sa timoris tui id fieri; at Domini potius memineris, propter quem, & ipse susti-
net; & ne diuexes eum. Noli sectari lucrum, quod animæ detrimentum in se con-
tinet: quid enim anima pretiosius? Melior est monachus pauper, vitam quietam
degens cũ humilitate: quàm diues monachus, superbia & elatione animi tumens.

A Ne † iuramento, te cum fratre obstrinxeris: sed charitatem ac pacem habeto in timore Dei. Vide monache, ne dum ijs, qui mundana sapiunt, placere cupis; rectum monasticæ vitæ institutum deperdas: sed in timore Dei, tota die persiste: Monachus murmurator, in multis detrimentum patietur: qui vero viriliter suffert, hæreditabit gaudium. Ne simus pusillanimes, charissimi: non enim semper in hac vita esse * nos oportet. Quodcumq. quis propter Dominum egerit, hoc totum ipsi, lucro erit. nam esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc, & has destruet. Si tibi ipsi attendas, o monache; primum quidem tui ipsius misereris: postea vero & eos qui te diligunt, gaudio afficis. cum dicat Sapientia: Fili, si sapiens tibi fueris, sapiens eris & proximo: sin autem malus euaseris, solus mala exantlabis. Intellige quod dico, monache: ne foris pietatem ostendas,
B in cella vero te arrogantem atque superbum præbeas: ne similes reddamur sepulchris dealbatis, quæ exterius quidem apparent alba, intus vero plena sunt ossibus * humanis, & immunditia. In omni enim loco vnus est Deus; cui sit gloria, in sæcula. Amen. Reprime porro cogitationem superbiæ, priusquam te superbia deprimat. Destrue cogitationẽ arrogantiæ, antequam ipsa te subuertat. effringe atq; exclude concupiscentiam, priusquam te concupiscẽtia elidat ac conterat. Ne fratri suam instabilitatem improperaueris: ne forte & tu in idem vitium decidas. Si apud magnum aliquem senem resederis; non solum eius virtutes enarra, sed & vitam imitare: hoc enim tibi vtile erit. Erga * nouitium patiens & longanimis esto: omnia enim Domino sunt possibilia. Nouitius autem humilitatem auersans; scutum contra aduersarium non tenet; talisq. varie con-
C teretur. Qui carnalem requiem appetit, multos sibi dolores acquirit: at qui longanimus est, saluabitur. Prudens atque intelligens Præfectus, non contemnet audire sermonem dubium nouitij, vna cum seniore ipsius: & * peritus atque discretus, * certitudinem rei indagabit; ipsosq. in timore Domini coniunget atque componet. Qui in cœnobio sermones multiplicat; contentiones & odia sibi accumulat: at qui seruat os suum, diligetur. Bona obedientia, charissimi, quæ propter Deum præstatur. Et in hoc cognosce obedientiam, quę est grata & accepta Deo: Obedientia quæ propter Deum suscipitur; plena sanctificationis est vsque ad mortem. Pro anima tua decerta, & ne confundaris in casu tuo: est enim confusio adducens peccatum, & est confusio * gloria & gratia. Si in ægritudinem aut tribulationem aliquam incideris carissime; memineris dicti illius: Fili, noli
D negligere disciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem suscipit. Qui carceris custodia conclusus, videtur repugnare Regi, quid tandem proficere poterit? at qui procidit coram eo, & obsecrat, hic potius misericordiam consequetur. Frater quidam aliquando ægrotauit, & intra se dixit: Væ mihi peccatori; quoniam in hoc morbo inueterascam. Et sanitati cum iam esset restitutus, inuasit eum alius rursum morbus priore grauior atque molestior, & denuo eundem sermonem protulit: verumtamen homini celeriter suum non manifestauit dolorem: sed a Domino commiserationem requirebat, qui ex morbo sanitatem, & ex infirmitate robur ac vires præbet. Si spiritus tędij atque ignauiæ frater, te inuaserit; domum tuam ne relinquas: at per patientiam ei resiste. Ne tibi cogi-
E tatio persuadeat, dicens: transfer * te ex vno loco ad alium: nam si cogitationi isti consenseris, numquam tolerabis. scriptum quippe est: In quo * corriget adolescẽtior viam † suam? in custodiendo sermones tuos. In hoc saluatur, maxime qui vna versatur * cum fratribus. Possidere autem debet timorem Domini, & temperantiam summam: ex quibus oritur charitas, gaudium, pax, obedientia, & longanimitas, continentia, patientia, & quæcunque decent Christianos; vt sit velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram: ira enim viri, iustitiam Dei non operatur. Sit * porro etiam videns, tamquam non

† al. Ne iurciurando te fratri obstrinxeris: sed pacem cum eo in timore Dei retine.

* al. nobis esse licebit.

1. Cor. 6.

Prou. 9. sed paullo aliter in vulg. & edit. 70.

Matth. 23.

* al. ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

* ἐν ἀρχαίῳ

* γνωστικὸς.

* al. veritatem.

Sap. Sirach. 4.

* vulg. adducens gloriã & gratiam.

Prou. 3. sec. 70 sed aliter in vulg.

Exemplum fratris cuiusdã delapsi atque relapsi in morbũ.

* al. commuta locum loco.

Psal. 118.

* al. corrigit.

† al. vias suas.

* al. inter fratres.

Iacob. 1.

* al. Eris autẽ etiã videns, &c.

videns

**al. quæ non decent.* videns ea, quæ non conducunt; & audiens, tamquam non audiens; quæ * ad rem A
Luc. 14. 18. non pertinent: vt & postremis se posteriorem reddat, ac requiem inueniat. Qui
Matth. 23. enim seipsum humiliat, exaltabitur: & qui seipsum exaltat, humiliabitur. Nam
si iubere atque imperare cœperit, & non adiuuat pro viribus laborantes, laborem atque dolorem in nouissimis subibit. Non enim semper idem spirat ventus;
sed ventorum crebræ sunt mutationes, atque vicissitudines. Quare assuefacere se
Prou. 27. operi oportet: nescimus enim quid superuentura pariet dies. Habeat porro ob o-
Matth. 7. & Luc. 6. culos semper eum, qui ait: Nolite iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura emensi fueritis, remetie-
Ibid. tur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo
tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: sine eijciam festucam de oculo
tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo B
**al. & tunc pre spicies, vt educas festucam de oculo fratris.. &c. vt in vulg. Luc. 6.* tuo, & tunc * videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Et sic plane gratiam
corã Deo inuenies, & hominibus. Ne tuos permittas euagari oculos; neque pulchritudinem alienam perdiscas: ne forte per oculos tuos, tuus te destruat subuertatq. inimicus. Noli imitari negligentiores: sed eos, qui omni virtutum genere exculti sunt atque ornati. Frater, ne perperam ac temerarie agas: quę enim
extra timorem Dei fiunt, aliud continent nihil, præterquam damnationem &
pœnitentiam. Beata illa anima, quæ in veritate seruit Domino: quoniam in nouissimis suam a Domino requiem obtinebit. Exigua negligentia magnum peccatum parit: & modica sobrietas atque vigilantia magnum damnum auertit.
Satius est comedere in Domino, & gratias agere Deo: quàm non comedere, &
condemnare edentes, ac gratias Deo agentes. Assides mensæ? comede panem, C
Psalm. 13. & ne detrahas famę proximi: vt non deuorare carnem fratris tui per detractio-
** al. tamquam escam panis. al. sicut panem.* nem comperiaris. quia scriptum est: Qui deuorant populum meum in * esca
panis, Dominũ non inuocauerunt. Sanus esto in fide, & comede omne quod appositum est tibi in Domino. Si vero appositus vobis fuerit cibus, quem tu edere
In mẽsa vt quis se gerere debeat non appetis; ne tamen illum auerseris, cum plures velint comedere, & Dominó
gratias agere. Accumbis mensæ? vt homo comede, & ne hnc illucq. circumspicias velut * immodestus ac insolens. Frater dixit: non ex obseruantia supersti-
** ἀπαίδευτος.* *1. Tim. 4.* tiosa repudio esum carnium: omnis enim creatura Dei bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per ver-
** ἐντεύξεως.* bum Dei, & * orationem. Sed quia scriptum est: Non condncunt imprudenti
Prou. 19. *vbi vulg. nõ decent stultũ deliciæ.* atque insipiẽti deliciæ: insolentia & immodestia est monacho, vesci velle anima- D
libus. Vbi apposita sunt fragmenta: ne fragmenta contempseris. Iussit enim
Ioan. 6. Dominus discipulis suis, vt colligerent, quæ * superfuerant fragmenta, ne quid
** vulg. superauerunt.* ex illis pereat. Frater carissime, si tentatione victus frater, recedat e loco suo,
Fratres postliminio reuertentes, vt recipiendi. & postea pœnitentia ductus cupiat postliminio reuerti: tu vide ne impedias, sed
potius ad id cohorteris: ignoras enim quid superuentura pariet dies. Non opor-
Prou. 27. tet autem tales spernere, tamquam * illusos: at potius conuenit eos suscipere quasi
** al. tamquam qui ludibrio habeantur.* ab infirmitate iam liberatos, ac sanitati restitutos. Si inter fratres habitaueris,
** al. altero.* caue ne occasionem alicui præbeas discedendi a fraternitate; vt non in mundo
illo * iudiceris. Euita quoque vehementer, ne cuiquam sis offendiculo ac scandalo: vt non cum facientibus scandala, a regno cœlorum segregeris. Si debilitate
aliqua laboret frater tuus; subleua & adiuua eum: vt merearis audire a Domi- E
Matth. 25. no in die illa: Quod vni fecisti ex his fratribus meis minimis, mihi fecisti. Qui
negligit infirmum, exacerbat præceptorem: & qui gaudet in lapsu fratris sui,
Prou. 17. graui casu corruet. Ne dixeris: hodie pecco, & cras pœnitentiam agam. quin
Prou. 27. potius hodie pœnitentiam agamus: nescimus enim an ad crastinum peruenturi
simus. Peccauimus fratres? etiam resipiscamus ac pœnitentiam faciamus: amplectitur enim Dominus eorum pœnitentiam, qui in veritate resipiscunt. Caue dixeris monache, hic bellum est & angustia; ibi autem requies & securitas.

Quis

A Quis enim eſt qui oppugnat nos, ſi noſti; nonne inimicus noſter diabolus? Audi igitur quid in * Iob dicatur: Et dixit Dominus diabolo: Vnde tu aduenis? Tunc dixit diabolus in conſpectu Domini: Poſtquam peragraui eam quę ſub cælo, & obambulaui vniuerſam; adſum. Cogita igitur cœlum ſupra te eſſe, quocunque abieris. Permane ergo in loco, quò vocatus es; & reſiſte diabolo, & fugiet a te; appropinqua Deo, & appropinquabit tibi. Qui amat aurum, non iuſtificabitur: at qui diligit Dominum, benedicetur ab eo. Qui confidit in auro, cadet: at qui in Domino confidit, ſaluabitur. Væ ei, cuius animum ingreditur perfidia, temeritas, ignorantia, inſipientia, & imprudentia: quoniam pars vulpis erit: beata autem illa anima, in qua timor Dei inhabitat. Cui non placet miniſtrare Domino vni, ſeruiet multis: & qui non vult ſubeſſe præfecto vni, ſubijcietur multis per diuerſa loca.

al. apud Iob. Iob. 2. at paullo aliter in vulg. Iaco. 4. Sap. Sirac 31. NOT.

B Et qui non inſiſtit vni manuali operi: in promiſcuis operibus conteretur. Qui nimio veſtium cultu delectatur, nocet animæ ſuæ. Nam ſumptuoſæ ac pretioſæ veſtes, animam monachi coarguunt atque vituperant: vilia autem veſtimenta, monacho conducunt. Dedecori monacho eſt ſuperbia, contumacia, * ſtupiditas atque inſulſitas, impudentia, indiſcretio, iracundia, & immodeſtia. Turpe eſt monacho oculus vagus atque diſtractus: oculus enim vagus, dolores multos conciliat ſequenti ipſum. Niſi ab oculorum te diſtractione continueris; temperantiæ ac pudicitiæ ſulcos non rectos ages. Vituperium homini eſt, vino inebriari: & cum multos viderim, neminem ſimilem monacho temulento reperio. Qui in proprijs gloriatur viribus: primus ipſe imprudens eſt ac demens. Confuſio & improperium eſt monacho, in propria gloriari potentia: nam qui gloriatur, in Domino glorietur.

** al. inſipientia & inepta. Oculus vagus taxatur in Religioſo.*

C Immodeſtus atque inſipiens, in riſu extollit vocem ſuam: inſipientiſſimus vero, qui inambulans mouet ac ventilat inordinate humeros ſuos, ſimul & brachia. Inſolentiæ ſignum eſt in monacho, ſiniſtram partem * camiſij ſui indecenter aſſumere: at qui bene moratus eſt, in cunctis religioſe verecundeq; aget. Pernicioſum homini vitium eſt, vſitata ſibi reddere iuramenta † in ore ſuo. Noli adſueſcere iuramentis: vt non multiplicentur ignorantiæ tuæ; & pro iuſtitia, tibi peccata coaceruès. Gloria monacho, timere Dominum, & obſeruare mandata eius. Gloria monacho, humiliare ſeipſum, & ſubmittere ſe paruis pariter ac magnis. Gloria monacho eſt diſcretio, & * humilitas animi. Gloria monacho, eſt iniuriæ ac malorum obliuio; nec non patientia, & ſobrietas atque vigilantia, ad omne opus bonum.

*1. Cor. 1. * τοῦ καμισίου. * ἀλλ. καμασίου. * al in lapſu ſuo. ſed hic potius ἐν τῷ ςόματι, quàm π[τώ]ματι legendum. * al. modeſtia.*

D Ne ſenem deſpexeris, ſi ad labores ſolitariæ vitæ venire voluerit: etenim Dominus eos, qui ad vndecimam horam acceſſerant, non reiecit, ignoras enim, an forte vas electionis ſit iſte. Nam ſi ſuperbiam amaueris, eris pars dæmonum: ſin humilitatem dilexeris, eris pars Domini Chriſti. Si auaritiam amaueris, vacuus & inanis hinc abibis: at ſi paupertatem voluntariam dilexeris, diuitijs cœleſtibus non priuaberis. Si paſſionem * memoriæ iniuriarũ, in corde tuo occultaueris; domicilium eris iracundiæ & ignorantiæ, triſtitiæ pariter atque doloris; & aſpectus faciei tuæ in te immutabitur. Viæ enim eorum * qui iniurias memoria tenent, in mortem ſunt. Vir alte ſapiens, plurimum contriſtabitur: at qui humiliter ſentit, in Domino ſemper lætabitur. Superbia honorem omni tempore requirit: at humilitas, neque in gloria effertur, neque in ignominia angitur; nam

*Matth. 20. Antitheta accõmoda. * μνησικακίας. * τῶν μνησικακούντων.*

E mercedem a Domino expectat. Qui memoriam iniuriarum abſcondit in corde ſuo: ſimilis eſt ei qui in ſinu ſuo ſerpentem nutrit. Ne cor tuum dolore atque triſtitia afficias: nam ſeculi triſtitia mortem operatur: quæ autem ſecundũ Deum triſtitia eſt, vitam tibi æternam conciliabit. Quære Dominum cariſſime, toto corde ac viribus tuis, vt ſaluetur anima tua; & malitia non demoretur in corde tuo. Nam ſicut cataracta impetum auertit aquarum: ita malitia cognitionem atque ſcientiam a corde remouet. Si quod iuſtum eſt, conſectatus fueris: comprehendes, & indues illud, tamquam veſtem * talarem gloriæ. Monachus ſecula-

*2. Cor. 7. Cataracta impetum aquarũ impedit. * ποδήρου.*

secularibus rebus implicatus, multis damnis afficietur: qui vero laborum exer- A
citamenta sustinet, detrimentum nullum patietur. Qui mentem ac cogitatio-
nem suam, post vitæ renunciationem atque secessum, ad secularia conuertit: ni-
hil ab eo qui seipsum * detondet, differt. Qui putat se ludere in † vtraque re: se-
ipsum seducit, ac decipit. Scriptum quippe est: Deus non irridetur. Quod enim
quis seminauerit, hoc & metet. Noli circumspicere monache, per vicos ciuita-
tis; neque oberraueris in plateis eius: ne forte * euentus tibi occurrat, & laba-
tur anima tua in perditionem. Elatio oculos mentis excæcat: at humilitas in
caritate eos illuminat: docebit enim mites, vias suas. In volutabrum luti,
frater, ne ingrediaris: & a viris timoris Dei expertibus, longius recede. Malum
& periculosum est viro, confidere in seipso: qui autem sperat in Domino, salua-
bitur. Qui sua exornat vestimenta, superbiæ obnoxius erit: Monachus vero su- B
perbus, velut aquila est absque pennis. Monachus modestus ac humilis, leuis
& celer est cursor, & tamquam sagittarius iaculandi peritus. Nam sicut omnia
ferrum attenuat, & domat: ita & quæ secundum Deum est humilitas, conatus
& machinas inimici reprimit. Quemadmodum enim * venabulum venatori; &
scutum militi: sic etiam monacho est humilitas. Stude frater, sponte in angusta &
arcta via Dei ambulare; antequam inuitus aliã ea angustiorem ingrediaris. Glo-
ria viro seculari est in * prodeundo: monacho autem, in non trãsgrediendo limen
domus † suæ, mente ac cogitatione. Ausculta carissime: Athleta decertans, os
suũ obstruit: & tu a superfluis os tuum occlude, & habebis requiem. Quàm ma-
gnus, dicet quispiam, qui nactus est sapientiam: at non est maior eo, qui timet
Dominum. Quàm magnus, inquiunt, qui incepit: at non vt is, qui perseue- C
rauit. Quàm magnus, qui est primus: sed non vt is, qui perfecit. Noli carnalem
amare requiem: ne in ipsa damnum spiritale comperias. Noli curiose sectari
ea, quæ non sunt tua: ne, quæ tua sunt, deperdas. Ad opus immoderatum at-
que immensum ne teipsum impellas: nam cũcta debito modo atque mensura, &
ordine agere, præclarum est & * salutare. Qui suo corde timorẽ Dei non possidet;
quamuis mel & lac quotidie comedat, quiescere non poterit: vir autem fidelis, ge-
nerose ac strenue omnia suffert. Permane in suaui iugo Domini: vt molestum &
graue mundi huius iugum * excutias. Cellã fratris tui, caue frequentes: ne te, &
illum conturbes. Si librum vtilem habeas, & fratrem illo vti velle audias; candide
& sine inuidia præbeto ei: Tu autem carissime, studiose re tibi commodata vte-
re, eamq. suo in pace redde Domino. Quòd si cœnobij librum in tua cella te- D
neas: ne proijcias * eum per negligentiam; sed studiose complicatum serua atque
custodi eum, tamquam Dei esset. Monachus temerarius præfectum, & fratres
dedecorat: at sapiens reuerebitur eos. Temperantia carnem macerat: at vora-
citas mentem crassam reddit. Non præbet patientiam in cella monacho, quòd
non grauate suum opus efficiat: sed timor Dei, & mortis atque tormentorum
recordatio, patientem illum reddunt. Satius est insistere operi, & orationi, diui-
narumq. scripturarum meditationi; quàm tempus deperdere, & verbis otiosis
vacare, vnde detractio oritur. Noli fratrem † tuum, qui ridiculis circumfertur
rebus, experiri ac prouocare ad agendum: ne tu quoque de rebus ridiculis agere
cum illo cogaris. Scriptum est enim: Qui irritat aliquem verbis, non saluabi-
tur. Qui propria seipsum temeritate odibilem reddit, a quo amabitur? Et qui E
diligit eos, qui ipsum diligunt; quam mercedem habebit? cùm dicat Dominus:
Nonne & * peccatores hoc faciunt? Vir audax ac præceps, turbabit animas fra-
trum: at qui in charitate patiens est atque longanimis, timet Dominum. Iunio-
rem * laboriosum, ne nimis oneres; & cum sene stulto ne incedas. Sapientes ve-
ro senes, post Deum, fratrum sunt firmamentum. Magnum virturis opus, est
continentia oculorũ, ventris, & linguæ: at si cumuletur benignitate & misericor-
dia, vt lampas fulgebit. Quemadmodũ qui bonum aliquod, sibi ipsi in thesaurum
recon-

A dissimili.
* ἑαυτὸν ἀποκείροντι.
†.i. in vita seculari, & religiosa.
Galat. 6.
Sap. Sirach. 9.
* al. casu aliqd tibi occurrat.
* βέναυλον τῷ θηρευτῇ.
Matth. 7.
* ἐν τῷ προϊέναι.
† al. cella sua.
Sap. Sirac. 25.
Antithesis apta
* al. perutile.
* al. effugias.
NOT.
* al. ne contemptim proijcias illum; sed. &c.
† al. noli fratrẽ tuum irrisionibus tentare: ne forte in necessitates atque angustias ipse cõijciaris.
Matth. 5.
* vulg. publicani.
* al. iuniorem monachũ ne laboribus nimium graues, & a sene insipiente te seduci ne patiaris.

A recondita: ita vir qui celebrat ac laudat proximum in absentia sua. Dominum
Deum time; & bona hæreditabis. Viam peccatorum ne ingressus fueris: iusto-
rum vero semitas inuestiga. Si iustitiæ vias amaueris, vitam æternam inuenies.
Si amaueris quietem, nauigationem tuam in tranquillitate perficies. Si silen-
tium amaueris, a pluribus diligeris. Si aucrteris oculos tuos, ne videant vanita- *Psal. 118.*
tem; mundas in te cogitationes inuenies. Si continentiam amaueris, fornica-
tionis dæmonem refrænabis. Si amaueris paupertatem, auaritiæ dæmonẽ in fu-
gam conuertes. Qui aurum in cella sua recondit; thesaurizat sibi passiones su-
perbiæ, & inobedientiæ: at qui orationes & eleemosynas sibi thesaurizat, in
Deo ditabitur. Alij possessiones, & pecunias thesaurizant sibi: at tu monache,
preces & eleemosynas thesauriza tibi. Alij in tibijs lætantur, & musicis: at tu
B monache, in psalmorum decantatione, & Domini celebratione lætare. Alij in
delitijs lætantur, & ebrietate: at tu monache, in voluntate Domini perficienda
lætare. Alij vana oblectantur gloria: at tu monache, in Deo lætare, qui tibi &
omnibus diligentibus ipsum, coronam gloriæ præparauit. Alij voluptatibus
gaudent: at tu monache, in * sanctitate & continentia lætare. Vir qui Chri- ** al. in abstinentia & sanctificatione gaude.*
stum amat, turris est inexpugnabilis: perfectus autem in charitate, murus qui
frangi non potest. Si deambulando meditari velis, tacendo meditare, & inanem
gloriam vitabis. Bonum est corrigere errantem, & non risum mouere. Aqui- *Ira, & iracũdia differentia.*
lo conturbat mare: & subita ira mentem commouet viri: at longanimitas ex-
pellit iracundiam, impetumq. efferuescentis animi, & si ira non adsit, cessat
quoque iracundia. Si ædificare frater nolis, ædificata ne destruas. Si plantare no- *Parœmia elegãtes & accommoda, cũ antithesi.*
C lis, plantata ne euellas. Si fratrem quiescere non velis, alios quiescentes ne per-
uertas. Si hymnos Domino offerre, atque concinere nolis, alios decantantes, ca-
ue perturbes atque impedias. Loquitur diues, & cuncti silent, & verba eius ad
* coelos vsque extollunt: loquitur autem Deus nobis per sanctas scripturas, & ** al vsq. ad nubes.*
tacere, atque auscultare nolumus: sed alius garrit, alius dormitat, alius vero *N O T.*
mente distractus euagatur. Sed quid dicit scriptura? Qui auertit aures suas, ne *Prou. 28.*
audiat † sermones altissimi: etiam ipse Deus precationem eius execratur. Mona- *† vulg. ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis.*
chus negligens ac piger, in oratione audire * cupit, Amen: at qui sedulo & vigi- ** al. expectat.*
lanter orationi intentus est, non conturbatur. Longe porro a nobis sit, quod per
Prophetam est dictum: Propinquus es labijs eorum, & procul a renibus eorum. *Esai. 29.*
Ne scandalo & offendiculo sis fratri, neque concurras cum eo ad peccandum: vt *sed alit. vulg.*
D non irascatur tibi Dominus, & in manus te tradat * malorum. Beatus vir, qui in ** al. impiorum.*
nulla re scandalizarit proximum: quoniam merces eius magna est in coelis: qui ** al. qui verosacile offenditur.*
* autem indiscrete ac temere scandalizatur, scandalizabit multos. Nisi prius ob *offendet multos.*
oculos sibi homo constituerit sua peccata, in quocumque loco, quiescere non
poterit. Beatus qui bonam auspicatus fuerit vitam, atque ita perfecerit, vt Deo
placeat. Scriptum est: qui honorat patrem suum, iocundabitur * in filijs: & in *Sap. Sirach. 3.* ** al. a filijs.*
die orationis suæ exaudietur. Qui honorificat patrem, vita viuet longiore, & in *Ibidem.*
die obitus sui inueniet gratiam. In verbis & factis honora patrem tuum: vt su- *Ibidem.*
perueniat tibi benedictio ab † eo. Ne glorieris in contumelia patris tui: non est *† vulg. a Deo.*
enim tibi gloria, patris confusio. Gloria enim hominis, ex honore patris sui: &
dedecus † filijs, mater sine honore. Pro parentibus carnalibus, monache, eos *† vulg. & dedecus filij, pater sine honore.*
E habes qui secundum spiritum te generant in Domino, deducuntq. ad vitam te
æternam. Audi frater eum, qui dicit: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, *Ibi. Sap. Sir. 3*
& ab homine acceptabili diligeris. Quanto maior es, tanto magis te humilia: &
coram Deo inuenies gratiam. Quoniam magna est potentia Domini, & ab hu- *Ibidem.*
milibus honorificatur. * Obductioni autem superbiæ, non est sanatio: frutex e- ** vulg. Synagoga superborum nõ erit sanitas.*
nim peccati radicauit in illo. Tria sunt genera, quæ augent vanitatem, & quar-
tum non bonum: inobedientia iuniorum, & senes inuidia, super iuniorum profe- *N O T.*
ctu laborantes; & religiosus, si ad * iniqua declinet; & præfectus, si imprudenter ** al. impia.*
fratrum

Quattuor quæ gloriam & existimationem augent.
NOT.

fratrum animas premat. Quattuor genera gloriam atque existimationem augent, & quartum coram Deo & hominibus bonum: concordia fratrum in mansuetudine & iustitia; & frater fratrem in timore Domini commonefaciens; & iuniores, morem senioribus, vt Dominis proprijs gerentes; & præfectus suos fratres vt seipsum diligens, salutemq; animarum ipsorum in veritate curans. Res mala atque periculosa viro est superbia, per omnem modum. Noli amare superbiam carissime: non enim in ea, quid est conducibile. Omnis morbus recte curatus sanitatem consequitur: at superbiæ morbus, malum est immedicabile; nam sanitatis remedium a se repellit, & mortiferum sibi ipsi pharmacum effingit: absit igitur, vt in seruis Christi Domini reperiatur. Gloria monacho est sermo fidelis, & modestus: qui vero scurrilibus delectatur, demens est ac stultus; Festiuitas monacho est, obseruatio mandatorum Christi: consolatio vero ipsius, non agere malum. Lætitia & oblectatio monacho est, accedere ad Dominum: gloria autem eius, timor Domini. Mundanam * participare philosophiam non potui: gratiam vero cum remissione peccatorum a Domino deposco. Supra smaragdum, & hyacinthum, & supra dolia auro plena, omnemq; scientiam mundi huius, confiteor tibi Domine pater: quoniam postulatis meis non fraudasti me, & non despexisti deprecationem inutilis serui tui. Tu enim desperatorum spes es vnica, & auxilio destitutorum adiutorium atque præsidium tutissimum; Sit nomen maiestatis tuæ benedictum in secula. Amen.

** al. mundana prædicat esse philosophia nequiui, &c.*
Confessio atque precatio ad Deum.

Postulasti a Domino, monache, quæ decent professionem tuam: & infinite multiplicata largietur tibi. Sine aqua non ædificatur turris: & absque cognitione non excolitur virtus. Vidi iuuenem prudenter consolantem atque hortantem senem; & in hoc dedimus gloriam Deo. Post concupiscentias tuas, monache, ne ambules; & a desiderijs tuis prauis cohibearis. Nam si animæ tuæ * præstes propensam concupiscentiæ affectionem, risum concitabis inimico tuo. Qui corporis sui carnes delicate nutrit, concupiscentias malas pascit; & turpes ei cogitationes non deerunt. Castiga carnem tuam monache, & in seruitutem redige; ne reprobus efficiaris. Quod bonum est, in tua carne exerceas: & cito fructificabis. In fratrum conuersatione quietam agere vis vitam, monache? communi fratrum contentus sis mensa; & erit sanitas carni tuæ, & cura ossibus tuis: & anima tua detrimentum non patietur. Sin autem in phialas, & pocula inflexeris oculos tuos: nouissime dolore affligeris, velut a serpente ictus. Si pium ac religiosum virum manu cibaria tenentem conspexeris; ne ipsum mente tua damnes, ac iudices: non enim nosti, cui ista apponere velit. Cura monache, internum opus; & ne inutiles muros exornes: siquidem venustas & elegantia cellæ, monacho patientiam non præbet. Quæ necessitatis sunt, quæramus: nam superflua, & distractionem nobis præbentia, non prosunt. Piger & ignauus monachus, excusat se, & dicit: Hodie hic habito, & crastino die hinc discedo: cur ergo laboribus me fatigo atque conficio? Componaris monache, instar mallei & incudis, in mente tua: & affer cogitationes cordis tui, & reprobas atque inutiles a te repelle. Qui de pij atque religiosi lapsu lætatur, hic dupliciter cadet: at qui conuertit hominem ab errore viæ suæ, saluabitur. Si peccauerit frater, libenter accusamus eum: at si nos peccauerimus, reprehensionem non libenter recipimus. Ne frater, pro diabolo: at potius contra ipsum decerta. A iuuentute tua frater, excipe doctrinam: & vsque ad canos, inuenies sapientiam. Monachus obuenientia mala prompte fortiterq; sustinere valens, ex parte dolorem percipiet: at qui tentationem * expectat, abundantiore dolore afficietur. Propria proditio, est negligentia; negligentia autem, grauis ac dira est captiuitas: at vigilantia, etiam captiuam ducentes captiuitatem, capit & apprehendit. In pigritia manuum stillabit domus: & quando * voluerit, in ea manens, ab ipsa fugiet. Monachus piger, ne ianuam quidem suæ cellæ occludet, donec a vento iactata, confracta fuerit: at sobrius ac vi-

Sap. Sirac. 18.
** al. præbeat beneplacitum tua bonitatis, &c.*
Iaco. 5.
Sap. Sirach. 6.
** al. non expectat.*
Eccl. 10. at aliter vulg.
** al. volueris.*

A ac vigilans, irreprehensibilis erit. Qui suos refrænat oculos, leuior atque expeditior erit: at qui huc illucq. retorquet illos, graue sibi ipsi onus imponet: distractio enim concupiscentiæ, puram ac simplicem mentem transfigurat, atque immutat. Si abreptus, oculos tuos in vanitatem conieceris; celeriter reprime illos: ne forte in turpem commixtionem incidas. Dum tua vritur caro, caue contingas partes pudoris: ne vehementius, inflammationem in te accendas. Beatus qui omnem carnalem concupiscentiam vicerit. Malum est * cum anima excrescere cogitationem improbam, quemadmodum & gramen in holerum areola. Numquid insula in medio mari sita, fluctus abscindere potest, quo minus ipsi allidantur? verumtamen insula fluctibus resistit. Ita etiam nos, cogitationes amputare noxias non possumus: attamen cogitationibus eiusmodi obsistere possumus, si vo-

Oculorum custodia commendatur.

** al. in anima augeri cogitationem peruersam, &c.*

A simili.

B lumus. Cæterum dicat fortasse quispiam: & quo pacto interdum per cogitationes superatur anima? superatur, quia non se opponit cogitationibus: sed permittit eas introire: pabuloq. deinde reperto, paullatim animam dissoluunt atque euertunt. Quattuor sunt mala, quæ difficulter curationem admittunt, videlicet, amor sui ipsius, auaritia, vana gloria, & ambitio siue cupiditas dominandi, quæ dicere non nouit, sufficit: sed nullum eorum curatu impossibile est Deo. Antequam malum radices in te agere incipiat, euelle illud; & priusquam surculos suos emittat, ex imis foueis radicem ipsius extrahe: nam si radices illud in te agere permiseris, dominium sibi vsurpabit in te. Qui vigilanter attenteq. orat, adurit dæmones: at qui mente vagatur, illudetur ab ipsis. Qui suis abducitur concupiscentijs, & cogitationum oblectamentis, facile capietur: at qui temperans est

Quattuor mala quæ difficulter curantur.

C ac continens, saluabitur. Incredulitas duplicitatem animi generat, duplicitas autem negligentiam, negligentia vero obliuionem, & obliuio desperationem; at desperatio mortem. Vnde mala in nobis dominantur; nonne per nostram negligentiam? Non subijciaris membris tuis: vt non dominentur in te membra tua. Quod bonum est, in ijs operare, & non quod malum sit: & eris possessio pretiosa * Domino tuo. Signum animæ pigræ ac negligentis est, non libenter sacras audire scripturas: anima vero sobria & vigilans, diuinas lubens sermones suscipit. Quemadmodum terra sitit pluuiam: ita lectus bonus ac mollis nutrit somnum, & carētia † timoris Dei auget illum. Ouis tibi est? ne simul cum ea lupū recludas. Et si qua in re oppugnat te inimicus; ne intromittas eum in domum tuam: quòd si etiam introduxeris, ne mente ac cogitatione relaxeris: sed timorē Dei ob ocu-

Gradatio verborum efficax.

** al. Domini tui.*

† ἀφοβία Θεοῦ.

D los tibi constitue: ne forte inimici tui derideant tè. Domus super arenam ædificata, non erit stabilis; & exercitatio vitæ monasticæ studio placendi hominibus admixta, non permanebit: at qui in timore Dei operatur, iacturam mercedis non patietur. Tempore orationis, peregrinum * atque extraneum colloquium non proferas: & a precatione, mens tua non obscurabitur. Frater, ad psallendum Deo consistis? aperi os tuum eloquio Dei. secundum eum qui dicit: Psallam Deo meo, quamdiu * fuero. ne forte interea dum negligenter agis, alienæ cogitationes tuam mentem obturbent. Sed dum psallis spiritu, psalle etiam mente. Magnum in oratione donum est lacryma: abstrahi autem dæmoniacis cogitationibus, morti est simile. Cor a cœlestibus degenerans cogitationibus, dæmones rebus terrenis constringent atque implicabunt: quando autem corruptibilia

Matth. 7. & Luc. 6.

** al. a peregrina confabulatione abstine.*

Psal. 103. 145

** al. sum.*

E contemnet; tunc ea, quæ corruptioni non sunt obnoxia, comprehendet. In morticinio adducentur ac cogentur vultures: & in anima seipsam desperante, congregabuntur dæmones. Vbi enim cadauer, ibi congregabuntur & vultures. Sursum habeamus mentem, carissime: adhuc enim modicum restat temporis, & hinc abibimus: & quæ congregasti, cuius erunt? Sicut fumus expellit apes: ita malitia cognitionem atque scientiam repellit a corde. Nemo delectatur iustitia: sed auaritia detinentur multi. Nemo gaudet quòd * iniuria non affecerit proximum: sed si paruo magna emerit. Ante faciem tonitrui, coruscat fulgur: & a facie nubis

Matth. 24. & Luc. 17.

Luc. 12.

** al. iniustitia.*

Sap. Sirac. 35. iuxta 70.

duræ ac denſæ, alas contrahit omnis auis. Comminatio apri, in necem ipſum A
tradet: & iracundia viri, ruinam ipſi præparabit. Leo capitur propter ventrem
ſuum: & guloſus ob ventris voluptatem conteritur. Equus duri oris, in malorum manus ſeſſorem ſuum præcipitabit: & homo duræ ceruicis, in mala incidet. Tempore niuis, peruestigatur fera: & tempore tentationis, inueſtigat Satanas monachum: probatio autem monachi, in tentationibus apparet. Conten-
** al. theſauri virtutum ſolitariæ vitæ ſunt repoſiti, &c.* de cariſſime, vt diſcretionem poſſideas, in qua * virtutes ſolitariæ vitæ ſunt reconditæ. Diſcretionis porro interpretatio, quid aliud eſt, quàm abſque ſcandalo & offendiculo cuſtodire ſodalem; & meliora, magiſq. ad ſalutem pertinentia de-
Sap. Sir. 3. & Matth. 20. ligere. Cupis magnus eſſe? ſis omnium nouiſſimus. Cupis bonum poſſidere nomen? in lenitate ac manſuetudine, opera tua temperato atque peragito. Time
Pſalm. 14. autem Dominum in veritate: vt bene tibi ſit in nouiſſimis tuis: quia timentes ipſum, glorificat. Noli monache, obſequi inuidiæ; neque inſidiari fratri tuo, & B
probroſum ei nomen imponere, volens cum ignominia eum ſuo loco expellere:
Eccl. 10. vt non quæ in alterum moliebaris, ipſe ſuſtineas. qui enim foueam fodit proximo
Pſal. 140. ſuo, incidet in illam. audiaſq. quod ſcriptum habetur: Cadent in retiaculo eius
2. Tim. 3. peccatores. impleaturq. in illo, quod dictum eſt: Omnes qui pie volunt viuere in Chriſto IESV, perſecutionem patientur. Ne excuſationem prætexas frater, dicens, te cum alijs non facere mala, neque communicare male agentibus:
Pſal. 7. ſcrutatur enim corda & renes Deus. Si frater tuus cariſſime, e cœnobio egreſſus ſit: ne mente aduerſus ipſum efferaris, neque ſit infamia notatus in oculis
Prou. 27. tuis: Ignoras enim, quid ſuperuentura pariet dies. Dicentem audi: Qui ſe exiſti-
1. Cor. 10. mat ſtare, videat ne cadat. Et rurſus: Non enim qui ſeipſum commendat, ille C
2. Cor. 10. ** al. Dominus.* probatus eſt: ſed quem * Deus commendat. Nam multi cum putarent ſe alios viciſſe, ac dominari illis; hi externis magis externi euaſerunt: Illi autem quorum deſperata ſalutis ſpes fuerat, gratiam a Domino acceperunt. Nam Deus ſuper-
Iacob. 4. bis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Si virum conſpexeris immorigerum & intemperantem, ſuperbum & ſibi ſapientem; huius radix ſemimortua eſt, eo quòd non ſuſcipiat ipſa pinguedinem ortam a timore Dei. Sin autem quietum atque tranquillum, & humilem virum videris; huius radicem permanere noueris: quia a pinguedine timoris Dei irrigatur. Tametſi fratres, accidat præfectos noſtros nobis præſentes non aſſidue adeſſe: Magnus tamen ſemper inter nos pa-
Matth. 18. ſtor præſens eſt. Verax quippe eſt qui dixit: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum ego in medio ipſorum. Attendamus ergo nobis ipſis cariſ- D
** ἀσχήμων μοναχός. † al. in homines inijcit.* ſimi. Monachus * indecenter ſe gerens, manus ſuas † in homines temere conijcit: qui autem aliorum miſeretur, miſericordiam conſequetur. Opere aliquo fratrem oneras? bonum opus præſtas, ſi tamen laboris ei mercedem in caritate
Matt. 5. ** al. Vetat enim pietas atque religio, damnum inferre alteri.* Dei reddideris: non * enim pium atque religioſum eſt, nocere & aduerſari alteri. Qui patientiæ & longanimitatis, atque clementiæ viam inuenit, is vitæ viam inuenit. Homo diſtractus, inſigni die ſe exercet; & in opificio, ſe verſat huc atque illuc, & concutit. Paſſer paſſerem in rete ac laqueum allicit: & peccator ſui ſimiles in profunda malorum adducit. Deuita eos monache, qui otium amant, & quieſcere nolunt. Fuge monache, eos, qui conuiuijs gaudent, & dicunt: Hodie ego faciam, at tu craſtino die ages. ſi enim eiuſmodi ſermonibus conſenſeris: vitam religioſam non perages. Cæterum imitare eos, qui feruent ſpiritu, quique E
Matt. 7. per anguſtam & arctam viam ambulant: vt vitam æternam aſſequaris: nam la-
** al. ſequentes eam.* ta & ſpatioſa via, in perditionem ambulantes * in ea deducit. Monachus piger ac negligens, ingruente cogitatione aliqua, recluſus in cella ſua huc illucq. circum-
† al. gubernatore. fertur, inſtar nauis † gubernaculo deſtitutæ: qui vero cum patientia vitam quietam degit, inanibus cogitationibus non abſtrahitur. Qui fratris ſui profectui in-
Rom. 1. uidet, ſeipſum a vita æterna ſegregat: at qui ei auxilio eſt, particeps eius erit. Si
** al. male.* enim qui * mala agẽtibus conſentiunt, vtroſq. iuſtitia punit: nonne multo magis

Domi-

A Dominus mercedem cooperanti cum voluntate sua, præbebit? Scriptum reperi- *Psal. 33.*
tur: Multæ tribulationes iustorum: & ex omnibus illis liberabit eos Dominus. *Psalm. 31.*
atque etiam multa flagella peccatoris: & mors peccatoris pessima. Non est vir- *Psal. 33.*
tus, contumelia accepta stupere: sed potius animaduertere, & aspernari eam, pro-
pter pietatem. Ignauus enim, inquit Sapiens, etiam conuicijs exceptus, non con- *Prouerb. 20.*
funditur. Satius est subridendo, iracundiam atque furorem præcidere; quàm *iuxta 70.*
aspere & crudeliter efferari; Viro autem prudenti, planctus risu suauior est ac *Sap. Sirac. 22.*
gratior. Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum * versu- *iuxta 70.*
tum: vt non cadam † per ipsa: & lingua mea perdat me? Domine pater, & Deus ** vulg. certum. † vulg. ab ipsis.*
vitæ meæ, ne derelinquas me in concilio eorum; & ne permittas me cadere in *Sap. Sirac. 23.*
illa. Dixisti enim Domine: Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis con- *Matth. 12.*
B demnaberis. Nam si Propheta dixit: velut pannus * menstruatæ, omnis iustitia *Esai. 64.*
nostra: quid dicam ego, qui in peccatis natus sum? Et nunc Domine, ex tuis mise- ** al. sedentis menstruata.*
rationibus tota spes mea dependet. Propitius esto mihi peccatori, Domine. † Ela- *Sap. Sirac. 23.*
tionem oculorum ne dederis mihi: & concupiscentiam malam auerte a me. Ne *† vulg. Extollentiam.*
fidem fallacibus attribuas insomnijs, carissime: nam multos * deceperunt som- ** al. seduxerũt.*
nia, in ijsq. spem ponentes exciderunt. Ad quas enim nos deuenimus mensuras,
vt visiones Angelorum adspiciamus? Magna felicitas, & gloria, est humilitas: &
non est in ea lapsus atque ruina. Signum porro humilitatis est, ambabus manibus
omni tempore ac loco subuenire fratri necessitatem patienti, non secus ac reci-
pere. Monachus hæreditatem parentum carnalium requirens, in varias distra-
ctiones incidet: qui autem Christum exquirit, saluabitur. Caue dixeris: Si con-
C senuero, vnde sustentabor? De crastino non est permissum nobis, sollicitos esse: *Matth. 6.*
& de senectute tua nunc anxie atque solicite cogitas? Regnum Dei, & iustitiam *Ibidem.*
eius quæramus: & omnia hæc adijcientur nobis. Ipse enim dixit: nouit pater
vester cælestis, quid opus sit vobis, antequam rogetis eum. Si vero ista pri- *Ibid.*
mum non quæsierimus: iam perspicuum est, nos de his minime laborare. In
Dominum igitur curam & sollicitudinem tuam proijce: & ipse te enutriet. Si *Psal. 54.*
Dominus aliquid in manibus tuis prosperauerit: quasi ipse rationes tecum sub-
ducturus sit, satage. Qui pauperum miseretur, bonis replebitur: at qui miseri- *Prou. 14. & Matth. 5. 25.*
cordiæ viscera claudit, a cœlesti quoque sponso excludetur. Qui confidit in ho- *Psal. 117.*
mine, non aspiciet bona: at qui in Domino sperat, saluabitur. Ne sis asper in
lingua tua: quoniam os iusti distillat gratias. Cibi multi crassam ac stupidam
D reddunt mentem: bona autem temperantia purgat eam. Attende monache, at-
tende tibi, a conuersatione mulierum. Vide carissime, ne forte prætextu atque
occasione cuculli, aut analabi, aliove amictu capiatur anima tua: multæ enim *Cucullus.*
sunt insidiæ fraudulenti inimici. Satius est veteres ferre vestes, & curam habere *Analabum.*
animæ, in timore Domini: quàm splendide vestiti, & turpiter, atque inhoneste *NOT.*
incedere. Qui Dei custodit mandata, seipsum diligit: at qui ea contemnit, ani-
mæ suæ detrimentum adfert. Vir ebriosus, & iracundus, conturbat animas
fratrum: & dedecus eius, perpetuo cum ipso est. Impone vlceri malagma: & iu-
niori monacho pietatem non fictam. Ad * interitum ruit monachus nouitius, ** ὅρμησε καθίσαι.*
propriam sequens cogitationem, & expertorum admonitionem non recipiens.
Error prauus nouitio monacho, est inobedientia: submissio autem atque obe-
E dientia in Domino, munit protegitq. fortia. Vir superbus & immorigerus, dies
adspiciet amaros: at humilis & patiens, omni tempore lætabitur in Domino.
Magna res est, virum inuenire patientem, & humilem: & pulchritudo eius im-
mensa. Non contradicas veritati: & te tuæ inurbanitatis atque immodestiæ *Sap. Sirac. 4.*
pudeat. Non confundaris confiteri peccata tua. Et, ne dixeris: peccaui, & *Sap. Sirach. 5.*
quid * noui mihi accidit? Dominus enim patiens est, & longanimis. Ne tardes ** al. quid mihi accidit triste?*
conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Memineris non tardare *Sap. Sirac. 5.*
iram eius. Non sit exporrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum *Sap. Sirac. 4.*

collecta. Monachus prudens, in charitate seipsum circummuniet: at insipiens, A
odium sibi accumulabit. Qui extollitur aduersus fratrem suum, a dæmonibus il-
luditur. Noli perpetuo contemnere fratrem tuum. quoniam scriptum habetur:
Sap.Sirac.11. Multi tyranni sederunt in throno ac solio: & insuspicabilis portauit diadema.
Sis hilaris in iustitia: ad peccatum vero, potius tristis. Ægritudo animæ, est am-
**al.passio mala* bitio: vana autem gloria, * morbus malus. Egressus es cella tua monache, ad mi-
nisterium? custodi sensus tuos; vt non concilies tibi ipsi bella & perturbationes,
Sap.Sirac.36. per cogitationes improbas. Vbi non est, inquit, sepes, diripietur possessio: &
sed aliter in vbi non est patientia, ingemiscet errans. Multas excusationes sibi piger coacer-
sacro cod. uabit monachus: & somnolentus, in mala decidet. Monachus auarus, instar pal-
mæ est infructuosæ: at inops ac pauper, velut palma detonsa est in altum ascen-
† εἰλουλος. dens. Monachus qui rerum terrenarum † amore capitur, similis est accipitri ex- B
**al. qui loris ac* tenso, * & loros ac vincula suis pedibus capienti, qui vbicunque consederit, im-
vinculis pedes plicatur: at qui a rebus materialibus † est alienus, viatori accincto & expedito
implicat.
† ἄϋλος. est similis. Multi apud se videntur esse prudentes: sed intelligere nequeunt, eam
quam putant prudentiam, detrimento animæ sibi futuram. Non est sapientia,
** al. quæ secun-* non est prudentia, non est consilium bonum in anima * timorem Dei respuen-
dum Deum non te: Sapientia autem vera est, cuncta secundum Deum agere. Guttur dulce mul-
agit.
Eccl.6. tiplicabit amicos: &, qui diligit Dominum, conseruabit vias eius. Honora fra-
trem coram notis atque familiaribus ipsius: & coram Domino, in pretio atque
honore eris. Oeconomus fidelis, lucrabitur animas fratrum suorum: mens autem
atque animus eius, qui memoria conseruat iniurias, disperget illos. Prudens
œconomus, iuste partietur: imprudens autem atque insipiens, pugnas prępara- C
bit. Monacho insatiabili, non sufficiet quod æquum ac iustum est. Et loquax, tur-
bas concitabit: qui vero timet Dominum, quietam vitam ducet. Oeconomus
**al.mansuetus.* ebrietati deditus, deijcietur a gloria: at temperans, & * modestus ac humilis
proficiet in gloria. Ne tibi ægritudinem prætexas monache, cum sanus sis.
Psal.9.77.80. quoniam scriptum est: Et desiderium eorum, dedit ipsis. Ne aspernemur, fra-
tres, gratiam Domini præbentis nobis fortitudinem ad operandum bonum: sed
hoc in ea operantes, gratias semper agamus Domino. Qui proximum deridet,
velut detractor habetur: detractio autem, apud Deum, & homines, est odiosa.
Prou. 15.16 Qui exacerbat proximum, suscitat iracundiam: at qui pacificat, perbeatus est;
Matth. 5. quoniam filius Dei vocabitur. Senes honora propter Dominum: & iuueni egē-
ti compatere: & mercedem a Domino accipies. Scriptum reperitur: Nolite ope- D
Ioan. 6. rari cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Manus tuæ, quod bo-
Ephes. 4. num sit, operentur: vt & necessitatem patienti distribuas. & cor tuum semper
directum sit ad Dominum: & cibum permanentem operaberis, & non pereun-
tem. Operare frater, & ne obambules: magnam enim improbitatem docet se-
** al. iugum obe-* gnities. Monachus murmurator, multa patietur damna: at qui strenue * tole-
dientiæ suffert. rat, in nouissimis diuitias suas reperiet. Minister prudens, non negliget opus
suum: & qui timet Dominum, non erit scandalo fratribus suis. Fugis carissi-
me, eos qui iaculis petunt corpus? at fuge potius illos, qui in animā sagittas iacu-
lant. Fugis serpentem mordentem corpus? at fuge magis mulierem, quæ ani-
mam mordet. Qui pulchritudinem explorat mulieris, concupiscentiam venu-
statis ipsius, suæ inserit animæ: & qui assidue præ foribus domus eius versatur, E
similis est ei qui in glacie deambulat: quia non longe ab eo abest lapsus atque
ruina. Ignem fugis carissime, vt non comburat corpus tuum? fuge quoque pec-
catum; ne corpus tuum simul cum anima comburat in igne inextinguibili. Si-
cut duo pugiles: ita monachus, qui cum muliere versatur: at qui sobrius est &
vigilans, spoliabit, & non despoliabitur. Ianitor fidelis, post Deum, est custos ani-
marum: at infidelis, etiam suam ipsius animam abijciet. Tempus quod in soli-
taria transegimus vita, computamus: ob negligentiam vero in ipsa a nobis
admis-

A admissam, ignorantes extollimur. Laus est viro non tempus dumtaxat, sed in
bono profectus: profectus autem, non canicies; sed vitam recte & cum virtute *Sap. 4.*
traducere. Magistratus † & honorem militi, scutum, framea, & galea pariunt: at † τὰς ἀρχὰς.
monacho nouitio, fides, pœnitentia, & caritas. Fides generat castitatem, &
humilitatem, obedientiam, & longanimitatem, atque temperantiam: pœniten-
tia autem lacrymas: at caritas patientiam, & spem. Qui assidue ex vna in aliam
cellam transit atque digreditur, inanes sibi cogitationes acquirit: at qui vno in
loco sustinet, magis quiete viuit. A iuuentute tua carissime, disciplinam tibi
elige: & vsque ad canos, prudentiam inuenies. Ab initio iuuentutis tuæ, semina *Sap. Sirach. 6.*
agrum tuum, & cura eum: ne forte spinæ in ipso, tamquam in terra inculta, suc-
crescant. Fructum in eo bonum facito: & ei, qui vires tibi suppeditat, da glo-
B riam. Aquæ augent fœnum; & conuersatio secularium, passionem superbiæ:
qui autem timet Dominum, non effertur. Si gratiarum donis effectus sis dignus,
ne propterea superbias: nihil enim habes boni, quod a Deo non acceperis: & si *1. Cor. 4.*
secundum eius voluntatem non ambulaueris, proprium a te auferet, & meliori *Matth. 13. &*
atque vtiliori illud donabit: & tunc similis efficieris ei, qui propulsat & abijcit *Luc. 8.*
calamum qui lituræ cuiuspiam caussa fuerit. Quemadmodum duo in eo-
dem loco galli; ita duæ simul cogitationes in corde monachi. Recede ab alienis,
& quiescet anima tua. Vir sapiens custodiet mandata: & qui obseruat ea, paradi-
sum æternarum delitiarum possidebit. Melius est nomen bonum, quàm diui- *Prou. 22. &*
tiæ multæ: super aurum vero & argentum, gratia bona. Animam torpentem *Eccl. 7.*
consolare ac cohortare: & Dominus cor tuum confirmabit. Si poculum vini
C post orationem opportune acceperis; studiose ad cellam tuam vade, & clauso
ostio gratias age Domino, qui iugiter tibi dispensauit, & dispensat. Nam ser-
mones a prandio multiplicare, spectra & peccata generat. Vir ebrius agit & lo-
quitur vesperi, quæ non oportet; & quorum, diluculo pœnitet: qui si rursus vinũ
inuenerit, ad eadem relabitur. Si semel malum expertus sis, obserua te in poste-
rum: scriptum quippe est: Omnis qui natus est ex Deo, conseruat seipsum; & *1. Ioan. 5.*
malignus non tangit ipsum. Noli vinum bibere ad ebrietatem carissime, etiamsi *al. aliter vulg.*
vehementer te orent, qui adsunt amici. Nam si te vinum superauerit: præ cun- *Contra ebriosos.*
ctis, qui hortatores tibi fuerãt, in te scandalizabuntur. Attende porro, ne ab obli-
uione * occuperis. Laborat & angitur ventri deditus, conteriturq́. dum ventrem * *al. vincaris.*
suum cibis replere studet; & vbi comedit, circa digestionem torquetur: Tem-
D perantiam vero sanitas sequitur, & sobrietas, atque vigilantia. Monachus va-
gus non erit inuulneratus, nisi animo excubauerit: qui autem patienter in quo
vocatus est loco permanet, maiorem requiem inueniet. Qui paruipendit exi-
gua, paullatim cadet: & pigritia sensim, inuisam atque odiosam pauperta-
tem generat. Noli recusare sanctorum virorum admonitiones, quantumuis in-
telligens sis ac prudens; nam in eo, cognitionis atque scientiæ fructus cernitur.
Indignum est monacho, in conuenticulis versari: & merces eius, dolor, & pœ-
nitentia. Scriptum quippe est: Dum laudantur iusti, lætantur populi: nomen *Prou. 10. 29.*
autem impiorum extinguitur. Et rursus: Laudet te * vicinus, & non os tuum: *iuxta 70.*
alienus, & non labia tua. Et iterum: Probatio auri & argenti, ignitio: homo *Prou. 27.* * *al. proximus.*
autem probatur, per os laudantium ipsum. Filius intelligens, custodit legem: *Prou. 28.*
E qui autem pascitur luxu, dedecorat parrem. Honora cunctos propter Dominum,
honorem tibi non repetens: & gratiam a Domino inuenies. Scriptum habetur: *Prou. 28.*
Qui non reueretur facies iustorum, non bonus: & qui talis est, buccella panis *at aliter vulg.*
vendet virum. Et rursus: Beatus vir, qui * veretur omnia per metum: durus * *vulg. qui semper est pauidus.*
autem corde, incidet in mala. Viri amantis sapientiam, lætatur pater eius: qui *Prou. 29.*
autem pascit meretrices, disperdet diuitias. Satius est pasci diligenter, quàm
pascere negligenter. Et, melius est studiose addiscere, quàm docere, & agere quæ
non oportet. Qui seipsum instituit, etiam alios instituit: & qui seipse docet,

etiam proximum docet. Noli nimium onerare fratrem tuum: nam si onus iumento tuo imposueris, quod vires superet, in medio viæ deficiet, atque succumbet. In omnibus, quæ acciderint tibi, prudenter te gere: & auxilij memineris tibi allati a Domino. Ne turpibus locutionibus aures tuas præbeas: vt mens tua non inquinetur. Sicut enim oculis obest fumus: ita turpis sermo nocet animæ. Si fornicationis te spiritus turbet: increpa eum, dicens: Dominus te * destruet, qui pessimo fœtore plenus es, dæmon immunditiæ. Nouimus quippe eum, qui ait: Sapientia carnis, * inimicitia est in Deum. Non est sapientia, non prudentia, vbi Dei timor non est: nam satietas sapientiæ, est timere Dominum. Scriptumq. reperitur: Lux iustis assidue; lux vero impiorum extinguitur. Arbor vitæ, desiderium iusti: qui autem reprehensiones odit, demens est. A multiloquio non effugiet peccatum: parcens autem labijs, sensatus erit. Cogitationes iustorum, iudicia: gubernant autem impij dolos. Qui honore præuenit proximum suum, honorem inueniet; at qui non reueretur faciem fratris sui, cum labore atque molestia corripietur. Si cum fratribus comedis; secundum canonem ac regulam; demitte te in patinam. Nam & turtur, & hirundo, & agri passeres, custodierunt tempora ingressuum suorum. Demitte te, neque iuueniliter agas, propter minores & iuniores te. At tu castissime, cum totum diem ieiunus transigas, etiam in momento temporis commoueris? Suaue tibi est otium; sed vltima eius amara. Cum labore, opus tuum exerces: sed posterius lætaberis. Scriptum est: Abominatio Domino, labia mendacia: qui * autem facit fidem, acceptus ei erit: Qui multiplicat verba sua, abominabilis erit: qui vero os suum tenet ac reprimit, diligetur. Si virum aliquem negligentem, conspexeris ad virtutem resipiscentem: tu caue, cogitatione relaxeris: imo magis viriliter agas, & tentationis tempore amplius decertes. Monachi, caueamus excedere humilitatis mensuras: ne forte dum videmur consentanea facere, nostram ipsi religionem obseruantiamq. corrumpamus. Quapropter etiam damna, pœnasq. illatas pro nihilo ducamus, propter eum, qui dicit: Seruum Domini non oportet contendere ac litigare: sed mansuetum esse ad omnes. Et iterum: Beatus qui in omnibus semper est pauidus. Et: ne festines in spiritu tuo irasci: quia furor in sinu impiorum requiescit. Scriptumq. habetur: Filius astutus, obediens patri: filius autem inobediens, in * ignominia. Qui custodit os suum, seruat animam suam: at qui immodestus ac petulans est labijs, perterrefaciet seipsum. Filio doloso nullum erit bonum: qui autem conseruat mandata, perbeatus. Lex sapientis, fons vitæ: qui vero demens est, laqueo morietur. Qui incedit recte, timet Dominum: at qui peruertit vias suas, ignominia afficietur. Quæres sapientiam apud malos, & non inuenies: gratus autem * sensus, apud prudentes. Paradisus † sepimento carens, dum calcatur, desolatur: & qui non custodit os suum, deperdit fructus suos. Qui confidit in diuitijs, corruet: at qui succurrit iustis, hic † exorietur. Qui dissipat substantiam suam insipienter, egenus efficietur: qui vero in fide Domini eam dispergit, non * deseretur in æternum. Scriptum quippe est: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi: cornu eius exaltabitur in gloria. Qui multiplicat diuitias suas cum vsuris, & excrescentijs: ei qui miseretur inopum, congregat eas. Quantum elatus est homo in superbia cordis sui, tantum calcat terram ex qua sumptus est: quodque rursus est admirabile, & in terram reuertetur: exaltat autem Dominus humiles. Fumus fugat apes: & memoria iniuriarum, cognitionem a corde depellit. Roga Dominum, & lacrymas coram bonitate eius effunde: & recordatio iniuriæ non demoretur in anima tua: eritq. oratio tua sicut incensum in conspectu eius. Scriptum est: Immundus apud Dominum est, omnis elato corde: humiles autem spiritu excipiet gloria. Et rursum: Occasiones quærit vir, qui vult recedere ab † amicis: in omni autem tempore erit ignominiosus. Sic quoque monachus, volens a mansione

Marginal notes:
A (beside line 1)
* al. perdet. (beside line 6)
Rom. 8.
* Vulg. inimica est Deo.
Prou. 13.
Prou. 11. 12.
Prou. 10.
B
Prou. 12.
Hierem. 8.
Prou. 12.
* Vulg. qui autem fideliter agunt, placent ei.
C
2. Timot. 2.
Prou. 28.
Eccl. 7. iuxta 70.
Prou. 13.
* al. in perditione.
Prouer. 14. 2.
D
* al. intellectus.
† al. Hortus.
Prou. 11.
† al. germinabit.
* al. nō deficiet.
Psal. 111.
Prou. 28.
E
Luc. 1. 14.
Prou. 15. 29.
Prou. 18.
† al. a fraternitate.

sua

A sua segregari, præfectum & fratres accusat ac culpat. Scriptum legitur: Est via Prou. 14. 16.
quæ videtur apud homines recta esse: nouissima autem eius vadunt in fundum
inferni. Et denuo: Suis itineribus saturabitur temerarius: & de cogitationibus Ibid. 14.
suis vir bonus. Nos, inter nos adhortemur & consolemur, carissimi inuicem
seruiamus: inuicem nos admoneamus, & reprehendamus in timore Domini;
donec in * portu vitæ nobis mutuo occurramus. Monachus ventri deditus, mul- * al. ad portum
ta † anxie & sollicite cogitat; at qui temperans est, capreæ in agro similis reddi- † al. in multis e-
tur. Sicut piscibus aqua: ita monacho vita quieta, in humilitate & caritate. Co- rit sollicitus.
meatus monacho in via, pietas & religio in timore Dei. Timor autem Domini,
aurum probatum: cuius possessor numquam deseretur. Conantur inimici de-
tinere cogitationẽ tuam monache, dum in peregrinatione hospitiove quid audi-
B re de parentibus tuis carnalibus atque propinquis contingit: superabundabit
autem tibi gaudiũ & consolatio in regno cælorum, si ad finem vsque perseuera-
ueris in ministerio Domini. Qui pacifice viuere cupit in omni loco, non pro-
priam requirat requiem: sed eam quæ alterius, in Domino: & requiem inueniet:
at qui irritator est & malignus, numquam quiescet. Non ante peccabit quispiam,
quam Dei timorem contempserit. Cupis non peccare? Timorem Dei serua.
Puta autem peccatum esse instar montium sublimium, aut pelagi maris fluctis
bus ac tempestatibus pleni: aut tamquam flammam ignis, quæ incidentes in
ipsam, comburit atque absumit. Solertia quippe inimici * imminuit peccatum * al. extenuat
in oculis tuis, donec in illud incideris. Noli peccare, & patrem tuum ne caus- ac deprimit.
seris atque prætexas: nam Samuel apud Heli permansit: & Giezi, apud Eli- 1. Reg. 2. 3.
C seum. Pastorem te constituerunt? caue, in ouile tuum lupos introduxeris cor- 4. Reg. 4. 5.
rumpentes ac discerpentes: ne desolatum tuum ouile reddant: cumque princeps
Pastorum venerit, non placebit ei. Repelle ab ouibus tuis quamcumque rem ip-
sis contrariam ac noxiam: & nequaquam voceris operarius fraudulentus. In me-
dio fratrum, Præfectus honorabilis: & qui timent Dominum, in oculis eius.
Priusquam rem aliquam aggrediaris, exitum eius cognoscas: & tamquam an-
tesignanus, oppugna Satanam. Scriptum est enim: Omnis qui natus est ex Deo, 1. Ioann. 5.
non peccat: sed generatio Dei conseruat eum, & malignus non tangit eum. * al. quia omnis qui natus est ex Deo, seruat se ipsum, & malignus non tangit eum.
Non quidem graue ac difficile est, incidere: sed graue & periculosum est, in eo-
dem peccato persistere. Si contentio ac pugna inter duos fratres acciderit, qui
prior eorum resipuerit, coronam victoriæ accipiet: coronabitur autem & secun- ita ad verbum S. Ephræ.
D dus, si pœnitentiam non respuerit: sed prompte quæ pacis sunt, curauerit. Si-
gnum immodestiæ in monacho considente in medio fratrum est, nudare suras
tibias: at qui verecundus est, honeste decenterq. * sedebit. De multiloquio id no- * al. se componet.
ueris monache, quod infinitorum verborum atque sermonum tandem finis sit
taciturnitas. Occupato igitur lucro, fuge damna. Contemne monache, quæ
ventris tui sunt; & inuenies requiem. Deijcit ac deturbat superbia: at humilitas Luc. 1. 14.
assequitur brauium. Si quempiam carissime, in tuam introduxeris cellam;
contende absque scandalo eumdem emittere, hoc est, quod nihil præter timo-
rem Dei agatur: vt non sis ipsi * forma & exemplum impij alicuius operis. Ait * al. auctor ac caussa nefarij alicuius operis.
enim Apostolus: Sine offensione estote Iudæis, & gentibus, & Ecclesiæ Dei. Ho- 1. Cor. 10.
nora omnes Monache, non propter remunerationem, sed propter Dominum.
E Sine putrefactione non reuiuescit vermis: & absque diligentia, non contabescet.
Sine negligentia non renascitur contemptio: & sine diligentia non euelletur.
Time igitur Dominum, & inuenies gratiam. Non te comperiat inimicus mo-
nache, aliquid agentem, quod professioni tuæ repugnet. Neque vmquam de-
terreat te vir, qui studio placendi hominibus deditus, multis placere atque gra-
tificari conatur, sed non propter Dominum: at qui Dominum timet: seruat
mandata eius. Qui timet Dominum, non offendet: quoniam in lumine man-
datorum ipsius ambulat. Ira & furor viri, fouea est ipsi: & qui vincit iram, etiam Sap. Sirac. 27.

foueam transgreditur. Qui in officio continet populum suum, pacem cum externis habet: at qui in * illo confidit, inimicitias sibi multiplicat. Beatus vir, qui in spiritu mansuetudinis, iugum Christi traxerit vsque ad finem: grauis quippe & periculosa est superbia. In pace & caritate fratrum, Dominus inhabitat: † fraudulentum vero, oblectat inimicitia eorum. Quousque terra sparsum in ea semen abscondet? donec * odorem aquæ perceperit. Mandata Domini, carissime, occulte exerceas: & palam atque manifeste reddet tibi. Monachus piget & sui amans, viso opere abscondit seipsum; & in prandio sese inter primos refert. Non seipsum humilibus anteponit fratribus prudens monachus: sed typus ac forma fit fidelium. Crudelis & absque misericordia est, qui infirmis non compatitur. Beati enim misericordes: quoniam misericordiam ipsi consequentur. Oeconomus fidelis non locupletabit fratres suos: & qui vitam virtutibus ornatam ducit, cuncta secundum Deum agit. Ne vexes locantem operam suam: & mercedem operarij, caue retardaueris, detinuerisve. Memineris quòd seruierint tibi: quare redde eis mercedem in tempore, & mercedem in tempore recipies. Qui reprehenditur, & tacet in nequitia sua, iniuriarum memoriam abscondit in corde suo: at qui cum pace & mansuetudine respondet, immemor erit iniuriæ. Immorigeratus subsannat senes: at morigerus diligetur. & qui amat disciplinam, diligit vitam. Quemadmodum pruinæ, & niues tabefaciunt herbas ac gramina: ita peccatum cor eius corrumpit, qui operatur illud. Et, sicut virescit ac germinat semen, superueniente pluuia: ita refloresecit cor hominis in operibus bonis. Vir iracundus & vociferabundus, ad iuramenta procliuis est: qui vero quietem sectatur, intelligens est ac prudens. Quid porro est iracundia? Iracundia, perturbatio est impudens & inuerecunda, cui dolor succedit & pœnitentia. Tristitia, cor deuorat incidentis in eam. Non afficias mœrore cor tuum: sed consolare teipsum in Domino. Perfidia duplicitatem cordis generat: duplicitas autem cordis, hæresim introducit: hæresim vero error sequitur. Qui igitur in errorem impegit; magna proclamet voce ad Principem pastorum, & Saluatorem animarum nostrarum: vt conuertens, congreget ipsum in caulam ouium suarum. Ne sis curiosus carissime, dicens: quomodo istud, vel illud? sed crede * Domino, & ipse mentem tuam illuminabit. Secundum enim analogiam ac proportionem fidei, etiam gratia habitat in anima. Nam fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis. Tubæ ductiles sonuerunt in castris filiorum Israel in deserto: at prædicatio Apostolorum, apud omnes gentes audita est. Sicut tuba significationis: ita vir fidelis. Palmes Christi, vir qui agit ea, quæ fides docet. Quemadmodum racemus in terram detractus, inutilis redditur: sic etiam mens atque cogitatio hominis, rebus distracta terrenis, ad virtutem inepta efficitur. Qui turbationes sectatur atque tumultus, subito adueniet eius perditio; scissura, & contritio incurabilis: quoniam in omnibus ijs lætatur, quæ odit Dominus: at qui pacem amat, possidebit pacem: mansuetudo autem viri, auersatur iracundiam. Si calumniam in te torqueri contigerit, & postea puritas conscientiæ tuæ apparuerit; ne ideo alte sapias, atque superbias: sed Domino in humilitate seruias, qui te ab hominum liberauit calumnia: vt non ingenti * ruina corruas. Sicut glandes nutriunt porcos: ita malæ cogitationes, prauas nutriunt concupiscentias. Sicut venenum aspidum: ita se habet iracundia, & iniuriarum recordatio: quoniam & formam atque aspectum immutat, & mentem conturbat, & neruos dissoluit; & ad operandum imbecillitatem affert: at mansuetudo animi, & caritas, hæc cuncta a se proijcit. Qua nam re, iniuriarum memoria delebitur? commemoratione timoris Domini, ac diei mortis. Memorare carissime, nouissima tua: & irasci desine. Mortem dum tecum cogitas atque expendis, ne elato sis animo: adhuc enim modicum, & ad sepulturam deferêris: & hæc improba actio quid tibi proderit? Infirmum carissi-

Marginal notes: * al. qui sibi ipsi animum fidit. — † al. inimicum. — * al. rorem atque humorem aquæ senserit. — Matth. 5. — Iacob. 5. & 1. Tim. 5. — Iracundia quid sit. — Climax oratoria elegans. — * al. Deo. — Psal. 144. — Iosue 6. & Iudic. 7. — * ἐξαίσιον πτῶμα τινάς. — Iniuriarum memoria, vt deleatur. — NOT.

Margin letters: A, B, C, D, E

A cariſſime ſuſtine: non enim qui valet, tua opera indiget. nam ſcriptum eſt: Non egent qui ſani ſunt medico: ſed qui male habent. Et vos, qui firmiores eſtis, imbecillitates infirmorum ſuſtinete. Si virum magna potitum dignitate ſuper terram conſpexeris; de hoc ne admireris: at magis illum ſuſpicias, qui terrenam gloriam odit ac deteſtatur. Si in oculis tuorum fratrum, inſtar auri purus apparueris; tu teipſum vt vas inutile exiſtima: & ſuperbiam, Deo & hominibus deteſtabilem, vitabis. Monachus iunior per cellas fratrum oberrans, non ſolum otium addiſcit; ſed etiam vt nugator & curioſus, multa loquitur quæ non oportet: at qui vitam quietam in humilitate ſectatur, diligetur. Cum fratre malam famam habente, noli vinum ſimul bibere: neque inſolenti homini applaudas, atque immorigero: neque cum quoquam, improperijs agas. Teipſum caſtum ſerua. fuge autem conuiuia: ne dolore affligaris in nouiſſimis tuis. Si infirmus ſis moribus; ne teipſum alteri coniungas, mentis atque cogitationis infirmitate detento. hoc autem dico, non vt quempiam tamquam peccatorem abominer: ſed ne forte vtraque parte laborante ac male habente, accipias tu detrimentum propter illum, ille propter te. Si autem vales exhortari ac conſolari alterum in Domino; accede, & mercedem inuenies. Si fratrem peccantem aſpexeris; & poſtero die eumdem videris: neipſum vt peccatorem, tecum repútes: ignoras enim an te abſente, poſt lapſum bene operatus ſit; & cum ſuſpirijs atque gemitibus, amariſq; lacrymis Dominum placauerit. Quare oportet ab alijs iudicandis, nos abſtinere: decet autem vnumquemque noſtrum humiliare ſeipſum. ſecundum eum qui dicit: Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput

Matth. 9. & Marc. 2. Luc. 5
Rom. 15.

B (margin letter at "ſtum ſerua")

C meum, & ſicut onus graue, grauatæ ſunt ſuper me. Omnia ligna ſyluæ condenſæ, non ſufficient igni: & cato non ſaturatur requie. Timor Domini, paradiſus deliciarum: vbi vero non eſt timor Domini, ibi vulpes habitabunt. Si frater tuus oppugnatus, monache, profugerit ex monaſterio, exieriſq. ad requirendum ipſum; illo reperto, pacifice reſponde ei: vt non dolorem addas ſuper dolorem animæ ipſius; conſiderans teipſum; ne & tu tenteris. Si cariſſime, artis medendi peritus ſis, & morbis remedia adhibes; prudentem ac vigilantem te præbe, ne forte dum alios curas, teipſum male affectum demonſtres: cum dicat Apoſtolus: non blaſphemetur bonum * noſtrum. Bona, frater, iecisti principia? bene perficere contende: vt mercedem plenam recipias. Domine vniuerſorum, cor a ſubiectione & diſciplina patris alienum ne dederis mihi; & cogitationes

Pſal. 37.
Galat. 6.
Rom. 14.
** al. veſtrum.*

D ſuperbiæ repelle a me. Tu enim Domine, increpaſti ſuperbos. Scriptum eſt: Congregationi amabilem te facito: & magnati humilia caput tuum. Et de anima tua ne confundaris: eſt enim confuſio adducens peccatum: & eſt confuſio * gloria, & gratia. Ne commoueas fratrem, aduerſus fratrem eius, per calumniam: non enim caritatis eſt, concitare proximum ad perditionem animæ. Pacificus eſto: vt filius Dei vocari promerearis. Cupis diligi cariſſime, dilectione Saluatoris noſtri IESV Chriſti? omnem † amicitiam deteſtare & auerſare carnalem, quæ hæc in ſe continet: gaſtrimargiam ſiue gulæ concupiſcentiam, viſiolentiam * atque ebrietatem, luxuriam, inuidiam, nequitiam, petulantiam atque laſciuiam, paſſionem ac perturbationem, oppreſſionem, triſtitiam, & his ſimilia: horum autem omnium finis, mors eſt. At quæ in Chriſto eſt dilectio;

Pſal. 118.
Sap. Sirach. 4.
Ibidem.
** vulg. adducēs gloriam & gratiam.*
† al. amorem & affectionem.
** οἰνοφλυγίαν.*
Rom. 6.

E iſta complectitur: benignitatem, doctrinam ac diſciplinam, ſcientiam atque cognitionem: finis vero iſtorum, eſt vita æterna. Adhæreas cariſſime, viro timenti Dominum: vt te * timere Dominum, edoceat: cum contemptoribus autem conuerſari non ames. Suſtine dilecte, Dominum; vt ipſe te exaltet: nam gloria huius mundi, non * perſeuerat. Semper Dominum præ oculis habe; quoniam ſaluat ſperantes in ipſum. Vir armatus, formidabilis in bello eſt: & qui fide indutus eſt, inuiſibilibus inimicis tremendus. Vir demens ac ſtultus dicet: quis me terrebit? at qui modeſtus eſt ac humilis, inuenitur prudens. Materia

Ibidem.
** al. timorem Domini.*
** non permanebit.*

ignis,

ignis, ligna ſunt: materia vero iræ atque furoris, ſuperbia. Vis mitigare atque A
lenire iracundiam? apprehende humilitatem, & in via manſuetorum atque
humilium ambula. Si irritamenta atque exacerbationes inter fratres acciderint;
ibi pacificator beatus: at qui eos ad contentiones accendit, haud impunis eua-
* al. viri anti fidelis. det. Lapis arenoſus, & anima infidelis, paullatim diſſoluentur: in * viro autem fi-
Eſai. 66. deli, cogitatio atque conſideratio erit immobilis. In viro manſueto & humili
* al. requieſcis. * requieſcet ſpiritus ſapientiæ: diligit autem Dominus eos qui in ſapientia am-
bulant. Vide cariſſime, ne dum ampliores conſequi honores appetis, ignomi-
niæ notam tibi contrahas. Honor vere eſt homini, cuncta ſecundum Deum age-
* al. cõſeruabit. re: at magna infamia, præcepta eius tranſgredi. Paſtor temulentus, non * ſal-
uabit oues ſuæ fidei commiſſas: & ſomnolentus, facile & ipſe a beſtijs capietur.
Nam in manibus ebrij, ſpinæ creſcunt: anima vero continentis ac temperantis, B
aſſidue procidit Deo. Aurum non præbet patientiam: at fides eum firmat, qui
poſſidet illam. Error viro, neſcire ſcripturas: dupliciter vero errat atque de-
cipitur, qui nouit eas, & contemnit. Teipſum cohortare ac conſolare cariſſi-
me, & patientem in omni tribulatione te præbe: ne forte dum ſæpius te alij hor-
Alludit ad tantur ac conſolantur, ſuperbus efficiaris. Dicit enim Apoſtolus: Conſolamini
1. Theſſ. 4. inuicem quotidie, donec conceditur appellari hodie: ne quis veſtrum fraude at-
que impoſtura peccati obdureſcat. Participes enim Chriſti euaſimus, ſi princi-
pium obtineamus. Initium porro omnis virtutis, eſt fides. Vitam virtutibus orna-
tã poſſidet monachus, qui patris admonitionem auſcultat, eiq. morem gerit. Nu-
dus efficitur monachus, qui inobedientiam, viamq. latam diligit. Diabolicum
* al. inuentum ac cogitatio. * conſilium eſt monacho, alienum appetere gradum. Captu facilis redditur C
monachus, rebus ſecularibus implicatus. Vitam æternam, manſuetus & tran-
quillus monachus poſſidebit. Sol, & luna, & omnia aſtra ſuper illis gaudent, qui
recte Domino Chriſto ſeruiunt. Theſaurum ſibi ipſi in cœlis comparat omnis,
qui vitam ſectatur quietam in caritate. Medicus paſſionum ac perturbationum
efficitur, qui in veritate timet Dominum. Tamquam e ſpecula proſpicit, & ſu-
perat prauas animi affectiones, monachus mitis atque manſuetus. Populi lau-
dabunt Dominum, in homine qui ſuam ipſius ſalutem non negligit: ſed de ſuo
ex hac vita exitu ſollicite cogitat, & de hora illa quando coram formidabili illo
Chriſti tribunali aſſiſtere debebit. Manſio & habitaculum fit ſancti Spiritus, qui-
cumque ſuam ſalutem amat. Templum efficitur Dei, omnis qui continentiam,
& caſtitatem diligit. Gladius contra dæmonem acediæ ac tædij, eſt mortis & D
æternorum tormentorum memoria. Non condemnat proximum ſuum, pru-
dens monachus atque intelligens. Multa experiri vult loca, monachus otioſus
& pigritiæ deditus. Verbum vitæ æternæ, concredetur viro Chriſtum diligenti.
Frumentum mundum, eſt vir hoſpitalis. Accuſatio ſui ipſius, in omni tempore,
purgatio eſt peccatorum. Patientiæ neruus eſt, temperantia & abſtinentia. Suam
ipſius occidit animam, qui a mandatis Domini recedit: gaudium vero ineffabi-
le poſſidebit, omnis qui ea in veritate obſeruat. Pſalle cariſſime ſpiritu, pſalle
Pſal. 18. 118. & mente atque intellectu: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel
& fauum ori meo. Principium & finis fidelium, eſt fides, ſpes, & caritas. Om-
nibus autem rebus grauibus atque moleſtis, grauior ac moleſtior eſt pigritia &
* al. infidelitatem. tædium; maxime vero ſi ſociam habeat * perfidiam: nam pleni ſunt fructus eius E
veneno mortifero. Recordare cariſſime, ſemper tremendi tribunalis Dei: &
erit tibi firmamentum: & reſiſtes eis, qui inſidias parant animæ tuæ. Prudens
monachus ad miniſterium emiſſus, pro pace ſuam ipſius ponet animam: at qui
demens eſt ac inſolens, pugnas atque contentiones præparabit. Spiritum otij
* al. execrationis ac elatum?ba. * atque negligentiæ, curioſitatis ac ſuperfluæ anxietatis, ambitionis & domi-
nandi cupiditatis, ne mihi dederis Domine Deus vitæ meæ: ſed temperantiæ,
atque abſtinentiæ, humilitatis, & patientiæ ſpiritum, largire famulo tuo.

Melio-

A Meliores sunt sordes * pedum, in corde mundo propter virtutem; quàm puritatem prætexere, & corpus ablui affectu inordinato. Qui sanctè ac castè conseruat membra Christi, sanctificabitur: at qui corrumpit templum Dei, destruet illum Deus, ait diuina scriptura. Tamquam cani, acriter spiritui fornicationis resiste: & plane non patiaris te abripi cogitatione eiusmodi. nam a scintilla ignis augetur pruna: & a cogitatione improba, multiplicabuntur concupiscentiæ prauæ. Excute memoriam earum, magis quàm grauem odorem cœni atque cloacæ. Quemadmodum incensum oblectat odoratum: sic & in castitate lætatur Spiritus sanctus, & in homine demoratur. Sicut sus delectatur volutabro luti: ita quoque dæmones in fornicatione gaudent, & immunditia. Lux magna, & gaudium, pax, & patientia, in castitate commorantur: at dolor, & tœdium,

* al. viarum.
1. Cor. 3. 6.
2. Cor. 6.
Sap. Sirac. 11. iuxta 70.
2. Pet. 2.

B & somnus insatiabilis, & tenebræ densissimæ in fornicatione habitant. Dilige monache, castitatem in caritate Christi: nam tuo viuendi instituto congruit, sicut ascia atque securis fabro. Frater quidam a fornicatione oppugnatus, increpans dæmonem, dicebat: Ad tenebras vade Satana. an nescis, me quamuis indignum, gestare in me membra Christi? Et subito ac e vestigio cessauit in eo ardor libidinis, quomodo si quis flans extingueret lucernam: ita vt ipse secum de hoc miraretur, glorificaretq. Dominum. Magnus honor, est castitas in caritate Christi: magna vero ignominia ac dedecus est fornicatio, & inuidia. Ita ne teipsum frater, audacter comptum & ornatum reddere studes? Apostolum dicentem ausculta: Iuuenilia autem desideria fuge. An ignoras, quali cum hoste * confligas? An nescis, graue & periculosum esse, alterius animæ aliquem † la-

Exempl. Fratris, spiritu fornicationis tentati.
2. Tim. 2.
* al. tibi sit colluctatio.

C queos nectere? Numquid animo tecum perpendis, qualem putredinem atque corruptionem possidebunt, qui talia agunt? Et istud te nosse volo, quòd, tametsi externus homo ad pelliciendum comptus sit & elegans, habitaculum autem animæ sordibus contaminatum fuerit; non diu ea in illo durabit pulchritudo, quin corrumpatur: at si animæ pulchritudinem possederis; aliquid in exteriorem etiam hominem * inde deriuabit, eaque tecum pulchritudo permanebit. Qui ornatu vestimentorum suorum delectatur, & repletioni ventris sui studet, varie oppugnabitur: at qui sobrium se præbet ac vigilantem, tremendus erit suis aduersarijs. Anima improba, assentationibus effertur, atque superbit; & contumelijs affecta, furiose mouetur & insanit: at bona, etiamsi blanditijs demulcetur, non lætatur; & contumeliose excepta, non irascitur. Taciturnitas iuueni,

† al. laqueum ferri.
N O T.
* al. ex splendore eius.

D sicut æquo frænum: at qui effrænatus est, incidet in mala. Sit timor Dei in corde tuo carissime, sicut scutum in manu militis, excipiens in eo atque repellens in humilitate tentationes, quæ aduersum te inferuntur a diabolo: vt instar pulueris, comminuantur a facie tua, inimici tui. Confide: non enim superari poteris, dum scutum atque armaturam eiusmodi tenes. Qui non amat Dominum, exagitat œconomum, & exacerbat præfectum suum: at qui Dominum diligit, mandata eius obseruat. Ianitor sapiens, nouit respondere pauperi, ac pusillanimi: insipiens vero, superbus erit. Tametsi frater, nihil præbemus: at saltē bona verba des; considerans teipsum, ne tu quoque in eadem incidas. In omnibus enim, inquit Sapiens, operibus tuis, memorare nouissima tua: & in æternum non peccabis. Ianitor piger, magna damna patietur: qui autem spiritu feruet, sibi ipsi coronam

Sap. Sirach. 7.

E comparabit. Fratres in synaxi atque conuentu constituti, o monache, benedicunt & laudant Dominum: at tu foris mente vagaris atque distraheris, ignorans quòd damno teipsum afficias. Dicito † cogitationi tuæ: Numquid, si nobis aliquid donandum esset ab aliquo, studeremus ante omnes occurrere, ac præuenire? Et si in mundanis atque carnalibus tantum studium: quanto magis adhibendum in spiritalibus? Esto feruens spiritu, sanctorum instar: vt vna cum eis in regno cœlorum cohabitare ac conuersari possis. Qui verbis otiosis intentus operatur, subtrahetur operi: at qui sanctos meditatur sermones, amplius proficiet.

† al. Dic cogitationi tecum.

proficiet. Si inter operandum, conturbet atque molestet te spiritus fornicationis; ne cunctreris ad orationem manus tuas extendere: sin autem & vehementius in te irruat, etiam genibus flexis ora: & oratio fidei, pro te decertabit atque intercedet. Ne obdormias, habens aliquid adnersus aliquem: vt non tetra te phantasmata ac somnia noctu exagitent. Non solum deprimendus est aspectus: sed etiam cor, ne extollatur aduersus * alterum. Fratrem tuum a peccato libera: & te Dominus in die iræ liberabit. Qui Dei caussa, in cœnobio elaborat; neque secessum purgare aspernabitur: non est enim quod ægre ferri a pijs oporteat. Noli detrectare laborem, dicens: ne forte inde infirmitatem contraham. potius autem mente tecum perpende, quo pacto Sancti omnes perpessionibus atque ærumnis grati acceptiq. euaserint Deo. Monachus piger, nec sibi est vtilis, neque proximo: impiger vero, seniores ad virtutem excitat. Qui contemnit præfectum, peccat: at qui morem ei gerit in Domino, gloriam possidebit. Noli peruertere nouitium, & animam sitientem ad Dominum: quoniam videbit Dominus, & non placebit ei. Filius improbus, maledicet parentibus suis: & qui audiût eum,* condemnabunt ipsum. Immitis & absque misericordia est, qui malum reddit pro malo: at qui mala pro bonis retribuit, quid patietur? Ne gaudeas aliena audire errata: vt non & tuum peccatum * apud cunctos audiatur, atque innotescat. Qui silentium in mensa seruat, similis est ei qui cum melle panem suum comedit: at qui sermones multiplicat, etiam quieti deditum perturbat. Cum tranquillitate piscem comede: & potus tuus imperturbatus sit. Monacho otioso, non placebit ianitor fidelis: & qui * persequitur quod iustum est, non offendet proximum. Comprime † cogitationem ac concupiscentiam tuam, carissime, antequam ipse per eam comprimaris: deducit enim ad profunda inferni eos, qui sequuntur ipsam: quoniam non est mensura patientiæ, si cum caritate coniuncta est atque permixta. Domine rex, concede mihi, vt videam peccata mea: & non condemnem fratrem meum. Si duo monachi nouitij cum Sene habitauerint, quis istorum duorum maior erit apud Dominum? qui seipsum fratri suo humiliarit, in timore Dei. Verax quippe est, qui ait: Qui seipsum humiliat, exaltabitur. Qui duos habet nouitios, magna sobrietate atque vigilantia indiget: ne forte locum inueniens aduersarius, aliquid de proprio in eis operetur, atque perficiat. Cæterum nouitius risum, & licentiam atque impunitatem amans, perniciem & calamitatem sibi ipsi conciliat. Ne delecteris scurrilibus, quæ non decent: sed potius gratiarum velis actionem. Ne sis inobediens, durus, & contemptor: vt non & tibi ipse noceas, & illis qui te audiunt. Si vere pius atque religiosus, & humilis effectus sis: profundet in te Dominus miserationes suas. Audi carissime, eum, qui te corripit, admonetq. in Domino: vt fructum Domino Deo tuo proferas. Time Dominum, & erit tibi murus: & in die obitus inuenies gratiam. Ne secularem hominem mente tua spernas, monache: solus enim Dominus occulta cordis cognoscit. Omnes honora propter Dominum: vt & te cunctorum honoret Dominus. Qui dimouere atque transferre voluerit petram; subtus submittet ei vectem, non supra: * tunc enim facile reuoluet ipsam: quod quidem humilitatis exemplum est. Cellam reliquisti monache, & ad seculum iterum vadis? non reformidas iniquitatem, & contradictionem atque obiectionem, quæ aduersum te * in ciuitate fiet? Qui perfecte mundanam sapientiam exuit, inuulneratus permanebit: at qui non exuit, continuas plagas suscipit. Si acciderit angustijs premi monasterium vbi habitas, in ijs quæ ad corporis necessitatem pertinent; ne ideo locum deseras: quia tunc multum operis in loco inuenies. Non placet impijs præfectus sanctus: nec iusto quodcumque iniustum. Ignosce fratri tuo, si in te peccauerit: & Dominus indulgebit tibi errata tua, condonabitq. peccata. Anteuerte in cella fratrem a quo tristitia atque molestia affectus es: & condole ei in puro corde, propter eum qui ait: non solum

vsque

* al. sodalem atque amicum.
* al. vituperabunt.
* ad omniū aures deferatur, ac diuulgetur.
* al. expetit.
† al. Cohibe cogitationem superbaa. frater, priusquam ipse per eam in angustias redigaris, &c.
Matth. 23. & Luc. 14. 18.
1. Petr. 2.
* al. vt sic facilius eam reuoluat.
* al. inter ciues.
Matth. 6. 18.
Matth. 18.

A vsque septies dimittendum esse fratri: sed vsque septuagies septies. Suscipe pœnitentiam fratris, carissime, tamquam a Deo missi: vt non aspernari videaris eum, qui misit. * Et si ad iracundiam prouocaueris ipsum; pacem ama, & sanctificationem: vt dignus conspectu Domini Dei efficiaris. Ne irruas in fratrem tempore tribulationis ipsius: & non adijcias dolorem super dolorem animæ eius. *al. Et si alium ad iracundiam irritasti; pacem ama, & cum illo reconciliare.
Laboriosus ac diligens præfectus, est fratrum recta & ordinata dispositio: & senes prudentes, iuuenum sunt consolatio & cohortatio. Maledicentibus & obtrectantibus non est habenda fides: nam frequenter ex inuidia, calumnia struitur: quare potius quæ veritatis sunt, indagare oportet. Temerarios atque † rebelles refrænare conuenit, & reprimere eos qui seditiones moliuntur: vt fraternitas pacata & imperturbata remaneat. Si fratres aliquos videris in malo * concordes; †al. insolentes. *al. consentientes, ac conspirantes in malo.
B ne ipsorum communices inordinatæ ac dissolutæ vitæ: sed euitans eos, ingredere cellam tuam. memor illius qui dixit: Seruum Domini non oportet litigare. 2. Tim. 2.
At si fratrem conspexeris pusillanimitate aut infirmitate aliqua detineri; huic compati expedierit. Iustitia exhilarabit cor exercentis eam: & qui diligunt Dominum, hæreditate possidebunt illam. A scurrilibus, frater caueas: ne forte impudentem te efficiant: impudentia autem mater est intemperantiæ atque lasciuiæ. Ne per cellas fratrum oberres, vino æstuans: ne forte tuas subito diuitias perdas temperantiæ atque continentiæ. Ne sis memor iniuriarum, apud fratrem tuum. nam scriptum est: † Viæ eorum, qui reminiscuntur iniuriarum, in mortem sunt. Non vales ferre iniuriam, atque contumeliam? sile, & quiesce. Sap. Sirac. 10 Leuit. 19. † Prou. 12. secund. 70.
Non potes videre quempiam, te respicientem? neque tu quemquam respexeris.
C Ne consenseris ei, qui talia tibi suggerit: Quousque patieris, te inseruire atque obsequi singulis fratribus? Dicamus autem ad eum: Hodie studeo liber fieri; & die crastino, Domino curæ erit. Ipse enim dixit: Nolite solliciti esse in crastinum. Beatus qui bonum reperit * comitatum, & propriam odit voluntatem. Matth. 6. * συνοδίας.
Opus tuum citra fucum perage, frater; sic enim decet fideles: vt & gratiam in tuis laboribus inuenias. Ne vinum ad ebrietatem bibas, erubescens facie: tunc enim magna tibi erit ignominia ac pudor, quando vt ebrius ductus fueris. Quemadmodum torques aureus in collo viri: sic monachum pietas decet atque religio. Quemadmodum mel, dulcescens in ore viri: ita diuini sermones, in anima timente Dominum. Senes sapientes, firmamentum sunt fratrum: at insipientes, cōtentiosi erunt. Coram Deo & hominibus exosa est superbia: eos vero qui humi- Contra Ebrios.
D litatem amant, exaltat Dominus. Portus serenus ac tranquillus, est locus bonis * regulis directus: quibus autem deest gubernatio, vt folia decidunt. Oportet ministrum obsequi & seruire ei, cui ministrat, sicut Domino, & non hominibus; a quo, etiam mercedem accipiet; eumque, cui ministratur, humiliter ferre oportet, tamquam si ei a Domino ministraretur. Comedisti panem, & repletus es? da gloriam ei qui te saturauit, Deo. Si vero paullisper expectare ventrem velis; etiam da gloriā ei, qui te confortauit, Deo. & ne dixeris coram omnibus: non * comedi, nisi tantillum panis. Quid igitur arrogas tibi ipsi; vel eos; qui comedunt, & gratias agunt, condemnas? Sustine Dominum, in die tribulationis: vt te protegat in die iræ. Non rideas super afflicto; neque gaudeas de peruerso: ne forte irascatur tibi Dominus; & non inuenias † auxilium in die tribulationis. Ne fratres * εὐκατεύθυνος. Ephes. 6. & Coloss. 3. * al. ne tantillū quidem panis adhuc comedi. † ἀντίληψιν.
E persequaris, caussa ambitionis: nam nisi ex Deo sit consilium istud, non subsistet: at si ex Deo est, etiam si in vasis occultatus fueris sicut Saul, inde te assumet Dominus; & ducem atque præfectum te constituet in populo suo. Quis non ingemiscat super hisce? quippe qui, cum ne vnam quidem adhuc solitariæ vitæ virtutem demonstrare possimus, præfecturas sectamur: quare & nos etiam in continenti constituti, naufragium confestim patimur. Et hoc, numquid ex inobedientia nostra, atque insolentia? remigare enim antequam sciamus, gubernare tentamus. Quis deterior eo, qui cum aquam dulcem habeat, animam 1. Reg. 10. Vbi de Saule legitur, quòd absconditus fuerit in vasis, vt etiā est apud 70. at in vulg. quòd domi absconditus erat, &c.

ſitientem non potat? aut quis inuidentior eo, qui cum librum vtilem teneat, A
fratri ſuo ad ædificationem commodare eum recuſat? Quis porro ſegnior eo,
qui cum ſitibundus prope fontem ſedeat, manus tamen non extendit, vt ſumpta
*al. rogauit. aqua ſitim reſtinguat? Aut quis negligentior eo, qui librum vtendum * accepit,
& legere illum omittit? Adiuua illum, qui rogat vt diſcat litteras; legensq. magnalia Dei, benedicat ac laudet admirabile nomen eius: & ipſe tibi mercedis erit
retributor. Segni ac pigro monacho negligentia obſiſtit: habenti autem patientiam, ſuperbia repugnat: at qui in veritate amat Dominum, vtrumq. repudiat.
Monachus piger, multa patietur damna: at qui ſobrius eſt & vigilans, nullam
* al. nullum temporis partē negliget. * horam contemnet. Monachus piger & contentioſus, nullo erit in pretio:
quoniam exacerbator eſt. Monachus inobediens, multa explorabit loca: at qui
humilis eſt corde, ſubmittet ſe in Domino. Nouitius prudens atque intelligens, B
ſuis obediens eſt ſuperioribus in Domino: at inobediens, ignominia notabitur.
Qui corporis ſui caſtitatem ſeruat, ſuſpicietur a multis: at qui eam contemnit, a
Matth. 13. pluribus coarguetur. Conſidera cariſſime, menſuras cuiuſque eorum qui ſub
* al. Quod autē fructū profert. facitque, aliud quidem centū. aliud ſexaginta, aliud triginta. &c. obedientia viuunt, propter illum qui ait: Qui * autem fructum fert, & facit,
alius quidem centeſimum, alius ſexageſimum, alius vero triceſimum. Monachus ventri deditus, ieiunium, malum atque infauſtum diem denominat: at
temperantiæ ſtudioſus, non ægre fert, neque triſtatur. Caue, re aliqua proximum offendas: ſed in omni conuerſatione tua bene compoſitum atque inſtru-
* al. reſpicit. ctum te præbeas. Vir inſolens,* explorat vicinum ſuum: at qui in luce ambu-
† al. Deum. lat, malum non cogitat. Qui diligit † Dominum, non exacerbat proximum:
Matth. 7. ſed obſeruat ſeipſum. propter eum, qui dixit: & quæcumque vultis vt vobis faciant homines, & vos ſimiliter facite illis. hæc eſt enim lex, & prophetæ. Labo- C
ribus te exerce, & labora in hieme ac tempeſtate monache: vt in vitæ portum ingreſſus, exhilareris. Fratres negligentiores, aduerſus diligentiores armat inimicus: qui autem ſeduli magis ſunt atque induſtrij, per negligentiores opificium
* al. imperfectionem. inueniunt, perferentes eorum * infirmitatem, propter Dominum. Qui miſericor-
* al. apud Dominum. diam exhibet proximo ſuo, etiam miſericordiam * a Domino inueniet. Iudicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam. Ne conſentias
Iaco. 2. fratri tuo in peccato; quin potius eum ab illo eripe ac libera: vt ſaluetur anima
veſtra in Domino. Timor Dei præ oculis tuis ſit omni tempore: & peccatum
in te non dominetur. Caue dixeris, hodie pecco, & cras pœnitentiam agam:
Prou. 27. non enim ſecurus es de craſtino: at hodie pœnitentiam agamus; & de craſtino, D
curæ erit Domino. Eſt aliquis obambulans, qui dum audit vocem ac ſignum ad
orationem, aſſumit opus manuum: at tu cariſſime, vide ne ſynaxim negligas;
vt oculus mentis tuæ illuminetur. Dedecus eſt ei, qui os impudens poſſidet:
at qui timet Dominum, in veneratione erit. Toto corde tuo, in Domino confido: & omni tempore gratiam inuenies. Si expectaueris ac ſuſtinueris ipſum;
gratiam inuenies, & non perdes mercedem tuam. Siphones adhibentur in die
incendij: & lacrymæ, tentationis tempore. Aqua extinguit flammam in domo
* al. Vt phœnix in littoribus enata, &c. ſed altera lectio verior, & accommodatior. accenſam: & lacrymæ in oratione, concupiſcentias prauas. Sicut * palma in ripis germinans: ita caritas atque concordia fratrum, in Domino. Qui maiores
honorat, a minoribus exhilarabitur: & in die orationis eius, exaudietur. Si fratri
tuo aliquid vtendum dederis, & ille differat reſtitutionem; poteris ei ſemel in E
memoriam reducere: nam ſæpe obliuio accidit. Sin autem tu quidpiam a fratre tuo commodato acceperis; & ille verecundia ductus, non te commonefacit:
tu tamen tamquam Deum timens, ne ſuis eum priuaueris. quoniam ſcriptum
Rom. 13. eſt: Nemini quidquam debeatis: niſi vt inuicem diligatis. Cunctas res corruptibiles pro nihilo ducere oportet, fratres: ſolam autem vitam æternā ſibi vindicare, & magnifacere conuenit. Si quæ tibi procuratio commiſſa ſit; caue ſalutem
Gen. 41. 42. &c. tuam neglexeris, excuſationes prætexens in peccatis. Nam & Ioſeph patriarcha
curauit

A curauit † negotia in Ægypto: & non vnius dũtaxat domus ac familiæ curam suscepit, sed totius etiam * terræ Ægypti: & non declinauit a via veritatis; & Dominus gloria & honore decorauit illum. Si anima tua sana & integra fuerit ad Dominum; in omnibus fructum atque vtilitatem capies. Si negotiatiorem videris; dic intra teipsum: o anima, iste temporariarum rerum cupidus, tanta suffert, vt caduca ac momentanea sibi congreget: tu vero æterna, & numquam pertrãsitura negligis? Si viros aliquos * litigantes adspexeris; dic intra teipsum: Anima, isti ob rem nullius pretij atque vtilitatis tantopere inter se contendunt, ac litigant: at tu decem millium talentorum, cum sis debitrix, non procidis Deo sicut oportet, vt peccatorum remissionem consequaris? Si aliquos fabricantes domos ex luto conspexeris; tacitus tecum dicito: & hi, o anima, in luteis do-

† πράγματα ἐμέτρει.
* al. regionis.
Ab Exemplis.
* δικαζομένους.
N O T A.

B mibus extruendis magnum studium adhibent, vt opus perficiant: tu vero æterna tabernacula contemnis? Et ne sigillatim multa percensentes, protrahamus sermonem: si quid eiusmodi perspexerimus in vita; mundanas cogitationes, & secularia consilia in spiritalia commutemus: & plane vtilitatem aliquam consequemur, diuina nos adiuuante gratia. Quid porro est monachus? Similis est monachus viro ex alto demisso, qui funem excelso interuallo pendentem arripit, & se illi appendit; & indesinenter pro auxilio ad Dominum clamat, sciens se, si defecerit, vsumq. vtriusque manus perdiderit, præcipitem illico ruiturum, & moriturum. Apprehende vitam æternam monache, ad quam vocatus es: & bonam, quam professus es confessionem, ac pactum coram multis testibus, serua. adhuc enim modicum restat temporis, & veniens veniet, & non tardabit. Pro-

N O T.
Monachus quid sit, & cui similis.
Abac. 2.

C pterea enim quòd exiguam tribulationẽ sustinere propter Dominum nolumus, sæpe vel inuiti in varias, grauesq. tribulationes incidimus. Et quia propriam voluntatem, amore Domini relinquere nolumus; nobis ipsi detrimentum animæ conciliamus. Et quoniam ægreferimus nos in obedientia, & contemptione versari, propter Dominum; nos ipsos iustorum consolatione priuamus. Et quia morem gerere recusamus admonitionibus, atque consilijs eorum qui nos monent, propter Dominum; nos ipsos improbis dæmonibus deridendos præbemus. Et quoniam in virga, disciplinam non recipimus: lebes nos excipiet, vbi non erit qui consoletur. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & vultum hilarem ad eos qui extra sunt? & plorabo die ac nocte, peccata mea. Dixi risui: longe recede a me. & lacrymis: accedite ad me. quoniam mul-

Hierem. 9.
Eccl. 2.

D tà peccata mea valde, coram Domino: & delictorum meorum non est numerus. Nostis tres esse lacrymarum differentias in hominibus: sunt enim lacrymæ quædam rerum apparentium; & eæ amaræ valde sunt, & vanæ. & sunt lacrymæ, doloris ac pœnitentiæ: quando anima æternis perfrui bonis desiderat: & illæ sunt dulces, & vtiles vehementer. & sunt lacrymæ quædam, impœnitentiæ; vbi fletus est, & stridor dentium: & hæ acerbæ valdæ sunt, & inutiles: nihil enim proficiunt tunc, quando non est amplius tempus pœnitentiæ. Sobrius & vigilans esto carissime: vigilantem inquam, te præbe in iuuentute tua: vt probatus inueniaris etiam in nouissimis tuis. Et non confidas teipsum improbo hosti, suggerenti fraudulentas tibi cogitationes, dum dicit: Adhuc iuuenis es, & plures alij vitæ tuæ supersunt anni: quare nunc lætare, & animam tuam mœrore ne af-

Tria lacrymarum, in hominibus genera.
Luc. 13. 16.
N O T.

E feceris: senectutis autem tuæ tempore, pœnitentiam agere * oportebit. Nonne adhuc cognoscis, frater; (neque enim, tametsi velut insipiens esses, ignorare deberes) quòd ipse te in hisce seducat atque decipiat? Si enim dum adhuc iuuenis es, & in ipso flore & feruore ætatis verseris, quando omnem sufferre laborem atque exercitationem potes, pœnitentiam non agis; nonne, si consenueris, imbecillitatem senectutis prætexes? Sin vero, & in ipso iuuentutis tuæ flore anticipatus sis; quid facies? Relinque igitur viam inimici, carissime: & vocem audi veri Domini, dicentis: Vigilate ergo, & orate: quia nescitis diem neque horam.

* al. licebit.
N O T.
Matth. 24. 25
Marc. 13.

PRECATIO. Domine IESV Christe, Rex regum, & Dominus dominantium, qui ha- A
Psal. 18. 43. bes potestatem vitæ & mortis, qui incerta & occulta cognoscis, quem nulla la-
50. Iob. 42. tet cogitatio atque sermocinatio, ab occultis meis munda me: quoniam malum
coram te feci. Ecce enim dies mei deficiunt, dies inquam, & dies; & peccata mea
* al. Patrum. multiplicantur. Tu Domine Deus * spirituum, & omnis carnis, qui explora-
tam magnam corporis & animæ meæ infirmitatem habes, præbe robur * imbe-
* al. in languore meo. cillitati meæ; & succurre mihi misero. Tu enim nosti, quod tamquam prodi-
Psal. 70. gium factus sum multis: sed tu adiutor meus fortis. Da mihi Domine, cor gra-
tum, quo semper memoria recolam cuncta beneficia tua, optime Domine. Et
Psal. 24. 70. ne memineris multorum peccatorum meorum: verum obliuioni scelera mea at-
Psal. 21. que delicta trade. Ne despexeris Domine, preces mei peccatoris: sed quemad-
* al. protexisti. modum hucusque tua me * protexit gratia; ita in finem vsque, eam a me ne B
abstuleris. Ipsa enim sapienter me edocuit, intelligere ista: & beati qui custo-
Psal. 118. diunt vias eius: quoniam erit ipsis in coronam gloriæ. Confiteor tibi Domine,
& collaudo indignus ego te, qui miserationum tuarum in me multitudinem de-
Sap. Sirac. 51. monstrasti: quoniam protector & auxiliator factus es mihi, in nomine magnifi-
Psal. 82. 85. centiæ tuæ benedicto, in secula. Tu enim solus es Dominus: Tibiq. maiestas
conuenit & gloria, optimo & misericordissimo Domino Deo nostro. Doce caris-
sime, fratrem tuum viam, non quæ abducat in seculum; sed quæ in regnum
introducat cœlorum. Dominũ autem time, omnibus viribus tuis: & noli æmu-
Esai. 66. lati opera impiorum: quoniam ignis eorum non extinguetur; & vermis ipso-
Psal. 127. rum non morietur. Beati enim omnes qui timent Dominum, & ambulant in
vijs eius: quoniam in regno cœlorum commorabuntur, in seculum seculi: & C
ineffabilium atque inenarrabilium bonorum delitijs perfruentur, cum omnibus
Sanctis, qui a seculo complacuerunt Patri principij experti, & Filio, & Spiritui
sancto. Amen.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES
Doctoris Gerardi Vossij.

SERMO ASCETICVS AD IMITATIONEM PROVERBIORVM.] *Cum hic de Prouerbijs agat Auctor, & asceticum hunc suum Sermonem bene longum in ijs fere consumat, aut potius ex ijs eum contexat, videndum hic obiter quænam dicantur Prouerbia, & vnde dicta: ac deinde cur ad imitationem Prouerbiorum, hunc suum sermonem inscripserit: & denique quare asceticum eum appellet. De primo, vide S. Athanasium Alexandrinum in Synop. lib. 14. in prouerbia Salomon. in principio, vbi de prouerbijs agit, & cur sic dicantur: & paræmia quid sit, & vnde dicta,* &c. *ac post med. ibi:* Dicuntur autem Parabolæ, sermones, qui velut imagines sunt eorum quæ dicuntur: ex ipsis namq. propter similitudinem, quod dicitur, intelligitur, *&c.*] *De quibus, & S. Basilium lege, in pulcherrima Homilia in principium* Prouerbiorum, *quam habuit cum adhuc esset Diaconus: vbi inter alia, Paræmia siue prouerbium vnde dicatur, & quid sit, ac quis illius vsus, pulchre docteq. ostendit, multaque instituto hic nostri Auctoris seruientia in medium adducit. Cuius quoque nominis vim atque acceptionem S. Chrysostomus exposuit in Homilia (quæ habetur tomo 1.) in Psal. 48. super illa verba:* Inclinabo in parabolam aurem meam, *&c.*] *ac in Homilia 45. in cap. Matth. 12. & in Homilia 48. in cap. Matth. 13. tom. 2. & in Homil. 65. in cap. Matth. 19. ac alibi.* E *Quo etiam spectant, quæ de paræmijs atque parabolis adducit S. Ambrosius in tract. super Psalm. 43. & 68. tom. 4. & in libro de incarnatione Domini, cap. 7. tom. 2. & in Epist. ad Rom. cap. 8. De quibus etiã inuenies apud S. Augustinũ in Psalm. 68. ac in Præfatione Psalm. 77. in illud:* Aperiam in parabolis os meum, *&c.*] *ac pluribus alijs apud eum locis. Et apud S. Hieronymum, in Præfatione super Prouerbia Salomonis. & in descriptione librorum veteris & noui Testamenti, vbi inter alia sic de his scriptum reperitur:* Sunt autem Prouerbia, sub verbis alijs res alias explicantia: quæ aliter quàm dicuntur, intelliguntur; plus in virtute scientiarum, quàm in sono verborum, *&c.*] *De quibus plura qui volet, in nostris Ephræmiticis scholijs supra inueniet, tomo 2. super illud:* Attende tibi.] *cap. 2. in voc.* Parabola. *quo lectorem remittimus, ad reliqua interim pergentes. Quod*

A *ergo secundo hic loco dicendum restat, est, cur ad imitationem Prouerbiorum, inscripserit hunc suum Sermonem Auctor. cuius caussa ac ratio hæc esse videtur, partim quòd in modum Prouerbiorum, præcipuas huius sui Sermonis res atque sententias formarit: partim etiam quòd Prouerbijs Salomonis sese quantum fieri potuit per omnia hic accommodare studuerit, & ad illorum imitationem ipse sua quoque Prouerbia composuerit; varijsq. rebus, Ecclesiasticis ac politicis, sacris & prophanis, monasticis atque secularibus illa conuenienter adaptarit, applicaritque. Tertio, Asceticus vero iste sermo dicitur, siue (quòd idem valet) exercitatorius, vel respectu ipsius Auctoris, in Prouerbiorum imitatione sese hic exercentis: aut potius respectu aliorum, quos ad Timorem Dei prouerbialibus multis locutionibus, salutaribusq. monitis ac disciplinis exercet. Et quia a potiore & nobiliore parte fieri solet denominatio, etiam de Timore Dei, eamdem suam orationem secundario inscripsit; pro subiecta materia, quòd scilicet ipsa potissimum in eo occupetur, termineturque. Visum porro fuit hunc de Prouerbijs Sermonem vel ideo reliquis hoc Tomo tractatis præmittere, tum vt in eo Salomonis ordinem sequamur, qui Prouerbiorum suorum librum reliquis præmisit; tum vt a facilioribus, magisq. moralibus incipiamus.*
B *& denique, vt a timore Domini, qui est initium sapientiæ, nostrum quoque hic in distributione Argumentorum ac materiarum, principium feliciter ad gloriam Dei, salutemq. animarum, ducamus, &c.*

Initium sapientiæ, timor Domini: intellectus autem bonus omnibus facientibus eum. Pietas autem in Deum, principiū sensus.] *Locus est Prouerb. 1. quem pariformiter etiam alibi citat, legitq. Auctor, ac præsertim tom. 1. in tract. de Virtutibus & vitijs, in cap. De Timore Dei, sub fin. consentitq. hic etiam lectio 70. interpretum: sed discordat vulgata, vbi prouerb. 1. sic habetur:* Timor Domini, principium sapientiæ. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.] *deestq. ibi illud* [intellectus autē bonus omnibus facientibus eum, &c.] *quod tamen a 70. & ab Ephræm adiungitur, reperiturq. similiter in Psalm. 110. in versiculo:* Sanctum & terribile nomen eius. Initium sapientiæ, Timor Domini: intellectus bonus omnibus facientibus eum.] *& sicut S. Hieronymus istum Psalmi locum iuxta hebraicam veritatem, vertit, ac legit:* Principium sapientiæ, timor Domini: doctrina bona cunctis qui faciunt eam, &c.] *Quò etiam spectat, quod est Iob*
C 28. Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere a malo, intelligentia, &c.] *Quare & S. Hieronymus illum Psalmi illustrans locum,* qui non timent Dominum (*inquit*) non est in eis sapientia: aut qui non habent sapientiam, non habent timorem.] *ita in commentar. super Psalm. De quo, & S. Gregorium Papam lege in Ezechielem, lib. 2. in homil. 19. ibi:* Et cum scriptum sit: Initium sapientiæ timor Domini, constat proculdubio, quia a timore ad sapientiam ascenditur, &c.] *ac paullo ibidem post:* In mente etenim nostra primus ascensionis gradus est timor Domini; secundus, pietas, &c.] *de quibus ibi fusius. & apud S. Gregorium Nazianzen. in oratione Panegyrica, in sancta lumina, paullo ante med. ibi:* Vnde Salomon nobis legem statuit: Principium sapientiæ, collige sapientiam, &c.] *quem locum pulchre ibidem & Nicetas eruditus Scholiastes Nazianzeni, pro nostro instituto explanat, accommodatq.* 10

Ante obitum, neminem prædicaueris beatum, &c.] *Auctor aliquando verba Sciptura citat, aliquando sensum dumtaxat refert, & aliquando adludit, vt hoc loco, vbi adlusio fit ad verba quæ habentur in Sap. Sirach. cap. 11. ibi:* Non laudes virum in specie sua: (*& al.* in vita sua.) ne-
D que spernas hominem in visu suo, &c.] *quæq. clarius eodem referuntur, capite, postea, vbi dicitur:* Ante mortem ne laudes hominem quemquam: quoniam in filijs suis agnoscitur vir.] *Et vt septuaginta ibi habent: (quibuscum magis Auctoris nostri lectio coincidit)* Ante mortē ne beatifices quemquam, &c.] *Quod quidem dictum, sic a S. Ambrosio alibi expressum, explicatumq. reperimus:* Lauda post vitam, magnifica post consummationem: tunc enim nec illi qui laudat, nocere vlla poterit adulatio; neque etiam laudatum vlla tentare poterit elatio, &c.] *Cui etiam S. Bernardi consonant verba, sic sermone 5. in Festo omnium Sanctorum, inter alia dicentis:* Quomodo namque secura laudatio, vbi nec ipsa vita secura? Illorum lauda virtutem, quorum iam certa victoria est: illos deuotis extolle præconijs, quorum secure potes adaugere coronis, &c.] *nonnullisq. interiectis postea, ibi:* Inde est quòd secure laudantur homines; qui non sua iam viuunt vita, sed Dei: nam hominum vtique vita, tentatio est. Est autem gemina quædam securitas laudis huius, nisi quòd forte videbitur, si diligenter attendimus, intra alteram, alteram comprehendi. Siquidem non est quod laudare vereamur, verissime
E certissimeq. laudabiles: non est quod glorificare cunctemur, sic absorptos in gloria; vt nostra omnino nequeant laudatione moueri, non enim est quo vanitas intret, vbi veritas iam totum occupauit, &c.] *Et vt apertius idem alibi in Epist. 23. ad Attonem Trecensem Episcopum, ad eumdem Ecclesiastici locum respiciens, scribit:* Laudarem (*inquit*) vos, & iure laudarem, si non me reuocaret illa sententia: neminem laudaueris in vita sua. siquidem rem laude dignam egistis, sed ei laus adscribenda est, a quo accepistis & velle & perficere, quod merito laudaretur, &c.] *Quod ipsum, & in eumdem quasi sensum ex celebrata Solonis sententia expressit Ethnicus Poeta, dum ait:* Diciq. beatus, ante obitū nemo, supremaq. funera, debet, &c.] *de quo & Cassianum lege collat. 6. de nece Sanctorum cap. 16. vbi optime hunc Ecclesiast. locum explicat.*

A **De Timore Dei.**] *Hic Titulus post Prologũ separatim in medio interpositus, non dicit sequentia hoc loco a præcedentibus diuersa, aut nouo Argumento ac capite distincta; sed a nobiliore parte rem hic contentam atque tractatam indicat; quæ est, de Timore Dei; cuius potissimum vim atque præstantiam, laudesq. luculenter deinceps, & quidem* [illegible] *1. ad imitationem Prouerbiorũ, Auctor persequitur ac celebrat. Cuius argumenti plura qui volet, apud ipsum Ephræm alibi reperiet Tomo 1. in tract. de Virtutibus & vitijs, cap.* De Timore Dei: *ac in nostris ibidem Scholijs, vbi plures alios Doctores Græcos & Latinos citauimus, idem hoc argumentum tractantes. De quo, etiam videre apud eumdem licebit, tom. 2. in Parænesi siue admonit. 39. quæ est de Inobedientibus, & de Timore Dei. Et ibidem in Parænes. 40. De pietate, ac de Timore Dei, cuius initium est:* Carissime frater, attende, ne deperdas viam rectam, &c.] *ac Parænesi siue admonit. 44. quæ inscribitur:* De Timore Dei: *incipitque:* Attende tibi ipsi carissime, &c.] *& Parænes. 46. ad Eulogium monachum, quem cum primis ad Timorem Domini hortatur, &c. alibiq. sparsim sæpius: sed nusquam de hoc Argumento felicius ac copiosius, quàm in præsenti hoc Tractatu.*

B Honora sacerdotem atque presbyterum, vt in te benedictio oris ipsorum veniat, &c.] *Sacerdotij dignitas quæ ac quanta sit, ex professo luculentissime ostendit alibi ipse Ephræm in pulcherrimo suo Sermone de Sacerdotio: quem vel ideo reliquis eius Sermonibus atque capitibus primo Tomo operum contentis, in distributione materiarum anteposuimus; vt omnes quid quantumque Sacerdotali ordini, ac dignitati tribuendum sit, & quo loco atque honore Sacerdotes haberi conueniat, inde optime perdiscere possint; ipsiq. Sacerdotes statum atque conditionem suam agnoscant, ac vitam sacerdotio congruentem, dignamq. ducant, sicut ibi Sanctus ab ijs quoque serio requirit. De quo, etiam Chrysostomum in sex sermonibus, aliosq. Patres (quos in Ephræmiticis nostris ibi Scholijs citauimus) de sacerdotio tractantes, videre ac legere studiosus Lector poterit. Quibus accedunt, quæ & S. Gregorius Papa cognomine magnus de Sacerdotio, ac sacerdotibus, non vno in loco in medium adducit, ac præsertim in suo Pastorali, par. 2. cap. 2. ac 3. vbi etiam, quanta Sacerdos virtutum varietate clarescere debeat, describitur. Et lib. 1. Epistolarum, epist. 24. quæ est ad Ioannem Episcopum Constantinopolit. & alios, incipitque:* Consideranti mihi, quòd impar meritis, &c.] *vbi ab eodem S. Gregorio dignitas Sacerdotalis, vita, & officium declaratur. Quòd porro debita reuerentia Sacerdotes honorandi sint, luculenter idem ostendit Gregorius lib. 5. Epistolarum, epist. 31. ad Mauritium August. cuius initium est:* C Serenissimis iussionibus, &c.] *confirmatq. illud ipsum ibi exemplo Constantini Imperat. ex Ecclesiastica historia adducto; & habetur in hist. Eccles. lib. 10. cap. 2. auct. Ruf. vnde quid quantumq. reuerentiæ atque honoris Sacerdotali ordini ac dignitati tribuendum sit, abunde elucescit, vt non immerito noster hic dixerit Auctor:* Honora Sacerdotes atque presbyteros, vt in te benedictio oris ipsorum veniat. *Et sicut alibi in eamdem quasi sententiam ab eodem in primo operum Tomo pulchre refertur:* Honora Sacerdotem, vt in nouissimis tuis benedictionem ab eo accipias: nam qui Sacerdotem dehonorauerit, neque benedictionem ab eo accipere in nouissimis promerebitur, &c. [*De quo, & S. Ignatium vide in Epist. ad Smyrnenses, ac ad Heronem. aliosq. alibi.*

Scriptum est: Pondus magnum, & pusillum, & mensuræ duplices, immunda sunt apud Dominum, & vtraque, & qui facit ea.] *Locus est Prouerb. 20. concordatq. lectio 70. quamquam tamen illud* (& qui facit ea) *etiam al. deest apud Ephræm, sicut & in vulg. vbi paullo aliter sic legitur:* Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrumque abominabile est apud Deum.] *quomodo etiam legit Sanctus Gregorius lib. 1. in* Ezechielem, *Homil. 4. post medium. Sed variat S. Hieronymus in Ezechielem, 45. sic legens:* D Statera grandis, & minor, abominabile est vtrumque in conspectu Dei.] *Cassiani autem lectio propius ad hanc S. Ephræm accedit, & ad edit. 70. quæ apud eum talis est:* Pondus magnum & pusillum, & mensuræ duplices, immunda sunt apud Dominum, & vtraque: & qui facit ea, in adinuentionibus suis compedietur &c.] *Ita ille in collat. 21. cap. 22. sed interpunctura alia est ab edit. 70. De quo loco, & S. Bernardus in serm. 42. super cantica canticorum, & alibi.*

Sequitur hic apud Auctorem postea: Ante omnes ad Synaxim contendere, bonum & laudabile est: Synaxim autem absque necessitate relinquere, malum est, &c.] *De varia significatione atque acceptione nominis Synaxis, abunde egimus in nostris Ephræmiticis Scholijs, tom. 2. ac præsertim in Epistola ad Ioannem monachum, quæ incipit:* Varijs licet adhortationibus cum religiosissimo Theodoro egerimus, &c. *super illud ibi:* Neque corporalium necessitatum prætextu, Synaxim vestram neglexeritis, &c.] *ac postea eodem tom. 2. inter decem capita de Virtute, cap. 5. in illud quod habetur in principio:* E Si ante cunctos in Synaxim prodeas, & persistas donec absoluatur, &c.] *Et postea inter Paræneses, parænes. 19. quæ est de exercitatione animæ, ac bono seruando ordine, incipitque:* Frater, quando fores tuas noctu frater pulsauerit, &c.] *super illud, non longe a principio:* Quod si contigerit altiore te obdormiscere somno, postea autem euigilaueris, ne pigeat surgere, atque ad Synaxim fratrum pergere, &c. *ac denique Parænes. 20. in illud:* Quomodo porro audent quidam relinquere Synaxim, & exire ante finem, absque magna necessitate, &c.] *Quibus omnibus in locis, inter varias huius vocis significationes, ostendimus nomen (Synaxis) ibi sumi atque vsurpari pro conuentu, siue congregatione fratrum, seu mona-*

chorum

A *chorum ad orandum, diuinasq. laudes decantandas ac celebrandas; sicut etiam hoc præsenti loco accipi, dubitandum non est. Quod porro hic dicis,* ante omnes ad Synaxim contendere, bonum esse atque laudabile: eam vero absque necessitate ante finem relinquere, malum esse ac nequaquam laudabile; *etiam in iam citatis locis conformiter ab Auctore dicitur & confirmatur; sicut & alibi apud eum sæpius: ac apud alios SS. Patres, Basilium magnum, Gregorium Nazianzen. ac Nissenum, & Chrysostom. eodem modo ac sensu hanc vocem vsurpantes & applicantes.*

Cum autem in oratione consisteris, coram quo adsistas, cognosce: sitq. anima tua, & cor tuum totum ad eum, &c.] *Monet quo pacto quis inter diuinas preces consistere ac se gerere debeat, & hoc ipsum exemplo hic valde accõmodato demonstrat atque illustrat. Similiaq. adducit non vno in loco alibi, tom. 2. quale est inter alia istud:* Cum ad orandum, te composueris; noli vaga atque distracta mente esse: ne quasi contemnens inueniaris, &c.] *vt est in cap. 10. super illud:* Attende tibi. *De quo & in Paranesi 50. cuius principium est:* Venite dilecti mei, venite patres, B fratresq. mei, grex Saluatoris electe, &c.] *sub fin. ibi:* Intelligamus igitur, ac consideremus dilectissimi, coram quo constituti simus. Nam quemadmodum angeli Dei, cum timore & tremore collaudantes Dominum, coram eo adsistunt: ita & nos puro corde, & cum reuerentia atque timore coram Deo inter orationes atque psalmodias consistere oportet, &c.] *Cui etiam conformia sunt quæ adferuntur primo eiusdem Tomo, in tract. de vera atque perfecta Renunciatione: & quo pacto Anima inuenire possit Deum, circa med. ibi:* Quando igitur coram Deo in oratione consistis, caue ne pulchra tua vasa, in quibus Deo ministras, hoc est, cogitationes tuæ, ab hostibus tuis rapiantur, &c.] *De quo, plura in nostris ibi Scholijs: vbi varios quoque alios Auctores in hanc materiam citauimus.*

Scriptum quoque est: Si ceciderit inimicus tuus, ne læteris malis illius, & in supplantatione eius ne extollaris: quoniam videbit Dominus, & non placebit ipsi, auertetq. humeros ab ipso.] *vbi in vulg. aliter sic:* Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor tuum: ne forte videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam.] C *At in edit. 70. hic legitur:* Si ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas super eum; & in supplantatione eius ne extollaris: quoniam videbit Dominus, & non placebit ei: & auertet indignationem suam ab eo.] *quæ quidem lectio partim cum illa Auctoris nostri hic consentit, & partim ab ea saltem verbis dissentit, sicut videre atque decernere ex vtriusque collatione licet: sed in re ac sensu vix est differentia. Locus porro Scripturæ, est Prouerb. 24. quem Cassianus alibi sic legit & explicat:* Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari; in supplantatione autẽ eius noli extolli: ne videat Dominus, & non placeat, & auertat iram suam ab eo: id est, ne perspiciens elationem cordis tui, ab eius impugnatione discedat; & incipias derelictus ab eo, rursus ab illa, quam per Dei gratiam ante superaueras, passione vexari, &c.] *ita Ioan. Cass. collat. 5. cap. 15. De quo loco plures videre licebit varias lectiones in Scholijs nouissimæ editionis Romanæ 70. in dictum cap. 24.*

Postea vbi habetur: Vir sapiens imperare recusat, non autem obtemperare, &c.] *in vno aut altero manuscrip. cod. Græco mendose videtur legi:* μεταιτῆναι τῦ κελεύειν, ἢ τὸ κελεύεσθαι. *Aut enim* D *hoc verbum* (κελεύεσθαι) *hic redundat, aut subaudiendum* (μᾶλλον ἢ τὸ κελεύεσθαι) *vt sit sensus: Vir sapiens recusat imperare potius, quàm vt sibi imperetur. Si enim absque subauditione* (τῦ μᾶλλον) *verbum verbo hic reddas, & dicas: Sapiens recusat imperare, aut vt sibi imperetur. vel, recusat imperare, imperiumve detrectat, aut quid in eam sententiam simile; dico id stare non posse, nam repugnat Auctoris sententiæ, ac bonis moribus. sapiens enim vir non detrectat imperium alterius, nisi aduersetur Deo, ac saluti animæ: quod etiam patet ex his quæ sequuntur, ac præsertim Scripturæ locis immediate subiectis. quare potius hic legendum:* Ἀνὴρ σοφὸς παραιτεῖται τὸ κελεύειν, οὐ κελεύεσθαι, *id est, Vir sapiens imperare recusat, non autem obtemperare, præcepto illius satisfaciens, qui dixit:* Si quis voluerit inter vos magnus fieri, erit vester minister, &c.] *vt etiam hic transtulimus, ac in orationis contextu reposuimus. Locus porro Scripturæ, qui indicatur, est Matth. 20.*

Sequitur postea: Principem seu ducem te constituerunt? ne extollaris animo: Esto autem inter illos sicut vnus ex ipsis.] *Locus est Sap. Sirach. siue Eccles. 32. vbi in vulg. paullo aliter sic:* Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis, &c.] *variatq. S. Hiero-* E *nymus in Ezech. 45. sic legens:* Ducem te constituerunt? ne eleueris: sed esto inter eos, quasi vnus ex ipsis, &c.] *Est autem hic Scripturæ locus in vulg. cap. 32. at in postrema Romana editione 70. est cap. 35. quod ibi inscribitur,* De Rectoribus: *& recte, cum de ijs præcipue ibi agatur: quare & illis hic locum illum Auctor accomodat. eumdemq. conuenienter quoque his qui præsunt, & Antistitum personam in Ecclesia gerunt, alibi S. Bernardus applicat, sic in quadam Epist. scribens:* Curemus ergo in alto positi, non altum sapere; sed timere, sed humilibus consentire. Principem, *inquit Scriptura,* te constituerunt: esto in illis, tamquam vnus ex illis, &c.] *ita S. Bernardus in epist. 9. ad Archiepiscopum Colonien. cuius principium est:* Dignationis vestræ suscepi scripta deuotus, &c.] *vbi hunc locum citat, pulchreq. accommodat, & alijs Scripturæ locis, sententijsq. illustrat.*

sicut

sicut etiam alibi idem noster facit Auctor. De quo, & in collationibus SS. Patrum, ex doctrina eiusdem A *S. Patris nostri Ephræm, in principio 2. Tomi operum eiusdem, cap. 1. vbi de Prælatis agitur.*

Circa illud posterius, vbi habetur; quoniam scriptum est: Væ ei, qui multiplicat sibi, quæ non sunt sua: vsquequo & aggrauat torquem suam grauiter, *&c.] Locus scripturæ est Abac. 2. vbi concordat lectio 70. sed in vulg. paullo aliter sic:* Væ ei, qui multiplicat non sua? vsquequo & aggrauat contra se, densum & lutum?] *Cæterum apud S. Hieronymum, & Theodorit. legitur hic:* vsquequo aggrauat, *&c.] absque (&) quomodo etiam alibi apud S. Ephræm; ac S. Basilium; nec non S. Gregorium Papam cognomine magnum, qui alibi hunc locum Abac. citans atque illustrans, legit:* Væ ei, qui multiplicat non sua, vsquequo aggrauat contra se, densum lutum?] *vt in vulg. sed omisso (&) Quid porro sibi hæc sententia velit, ipse tertia parte curæ Pastoralis explicat, in Admonit. 21. post med. ibi:* Cum aliena rapere intendunt, audiant quod scriptum est: Væ ei, qui multiplicat non sua; vsquequo aggrauat contra se densum lutum? Auaró quippe contra se densum lutum aggrauare, est terrena lucra cum pondere peccati cumulare, *&c.] Idem* B *in exposit. morali lib. 34 in 41. cap. B. Iob. cap. 13. ante med. vbi habet:* Per lutum quippe, terrenarũ rerum multiplicitas figuratur, sicut per Abacuc Prophetam dicitur: Væ ei, qui multiplicat non sua, vsquequo aggrauat contra se, densum lutum? Denso enim se luto aggrauat, qui per auaritiam terrena multiplicans, peccati sui se oppressione coangustat, *&c.] ita ibi docte, pulchre, & accommodate Sanctus Gregorius Magnus.*

Postea vbi habetur: Si in ægritudinem, aut tribulationem aliquam incideris; memineris dicti illius: Fili, noli negligere disciplinam Domini; neque fatigeris dum ab eo argueris: quem enim diligit Dominus, corripit, *&c.] Scripturæ locus est Prouerb. 3. concordatq. per omnia hic lectio in græca editione 70. cum hac nostri Auctoris: sed variat vulgata, in qua sic legitur:* Disciplinam Domini, fili mi, ne abijcias: nec deficias cum ab eo corriperis. quem enim diligit Dominus, corripit; & quasi pater in filio complacet sibi.] *Sic apud Apostolum, Hebr. 12.* Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem C enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit, *&c.] at ibi solum illud* (Fili mi) *est vt in vulg. reliqua autem leguntur vt hic apud Ephræm, & apud 70. prou. 3. vbi tamen S. Hieronymus in Ezech. cap. 20. paullo aliter hunc Prouerb. locum sic legit:* Fili, ne contristeris ad disciplinam Domini: neque deficias, quando ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, *&c. ac S. Cyprianus de habitu Virg.* Fili, ne neglexeris disciplinam Domini: nec defeceris ab eo correptus, *&c.] sicq. apud eundem in 3. lib. ad Quirinum. Et hæc de varijs huius loci lectionibus. Applicat porro dictum illud Scripturæ hic Auctor potissimum afflictis ac tribulatis; quemadmodum & S. Chrysostomus in Epist. ad Philipp. cap. 4. Serm. 15. in morali digressione, vbi in commendationem Tribulationum, eumdem ex Prouerbijs locum, vna cum alijs Scripturæ locis in eamdem sententiam opportune citat, accommodatque.*

Varia quoque lectio notanda est in sequentibus: Frater dixit: Non ex obseruantia superstitiosa repudio esum carnium: omnis enim creatura Dei bona est, *&c.] quæ ex alio græco MS. aliter sic interpunguntur, atque redduntur: Non ex obseruantia aliqua superstitiosa repudio esum carnium: (omnis enim creatura Dei bona est, & nihil reyciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.)* D *sed quia scriptum est: Non decent stultum delitiæ. Insolentiæ enim signum est in monacho, comedere animalia, vbi apposita sunt fragmenta. Ne fragmenta contempseris: iussit enim Dominus colligi fragmenta, ne pereant, &c. Vbi vtraque lectio cum sua interpunctura bonum sensum admittit, & probatur: quare & Lectori per me sit liberum hic alterutram sequi, quam maluerit.*

Postea vbi continetur: Si tentatione victus Frater, recesserit e loco suo, & postea pœnitentia ductus cupiat postliminio reuerti; tu vide ne impedias, *&c.] De hoc, extat integra Paranesis apud S. Ephræm, tom. 2. quæ est 27. in ordine reliquarum. cuius ibi Titulus est:* Oportere reuertentem fratrem, sine præteritorum malorum recordatione, & cum gaudio suscipere.] *& al. Parænesis 27. quòd Præfectum oporteat compatientem esse, & aliorum malitiæ immemorem.] ac al. De compassione atque indulgentia erga eos qui pœnitentiam agunt, &c.] incipitq. ibi sic:* Si contigerit fratrem a cœnobio, quocumque prætextu recedere; eumque acciderit in morbum labi, E aut etiam sponte resipiscentem redire; non oportet talem fratrem despicere: sed potius ipsum in Domino velut proprium membrum conuenerit amplecti, etiamsi peccarit; cum id non homini præstetur, sed Domino dicenti: Quod vni horum ex minimis fecistis, mihi fecistis, *&c.] Locus sane Præfectis lectu vtilis: de quo & alibi sparsim apud nostrum Auctorem sæpius; nec non apud S. Basilium Magnum in constitutionibus monasticis, & Cassianum, Climacum, Nilum, & Marcum, atque Esaiam, abbates: vt etiam apud S. Dorotheum, Isaacum, vtrumque Macariũ, Absalonem, aliosq. de institutis Renunciantium, ac Monachorum tractantes; apud quos plura in eamdem sententiam inuenire licebit.*

A *Postea vbi habetur:* Qui mentem suam post vitæ renunciationem ad secularia conuertit, nihil ab eo qui seipsum detondet, differt, *&c.*] *Vis similitudinis in eo consistit: Nam sicut* τῷ ἑαυτὸν ἀποκείροντι *id est, ei, qui seipsum detondet, iterum crescit capillus: ita qui denuo ad seculum, siue ad res seculares sese conuertit, non videtur excidisse, sed totondisse dumtaxat capillum: nempe superflua vitæ huius, ac vanitates, & studia seculi inania. atque ideo mox subdit:* ὁ δοκῶν ἐμπαίζειν ἐν ἀμφοτέροις, *&c. hoc est, qui putat se ludere in vtraque re (id est, in vita seculari, & religiosa) se ipse decipit, &c. Qualia in eamdem sententiam plura, non vno in loco alibi apud Ephræm, tam primo, quàm secundo Tomo reperies.*

Plerisque interiectis postea, vbi dicitur: Aquilo conturbat mare, & subita ira mentem commouet viri: at longanimitas expellit iracundiam, impetumq. efferuescentis animi: & si ira non adsit, cessat quoque iracundia, *&c.*] *Differentia indicatur, quæ est inter* θυμὸν, *atque* ἐκχολίαν, *&* ὀργὴν: *vt* θυμὸς *sit furor quidam subitus, siue quædam excandescentia, siue subita ac repentina ira, quam* ἐκχολίαν *ideo vocamus:* ὀργὴ *vero iracundia dicitur, quæ non cito transit, sed durat ac*
B *permanet. Quod etiam discrimen ponit S. Basilius magnus in Homilia* κατὰ τῶν ὀργιζομένων, *id est, contra irascentes. cuius initium est:* ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν παραγγελμάτων, *id est, sicut in medicorum consilijs atque præceptis, &c. ibi:* ἔστι γὰρ θυμὸς μὲν, οἷον ἔξαψίς τις, *&c. id est, est enim subita ira, siue indignatio velut quædam excandescentia, ac furor breuis ac subitus, acutusq. passionis vapor. Iracundia vero permanens ac diuturna tristitia, ad vlciscendum parata, &c. de quibus, ibi pluribus Basilius, docens inter alia quomodo similibus animi perturbationibus occurrere atque mederi possimus: idque ad finē vsque homiliæ. Et huc faciunt, quæ adducuntur a S. Dorotheo Abbate, in Sermone 8. de Ira, & iniuriarum memoria non habenda, haud longe a principio, ibi:* Aliud namque est μνησικακία, id est, memoria iniuriarum. aliud vero ὀργὴ, id est, iracundia. aliud θυμὸς, id est, subita ira, vel furor, siue impetus animi. aliud ταραχὴ, id est, perturbatio. *Subijcitque quod ad rem nostram facit, nonnullis interiectis postea, vbi habet:* Est enim θυμὸς, id est, furor sanguinis, circa cor feruor accensus, vt ait S. Basilius. Et hæc quidem perturbatio est, quæ dicitur ἐκχολία, id est, subita ac repentina ira, seu bilis acuta: quam quoque si volueris, extinguere poteris, antequam
C fiat ὀργὴ, id est, ira perfecta. Si vero turbatus, turbare perstiteris; idem facies, quod qui ligna in focum congerit, & magis ac magis incendium excitat: atque ita demum complures fient carbones: quæ quidem absoluta est ira, *&c.*] *quæ omnia ibi latius deducuntur, & exemplis illustrantur: quare plura qui volet, inde desumat.*

Paullo postea, vbi reperitur: Scriptum est: qui honorat patrem suum, iocundabitur in filijs, & in die orationis suæ exaudietur, *&c.*] *Locus citatus, est Sap. Sirach. siue Eccles. 3. circa quē aliqua lectionis notanda hic occurrit varietas in sequentib.* qui honorificat patrem, vita viuet longiore, & in die obitus sui inueniet gratiam.] *vbi in vulg. legitur:* Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem, *&c.*] *at in Romana edit. 70. paullo aliter sic:* Qui honorificat patrem, vita viuet longiore: & qui obedit Domino, refrigerabit matrem suam, & quasi dominis seruiet his qui se genuerunt.] *Et vbi in sequētib. hic apud Auctorē habetur:* In verbis & factis honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio ab eo, *&c.*] *in edit. 70. est:* In opere & sermone honora patrem tuum, *&c.*] *reliqua autem*
D *vt hic apud Ephræm at in vulg. additur* (& omni patientia.) *legiturque:* In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio a Deo, & benedictio illius in nouissimo maneat.] *reliqua hic, vt in edit. 70. Sapien. Sirach, siue Eccles. 3.*

Multo postea, vbi apud Auctorem hic habetur: Vide, ne forte prætextu cuculli, aut analabi, aliove amictu capiatur anima tua, *&c.*] *De Cuculli & Analabi vsu, eorumq. symbolo ac significatione, pluribus idem S. Dorotheus agit in Sermone de Obedientia, & submissione propriæ voluntatis. cuius principium est:* In ipso statim orbis primordio, cum Deus hominem creasset, in paradiso illum voluptatis locauit, *&c.*] *post medium, vbi de vario habitu monastico tractat, & dicit:* Habitus seu vestitus noster, is est: Colobium, id est, curta, & truncata vestis absque manicis. Zona pellicea. Analabus, id est, succinctorium, seu bracchiatorium, & cucullus, *&c.*] *Illis autem quid innuatur, ipse consequenter de singulis ostendit. ac de Analabo quidem, ibi:* Habemus & analabum. Analabus autem in modum crucis ponitur super humeros nostros: significat enim symbolum crucis, quam nostris humeris iugiter gestare debemus, iux-
E ta id, quod dicitur: Tolle crucem tuam, & sequere me, *&c.*] *ac plerisq. interiectis postea, vbi habetur:* Ecce zonam habemus circa lumbos pelliceam, quæ irrationalis appetitus, & concupiscentiæ mortificationem significat: nec non Analabum, id est, scapulare, quod ab humeris dependet, & crucem ipsam designat, *&c.*] *De cucullo autem, paullo ibi antea hæc adducit:* Gestamus & cucullum, quod symbolum quidem est innocentis animi, puri, & vere humiliati. Pueri enim infantuli, & innocentes cucullum gestare solent, non viri perfecti: nos vero præterea illum gestamus, vt malitia simus paruuli, sicut ait Apostolus: nolite pueri esse mente & sensu; sed malitia estote paruuli, *&c.*] *paucisq. interiectis de eodem postea, vbi ait:* Est igitur cucullus, signum gratiæ Saluatoris nostri Dei, mentem nostram tuentis ac

prote-

protegentis; nec non simplicitatem nostram atque innocentiam, quæ in Christo est, circumfouentis, propter eos, qui nos quotidie vulnerare ac deuorare conantur, &c.] *qua vel ideo adducere visum est, vt quilibet symbola eorum cognoscat, & quid varius habitus monasticus, seu vestimentorum forma significet, atque præmonstret, intelligat; desinantq. horum vsum tamquam otiosum, & velut inaniter nouiterque inuentum suggillare hæretici, monastici habitus atque instituti hostes: cum antiquitas sacra valde frequens illorum meminerit; & non vno in loco sparsim alibi noster Ephram Syrus, vna cum Basilio magno, qui fuerunt σύγχρονοι, & ante 1300. annos floruerunt in Ecclesia: sicut & alibi ex instituto magis, in nostris Ephræmiticis notationibus demonstrauimus, & alios ex priscis Auctores celebres in hanc rem plures allegauimus.* A

Longe deinde posterius, vbi dicitur: Portus serenus ac tranquillus est, locus bonis regulis directus: quibus autem deest gubernatio, vt folia decidunt.] *Hæc tamquam vna ex memorabilibus S. Ephræm sententijs, inter alias reperitur in Collationibus SS. antiquorum græcorum Patrum; quas ex vetusto græco MS. Cod. Vatic. transcriptas latine reddidimus, & in principio Tomi 2. S. Ephræm reposuimus, vbi ea quarto Sententiarum articulo (qui est de bono regimine seruando) habetur. adlusioq. haud obscure fit ad illum Prouerb. 11. locum:* Quibus non est gubernatio, cadunt vt folia: salus autem est in multo consilio.] *vt est in edit. 70. at in vulg.* Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem, vbi multa consilia.] *qui idem locus & supra ab Auctore, hoc eodem Tractatu citatur, & discretæ gubernationi applicatur: sicut & a Cassiano, collat. 2. de Discretione, cap. 4. &c.* B

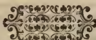
Denique vbi habetur: Etiamsi in vasis occultatus fueris sicut Saul, inde te assumet Dominus; & Ducem atque præfectum te constituet in populo suo, &c.] *in vno aut altero* MS. *græco reperitur:* etiamsi in vasis occultatus sis, sicut Samuel, &c.] *at in alijs Græcis manuscrip. per nos collatis, hic conformiter habetur* (Saul) *& sic legendum esse hoc loco, & non* (Samuel) *ipsa etiam sacra testatur Historia, quæ refertur 1. Reg. 10. vbi aperte de Saule legitur, quòd ἐν τοῖς σκεύεσιν, id est,* in vasis absconditus fuerit. *vt etiam est in edit. 70. licet in vulg.* quòd domi absconditus erat, *simpliciter. additurq. ibidem de Saule; in sacro codice iuxta 70.* quòd sumptus fuerit inde, & constitutus in medio populi, & exaltatus super omnem populum ab humero, & supra, &c.] *atque hoc est, quod hic adlusiue dixit Auctor:* tametsi in vasis absconditus fueris sicut Saul, inde te assumet Dominus, & Ducem atque præfectum te in populo suo constituet, &c.] *Atque hic locus, facit pro vocatione vniuscuiusque, & seruit contra ambitiosos, qui se temere in Prælaturas ingerunt: contra quos, alibi sæpe Ephræm, & S. Bernardus lib. 1. de Consider. cap. 10. ac lib. 3. cap. 3. &c. iuxta nostram eorumdem de consid. librorum, per capita distinctionem, atque postremam Romanam editionem cum Argumentis & Scholijs, quibus iam dictos quinque S. Bernardi Libros recognitos illustrauimus.* C

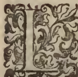
---

† al. Eiusdem Sermo, de vera atque perfecta vita hominis Religiosi. al. Sermo eiusdem, de compunctione cordis.

EIVSDEM† S. PATRIS EPHRAEM SYRI SERMO ASCETICVS, DE VITA RELIGIOSA ATQVE MONASTICA. D

Eodem Interprete & Scholiaste Doct. Gerardo Vossio.

LABOR & dolor me ad loquendum atque dicendum compellunt: verum * indignitas mea silentium mihi imperat. Cordis mei dolores loqui vehementer vrgent: sed peccata mea potius vt taceam, suadent. Cum igitur vtrimque coarcter, loqui magis mihi expedit, quàm silere: vt vel sic a dolore cordis mei respirem, atque quiescam. Anima quippe mea dolore plena est, & oculi mei lacrymas concupiscunt. Quis ergo dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum: vt deplorem indesinenter diu noctuq. vulnera animæ meæ, E

** al. infirmitas mea.*

Hierem. 9.

A meæ, magnamq. relaxationem instituti nostri monastici, hac nostra ætate (proh
dolor) nimis inualescentem? Est enim anima mea mille * confossa vulneri- * al. confecta.
bus, & ignorat: siquidem elatio eius atque arrogantia, ipsam sua considerare
vulnera non finit, vt curentur. Sola autem institutio, quæ Patrum nostrorum *Monastica viuendi ratio antiquorum, exemplarissima.*
temporibus vigebat, recte seruabatur: quippe qui fulserunt vt luminaria per
totum mundum, piam atque religiosam in eo vitam ducentes, inter tribulos &
spinas, hæreticos inquam, ac homines impios; & veluti lapides quidam pretiosi,
ac margaritæ illustres enituerunt: quorum & ipsi inimici atque aduersarij, ob
summam castissimamq. illorum conuersationem, imitatores facti sunt. Quis
enim admirandam illorum cernens humilitatem, animo non est compunctus?
aut quis eorum mansuetudinem & quietem adspiciens, stupore non est corre-
B ptus? Quis ita pecuniæ atque auaritiæ deditus; vt voluntaria illorum pauper-
tate, ac rerum omnium inopia perspecta, non illico mundi odium conceperit?
Quis ita rapinis inhians, & superbus; vt cum vitæ illorum honestatem, integrita-
temq. exploratam habuerit, in æquitatem non sit mutatus? Quis ° fornicator, *° al. pro (πόρνος) hic est πονηρὸς. i. improbus: sed altera hic lectio accõmodatior.*
aut prophanus, illos precibus intentos conspexit; & non continuo pudicus & ca-
stus est effectus? Quis adeo ira aut furore feruidus; vt ex illorum conuersatione
atque colloquio, in mansuetudinem non transierit? Hic igitur illi olim decertan-
tes, nunc illic gloriantur atque exultant: quoniam & Deus glorificatus est in
eis, & homines exemplo illorum sunt ædificati. Nostra porro institutio, relictis
vijs rectis, per præcipitia fertur, asperasq. per vias incedit. Non enim reperitur
hoc tempore, qui propter Deum, pecunias ac facultates deserat: neque est, qui
C ob vitam æternam seculo renuntiet. Non est mitis, non humilis, non quietus,
non * disciplinatus. Non est inquam, qui contumelijs iniurijsq. affectus, patien- * εὐκάτακτος.
ter ferat: non est, qui maledictis atque conuitijs vices referre non velit. At cun-
cti † contradictores sunt: cuncti iracundi ac furibundi: cuncti indignabundi: cun- † al. contentiosi.
cti segnes ac desides. cuncti vestium ornamenta sectantur: cuncti vani sunt, &
inanis gloriæ cupidi; cunctiq. * sui ipsius amantes. Nam is quidem, qui vt insti- * al. proprio amore capti.
tuatur accedit; antequam se instrui patiatur, alios instruere cupit: & priusquam
doceatur, docere vult alios: & antequam didicerit, alijs leges dictare ambit. *Similia sunt in eiusdem serm. in eorum correctionem, qui vitiose viuunt: & honores appetunt. serm. 1.*
antequam syllabas connectere nouerit, philosophatur: & antequam subda-
tur, subijcere alios sibi appetit. antequam superiorum imperatis morem gerat,
ipse iubet & imperat: & priusquam corripi atque admoneri velit, ipse alijs leges
D præscribere nititur. Et siquidem senior sit atque prouectior; cum audacia &
superbia imperat: at si iunior, contradicit atque repugnat senioribus. Quòd si
forte diues est; honorem sibi confestim deferri postulat: si vero pauper; de re-
quie protinus est sollicitus. sin autem operarius; digitos mox delicatos atque
elegantes habere studet. Quis igitur non deplangat, carissimi, maximã * nostram * al. nostri!
religiosi instituti cladem? Nos enim qui seculo abrenunciauimus, terrena adhuc
sapimus. Agricolæ ac rustici despiciunt terram: & nos qui videbamur esse spi-
ritales, terrenis curis distringimur. Ignoramus † ad quid vocati simus, fratres. *† al. An ignoramus, ad quid vocati sumus, ô fratres? an nescimus, quorsum venerimus, dilectissimi?*
nescimus ad quid venerimus, dilectissimi. Ad temperantiam & abstinentiam
vocati sumus: & ciborum varias exquisitasq. delitias expetimus. Ad nuditatem
persequendam venimus: & de vestium cultu contendimus. Ad obedientiam,
E & mansuetudinem sumus vocati: & cum asperitate resistimus. Humilitati, &
quieti atque silentio dare operam professi sumus: & contrariam omnes viam in-
cedimus. Legentes, non * cognoscimus: & audientes ea, quæ dicuntur, non * al. intelligimus.
† percipimus, carissimi. Si quis forte per iter, repente iugulatum hominem of- † al. attendimus.
fendat; mutatur atque expallescit facie, & corde perhorrescit: nos vero occisos NOT.
dum legimus Apostolos, & prophetas lapidibus obrutos, adhuc ridemus. Et quid
de prophetis dico, & Apostolis? Ipsum Deum, verbum carnem factum, in ligno
suspensum, occisumq. propter peccata ac scelera nostra, audientes atque legen-

tes;

Matth.27. Marc.15. Luc.23.

tes; mente vaga diſtrahimur, & ad riſum conuertimur. Sol non ferens iniuriam A ac contumeliam Domini, ſubductis radijs ſplendorem ſuum in tenebras conuertit: & nos ex malitiæ noſtræ tenebris, ad iuſtitiæ lumen conuerti nolumus.

Ibidem.

Velum templi cum nihil peccaſſet, a ſeipſo diſciſſum eſt: & nos propter peccata noſtra, corde compungi recuſamus. Terra contremiſcens a facie Domini, ad noſtrum terrorem ſub pedibus noſtris commouetur: & nos ne ſic quidem ob noſtram duritiem timore concutimur.

** al. naues.*

* Vrbes, terræ motibus abſorptæ ſunt; & loca a facie iræ Domini deſolata ſunt plurima: & ne ſic terrore corripimur. Sol iam ſemel, & iterum ſuper nos † meridianis horis obſcuratus eſt: & nec ſic, corde expaueſcimus.

† al. media die.

SYRIA A PERSIS VASTATA.

Perſarum bella, ac diuerſarum gentium barbararum, commota ſunt, noſtramq. prouinciam deuaſtarunt: vt nos Deum, vel per flagella timere diſcamus, ac pœnitentiam agamus: cum & magna profecto nobis opus ſit pœnitentia, non paucorum dumtaxat dierum, aut menſium; ſed annorum, ac temporum plurimorum: & ne ſic quidem conuerti adhuc volumus. B Reſipiſcamus igitur ad pœnitentiam, fratres: vt Deum peccatis noſtris propitium habere valeamus. Deprecemur ipſum: quia iram eius prouocauimus. Humiliemus nos coram ipſo: vt nos exaltet. Ploremus modo: vt poſtea in futura nos vita lætificet. Lugeamus hic: vt illic conſolemur. Proijciamus a nobis omnem * curam, ſollicitudinemq. carnalem: & virtute quaſi veſtimento induamur, maxime nos, qui ad hoc angelicum vitæ inſtitutum peruenire promeruimus.

** al. omnē conſuetudinē malam.*

Ita cariſſimi mei, ita (quæſo) modum, ac normam, quam illuſtres perfectiq. illi noſtri olim Patres tradiderunt, omni conatu ac ſtudio amplectamur: ne ſcilicet hodie, per abſtinentiam maceremur; cras autem epulis diſtendamur. Ne hodie aquam bibamus: & cras vini potationi nos demus. C Ne hodie nudis pedibus incedamus: & cras calceos, * caligasq. aſſumamus. Ne hodie cilicio vtamur: & craſtina, mollibus delicatisq. veſtimentis operiamur.

** al. diuerſa calceamēta adhibeamus.*

Ne hodie ſimplicem amictum geramus: & cras ornatum requiramus. Ne modo mites ac humiles appareamus: paullo autem poſtea arrogantes atque ſuperbi ſimus. Ne hodie modeſtos & obedientes nos præbeamus: & cras diſſolutos, atque inobedientes. Ne hodie in nobis, ploratus ac eiulatus audiatur: & cras riſus, atque contemptio. Ne hodie humi cubemus: & craſtina, in lecto molli dormiamus. Ne hodie pœnitentiam agamus: & cras otio atque negligentia diffluamus.

Regula vna certa, ac ſalutaris eligenda.

Cæterum vnam nobis regulam, cariſſimi, deligamus: per quam, Deo grati acceptiq. eſſe poſſimus, nobiſq. ipſi ac proximis noſtris prodeſſe valeamus. D Quòd ſi in vita ſolitaria per abſtinentiam teipſum maceras, atque mortificas; dum tibi a pluribus miniſtratur, † offenſam caueto.

** al. a deſpicientia abſtine.*

Matth.7. & Luc. 6.

At ſi in multitudine vitam degas; Dominum tuum dicentem auſculta: Quæcumque vultis vt vobis faciant homines, & vos illis facite ſimiliter. Quod ſi tibi ob perpetuam corporis infirmitatem, aſſidue ab alijs miniſtrari oportuerit; vide, & ſollicite attende, ne proximo damnum iniuriamve inferas. Propterea vero & ſancti, probatiſſimiq. olim Patres, iactis firmiter vnius viuendi regulæ fundamentis, perfecti euaſerunt: ſiquidem illum canonem, ac regulam, quam ſemel arripuerant, ad finem vſque vitæ, ſine impedimento aliquo retinuerunt.

Priſcorum monachorum vita rigor, & perfectio.

Nam alij quinquaginta annis, alij pluribus, vno continentiæ atque abſtinentiæ ſuæ gradu indefeſſi cucurrerunt, numquam vitæ ordinem immutantes; continenterq. ſummam, præclaram, atque irreprehenſibilem ciborum & linguæ temperantiam, * lecti duritiem, humilitatem, manſuetudinem, fidem, & caritatem (quæ † perfecti atque ſpiritalis ædificij culmen eſt,) voluntariamq. pauper- E tatem ſtricte ſeruantes; & ab omnibus caducis, ac fragilibus terreniſq. rebus ſe abſtrahentes, ac vitam virtutibus decoratam agentes: & in vigilias, orationeſq. aſſiduas lacrymis ac compunctione irrigatas, ſalubriter incumbentes; cœleſtia contemplantes, & Deo iugiter ſeruientes.

** al. humi cubationem.*
† al. & caritatem perfectam, quæ ſpiritalis ædificij vinculū eſt.

Riſum illi vltra vultus ſerenitatem, erumpere numquam ſinebant. ſuperbiam autem prorſus conculcabāt. Iræ atque

indi-

A indignationi locum plane non tribuebant. Aurum & argentum pro nihilo reputabant: seque ipsos ab omni penitus sorde peccati mundos, nitidosque * reddebant. Et ideo Deus qnoque in illis habitauit, atque in eis est glorificatus: & quicunque illos videre vel audire meruerunt, Deo gloriam dederunt. * Nisi enim quis seipsum ab omni re iniqua, sordidisque cogitationibus, ac prauis affectionibus, ira quoque, & indignatione, inuidia, atque superbia, & vana gloria, odio & detractione, contentione, & auaritia, alijsq. inordinatis actibus; & cunctis denique (ne per singula recenseam) quæ odit Deus, expurgauerit, atque emendauerit: * neqnaquam in illo habitabit Dominus. At si quis ab his omnibus se purum, immaculatumq. custodierit: in illo, tamquam in domo ac sede gratissima, libentissime inhabitabit. Diciro enim mihi, obsecro: si quis te in * lutum

*al. seruabant.

* al. Propterea nisi vnusquisq; se ab omni opere malo, immundisq. cogitationibus, etc.

* al. longe ab illo aberit Deus.

* al. in lacum cœni.

B proijceret, & in eo semper te manere vellet; libenter ne hoc faceres, talemq. iniuriam patienter ferres? Quod si tu, qui cinis es, & vermis, istud sustinere nequeas; quomodo vis ipsum Deum (qui immaculatus & incontaminatus est, solusq. sanctus, & in sanctis requiescit) in te, qui totus foetidus es, & cœnoso * horrore plenus, inhabitare? Emundemus igitur nosmetipsos ab omni fece peccati, dilectissimi: vt Deus in nobis inhabitet, & promissa eius cœlestia consequi mereamur. Ne, quæso, nomini eius sancto, quod inuocatum est super nos, iniuriam inferamus: vt non propter nos, nomen Dei nostri a perfidis & impijs blasphemetur. Parcamus nobis ipsis, & intelligamus nomen nostrum, * ipsius nomini consonare: Christus enim ipse, & nos Christiani vocamur. Deus noster, spiritus est: quare & nos efficiamur spiritales. Vbi enim spiritus Domini, ibi li-

A Minore.

* al. fœtore.

Hierem. 14.
Rom. 2.

* al. ex Christi nomine esse deriuatum.

Ioan. 4. & 2. Cor. 3.

C bertas. Demus igitur operam, vt hac libertate perfruamur. Consideremus, qua nos conuersatione dignatus est, & quanta nobilitate donarit. Agnoscamus, quod ad magnas suas nos nuptias inuitauerit: nosq. * ipsos sic diligamus, quemadmodum ipse nos dilexit. Desideremus eum omni hora: vt nos ipse glorificet. Attendamus nobis ipsis: ne duplici pœna in die iudicij mulctemur; maxime si post seculi abdicationem, adhuc ea quæ mundi sunt sapiamus: si post pecuniarũ opumq. contemptionem, de ijs adhuc solliciti simus: si post carnalium abrenunciationem, iterum quæ carnis sunt, persequamur. Quamobrem metuo, ne repente nobis dies illa superueniat: nudique tunc inuenti, ac miseri, & imparati, nosipsos accusemus. Idem enim & in diebus Noe passi sunt, quando edebant & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias, vendebant & emebant,

Matth. 22.

* al. inuicem.

NOT.

Genes. 6. 7.
Matth. 24. & Luc. 17.

D donec repente superueniens diluuium perdidit omnes. Res quippe admiratione dignissima tunc erat, fratres, intueri fera animantia in vnum cogi: ac elephantes quidem ex India, & Perside aduentare: leones autem & pardos ouibus, caprisque misceri, & nihil eis nocere: serpentes & volucres, nemine impellente accedere, & * circumcirca arcam degere atque excubare, idque per dies plurimos: ipsumq. Noe studiose arcam fabricari, ac magnis illos vocibus ad pœnitentiam hortari: & nec sic tamen illi resipiscere voluerunt; neque tot mirabilibus inspectis, tantoq. variorum animalium atque immanium ferarum conuentu, compuncti sunt, vt saluari mererentur. Timeamus igitur, carissimi, ne eadem & nos patiamur. Nam quæ fuerant scripta, iam completa sunt; & quæ prædicta erant signa, finem acceperunt: nihilq. restat deinceps, nisi vt inimici

NOT.

* ἐν κύκλῳ αὐλιζόμενα.

ARCA NOE.

Genes. 6. 7.
Matth. 24. & Luc. 21.

E nostri Antichristi aduentus reueletur; quod & breui futurum expectatur. Nam vbi Romanorum Imperium fuerit impletum, omnia consummari oportebit. Qui ergo saluari cupit, studiose contendat: & qui in cæleste regnum intrare desiderat, negligentiam atque torporem omnem a se depellat. Qui a gehenna ignis liberari expetit, legitime nunc decertet, necesse est: & qui immortali vermi pabulum esse noluerit, vigilem ac sobrium se præbeat. Qui exaltari optat, penitus sese humiliet: & qui vult ibi consolari, hic iam lugeat ac fleat. Qui thalamum Domini ingredi concupiscit, & gloriari atque exultare in eo; lucidam lampadem

2. Thess. 2.

ROMANO IMPERIO IMPLETO, FINIS MVNDI ADERIT.

Matth. 22. 25 præferat, & oleum secum in vasis sumat: & qui ad illas nuptias inuitari expe- A
* al. ciuitas illa Regia. ctat, vestem sibi splendidam comparet. Est enim ciuitas illa * magni Regis, plena lætitiæ & iubilationis, plena decoris & luminis, plena dulcedinis atque suauitatis: quæ æternæ coniuncta vitæ, omnibus in ea habitantibus iugiter manant. Si quis ergo æterni Regis appetit ciuis atque familiaris fieri, celeriter eo pergat, oportet: nam dies se iam inclinat ad vesperam; nullusq. quid sibi in itinere occursurum sit, nouit. Quemadmodum enim si quis viator sciens itineris sui longinquitatem, fatigatus in via obdormiat vsque ad vesperam; ac deinde somno experrectus, videt iam diem inclinatam: cumq. vlterius pergere tentet, repente in ipso itineris initio * nubes illum ac grandines, tonitrua & fulgura, tribulationesq. atque angustiæ vndique obruant & exagitent; vt neque domum retrogredi, neque ad destinatum locum vltra progredi possit: ita etiam nos, si pœnitentiam hic agere neglexerimus, dum congruum nobis pœnitentiæ tēpus adhuc suppetit, grauiter sane illic pœnas luemus. Aduenæ enim & peregrini hic sumus. Quare studeamus in ciuitatem ac patriam nostram, cumulati atque ornati bonorum operum diuitijs * introire. Negotiatores spiritales sumus, fratres, pretiosam quærentes margaritam; quæ est Christus Saluator noster, gloriatio & exultatio nostra, * securusq. thesaurus noster, quem auferre nemo nobis poterit. Quãobrem magna diligentia, studeamus illum acquirere atque possidere. Felix sane; imo felicissimus, qui illum sibi acquirere ac vindicare studuit: sicut contra, miserrimus atque infelicissimus est, qui Conditorem illum omnium possidere neglexit: nam talis seipsum perditioni, æternæq. morti exposuit, dum noluit illum possidere, atque ab eo possideri. An nescitis, fratres, nos vitis veræ, quæ Christus est, palmites esse? † Videte igitur, ne quis infructuosus reperiatur. Nam veritatis Pater, agricola est, qui hanc veram vitem excolit; illosque qui fructuosi sunt, maiore studio * atque amore colit, vt copiosiorem fructum referant: eos vero qui fructum non faciunt, excidit, & extra vineam proijcit, vt igne comburantur. Sollicite ergo vobisipsis attendite: ne infructuosi inueniamini, excisiq. * æterno igni tradamini. Similiter semen bonum sumus, carissimi, quod seminauit † cœli terræq. creator, Christus pater familias. Nunc tempus messis aduenit, & messores paratas manibus tenent falces, solumq. domini sui nutum expectant. Videte igitur, ne quis vestrum inueniatur esse zizania, & * in fasciculos colligatus, comburatur igne sempiterno. Non intelligitis, fratres mei, quàm formidabile pelagus nobis sit transfretandum? Perfecti quoque, ac sapientissimi mercatores, paratas suas tenent merces; expectantq. cum gaudio, donec illis secundus aspiret ventus: vt traiecto pelago, ad portum vitæ applicent. Ego vero, meiq. similes, & qui negligentia & otio diffluimus, varijsque vitæ distractionibus tenemur, nullam prorsus animo sollicitudinem gerimus, quo infestissimum hoc mundi pelagus feliciter traijcere possimus. Quare metuo, ne, quando repente ventus afflauerit, imparati reperiamur, ac minime instructi: ligatisq. manibus & pedibus, in nauem nos proijciant, vbi dies negligentiæ atque socordiæ nostræ deplotemus: dum interim alios exultantes lætosque conspiciemus, nos ipsos vero in summa afflictione atque dolore constitutos. In illo enim portu, vnusquisque cum suis opibus ac mercibus quibus ditatus intrauit, gloriatur & exultat. An ignoratis, fratres, quòd ad nuptias vocati sumus, in quibus Rex regum, sponsus immortalis serenus accumbit? Cur ergo negligimus? cur hic non tota animi intentione curamus nobis splendidam parare vestem; lampademq. lucentem, vna cum oleo in manibus sumere? An non perpenditis vobiscum, neminem illuc nudum ingredi? Quòd si quis impudenter ac temere, absque veste nuptiali introierit, scitis quid pati debeat eiusmodi: iussu enim Regis, ligatis manibus ac pedibus, proijcitur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & stridor dentiũ. Quocirca sobrij simus atque vigilemus, dilectissimi: vercor

Margin notes (in order): PVLCHRVM A SIMILI EXEMPLVM. — * al. pluuia. — B — Psalm. 38. — Heb. 11. 13. — * al. cũ festinatione pergere. — Matth. 13. — * ἄσυλος. — Ioan. 15. — † al. Caueamus ergo, ne quis. — C — Ioan. 15. — * ὠκαλλεῖ. — Ibidem. — * al. foco ignis. — Matth. 13. — † al. Paterfamilias Christ.⁹, cœli & terræ creator, ac Domin.⁹ — Matth. 13. — * al. & vinculis constricti, æterno igni tradatur. — D — Matt. 22. 25. — E — Matt. 22. 25. — Matth. 25. — Matth. 22. 25

A Vereor equidem ne nos ab illo thalamo * passiones affectionesq. nostræ carnales expellant. cum & solo exteriore habitu ornati simus: exteriorq. cultus ac habitus, sæpe cordis nostri & mentis indicium est. Siquidem ornatus vestium, nos terrena sapere indicat: vestisq. accurate nimis composita, vera illa nos gloria nudos demonstrat. Et amor gloriæ, nos vanitati deditos esse designat: ciborumq. delitiæ, gulæ concupiscentiam arguunt. Negligentia, pigros atque inertes nos esse declarat. Nimius amor plura acquirendi, ac possidendi; quòd Christum non amemus atque desideremus, nos accusat. Inuidiæ lues, caritatem in nobis non esse, denunciat. Frequens * pedum, facieiq. ablutio; nos nostris seruire passionibus, significat. Per linguam, quid cor nostrum appetat, declaratur: quæ enim animus desiderat, lingua proferre consueuit; motuq. labiorum, cordis nostri

** al. vitia nostra, passionesq. praua repellant.*

Exteriora astus, vt mētis nostræ affectionum, indicationesq. designant.

** al. manuum nostrarum, pedumq ac faciei curiosa ablutio, &c.*

B arcana depromuntur: nam vbi os nostrum aperitur, amoto iam ostio atque custode, sermo etiam noster citra delectum, temereq. progreditur: per verba autem, cordis occulta produntur. Os siquidem quod animi secreta non seruat, suas illi cogitationes furatur: & dum intra se, mens continere se existimat, oris temeritate atque effrænatione euulgatur: cumque se minime videri arbitratur, * verbis proditur. Blandum detractionis vitium dum libenter auditur, † animæ odio laborantis, certum indicium est. Ne igitur quis erret, vt exteriore religionis habitu se aliquid esse existimet: nam qui se putat eiusmodi apparenti specie religiosum esse, seipsum potius fallit ac decipit. Et illa simulata religio quàm sit falsa, ex ipsa protinus conuersatione eius, facile cuiuis constare poterit. Si enim cogitationes cordis ipsius addiscere velis; aures tuas ori eius admoue, sta-

Linguæ, & oris signa, atque effectus.

** al. per os publicatur.*

† al. nos odio plenos esse indicat.

Iacob. 1.

C timq. ex illo cognosces, de quibus sollicitus sit, ac cogitet: vtrum de terrenis, an de cœlestibus; de spiritalibus, an de carnalibus; de voluptatibus, an de continentia ac pudicitia; de opibus accumulandis, an de voluntaria paupertate, & nuditate rerum omnium; de humilitate, an de superbia; de caritate, an de odio. Nam de thesauro cordis, os depromit; escasq. ad se accedentibus profert. Et linguæ vsus, quibus cor perfrui desideret, Christo ne, an rebus præsentis seculi, ostendit. Inuisibilisq. anima, per actus proprij corporis cernitur, cuiusmodi sit, bona ne, an mala: bona quidem per naturam est, at volutate liberi arbitrij mutatur in malam. Cæterum dixerit fortasse quispiam, passiones eiusmodi naturales esse; eosque, qui illis indulgent, culpa ac crimine vacare. Attende tibi ipsi miser, ac caue, ne * pulchrum optimi Dei opificium, in crimen ac culpam

Εὐαπτώτως.

Matth. 12. & Luc. 6.

** al. ne bonum optimi Dei opus inculpes.*

D adducas: fecit enim ipse cuncta valde bona, & naturam nostram omnibus exornauit bonis. Exempli gratia: Esurit aliquis per naturam; non culpatur si moderate comedat: at si immoderate cibum capiat, reprehenditur: est enim naturalis esuries. Sitit quispiam similiter secundum naturam; non redditur obnoxius reprehensioni, si quantum naturæ satis sit, bibat: est enim sitis naturalis; at si vltra modum biberit, reprehensionis notam incurret. Sic si quis dormiat secundum naturam; non trahitur in culpam si moderate dormierit: at si necessitatis mensuram excesserit, culpa non vacabit: quippe qui seipsum nimium relaxarit, negligentiæq. ac somno tradiderit; ita vt naturam, immodici somni consuetudine captiuari, vincique permiserit. Natura enim & consuetudo, vtrarumq. partium testes sunt, atque præcones. Natura * seruitium ostendit, & consuetu-

Genes. 1.

AB EXEMPLIS.

Natura & consuetudinis effectus.

E do propositum voluntatis indicat: ex vtrisque enim consistit homo. Voluntas vero cum libera sit, ac sui iuris, tamquam agricola quidam est, naturæ nostræ consuetudines prauas inferens, & * bonas; sicut ipsa voluerit. Malas quidem consuetudines, hac inserit ratione: Per famem, gulam; per sitim, immodicam potationem; per somnum, negligentiam atque torporem; per aspectum, cogitationem improbam; & per veritatem, mendacium inserit. Similiter virtutes bonas, hoc inserit modo: Cibo inserit temperantiam, siti tolerantiam, somno vigilias, veritatem mendacio, & aspectui pudicitiam. In ictu enim oculi, voluntas

** δουλαγωγίαν.*

** al. & virtutes bonas.*

Malæ cōsuetudines, vt nobis a voluntate inferantur.

Virtutes bonæ vt nobis inserantur.

Voluntas, vt agricola similis. nostra instar agricolæ (vt dixi) consuetudines malas radicitus euellit: & vt sibi libitum fuerit, virtutes bonas inserit, naturam vincens. Nam veluti terra quædam actionis nostræ, natura est: cuius agricola, voluntas est: *Consiliarij voluntatis nostræ, diuinæ sũt Scripturæ.* consiliarij vero atque magistri, diuinæ sunt scripturæ. Docent enim nostrum agricolam, quas quidem consuetudines prauas euellere, & quas virtutes bonas inserere debeat. Nam quantumuis ingeniosus ac vigilans, diligensq. noster agricola fuerit, absque *SacraScriptura quăsi fructus.* diuinarum Scripturarum doctrina obtusus est & infirmus, prorsusq. rudis. Siquidem sacrarum litterarum institutio atque doctrina, intelligentiam ipsi, viresq. præbet: & virtutes bonas ex proprijs ramis ac surculis illi administrat, vt eas naturæ suæ ligno inserat. Fidem quippe bonam illi præstat, quam infidelitati suæ innectat; *A contrarijs.* & spem, quam desperationi; caritatem, quam odio; scientiam, quam ignorantiæ; diligentiam, quam negligentiæ; laudem ac gloriam, quam probro atque ignominiæ; & immortalitatem denique, quam mortalitati; diuinitatemq. *al. humilitati* * humanitati suæ inserat. Cæterum si contumacia atque arrogantia sua ductus agricola ille noster, magistrum atque consiliarium suum relinquere voluerit, diuinas dico scripturas; errabit vagus, & in cogitationes malas, & affectiones noxias incidet: congerensq. consuetudines absurdas atque peruersas, *Euertuntur.* inseret naturæ suæ, quæ maxime ei sunt contraria: puta, infidelitatem, & ignorantiam, odium & inuidiam, superbiam, inanem gloriam, ambitionem, gulam, contentionem & contradictionem, aliaque plura his similia. Vbi enim præceptorem ac legislatorem suum dereliquerit: & ipse derelinquetur ab illo. Sin vero pœnitentia ductus, seipsum agnouerit ac reprehenderit; procidensq. legislatori dicat: peccaui, quòd te Dominum ac magistrum meum deseruerim: illico legifer ad misericordiam flexus, eum clementissime suscipit, illiq. denuo vires, atque intellectum bonum præbet, quo iterum valeat naturæ suæ terram operari. euellensq. ex ea consuetudines prauas, inserit in illam virtutes optimas: coronisq. præterea ac laudibus illum donat & ornat: nempe, vt dum naturaliter esurit, abstineat; sitiens, toleret; concupiscentijs stimulatus, pudicitiam teneat; somno grauatus, ad vigilias se conuertat: pigritia atque segnitie si a diuinis laudibus torpescat, os suum ad confitendum & glorificandum Deum aperiat. Sicq. in certamine perseuerans, laudem promerebitur, & coronam: Coronam quidẽ, quia vicit naturam: laudem vero, quia virtutes sibi bonas acquisiuit. Gloria igitur benignitati ac clemẽtiæ eius, & confessio bonitati eius, & honor atque adoratio miserationibus eius. *Beneficia Domini quanta.* Quis enim pater ita misericordem se præbuit, sicut Deus noster? Quis pater sic suos diligit filios, quemadmodum nos seruos suos Dominus noster dilexit? *al. pulcherrime disponit.* Omnia quippe nobis liberalissime donat, omniaq. * affluenter dispensat. Animarum nostrarum vulnera sanat, spretusq. a nobis, longanimiter suffert. omnes enim nos saluari cupit: & omnes regni sui hæredes ac possessores fieri desiderat. Vult etiam voluntatem nostram atque propositum, a se laudari. Ipse morbos omnes nostros, graues atque incurabiles sanat: cuncta autem quæ facile in nobis sanitatem recipiunt, ea vult nostræ voluntatis arbitrio curari, vt gloriam a bonitate ipsius promereamur. Et pigri quidem ac desidis vulnera curat: vt os suum, ad glorificandam eius bonitatem, aperiat. Peccatori quoque peccata sua dimittit, vt eum ad promptitudinem & alacritatem bonæ voluntatis excitet. Infirmum cito exaudit, ne in pusillanimitatem incidat. Cæterum magnanimis, & eis qui constanter ac perseueranter ianuam eius pulsant, *al. vtrumque largitur, & sanitatẽ, & mercedem.* * tam sanitatis, quàm etiam mercedis præmia largitur, pro eo quòd non destiterint postulando. Poterat ille quidem cuncta animarum nostrarum sanare vulnera, nosque etiam inuitos ad bonitatem adducere: sed id facere non vult, ne voluntas nostra, arbitrijq. libertas, diuinis ipsius laudibus priuetur. Nos vero ipsum requirere, & in adiutorium atque patrocinium nostrum † inuocare *† al. inuocare cunctamur, negligimusq. cum interim ipse dilexit nos, &c.* negligimus. Ipse autem dilexit nos: ipse misertus est nostri: ipse nos liberauit,

redemit,

A redemit, atque suscepit. Ipse mentis nostræ oculos illuminauit. Ipse nobis suæ
cognitionis gratiam præbuit. Ipse dulcedinem suæ caritatis, nobis gustandam *Christi erga nos, dignatio atque clementia.*
indulsit: vt ea degustata, ipsum iugiter sine intermissione requiramus. Felix
ille ac beatus, qui percepto dilectionis eius gustu, protinus in ipsius desiderium
exarsit, seque ipsum ad caritatis eius plenitudinem iugiter suscipiendam, præ-
parauit. nam qui * eiusmodi caritate repletus fuerit, amorem alterius cuius- ** al. illius caritate.*
cumq. rei in seipso nequaquā suscipiet. Miser autem ille, & vere infelix, qui cum
caritatis eius dulcedinem degustauerit, per vanas seculi occupationes, perfrui ea,
satiarique neglexerit. Quis ergo, dilectissimi, talem non diligat Dominum? *DEVM super omnia diligendum, prædicandum, & adorandum.*
Quis bonitatem eius non adoret, confiteaturque, ac prædicet? Quam vero ex-
cusationem in die iudicij habituri sumus, si nostram hic salutem neglexerimus?
B aut quidnā ad eū dicemus; forte, quia non audiuimus? aut quia non cognouimus?
vel quia non didicimus? Quid obsecro, ille potuit nobis facere, & non fecit? Ex im-
mēsa illa celsitudine, & benedicto sinu patris, nonne se humiliando ad nos descē-
dit? Nonne cum inuisibilis esset, seipsum nobis ad videndum exhibuit? Et qui erat
immortalis ignis, nonne propter nos incarnatus est? Nonne, vt liberaret nos, *Matth. 26.*
palmis in faciem verberatus est? O miraculum timore ac tremore plenum. Ma- *Marc. 14.*
nus lutea, ex puluere terræ formata, alapam dedit Conditori cœli & terræ. Nos *Luc. 22. & Ioan. 18.*
vero miseri, nos infelices, qui terreni sumus & mortales, puluis & cinis, ne vsque
ad verbum quidem sufferre inuicem possumus. Et Deus quidem noster, ac Do-
minus cum esset immortalis, beatus, atque æternus, ignominiosam propter
nos mortem in tempore pertulit, vt nos ad vitam reuocaret: sepultusq. est, vt se-
C cum nos pariter resuscitaret. Ex inimici nos vinculis * absoluit; vinctumq. cum ** al. redemit.*
tradidit nobis, conculcandum sub pedibus nostris. Inuocauimus aliquando ip- *Rom. 16.*
sum, & non exaudiuit nos: pulsauimus ad eius ostium, & non aperuit nobis.
Etsi vero audire interdum distulit; ideo moram fecit, vt merces * nostra copio- ** al. nobis.*
sior redderetur. Cur autem abrenunciasti seculo, carissime? an quia adhuc
seculi oblectamenta persequereris? Ad tribulationem vocatus es; & tu requiem ** [illegible].*
quæris? Ad vitæ austeritatem, seueritatemq. instituti, ac nuditatem vocatus es;
& tu * commoditates tuas, cultumq. vestium requiris? Ad sitim; & tu vini po- ** al. delitias.*
tatione delectaris? Ad prælium inuitatus es: & tu sine armis spiritalibus in aciem
aduersus hostes descendere cupis? Ad vigilias vocatus es; & * inertia atque torpo- ** al. & somno deprimeris?*
re somni resolueris? Ad luctum, ac planctum; & tu in risum effunderis? Ad ca-
D ritatem sectandam; & tu odiū in fratrem exerces? Ad obediendum superioribus;
& subijci recusas? Ad silentium vocatus es; & tu vano multiloquio delectaris? Ad
hæreditatem regni ipsius inuitatus es; & tu terrena sapere non cessas? Ad humi-
litatem & mansuetudinem vocaris; & tu superbia atque arrogantia intumescis?
Et quid (quæso) illi in die illa tremenda dicturus es? numquid, quia propter te
humiliatus sum? quia pauper effectus sum? quia nudus incessi? quia esuriui, &
sitiui propter te? &: dilexi te ex toto corde ac anima mea; & proximum meum *Matth. 22.*
sicut meipsum? &: posui ori meo custodiam, vt non detraherem fratri meo; &, *Psalm. 38.*
non exiuit otiosus sermo per os meum? An ignoras, o miser, quia illic omnes co- *Matth. 12.*
gitationes tuæ, atque sermones conscripti erunt; & si mentiri volueris, arguet te
conscientia tua, adiutrix * ac socia? Aut nescis, quoniam omnis creatura cum metu ** συνεργός. f. testis, hoc loco.*
E ac tremore ante horrēdum illius tribunal adstabit: & mille millia, & centies mil-
lies millena millia Angelorum atque Archangelorum, virtutumq. cœlestium
in conspectu eius circumstabunt? & tu mentiri cogitas, & dicere; quia propter
te hæc omnia sustinui, cum nihil omnino eius caussa perferre volueris? Vide
ergo, ne duplicem luas pœnam, pessimorum scilicet actuum tuorum, & men- **ATTENDENDA.**
dacij. Verum expergiscere, & surge a somno, reuolue mente cogitationes tuas,
& redi in teipsum, ac considera, quia iam clauditur dies, & nox adest. Sed &
hoc iam frater, intellige, quòd qui heri nobiscum erant fratres nostri, & nobis

**al. ad noſtrũ, ſuumq. Dominum.* loquebantur, hodie nobiſcum eſſe deſierunt. Euocati enim ſunt ad * ſuum, noſtrumq. Dominum: vt vnuſquiſque eorum, negotiationis ſuæ quæſtum oſtendat. Ecce cognoſce atque perpende frater, quæ heſterni atque hodierni ſunt diei: & vide quomodo heſternus quidem dies, quaſi flos matutinus præterijt: A
**al. ſerotina ac veſpertina.* hodiernus autem velut vmbra * pomeridiana. Contemplare quoque quæſtum negotiationis tuæ, an ſecundum Deum procedat atque proficiat. Sicut enim
**al. curſor.* * curſus velociſſimus, dies noſtri pertranſeunt. Beatus igitur, qui quotidie quæſtum huiuſcemodi negotiationis ſuæ acquirit, eumq. in vitam æternam congregat, vt illum ibi percipiat. Cæterum tu dilectiſſime, cur negligis? cur torpore atque ignauia deprimeris? cur pigritia ac tœdio, tamquam vino inebriaris? cur inanibus diſtractus, exacerbas teipſum? Manſionemne in hoc ſeculo facturus es? Quemadmodum autem, ſi duo aliqui viatores in itinere ſibi mutuo oc- B
A Simili. currant, & in ſuum ſinguli hoſpitium pergant; veſperi autem facto, in vna, quæ ſe forte illis obtulerit, manſione ſimul remanſerint; & illuceſcente iam die, ab inuicem ſeparantur; nouitq. quilibet eorum quid habeat in domo ſua, diuitias an paupertatem; requiem, an tribulationem: ita & nos ſumus in hoc ſeculo. Man-
Manſioni ſimilis eſt hæc vita. ſioni namque ſimilis eſt hæc vita: quippe ex qua ſeparantur ab inuicem, quilibet in ſuum locum, intelligitq. vnuſquiſque quid ante reconditum habuit. Nullus enim ex nobis ignorat, quidnam ante ſe in cœlum præmiſerit: verbi gra-
**al. cum ſpirituali lumine.* tia, an preces cum lacrymis; an mundas, ſanctaſq. vigilias; an pſalmodiam * compunctioni coniunctam; an continentiam, & abſtinentiam humilitati admiſtam; an abrenunciationem cunctarum terrenarum rerum; an caritatem non fictam, C
Opera bona in cælum præmittenda. & magnum deſiderium Chriſti; an obedientiam, & ſubiectionem erga ſuperiores, ad imitationem Chriſti obedientis vſque ad mortem. Hæc, & ſimilia ſi præ-
Philipp. 2. miſiſti; bono animo eſto, quoniam ad requiem pergis: at ſi nihil eiuſmodi præmiſeris; quid miſer in huius vitæ manſione proximum exacerbas? mane enim, ab illo ſeparandus eris? Quid ſuperbis? aut quid inſoleſcis? quidve
†al. an quia ab illo ſeparaꝛis? mœrore deprimeris? an quia † nec ipſam quidem manſionem, ſeparatim ferre potes? Quid vero tunicæ, aut pallij cura angeris; ſollicitudineve eſcarum?
Pſalm. 146. Qui dat iumentis eſcam ipſorum, non te nutriet laudibus ipſius inſiſtentem? Qui
†al. de eſca & operimento ſatagis? cœleſtis eius regni hæres fieri expectas; de † tunica & pallio, victuque es ſollicitus? Qui teipſum mundo * crucifixiſti, adhuc terrena ſapis? Cur teipſum fal-
**al. mortificaſti.* lis, ac decipis? Cur medicum exaſperas, nolens ſanitatem recipere? Tempore, quo curari poſſes, tua vulnera occultas; & medicum, quòd non ſis ab eo curatus, incuſas? Tempus emendationis, ac pœnitentiæ indultum eſt tibi: & pœni- D
tentiam agere negligis? Cur ergo culpas medicum, & arguis legiſlatorem? an quia tibi, dum negligis & paruipendis, mortem inuexit? Numquid morti in
Vigilandũ, donec tempus eſt. illa hora neceſſitatis, dices: permitte me pœnitentiam agere? Vigila igitur cariſſime; vigila: quaſi enim laqueus, hora illa repente ſuperueniet tibi. Et tunc ſtupore atque pauore mens tua corripietur; tuncq. ad conſcientiam tuam recurres, & ſuſpirando dices: Væ mihi, væ mihi: quomodo me in ſuperbiam elato, & ſine timore ambulante, in vanum tranſierunt omnes dies mei? quo pacto inter prauas, inutileſq. cogitationes, mihi tempus præterijt? Me miſerum, qui tempus pœnitentiæ meæ perdidi. Et quid nobis proderit, hæc in hora mortis cogita-
†al. ad hoc ſeculum redire? re; quando iam vlterius non concedetur nobis † in hoc mundo remorari? Im- E
primc igitur animo tuo hæc, quæ dicuntur. Introeant in aures tuas, quæ pro-
Matth. 12. nunciata ſunt a Domino: ſi tamen vel ipſi credis. ait enim: De omni verbo otio-
**al. in die iudicij.* ſo reddituri ſumus rationem in die * illa tremenda. Sufficeret autem nobis ad
**al. ſenſus noſtra.* incutiendum terrorem, vel ſolus hic ſermo: ſi tamen * conſcientia mentis noſtræ eſſet ſobria. Qui vero neque ea, quæ ſunt ſcripta intelligit; neque ea, quæ dicun-
Comparatio accommoda. tur auſcultat: ſimilis eſt talis homo canali ſeu fiſtulæ aquam quidem recipienti, ſed quod tranſeat per ipſam minime ſentienti. Quis igitur non fleat? quis non

con-

A contristetur, ac lugeat? & quis non obstupescat? Ecce enim orbis terræ Dominus
tam per seipsum, quàm etiam per seruos suos prophetas, & Apostolos, prædicat
& clamat: nec est qui audire curet. Quænam vero illa sunt, quæ ab illis prædican-
tur? Nuptiæ, inquit Dominus, paratæ sunt: tauri mei, & altilia occisa sunt. Spon- *Matth. 22.*
sus in thalamo suo cum gloria & magnificentia residet, & cum gaudio recipit in- *Luc. 14.*
troeuntes. Fores patent, ministri festinant, prædicatores vndique conuocant, &
clamant: Priusquam ianuæ claudantur, celeriter intrare properate: ne forte fo-
ris remanere cogamini, & vltra iam non sit, qui * vos introducat. Væ autem; ** al. qui vobis pulsantibus aperiat.*
quia non est qui ista intelligat, non est qui curet, studiumve adhibeat: verum
ignauia, & sollicitudo seculi huius, catenæ instar vinctam tenent mentem nostrã.
Diuinas sane scripturas recte quidem scribimus, & recte legimus: at recte illas NOT.
B audire † nolumus; quia quæ nobis præcipiunt, opere implere recusamus. Quis *† al. audire atque intelligere contemnimus.*
obsecro, aliquando sine viatico, longinquæ peregrinationis iter arripuit? aut
quis vmquam absque * viatore perito, magnas itinerum difficultates ingredi ten- ** al. via duce scientissimo.*
tauit? sicut nos citra sumptum bonorum operum, & sine spiritali duce facere
volumus: qui relicto hic nostro viatico, nihil nobiscum hinc peregre profecturi
deferimus. Felix sane ac beatus, qui cum fiducia proficiscitur ad Dominum; &
indeficiens secum viaticum iugiter defert, vt nullam patiatur inediam. Ecce etiã
decem virgines † dormiunt: & serui negotiantur, expectantes Dominum suum, *Matth. 25.*
quando accepto regno, cum potestate & maiestate magna veniet coronaturus *† al. lampades accipiunt.*
seruos suos, qui accepta ab eo pecunia optime in ea mercati sunt; perdatq. cun- *Ibid.*
ctos inimicos suos, qui ipsum super se regnare noluerunt. Quemadmodum si
C media nocte, graui somno hominibus depressis, repente magnus e cœlo sonus *Signa vltimum Iudicium præcedentia.*
efficiatur, tonitruaq. horribilia, & coruscationes ac fulgura dira, vna cum terræ
motibus: exterritiq. subito dormientes, reuoluat vnusquisque apud se sua ope-
ra, siue illa bona fuerint, siue mala: Qui vero mala gesserint, in cubili suo ia-
centes percutient pectora sua: quia nullus iam illis erit, aut euadendi, aut se ab-
scondendi, aut resipiscendi ab his quæ male egerint, locus reliquus. Terra nam-
que concutietur, tonitrua fragore ingenti terrebunt, fulguraq. * consternabunt, ** al. pauorē incutient.*
& profundæ eos tenebræ occupabunt. Sic quoque in hora illa metuenda, instar
fulguris velocissimi, repente iudex adueniens * commouebit vniuersam terram. ** al. exterrebit.*
Tuba enim cum timore ex cœlo resonans excitabit defunctos, omnesq. qui a se- *1. Cor. 15.* *1. Thess. 4.*
culo obdormierunt resuscitabit. Cœli cum virtutibus suis mouebuntur: & terra *Matth. 24.*
D omnis, vt aqua maris, a facie maiestatis eius contremiscet. Ignis enim horribi- *Marc. 13.*
lis ante faciem ipsius præcurret, emundans eam ab iniquitatibus, quibus fuerat *Luc. 17. 21.*
contaminata. Infernus æternas suas portas aperiet. mors euacuabitur, ac de- *Psalm. 96.*
struetur. Puluis autem, qui * computruerat naturæ humanæ, audita voce tubæ, ** al. qui putrueras, id est, humana caro, audiens vocē tubæ, viuificabitur.*
spiritum vitamq. recipiet. Erit enim vere tunc mirabile, fratres, hora illa, quasi
in ictu oculi, in inferno multitudinem innumerabilem cernere, instar piscium
maris agitari: & ossa infinita humanæ naturæ, circumcurrendo, suas vnũquod-
que compages atque iuncturas requirere. Surgentesq. clamabunt omnes, & di- *Resurgentium voces.*
cent: Gloria omnipotenti Deo, qui congregauit nos, & per immensam clemen-
tiam suam resuscitauit nos. Tunc exultabunt iusti, & lætabuntur sancti: quique
veri ac perfecti monachi fuerint, * consolatione perfruentur; & a laboribus fe- ** al. cum martyrum choro cõsolationem accipiens.*
E licis exercitationis suæ atque abstinentiæ, requiescent. Martyres coronabuntur;
Apostoli, & Prophetæ gloria & honore decorabuntur. Beatus, qui meruerit † ho- *† al. in illa hora videre. quomodo enim gloria, &c.*
ram illam videre, quando cum gloria rapientur in nubibus * obuiam immortali
sponso omnes qui dilexerunt eum, & cunctas voluntates ipsius perficere studue- ** 1. Thess. 4.*
runt. Nam sicut vnusquisque hic perfectioni operam dedit; ita illuc ad excelsa
præmiorum fastigia peruolabit: & quemadmodum hic quisque cor suum emũ-
dauerit: sic eius quoque gloriam tunc intuebitur. & quomodo quisq. eũ deside-
rauit: ita etiam dilectione ipsius satiabitur. Admirabitur quoque in illa hora primus

parens

PVLCHRA IN ADAM CONSIDERATIO, ET ADMIRATIO. parés Adam, magna illa & terribilia cernens, quomodo nimirũ ex se solo, & con- A
iuge sua gentes immensæ atque innumerabiles, infinitæq. nationes processerint.
Magis autem admirabitur, gloriam referens Creatori Deo, quomodo ab vna
natura, & ex vna creatura procreati, alij in regno cælorum ac paradiso, alij in
Matth.16.25. inferno sortem pro meritis suorum operum acceperint. Gloria soli sapienti Deo.
Rom.2. Carissimi, recordatus sum horæ illius, & contremui: consideraui horrendum il-
lud iudicium, & totus expaui. Paradisi quoque delitias atque oblectamenta
perlustraui animo, & ingemiscens fleui acerbe, ita vt non remaneret in me vis,
vt amplius flere possem: quoniam in negligentia, & elatione atque distractione
pertransiui dies meos, & in cogitationibus sordidis transegi annos meos: & quo-
modo mihi furtim sublati sunt, non animaduerti, neque quo pacto præterierint,
Iob 7.13.17. sensi. Hei mihi, dies mei defecerunt; & iniquitates meæ multiplicatæ sunt. Hei B
Psal.77.89. mihi, dilectissimi: quid faciam in confusione horæ illius, quando per circuitum
adstabunt mihi noti mei, qui me in hoc religionis habitu conspicientes, beatum
prædicabant: cum interim essem intus iniquitate & immunditia plenus, obliui-
Psal.7. & Hier.17. scererq. Domini, qui corda scrutatur, & renes? Vere magna illic erit confusio;
& infelix ac miser valde, qui illa ibi confusione notabitur atque excipietur.

PRECATIO. Devs pie & misericors, per miserationes ego tuas te adiuro, & deprecor, ne
Matth.25. mecum hœdis a sinistris tuis tunc statuas inter illos, qui hic te exacerbarunt. ne-
Ibid. que ibi dixeris mihi: Nescio te. sed per ineffabilem illam tuam clementiam, &
per viscera misericordiæ tuæ, indesinenter mihi planctum, compunctionemq. lar-
** al. sanctifica me.* gire: & humilia cor meum Domine, atque * purifica, vt templum sanctum gra-
** al. effici merear.* tiæ tuæ effici * mereatur. Nam licet peccator ego sim, impieq. egerim; assidue C
tamen ad ianuam tuam pulso: & si ignauus ac negligens, viam tamen tuam
**al. curro.* ego semper * incedo. Obsecro caritatem vestram, fratres mei carissimi, omni
studio contendite placere Deo, dum tempus vobis hic suppetit. Corã illo plorate
Psal.94. dies noctesque; & in orationibus atque psalmodijs vestris assidue deprecemini,
** al. gehennæ ignibus.* vt nos a sempiterno illo planctu, ac luctu, a stridore dentium, a * gehenna ignis,
Esai.66. & ab immortali illo verme semper rodente, & numquam quiescente eripere ac
**al. lætitia sempiterna repleat.* liberare dignetur: nosq. in suo regno, * in vita æterna, gaudio semper repleat; vbi
exulat omnis dolor, tristitia, & gemitus: vbi nec lacrymis, neque pœnitẽtia opus
Esai.49.60. *Apoc.7.21.* erit: vbi nec metus est, nec tremor; vnde mors extirpata est, atque corruptio: vbi
nulla est differentia; vbi non est aduersarius, neque impugnator: vbi non est
exacerbatio, nec ira. vbi locum non habet odium, neque inimicitiæ: sed semper D
ibi adest gaudium, lætitia, & exultatio, mensaq. cibis spiritalibus atque cœle-
** al. qui ea perfrui meruisset: felicissimus autem qui illa priuabitur.* stibus plena, quam præparauit Deus cunctis diligentibus se: & beatus, qui * ad
eam meruerit accedere: miser autem & infelix, qui per suam negligentiam ieiu-
nus ab ea reiectus fuerit. Deprecor vos, dilectissimi, effundite super me viscera
pietatis vestræ: & orate pro me; procidentes benignissimo amatori hominum,
vnigenito filio Dei; vt faciat mecum secundum misericordiam suam, & liberet
**al. in tabernaculo suo, vna vobiscum, &c.* me a multitudine iniquitatum mearum, colloceta. me * in circuitu tabernaculo-
rum vestrorum, inter macerias benedicti paradisi: vt prope vos ibi assistere me-
rear, qui illius promissiones hæreditate percipitis. Vos namque filij estis dilecti
Deo: ego vero quasi canis sum abiectus, ac vilis: Vtinam vel micas vestræ men-
Matth.15. sæ proijciatis, vt impleatur in me, quod scriptum habetur: Quoniam & catelli co- E
medunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Ita sane, carissi-
mi mei, effundite super me, obsecro, preces vestras: & venite, solliciti simus de
Sap.2.5. vita, atque salute nostra. omnia enim instar vmbræ prætereunt. Auersemur
1.Ioan.2. igitur mundum, & cuncta quæ in eo sunt: sollicitudinem quoque secularem,
& affectionem carnalem: nullaq. omnino nobis alia sit cura, nisi dumtaxat no-
Matth.16. & Luc.9. stræ salutis. quemadmodum & Dominus noster præcepit, dicens: Quid enim
proderit homini, si vniuersum lucretur mundum, animæ vero suæ detrimentum
patiatur?

A patiatur? aut, quam dabit homo commutationem pro anima sua? Negotiatores spiritales sumus, dilectissimi mei, secularibus negotiatoribus similes. Perpendite quæ dico, fratres. Negotiator secularis, damna & lucra quotidie computat: & siquidem damna perpessus fuerit, ea resarcire sollicite studet. Sic etiam tu carissime, serio facias, ac cures. Diebus singulis, vesperi & mane diligenter considera, quo pacto sese habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. Et vespere quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina temetipsum, ac dicito: Putasne, hodie in aliquo Deum exacerbaui? Numquid verba otiosa protuli? num per contemptum, negligentiamve peccaui? Num in re aliqua, fratrem irritaui? Num alicuius famam, detractionibus laceraui? Num quando ore psallebam, res seculares mente versabam? Num quando carnalis in me concupiscentia irruit;

Christiani, negotiatores spiritales.

Vesperi & mane examinãda quotidie Conscientia.

Examinis conscientiæ forma.

B blandum virus ego lubens suscepi? Numquid a curis, atque sollicitudinibus terrenis aliquando superatus sum? Quod si in istis compereris te detrimenta perpessum; futuris lucris præterita damna sedulo resarcire cura. Ingemisce ex intimo corde, & plange, ac lacrymas funde; ne eadem rursus detrimenta atque incommoda sustineas. Nam nisi de singulis negligentiæ peccatis ex animo doluerimus: diabolũ haud quaquam a nobis repellere, vel etiã *emundari poterimus. Et facto iam diluculo, * rursus eadem tecum meditare, & dicito: Quomodo, putas, ista mihi nox præterijt? lucratusne sum in ea mercimonium meum? Numquid mens mea, vna cum corpore vigilauit? Numquid oculi mei, lacrymas fuderunt? Numquid cum genua noctu ad orationem flecterem, somno depressus sum? Numquid improbæ ac sordidæ cogitationes inuaserunt me; atque illis libenter immo-

NOTANDA.

*al. emendari.

*al. denuo meditare, & dic.

NOT.

C ratus sum? Et si te in eiusmodi victum esse senseris; sollicite curari stude, cordiq. tuo *custodiam statue, ne eadem rursus patiaris. Quod si curaueris, & pro salute animæ tuæ sollicitus fueris; negotiationemq. tuam cum lucro hic exercueris: gratus atque acceptus tuo eris Domino, & tibi ipsi magnopere profueris. Attende porro tibiipsi solerter, nequando teipsum torpori atque negligentiæ tradas: initium enim perditionis, est † negligentia, & omnis inobedientia: quæ quidem per modicas occasiones irrepit; sed postea totum hominem obsidens, omne studium religionis relaxare, iugumq. eius excutere cogitat. Imitare autem apem carissime, & admirabile eius cerne mysterium, quo pacto illa ex varijs sparsisq. terræ floribus suum colligit opificiũ. In hoc ergo paruo ac vili animante solertiã magnam considera. Si enim omnes sapientes terræ, cunctiq. orbis philo-

* al. custodes.

† al. est negligentia doctrinam. Imitare igitur apẽ. &c.

APIS PVLCHRA CONSIDERATIO.

D sophi congregati fuerint, sapientiã illius edisserere haud quaquã valebunt; quomodo nimirum illa, ex floribus quasi quædã monumenta ædificet, in quibus & soboles suas sepelit: cumque iam eas viuificauerit, tum demum velut dux quidam militiæ, sua illas voce excitat: qua audita, illæ pariter ex suis * sedibus ac tumulis euolare incipiunt: postquam autem euolauerint, operatur ac replet eãdem monumenta mirabili escarum dulcedine, distenditq. nectare cellas; ita vt omnis, qui opus ac laborem illius prudenter considerat, glorificet Creatorem Deum, admirans secum, quòd ex tam vili atque * abiecto animante, tanta procedat sapientia. Et tu ergo carissime, esto sicut & illa: atque ex diuinis Scripturis diuitias tibi congrega, & thesauros qui numquam eripi tibi poterunt, illosq. in cœlum præmittere satagito. Nam & terreni principes, si quisquam illorum

*al. locis.

*al. minuto.

N O T.

E in regionem longinquam proficisci voluerit, præmittunt seruos cum rebus ac opibus suis, vt cum in * præparatam iam mansionem peruenerint, habeant vbi requiescant. Ita & tu dilectissime, facito; & in cœlum tuas diuitias præmittito, vt in Sanctorum tabernacula recipi merearis. Noli breue hoc vitæ tempus in negligentia atque desidia transigere: ne postea in secula infinita, pœnitere atque dolere cogaris. Numquid dicentem Dominum nostrum audisti: In hoc mundo pressuram habebitis? Et iterum: in patiẽtia vestra possidebitis animas vestras? Quod si tu negligentia atque torpore relaxatus, tribulationes huius seculi oderis,

Principum peregrinantium mos.

*al. destinatam

Ioan. 16.

Luc. 21.

patien-

Matth. 11. & 1. Ioan. 5. patientiamq. subterfugeris, voluptates vero carnales appetas; cur iugum Chri- A
sti leue atque suaue, propter tuam ignauiam, quasi durum & graue, importa-
bileque, maledictis insectaris? Væ tibi miser: quid agis? Teipsum in perditio-
nem præcipitas, dum ista caussaris. Et quis tui miserebitur, si tu teipsum occi-
** al. telum.* das? Sumptis enim armis Christi, quibus hostem debellare debueras, * gladium
in tuum ipsius cor infixisti. Euigila, obsecro, dilectissime; & ne hic in negligen-
tia atque otio vitam conteras: ne postmodum frustra illic te pœniteat, vbi nulla
pœnitentiæ erit vtilitas. Si in hac dumtaxat vita, miser, gloriaris; vana est pla-
ne oratio tua, vana quoque spes tua, & inanis expectatio tua. Quid est, quod os
tuum orat Deum; & cuiusmodi sunt, quæ ab illo deposcis? num seculi huius vi-
tam, ac requiem: an vitam immortalem, & numquam senescentem? Quòd si hæc
** al. fornicator & latro.* momentanea, & transitoria tantummodo requiris: meliores te iam sunt * fur, & B
fornicator. Illi enim, vt saluentur, orant: & te, qui fallaciter in hoc bono & an-
Ioan. 3. gelico vitæ instituto viuis, beatum prædicant. Lucem enim odisti, & tenebras
dilexisti: postpositoq. cœlesti regno, terrena ac temporalia appetiuisti. Veritus
ne es miser, ne forte clemens & benignissimus Deus tuos labores sperneret, atque
† al. cum ipse vt ad stadium accurreres, tibi suam gratiam præstiterit, &c. reijceret? † At ipse certe sua gratia, tibi ad eos perferendos virtutem præstitit: ip-
se cor tuum compunxit, & mercedem tibi attribuit. Omnia ab ipso accepisti: &
tu superbia elatus contemnis, & de eius bonitate diffidis? Mercedem mercena-
Leuit. 19. & Iacob. 5. rij exquiret ab his, qui defraudant illum: & te lacrymarum tuarum, atque labo-
rum mercede priuabit? Absit. Qui ait: Quærite & inuenietis: pulsate, & aperie-
Matth. 7. & Luc. 11. tur vobis; ille ne mendax propter te efficietur? Nequaquam hæc te suspicio, mi-
ser, decipiat: procul a te talis cogitatio recedat. Et quis tam sæuus, & inuidus C
tibi fuit, vt eiusmodi suggereret? Ille sane aduersarius, & bonorum omnium
** al. vnum.* hostis, Diabolus: illius quippe hoc * proprie est studium, illius hic † est conatus,
† al. illud ipsius est opus. vt si fieri possit, nemo hominum saluetur. Redi igitur nunc ad teipsum, & ne
animam tuam oderis. Aperi oculos mentis tuæ: & cerne illos, qui tecum ver-
santur, quomodo in communi decertant; quàm sollicite aduigilant, lampadesq.
Matth. 25. suas ardentes manibus tenent: & os ipsorum laudat atque glorificat immortalem
** al. Deum.* * sponsum; oculiq. eorum, pulchritudinem illius contemplantur: & anima ip-
sorum virescit ac floret, lætatur & exultat. Considera quoque carissime, quia
Abac. 2. dies Domini appropinquat, & venire non tardabit. Adueniet autem, vt expe-
** al. audietur q. repente vox dicens: Ecce, &c.* ctantes se, repente lætificet. Erit * enim, vt personet vox, dicens: Ecce sponsus
venit, exite obuiam ei. Tum hi, qui tecum sunt, cum gaudio procedent obuiam, D
Matth. 25. habentes secum lampades suas claras ac pellucentes, vestemq. nuptialem splen-
Luc. 12. didam. audientq. vocem Sponsi immortalis, ad eos * dicentem: Venite benedicti
Matt. 22. 25. Patris mei, hæreditate possidete præparatum vobis Regnum, a constitutione mū-
** al. dicentis.*
Matth. 25. di. Tu autem, cum vox illa clamoris insonuerit, prorsus dicturus es ad eos: Fra-
tres mei, donate mihi modicum olei: ecce enim lampas mea extinguitur. Audies-
Ibidem. que ab eis responsum: ne forte non sufficiat nobis, & tibi: vade potius ad ven-
** al. & tempus pœnitentiæ atque emēdationis iam non inuenies.* dentes, & eme tibi. Et tunc perges pœnitentia ductus, & dolore afflictus: * &
nusquam vbi oleum tibi emere possis, inuenies. Omnis enim tunc terra timore
concutietur, velut aqua maris, a facie gloriæ eius. Tuncq. mœstus, cum plan-
ctu ac vlulatu dices: Vadam, & pulsabo ianuam; & quis nouit, si forte aperia-
tur mihi. Reuersusq. pulsabis: & nemo erit, qui tibi respondeat. Et iterum in- E
sistens, pulsabis. & respondebitur tibi ab eis, qui intus sunt: Amen amen dico
Luc. 13. & Matt. 7. 25. tibi: Nescio te, quis sis: discede a me, operarie iniquitatis. Te autem ad ostium
persistente, introibit in aures tuas vox lætitiæ & exultationis; dinoscesq. vnius-
cuiusque familiarium atque sodalium tuorum vocem: & amare flès atque suspi-
** al. quomodo tantam gloriā perdidi, & a fratribus, amicisq. separatus inuenior?* rans, dices: Hei mihi, hei mihi misero & infelici: * quomodo tanta fratrum meo-
rū claritate ac gloria priuatus sum: & a contubernalibus socijsq. meis separatus?
Totum vitæ meæ tempus cum illis transegi: at nunc ab eis segregatus sum. Iuste
sane

A sane ac merito hæc iam patior. Illi namq. continenter ac tēperanter vixerunt: ego
vero indifferenter atque negligenter. Illi compuncti corde, psallebant: ego autem *Antitheses gravissima.*
mente distractus, silebā. Illi genuū flexionibus sedulo vacabant: ego vero dormie-
bam. Illi precibus intenti erant: ego autem mente distracta, euagabar. Illi seipsos
humiliabant: ego vero superbia intumescebam. Illi seipsos contemnebant: ego
autem exteriore cultu atque ornatu delectabar. Illi nec in minimo quidem Pa-
tribus contradicebant: ego vero & in maioribus, inobedientem me præbebam.
Illi citra patrum iussionem, ne cogitare quidem aliquid audebant: ego autem
propria voluntate in perditionem sum præcipitatus. Illi omnem seculi cogita-
tionem atque affectum, inimicum sibi ducebant: ego vero * cum his conuersari ** al. in his versari atque occupari volebā.*
haud quaquam recusabam. Propterea illi nunc lætantur: ego autem tristitia
B atque dolore plenus sum. Illi exultant: ego vero acerbe fleo. Illi consolatione
fruuntur: & ego in luctu ac planctu nunc versor. Euigila igitur, ac resipisce paul-
lulum, o miser; & immensam Domini Dei tui benignitatem considerans, toto
corde ad eum reuertere: & noli, quæso, tuam salutem negligere. Inquire illum
ex animo, & cito erit tibi in salutem: inuoca illum, & te proteget atque defen-
det. Da illi: vt centuplum ab eo recipias. Si enim charta inanimata per litte- A MINORE AD MAIVS.
rarum apices clamans, restituir omne debitum quod in ea scriptum continetur:
quanto magis benignissimus Deus largietur gratiam, exquirentibus * se? Charta ** al. ipsam. scilicet gratiam.*
quidem per litteras, vsuram vsuræ addit: at thesaurus diuinæ gratiæ, multipli-
cabir in Christo mercedem orationum atque deprecationum * nostrarum. Noli ** al vestrarum.*
ergo negligere, & torpore atque ignauia deprimi. neque terrenarum rerum in
C te curæ dominentur, neque in desperationis laqueum, teipsum conjicias. Nam
Deus visceribus pietatis atque misericordiæ suæ, suscipiet ac proteget te, om-
nesque, qui illum toto cordis affectu requisierint. Accede igitur ad ipsum se-
curus, & ne dubites. procide coram eo, suspira, plora, ora, & dic ipsi: Domi- PRECATIO.
ne meus & Saluator meus, quare dereliquisti me? Miserere mei, quoniam tu
solus benignus, ac misericors es. Salua me peccatorem: quia tu solus absque
peccato es. Euelle me ex fece ac cœno iniquitatum mearum: vt non infixus *Psalm. 68.*
ibi hæream in secula seculorum. Libera me ex faucibus inimici: nam ecce tam- *1. Pet. 5.*
quam leo rugit, me deuorare cupiens. Excita potentiam tuam Domine, & ve- *Psal. 79.*
ni, vt saluum me facias. Fulgura corruscationem tuam, & dissipa vires eius. *Psal. 143.*
Terreatur, ac * dissipetur a facie tua: infirmus quippe est, neque vim † obsisten- *Psal. 43.* ** al. obscuretur.*
D di tibi habet; vt neque eis, qui vere diligunt te: Cernens enim signum gratiæ *† al. standi ante conspectum tuū habet, vt neq; ante faciem diligentium te.*
tuæ, deterritus fugit, confususq. recedit ab ipsis. Et nunc dominator Domine,
salua me obsecro: quoniam ad te confugi. Si hoc modo ad Christum accesse-
ris, eumq. ex toto corde inuocaueris: confestim tamquam benignus & miseri-
cors pater, suam in auxilium tuum gratiam emittet, implebitq: cunctas volun-
tates tuas in bonum. Ita carissime mi, ita age, & ad illum accede: & ne negli-
gas inuocare eum. Et ne otio atque desidia obtorpescas: neque ad me pigrum
ac segnem attendas. Mihi enim sufficit confusio vultus mei, qui dico, & non
facio; moneo, & non intelligo. Cæterum imitator esto perfectorum, ac spiri-
talium Patrum: & regulam illorum exquire ac sequere, eorumq. decretis insi- *Sanctorū Patrū vestigijs vt insistendum.*
ste. Neque supra modum tentes grandia atque excelsa, quę perficere nequeas: ne-
E que rursus nimium sectetis vilia atque abiecta, vt multiplicetur merces tua. Ne- DISCRETIO
que delicate nimis corpus tuum enutrias, ne forte oppugnare te incipiat: neq; il-
ludipsum carnis voluptatibus adsuescas; ne prægrauetur anima tua, & in infima
terræ depressa, deducatur ad vitia. Nam si illius concupiscentias explere volue-
ris; * derelinquet viam planam ac rectam, & per aspera atque prærupta † ince- ** al. derelinquet.*
det, cogitationes quascumque sordidas facile libenterq. admittens, & pudicitiæ *† al. incedet:*
iam bellum in tuam perniciem indicens. Quòd si illud rursus vltra modum la-
boribus maceras, atque affligis; etiā sic grauitate * oneris opprimitur anima tua, ** duro onere:*
dum

dum tristitiæ, atque pusillanimitati subditur, & a torpore ac tædio vincta detinetur, iracundiaq. concitatur; & ad laudes Deo referendas, precesq. fundendas, necnon ad bonum obedientiæ, atque humilitatis, pigra * ac segnis efficitur. A

* al. pigrum segnemq. reddit monachum.

Bono igitur teipsum modo ac via, sub discreta Patrum regula custodi, atque guberna: & ne quid nimis, vt perfectus in cunctis reddaris. Numquamne (dicito mihi) * in stadio pugilum, equis currentibus spectator adstitisti? aut num scapham rursus in pelago non conspexisti? Etenim equos si quis immoderatius ad cursum concitarit, solo postmodum strepitu terrentur: contra vero, si nimium relaxati fuerint, ipsum etiam aurigam deijciunt, deiectumq. per diuersa sæpe trahunt. Similiter & nauis in mari, si pondere nimio grauata fuerit, facile fluctibus concutitur, atque submergitur: at si leuis, & sine onere nauiget, citius ventorum vi subuertitur. Similiter quoque & anima, & corpus, si supra modum onerentur; cito succumbunt, & in ea, quæ ante diximus, incidunt. Atque ideo bonum est, ita vnumquemque incipere, vt perficiat, Deoq. placere queat; & sibi ipsi vtilis sit, ac proximo. B

* al. circi spectator fuisti?

AB EXEMPLIS.

Vos estis benedictus grex Christi: qui vocem eius audistis, ipsumq. sequimini. Vos estis luminaria mundi, & sal terræ, *columnæq. sub cælo. Vos, inquam, qui perfecti ac veri monachi estis; qui angelicam conuersationem diligentes, super terram vita Angelorum viuitis: corpus siquidem humanum gestantes, opus atque ministerium angelicum perficitis. Certamen quidem vestrum, dilectissimi, temporarium ac momentaneum est: at retributio, & laus æterna. Et labor quidem exercitationis, atque abstinentiæ vestræ, breuis est: verum requies ac merces, immortalis & infinita. Quanto vos alacrius religionis regulam obseruatis, & virtutem * cum dilectione excolitis: tanto aduersarius vester diabolus magis furore, atque insania accenditur; diuersosq. in perniciem vestram laqueos occulte tendit, vt suis vos laqueis constrictos, a recto calle, semitaque detorqueat. Attendite ergo vobisipsis, carissimi, ab insidijs eius. Nemo enim absque certamine coronatur: & gratia Dei numquam vllum * deseret, qui prompte alacriterq. pugnauerit. Si quis vero per ignauiam seipsum relaxans, os suum aperire, & gratiam ipsius in auxilium suum inuocare neglexerit: seipsum iam incuset, & non gratiam, si ab ea deseratur. C

Matth. 5.

* al. & columna cælorum.

Certamen breue, sed præmiũ æternum.

* al. ex caritate comparatis.

2. Tim. 2.

* al. derelinquet.

Quemadmodũ enim si quis manibus ac pedibus sanus sit, habeatq. ante se escas plurimas appositas; & segnitie torpens, noluerit oti suo eas admouere, ijsq. vesci, vt animam, corpusq. reficiat, talis sibi ipsi necis suæ auctor est: ita quoque monachus, qui suauissimos diuinæ gratiæ cibos expertus est, si neglexerit ipsam inuocare, haud quaquam dulcedine eius satiari, recreariq. poterit: sed velut fame consumptus, auxilioq. destitutus, tabescet. D

COMPARATIONES PVLCHRAE, ET APTAE.

Quis ergo illius miserebitur, qui cum gratiæ cælestis escam, si manus extenderet, gustare posset; sponte se illius suauitatis epulis per desidiam priuat? Aut quo pacto misericordiam speret monachus, qui salutis suæ immemor, solum ea quæ terrena sunt, curat? Similis porro est monachus militi * ad bellum proficiscenti, qui corpus suum armis vndique munit, armatusq. persistit, vigilat, caute agit, & anxius est, donec belli finis aduenerit: ne forte dum parum sibi cauet, aduersarius repente in eum irruat, incautumq. deijciat, & apprehendat. Eodem modo & monachus, si somno atque inertia seipsum relaxarit; facillime ab inimico diabolo * capietur, ac prosternetur. Immittit siquidem ille in cor eius cogitationes turpes ac sordidas, quas hic libenter in se admittit ac recipit; superbiam præterea, ac vanam gloriam, inuidiam, detractionem, odium, gulam, libidinem, insatiabilemq. somnum: & inter hæc omnia, in desperationem seipsum miser præcipitat, & in reprobationem malorum. E

* al. in prælium ingredienti.

* al. deijcietur, & perimetur.

Cæterum si sollicitus semper vigilauerit, diuinamq. gratiã assidue in suum præsidium quæsierit, atque implorarit; succurretur ei ab illa iugiter, & edocebitur ab ea, quomodo placere debeat Deo: fitq. in eo ipsa gratia * laus, atque laudator. Nam quemadmodum qui seipsum intuetur in speculo, idẽ ipse est qui videt,

Gratiã diuina semper implorãda.

* ἐπαινετὸς καὶ ἐπαινέτης.

& qui

A & qui videtur ad eumdem modum & diuina gratia, vbi inuenerit requiē, ibidem inhabitat, & inhabitatur: efficiturque, vt iam dixi, & laus, & qui laudē exhibeat. Absque enim illius adminiculo, non prævalet cor placere ei viribus suis: verum vt ipsi placeat, ab ea accipit; & ex eius vino, potum eidem offert. Ita, exempli gratia, ex compunctione, quæ insigne gratiæ donum est, retribuit ei lacrymas; & ex dulcedine vini illius, humilitatem profert cordis; atque ex ipsius virtute, quam sumpsit, diuinas ei psallit laudes. Sine faciei quippe aspectu, speculum inefficax est, atque inutile: at cum personæ cuiuslibet aspectum acceperit, ex eo quod accipit, simul reddit: & si ornata ipsi facies admoueatur, idem etiam ex ipso speculo ornatus exprimitur. Sic quoque homo sine gratiæ diuinæ adiutorio, pauper est, & bonorum inops. Si vero ipsam gratiam promeruerit, poterit il-

B lius ope virtutes exercere, atque perficere. At si illam rursus sua negligentia, atque segnitie a se fugauerit; desolatus plane* inuenietur ac nudus; inhabitabuntque in eo cogitationes turpes, & exsecrandæ, sicut nicticorax in domicilio. Hominis igitur est gratiam inuocare, vt illa adueniens mentem ac cor ei illuminet: purificansque seipsum homo, eam in domicilio pectoris sui inhabitatricem, & auxiliatricem sibi acquirat; & per eam, quascumque virtutes exerceat; illuminatusque ab ipsa, varium ac multiplicem omnino futuri seculi decorem contemplari valeat: efficiturque* in ipso murus, & antemurale, & custodit ipsum ab omni malo, donec ab hoc seculo, in vitam futuri seculi transferat. Inclina ergo ad me aurem tuam, carissime, & ero tibi bonorum consiliator; si ad vitam cupis æternam peruenire, & beatitudinem Domini tui consequi.

DIVINAE GRATIAE VIS, ATQVE PRAESTANTIA.

SPECVLVM.

*al. efficitur.

Psal. 101.

*al. ei murus firmissimus, & inexpugnabilis.

C Dic mihi frater, cur aqua abluis faciem tuam? numquid vt proximo tuo magis placeas? Necdum ergo, vt videtur, respuisti passiones carnis tuæ: sed eis adhuc seruis, & delectaris. Quòd si faciem tuam lauare desideras, lacrymis eam abluito, & suspiriis ac fletibus eam lauato: vt in conspectu Dei, & sanctorum Angelorum eius, cum gloria ac claritate resplendeat: nam facies, quæ lacrymis abluitur, immarcescibilem pulchritudinem acquiret. Sed fortasse dicturus es mihi: Pudet me, turpem atque deformem faciem præferre. At ego dico tibi, quòd sordes illæ vultus tui, pedumq. tuorum, si cor mundum ac castum habueris, super claritatem solis, coram † Deo & Angelis eius refulgebunt. Quorsum etiam temere, ac passim rides? Nonne plangere, atque lugere potius ex Domini præcepto deberes? Tu vero his omissis, quæ tibi ille facienda mandauit, risibus incondi-

D tis delectaris. Et hoc vnde; nisi quòd non appetas beatitudinem eius: neque supplicia, quæ ipse comminatur, pertimescas? Qui igitur varias tentationes expertus est, commonere eos poterit, qui necdum eas sunt experti: & qui in latrones incidit mercator, viatores poterit cautos atq; sollicitos, ne in eorūdem manus veniant, reddere. Quoniam vero & ego ob meam ignauiam ex parte tentatus sum, (quod commemoro prudentiæ vestræ) & ad horam dumtaxat cautelam adhibui, rursusq. per meam inertiam atque pigritiam in eadem recidi: ideo cupio vobis, dilectissimi, consilium præbere, & vos (qui estis electus grex Christi) obsecrare, vt diligenter caueatis, ac vigilanter attendatis, ne propter carnales passiones, & huius vitæ ac seculi voluptates, diuina claritate ac gloria priuemini; & a thalamo illo immortalis sponsi, pleno exultationis atque lætitiæ, cum dede-

E core reiiciamini. Labor exercitationis & abstinentiæ vestræ, carissimi, tamquam somnus præterit: at retributionis merces, & laboris requies æterna est, & ineffabilis. Attendite igitur vobis ipsis, ne* ab vtrisque excidatis: & pro vtrisque, vltionem ac pœnam exsoluatis. Date autem potius operam, vt perfectam virtutem consequamini, quæ omnibus adornata sit atque insignita, quibus diligitur Deus. Hanc enim si possederitis; neque Deum vmquam exacerbabitis, neque proximo vestro mali quid facietis. Hæc porro virtus, vnica ac singularis dicitur, continens in se pulchritudinem, ac varietatem omnium aliarum virtutum. Quemadmo-

Facies lacrymis abluenda.

NOTANDA.

† al. in conspectu Dei, & sanctorum potestatum eius, &c.

† al. inter angelos Dei rutilabunt.

* al. ne vtrumque pariter deperdatis, dum neutrum plene persequimini, præsentem scilicet, & æternam lætitiam.

dum enim regale diadema abſque pretioſis lapidibus, ſelectiſq. margaritis componi, texiq. nequit: ita & hæc vnica ac ſingularis virtus ſine aliarum fulgore virtutum, perfecta conſiſtere non poteſt. Eſt enim reuera quàmſimillima Regio A

Heroica virtus regio diademati ſimilis.

diademati: nam ſicut in eo, ſi uel vnus pretioſus lapis, aut margarita defuerit, refulgere ſuper caput Regis decenter nequit: ita & hæc ſingularis virtus, niſi reliquarum virtutum ornamento conſeratur, perfecta virtus appellari non poterit. Similis quoque eſt copioſis dapibus, exquiſitiſſimis condimentis præparatis, ſed ſalis ſapore carentibus: nam ſicut pretioſæ illæ epulæ, ac dapes abſque ſale inutiles ſunt: ita & iſta vnica virtus, variarum licet virtutum gloria & honore decorata, niſi caritatem erga Deum & proximum adiunctam habuerit, contemptibilis prorſus atque inutilis habebitur. Similis item eſt perfecto pulchroque corpori; cui ſi membrum aliquod inſigne tollatur, inutile penitus deformeque videbitur: ſic & huic ſingulari virtuti ſi aliqua ex reliquis deſit, plena at- B

Alphabeti comparatio.

que perfecta haud quaquam erit. Alphabeto itidem pulchre ſuis litteris formato, ac perpolito iſta ſimilis eſt: vt enim, ſi vel vna ex illo dematur littera, totum illico mancum & imperfectum redditur: ita & huic ſi vel vna cæterarum defuerit virtutum, tota inutilis abiectaq. reperietur. Similis rurſum illa eſt Aquilæ

Virtus vt Aquila comparetur.

ingenti, in altum volitanti: quæ eſcam in laqueo alligatam cernens, tota ſe alarum vehementia, e ſublimi in eam demittit; volenſq. prædam inde abripere, comprehenſa repente vngulæ illius ſummitas laqueo detinetur: atque ex hoc paruo licet impedimento, omnis * vis ac fortitudo eius deuincta imminuitur,

**al. omnis virtus ac gloria eius humiliatur*

totum quātumuis corpus liberum & extra laqueum habere uideatur. Eumdem ſane in modum & hæc virtus, ſi vel in vno aliquo negotiorum terrenorum vincta hæreat, tota mox mortificatur, debilitatur, & exſtinguitur. Et ſicut Aquila compeditis vngulis, in aëris ſublimitatem, niſi liberata fuerit, volare nequit: C

**al. perfecta eſſe non poterit.*

ita & iſta virtus, niſi a terrenis negotijs liberetur, * cæleſtia perfecte contemplari non valebit. Quiſquis igitur lacrymas habet, veniat, & deploret mecum; & cui ſalutaris non ſuppetit compunctio, hoc ipſum conſiderans lugeat, & ingemiſcat; intelligatq. quomodo nonnulli, qui dum ea clari eſſent virtute, atque ad cælum vſque illa duce perueniſſent, cæleſtis tamen Regni portas ingredi nequiuerunt.

NOT.

Eſt vero eiuſmodi, quod dicere volo, cariſſimi: conſecuti ſunt infinitis laboribus quidam hanc, quam prædiximus, virtutem, ipſamque Regij diadematis inſtar exornarunt: at poſtmodum propter res exiguas ac viles, virtutem adeo illuſtrem perdiderunt; & terrenis rebus illaqueari, * eam a cœleſtis regni ingreſſu D

**al. ſeipſos a cæleſti regno ſequeſtrarunt.*

impedierunt, atque excluſerunt. Conſidera igitur diligenter teipſum, dilectiſſime: & caue, ne hiſce laqueis capiaris, & inimico ad prædam tradaris: neque admirabilem illam virtutem, quam tantis laboribus acquiſiuiſti, deſtruas ac perdas. neque eam in cœlum aſcendere, cœleſteſque ianuas ingredi prohibeas: & ne ipſam rubore confuſam, coram ſponſi thalamo conſtituas; neque vel vno aliquo capillo humi affigi permittas: cæterum liberam illi tribue fiduciam, vocemque excelſam; vt exultans, in thalamum introeat, ac ſublimi ſua voce præmia laborum repetat. O miraculum ingens, & obſtupeſcendum.

Leoni uirtutem heroicam, conſummatamq. comparat.

Sicut namque Leo animal generoſiſſimum atque fortiſſimum, vnico ſaltem capillo in terra vinctum tenetur, atque humiliatur: ita profecto & iſta virtus (quæ leoni comparatur) terrena qualibet cura, veluti capillo vno colligatur, & in terra marceſcit, atque vileſcit. Quamobrem ſobrium ac vigilem, E cariſſime, te præbe; & teipſum vincens, manuſque admouens, capillum inte illum exiguum, ac vilem abſcinde: vt non in deriſum venias. quemadmo-

Iudic. 15. 16. Sampſonis potentia, & poſtea impotentia.

dum Sampſon ille fortiſſimus, qui in vno momento & ictu oculi, ſola aſini maxilla armatus, mille viros occidit; & quaſi vnum capillum, ſeptenos validiſſimos funes amputauit; & ſeipſum a vinculis liberans, inimicos occidit, & Deo victoriam dedicauit: oratioque eius, maxillam aſini in fontem aquæ

conuer-

A conuertit: Hic autem licet tantus ac talis esset, adeoq; multa præclara præstitisset, semetipsum tamen per imprudentiam hostibus vinctum tradidit: humiliatusque ualde est, postquam crines ei ablati sunt, terribilesq; illas suas, & admirabiles vires * colligauit, ac perdidit. Quare & tu tibi ipsi attende, ne vlla ratione singularem hanc virtutem, noxijs aliquibus rebus terrenis colligando humilies: sed liberam eam a cunctis, quibus lædi ac violari potest, reddens, adornatam & bene compositam in cælum præmitte. Sic porro illam libera, quemadmodum facere solet natator aliquis, qui vt margaritam pretiosam inueniat, sese in profundum pelagi nando demittit, qua reperta, protinus in altum * conscendit, totumq. corpus eius ab aquis liberatur: aqua siquidem suo remansit loco, ipse vero cum diuitijs ascendit, aridamque occupauit. Ad eumdem ergo & tu modum, omnibus rebus terrenis, seculique inquinamentis nudari ac liberari festina: virtuteque hac perfecte illustratus, indue te ea sicut vestimento; & die noctuque vigilanter excuba, ne ipsa exspolieris. Nam quæ illam possederit anima, a nullo malo euerti poterit; neque a fame, aut nuditate, desidia, vel morbo, paupertate, vel persecutione, aut alia quapiam tentatione diabolica violari vel lædi. Si enim sobriam, ac vigilem se præbuerit; per eiusmodi magis augebitur & coronabitur, semper secundum Deum proficiens, illustriorque euadens. Neque etiam ipsa mors, eam affligere aut opprimere valebit: sed cum ex corpore migrabit, Angeli in cœlis ipsam lætantem & exultantem excipient, & patri luminum offerent. Exultabit quoque Pater in ea, & Filius, cum Spiritu sancto. Exultabit quidem in illa Pater: quia ipsa eum dilexit, & C * præter illum diligere alium noluit. Exultabit autem in ea vnigenitus filius: quoniam ipsa semper concupiuit illum, & præter eum nihil videre, vel possidere optauit. Exultabit & Spiritus sanctus super ipsam: quia templum illius sanctum fuit, & inhabitauit in ea. Exultabunt quoque super illam cœli, cum virtutibus suis: & pariter procidentes, glorificabunt Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, cernentes eam omni angelica virtute compositam, & omni iustitiæ splendore decoratam. Exultabit etiam in ea Paradisus: quoniam hæreditatem in ipso acquisiuit. Gloria & magnificentia soli bono, & amatori hominum Deo: qui ineffabili sua gratia regnum immortalitatis suæ nobis constituit, præstititque. Per Iesum Christum Dominum nostrum. Amen.

Ibidem. — *Ibid.* — * *al. deuinctas ac colligatas perdidit.* — *A Natatore exemplum.* — * *al. in altũ ex aquis emergit nudus, & cum thesauro in aridam pergit, etc.* — * *al. et voluntati eius nullam aliam voluntatẽ pretulit.*

PRECATIO.

Supplico bonitati tuæ Domine, sana vulnera animæ meæ; & oculos mentis D meæ illumina, vt * dispẽsationem tuam in me factam iugiter considerem. Et quoniam mens mea infatuata est, sale gratiæ tuæ condias eam. Sed quid dicam tibi, o futurorum præcognitor, qui corda scrutaris, & renes? Tu solus quippe nosti, quòd sicut terra sine aqua, sitit vehementer te anima mea, & concupiscit te cor meum: diligentes autem te, assidue diuina tua gratia replentur. Quemadmodum igitur semper exaudisti me: ita nunc quoque deprecationem meam ne despexeris. Ecce enim velut captiua detinetur mens mea, te solum Saluatorem verum requirens. Mitte ergo celeriter gratiam tuam, in auxilium meum: vt veniens, famem meam expleat, & sitim mihi restinguat. Nam te Domine, qui absque satietate delectas, concupisco: & te lumen verum, datoremque salutis sitio. Concede igitur mihi postulata mea: & instilla in cor meum, vel vnam guttam E * dilectionis tuæ; quæ sicut ignis in silua condensa, consumat spinas ac tribulos eius, cogitationes inquam, pessimas. Da autem mihi opulenter, & sine mensura, vt Deus homini: & dona gratiæ tuæ mihi multiplica, vt Rex regum, & † vt bonus ac pius boni pijq. patris vnicus filius. Quòd si te fortasse vt terrenus, vel terreni filius, repuli aut repello, irritaui & irrito: at tu, qui hydrias tua implesti benedictione, imple quoque sitim meam, atque gratia tua eam restingue. Et qui de quinque panibus, satiasti quinque millia hominum: de tua etiã benignitate famem mihi Domine, exsatia. Qui duo minuta viduæ illius pau-

* *al. redemptionem.* — *Hier. 11. 17.* — *Psal. 41. 142.* — * *al. diuina gratia tua.* — † *al. sicut bonus filij bonus pater.* — *Ioan. 2.* — *Matth. 14. & Ioan. 6.* — *Luc. 21.*

Marc. 12. perculæ suscepisti, atque probasti: suscipe quoque deprecationem serui tui. & A
da, quod peto: vt templum diuinæ gratiæ tuæ efficiar, quæ in me inhabitet:
ipsaque quomodo placere tibi debeam, me doceat; & mentem meam quasi
†al. a claritate luminis illius excidam. quodam fræno constringat, ne aberrans peccem tibi, & † lumine illo tuo pri-
uer. Exaudi me Domine, & præsta, vt * hæres regni tui in regno tuo vocari
** al. vt vocer in hæreditatem regni tui.* merear: manipulosque compunctione & confessione plenos, precibus & inter-
cessionibus omnium Sanctorum tuorum, tibi gratos acceptosq. offeram. Exau-
di, inquam, & suscipe orationem meam, qui es super omnia, & in omnibus
benedictus, in sempiterna secula seculorum. AMEN.

Sobrij igitur simus & vigilemus, obsecro, fratres dilectissimi, in hoc breui
Matth. 20. vitæ nostræ tempore: & in hac vndecima hora viriliter decertemus. Appro-
pinquauit enim iam vespera, & mercedis retributor Christus cum gloria venit: B
Matth. 16. 25. vt reddat vnicuique secundum opera sua. Attendite itaque vobis ipsis, fratres,
Rom. 2. ne quis vestrum de bono opere præsumens, negligenterque viuens, immensa
illa Saluatoris præmia deperdat. Similis namque est monachus agro alicui se-
minato, qui pluuia ac rore rigatus incrementum capit, & fructum lætitiæ pro-
ducit: sed cum iam ad frugum tempus peruenerit, maiorem curam bono agri-
colæ ingerit: sollicitus enim tunc aduigilat, metuens, ne vel repentina grandi-
COMPARATIONES PVLCHERRIMAE. ne, aut a camporum iumentis segetes ipsius vastentur: Ita etiam monachus,
quamdiu in hoc viuit corpore, die noctuq. de immortali æternaque vita sollici-
tus sit, oportet; ne per negligentiam in vanum cucurrisse deprehendatur. Gau-
det exultatque agricola, ac Deo gratias agit, quando messem iam suam in
horrea congregauit, & compensationem laborum suorum perceperit: Eodem C
modo lætantur & exultant in cœlis Angeli Dei, cum quis timens Deum recte
hic cursum suum consummauerit. Agricola cum sua impleuit horrea, tunc in
NOT. securitate constitutus epulatur, atque lætatur: & monachus in suo positus hor-
reo, hoc est, monumento, confestim diuitiæ illius in mansionem vitæ æternæ
ascendunt: vbi tunc in tuto ipse erit, & bonis Dei lætus perfruetur. Nemo igi-
tur hic, carissimi, sit segnis, metuve tentationum aut periculorum frangatur;
cæterum qui fortis est, infirmiores sustentet, ac adiuuet: qui promptitudine at-
que alacritate valet, pusillanimes consoletur: qui vigil est & experrectus, som-
** al. qui per se modestius est, immodestos admoneat.* no depressos suscitet: qui * firmus est ac stabilis, inconstantes corripiat, atque
confirmet: & qui continens ac temperans est, inordinatos atque intempetan-
tes increpet. Sic namque simul conspirantes, pariterque victoriam de aduer- D
sario nostro referentes; illum confundemus, & cælestem Deum nostrum glori-
ficabimus, sanctosq. Angelos exhilarabimus: & eos, qui nos vident, quiq. de
nobis audient, in Christo Saluatore nostro mirifice ædificabimus. Sicut enim
sanctorum Angelorum acies: ita est & multitudo monachorum vnanimiter vi-
uentium, & mentem suam ad Deum semper eleuatam habentium. Et quem-
** al. fauus mellis in ore.* admodum * mel, & fauus in ore: sic responsio fratris ad proximum suum, cum
caritate atque humilitate. Sicut aqua frigida, in magnis caloribus sitienti: ita
consolatorius sermo fratri, in tribulationibus & angustijs ipsius. Quemadmo-
** al. consolationis, & vitæ sermo.* dum qui manum porrigit cadenti, & erigit eum: ita * admonitionis, & verita-
tis sermo animam segnem atque pusillanimem excitat. Quemadmodum se-
Matth. 13. men bonum, & electum in terra bona ac pingui: sic cogitationes bonæ in men- E
te monachi. Quemadmodum connexio firma ac fortis in ædificio: ita & lon-
**al. onus graue & intolerabile.* ganimitas, atque alacritas in corde monachi. Sicut * pondus salis, viro infirmo
ac debili: ita somnolentia monachi, tempore suæ psalmodiæ. Sicut vincula &
catenæ, Aquilæ: ita & monacho, curæ atque sollicitudines seculi. Vt spinæ &
tribuli, inter sata optima: ita sordidæ cogitationes in anima monachi. Sicut can-
** al. admittit.* cer, qui putrescit & curatur, sed numquam sanitatis finem * recipit: ita & in-
iuriarum recordatio in mente monachi. Sicut vermis corrumpit lignum: ita
etiam

A etiam inimicitia cor monachi destruit. Vt a tinea corrumpitur vestimentum: *Iob.13.&*
sic a detractione inquinatur anima monachi. Sicut arbor excelsa & speciosa, *Prou.25.*
sed infructuosa: ita superbus & insolens monachus. Vt fructus pulcher, & de-
lectabilis quidem exterius, sed putridus interius: sic inuidus & liuidus mona-
chus. Sicut, qui lapidem iactat in limpidum fontem, conturbat eum: ita ira- *Prou.15.*
cunda monachi responsio commouet mentem proximi sui. Quemadmodum
si quis radicitus arborem fructibus plenam euellat, & in alium eam locum
transplantet; fructus eius marcescunt, & folia arescunt: sic & monachus pro-
prium deserens locum, & alio se transferens. Sicut ædificium fundamento ca-
rens, super petram: ita & monachus, qui non habet patientiam in pressuris ac
tribulationibus suis. Sicut quispiam Regi adstans, & cum eo colloquens; a con- A SIMILI.
B seruo autem vocatus, suspiciendum & gloriosum Regis colloquium relinquat,
& ad confabulationes cum seruo se conuertat: ita quoque monachus, qui tẽpore
suæ psalmodiæ, mentẽ a Deo reflectit, & se ad fabulas nugasq. cum alijs conuer-
tit. Intelligamus ergo, carissimi, coram quo constituti simus. Sicut enim An-
geli magno cum metu atque tremore adstant Creatori, hymnum ei decantan-
tes: ita & nos debemus, dilectissimi mei, tempore orationis atque psalmodiæ, NOT.
puro corde, & cum reuerentia atque timore coram Deo consistere; ne corpore
dumtaxat videamur adsistere, atque in orationes incumbere, mente autem in
negotijs interim terrenis occupemur. Quemadmodum enim * scapha, quæ flu- ** al. festuca, ac*
ctibus maris circumfertur: ita & monachus, cuius mens seculi negotijs, cu- *stipula.*
risque distrahitur. Quare colligamus cogitationes nostras, segregemusq. eas a
C terrenis negotijs, fratres, vt gloriam apud Deum nostrum obtineamus. Susti-
neamus fortiter aduersarij nostri tentationes: vt cum Angelis glorificari me-
reamur. Gloria quippe est monacho, patientia in tribulationibus. Gloria mo-
nacho, longanimitas caritati coniuncta. Gloria monacho est, cum nullas res
præsentis seculi possidere cupit. Gloria monacho, & laus coram * Deo & Ange- ** al. coram An-*
lis eius, est humilitas & simplicitas cordis. Gloria monacho est, quieti atque *gelis & homi-*
vigilijs insistere, & corde compungi, ac flere in orationibus suis. Gloria mona- *nibus.* *Matth.22.&*
cho est, diligere Deum ex toto corde, & proximum sicut seipsum. Gloria mo- *Luc.10.*
nacho est, temperantia ab escis, & a multiloquio linguæ. Gloria monacho est,
quando verba eius operibus consonant. Gloria monacho est, dum se in loco
suo ac cella continet, neque huc illucq. instar * stipulæ a vento raptatæ, trans- ** al. sicut folia*
D portatur, atque uagatur. Hei mihi, dilectissimi mei, quia factus sum sicut ma- *quod. a vento*
china seu follis fabri ferrarij, quæ repletur & euacuatur, nihilq. ex vento quo *rapitur, circum*
distenditur, retinet. Sic & ego virtutes * gregis Christi enarrans, ab his omni- *fertur.*
bus quàm longissime recessi. Gloria, & magnificentia infinitæ bonitati ipsius, ** al. virtutes*
qui nos quantumuis indignos, sua dignos gratia effecit. AMEN. *quidem gregis*
Fratres mei carissimi, si quis vestrum sordidis ac turpibus cogitationibus præ- *Christi enarro;*
occupatus fuerit, nõ desidia aliqua atque segnitie obtorpescens seipsum in despe- *sed nullius mi-*
rationem tradat; sed cor suum coram Deo effundat, & ingemiscens cum lacry- *hi cõscius sum.*
mis dicat: Exurge Domine, & intende iudicio meo, Deus meus, & Dominus PRECATIO.
meus, in caussam meam. Iudica me Domine, secundum iustitiam tuam; opus *Psalm.34.*
manuum tuarum sum ego, cur dereliquisti, & despexisti me? Cur faciem tuam *Psalm. 7.* *Iob 13.14.*
E auertis a me; & humilitatis meæ obliuisceris? Quia persecutus est inimicus animã *Psal.43.*
meam, humiliauit in terra vitam meam. Infixus sum in limo profundi, & non *Psal. 142.*
est substantia. apprehendat me * manus tua Domine, ne pereã. Si ita oratione per- *Psal.68.* ** al. gratia tua.*
stiteris, & Deum inuocaueris, confestim benignus ac misericors Dominus mittens
* gratiam suã in cor tuum, consolabitur te, & requiẽ à laboribus atque doloribus ** al. auxilium.*
tuis, & ab omni impugnatione inimici, quã sustines, tibi conferet. Cum ergo talẽ
habeamus Dominum, tam piũ, tamq. misericordem; non segniter agamus, neq; *Miseratio Dei*
negligamus nostram salutem. Quamdiu enim hic adhuc sumus, miseretur, sal- *quanta.*

uat, ac reficit nos; & in iniquitatibus nostris ignoscit, si ipsi voluerimus, & ex corde ipsum requisiuerimus. Quis igitur non admiretur? Ecce enim per lacrymas breuissimi huius temporis, infinita peccata dimittit nobis: & ipsa quidem vndecima hora, innumerabilium nos vulnerum labe sauciatos, per lacrymas sanat; rursusq. cum sanauerit, mercedem lacrymarum nobis confert. Istud quippe consuetum gratiæ ipsius munus est, vt postquam sanauit, etiam præmia sanitatis liberaliter exsoluat. Non ergo negligamus, fratres: sed operam demus, vt curemur atque sanemur. Hic enim per suam gratiã miseretur, & ignoscit Deus: illic autem non item: sed iustum ibi iudicium, & vltio deseruiet, & factorum omniũ retributio. Illic misericordissimus ille Abrahã, immitis atq; immisericors reperietur. Et qui pro Sodomitis, vt saluarentur, fuerat deprecatus, illic vel pro vno peccatore non supplicabit, vt misericordiam obtineat. Non ergo sinamus mentem nostram, terrenorum negotiorum vinculis constringi, fratres: sed imitatores, & consortes fieri studeamus sanctorum Patrum. Non recedamus ab illorum viuendi instituto: ne (quod absit) & eorum priuemur gloria. Adnitamur sedulo, vt cum perfectis viris coronemur: sin minus, saltem inter extremos, qui Domino placuerunt, laudari mereamur. Beatus ille profecto est, qui inter perfectos contendit coronari: sicut contra miser & infelix, qui hoc tempus vitæ suæ negligenter transegerit, vt indignus sit etiam * cum minimis collaudari. Beatus, qui corona & hæreditate dignus inuenietur Sanctorum, vocemq. illam benedictam audire merebitur, dicentem: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Quam illic, obsecro, tunc fratres, excusationem habebimus, si nunc hic neglexerimus? Secularis quidem aliquem fortasse prætextum inuenire poterit, quo suam negligentiam excuset, vtpote varijs seculi rebus distractus: nos vero quid dicemus, aut quæ impedimenta prætexemus? Vereor sane, ac pertimesco, ne forte hi, qui modo hic nos laudant & celebrant, illic tunc nos irrideant: & qui beatos hic nos prædicant, illic nobis illud ipsum exprobrent, atque insultent. Ne ergo, carissimi mei, dulcescat nobis hic negligentia, & mundi sollicitudo: vt non postea illic nobis amarescat æternus ignis, & vermis numquam dormiens. Quare resipiscamus, ac pœnitentiam hic paullulum agamus, dilectissimi, dum tempus adhuc suppetit; vt ab æterno illo igne liberemur. Ploremus in hac vita modicum: vt luctum ac planctum illum sempiternum euadamus. An non creditis Saluatoris nostri sermoni, quod repente sicut fulgur coruscans, ita erit & aduentus eius? Non intelligitis, quia fama præit: ecce hic, ecce illic? Timeamus igitur, & attendamus nobis ipsis, ne subito nos imparatos extrema illa præoccupet necessitas; incipiamusq. tunc nosipsos culpare ac reprehendere, nihil proficientes. Credite mihi, carissimi, quia * postrema iam hora est: credite quia consummatio istius seculi nunc appropinquat. Videte igitur, ne forte impleatur in vobis Prophetæ sermo, qui dicit: Væ his, qui desiderant diem Domini. Attendamus nobis, & totis viribus adlaboremus, ne inueniamur sicut seruus ille, quem, adueniens dominus eius, inuenit delitijs vacantem, & negligentia torpentem; partemq. eius cum * infidelibus ponens, diuisit eum: sed importune potius; atque assidue Dominum nostrum IESVM Christum glorificemus, ac deprecemur, vt a tenebris illis, & a stridore dentium nos liberet, suoq. regno dignos efficiat.

[Margin: Matth. 20. | Luc. 16. | Gen. 18. | *al. inter minimos commendari. | Matth. 25. | Esai. 66. & Matth. 22. | Marc. 9. | Matth. 24. | Marc. 13. & Luc. 17. | Matth. 20. | *al. vndecima. | Amos 5. | Matth. 24. | *al. hypocritis, vt in vulg.]

PRECATIO pia, efficax, salubris, & necessaria.

Obsecro te Saluator mundi Christe IESV, respice in me, & miserere mei, & eripe me a multitudine iniquitatum mearum. Irritaui enim ac spreui omnia bona, quæ fecisti mecum a iuuentute mea; irritaui, inquam, & irrito. Me etenim rudem atque imprudentem, fecisti vas plenum scientia ac sapientia; & multiplicata est super me gratia tua, quæ etiam meam satiauit * famem, & refrigerauit sitim; mentemq. meam tenebris plenam illuminauit, & cogitationes meas ab errore * reuocauit. Et nunc Domine Deus meus, adoro & imploro ineffabilem

[Margin: *al. humilitatẽ. | *al. collegit, atque reduxit.]

benigni-

A benignitatem tuam, infirmitatem meam confitens, remitte paullulum vndas
gratiæ tuæ, illamq. mihi in thesaurum tuum adserua, vt rursus * ipsa mihi lux *al. eam mihi tribuas in die illa.
sit in die illa tremenda. Ne igitur irascaris mihi, benignissime Domine: quia enim
inundationis illius fluctus ferre non sustineo, ideo audacter ac temere deposco;
nam supra modum multiplicata est in me, meaq. infirmata est lingua, illam elo-
qui atque explicare nequiens. Figura, ac splendor infinitæ gloriæ benedicti Pa- Heb. 1.
tris, aliquid iam mihi ex eius inundatione remitte: nam ignis instar, renes meos
& cor meum adurit. Dona autem eam illic mihi rursus, & in Regno tuo me sal-
ua: neque iniquitatum mearum memineris. Quia vero etiam postulare audeo,
cōcede mihi, obsecro, postulata mea: & fac mecum mansionem vna cum benedi- Ioan. 14.
cto Patre tuo, in die* reuelationis tuæ; quia tu solus vitæ meæ dator, ac Saluator & *al. aduentus tui.
B protector es. A cūctis notis meis iniquitates meas operi, & lacrymas meas suscipe,
planctusq. ad te meus appropinquet. Recordare quoque lacrymarum mearum,
quas coram sanctis tuis * martyribus effudi: vt in hora illa expauescenda miseri- *al. testibus.
cordiam consequar, & sub alis gratiæ tuæ protegar. Nam si mecum secundum
iniquitatum mearum merita facere volueris, sustinere nequibo. Ostende igitur Ps. 129.142.
in me indignum peccatorem, Domine, * ineffabiles diuinæ clementiæ tuæ diui- *al. ineffabilem benignitatē atque misericordiam tuam.
tias: meque latronis illius fac consortem ac socium, qui per vnum verbum, iu-
cunda paradisi virentia consecutus est; idque obtinuit, quod perfectis quibusq. Matth. 27. & Luc. 23.
repromissum est. Illuc, quæso, benignitate tua introducas me: abscondarq. ibi
in medio arborum eius; ac locum videam, vbi Adam occultatus est, cum * alacri- *al. claritate.
tate atque lætitia. Vbi ei dictum est: Adam, vbi es? Illicq. benignitati tuæ glo- Genes. 3.
C riam & honorem offeram, quia preces ac lacrymas meas exaudisti, & cunctas
iniquitates meas deleuisti. * Ponam in conspectu tuo lacrymas meas Domine, *al. Pone lacrymas meas in cōspectu tuo, ô Domine, &c.
vt consolationem accipiam in repromissione tua: vt retrorsum auertatur inimi-
cus meus, territusq. * conturbetur, dum in loco me conspexerit, quem præpa- *al. confundatur.
rarunt miserationes tuæ. Confundatur vero inimicus, qui in loco me iudicij vi-
dere expectauerat, * confususq. diffugiat: quia voluntas eius in me non fuit, ne- *al. & cōuersus in tenebras conturbetur.
que impura atque polluta eius cogitatio perfecta in me est. Ita deprecor, beni-
gnissime ac misericordissime Domine, qui solus absque peccato es, immacula-
tus, & incontaminatus; ineffabilem super me tuam bonitatem ac misericordiam
effunde, & præsta, vt ego, & omnes diligentes te, hæredes regni tui * effecti, *al. efficiamur.
tuamq. gloriam contemplanres, bonitatem tuam semper adoremus, dicamusq.
D cum iucunditate, vno pariter ore cuncti, qui immensam atque ineffabilem il-
lam tuam promeruimus cernere † pulchritudinem: Gloria Patri, qui creauit † al. claritatem ac maiestatem.
nos. Gloria Filio, qui saluauit nos. Gloria Spiritui sancto, qui * reparauit nos, *al. renouauit nos.
in infinita ac sempiterna secula seculorum. Amen.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES
Eiusdem Doct. Gerardi Vossij.

E *De vita Religiosa atque Monastica, siue de vera atque perfecta forma hominis Religiosi potissimum hoc suo satis longo Sermone agit Auctor: & qua ac qualis antiquorum SS. Patrum institutio fuerit, quantumq. ab ea dilapsi sint posteriores, describit, atque deplangit. tum qua ad Deum via reuertendum sit, & quomodo Sanctorum Patrum vestigijs inhærendum, exponit: & quæ vero monacho, omniq. Christiano facienda, quæq. omittenda ac fugienda sint, demonstrat. Horribilem diem Iudicij cunctis ob oculos ponit; & finem mundi breui adfuturum ostendit: quare omnes ad vigilandum, ac pie recteq. in hoc breui vitæ curriculo viuendum, serio hortatur ac monet. Multa exempla, ac documenta salutaria in medium adducit: & quo pacto diuina nobis semper imploranda sit gratia; quodq. omnium virtutum nostrarum merita in diuinæ gratiæ auxilium referenda sint, pulchre declarat. Heroicam quoque ac consummatam virtutem nobis proponit, eiusq. eximiam formam delineat: & quomodo ea varias complectatur virtutes; tum quibus eadem præcipue sit similis, commonstrat,*

strat exemplisq. ac similitudinibus & comparationibus aptissimis rem omnem patefacit, ornat, atque illustrat. precandi modum docet, & pia efficaciq. precatione suum denique Sermonem concludit. A

Sola autem institutio, quæ Patrum nostrorum temporibus vigebat, recte seruabatur: quippe qui fulserunt vt luminaria per totum mundum, &c.] Vbi alia lectio habet: Quàm dissimilis est hæc institutio atque viuendi ratio illi, quæ Patrum nostrorum memoria floruit: quippe quando refulserunt in omnem terram vt luminaria quædam, &c.] alia vero, aliquibus commutatis sic: Nam institutio illa, quæ Patrum nostrorum temporibus fuit, longe ab hac est alia, magisq. exemplaris: quippe in qua perseuerantes inter spinas, ac tribulos, hæreticos nimirum, atque impios homines, effulserunt tamquam luminaria in mundo, & velut pretiosi lapides, ac margaritæ clarissimæ resplenduerunt, &c.] Quod ipsum quoque hic pluribus Auctor demonstrat postea: vt etiam hoc eodem Tom. in Sermone duplici, in Patres qui temporibus suis in Christo obdormierunt. nec non in alio sequenti post Sermone, in eos qui antea in Christo obdormierunt, cuius initium est: Quid ita carissimi hodie serio seduloq. congregati sumus, &c.] vbi de his plura: de quibus & alibi sparsim, incidenterque sæpius.

Sancti probatissimiq. olim patres, iactis firmiter vnius regulæ fundamentis, canonem B quem semel arripuerant, ad finem vsque vitæ retinuerunt: nam alij quinquaginta annis, alij pluribus, &c.] Priscorum monachorum vitæ rigorem, & perfectionem, constantiamq. ac perseuerantiam indicat, illorumq. exempla imitanda etiam alijs proponit. Et sunt hæc simillima illis, quæ alibi in eamdem adducit sententiam Auctor, vbi habet: Canonem vnum retine, sicut etiam sancti fecerunt Patres, qui ad quinquaginta & vltra annos non mutarunt canonem ac regulam, &c.] vt habetur in Sermone parænet. de secundo aduentu Domini, & de Pœnitentia, in fine Tomi secundi: vbi de his quoque plura in nostris Scholijs. Quo etiam faciunt, quæ ab eodem hic adducuntur postea: ac alibi non vno in loco, & præsertim in Serm. de sanctis quibusdam Patribus, qui eius tempore obdormierunt: vbi Patrum antiquorum vitam perfectam in exemplum adducens, deprauatos seculi præsentis mores valde deplangit; viamq. eum Deo in gratiam redeundi saluberrimam, vt etiam hoc loco, proponit. Quod porro hic dicit, quosdam ad quinquaginta & amplius annos firmiter suum obseruasse canonem ac regulam monasticam, exemplo hoc ipsum alibi comprobat S. Abramij eremitæ: de quo in Sermone C eiusd. in vitam B. Abramij, hoc eodem tom. 3. vbi inter alia sic enarrat: Toto porro tempore renunciationis suæ, canonem seu regulam semel arreptam numquam mutauit; sed quinquaginta annorum spatio in vitæ religiosæ instituto se exercuit: omneq. temporis illius cursum quasi dies paucos reputabat; nullaq. satietate religiosi instituti sui capi vmquam poterat, &c.] ita de S. Abramio monacho; ibi.

Postea vbi habetur: Nam vbi Romanorum imperium fuerit impletum, omnia consummari oportebit, &c.] alia lectio habet: Completo siquidē Romano regno, seculum consummari necesse est.] & al. Romano quippe imperio completo, finis mundi aderit, &c.] Idemq. affirmare videtur alibi quoque Lactantius firmianus, ac præsertim lib. 7. de Diuino præm. cap. 14. sed magis postea cap. 25. vbi de postremis temporibus, deq. vrbe Roma agit, &c.] nec non S. Hieronymus in epist. 151. quæ est ad Algasiam nobilem fœminam. quæst. 11. Quid sit, quod Apostolus ad Thessalonic. scribit: Nisi discessio venerit primum, & reuelatus fuerit homo peccati, &c.] ad quod ibidē respondens posterius, sic ait: Nisi, inquit, venerit discessio primum, quod græce dicitur ἀποστασία, vt D omnes gentes quæ Romano imperio subiacent, recedant ab eis: & reuelatus fuerit, idest, ostensus homo peccati, in quo fons omnium peccatorum est; & filius perditionis, id est, Diaboli, qui vniuersorum perditio est, &c.] paucisq. ibi interiectis postea: Nisi, inquit, fuerit Romanum imperium ante desolatum, & Antichristus præcesserit, Christus non veniet: qui ideo venturus est, vt Antichristum destruat. &c.] ex quibus, alijsq. ibi sequentibus, quomodo in fine mundi inclinabit, ac desolabitur Romanum imperium, colligitur satis. In cuius quoque confirmationem S. Ioannes Chrysostomus in 2. Epist. ad Thess. cap. 2. homil. 4. sic scribit: Et nunc quid detineat scitis, ad hoc, vt reueletur ipse in suo tempore, &c.] paulloq. ibidem post: Quid ergo est, quod detinet ad reuelandum ipsum, hoc est, quod prohibet ne reueletur? Alij quidem dicunt, Spiritus esse gratiam: alij vero Romanum imperium, quibus ego potissimum adstipulor, &c. De quo, ibidem paucis interpositis, postea paullo clarius sic infert, ac dicit: Tantum qui tenet in præsentia, donec e medio fiat: hoc est, quando e medio sublatum fuerit Romanum imperium, tunc veniet ille. Et non abs re. Donec enim Imperij illius timor fuerit, nemo Antichristo statim subdetur: quando vero istud destructum fuerit imperium, vacantē imperij principatum E inuadet; & tentabit ad se rapere, & hominum & Dei imperium. Nam quemadmodum regna illa destructa sunt, quæ ante Romanum imperium fuerunt, vtpote regnum Medorum a Babylonijs, Babyloniorum a Persis, Persarum a Macedonibus, Macedonium a Romanis; ita & regnum Romanorum ab Antichristo, & ille a Christo, &c.] hæc ita ibi Chrysostomus.

Variat postea apud Auctorem lectio, vbi reperitur: In illo enim porto vnusquisque cum suis opibus ac mercibus, quibus ditatus intrauit, gloriatur & exultat, &c.] Cuius loco, al. est: Portus enim ille negotiantium est, in quem vnusquisque cum proprijs diuitijs ingreditur, suisq. illic ditatus mercibus gloriatur atque exultat, &c.] ac al. Portus siquidem ille, strenue laborantium atque negotiantium est, vt quisque in suo ibi patrimonio glorietur, & in mercimonio proprio exultet ac iubilet, &c.

A *let, &c.] agit autem de portu vitæ æternæ, in quo ſecurus lætusq. conſiſtet, qui hic bene operatus negotiatusq. fuerit. Quod porro immediate hic poſt additur:* An ignoratis, fratres, quòd ad nuptias vocati ſumus, in quibus Rex regum, ſponſus immortalis, ſerenus accumbit, *&c.] in alio cod. legitur: Neſcitis, cariſſimi, quòd Rex regum ad nuptias filij ſui nos inuitarit? cur obtorpeſcimus igitur atque negligimus, & non feſtinamus, &c.] in alio autem græco MS. iſta vſque ad locum: (Quocirca ſobrij ſimus atque vigilemus, dilectiſſimi, &c.) hic deſunt: ſed quòd ad rem faciant, & in alijs reperiantur exemplaribus etiam impreſſis, plane addenda hoc loco, & nullatenus omittenda cenſuimus.*

Et quid, quæſo, illi in die illa tremenda dicturus es? numquid quia propter te humiliatus ſum? quia pauper effectus ſum? *&c.] al. iſta ſine ὑποφορᾷ, leguntur hoc modo: Quidnam, obſecro, in die illa formidabili ad illum dicturus es; ſi tibi tua vitia hic expurgare ex corde neglexeris? Obſecro, dilectiſſimi, ſic agite, vt cum fiducia tunc coram throno expaueſcendo magni Regis, ac tot millibus Angelorum, dicere poßitis: Humiliatus ſum propter te, Domine, & egenus propter te effectus ſum, &c.]*
B *ſed priori lectioni, quæ per ὑποφορὰν, id eſt, ſubiectionem, figuram oratoriam, interrogando & reſpondendo effertur, potius hic inſiſtendum videtur: tum quòd plus in ſe acrimoniæ habeat, magisq. ad commouendum faciat; tum quòd in pluribus per nos collatis exemplaribus reperiatur, pluraq. in ſe membra contineat, ſicut legenti etiam ac conferenti patebit.*

Diebus ſingulis, veſperi & mane diligenter conſidera, quo pacto ſeſe habeat negotiatio tua: & veſperi quidem ingreſſus cubiculum cordis tui, examina temetipſum, *&c.] Veſperi & mane Conſcientiam quotidie examinandam docet, pulchramq. ac perutilem omnibus hic formam examinis conſcientiæ ponit, lectu obſeruatuq. ſane digniſſimam. Cui haud diſsimilem quoque examinandæ conſcientiæ rationem, alibi Magnus adfert Baſilius, in hæc verba:* Completo iam die, omnique opere cum corporis, tum ſpiritus etiam abſoluto, præclare fiet, ſi diligenter vnuſquiſque antequam cubitum eat, cum animo ſuo conſcientiam ſuam exquirat: ac ſi quid quis vel cogitauerit, vel etiam locutus fuerit eorum quæ non decent: vel ſi inter orandum minus attentus, aut in pſalmorum decantatione tædio anxius fuerit: aut communis vitæ
C deſiderio ſe ſenſerit titillatum, *&c.] ita Baſilius in ſermone de Inſtitutionibus Monachorum. cuius initium eſt: Homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei fuerat factus, &c. quod dogma memorabile in fine Serm. ibi ponitur.] De quo etiam apud Chryſoſtomum pluribus in locis habes, ac præſertim in Homilia 43. in cap. Matth. 12. poſt med. ibi:* Sedeat mens, atque cogitatio tua, iudex in animam, atque conſcientiam tuam: adducas omnia delicta tua in medium: ſcrutare, quæ anima commiſiſti, & pone dignas ſingulorum pœnas, dicasq. tecum aſſidue: quare hoc, atque hoc auſus es? quare illud, & illud perpetraſti? *&c.] Sed de hoc, clarius ac particularius apud eum tomo 5. in Serm. de Pœnitentia & confeſ. cuius initium eſt: Obſecro, flagito, ac ſupplico, vt hic peccata noſtra deploremus; &c. circa med. ibi:* Statim cum ſurreximus a lecto, priuſquam nos conferamus in forum, vel priuſquam aggrediamur opus aliquod, vocato miniſtro rationem ſumptuum petimus, vt ſciamus quidnam male, vel quid bene expenderit, *&c. paulloq. ibidē poſt:* Faciamus igitur hoc & in operibus noſtris, vocata conſcientia noſtra. Faciamus ſimiliter rationē verborum, operum, atque cogitationū; & ſcrutemur quid vtiliter inſumptum ſit, & quid in per-
D niciem noſtram: quis ſermo malus expenſus in conuicia, in ſales, in turpiloquia: quæ concupiſcentia oculum in intemperantiam prouocarit; quæ cogitatio cum damno noſtro in opus prodierit, vel per manus, vel per linguam, vel per cogitationes ipſas, *&c.] Plura huc facientia, conſequenter ibid. ſparſimq. alibi apud Chryſoſt. reperias. Quo etiam ſpectant, quæ habentur apud S. Dorotheum Abbat. in Serm. de conſcientia. qui incipit: Cum hominem Deus formaret, neſcio quid illi diuinum inſeruit, nempe conſiderationem, &c.] & in Serm. vt paſſiones, & morboſos affectus excidamus, antequam in malum animæ habitum tranſeant. vbi inter alia, de Examine conſcientiæ veſperi & mane faciendo, multa Dorotheus adducit, hiſce noſtri Auctoris, de examinanda conſcientia, monitis ac documentis, valde conformia.*

Imitare apem cariſſime, & admirabile eius cerne myſterium: quo pacto illa ex varijs, ſparſisq. terræ floribus ſuum colligit opificium, *&c.] Similia de Apis natura, admirabiliq. eius myſterio atque opificio refert S. Gregorius Nazianzen. in orat. in nouam Dominic. ſub fin. ibi:* Nunc ſedulæ apes relictis aluearibus, ſapientiæ ſuæ documentum præbent, atque ad prata conuolant, floresq. diripiūt, *&c. at Nicetas pulchre ac copioſe ibidem de iiſdē.] De quibus & Magnus Ba-*
E *ſilius in hexameron diuini opificij Homilia 8. vbi habet:* Pulchra decoraq. laude a Prouerbiorum auctore prædicata eſt apis, ſapiens operatrix nuncupata, adeo pabulum diligenter elaborateq. congerens; adeo ſapienter, adeoq. accurata, mirabiliq. arte apothecas mellis extruens ac fingens. In tenuem enim extenſa cera membranam, frequentes cellulas, denſas, ſibiq. continuas alias ſuper alias extruit, vt ipſarum adeo minutarum inter ſe vinculi denſitas vniuerſo ſit operi munimentum, ac firmitudo, *&c.] vbi operoſißima & ſolertis Apiculæ œconomiam pluribus deſcribit, ac celebrat. De qua, apud eumdem habes & alibi, vt in Homilia in Gordium martyrem, in ipſo mox initio, vbi dicit:* Naturæ lex eſt apibus innata, fratres dilectiſſimi, vt niſi Rex prius agmen præcedat, ab aluearibus nuſquam diſcedant, *&c.] ac*

paullo

paullo post: Quoniam igitur & nos, infirmitatis nostræ oblitos, celebritas martyris excitauit; age, & ipsi quoque quantum voce contendere licet, veluti bombantes apes vernantibus floribus circumfusæ, præclara ipsius gesta personemus, *&c.*] *De Apum quoque natura, reperies apud S. Chrysostom. in homil. 15. in Epist. ad Ephes. cap. 4. nonnullisq. alijs in locis apud eumdem. nec non apud Philosophum, lib. 3. animal. cap. 10. sed pleníus adhuc apud Plinium in natur. hist. lib. 11. cap. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 16. 17. 18. &c. vbi de Apibus, admirabiliq. earum natura atque cõditione, ex instituto magis agitur. de qua, & Virgil. lib. 4. Georgicon. alijq. alibi.* A

Longius postea vbi habetur: Sobrij igitur simus & vigilemus, fratres dilectissimi, in hoc breui vitæ nostræ tempore, *&c.*] *al. hæc nouo a præcedentibus capite, ac Titulo distinguuntur, atque separantur, multoq. hic plura in versione Camald. & alia antiquiore incerti Interpretis adduntur: quæ cum alibi apud Ephræm reperiantur in Paræneſ. 50. tom. 2. iuxta nostram editionem, consulto ijs hic prætermissis, nos græcis Romanis exemplaribus (vbi illa hoc etiam loco desunt) conformauimus; & hæc, vt ibi coniunctim, absque nouo Titulo, ac capite reposuimus.*

Deniq. sub finem totius longi huius Sermonis, vbi est: Ponam in conspectu tuo lacrymas meas Domine, *&c.*] *In vno aut altero MS. græco legitur: Pone o Domine, lacrymas meas in conspectu tuo, sicut & in repromissione tua: vt confundatur inimicus meus, quando me conspexerit in loco vitæ, quem mihi prapararunt miserationes tuæ: & confusus frustratusq. in tenebras conuertatur, non cernens me in loco, quem mihi ob peccata mea ipse præparaueras, &c.] Quæ cum deprecatoria sit lectio, bona & accommoda hoc quoque loco videtur, & probatur: quamquam tamen prior in pluribus mmss. reperiatur.* B

EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI, DE POENITENTIA. C

al. Eiusdem, De Pœnitentia, & confessione.

Eodem Interprete & Scholiaste Doct. Gerardo Vossio.

Vtilis ac necessarius hic est Sermo, siue Tractatus, ad Pœnitentiam studiosos eiusdem Lectores innitans, atque deducens.

OENITENTIA fertilis est fructus: quia omni ex parte præclarum Deo opus affert. frugifer est ager: quia tempore quocumque excolitur. Salutis est arbor: propterea quòd multos in peccatis mortuos resuscitat. Inseritur in ipsa, omnis cælestis conditio ac status: quia diuinitatis est consors. Gaudet namque ea Deus: quia quos peccatum moliebatur perimere, ipsa ad Dei reparat gloriam. Indemne, hæc Dei est marsupium: quia hominum animas, ne pereant, tuetur. Copiosus est hic Dei redditus atque prouentus: eo quòd homines afferat, & peccatores cumulatim congreget. Spiritales in ea consistere vsuras existimo: metit enim Pœnitẽtia, quæ non seminauit: nam corpus seminat corruptionẽ, & pœnitentia metens eam, ad castitatem eleuat. Peccatum seminat passiones ac perturbationes: & pœnitentia illas demetens, superseminat vitæ rationem laudabilem. Accipit ea, quæ non dedit pia vsuraria, repetens quæ non mutuata est. Dicit peccatoribus: date mihi peccatorum pondus, id mihi operis sit vsura. Fidem habes? da pœnitentiæ, vsurã fidei: in ipsa enim, fides tua * indemnata redditur. Peccatũ habes: hoc mihi, inquit, o homo, præbe: & exterminans illud, te sistam Deo. Quid Euangelium dicat, nosce: Pœnitentiam ait, opus atque negotiationem esse Dei: & qui bene negotiati sunt, duplicarunt summã. Boni quippe operatores, in ipsa venuste affabreq. fecerunt Dei agriculturam. per ipsam, fructibus ecclesiam impleuerunt: in ipsa, Dei horrea referserũt. Quin & per ipsam, terra facta est cælum: quia sanctis Angelis, qui sunt in terra, repleta est. Laudantur boni famuli, qui per Pœnitentiam, semen multiplicarunt. Remunerantur boni dispensatores, magno lucro Dei pecuniam fœnori dantes. Ex mercede, negotiationem discamus. A collaudationibus, cognoscamus semen: & a fœnore, summam exploremus. Quoniam enim D E

Matth. 13. 25 *Galat. 6.* ** ἀκατάκριτος al. ἀκαταίτητος, i. debito libera.* *Matt. 4. 13. 25* *Marc. 1. 4.* *Luc. 3. 8. 19.* *Matth. 13. 25* *Marc 4. &* *Luc. 8. 19.*

(inquit)

A (inquit) operati estis in eis, & quinque talentis alia quinque adiecistis; habe- *Matth.25.*
bitis potestatem super decem ciuitates. Domine, argentum accipis, & ciuitates *Luc. 19.*
donas? talenta *dedisti, & ciuitates tradis? Etiam, inquit, ciuitates sunt pœni- *al. dederunt.*
tentiæ agricultura. Quia enim vobis vestram comparastis salutem: & ego vos
principes populorum constituo, ad laudem & gloriam. Bene ergo dixerimus,
quòd marsupium Dei, sit pœnitentia: quia in ipsa, recta piaq. vitæ ratio consi-
stit. Nouit Deus, genus humanum conturbari ab inimico: & pœnitentiam ipsi
ad euersionem eius opposuit. Ille suadet peccatum: at pœnitentia parata est ad
peccantem suscipiendum. Inimicus *leges violare compellit: sed pœnitentia ad *ἀναγκάζει παρανομῆσαι.*
cõuersionem hortatur. Ille in desperationem impellit: ista spem salutis promit- *Antithesis pœnitentia. & peccati.*
tit. Peccatum, conscientiam diuellit: pœnitentia vero, baculus eius ad requiem
B efficitur. nam Dominus erigit elisos: verum per pœnitentiam id facit. Quando *Psal. 144.*
enim a Dauide dici audieris: Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt: *Psalm. 22.*
intellige quòd per pœnitentiam, istud fieri dixerit. Draco impietatem suadet, &
mœrorem parat: at pœnitentia hortatur, non esse angendum, neque desperandũ
de ijs quæ ad salutem pertinent. Excœcat malitia mentẽ: sed pœnitentia lucer-
nam accendens, Deum ipsi a longe ostendit. Lucerna pedibus pœnitentis, lex effi- *Psal. 118.*
citur: sed non sine pœnitẽtia. Quid ais propheta? Lucerna non oculis lucet? Num-
quid pedes, oculos habent? Quo igitur pacto omissis oculis, visũ pedibus attribuis?
Pedes animæ, sunt intellectuales oculi. Caro graditur, vt aliquem videat: verum *Pedes animæ sũt intellectuales oculi.*
anima intelligens, hunc licet immota contuetur. Igitur propheta lucernam ani-
mæ accendit: non enim materia indigent intellectuales oculi. In pœnitentia, lu-
C cerna fit lex: quoniam per eam, peccatores denuo cum Deo congrediuntur, ac *Psalm. 118.*
colloquuntur. Tenebris obducta est mens inique agentis, nec cernit bonitatem:
quia desperatione ipsam impleuit inimicus: at pœnitentia velut bonus medicus,
labores atque molestias, nebulásq. animæ adimens, lumen ipsi benignitatis osten-
dit: *Resipiscentiam impijs præcidit diabolus, asperitatem proponens pœniten- *ἀπόνοιαν.*
tiæ: at pœnitentia subdolam eius cernens vafritiem, maiori suauitate accedit, di-
citque: Solum Dei memineritis: & ego pro vobis decertabo. Mente complecti-
mini misericordiam eius: & ego cum suspirijs intercedam pro vobis. Solum leui-
ter ingemiscite peccatores, resipiscentes: & faciam vos domesticos Dei. Dixit
quoque propheta Esaias: Quandocumq. conuersus fueris, & ingemueris: tunc *Esai. 45.*
saluaberis. Ecce & testimonium tibi adduco, inquit, solum resipisce. Si ergo in- *Ezech. 18. 33*
D gemuerit peccator, confestim suspirando; & graue onus Draconis euadit, & mẽ-
te subleuata nebulam ignorantiæ depellit, & in tranquillitate oculus animæ erit:
subitoq. ipsam, pœnitentia ad salutem manuducet. Tuncq. non tantũ anima su-
spirabit, verum etiam lacrymas fundet maximo cum dolore: longo *quippe in- *διὰ χρόνου. al. post longum tempus.*
teruallo cernens Deum vt patrem, mouetur ad lacrymas; quia ex interuallo
vidit parentem: atque ideo erumpit in lacrymas, Deoq. persuadet, quòd patris
beneuolentiam amet; & sic a statu serpentino purgatur. Numquid audisti, quod
dixit Dauid: Lauabo per singulas noctes, lectum meum? Sed primum suspiria *Psalm. 6.*
edidit, & sic illacrymatus est. Ostendam etiam tibi hoc ipsum a maxima natura: A NATVRA.
quia primum ventus oritur, & sic pluuia succedit: primum tonitru cum fragore
perstrepit, & sic nubes distillat. Est gemitus absq. voce, sicut S. Paulus ait: quo- *Gemitus sine voce.*
E niam spiritus postulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. Recordatio Dei, pec- *Rom. 8.*
catoribus caussa fit gemitus. Rursusq. Dauid ait: Memor fui Dei, & delectatus *Psal. 76.*
sum. Nam qui resipiscunt, gaudent quòd a vinculis draconis liberati sint. Non
enim peius est vinculum, quàm quæ ex peccato fit excœcatio: neque funis, ad *al. Quia enim in peccati caligine versatur anima, &c.*
visus læsionem, perniciosior. *Donec enim in peccati tenebris versatur anima,
vinculorum custodia detinetur: & in carcere omnis luminis experte degens, * *al. atq. alibi Psalmus.*
ignorat se in ignorantia ambulare. Ait *quippe Psalmista: nescierunt, neque in-
tellexerunt, in tenebris ambulant. quoniã ignorantia, locus est custodiæ, animam *Psal. 81.*
facile

Coloss. 1. facile colligans atque impediēs. Dicit enim & Apostolus Paulus, quòd Deus nos ex potestate tenebrarum in regnum filij sui transtulerit. Erat quippe humanum genus, quasi tenebris conclusum, propter ignorantiam diuinitatis. David quoque suspirans, lacrymis lauit lectum suum: nam adulterio contaminatus erat; ideo & lacrymis stratum suum rigauit, quod nefario complexu polluerat. Idem enim de se ait: Laboraui in gemitu meo. Labor autem ipsius gemitus, lacrymarum est copia: labor gemitus, labor est cordis. Constat igitur & lacrymas multiplicari, præcedentibus gemitibus. Nam cum aduersarius se vinci conspicit, dum impijs desperationem suggerit, alium modum *aggreditur, assentationibusq. agit ac suadet manendum in passionibus improbis, deducitq. peccatorē in actiones turpissimas. At rursus ipsi pœnitentia se opponit: & a conscientia assentationem exterminans, pungit conscientiam, ferit cogitationem, vt dormitantem animam excitet. nam assentatio conscientiam turbat, nubesq. aduersus eam efficitur, & accessum ad Deum ipsi præcludit. Habet autem conscientia proprietatem naturalem, vt ineptias quascumq. repellat, atque illecebras. Et quando sæpe impudenter peccatum sese obtulerit: tunc, temporis progressu, conscientia superat. siue enim in tenebris, timore correptum reprehendit, quòd propter peccatum ista sustineat, atque suscipiat. (ait enim Scriptura: Fugit impius nemine persequēte. ac rursus: Iustus autem quasi leo confidens, absque terrore erit: fugiet vero impius etiam vmbram suam. Et lex dicit: Immittam pauorem in corda vestra; & fugietis, nemine persequente: terrebitq. vos sonitus folij, quod a vento rapitur.) siue in naue, maris ventis, fluctibusq. turbatum, suæ admonet impietatis: siue in terræ motu, in memoriā reuocat violatas leges; siue in via, dum solus est, reducit illi in mentem passiones ac vitia: demum nisi conuertatur, vbi in morbum inciderit, eum conuincit atque redarguit: ita vt ipse ob amorem vitæ, Deo polliceatur quæ ad peccatum tollendum & euertendum pertinent. Is porro mortem timens, patitur se a conscientia stimulari: & ad Dei, hominumq. mediatricem, pœnitentiam confugit. Quare nisi iucunda illi præsens vita videretur, venerabilem pœnitentiæ aspectum elůderet: at quia vult adhuc viuere, ærumnasq. ac pondus metuit; conuertitur ad Deum, vt plures adhuc annos viuat. Sic iuuenis ille in Euangelio affectus fuit: quippe qui primus sublata hæreditate paterna, in longinquam regionem profectus, substantiam cum meretricibus absumpsit: & in delirijs ac epulis cum turpiter versaretur, consumpsit omnes facultates. & non potuit ferre, ne ad modicū quidem, solitudinem: nam pœnitentia suauitatē prioris eius percipiēs vitæ, ad reprehensionē conuersa est, quòd non casu aliquo illud iter susceptū esset, sed inimici alicuius dolo atq; deceptione. Vnde vitam optabat, quā dixi desideraram: & cum non ferret afflictiones, reprehensionem tulit conscientię. Mollis igitur eius educatio, conuersionis caussa exstitit, ipsumq. vel inuitū perduxit ad pietatem. Quid ergo dicit adolescens? Ibo, inquit, ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cœlum, & coram te. O pœnitentiæ sapientiam. O artificiosam dispensationem: quia nullam prorsus iacturam fieri a Deo sinit, pœnitentia: nam aut longanimiter expectando, aut dissimulando, aut hortando, indēnitatem possessori tuetur. Sustinuit pœnitentia, adolescentem decipi atq; seduci: insultauit ipsi Diabolus: fecit in eo quod voluit. pœnitentia quieuit, reprehensio conscientiæ subticuit. iussus est a pœnitentia, tandem non *in fraudem ac perniciem inducere: & vbi tempus opportunum reperit, tamquam mater, sua viscera expandit, ipsumq. amplectitur medium, & e gremio nouercæ, id est, voluptatis, auellit eum, vt matri pietati restituat. Siliquas draco præbet obedientibus sibi: vitricus enim cum sit, alienis filijs non parcit. suadet paterna bona male abligurire. dormientibus, variarum curarum offert simulacra: expergefactosq. illudit, cernens ipsos nudos, ac pauperes. O vafritiem atque calliditatem Draconis. Sic quoque* primos parentes, Adam & Euam nudauit: Cum enim diuinitatem eis promi-

Margin notes: *Psal. 6.* — *Ibid.* — *al. inducit.* — *Conscientiæ stimulus.* — *Prou. 28.* — *Ibidem.* — *Leuit. 26.* — *Iob. 13.* — *Remorsus conscientiæ.* — *Luc. 15.* — *Ibidem.* — *Ibid. Luc. 15.* — *Ibidem.* — *μὴ ἐπιδίδωσι.* — *Luc. 15.* — *πρωτοπλάστους.* — *Genes. 3.*

Margin letters: A, B, C, D, E

A promisisset,instar vermium eos in terra versari effecit,* denudans ipsos.Nisi esset *al. eijciës atq; repellens eos.
pœnitentia,iamdudum humanum perijsset genus. Nisi cito manum defensionis
porrexisset: non sane iam mũdus consisteret. Dicit igitur adolescens: Pater,pec- Luc. 15.
caui in cælum, & coram te. Agnouit patrem,qui peccauerat filius, conuincens
esse vitricum & insidiatorem, qui eum seduxerat. vidit dolum, cognouit impo-
sturam; accurrit ad pœnitentiam, velut ad matrem. esuriuit diu, siliquis victi-
tans; sitiuit diu,in cœno se cum porcis volutans: verum pœnitentia,instar matris
benignæ, mamillas admouens, rursus adolescentem tamquam adhuc infantem Allegoria pulcherrima.
lactabat.pane eum per fidem enutriebat,& iuuenescentem pascebat;quia peccatũ
vires eius absumpserat: & nisi lac adhibuisset, sanitatem recuperare nequiuisset;
plane enim ex turpitudine debilitatus erat, sensu mentis naturali consumpto. Et
B cum præ infirmitate exurgere non posset, pœnitentia eum lactans,excitauit atq;
erexit: valde ægrotantem curauit,& patri suo reddidit; aberrantemq. ouem suo pa-
stori exhibuit. Cernis quo pacto pœnitẽtia restituit quodãmodo Deo, quod ami-
serat?Cernis eam non primum,quod austerum est,offerre peccantibus:verũ quod
gratum ac placidum est,simulq. suaue,& facile. Non mox ieiuniũ imposuit, non
abstinentiã ac temperantiam poposcit,non vigilias demonstrauit:sed a confessio-
ne ipsum *appellauit.a leuioribus ducit principia,sciens gratam & candidam esse *al.prædicauit.
conscientiã.Hæc namq. animam recipit,ac seruat;studetq. eius debitum exigere.
Hæc,pœnitentiæ a secretis est,festinatq. purgare eam: parit enim sollicitudinẽ,& CONSCIENTIAE BONAE PARTES.
solũ in cognitionem cupit mentem adducere, nouitq. illam in posterum sibi fore
obedientem. Nouit naturæ coniunctionem: hæc quippe eam enutriuit. Nouit
C animæ tractabilitatem ac facilitatem,quòd in ea instar sessoris atque equitis con-
sideat. persuadet pœnitentiæ,vt a leuioribus ad ipsam accedat,compensationem
eius exspectans. Solum,dicit,*ingemisce: & anima tibi ancilla erit. Solum intel- *al. gemitum requere.
lige, quod imperes ipsi: & ex semine exiguo,arborem vitæ producet. Solum cu-
pit * pœnitẽtiam sibi sociã,& vult hanc in peccatoribus firmare;vt facilius eos ad *al.mentem bonam suscipere.
Deum adducat. Subintrare cupit pœnitentia instar solis,& totam vult illustrare
mentem. Nititur partem in nobis possidere:& non multò post,* possessiones nos *al.heredes nos atq; possessores.
esse facit Dei. & quemadmodum fermentum,vbi incepit,totam massam fermen- 1. Cor. 5.
tat: ideoq. leuia atque facilia proponens,aspera ac dura occultat.Artificiosa,pru-
densq. est, & * draconis vafritiem nouit. instar canis cicatrices delingit, & non *al.& quia nouit versutiam draconis, incipit delingere cicatrices, &c.
vult dentes in profundum peccatorum defigere. Nouit eos instar porcorum,cœ-
D no gaudere: neq; vult eos reijcere, qui ipsam cupiditatibus & passionibus inqui-
nant. Si velut stercus impios abiecerit; improbus eos consumet porcus. si ipsos
tamquam cadauera repulerit;sæuus eos deuorabit canis.Ait enim in Psalmis pro- Psal. 79.
pheta: Exterminauit eos aper de sylua,& singularis fetus depastus est ipsos:quia
omnibus modis * insidiatur immundis. At pœnitentia tantopere humano parcit *al.obsidet immundos.
generi, vt etiam bestias * captas tandem saluet. quod in Dauide ostenditur:quia *al.a bestijs captos.
arietẽ de ore vrsi eruit,vt diuina in eo demõstretur bonitas. At quisnam hic vrsus?
iniquitas. & quis aries? Latro in cruce, propter iniquitatẽ affixus: qui ex iniquo 1. Reg. 17.
conuersus est; quiq. stimulatus a conscientia confessus est impietatem: agnouit NOT. Matth. 27. &
Regem gloriæ, & credidit ipsius diuinitati. qui cum solum verbum loqueretur; Luc. 23.
sicut Dauid arietem, ita & Christus ex mortis faucibus latronem exemit,atq. li- 1. Reg. 17.
E berauit. Non ergo fas est, fratres, salutem desperare, quibus mater adest pœni- Luc. 23.
tentia. Non licet,carissimi,desperatã spem salutis habere,sub eiusmodi matre nos
adhortante ac consolante. A * bestijs captos,in paradisum ad Deũ adduxit:& nos * al. Bestias captas.
auersabitur? Illorũ,cum extra Ecclesiam essent, misericordia ductus est:& nostri
non miserebitur?Illos licet nondũ credentes hortatur,atque inuitat: & nos iã cre-
dentes repellet?Nemo volens sumere quod non habet,id quod habet libenter de-
perdit: & quo pacto Deus & pater,quos sanguine acquisiuit filij sui,facile reijciet?
Nemo quod cum labore cõgregat,facile * dissipat:& quomodo Deus eos,qui ex *al.amittet.

gentibus in ipsum labore Apostolorum crediderunt, facile repellet? Numquid **A** frustra filij sui decreuit aduentum? aut sanguinis ipsius effusionem, pro nihilo reputauit? aut dispensationem mortis eius, vult abolere? aut gloriam resurrectionis ipsius, rem nihili duxit: vt nos, qui hisce saluari sumus mysterijs, facile auersetur? Ipse spiritum suum sanctum misit, & Ecclesiam sanctificauit, Apostolosq. ad Euangelizandum gẽtibus ablegauit: nisi igitur nos vellet saluari; frustra ac sine caussa, tot tantaq. præstitisset. Aut enim ignorasset, quæ ad nos pertinent; aut gentibus illusisset: at vtrumq. etiam cogitatu nefarium est: neq; enim ignorauit, neq; etiam superfluum fecit. Habet autem nos sibi gregem: & ipse pastor noster est, & nunc, & in paradiso. deditq. pœnitentiam, tamquam aquam purificatiuã. Quare si peccatis delictisq. abundamus; in ipsa abluamur: habemus eam pro lauacro non solum regenerationis, verum etiam reparationis. Si quid peccauerimus; per ipsam abluti, mundi euadimus. **B**

Leuit. 16.
Heb. 9.

Habuit lex, vitulæ cineres in aspergine: at nos pœnitentiæ mortificationem habemus. Ibi per cineres purgabantur: nos

Psal. 101.

autem panem tãquam cinerem comedentes, culpis atque criminibus liberamur.

Leuit. 14. & Num. 19.
Matth. 3.
Marc. 1.

Lex etiam hysopum, ad purgationem dabat: Euangelium vero, herbarum escam ad veniam, per pœnitentiam adnunciat. Herbis vescens Baptista, seipsum virum perfectũ reddidit: quia de pœnitentia prædicans, ipse pœnitentibus scopus euasit. Continebat & aspersio aquam purgationis: quia & apud nos, mensura, pœnitentes, aquam bibunt.

** Θυσιαστήριον.*

Dei * altare est pœnitẽtia: nam per ipsam, peccantes, eum placant.

Comparat pœnitentiã Euangelicam, cum Mosaica.

Quin & sumptu liberum, reddit accedentem: vt, quantum sit inter legem & Euangelium discrimen, intelligamus. Frequenter propter sumptus, aliqui in lege recusabant sua enunciare peccata; fiebatq. occasio mali, parsimonia sacrificij, **C** victimæq. inopia: sed ademit hoc Christus adueniens, dans pœnitentiam, quæ sacrificium est * sine sumptu.

** ἀδάπανον.*
Contra raro sacrificantes.

Arbitror serpentem gaudere solitum, ob raritatem sacrificantium: crimen enim reperiebat violatæ legis. Duplici arguebantur malo, abstinentes: & quia non cõfitebantur peccata, & quia legem despiciebant. Vides, quanta in nos beneficia contulerit Saluator? nam per pœnitentiam, vtrumq. radicitus exterminauit. Multi etiam non auari, non parsimoniæ deditis verum pauperes, non sacrificabant: at pœnitentia etiam pauperum prætextum anticipat:

De sacrificijs hæc veteris legis accipienda.

quia absq. impendijs placat, atque conciliat. Aliqui ex pigritia & negligentia, aut si facile victimam non inuenirent, non immolabant: at pœnitentia, omniũ prætextum, caussamq. compescit ac reprimit, conscientiæ sacrificium afferens. non enim quærit arietem, sed confessionem. non ouem postulat in sacrificiũ: sed de **D** conscientia confessionem. Non habes turturem, peccator? ingemisce: & Deus supra turturem, hoc tibi computabit. Non habes ouem? lacrymas funde: & pro sacrificio, æstimabitur tibi. Non habes columbam? adnuncia Deo peccata tua, & fient tibi holocaustomata. Si oraueris; suscipiet Deus, tamquam vitulum, precationem tuam. Si vere atque legitime procideris ei; super tauri victimam, computabit studium tuum. O maximam pœnitentiam. O res admirabiles in ea reconditas: quia vna cum sit, omnia potest. Terra fructus præbet, & armenta lanam: at pœnitentia, tãquam terra est, & sicut firmamentum: quia loco fructuum ac volucrum, fit peccatoribus. Cur opus tibi est, comparare ouem? pœnitentia

† al. hominibus calum est pœnitentia, quæ pro volucribus Deũ placat. & monet.
De hoc. in Scholijs.

Ecclesiæ armentum est. Quorsum opus habes, emere auem? hominibus † pœnitentia est, pro volucribus, Deum placans. Cur necesse tibi est, coquere similam? **E** pœnitentia citra fumigatum laborem, intercedit pro te apud Deum. O maximam Euangelij gratiam: quoniam totam legem correxit. Ipse sibi populus, in Ecclesia sacerdos quodammodo efficitur: quia conscientiam habet, pro sese sacrificium offerẽtem. Ex corde orat: & ipse pro seipso, Dominum placat. Non igitur

Exod. 19.
1. Pet. 2.
Esai. 61.
** al. Domini.*

in lege impletur oraculum Moysis: sed in Euangelio consistit. Aitenim ad Israel: Regale sacerdotium, gens sancta. Similiterq. Esaias: Vos autem, inquit, vocabimini Sacerdotes * Christi, ministri Dei omnes. Cęterum nullus ex Iudæorum populo

A pulò seipsum Deo offert: at in Ecclesia, etiam peccatores pœnitentiam agentes, *Similia etiam supra apud Ephræm: de quibus, & in ad-*
sacerdotes fiunt: quia seipsos Deo, tamquam victimam offerunt. O efficacem *stris hic Scholijs.*
pœnitentiæ gratiam: quoniam peccatores sacerdotes creat. O maximam in ea
consolationem: quoniam sacerdotalem pœnitentibus dignitatem tribuit. Nondũ
peccator liberatus est debito: & debitum iam per pœnitentiam superat. nondum
onus deposuit: & per gratiam, subleuatus est. propitiationem atque remissionem
non promittit, sed largitur: Non spe lactat peccatorem: sed † suadet ei, vt sola vo- *† al. sed sola eũ*
ce liberetur. Dicit ad eum: agnosce quod habes, & non exspectes. sed beneficiũ *voce tenes, persuadesq. quod*
adhuc maius. Intellige quod tenes:* & persuasũ sit tibi de futuris, ex concessa tibi *liberabitur.*
gratia. Agnosce diuinam misericordiã: quia libenter te amplectetur accedentem ** al. & nosce quòd iã tibi ip-*
ad ipsam; & ostendet tibi benignitatem: quia te ante remissionem, sacerdotem *se patrocineris.*
B constituit. O diuinam gratiam: quia antequam accipiat, prior concedit; & cum *De futuris confide, ob gratiam*
exiguum quidpiam cernat, magna donat. Nondum peccator ingemuit, & iam *tibi datã, &c.*
ipsi libertatem loquendi donauit. nondum lacrymas fudit: & præueniens, adi-
tum ad ipsum patefecit. Magna pœnitentia, & Deo longe dilectissima; quoniã
voluntatem ipsius vere efficit, & pontificis partes coram eo agit. nam ecce & sa-
cerdotes ipsi quotidie creat. Hæc, mensa est Domini: quippe per quam, hominum ** hominum salus pascitur.*
* est salus. Dicitq. Saluator: meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei, *Ioan. 4.*
qui in cælis est. Reuera igitur pœnitẽtia, Dei est panis admirabilis: comedit enim
per ipsam, confessionem conscientiæ: bibitque per pœnitentiam, lacrymarum
affectionem. Fructum boni odoris capit ex ea, verum suspiriorum sensum velut
vinum fragantissimũ accipiens. Varia atque distincta Dei fercula, sunt ista: con-
C tinentia atque temperantia, ieiunium, vigilia, & precatio prolixa; ac renunciatio
cum humilitate: his quippe lœtatur Deus,* plusquàm alijs victimis. Ait enim in ** al. & alijs. sed*
Psalmis: Nunquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum po- *eũ parafi hebr.*
tabo? Quid ergo Deus comedit, o Propheta: & quoniam potu delectatur? Re- *& syriaca.*
spondet Dauid, & ait: Cupis, vt comedat Deus? Si vis pascere Deum: immola *Psalm. 49.*
Deo sacrificium laudis; & omnem einsmodi victimam suscipiet. & redde altissi- *Ibidem.*
mo vota tua: offeresq. ipsi potum optimum. Dicit quoque Paulus Apostolus,
bonorum operum actionem, panem esse Domini: rationabile (inquit) obsequium *Rom. 12.*
vestrum exhibentes: nam omnes in vno pane Christi, vnum corpus sumus: in *Ibid.*
Christo enim, instar panis offerimur. Nam Christus est agnus Dei, qui tollit pec- *Ioan. 1.*
cata mundi: & peccatorum pœnitentia, immundã* amputat conscientiam. Qua- ** al. tollit.*
D re pœnitentiam agamus, qui peccauimus: vt vincamus diabolum. Agamus pœ-
nitentiam assidue: vt quæ grata ac placita sunt Deo, præstemus. Multiformis † & *† πολύτροπος.*
copiosa est pœnitentia, idqoq. varia ferculorum genera Deo apponit: Deũ quip- *Deus, vt varie*
pe per laudes pascit, vt diximus. & rursus, per confessionẽ eum pascit, per tempe- *per hominẽ pa-*
rantiam ac continentiã: per pietatem, & exercitationẽ. Pascit quoq; eum eleemo- *scatur pœni-*
synis varie: nam absurdũ foret, homines varijs vti prandijs, ciborumq. generibus, *tentiam.*
Deum autem vnico apparatu esse contentum. Ait ergo Christus ad misericordes: *Matth. 25.*
Quã diu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Sed quomodo, qui
præsens non est, beneficium accipit? qui mutuo nobiscũ non vtitur colloquio, quo
pacto apud nos comedit? qui non cõuocatur, quomodo simul accumbit? Ait pro-
pheta, quòd cœlum & terram impleat Dominus. ergo vbiq. adest; & gloriam re- *Hierem. 23.*
E cipit, dum glorificatur. Quid ergo, nonne & apud improbos præsens est? Imo vero
adest: sed vt reprehendat quæ ab ijs fiunt: non autem vt peccato adsentiatur. Nã
beneplacitum Dei, in sanctis est: at minarum animaduersio, inter iniquos. Et quo
pacto, dices, ait Propheta: longe abest Deus a peccatoribus? Docebunt id te cœ- *Psal. 118.*
ci: nã sol oritur, & ab ipsis non cernitur: sic & prope adest ijs Deus, & longe: pro-
pe, ad reprehensionem: sed longe, ad beneplacitum. Si quis in occulto quid agat, *Matth. 10.*
dicit Dominus; & ego ipsum nõ cernam? Prope igitur est, vt redarguat: at longe, *Luc. 8.*
quòd peccatores eum non videant. Quid ergo? iusti ne eum vident, quando bona

Ioan. 14. agunt? Euangelium te docebit, dicens: qui recipit ſermones meos, manifeſtabo A
Ibid. ei meipſum: veniemusq. ego, & pater meus, & manſionem apud eum faciemus.
Matth. 10. Quomodo erunt iſta? Dicit diſcipulis ſuis: Qui vos recipit, me recipit: & qui me
Luc. 10. & *Ioan.* 13. recipit, recipit eum qui miſit me. Quando ergo peregrinos, propter Chriſtum
recipis, vides Chriſtum. quando infirmos propter ipſum reficis, cernis eum.
quando quiduis propter ipſum agis, ſub aſpectu tuo eſt, & Deum aſpicis. Deus,
1. *Ioan.* 4. inquit Ioannes, caritas eſt: ſi caritatem habeas, vides quem in te habes. Quo autē
pacto vides? Rurſus auſculta: quādo de bono gaudes opere; etiam placet tibi ca-
CARITATIS EFFECTVS. ritatis exercitium, & opere obedientiæ oblectaris. Caritas ergo eſt gaudium, &
exultatio: eaq. tibi cooperatrix erit in operibus bonis. Vides Deum cooperan-
tem tibi: nullus enim ignorat eum, qui ſecum operatur. Caritas non repræſen-
tatur oculis carnis, neque videt iuſtitiam, nec alteri ſuam demonſtrat ſanctita- B
tem: ſed manifeſtatur oculis animæ, gaudens atque exultans in bonis operibus,
1. *Ioan.* 4. quæ facis. Vides Deum; & noli negare quin adſpicias eum: Deus enim caritas
eſt. An quia non vides temperātiam ac pudicitiam, ideo non cernis eam per ope-
rationes? Sic quamuis non videas Deum ſenſibilibus oculis, tamen per carita-
tem ipſum intueris. Omnis enim qui facit bonum, gaudet. Ideoq. Paulus dixit:
1. *Theſſ.* 5. Semper gaudete, ſine intermiſſione orate. Et quo pacto, inquis, ait Euangelium,
1. *Ioan.* 4. quòd Deum nemo vidit vmquam? Non, inquam, vidit quiſquam eius * magni-
* τὸ μέγεθος. tudinem, aut naturam. verum per ſigna viderunt Sancti: per ignis rubum, Moy-
Exod. 3. & *Actor.* 7. ſes: per turbinem, Iob: per nubem, Eſaias: per lucem, Paulus: per vocem, om-
Iob. 38. nis Iſrael: & nunc ſancti per operationes, dum ſcilicet quaſi per quædam media
Act. 9. &c. manu ducuntur. Reges qui non ſunt noti, pictorum artificio innoteſcunt. Non C
vidiſti Regem: ſed ipſum in imaginibus cernis. Non aſpexiſti artificis perſonam:
ſed in artificio cernis hominem; & ſic ipſum vides, eumq. velut præſentem lau-
* ἀπὸ τῆς γλυφῆς das, & ſuſpicis. Non noſti fabrum ſtatuarium: ſed ex * ſculptura cernis ipſum,
& apud alios eum prædicas. Vides ab aliquo iugulatum eſſe leonem: & licet non
1. *Reg.* 17. conſpexeris eum, admiraris tamen propter fortitudinem. Cum de Dauide audi-
* *al. Philiſtæū.* mus, quòd lapide occiderit * Goliath: cernere videmur ipſummet iuſtum, & a fide
Pſal. 129. virum ſuſpicimus. Ait & in pſalmis: Fiant aures tuæ intendentes, in vocem de-
precationis meæ. Vnde diſcimus, etiam per auditum, nos poſſe videre: atque ita
& nos ſi velimus, per bonas operationes videmus. At prophetæ, clarius perſpica-
* ἐξεώρων. *fort.* ἐθεώρουν, *ſpectabant.* ciusq. cernebant: quia euidentiore efficacitate * impellebantur. Atqui in rebus
ſub adſpectū non cadentibus, licet plus minusve videre: ſicut & inter bene agen- D
tes, alij minus, alij magis in bono ſe occupant. Et ſunt qui amplius adnituntur,
& qui minus laborant: aliiq. qui minus ſatagunt, & qui plus efficiunt: ſicut iu-
ſti, qui paruis actionibus, magis Deum flectunt ac placant, præ nonnullis qui
Similia habes in Tract. De vitae lingua, tom. multa faciunt. Non enim ad actionem reſpicit Deus, ſed ad propoſitum volun-
tatis: & non intuetur quòd fit, ſed quo quid ſtudio ac propenſione peragatur.
Marc. 12. & *Luc.* 21. Vidua paupercula ſoluet dubij iam dicti quæſtionem: quoniam duobus obolis
ſuperauit diuites auro abundantes. Et in tabernaculo teſtimonij, qui caprarum
Exod. 25. 35. 36. pilos obtulerunt, ſimul cum opulentis benedictionem acceperunt: & qui byſſum
Ibidem. cum auro nebant, ſimiles ijs erant qui pilos ad operimentum tabernaculi texe-
NOT. bant. Cernunt ergo ſancti Deum multifariam: quemadmodum multis etiam
eum modis paſcunt, per * operationem, & gratiam. Eſt vero & differentia ope- E
* *al. per actionis differentiam, et gratia.* rationis, & gratiæ. Omnes ſiquidem paſcunt: ſed plus cunctis, pœnitentia feſtū
Deo agit. * quoniam & in Euangelio dicitur, quòd magis gaudeat Deus ſuper
* *al. cum etiam Euāgeliū dicat* vno peccatore pœnitētiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis. Feſtum
excitat Deo pœnitentia: quoniam & cœlum mouet ad epulas: & angeli lætantur
Luc. 15. dum pœnitentia ipſos inuitat ad prandium: cunctiq. cæleſtes ordines epulantur,
* *al. lætitiæ ſigna exhibentes.* per pœnitentiam * ſeſe recreantes. Non ijs vitulos immolat, non oues: ſed ho-
minum peccatorum ſalutem, in exultationem apponit. Peccatores pœni-

tentia

A tentia immolat, sed rursus eos viuificat. Mortificat ipsos: at denuo a mor-
tuis eos resuscitat. & quo pacto? audi: Peccatores accipit, & iustos eos effi-
cit. Heri mortui erant: hodie Christo per pœnitentiam viuunt. Heri alieni A contrarijs.
& inimici: hodie domestici, & amici Deo. Heri iniqui, & hodie sancti. Magna
fornax est pœnitentia, carissimi: æs accipit, & illud in aurum commutat:
plumbum tollit, & argentum reddit. O quantum, ad Deum præbet aditum,
pœnitentia: quantam negotiationis suæ affert vtilitatem. * conflat: & stipen- * Χωνεύει.
dia a possessore non repetit. conflat: & lignis, igneq. non indiget. conflat, &
operarijs nõ opus habet. Quæ ars? quod inuentum? quæve commutationis po-
tentia? Ipsum sese adurit plumbum: quonam pacto? quoniam ipsi sibi peccato-
res efficiuntur * fornax. ligna comburit ignis: & mercenarij, a peccatorum recor- * Χωνεία.
B datione, ignescunt. Vsqueadeo vero suspiria animam incendunt, spirantia ad-
uersum corpus, vt in seipsis liquefieri, ac solui dolore videantur: tanta in ipsis re-
peritur dulcedo, atque * leuatio. Tunc enim solui incipiũt malitiæ vincula; quan- * Κουφισμός.
do ingemiscendo fleuerimus, & omissum priorem vitæ statum purgauerit pœni-
tentia: quæ, etiam antequã menti permista sit gratia, ex plumbo aurum facit. Vi-
disti vitrũ, quomodo hyacinthini reddatur coloris, & smaragdini, atque sapphy-
rini? non etiam ambigos, quin pœnitentia ex plumbo argentum, & ex ære au-
rum faciat. Si porro ars humana nouit naturam commiscere naturæ, & commu-
tare quæ prius erant: quanto magis gratia Dei etiam amplius efficere poterit? DIVINAE
Vitro aurea addidit folia homo: & aspectu factum videtur aurum, quod antea GRATIAE
vitrum. Sic & gratia eum, qui heri iniquus erat, & transgressor legis; hodie ser- EFFECTVS.
C uum Dei efficit; non solum * superficietenus, sed etiam quoad conscientiam, se- * ἐπιπόλαιος.
cundum Deum. Si enim aurum admiscere voluisset homo, vitrum aureum effe-
ctum fuisset; sed damnum vitans, excogitauit structuram * atque immissionem * ἐπίθεσιν.
tenuissimi folij: at pœnitentia benignitati confisa Dei, resipiscentem gratia Spi-
ritus sancti temperat, totumque omni ex parte hominem, filium Dei efficit, vt * ἐπίθεσιν.
aliquam non habeat * iniectionem. Sancta lex docuit vniuersa sanctuaria ex au- al. immissionem.
ro formare: nec locum reliquit vacuum in thesauris legislator: vt discamus San-
ctos Dei, perfectam habere sanctitatem. Non reliquit leuitatem in sanctis vasis:
vt non habeat quidquam inane, aut quod non aliquid agat minister Dei. Non
reliquit vacuum locum in sanctis suis vasis: vt ne clam irrepens ac sese insinuans
inimicus, vbi abscondatur, inueniat. Dixit & quidam Sapientum: Si spiritus pote- Eccl. 10.
D statem habentis ascenderit super te; locũ tuum ne dimiseris. Audi qui pœniten-
tiã agis: & ex toto corde ac anima ad Deum accede. Audi peccator, & integram
perfectamq. pietatem retribue: tu teipsum * conflas, tu teipsum examinas, tu teip- * Χωνεύεις.
sum mutas. Nõ erit tibi vllus alius, cuius tu minister sis. Nulla tibi excusatio erit,
cur minus integer esse debeas. Quòd si exterius dumtaxat pietatem ostentes: fu-
catus es * & simulatus. Si leuitatem habes, aut locum vacuum; non poteris esse vas * ἐπίπλαστος.
sanctum. nam vacuus locus * imperfectum te demonstrat: oblatio autem perfe- * al. imperfectum ostendit.
ctas hostias sacrificat. Agnum enim, inquit, absque macula, masculum anni- Exod. 12.
culum offeres Domino Deo tuo. Dicam tibi, quomodo quis in pœnitentia Leuit. 1. 3.
reddatur perfectus: vt ratione percepta, excusationem non habeas. quare au-
sculta: De veneficio atque incantatione, te pœnitet? omne eius vestigium exter-
E mina. Ne deferas * clara, & in occultis verseris. Desijsti occidere homines? etiam * al. ne claritatem deferas, vt in obscuris verseris.
linguam tuam cohibe, ne calumnietur quempiam; nec maledictis incessat, ne-
que sese implicet. De idololatria pœnitentiam agis? fuge diuinationes, augu-
ria, obseruationes, atque vaticinationes: cum & istæ sint partes idololatriæ, quip- Idololatriæ partes quænam.
pe in quibus coniecturaliter vaticinia, atque diuinationes exercentur. Caue, at-
tendas astrologicis, mathematicis, ac prodigiorum * interpretibus. De forni- * al. interpretationibus.
catione doles? totam eam contemne, ac damna: quoniam omnem ea lasciuiam
generat. Abstine a risu, a scurrilitate, a turpiloquio, a gula ac crapula: nam ista

viam ad fornicationem sternunt. De iniustitia pœnitentiam agis? omnem eam A
repelle, atque propulsa: nam omnem hæc auaritiæ excessum ac superfluitatem
producit. De periurio te pœnitet? penitus a mendacio fraudeq. recede: nam barathrum,
atque vestibulum periurij, est mendacium. De improbitate atque malitia
te pœnitet? fuge iracundiam, odium, atque inuidiam: resiste timiditati &
ignauiæ, omniq. peruersitati. De stultitia doles? non solum spectacula deuita;
Redire ad vomitum. sed etiam domi, & vbique locorum, risum, omnemq. oblectationem mundanam
† περὶ κακοδοξίας. repelle: nam reuerti ad vomitum ista omnia cogunt. De praua in † fide sententia,
** περὶ δυσπιστίας.* doles? cum hæreticis ne verseris. De superstitione * atque infidelitate doles? omne
conuiuium fuge plebeium. De cõtentione, pœnitentiã agis? adsuesce linguam
tuam responsionibus placidis. Tu teipsum per pœnitentiã conflas ac liquefacis,
qui peccasti. tu teipsum ex mortuis resuscitas. Si ergo ex dimidio quid egeris, te B
ipsum iniuria afficis: nam si quod propemodũ, & paullo minus fit, habetur mutilũ
& imperfectum: quanto magis dimidium? Nisi enim integre atque perfecte
resipiscas; ex dimidietate tantum es iustus. Nihil vero profuerit porcum pro dimidio
dumtaxat mundum esse; cum vngulas non solidas, sed scissas habeat: nam
** ὡς ὗς, καὶ ὡς δασύποus.* omnem abiecit munditiem. Et tu, nisi perfecte conuersus fueris; instar * suis, &
leporis eris: nam is quoque dimidia ex parte mũdus est. ipse enim ruminat quidem,
sed vngulas fissas non habet; sus vero scissas quidem habet vngulas, verum
Matth. 8. non ruminat. & ambo sunt similiter immundi. Ait porro Saluator: Nolite
sancta proijcere canibus, neque margaritas ante porcos: vt ostendat ex dimidietate
NOT. accedentes, velut porcos esse: & ad peccatum reuertentes, tamquam ca-
2. Pet. 2. nes: quippe qui ad proprium reuerti solent vomitum. Plene igitur & perfecte C
Num. 21. omnem abs te repelle malitiam. Moyses propheta, quando peccauit populus;
Ioan. 3. imperabat ijs, vt serpentem crucifigerent, hoc est, peccatum destruerent: & non
Pulchra explicatio. fecit illum inanem ac vacuum, sed fusilem statuã ære solidam. Quid ita? vt ostendat
tibi, quòd perfecte ac prorsus malitiã auersari debeas. Totumq. eum æneum
1. Tim. 6. effecit: quoniam radix omnium malorum, est auaritia. Fusilem igitur eum ex
fornace sumpsit: vt flammam tuam in mentis corruptionem, effusam reprime-
NOT. ret. Tria autem ista crucifixit: quòd per ea, mors animæ occasionem habeat.
Num. 21. Serpens erat, quod cernebatur: quia & in serpentibus, correpti fuerant. Et quare
in serpentibus? quoniam primorum parentum sensum, consiliumq. resumpse-
Genes. 3. rant. Illi, in esca duplicis fructus, præuaricati sunt: isti in cibis murmurarunt.
Nu. 14. 17. 21 Illudq. in absentia de aliquo mala loqui, murmur obtrectationis est. Propterea D
Psal. 77. & Psalmus dixit: Et locuti sunt contra Deum, in solitudine. Quare etiam in pa-
Num. 20. radiso, quod factum est per serpentem, murmuratio fuit. Dixit & Malachias
Malach. 23. propheta, † quòd Israel obtrectasset Christo Domino. At isti dixerunt: In quo-
† al. Obiecit & Malachias propheta Israelitis, quod obiecti essent Domino, &c. nam detraximus ei? an non propter similem actionem, ob quam caussam substrati
sunt serpentibus? vt discant Draconem, qui Adamo mortem conciliarat,
etiam ipsis mortem intulisse. propterea enim in ligno serpentẽ suspendit; vt * &
** al. vt arborem ostendens, similitudinem persuadeat.* arborem per similitudinem demonstraret: & qui in eum, aciem oculorum intenderent,
saluarentur; non per serpentem, sed propter pœnitentiam. Cernebant
quippe ipsum, & peccatum in memoriam reducebant; ad conuersionem vero
stimulabantur, & rursus saluabantur. Etenim pœnitentia, etiam eremum, domum
Dei efficiebat: nam populus qui peccauerat, per pœnitentiam congrega- E
tio Ecclesiæ fiebat. Quin & inuiti Crucem adorabant Iudæi: nam & Deus ip-
Num. 21. se duritiem cordis eorum prædixit. O impietatem Iudæorum: quoniam serpentem
adorant, & Christum auersantur. O temulentiam, & contumeliam ipsorum:
quoniam propter serpentem, Crucem colunt: & crucifixum Christum
non adorant. O insanam eorum conditionem: quoniam malitiam quidem venerantur:
pietatem vero impugnant. Hæc autem Deus in serpente ante demon-
Num. 21. strauit, Iudæorum impietatem damnans. Hæc prædixit: quòd serpentem potius
quàm

A quàm Christum essent adoraturi. Ostendit, quòd idola colant: non enim Deo obediunt. Prædixit futurum, & finem significauit: mortuum serpentem iustis in Christo futurum: at Iudæis viuum & operantem creditum iri. Aeneus draco: quid ita? quia nouerat Deus, Israelem, vitium ac scelus idola colendo, esse adoraturum. Atque ideo Deus serpentem crucifixit: vt ostenderet malitiam mortuam esse obedientibus Deo. Mortificauit peccatum: & Iudæi suis operibus ex mortuis ipsum suscitarunt. Ecce impiorum potentiam: quoniam & ipsi ex mortuis excitant. verum maledicta atque execranda talis est a mortuis resuscitatio: nam paullo post, instar monstri alicuius recedet. & quoniã vanitatis signiferi sunt Iudæi: ideo & ipsi euanescent cum operibus suis. Dixit ergo Deus Iudæis: Adorate Crucem, quoniam in ea saluabimini: at ipsi illa relicta, se ipsi diabolo subiecerunt. Deus draconem ligauit: & Iudæi ipsum soluunt. Deus * Christum in propria Cruce crucifixit: & Israel non credidit. Ascendit in crucem, non tamquam condemnatus; sed vt draconem crucifigeret: & Israel ipsum crucifixum non recepit. Vultis vobis ostendam, quòd duæ erant * Christi tempore cruces? A latronibus discite. Vultis videre, quòd Draconem dimiserint Iudæi; vt Christum non susciperent? Permittentes enim innocentem crucifigi, Christum, Barabban instantet petierunt donari ipsis. Quem Deus condemnauit, dimiserunt: & Christum insontem condemnarunt. Cernis, quomodo Draconem Deus mortificauit: Iudæi vero ipsum suscitarunt? Ait Dominus: Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes. vt demonstret se in cruce sua crucifixisse malitiam: sicut & pater eius in eremo fecerat. Duplex vero inest Cruci mysterium, C vniuersum vero vtilissimum, remissionem peccatorum continens, malitiæ interemptionem, Dei cum hominibus reconciliationem, mortis destructionem, & salutem in acquisitionem regni: mortemque draconis indicans. Propterea dicit Saluator: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet filium hominis a Iudæis. Exaltationem, appellat crucem: declarans suam aduersus draconem, victoriam. Exaltationem, vocat crucem: suam denuntians resurrectionem. Exaltationem, crucem nuncupat: significans suam postea in cœlos ascensionem. Attende porro, non dixisse Deum, occidi serpentem debere ab obtemperantibus ligno. Omnia enim vanitas è corruptione in corruptionem tradit: vanitatis autem soror, perditio est, atque interitus. Nam inimici, sua sunt germina, ac fœtus: ex quibus & satorem cognoscamus, cuius sit naturæ: D cognoscentesq. fugiamus improbitatis eius conditionem. Attende igitur, ne te draco cogitatione Aegypti decipiat: vt non sicut Iudæi, in solitudine moriaris. Nam ecce & rebus absentibus, peccatum committitur: quare malitiæ iniquitatem atque versutiam depelle. Non habebat Aegyptum Israel in solitudine: verum per recordationem, menti eam exhibuit. vidit hostem, & sibi Aegyptum animo finxit: ad illãq. regionem concupiscẽdam, mentem excitauit, lebetes ollasq. reduxit in memoriam: & voluntatem inflammauit, cogitationi carnes obiecit: & carnis concupiscentiam renouauit. alliorum, & cucumerum amorem accendit: vt animum impelleret, ad panem, quem Deus dederat, condemnandum. Intellige quod dico, & clare ausculta: quoniam si locum habeas vacuum, habet * quo irrepat impietas. Ita etiam cum Eua fecit, per concupiscentiam id E agens: ipsamq. ad inobedientiam erga Deum traduxit, & præuaricationem mandati. Quòd si ergo de gulæ vitio pœnitentiam feceris; de toto eo, plene te pœniteat: nam per minima rursus irrepit, & per contẽptibilia decipit mentem. Scio malum non esse, Dei creaturis frui: malum autem committitur, dum quis non cum discretione * comedit. Multi graue esse dicunt Euangelium, quod in sola quoque cogitatione, peccatum constituit. Sed ecce, etiam lex hoc facit: concupiuit quippe Israel Aegyptum, & tamquam ibi esset, condemnatus est. concupiuit carnes ægyptias: & quasi eas comedisset, repulsus est. Recte igitur dixit Euan-

Ibid.
NOT.
* al. peccatum.
Coloss. 2. & 1. Pet. 2.
* al. sub Christo cruces.
Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18. 19.
Luc. 10.
Duplex Crucis mysterium.
Ioan. 3.
Exaltatio, crux dicitur.
Vanitatis effectus mali.
Exod. 16.
Exod. 16. & Num. 11.
* al. per quem.
Genes. 3.
* al. participat.
Matth. 5.
Exod. 16. & Num. 11.

Matth.5. Euangelium : Si quis viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœcha- A
tus eſt eam in corde ſuo. Iſraelem metus cohibuit Pharaonis, ne remearet in
Aegyptum : & re infecta, adulterum murus impediuit, ne alienam coniugem
corrumperet. Illos viæ tœdium remorabatur, ne irruerent in Aegyptum : &
* al. impediuit. hunc ſeptus locus atque munitus * retinuit, ne ſcelus perpetraret. Bene ergo con-
cupiſcentiam operis damnauit Deus : quoniam corda intuetur, nouitq. ſi pote-
ſtas affuiſſet, eum ſane peccatum admiſſurum fuiſſe. Rurſus quidam dicunt :
Matth.4. & Luc.4. Quo pacto omnia regna terræ, Chriſto in ictu oculi, diabolus oſtendit? Ab Iſraele
Exo.16. Nu.11. addiſcant : quoniam totam ei Ægyptum inimicus tāquam præſentem exhibuit.
* διὰ ὑποβολῆς. Illi per concupiſcentiam adſpiciebant : at Chriſtus per * ſuggeſtionē illa videbat.
Matth.4. & Luc.4. Cernebat ille quod agebat, putās ſe decipere Dominum : & licet longe ſit diuer-
ſum, non tamen magnum eſt & incredibile quod dicitur. propterea & omnem B
ſuum impetum atque conatum inimicus euacuauit; cūctaq. terræ regna ideo ipſi
Ibidem. exhibuit: ſtudebat quippe falſis eū præſtringere phantaſmatis atque imaginatio-
nibus, verum nihilo ſecius irriſus eſt. ſtudebat eum ſupplātare atque decipere: ſed
APOSTROPHE AD POENITENTEM. euerti ac deturbari ipſemet properabat. Ad te porro ſermonem dirigo, qui pœni-
tentiam agis: ne locum vacuum retineas. Te alloquor: vt propter petram, firmus
Matt.4. 10. ſis ac ſolidus. Propterea enim & Petrum vocat Apoſtolū, qui prius Simon appel-
Marc. 1. 3. labatur, vt fidei ſuæ nobis firmitatē proponat, atque deſcribat. Ait etiam Prophe-
Pſal. 111. ta, confirmatum eſſe cor pij ac iuſti; ne commoueatur. Debes ergo & tu firmiter
Matth.26. pœnitentiam agere, vt Petrus: quoniam firmiter peccaſti. Dic mihi: quando for-
nicationē committebas, nonne anima ſimul cum corpore ad actionem concurre-
bat? & quomodo nunc corpore dumtaxat vis reſipiſcere, & caſte te gerere? Quan- C
do furabaris, mēs tua cum carne annitebatur: & quo pacto nunc dicis, ac vis ſolo
* al. conſtans haberi. habitu conſtantiam * probare? Leges non iudicant, niſi opus coarguatur & con-
uincatur: neque puniunt eos, qui habitu ſolo ſint & figura homicidæ: Sic & Deus
non amplectitur pœnitentiam; niſi ea opus firmum ſolidumque demonſtret.
* διαβήματα. Multi Regum greſſus * atque inceſſus imitantur; alij Tyrannorum actiones : &
non tamen ob id tamquam tyranni cenſentur ac iudicantur, aut illi velut Reges
adorantur. & pœnitentes niſi firmiter atque conſtanter pœnitentiā egerint, tam-
* ὑποκρινόμενοι & al. ὑποκρινόμενοι. quam * ſimulatores æſtimabuntur. Eſto vas firmū, & ad omne opus bonum per-
fectus atque aptatus: vt inter ſanctos theſauros recondaris. Eſto petra: vt in funda-
Admonitio ſaluberrima. mento, vtilis exiſtas. Eſto lapis pretioſus : vt non inter ſuppoſititios, & falſos iu-
diceris. Non ſolum vnum perpetrant peccatum, qui ficte ac ſimulate reſipi- D
Contra ficte reſipiſcentes. ſcunt, ſed multa : nam & alijs auctores ſunt, vt pro forma dumtaxat pœniten-
tiam faciant. atque hi ſunt illuſores, multoq. deteriores ijs qui in homines pec-
cant, quòd ipſum quoque Deum irridere nitantur : non ſolum enim non remit-
titur talibus peccatum, ſed etiam adijcitur. Simulator enim talis factus eſt pie-
tatis, & non cultor. pietatem deridet, & impietatem adijcit. bonos mores effin-
git atque prætexit, & potius ſpectaculum riſus excitat. Iudæi damnant, & gen-
* al. Chriſtianos in Eccleſia vitam improbam ducentes. tiles pro infamia notant, videntes * eccleſiam a virtute ac probitate alienam : &
Deum in huiuſmodi hominibus irrideri. Strenue igitur reſipiſce, qui peccaſti :
vt remiſſionem quoque conſequaris. Vere dixit Paulus, quòd qui ſuperædificat
1. Cor. 3. ſuper fundamentum ligna, fœnum, ſtipulam, detrimentum patietur : & non
Pulchra verborum Apoſtoli expoſitio, eorumdemq. applicatio. ſolum de prædicatione, hæc ait Paulus; ſed etiam de actionibus : neque ſolum de E
doctrina, verum etiam de pœnitentia. Fœnum vacuum eſt, & inane. Si quis
igitur non firmiter pœnitentiam egerit, ſtipula eſt. Ligna ſunt, quæ in aquis flui-
tant, & in ſuperficie manent. Si quis ergo non firmiter ad pœnitentiam acceſ-
1. Cor. 3. ſerit, lignum exiſtit. & non ſolum abijcitur talis : ſed etiam in igne (inquit) com-
buretur. quid ita? quia & multos impediuit, & Deum illudere cogitauit. Se-
ipſum autem & ex ferro aurum facit, qui vere pœnitentiam agit; rurſusq. ex li-
gno petrā. & quando legitime reſipuerit, ſeipſum ex mortuis excitat & e tenebris

lux

A lux efficitur. Ergo etiam * creare nouit vir pius. Pœnitentia enim ei caussa diuinæ virtutis redditur: ipsum e mortuis suscitat, atque Apostolicam dignitatem largitur. Nouit quippe pœnitentia etiam Apostolos constituere: hæc Petrum propriæ dignitati restituit, sua negatione * collapsum. Hæc Apostolos apostolico exornauit gradu, aliquando scandalizatos, & retrorsum conuersos. hæc, Paulum Apostolum creauit: quoniam ipsum persecutorem, vt Christi seruus fieret, compunxit. O artificiosam pœnitentiæ gratiam: quoniam obedientibus mox dignitates præbet. Non solum autem Apostolos facit, sed etiam Reges constituit. Dauidi enim pœnitentiam agenti, etiam vt regnum penes eum permaneret, effecit. Quin & prophetiæ est conciliatrix: nam cum omnis Israel ad Deum iam conuerteretur, victoriam sibi aduersus hostes comparauit. Prophetauit olim

B Gedeon, & Madian euicit. Transit vlterius pœnitentiæ gratia, etiam inter gentes beneficia conferens: non solum enim nunc, sed & in lege apud omnem carnem * viguit, suoq. functa est munere. Excitauit vrbes pœnitentia, & gentes concidentes erexit: vnicoq. impetu Niniuen ciuitatem permagnam restaurauit. Per ipsam, dominici illius dicti benignitatem addisco: Soluite templum hoc, & in triduo suscitabo ipsum. Quas enim vrbes soluebant per peccatum dæmones: has per pœnitentiam, reparauit Christus. Soluite, inquit, templum istud, & in tribus diebus suscitabo illud. Et pœnitentia dicit Nineuitis: Adhuc tres † dies, & Niniue subuertetur. Oppone sermonem sermoni, ac verbum verbo: & in Christo comperies explicata pœnitentiæ verba. Ille suscitare promittebat: & hæc * euersionem cōminabatur, nisi pœnitentiam egisset. Non minus terruisset pœni-

C tentia: nisi futurum fuisset, vt sanaretur. Non excitasset Christus ciuitatem peccantium: nisi resipiscentiæ eorum spes fuisset. Christus resuscitat, ad pœnitentiam inuitans: & a propria resurrectione, ostendit pœnitentiam cuiuis homini caussam ad resurrectionem existere, in pietate. Tres dies lex, & Euangelium peccatoribus ad pœnitentiam prædicant. quid ita? quoniam gratia Trinitatis, remissionem ex nimia benignitate sua præbet. Tres dies ex * præscripto conceduntur pœnitentibus: quoniam per consubstantialem Trinitatem, humanitas mortis * reatum exuit, atque abiecit. Tres habet dies pœnitentia, ad consequendam veniam: quoniam nouit Trinitatem, vinculum peccati soluentem. Per tres dies, mors soluta est. per tres, remissio datur: quoniam & per tres dies, resurrectio facta est. Poterant in momento & ictu oculi, omnia fieri: sed ob mysterium Tri-

D nitatis, intra triduum, hostem gratia ligauit: non quod impotens esset citra eos (nimirum tres dies) agere, quæ oportebat: sed vt mysterium ostenderetur diuinitatis; neque detraxit, neque addidit tribus diebus. Vera enim religio, rectaq. sententia est, Trinitatem neque minui siue deficere, neque augeri: neque enim sola vnitas, neque trinitas est diuinitas; sed vtrumq. simul. Propterea & in tribus diebus mors destructa est, & draco deturbatus est, & peccatum deletum. Intra triduum, cælum & terra, & mare constituta sunt: vt etiam in eo Trinitatis demonstraretur mysterium, & triduanæ resurrectionis, & propitiationis humanæ fructus, ac commodum. Tribus diebus Ionas prædicauit, & per nullam noctem: quoniam in Trinitate non est mutationis obumbratio. Tres dies Saluator in sepulchro egit, & tres noctes: vt ostenderet etiam peccatores, qui tenebris

E obducti erant, resurrecturos. O pœnitentiæ gratiam: quoniam mundum tribus diebus * instruxit. O magnam in ea potentiam: quoniam Deum placauit, & quidem iam sententiam ferentem. Accessit ad ipsum bona fide: admonuit vt suam aspiceret bonitatem: & effecit, vt * sententiam mutaret in remissionem. O magnum pœnitentiæ gaudium: quoniam Deo persuadet, vt punitionem post sententiam datam * relinquat. Obuiam enim iuit pœnitentia Angelis iræ: & valuit superare eos, ne perniciem atque exitium inferrent. Tenuit enses, tenuit falces; ne humanum ipsi genus demetant: quod quidem † vltores ac vindices cernen-

* δημιουργεῖν.
Pœnitentia vis atque efficacia.
* [illegible]
Act. 9. & 1. Tim. 1.
Iudic. 6. 7. 8.
Psal. 82.
* *al. dominata est.*
Ion. 3. 4.
Matth. 26. 27.
Ioā. 2. Mar. 15.
Ibidem.
† *Ion. 3. sed in vulg. adhuc 40 dies, legitur.*
* *al. destructionē pollicebatur.*
Triam dierum spatium, vario variis applicatum.
* προθεσμίας.
* ἔγκλημα.
Matth. 16. 27
Luc. 18. 24.
TRINITATIS MYSTERIVM
1. Cor. 15. & Hebr. 2.
Ex loco Genes. 1. adlusio clara fit
Ion. 3.
Idem notatur a S. Hieronymo super Ionam, ca. 3
Matth. 27. & Luc. 24.
* κατηχεῖν.
* ἀπόφασιν.
* *al. remittat.*
† οἱ τιμωροί.

cernentes angeli, exhorruerunt. Illa vero ad ipsos: ego (inquit) recepi iniquos: ego A
fideiussi pro humano genere; * satis datrix apud Dominum existo. Cur modo venitis * dirimere pacta? Habeo præscriptum ac definitum, ex lege diem: conuentio mihi cum Deo facta est, quando sint a me sistendi Deo, qui nondũ conuersi sunt. Cur venitis, vt vos contra meum ius opponamini? contendam vobiscũ in iudicio. Multos habeo testes, qui Domino meo persuadeant. Sunt mihi euidentes demonstrationes atq; probationes, quibus diem * statutum nanciscar, quo humanã sistam naturam. Nuntios igitur ad Deum adducit, & concionari de humana natura incipit: iuraq. sua defendens, dicit: Nosti Domine, eum, quem formasti hominem, ex luto factum esse; & naturam habere debilem, ac vires fragiles: nam nisi de nocte dormierit, non amplius viuere poterit: nisi de die comederit, non supererit. Hieme, riget frigore; æstate, calore exæstuat. vesperi non videt, noctu incedere non audet: si ambulat, languescit: si quiescit, vertigine vexatur: si sedet, angitur: si loquitur, laborat: si recumbat, affligitur: si diutius steterit, debilitatur. Et cupis Domine, vt tanta infirmitas, peccatum facile vincat? Multis cogitationibus inuolutus est homo, & instabilibus animæ consilijs, actionibus dubijs, operibus varijs: rebusq. infinitis sub aspectum cadentibus impeditus, in occultis impręmeditatus, in insidijs imparatus ad repellenda ea, quæ mentẽ conturbãt, anceps atque perplexus. aduersus eos, qui animæ insidias struunt, impotens. erga corporis curam sollicitus, in vxore, ac filijs nutriendis anxius: & vis Domine, naturam eiusmodi, ita facile superare peccatum? Quid poterit rursum infirma hæc natura, aduersus diabolum, o Domine? quid carnis contentio, Domine, contra talem valebit Draconem? Tu dixisti, quòd abyssum velut * vas vnguentarium reputet. & quid est homo, aduersus ipsius impetum? Tu dixisti, quòd mare possideat, tamquam * deambulatorium. & quid ad eum est anima, minimo admixta corpori? Magnæ draconis sunt vires, impostura ipsius profunda: peccatum per voluptatẽ, latum: passiones inordinatæ, corpori per cibum atque nutrimentum * admouentur. Peccatum, carni per concupiscentias negotium facessit. malitia animam, per vanam gloriam, oppugnat. mentem, ad sese nequitia pertrahit. Et quid miser atque infelix potest, aduersus tantas * hostium turbas? quid valet terra ac cinis, aduersus tantam aciem? quid est homo solus, aduersus tanta malorum castra? Miserere igitur Domine, parce plasmati tuo. Miserere luti, quod gloria & honore cumulare voluisti. remitte minas: acre supplicium reprime: mortis sententiam, propter me pœnitentiam, * differ. Terminum miserationum tuarum, dilata: misericordiæ tuæ mensuram exalta. pietatis tuæ viscera aperi. Mitifica misericordias tuas: & gratiam tuam in longa tempora extende. Ego sum, quæ intercedo, & fideiubeo. Ego humanum genus in me recipio: illudq. ad te, cuius suscepisti naturam, adducere conor. Cernens igitur Deus pœnitentiam, concessit rogationi, annuitq. postulatis eius. Constituit omni tempore cum genere humano conuersari. Censet pœnitentiam fragili naturæ præfici debere, & potestatem ei attribuit infirmitatis humanæ. Terminum statuit iudicij, præcipitq. pœnitentiæ, ne terminos transiliat in die iudicij, neque amplius tueatur: sed accuset potius, quòd tantam tolerantiam homo contempserit. Ne postulet amplius prorogari præstitutum tempus: verum indignetur ad vindictam: neque parcat supra modum ijs, qui peccauerint: at cõtra potius, eorum coarguat institutum ac voluntatem: auersetur ignauiam, accuset negligentiam: repudiet amentes, eorumq. dementiam omnino conuincat. criminetur mentis affectibus deditum institutum: atque animæ, erga virtutem desidiam execretur. Recipit quoque illa, se imperata facturam: & angelorum impetum, in remissionem conuertit. Deus remisit minas: & Niniuitæ tandem saluati sunt. Intercessorias partes egit pœnitentia: & ciuitas quietem atque tranquillitatem recuperauit. In Niniue ciuitate, totus terrarum intelligitur

orbis

Marginal notes:

* ἐγγυήτρια. al. fideiussor.
* al. inuertere.
* Intelligit supremum vitæ diem, vel Iudicij, vt infra patet.
Genes. 2. & 1. Cor. 15.
Humana natura, quàm varijs miserijs, atque imperfectionibus sit subiecta.
* ἐξάλειπτρον. Iob 41, iuxta 70. interpret.
* ὡς περίπατον.
* al. obueniunt.
* ἀντιπάλων.
Ad Deum supplex recursus.
* ὑπέρθου.
POENITENTIAE APOSTROPHE.
Ion. 2. 3. 4.
Matth. 12.
Luc. 11.

Right-margin section letters: A, B, C, D, E

A orbis: & in Niniuitis, omnis humana natura. Cui etiam consonat intellectui Propheta Esaias, dum super Babylone vaticinans, sic adducit: Verbum, inquit, quod locutus est Dominus, super vniuersum orbem terrarum, soli Adam dixit: Terra es, & in terram redibis: & ecce cuncti morimur. Sic & remissio super Niniuen facta, in omnes transijt. Christus resurrexit: & humanum genus lœtum resurrectionis * nuntium accepit. Dei sententia definita, ab vno, in omne genus respicit. Duo Adam efficiuntur: vnus, pater noster, in mortem: quia mortalis factus est, peccans: secundus, pater noster, in resurrectionem: quoniam immortalis cum esset, per mortem, deuicit mortem atque peccatum. Primus Adam, hic, pater: posterior illic, etiam primi Adam, est pater. Non ego hoc solus dico: sed & Esaias magnus inter prophetas, de Christo ait: quia puer natus est

*Esai. 13. 14. Genes. 3. * εὐαγγελίζῃ. Duo Adam, quo pacto. Esai. 9. & Luc. 2.*

B nobis, & filius datus est nobis. & reliqua: Deus fortis, pater futuri seculi; quemadmodum & Euangelium dicit. Sed qui in carne, propter præsentem statum filius cernitur patris, hic pater efficitur ob statum futurum. quid ita? quoniam mors regenerat, & in vitam æternam, humanam naturam parit. O maximum mysterium. O dispensationem ineffabilem. Filius Adæ, pater ipsius efficitur. nam regeneratio expellit naturam, eius * loco gratiam diuinitatis inducens. Coërcet ac reprimit gratia naturam, quando mortem delet immortalitas: resurrectio generationem; quando corruptionem e medio sustulit incorruptio, sicut & dixit Paulus. Nouum quoque ac inauditum, visum est hoc Nicodemo mysterium; quando a Christo, sibi enarrari audiuit: quòd nisi quis renatus fuerit desuper, non possit videre regnum cælorum. Et dicit: quomodo potest homo

*Adludit ad 1. Cor. 15. Adlusio ex 1. Cor. 15. clara. * ἀνθυπάγουσα. 1. Cor. 15. Ioan. 3. Ibidem.*

C renasci, cum sit senex? Ista resurrectio, imago est resurrectionis: vtramq. autem Christus constituit. Ait Paulus: in Christo IESV ego vos genui. Etenim quicumque in Christo, inquit, baptizati sumus, consepulti cum ipso sumus per baptismum: vt in ipso, ex mortuis resurgamus. Cernis, quòd principium resurrectionis ab inferis, sit baptisma? Vides quòd Dominus, pater sit resurrectionis? Filius genitus, & puer natus nobis, tantam habet virtutem, vt cunctos homines ipse in resurrectione regeneret. Quid ais Esaia? verane loquimur, hæc dicentes: aut ex similibus ista referimus? Vera, inquit, refertis: nam & ego audiui, quòd ipse sit filius, Deus fortis, magni consilij angelus, pater futuri seculi. cuius mysterium, incorruptibilitas est: & generatio carnis ipsius, immortalitas. Vno itaq. termino, id est, vnius Vrbis appellatione, vniuersum genus comprehensum

1. Cor. 4. Rom. 6. Esai. 9. Esai. 9. Vnius vrbis appellatione, totum genus comprehenditur.

D est: vt credas pœnitentiam etiam ex vrbe Niniue, pro quacumque ciuitate, & quibuscumque incolis deprecari, quæ ad salutem spectant: & mediatricem se interponere in ijs, quæ ad instaurationem, rectamq. constitutionem spectant. Magna reuera hominibus efficitur pœnitentia: quia vt prophetæ atque videntes, Deum * per ipsam placamus. Magna super terram est pœnitentia: quoniam scala animabus fit, eo ascendendi, vnde per peccatum deturbatæ sunt. naturam recuperat, propriamq. dignitatem reddit. Pœnitentiam igitur etiam nos agamus, fratres, sicut Niniuitæ: vt nos quoque salutem consequamur. Vere, ac minime fucate, illi pœnitentiam egerunt: & vere saluati sunt. Vt peccarunt: etiam pœnitentiam fecerunt, & * assumpti sunt. Non ex medietate conuersi sunt: quoniam Reges, & homines priuati, æqualiter lacrymas fuderunt. Non ex parte

*Pœnitētia præstantia. * al. quia tamquam vidētes Deum, per ipsam recōciliamur. * al. & in gratiā admissi sūt. Ion. 3.*

E resipuerunt: quoniam Domini, & serui simul luxerunt. Non modico tempore pœnitentiam egerunt: quoniam per totos † tres dies, viri cum mulieribus, pueri & senes, confiteri * non cessabant: crediderunt sententiæ, & tamquam morientes, ad inuicem acerbas emittebant voces. Ego per Niniuen, vnumquemlibet intelligo hominem: & per multitudinem, partes animæ, & mentis motiones cogito. Quemadmodum autem publice, illi pœnitentiam aggressi sunt: eodem modo & nos, totis viribus omniq. * constitutione nostra pœnitentiam agere debemus. In lege, non idola solum demoliri præcepit Deus, & aras atque delubra:

*† al. per 40. dies vt in vulg. * ὁμολογούμενοι οὐκ ἐπαύοντο. Per Niniuen, & multitudinem, qui intelligēdi. * καταστάσει. Deut. 12.*

Adludit ad 4. Reg. cap. 23. verum etiam cineres incensorum lapidum atque lignorum, extra castra eijci A
iussit. Considera tu quoque qui pœnitentiam agis, quòd omne malitiæ vestigium debeas remouere. Nam cinis malitiæ, si in te permanserit; feræ sordidæ, & reptilia vilia allicientur: si vero eam abieceris; non iam te conturbabunt ma-
** σηψὶς:* litiæ * caries, & culices. Si eam expuleris; non iam in te diaboli stabilientur vermes. Expurga mentem tuam a peccati morticinijs: & ipsa odoris malitia, a te
Morticinia peccati. exterminabitur. Morticinia peccati, sunt passionum atque affectionum recor-
** ἐπιθολοῦν.* dationes: quæ si in te firmatæ fuerint, * cogitationem tuam obscurabunt. Aduersus peccatum, fit reprehensio: quoniam crebro talia mentem circumuertunt,
** ἐκ παραλλήλου* & in errorem impellunt. faciuntq. * vicissim mentem in tenebris, vertigine laborare: quoniam animæ oculis insident; & tamquam copiosa malitiæ lippitudo, habentem atque laborantem inficiunt. Attende ne supernates aquis, velut aues B
** al. piscinora.* * piscibus gaudentes: duplici enim cum sint natura, impuræ censentur. Si in anxietate permanseris; continget vt in tenebris oberres, sisque tamquam piscis,
Iob. 41. in fine iuxta 70. dæmonum præda. Ait enim Iob, draconem dominari omnibus, quæ in aquis
Gen. 1. sunt. Et Moyses, animalia quæ in aquis versantur, in tenebris esse affirmauit: quoniam non apparet ijs lux diei, & sol. Dixit ea, sub terra esse: quia regionem
Iob. 41. minime illustratam inhabitant. Merito ergo Deus dicit, quòd draco cunctis quæ in aquis sunt, dominetur: declarans homines in tenebris constitutos, sub il-
Coloss. 1. lius esse potestate. Deus autem (inquit Apostolus Paulus) nos transtulit de potestate tenebrarum, in regnum filij sui, in lumine. sic ergo, vt in die honeste
** ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν.* ambulemus, & pœnitentiam agamus eorum * in quibus peccauimus: vt non amplius simus miseri, in ea incidentes. Constringamus nos ipsos pœnitentes; C
** βάψις.* vt veniæ gratiam, tamquam veram tincturam, non respuamus: (constrictio autẽ est accurata contrariorũ reiectio.) sic enim innatus nobis flos, mentibusq. nostris inustus, non amplius recedet. Lacrymis diligenter teipsum ablue, sicut tinctores lanam. Teipsum humilitati, & angori, atque mœrori trade: sic enim Deo teipsum adstringens, paratus accedes ad susceptionem gratiæ. Idcirco aliqui ex
** ἐν ἑαυτοῖς κρυπτόμενον.* pœnitentibus reuertuntur ad peccatum: quoniam serpentem in seipsis * delitescentem ignorant; aut etiam si agnoscant, non tamen illum penitus expellunt. nam formæ ipsius vestigium ibi permiserunt: & paullatim is velut in vtero conformatus, rursus imaginem nequitiæ suæ excitat. Cum videris aliquem pœni-
** al. necdum a proposito peccãdi recesserit.* tentem, iterumq. peccantem: intellige quòd talis * nondum suam mentem atque ingenium mutarit, remanentibus in eo cunctis malitiæ serpentibus. Indicium D
Indicium serio pœnitentis. potro firmiter ac serio pœnitentis, est strictus austerusq. vitæ status, & superbiæ atque elationis, ac stultæ existimationis sui depressio: quas res ostendunt oculi,
** συνηρεφὴς διάνοια.* ac mens * obumbrata, quæ assidue ad amatum IESVM Christum tendat. Tu ergo virtutum contrarietates arce, atque propulsa: nam qui ægrius fert pœnitentiam, eum stultitia comitatur. Si quis ieiunat, & tamen stulte ridet; celeriter supplantatur. Si quis in precibus lacrymas fundit, in conuictu tamen & consuetudine, vult vrbanus ac facetus haberi; cito deturbatur. Si is, qui continentiam profitetur, indifferenter velit & sine delectu agere, ac viuere; non procul a ruina abest. Toto corde debet resipiscens pœnitentiam agere, semperque eumdem sese exhibere, vt inceperat: nam si defecerit, indicium imperfectæ conuersionis præbet. Si mutetur; aperte ostendit se inconstantiæ esse subiectum, seq. E
ita resipiscere, vt puer dum discit: & sicut qui stimulis pungitur, coactus lacrymatur, non sponte. Mundanæ leges, metu sæpe aliquẽ conuertunt, & non voluntate: sic plane & tu resipiscis. tamquam diceres: si tempus dederit, iterum ma-
** περιπλύσομαι* litiam * complectar. Non volo te penitus lacrymari: & modico temporis inter-
† πονηρεύεσθαι. uallo † perperam ac nequiter iterum agere. non volo te semper in Ecclesia esse: &
** στασιαζόμενον. al. σοβαρόν.* sicut in foro, turbulentum * atque impotentem animi. Ne existimes tempora esse
NOT. Dei, quibus te oporteat bene agere: & horas siue tempora diaboli, quibus te
deceat

A deceat luxu diffluere, & turpiter lasciuire. Ne putes tempus pietati, & tempus iniquitati statutum esse. Talia enim faciunt, qui in scenis versantur: quoniam in conuersationibus atque colloquijs sunt * turbulenti atque immodesti, & in theatris ridiculi, & inhonesti. in progressu atque incessu graues videntur ac fidei pleni: in spectaculis vero nequissimi. Cæterum tu talis in foro esto, qualis & in ecclesijs. talis in rebus, talis in cogitationibus, talis in operibus, talis in verbis: qualis & in confessionibus, accuratus atque perfectus. Dixit etiam quidam ex prophetis in Ecclesia Dei: ne † lacrymis vituperetis. Non pœnitentiæ detrectetis, & confessioni, quæ humili ex corde fit ad Dominum: sed flebilem precationem respuatis, malo proposito formatam: quæ cum sit instabilis & immodesta, obtrectationem Domini dicit. Et rursus: Nolite scindere vestimen-

*ἀκατάστατοι.

NOT.

† q. d. ne fictis lacrymis vituperetis religionem Dei, ac pœnitentiam, &c.

Ioel. 2.

B ta vestra: sed corda vestra scindite. non enim vult nos Deus inanem gloriam captare: sed reuera pœnitere. cum & Dauid dicat: Lacrymis meis stratum meum rigabo. Non ergo in Ecclesijs solum lacrymas fundam, speciem hominibus exhibens, & eam gloriam inde captans quæ in eo versatur, vt iustus existimer: verum in strato meo, lauabo per singulas noctes lectum meum. vt cum Christo concordem, qui ait: occluso cubiculo tuo ora: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi in aperto: quippe propter quem facis in occulto, Deumq. placas in manifesto. Idemq. rursus ait propheta: laboraui in gemitu meo. cur ita? vt nullus plane audiat: nam gemitum prodeuntem retinere, laborem facessit. Rursusq. dicit: Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Non igitur inter homines adnunciate: nam multi sunt qui confessionem

Psal. 6.

Ibid.

Matth. 6.

Psalm. 6.

Psal. 4.

C mercantur. Alij gloriam mediante confessione sibi comparant: alij in superbiam, pœnitentiam vertunt; & pro venia, aliud * debitum contrahunt. Nondum priori liberatus es debito, frater, & aliud superinducis? accessisti soluturus debitum: & aliud debitum concilias? Studes liberari debito: & duplicem tibi ipse seruitutē comparas. atque hoc, illud est: oratio eius fiat in peccatum. Quomodo enim talis non reuertetur ad peccatum? quomodo non rursus perturbationes complectetur atque fouebit? quomodo eum serpens * imperturbatum relinquet? quomodo reptilia ipsum non conturbabunt? Hei mihi: quoniam quod ait Christus, in tali complebitur atque confirmabitur: quia septem alios spiritus nequiores assumit, qui in eum ingressi, habitent ibi. Subsannabat Caim Deum, se scilicet * excusans: ideo & iudicium subijt, ac pœnas luit, septemque supplicijs

*δάνειον κατα-γράφοντα.

Psalm. 108.

*al. tranquillū.

Luc. 11.

Genes. 4.

*ἐπιβάλλων.

D plectitur. hoc quippe dominicus sermo explicat. Non indiget pœnitentia sermonis iactantia; nec pompa: sed sola confessione opus habet. Tu vero quod satis sit, in vtroque persequere: neque nimis prolixus sis, neque contra nimis breuis. vtrumque enim * persequentem, efficientemq. damnat. Ne sis in Ecclesia deiectus * ac tristis: neque vicissim in foro, vultu seuero ac tetrico incedas: sed moderatam rationem serua. Ne sis domi morosus * atque difficilis: & in plateis demissus atque abiectus. Non tamquam calamitosus, pertristem te exhibeas; neque quasi nimis lætus coarguaris: verum omnia honeste, & secundum ordinem fiant, vt ait Apostolus. Non iniuriam Danieli intulit Babylon: neque tibi ciuitatis viuendi ratio obesse poterit, si vere pium ac religiosum te gesseris. Non combussit tres pueros caminus ignis: neque ille nocebit tibi, si caussa præ-

N O T.

*al. aggredientē.

*κατηφής.

*μοχθηρός.

1. Cor. 14.

Dan. 1. 2. 3. 5. 6. &c.

Dan. 3.

E cepti, aut ministerij ad communem vtilitatem pertinentis, in ciuitate & in pago, ac castello versaturus es; si cum temperantia ac fide, teipsum componas * & compares. Non lapsus est Tobias, cum Nineuitis: neque ex iuuenum cōsuetudine * factus est vlla ex parte remissior. Non contaminauit inculpatam atque irreprehensibilem vitam iusti Loth, iniquitas Sodomitarū: neque firmam ipsius immutauit fidem effrenata ipsorum lasciuia atque incontinentia. Et tu si frugi fueris, ac sedulus: non tibi obfuerit ad forum accessisse, propter Deum. Ne quietem prætexuetis, ad * inhumanitatē: neq; exercitationē pro damno hospitalitatis adhibeas.

*ῥαθυμίζεις.

Tob. 14.

*al. ad amicitiā deductus est.

Gen. 19.

2. Pet. 2.

*al. sanitiam.

*εἰς ἀπήνειαν. al. ad sententiam. Ne voluntariam paupertatem, ad * inhumanitatem tibi vendices: neque ob præceptum, te infructuosum atque inutilem præbeas. Ait Saluator: nesciat tua sinistra quid faciat dextera tua: vt inanem animæ gloriam exterminet. Et rursus; Sic luceant, inquit, opera vestra bona coram hominibus, vt glorificet patrem vestrũ qui in cœlis est: vt scilicet, te participem regni sui efficiat. Mutuum* da tu illi, ante in hoc seculo: vt reddat tibi, & in isto centuplum; & in futuro vitam æternam. Præbe illi non tua, vt tibi det quæ sunt sua. Perfidum ac fraudulentum præsens est seculum, carissimi: quoniam habentem, omnibus nudat: aduersis affligitur in ipso, laborat in ipso, & ex eo lucratur nihil. Qui vero negligit & aspernatur illud: ad futurum non ficte præcedit, omne rerum præsentium depositum ad illud præmittens, & indigentibus alienos vanitatis labores distribuens. B
(Matth. 6. Matth. 5. * προχρησον. NOTA.)

Cur ergo non te prudentem exhibes, o homo? & rerum huius vitæ consensionem atque amicitiam non exterminas? Cur non * astute atque solerter vanitati resistis: & cum pœnitentia consentis? Vanitas, rerum humanarum est hæres: quoniam ipsius est distractio * & occupatio varia. Filiam genuit distractionem auaritia, & voluptas atque luxuria, & ambitio; beneuolamq. se præbet matri, supra vires. Vince serpentis astutiam: & beneuolentiam serua Domino. Sume ea, quæ vanitatis sunt, & tribue illa Deo: vt tu, tuorum euadas hæres in futuro seculo. Facultates tuas atque pecunias Deo * appone: & vanitas hæreditaris depulsa erit. In ipsum, testamentum conde: quia mortalis cum sis, mori debebis. Et si fidelis fueris, tua omnino recipies. Pro hærede, mortem * curatorem facito: vt cum resurrectionis tempus aduenerit, tamquam legitimæ ætatis factus, ista recipias. & tamquam infans, potestatem suorum non habens, in morte * abscondas: vt in resurrectione, velut * laborum tuorum auctor ac Dominus appareas, reddatq. tibi deposita tua Deus. Si per pœnitentiam misertus fueris pauperis; ne timeas: habebis enim gratum & benignum mediatorem, pœnitentiam, quæ tui memoriam apud Deum renouabit. Erit hæc tibi loco chirographi, per quod cum fœnore exigas quæ dedisti: & tamquam * ratiocinator aptissimus assistet tibi, vt ad copias tuas parandas dijudicet, ac rationes ineat: & quasi etiam fideiussor, curabit tibi par pariter referri. Summæ * totius vsuræ, maiores comparatione tibi reddentur: quoniam æterna commoda atque oblectamenta præbebunt tibi. Scio te summam ipsam aspernaturum. Nullus enim sic est fatuus ac stupidus, vt lucernam accendat, ad cernendam lucem, orto iam sole. C
(* ἀντιτασσόμενος. NOT. * περισπασμός. * al. offer. NOT. * ἐπίτροπον. * al. reponas. * ὡς αὐθέντης τῶν πόνων σου. * ὑπογραφεύς. * τόκοι τῶν κεφαλαίων. Paroemia pulcherrima, & aptissima.)

Nullus vsqueadeo demens est atque imprudens, vt cum fontem sibi propinquũ habeat, longinquo ex lacu inutilem aquam hauriat. Nullus prudentum sic aget, vt areas frumenti, continctres aceruos quàmplurimos relinquat, ac frumento relicto, zizanijs insideat. Ait etiam sacra Scriptura, quòd loca sanctorum nec oculus aspexit, nec auris audiuit, neque cor coniectura assequi potest. Quis igitur vsus amplius rerum temporalium, in statu illo sempiterno? quis annorum numerus, in æternitate temporis erit? Quomodo porro erunt anni: quando nullę erunt noctes? aut hebdomadarum numerus, cum menses non fuerint? Nam vnum habet diem, seculum futurum. Aitq. Propheta: non erit nox, neque dies: sed vesperi erit lux. Et Esaias propheta dixit, lucem solis esse septemplicem; & lucem lunæ, sicut lucem solis. Non enim erit tunc solis, lunæq. defectio: neque vicissim erit lunæ conformatio, ac semiplenilunium: cum non sit opus circuitione mensium, ad mutationum constitutionem. Non amplius sol cursus suos alternabit, ortusq. suos vicissim commutabit: quia neque hieme, neque æstate opus erit in resurrectione. Vna enim dies erit, omne seculũ futurum: nihilq. ibi in * conuersionem & immutationem mouebitur. Dixitq. Apostolus, quòd adhuc semel concutietur non solum terra, sed & cælum. hoc est, immutabuntur in cõsummatione, vt maneant non concussa atq; cõmota. Quæ ergo ibi * necessitas erit seminis; & pluuiatum, & augmenti æstatis, ac messis; & diminutionis autumni, D E
(Esai. 64. & 1. Cor. 2. 2. Pet. 3. Zach. 14. Esai. 30. 2. Pet. 3. * εἰς τροπήν. Heb. 12. & Agg. 2. * al. quis vsus.)

A tumni, & defectionis annuæ, ac noui principij? Hæc creaturæ libertas erit, quòd ibi non amplius ipsa vanitati seruiet: nam sancti, cùm æternis perfruantur, seruitute temporali non indigent. Statuit Deus diem, qua iudicaturus est orbem *Rom. 2. 14. &* terrarum in iustitia: non dies multos, sed vnum. nam huius nox, tenebræ ex- *Heb. 9. 10.* teriores sunt. Sanctis vna dies est, æterna lucis fruitio: & peccatoribus vna nox, *Mat. 8. 22. 25* æterna custodia & carcer. Ideoq. Christus dicit: Ibunt hi in vitam æternam: ini- *2. Pet. 3.* qui autem, in supplicium æternum. Sol & Luna, cum astris in vnum congrega- *Matth. 25.* buntur paradisi locum: fientq. iterum tenebræ, nox. Nam propter homines, elementa lucis in firmamento constituta sunt: vt securitatem fruitionis habe- *Genes. 1. &* rent, dum versarentur in terris. Elementa tempus faciebant, & illuminabant, *Psal. 135. ac* vtiliaq. fructibus conferebant: vt Dei prouidentiam designarent, quæ tres con- *Sap. 7. &c.*

B tinet *operationes, sanctissimæ Trinitatis virtutem, & diuinitatem declarantes. *ἐνεργείας.* Ignis, lux, & polus, vnam consubstantialis Trinitatis naturam ingenitam significant. Si igitur generatio, & corruptio cessent: non amplius tempora, nec breuissimi numeri, neque hebdomadarum circulus, qui ijsdem variatur diebus, ac rotæ instar in eundem voluitur locum. Paradisus, regio est quietis Sancto- *Matth. 8. &* rum, quemadmodum & Dominus ait in Euangelio. quomodo ergo iusti relicto *Luc. 3.* paradiso, in terra conuiuijs *indulgebunt? Saluator primum dixit consumma- *ἐνευχηθήσονται.* tionem fore, & sic deinde resurrectionem. Quoniam sicut folia (inquit) ficus, *Matth. 24. 25* astra ex firmamento decident. Quo ergo pacto mille adhuc annis super terram *Luc. 21.* erunt? Ait quoque beatus Apostolus Petrus, quòd cuncta quæ in terra & in cę- *Apoc. 6.* lo sunt, igne consummabuntur. Quo pacto igitur terrenæ fruitionis erit vsus? *2. Pet. 3.*

C Nouos nobis cælos promisit, & terram nouam. vtrum igitur nihil amplius san- *Esai. 65. 66. et* cti Dei resurgentes habebunt? Paulus ait, quod antiquatur & senescit, prope *2. Pet. 3.* interitum est. an ergo interibunt promissiones iustorum, si iterum temporali- *Heb. 8.* bus abutentur? Non dixit Dominus, duas seculi consummationes: quasi post mille rursus annos, alia futura sit consummatio. Non dixit in Apocalypsi sua Ioannes; vsum diuinorum fructuum temporaneum; vt ostendat fruitionem æternam. Et quomodo existimant quidam, post annos mille rursus consum- CONTRA mationem terrenæ constitutionis esse futuram? Non sic: verum vt Ioanni con- MILLENARIOS. cinit, concordatq. Dauid; ita Ioannes cum Moyse consentit. Dicit enim Ioannes: Arbores in folijs sanitatem portantes, & in fructibus suis vitam æternã. *Apoc. 22.* Est igitur intellectualis, & spiritalis paradisus, æternæ fruitionis locus: non enim PARADISVS

D consummabitur paradisus ille. nam in eo manent, quæ non agitantur. quo- COELESTIS. niam *videlicet, sic coeli noui in incorruptione † explicantur, & terra noua æter- *ἔτι γάρ.* næ cõstitutioni atque beatitudini *adaptatur. Dicitq. Moyses significanter, quòd † ἐφαπλοῦνται. *al. adsimilatur* Deus ibi æternæ vitæ lignum plantauit. Et Dauid cum Ioanne ait, quòd folium *Gen. 2. 3. &c.* eius non defluet. Quare non annis dumtaxat mille durabit sanctorum fruitio, *Psal. 1.* si cuncta per parabolam & ænigma locutus est in Apocalypsi Ioannes, annosq; *Apoc. 20.* mille parabolice & ænigmatice posuit. At vero tu a me mille annorum *expli- *ἱστορίαν.* cationem requiris? & ego abs te candelabrum, & calculum candidum, & po- *Apoc. 1. 2. 3.* tionem tepidam, & vomitum repetam: quæ quidem scribens septem Ecclesijs, *mystice in medium attulit. Quòd si primam mille annorum resurrectionem *συμβολικῶς.* exquiris? & ego abs te, equum album, & pallentem angelum; & intellectuale *Apoc. 6.*

E animal, quod absinthium dicitur, naturamq. amaram habet instar absinthij, *Apoc. 8.* deposco. Da mihi septem phialas: & accipe annos mille. Ostende mulierem *Apoc. 5. 15.* esse ciuitatem: & ego tibi de mille annis demonstrationem præbebo. Declara *16. 17. &c.* mihi, quòd mulier † a terra exaltata, fiat Hierusalem: & non amplius sit mu- *† al. ab ipsa.* lier? & ego tibi mille annorum mysterium declarabo. Num ciuitas generat? *Apoc. 17. 21.* Num quæ *genuit, efficitur Hierusalem? Num bestia, est homo iniquitatis? Num- *γεννήσασα.* quid in bestia, decem conglutinata sunt capita, vt regnent? Numquid ex se- *Apoc. 13. 17.* ptem, octauus est: & non est octauus numerus? septem enim sunt: quoniam *Add. ad Apo. 17*

tria capita interierunt. Anne bestiæ nomen inenarrabile est: & sicut Dei, A
Apoc. 17. innominabile? Absit. An non nouerat bestiæ nomen, qui numerum dicebat
nominis? Primum, cognouit nomen; & sic computauit numerum. primum co-
** διῄλε.* gnouit syllabas, & sic in elementa *diuisit nomen. Primum, appellauit nomen,
apud seipsum: & sic deinde ex elementis conijciens numerum, dixit, quòd sex-
Alludit ad ca. 13. Apocalyp. centa sexaginta sex elementa complementum atque perfectionem habeant.
Sic ergo & in mille annis, incomprehensibilitas vitæ æternæ significata est. Nam
2. Pet. 3. si dies vna apud Dominum, sicut mille anni; quis poterit enumerare, quot sint
dies mille annorum, & tantorum dierum millia millium; & decies millena mil-
** al. constituit.* lia? Propter infinitatem igitur annorum, mille annos *dixit in resurrectionis
Apoc. 20. Sanctorum requie. Scio, quòd dixerit, iterum soluendum draconem: verum
Apoc. 17. 21. in ænigmate id dixit. Scio rursus dixisse, quòd mulier aurea erit ciuitas, murosq. B
Ecclesia, nomine mulieris intelligitur. ex pretiosis habebit lapidibus. Intelligimus autem Ecclesiam mulierem eam esse,
& ciuitatem similiter ecclesiam. Intelligimus auream eam esse, propter excel-
lentiam atque præstantiam: & ex lapidibus pretiosis, propter incorruptibili-
NOT. tatem. Eodem quoque modo, serpens demonstratur esse diabolus: & catena
eius, Dei increpatio, & vinculum; quòd non amplius potestatem aduersus hu-
Apoc. 20. manum genus habeat. Dissoluetur igitur, quando in Antichristo veniet: vt osten-
dat Deus illum premere humanum genus, vel ab ipso recedere, non dans ei po-
testatem aduersus illud. Sed quod paullo ante dicitur, videtur tibi admiratio-
Draco in Apoc. vt ligetur, & soluatur. nem afferre, quod non oporteret. nam de duplici aduentu locutus est, in quo-
rum altero ligatur Draco, in altero soluitur. Ligatur in priore aduentu, dicente
Luc. 10. Christo: Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & C
super omnem virtutem inimici. Rursusq. soluitur ad breue tempus, dicente
2. Thess. 2. Paulo: eo quòd non crediderunt veritati, impij; mittet illis Deus operatio-
nem erroris, vt credant mendacio: vt iudicentur omnes, qui non crediderunt ve-
Matth. 24. ritati. Ideo & Saluator dixit solutionem serpentis: quoniam vsqueadeo erit ef-
Marc. 13. ficax, vt si fieri (inquit) possit, etiam scandalizentur electi mei. Sed numquid
catena ligabitur spiritus aliquando? numquid in abysso tradetur carceribus?
† al. sine interro. τὸ νοερὸν ζῶον ἀψηλάφητον ἐστι, id est, intellectuale animal palpari non potest. † Numquid intellectuale animal, palpabile & tangibile erit? Verum vt ex car-
ceribus, atque tormentis quæ apud nos sunt, discamus inuisibilia: ideo nomini-
bus apud nos vsitatis, & instrumentis ad vlciscendum ac puniendum aptis, lo-
cisq. custodiæ atque incarcerationi deputatis, enarrationis gratia est vsus. Pri-
mam porro resurrectionem, & secundam dixit: quoniam duo sanctorum sunt D
PRIMA ET SECVNDA RESVRRECTIO QVAE SIT. ordines, duorum nimirum testamentorum. ostendere volens, eos qui noui
sunt testamenti, in priori resurrecturos, dignitate; & in posteriori, qui veteris
sunt testamenti: cum sit vna resurrectio, sub eodem tempore constituta. quem-
1. Cor. 15. admodum & Paulus ait: Canet enim tuba, & omnes mortui resurgent incorru-
pti. Et quòd duos ordines dixerit, priorem, & posteriorem resurrectionem, af-
Ibidem. firmat Apostolus, dicens: Primitiæ Christus: deinde hi qui sunt Christi, postea
finis. Quòd vero vna rursus sit, & in vno tempore futura cunctorum resurre-
1. Thess. 4. ctio, iterum Apostolus ait Paulus: quoniam ipse Dominus in iussione & in voce
** al. primum.* Archangeli e cælis descendet, & in sono tubæ: canet enim tuba, & qui mortui
Ibid. sunt in Christo, resurgent *primi. Deinde nos qui viuimus, in nubibus obuiam
** πρωθύστερον.* rapiemur. Ecce etiam nunc, ordine prioris *ac posterioris explicatur resurre- E
Apoc. 20. ctio: non vt in Apocalypsi exponitur, sed commutat: nam ibi primam resurre-
ctionem iustorum ponit, deinde cunctorum: hic vero, primam omnium; dein-
** τὸ πρωθύστερον* de iustorum. Quocirca nihil obest ordo *prioris ac posterioris. explicatio enim
quæstionem dissoluit: cum sanctificationem iustos appellet, ac seipsum. Dixit
Exod. 3. & Matth. 22. ac Marc. 12. & Luc. 20. etiam Moyses: Deus Abraam, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus viuorum est,
& non mortuorum: vt in duabus rebus istis, constet dici duas resurrectiones, non
quidem tempore, sed ordine ac dignitate: quare ideo & Christum dixit iudicem

viuorum

A viuorum esse, & mortuorum. Quin & Euangelium consule; & duarum resur- *ἕνωσιν.
rectionum * vnionem videbis, atque diuisionem: cùm eodem tempore, & † pra- † διὰ πρακτικὴν ὑπόληψιν.
cticà sententia, fieri dicatur; ex eo, quod dicit: Statuet oues a dextris, hœdos Matth. 25.
autem a sinistris. Ecce igitur, in eodem † vtrumq. dixit. Sed quia primum iu- † al. in eodem dixit. statuet;
stis Christus dixit, quòd ipsi ibunt in vitam æternam: propterea & Ioannes di- non nūc & po-
xit, iustos primum resurrecturos. Et mille annos posuit, pro * incircumscripto stea. sed. &c.
& innumerabili atque immenso tempore, vt ante dixi. Etenim Christus, ex Apoc. 20.
quo, ad peccatores dixit, quòd in supplicium ibunt æternum: numquid iusti Ibidem.
postquam cum Christo mille regnauerint annos, iterum ad iudicium sunt ven- * ἀντὶ ἀπεριγράπτου.
turi? absit. Quid enim? morienturne denuo, vt tertia propter eos resurrectio Matth. 25.
fiat? Et quomodo dicit Paulus: quòd post resurrectionem a mortuis, omnes nos Apoc. 20.
B qui viuimus, qui residui sumus, non præueniemus eos qui dormierunt? perspi- 1. Thess. 4.
cuum est igitur fore, vt cum resurrexerimus, omnes nos simul, iusti & iniusti,
hoc est, viui ac mortui, tunc non præueniemus (inquit) nos qui viuimus, * mo- * vulg. eos, qui
ri: sed in nubibus obuiam rapiemur. Vide igitur, quòd iusti resurgentes non obdormierunt.
amplius morientur, vt tertia resurrectio fiat? Quòd vero Christi prima sit facta
resurrectio: deinde iustorum in lege, postea cunctorum peccatorum; quodq.
omnia simul momento temporis, non temporum decursu transigentur † a Chri- † al. quandoquidē dicta a Christo
sto in separatione illa, ipse Paulus etiam seipsum adiunxit, dicens: Nos qui viui- separatio fiet.
mus. ostendens simul vtriusque testamenti, resurrecturos iustos cum peccatori- 1. Thess. 4.
bus. Et non est separata iustorum veteris testamenti resurrectio, ab illa quæ pec-
catorum erit: nec alia illorum, ab ea, quæ in Euangelio iustorum recensetur. Et Matt. 13. 24.
C non dixit: Vos qui viuitis: sed nos qui viuimus. At Paulus, sub Nerone mortuus 25. 1. Thess. 4.
est, & in suburbijs † Romanæ vrbis sepultus. Quomodo ergo quispiam possit † S. Paulus sub
opinari, tunc a Christo iudicium factum iri, ac separationem illam vltimam, Nerone mortuus. & Romæ in
cum adhuc hominum frequentia in terris commorabitur? Quòd vero rursum, suburbijs sepul-
non quasi iam aliquibus iustis resurgentibus, & mille annos super terram regnā- tus. de quo, in
tibus, dixerit: nos qui viuimus; exinde perspicuum est, quòd Christus non esset nostris schol.
cum ipsis in terra. Si enim cum ipsis non esset, ne simul quidem cum illo regnas- 1. Thess. 4.
sent: quòd si non regnassent; quorsum resurrexissent? Quo pacto igitur Apoca-
lypsis consummabitur sermo? cum dicat Ioannes, quòd Christus regnans præ-
erit * iustis? quod sane etiam fiet. Si vero dixit, quòd tunc ex cœlo descendet, Apoc. 20. * ἡγήσεται τῶν δικαίων.
iussurus angelo, vt clangore tubæ sonet resurrectionem mortuorum: (hoc quip- 1. Cor. 15. &
D pe est illud, descendet in voce Archangeli, præcursoris atque præconis, & in 1. Thess. 4.
iussione, ac sono tubæ) constat, non fuisse in terra ante mille annos, sed quando
illuc accessit: quomodo igitur antea quidam iusti surrexerant, vt annis mille re-
gnarent; cum Christus cum ijs in terra non esset? Verum † neque sic humiliter, † al. sed neque
Christus in terram veniet, in suo aduentu: sed in gloria atque honore. Ipse enim in hac cōditione
dixit, quòd sicut fulgur exit ab oriente, & paret vsque in occidentem: ita erit ac statu Chri-
& aduentus filij hominis. Vere igitur ciuitatem Hierusalem, eam quæ de cœlo stus in terrā ve
in paradisum descendit, dixit fore Apocalypsis. Hæc enim terra erit noua, quæ niet humiliter. Matth. 24.
immortalitatis statum ac conditionem continet. Valde ergo errant, qui dicunt Apoc. 3. 21.
localem fore, secundum Christi aduentum; cum palam ac manifeste ipse dicat NOT.
Christus: Si audieritis dici: Ecce hic est Christus, aut illic: ne credideritis. ecce Matth. 24.
E in deserto est, nolite exire. Hoc enim (ex cœlo descendet) non dicit eum præ- Marc. 13.
conis voce non præeunte venturum: sed in voce Archangeli, id est, Angeli pro- Luc. 21.
clamantis aduentum ipsius futurum: & per Angelum publicantem, quòd Chri-
stus secundum suum velit aduentum peragere, ad separationem iustorum, & Matth. 25.
iniustorum in terris. Quamobrem dicit, iussu Christi, Angelum e cœlo descen- 1. Cor. 15. &
surum, & per mandatum ipsius quod Angelo datum erit, Christi descensum fu- 1. Thess. 4.
turum, vt diuina impleatur scriptura, de secundo aduentu ipsius. Nam si & su- Matth. 24. 25
per terram paradisus est, oporteatq. in eo iustos cum Christo regnare: at certe Luc. 21.

ita quoque cum ipsis Christus erit, sicut sol lucens, & a patre non separatus, atque A
a cœlis nouis sempiterne, efficaciterq. resplendens: vt facilis sit iustis ad ipsum
ascensus, & ipsius ad eos descensus, cùm gloriæ nube simul extollantur. Quem-
1. Thess. 4. admodum & Paulus ait: quoniam in nubibus obuiam rapiemur, & sic semper
cum Christo erimus: siue in terra noua paradisi, siue in cœlis nouis, vbi cœle-
stis Hierusalem, quæ est Regnum Christi. Quin & aliud quiddam Paulus signi-
Ibidem. ficare volens, dixit Christum in sola iussione facturum esse resurrectionem: vt
cuncti homines, ipsius aduentum conspiciant. Propterea enim ait, quòd mor-
** al. primi.* tui resurgent * primum. quid ita? vt Christum videant. Rursus autem, diui-
Matth. 25. sionem adduxit, quam Christus dixit, in agnis & hœdis. Vnde tamquam in-
1. Thess. 4. ter iustos connumeratus & ipse Paulus, istud adiecit: nos qui viuimus; sancti
** οἱ χρηματίζοντες.* nimirum, qui * appellantur. Nam & Christus dixit: ibunt hi in vitam æternam: B
Matth. 25. quòdq. iustorum dignitas sit & amplitudo, audire sese viuentes. Si * autem di-
**al. non autem dices.* xeris: ecce & iniqui æternis cruciatibus addicti, non sunt vocati viuentes, & ta-
men viuunt: nam si in vita non essent, quo pacto cruciarentur? * audies quòd
** al. sed vitam peccatorũ mortuam indicauit* vitam peccatorum, mortuam esse indicauerit. Ait enim Christus: & ibunt hi in
supplicium æternum. Bene ergo dixit Paulus, quòd vidua quæ in delitijs est,
1. Tim. 5. viuens mortua sit. Et Christus iustorum iudex est, & iniustorum. Quoniam
Matth. 25. non omnis vita est similis: viuunt enim & animalia rationis expertia; sed a mor-
† ἀκατάκριτοι εἰσί. tuis nihil differunt: ideo etiam qui iugulant ea, non † condemnantur. Et pec-
catorum vita, mors est: quoniam corruptioni & morti adlaborant viuentes, vt
Ioan. 14. supplicio moriantur æterno. Saluator dicit: Ego sum vita. Recte igitur iusti,
viuentes appellantur: quoniam Deo perfrui, in continua præsentis vitæ contẽ- C
platione, & nihil mali facere aut pati; illud, est vere vita. Caput porro ac sum-
1. Cor. 15. ma eorum, quæ de resurrectione sunt dicta, est, quòd sit vna: quòdq. omnes in
Ibid. momento & ictu oculi citissime resurgemus. At quinam immutabuntur? san-
** al. quemadmodum prius diximus.* cti. qua in re? quia viui sunt; secundum sensum, atque intelligentiam, * quam
antea diximus. Vnde ipse Ioannes ostendit, quid sit resurgere: quoniam transiui-
Ioan. 5. 11. mus (inquit) a morte ad vitam. Sic igitur primitiæ, Christus: quoniã ipse est vita.
1. Cor. 15. deinde hi, qui sunt Christi: quoniam & ipsi immutati sunt, ex mortuis facti
** ἀπόφασις. al sententia, sicq. allusio ad illa: nescio vos, &c.* viuentes. Deinde, inquit, finis: id est, peccatorum * condemnatio. Vitam por-
ro in eo positam esse, vt bene afficiantur & gaudeant, non iudicentur; contra
vero, mortem, testatur Christus, cum ait: Qui non credit sermonibus meis, iam
Ioan. 3. iudicatus est: qui autem credit in me, non morietur in æternum; & si mortuus D
Ioan. 11. fuerit, viuet. At vtraque res, naturæ carnis inest in vita: nimirum, vt & mortem
videat, & mortua non viuat. Alij autem paucissimi, ipsam vitam vilem, ac mor-
Vere vita, quænam sit. tis participem faciunt. Illa ergo vere est vita, non iudicari & condemnari per-
petuo. Quemadmodum enim mors est, supplicijs deputari æternis: sic vita,
1. Cor. 15. requiem obtinere æternam. Primitiæ, Christus. Non dixit: prima resurrectio
Christus: sed tamquam ex manipulorum area, primitiæ. vt non dicas secun-
Ibid. dam resurrectionem, dum audis: deinde hi, qui sunt Christi. Non enim propter
** πρόκρισιν.* tempus aliquod, dixit hoc: deinde hi, qui sunt Christi: verum ob * prælectio-
nem Dei. Postea inquit, finis: non quòd post resurrectionem, consummatio:
verum quia post sanctorum plenitudinem, cum non amplius futurus est san-
ctus, humanum genus tamquam Deo inutile consummabitur. Dicit enim Pau- E
Rom. 3. lus, non iniquum esse Deum, qui infert iram suam, aduersum homines. Si
1. Cor. 15. porro primitiæ, Christus; cur separationem * atque diuisionem dixit: deinde hi
** διαίρεσιν.* qui sunt Christi? Non sane propter duas resurrectiones, primam & secundam,
Ibidem. dixit hoc: deinde hi, qui sunt Christi: & tunc finis. Nam si ita est; etiam infi-
delium primitiæ, Christus inuenietur. Sed absit hæc a nobis cogitatio. Non enim
impiorum primitiæ, Christus: sed piorum ac iustorum dumtaxat. Quomodo
** πρὸ τῆς συντελείας.* vero resurrectio ante * consummationem erit; quando Christus veniet in secũdo
aduentu

A aduentu suo? Quòd si veniet, vt cum iustis regnet; & iterum reuertitur, ac de-
nuo iudex * fit; tres aduentus faciet. Et quo pacto in nulla istud Scriptura con- * al. iudex ad-
scriptum reperitur? quin & impossibile id est. Nam si ante consummationem ueniet.
venerit; mundus adhuc corruptibilis existens, etiam iustos corruptioni obno-
xios reddet: rursusq. morientur. At non ita se res habet. Statutum enim est, Hebr. 9.
inquit Apostolus, omnibus hominibus semel mori: post hoc autem, iudicium. Rom. 6.
Sic & Christus semel mortuus est: & mors vltra in illum non dominabitur. Vna
ergo erit resurrectio, iustorum & iniquorum, in momento & in ictu oculi * inua- * ἐπεγειρόμενον.
dens. Ad te porro pœnitentiæ filium, meus dirigitur sermo: vt discas quanto- Apostrophe ad
rum ac qualium te bonorum participem efficiat pœnitentia. A sanctis locis facta resipiscentes.
est præteritio atque transgressio: vt intelligas, bonum esse † fœnori dare Deo † δανείζειν θεῷ.
B præsentia: & vanitatibus non illudi. Si Deo dederis, quæ tibi in exercitium tra-
didit; confundes ac dedecorabis serpentem: quoniam inane & momentaneum
oblectamentum spreuisti, per quod primos * parentes supplantauit. Si gloriam * πρωτοπλάστους.
corruptibilem contempseris; Deo * soli perspicuum teipsum reddes, & draco- Gen. 2.3. * al. solum.
nem deuastabis: nam primis parentibus, gloriæ diuinitatis desiderium sugges- Gen. 2.3.
sit. Si nolis videri sapiens ac prudens in vita, & circumspectus; perterrefacies Eccl. 25.
inimicum: quia per scientiam, & cunctarum rerum * experientiam, conatus est * al. intelligentiam.
primos decipere parentes: comede, inquit, fructum † duplicem; & eris sicut Gen. 2.3.
Deus, habens scientiam atque experientiam boni, & mali: neque amplius opus † Fructum duplicem dicit, ob geminam scientiam, boni scilicet, & mali.
tibi erit aliquo alio. Persuasa est mulier, oblectata est dulcedine, multarum re-
rum appetijt experientiam atque scientiam; de qua, secum animo cogitabat, vt
C ne vlla re indigeret. Extendit manum, & opere transgressionem perfecit. Non Genes. 3.
serpens fructum accepit, & mulieri tradidit: non enim volebat hominem fru- Eccl. 25.
ctus malitiæ esse expertem. Eua itaque eum accipiens, comedit. Nam Deus vi- Ibidem.
tio obnoxium † ac subditum hominem non damnat, nisi re ipsa & opere per- Vide Scholia. † ὑπήκοον.
fecerit. Efficitur autem etiam cogitatione opus: nam consensus, mentis ac co-
gitationis est manus. Exempli gratia: inuidia manu non fit: verum animo per-
ficitur. Considera igitur & pœnitentiam in similibus fieri delictis: ac propterea
sermonem de primis longiorem feci parentibus, vt te pœnitentiæ terminos sci-
re doceam. Sermone * perficitur diffamatio: nihil enim hic manus iniuriæ in- * al. Verba infamant homines, nullam enim hic manus iniuriam infert.
fert. Sic ergo pœnitentiam age, vt creditorem inducere queas ad remittendum
tibi debitum. Quinquaginta denarios, & quingentos tibi remittit Deus: vide, ne
D vltra addas: vt non sicut Esau, pœnitens reproberis. Duo debitores, peccato- Luc. 7. 16.
res descripti sunt: quoniam duo sunt caritatis præcepta, in Deum nimirum, & Gen. 25. 27.
in proximum. Si in hominem peccaueris; quinquaginta denarios debes: at si in Deut. 6. &
Deum impius fueris, quingentos. Duo ergo debita, animæ sunt & corporis. Matth. 22.
Quinquaginta denariorum debitum, corporis est: at quingentorum, animæ & Luc. 10. & c.
intellectus. Qui negat, ab anima facit malum: vel extrinsecus * appetitus, & * ἐξωθεν.
oppugnatus; vel a memoria, aut ab excandescentia, vel a contemptu. At qui De his, in Schol.
fornicatur, ab vtroque malum committit, ab anima & corpore: aut per in-
flammationem, aut per inflationem, aut per delitias; aut ob aliquam † domus, † al. οἴνου, vini, sed recte οἴκου.
& hostium euersionem. Adhibet anima linguam, in negatione: & corpus men-
tis operatione vtitur, ad perficiendam fornicationem: & propterea tamquam
E † sese adiuuantia, pariter condemnantur: quare & simul pœnitentiam facere † al. velut simul ad opus concurrentia, condemnantur.
debent. Ad impietatem homicidij, anima cor adhibet: ad * lucrum auaritiæ, ar- * ἐμπορίαν.
tificio & astutia vtitur: simul ambo malum faciunt, quare & simul pœniten-
tiam agere debent. Quoniam igitur Esau non legittimè pœnitentiam fecit, re- Gen. 25. 27.
probatus est. Quamobrem non pœnitentia imbecillior fuit, ad reconciliandum Heb. 12.
peccatorem: sed leuitas actionis, radicem acerbitatis continebat in mente, quem-
admodum ait Apostolus Paulus. Herbam detondit, at radicem reliquit: & Heb. 12. & Deut. 29.
videbatur pœnitentia, at non erat pœnitentia: sed * impostura. Lacrymatus * ὑπόκρισις.
est,

Genes. 27. & Heb. 12. est, non quia peccauit, sed quòd Deum non illuserit. plangebat, postulans benedictionem: non vt Deo gratias ageret, verum vt carnalibus frueretur. intus radix erat amaritudinis: at folia, id est, verba in ore. mente impietatem cogitabat: & ore benedictionem curabat. occupabat mentem malitia: & per solam linguam, voluit benedictionem * lucrari. Sed ista cur dico? vt tu, si amaritudinem in anima habeas; primum eam radicitus euellas, ac postea sic ad Deum accedas. Non nouit medicus dolorem ac morbum ægrotantis; verum non sic Deus. Ideo pœnitentem nosse oportet, vbi vulneratus sit. Dicit igitur Deus, velut medicus: Dic tu * primum peccata tua, vt iustificeris. & ne alia pro alijs dixeris: nam tibi ipse iniuriam facis. Luges instar Esau? & interius excandescis tamquam serpens? non te † admittit Deus, sic pœnitentem; si ipsum de venia obsecras, & iram aduersus aliquem foues: efficerisq. instar Esau, contra Iacob, **B** qui optabat benedictionem accipere, & sperabat Deum ipsi in necem fratris auxiliaturum: factusq. est fletus eius execrabilis: quoniam luctum parentibus conciliauit. Quem rogabat, vt ipsi benedictionem impertiretur; hunc mori optabat, dicens: quando morietur pater meus, & occidam Iacob fratrem meum? Non solum, fratricidã eum iracundia atque indignatio effecit; sed etiam parricidam: nam semper malitia occultata, scelus adauget. vnde progressu temporis, ipsum etiam Deo odibilem excandescentia reddidit. Nosti an peccaueris? & num spiritale sit peccatum, an carnale? quemadmodum nosti, ita & pœnitentiam facito. Nam pœnitentiæ non est impossibile neque difficile, etiam mortuam animam, viuam exhibere Deo. Peccatum spiritale, ad mortem respicit, ait Ioannes. Sic ergo pœnitentiam age, quasi de vita desperares: vt per mortem corporis, animæ mortem extermines. Dixit quoque ad suos discipulos Saluator: qui **C** perdit animam suam, inueniet eam. quo pacto? quoniam qui mori per pœnitentiam eligit: per gratiam in ipso viuet. Incurabilia medici non sanant, inquit: neque cuncta peccata Sacerdotes placant atque conciliant. Et quomodo quidam putant, se in Ecclesia quoduis peccatum iure ligare, ac soluere? Nam & impius Sacerdos ille, qui soluere conabitur, quæ ligauit Deus. Solius quippe Dei est, fratres, a mortuis suscitare: at pœnitentiam etiam concessit hominibus, in malis incurabilibus. Dauid insanabile habebat vulnus: at ita illum sanauit pœnitentia, vt neque † cicatricem retinuerit vulneris. per pœnitentiam quippe eius, adductus est Deus, vt exterminaret adulterij & homicidij maculam. Non per sacerdotes, & vitulos: verum pœnitentia, omnem Manasses impietatem deleuit. **D** Moysi præcepit Deus, vt cunctas gentes chanaan disperderet, atque exterminaret: & absque sacrificijs ac sacerdotibus, confessio Gabaonitas non solum conseruauit, verum etiam vt Israelitis aggregarentur, effecit. Fides, per conuersionem ad Deum, meretricem Rhaab, sanctis adnumerauit; cum & meretrix esset, & chananæa: quam conditionem vtramq. lex capitalem esse decreuerat. Ammanitas, & Moabitas in æternum cum exhæredasset, abdicassetq. Deus; Ruth licet Moabitidem, inter pias mulieres admisit: quippe ex qua, sanctissimum Dauid produxit: cuius teuera iniquitatis, vera pœnitentia effecit, vt ne vestigium quidem in illo remaneret: quippe quæ ita adulterij cicatricem * deleuit, vt etiam a constuprata Bersabee, Salomonem Regem constituerit. Sicut etiam ipse pœnitẽs precatus erat, dicens: Secundum multitudinem miserationum tuarũ, dele iniquitatem meam. Exauditusq. est vir, non per sacerdotem ac legem: sed **E** per pœnitentiã, quæ in Ecclesia prædicatur: quia eximia * & admirabilis est pœnitentia, quoniam etiam legem superabat. Rectè quoque ait: in pœnitentia, & in Deo meo trãsgrediar murum. nam lex veluti murus, impium vetat ad Deum accedere: at pœnitentia alas ei præbens, efficit vt altius euolet vsque ad conspectum Dei. Superat sententiam: & per pœnitentiam, subijciens se Deo, ostendit Sacerdotibus legis, quæ ipsi placare ac conciliare nequeunt, pœnitentiam facili negotio

Marginal notes:
- Genes. 27. & Heb. 12.
- * ἐμπορεύσασθαι
- NOT.
- Esai. 43.
- * al. primus.
- † al. non tuã eiusmodi pœnitentiam accipit Deus.
- Gen. 27.
- Abd. 1.
- NOT.
- Ioan. 5.
- Matth. 10. 16.
- Ioan. 12.
- ὑποφορὰ hæc videtur esse hæreticorum Nouatianorum: contra quos, hic Ephræm.
- Pœnitentia Dauid.
- † τὰς μηδὲ οὐλάς.
- Locus Gregorij Nazianz. in orat. in sanctũ Baptisma, contrarius videtur: sed bene examinatus, nõ reperitur contrarius.
- Heb. 11.
- Deut. 24.
- * ἐξαλείψασα.
- 2. Reg. 11.
- Psal. 50.
- * ὑπερφυὴς.
- Psal. 17.

A negotio efficere. propinqua Saluatori est eius potentia: quoniam quos lex non
iustificat, pœnitentia perficit. Non erat perfectus Dauid, quoad legem: at
certe Ecclesiæ * prædicatione iustificatus est. Pœnitentia multos conseruat: at * al. præconio.
legis gladius contra eos est: quippe * quæ eos tenet vt de medio tollat, nisi legi- * al. qui.
time resipiscant. Væ hæreticis, dicentibus non esse pœnitentiam. ex his enim insi- Cõtra hæreticos
pientes sunt, qui dicunt, non est Deus. Nam si in hominibus infirmis, & me- pœnitentiã negantes.
dela indigentibus, non est pœnitentia: simile erit dicere, non est Dominus
Deus. In lege veteri, pœnitentia viguit, vbi supplicij metus in transgressores
exacuebatur: & in Ecclesia non erit pœnitentia; vbi gratia, & dignis & indi-
gnis, sicut sol exoritur? Elegit Deus proprias sententias in Synagoga mutare, vt
pœnitentiæ gratificaretur: & in Ecclesia ipsam repudiabit? Non est sane, sicut
B hæretici dicunt: nam pœnitentia, Ecclesiæ vnita est; nouitq. eos qui non per- Hæreticorũ errores confutantur.
manent in impietate, Deo adducere, atque reconciliare in vitam æternam. Ipse
dixit, septuagies septies remittendum esse in nos peccantibus: & non vincet ho- Matth. 18.
mines, benigne cum ijs agens? Publicanus sua humilitate, vicit Pharisæum: Luc. 18.
& tu dicis Deum benignum non esse? In iustificationibus legis, sese iactabat pha-
risæus: at publicanus sua adnunciabat peccata; & sine opere, pœnitentia confi- Ibidem.
tentem iustificauit. cur ita? vt multi ad pœnitentiam conuertantur. Et tu ne-
gas Deum benignum esse; negasq. peccatorem ab eo ad pœnitentiam recipi? Dic Esai. 43.
* primus peccata tua, vt iustificeris, ait Deus. Tantam indulgentiam in cru- * al. primum. sed apud 70. est primus, vt hic.
delitatem conuertis, o hæretice? A verbis inchoat pœnitentiæ principium: quo-
niam quæ verbo fit confessio, initium pœnitentiæ est; propterea & salutis initia
C dantur publicano. nec perfecte ipsum debitis liberarunt: quia nondum perfe-
cte pœnitentiam fecerat. Disce Dei rigorem * & accuratam exactionem; & in- * ἀκρίβειαν.
tellige pœnitentiæ vtilitatem. Pro actionis ratione, mercedem tribuit. Verbo
confessus est: & ad efficacis pœnitentiæ profectum receptus est. Nã quid Publica-
nus ait? Domine, inquit, propitius esto mihi peccatori. Quid vero ad ea Christus? Luc. 18.
Amen dico vobis, quia iustificatus descendit publicanus supra pharisæum. Non Ibidem.
dixit, quòd a * condemnatione liberatus, iustificatus sit; vt formam tribuat, quo * καταδίκης.
pacto strenue pœnitere oporteat: sed plusquàm pharisæum, iustificauit ipsum;
vt a comparatione discamus, resipiscendum esse non solo verbo, sed etiam ope-
re. Iustificata est Sodoma a Hierusalem, sicut ait Propheta Ezechiel: non ob Ezech. 16.
virtutem, sed propter excessum impietatis Iudæorum, si cum Sodomitis con-
D ferantur. Sic quoque Publicanus est iustificatus, in comparatione ad pharisæũ. Luc. 18.
Latro, confessus verbo, saluatur: non enim supererat ei tempus, vt etiam opere Matth. 27. & Luc. 23.
pœnitentiam ageret. Ex mutatione, animi propositum, & voluntatem effica-
cem ostendit: quia si spatium temporis habuisset, strenue resipuisset. Quemad-
modum igitur verbo potest impius cõdemnari: ita etiam verbo pius effici potest.
Moyses etiam tacens clamabat ad Dominum: ergo etiam cogitatione consequi Num. 12.
licet remissionem. Orabo spiritu, inquit Apostolus Paulus, orabo & mente: vt 1. Cor. 14.
significet vtrumq. vtile esse; & vnumquodque quando fuerit tempus, posse fieri.
sin vero & alterutrum e duobus solum; spiritali attendendum est contemplatio-
ni. Ad te sermonem conuerto, qui pœnitentiam obliteras, ac reijcis: quoniam Apostrophe ad pœnitentiæ contemptores, atq; hæreticos.
& in Ecclesia mos eius seruatur, ac ratio. Noui, te dicere, post baptisma non
E esse pœnitentiam: verum non recte dicis. Qui enim adoptionis nobis gratiam
per baptisma donauit, nonne etiam remissionis peccatorum gratiam præbebit?
Qui magna donat, in paruis non se benignum exhibebit? Qui mortuis resurre- A MAIORE AD MINVS, EXEMPLA.
ctionem concedit, infirmis sanitatem non dabit? Qui cæcis oculos donat ad vi-
dendum; eos distillatione laborantes ac lippientes, non exteret atque deterget?
Qui vibices ac cicatrices purgat: scabie laborantes non curabit? Qui libertatem
ex seruitute tribuit; defensionis colloquium auersabitur? Qui adoptionem præ-
stat; confitentem filium non suscipiet? Ex seruo, filium effecit: & aberrantem
filium

† τὸ πάντων ὑπέρτερον. filium non assumet? Magnum, & quod cuncta † superat, non ægrefert Deus, se A
nimirum hominum vocari patrem: & pusillum renuet, vt filiorum confitentiū
*al. propitiatio. * propitiator fiat? Non assentimur tibi, o hæretice, volenti diuinam damnare
CONTRA HAERETICOS. benignitatem. Habeo fontem, & tua non indigeo siccitate. Habeo Christum,
& tuam redarguo iniquitatem. Pro nobis mortuus est: & non intercedet pro
nobis? Pro nobis dignatus est crucifigi: & misereri recusabit? Si tantopere di-
lexit nos, vt etiam alapis propter nos cæsus sit; & cum fontem habeat miseri-
cordiæ, esurientes despiciet? Si quis diuitijs abundans, seruum aut filium redi-
mere velit; proponatur autem ipsi, vt pretiū redemptionis pendat, vel moriatur:
nonne pretium persoluere malit? Si Christus fontem misericordiæ non haberet;
fortasse quis diceret, eum ideo mortuū esse, quòd non haberet vnde dilectum re-
* ὑπέροχος. dimeret. Rem summam * & eximiam fecit: & vilem atque abiectam ipsi non B
præstabit? Nos, cum impij essemus, non repudiauit: & resipiscentes non susci-
piet? Peccantes ad se inuitat, & allicit: & conuersos auertet? Maledicorum
* al. & in orātes. misereri non erit? misertus est: * & obsecrantibus, misericordiæ viscera non præbebit? Verum se-
mel, inquies, miseretur, & posterius punit. Quid? hodie ne pater est; & cras
inimicus efficitur? hodie amat atque desiderat: & cras, ob paupertatem odit?
Hodie benignus est: & cras inhumanus, atque crudelis? hodie adulationibus at-
οὐχ ἐμπαίζεται. que blanditijs inductus, facit ac præbet: & cras, prudentior factus, se illudi * non
* al. non est ita vt dicis, o homo. sinet? Apage, non est id; * quod dicis, o homo. non est, inquam; inuariabilis enim
Deus est, & incommutabilis. Idcirco etiam Paulus ait, sine pœnitentia esse do-
Rom. 11. Matth. 6. na Dei. Et quomodo, qui orare iussit, ac dicere: Dimitte nobis debita nostra;
dimittere pœnitet? Numquid ad catechumenos dixit, vt orarent? Nonne Chri- C
stianorum est oratio? Quo pacto ergo dicis, post baptisma non esse pœniten-
Heb. 6. tiam? Imo, inquit, Paulus ait, impossibile esse, eos qui semel illuminati sunt,
rursus renouari ad pœnitentiam; rursumq. crucifigere sibimetipsis Christum,
* al. mentem ac sensum hæresis. & transgressores recipi. Breuiter ergo tibi sensum * dicti exponam, ne in longam
Sententia Apostoli explicatur. narrationem oratio protrahatur: non de pœnitentia id dixit Paulus; verum de
secundo baptismate, quòd iterum baptizari eum sit impossibile, qui semel in
Rom. 6. Christo baptizatus est. quoniam idem ait Apostolus: quicumque in Christo
† al. baptizati sumus, in morte eius baptizati sumus. baptizati † sunt, in morte ipsius baptizati sunt. Propter baptisma igitur, dixit
impossibile esse, eos qui prolapsi sunt, rursus crucifigere Christum, id est, rur-
Ephes. 4. sum baptizari. Vna est Crux: vnum est (inquit) etiam baptisma. Si secunda
Heb. 6. crux est, erit & secundum baptisma. Ad Hebræos quippe scribens, volebat D
ostendere, Christi baptisma non esse commune. de baptismate igitur loquitur:
* τῷ νομικῷ. putabant enim id * legali esse simile. Vt ergo persuaderet ijs, diuinum illud esse;
Heb. 6. dicit, apud nos impossibile esse, eos qui prolapsi sunt, iterum baptizari. nam di-
uersa ipsi faciunt baptismata. Quemadmodum etiā antea, de purificatione verba
faciens, reprehenderat: & Christus quoque ostenderat, legale baptisma esse com-
mune; cum diceret, pharisæos assiduè baptizari ac lauari, cum essent immundi.
Matth. 23. Ait enim: ne quod foris est calicis, & paropsidis laues: sed quod intus est, ple-
* al. immūditie. num rapina & * amaritudine. Non ergo dixit Paulus de pœnitentia, impossi-
Heb. 6. bile esse semel illuminatos resipiscere: sed, de non rebaptizando. Tu quidem co-
gitationibus, ac solis verbis perperam vsurpatis vteris: at ego tibi, re ipsa, ac
sensu vero, testimonium Apostoli proferam. Ostendo tibi verba tua calumniari, E
falsoq. accusare Apostolum; teq. ad pœnitentiam cohortor. Galatis a fide diffi-
Gal. 4. dentibus, quid dicit? Filioli, inquit, mei, quos iterum parturio, donec formetur
† al. doloribus Pauli. Christus in vobis. quoniam geniti erant * parturitionibus Pauli, idest; tentatio-
nibus & ærumnis ipsius. Et cur dixit, quos iterum parturio: nisi quòd iam in
Christo baptizati essent? Si autem ciuitatis Ecclesiam totam fidelium hominum,
qui a fide recesserant, non abiecit; perspicuum est, & in ea quæ ad Hebræos est,
Heb. 10. ipsum pœnitentiam non repudiasse: verum secundo, aut sæpius baptizari, labe-
factasse

A factaſſe ac refutaſſe. Numquid dicebat ad non baptizatos: Currebatis bene: quis *Gal. 3. 5.*
vos faſcinauit veritati non obedire? Numquid dicebat non baptizatis: Tanta *Gal. 3.*
paſſi eſtis ſine cauſſa? ſi tamen ſine cauſſa. Nonne ad non baptizatos aiebat: qui *Ibid. Gal. 3.*
ergo tribuit vobis ſpiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an
ex auditu fidei? Quòd ſi Apoſtolus credentibus non præcidit pœnitentiam; tu
dicere audebis, poſt baptiſma pœnitentiam non eſſe? Dauid dicit: Spiritum ſan- *Pſalm. 50.*
ctum tuum, ne auferas a me: & quomodo qui poſt gratiam Spiritus ſancti pec-
cant, non habent pœnitentiam? Propheta erat: at poſt peccatum, pœniten-
tiam egit, & Deus ipſi veniam conceſſit: mihi autem legitime pœnitenti non
indulgebit? Dicit ille: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: ablata quippe ab eo *Ibidem.*
per adulterium erat, verum per pœnitentiam reddita eſt: quoniam deinde ad
B mortem vſque prophetauit. Petrus Apoſtolus, poſt acceptum apoſtolatum,
cum virtutes feciſſet & ſigna per gratiam Spiritus ſancti, & baptizaſſet in Hieru-
ſalem, negauit Chriſtum; & facta pœnitentia, non eſt repudiatus: fleuit enim *Matt. 26.*
amare, & dulcedinem gratiæ conſecutus eſt: nam Chriſtus ipſi condonauit: non *Luc. 22.*
enim remittere poterat homo. Scandalizatus autē erat præſenti comprehenſio- *De hoc, vide Scholia.*
ne: & non Deum negauit, ſed ſcandalū crucis pro excuſatione adducens compre- *Similia ſunt apud Theodorit. in Orat. de Caritate.*
henſionem Chriſti: quare & Deus, ipſi præter opinionē ac voluntatem neganti,
citius ignouit. Deus erat Chriſtus, etiam ante crucem: verum diuinitas cun-
ctis ſuper terram occultabatur. Non videbat Petrus id, quod inuiſibile erat; ſed
in id, quod cernebatur, tunc raptus, cecidit: verumtamen cum pœnitentiam egiſ-
ſet, admiſſus eſt. Ne pro contemptionis prætextu, adducas Petri negationē: ille
C quippe imprudens abreptus eſt: at tu fidē conſtanter, & imperturbato animo ha-
bere, atque tueri debes. Diuturna confirmatus doctrina, mox Chriſtum obtinuit,
& veniam conſecutus eſt: ignoras autem tu, an dimiſerit, aut non? Neque enim
licet hominibus, iſta concedere, quamuis fuerint vt Noë, & Iob, ac Daniel. Ne- *De hoc, in Scholijs.*
ceſſitas reſpondet pro Petro: & comminationes mortis, ijs qui ſine neceſſitate
quid tale committunt. Tenebræ enim ſunt dies Domini, & non lux. Eſt ergo *Amos 5.*
pœnitentia, o homo: nam nihil Deo impoſſibile. Illis porro non eſt pœnitentia,
qui ad peccandum pœnitentia abutuntur, tamquam ad lucrum & quæſtum.
Qui perſeuerat in peccato, ſpe pœnitentiæ; non obtinet pœnitentiam. & in ta-
libus dictum eſt, non valere pœnitentiam: quia Deum illuſoribus oblectari ar-
bitrantur. Qui Deum deſpicit, vt Deo placeat; quo pacto pœnitentiam poſſi- *Illud explicatur in Schol.*
D det? Qui nouit peccatum pernicioſum eſſe, & ab eo non abſtinet; indignus ve-
nia poſt mortem erit: quoniam nequitiæ ſeruum ſe reddidit. In iudicio non eſt
pœnitentia: quia iudex non ad ignoſcendum conſiſtit, verum ad diiudicandum
ex actionum confeſſionibus. Sententia in iudicio ſequitur: & quomodo poſſi-
bile erit, pœnitentiam in reſurrectione agere? Si * tamen reſurgeremus ad li- ** al. ſi enim reſurgeremus.*
berorum propagationem, & alium vitæ ſtatum; ſpes nobis eſſet pœnitentiæ,
tamquam rurſus vitæ exercitium habentibus, & voluntatem liberam, & men-
tem atque cogitationem in noſtra poteſtate. Nemo vidit latronem coram * tri- ** al. corā Iudice*
bunali vinculis liberum, neque adulterum, neque ſepulcrorum depopulatorem *A SIMILI.*
ſecure incedentem: ſic igitur & in iudicio, pro vinculo habemus reprehēſionem,
& pro cuſtodia increpatoriam * exhibitionem, ac pro ſeruitute conſcientiam; & ** ἐλεγκτικὴν παράστασιν.*
E voluntatis impetum otiantem atque ceſſantem, ob iudicis inquiſitionem. Non
prædico pœnitentiam, vt non contemnas; ſed neque reijcio eam, vt non deſpe-
res. Non dico, vt nunc deſpicias; & tunc pœnitentiam agas. Non doceo in vi-
ta peccare, & in iudicio reſipiſcere. Ait etiam propheta, in inferno confeſſio- *Pſal. 6.*
nem non eſſe. Licet quoque peccantibus nobis poſt baptiſmum, pœnitentiam *Eſai. 38.*
agere: non licet autem in pœnitentia ſpem ponentes contemnere. Si ſcienti *Iac. 4.*
bonum & non facienti, peccatum eſt illi: multo magis malum ſcienti, & illud
facienti. Si porro res bona ſit pœnitentia; qui eam differt, malum facit: & hæc,
aduerſus

† Locus in græco, de mendo suspectus videtur. aduerſus eum indignabitur,& conquereturs quòd putarit ipſam † reformidare A
malum, ita vt iuuare te nequear. Quòd ſi vitio, & maliria gaudens, in ijs perſeueras; etiam te auerſabitur: quoniam cum eius boniratem noſſes, nequiriam
illi prætuliſti. Pœnitentia remiſſionem prædicat: non libens autem admirtit
ſpernenres ipſam. permaner vero cũ ijs qui conuertuntur:& in malitia perdurantes
Prou. 18. tes deteſtatur. Audi quid dicat Deus: Impius cum in profundum malorum ceciderit,
Prou. 1. 21. derit, contemnit. Proinde ait: Clamabunt ad me, & non exaudiam eos. Dicis
Mich. 3. & Zach. 7. poſt baptiſma, non eſſe pœnirentiam? Et quomodo ait Euangeliſta Ioannes,
quòd Chriſtum aduocatum habeamus apud Patrem: & quòd ipſe propitiatio
1. Ioan. 2. pro peccatis noſtris ſir; non pro noſtris autem tantum: ſed etiam pro vniuerſo
mundo? Et ſeipſum comprehendir Sanctus; vt oſtendat tranſire etiam pœnitentiam
tentiam ad eos, qui poſt tanram talemq. gratiam peccarunr: & tu dicis, poſt B
Matth. 18. 25 baptiſma, pœnitentiam non eſſe? Tu ſeruus ille es nequam, qui talentum fodit
dit in terra. non enim pœnitentiam prædicaſti; vt ſermo per eam, animas peccatorum
catorum in ſalutis acquiſitionem, a condemnatione lucrifaciat. Diſcite igitur
impium ac nefarium eſſe, non parere pœnirenriæ. Cum ergo a talento hic ſer-
† ταλαντίζωμεν. monem auſpicati ſimus, in talenta † terminemus, Deo ſalutem noſtram multiplicantes:
plicantes: vr in reſurrectione vniuerſali nos recipiat, miſericordia ac commiſerationibus,
rationibus, & benignitate Domini noſtri IESV Chriſti: Cui gloria, & potentia,
in ſempiterna ſecula ſeculorum. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES. C

IN longiſſimo hoc ſuo de Pœnitentia Sermone, aut potius Tractatu, mira ingenij acrimonia, doctrina, atque iudicio Auctor ex fontibus ſacrarum Scripturarum veteris & noui Teſtamenti, præclare, erudite, ac plene vniuerſam naturam atque conditionem veræ Pœnitentiæ perſequitur, tractat, & explanat, variosq. eius effectus & vtilitates eximias proponit; & quæcumq. ad eam illuſtrandam pertinent, in medium adducit. Ad hæc, falſas hæreticorum ſententias acerrime confutat, & veritatem vbiq. tuetur, plurimaq. Scripturæ loca huc facientia citat, conciliat, & explicat, ſicut Lector ſingula diligenter peruoluendo, reipſa comperiet. Cui, ſi & alios huiuſce Argumenti, tam græcos quàm Latinos, placebit videre Auctores, eos alibi a nobis copioſe, ſigillatimq. citatos inueniet in Scholio 4. Sermonis S. Patris noſtri Ephræm de Pœnitentia, tom. 1. cuius ibi initium eſt: Quis obſecro, ſecum cogitans, expendensque, *&c.] quo Lectorem diligentem remittimus.*

Ipſe ſibi populus in Eccleſia, Sacerdos quodammodo efficitur, *&c.] Hic ne quis hæreticus* D *impoſtor anſam cauillandi, & verba Auctoris noſtri in prauum ſenſum detorquendi, capiat; dicimus Sacerdotium ſecundum doctrinam catechiſmi Concilij Tridentini, in ſacris litteris reperiri duplex: vnum exterius, alterum vero interius. Externum quidem Sacerdotium eſt, quod non omnium fidelium competit multitudini, ſed certis dumtaxat, ijs ſcilicet, qui legitima manuum Epiſcopi impoſitione, ſollennibusq. ſanctæ Eccleſiæ cerimonijs inſtituti, & Deo conſecrati, ad aliquod proprium ſacrumq. miniſterium adſcribuntur; quodq. ſolum ad ordinis Sacramentum pertinet. At interiori Sacerdotio omnes fideles, præſertim vero iuſti, poſt Baptiſmum Sacerdotes dicuntur. de quo, ita in Apocalypſi cap. 1. habemus:* Chriſtus lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo & Patri. *Et in priori Petri Epiſtola, cap. 2.* Et ipſi tamquam lapides viui, ſuperædificamini in domos ſpiritales, ſacerdotium ſanctum, *&c.] ac paullo ibidem poſtea:* Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, *&c.] Et apud Eſaiam, cap. 61. ſic:* Vos autẽ vocabimini Sacerdotes Domini, miniſtri Dei omnes, *&c.] Et de hoc interno Sacerdotio, hic verba S. Patris noſtri Ephræm ſunt intelligenda, dum dicit:* Ipſe E ſibi populus in Eccleſia efficitur Sacerdos, *&c.] quod ipſum etiam conſequenter Scripturæ locis a ſe citatis ibidem demonſtrat, ſubiectisq. verbis aperte declarat, atque confirmat, nimirum iſtis:* At in Eccleſia etiam peccatores pœnitentiam agentes, Sacerdotes fiunt: quia ſeipſos Deo tamquam victimam offerunt, *&c.] De quo, plura videre licet in varijs apud SS. Patres locis, ac præſertim apud S. Baſilium, lib. 2. de Baptiſmo, cap. 8. & S. Auguſtin. lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 10. & S. Leonem Pap. ſerm. 3. in anniuerſario ſuæ aſſumpt. ad ſummum Pontificatum. ſiue vt antiqua Leonina magisq. probata ibi habet lectio: in anniuerſario ſuæ ordinationis, ſiue conſecrationis. cum & tres illi Sermones (vt ex ijs colligitur) potius in anniuerſario conſecrationis die, quàm electionis ſiue aſſumptionis ſuæ, cenſeantur habiti: ſicut & in noſtris ibi obſeruationibus oſtendimus.*

A Adhuc tres dies, & Niniue ſubuertetur.] *Locus eſt Ionæ 3. & ſic cum Auctore noſtro legunt 70. pro quo, in vulgata eſt:* Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.] *quomodo etiam conformiter habent, Aquila, Symmachus, Theodotio, Syrus, Hebrai, & cæteri. ſuſpicaturq. Theodoritus, etiam 70. legiſſe atque vertiſſe* (quadraginta) *& librariorum vitio factum eſſe* (tres). *Sed contra hoc alij dicunt, non eſſe veriſimile omnes codices eſſe corruptos, verum ſeptuaginta reuera ſic vertiſſe,* (adhuc tres dies) *quia poſt factum verterunt, & Niniuitæ triduo per pœnitentiam commutati ſunt. cum & verbum hebræum* (ſubuertetur) *poſſit etiam ſignificare* (conuertetur.) *vt ſit. Adhuc tres dies, & Niniue remedio Pœnitentiæ conuertetur. & huic Ternario numero hic noſter inhæret Ephræm, cuius etiam pulchre conſequenter myſterium exponit, varijsq. applicas.*

Poſtea vbi eſt: O pœnitentiæ gratiam, quoniam mundum tribus diebus inſtruxit, &c.] *al.* εἰς τὴν σωτηρίαν κατήχησεν. i. ad ſalutem inſtruxit, &c.] *vt referatur ad tempus trium dierum, quibus Ionas prædicauit Niniuitis, eosq. ad ſalutem reduxit; & per mundum intelligatur Niniue, per quam*
B *& hic poſtea totum intelligi mundum clare oſtendit, ac in Niniuitis omnem humanam naturam, &c.*

Tu dixiſti Domine, quòd abyſſum velut vas vnguentarium reputet, &c.] *Adludit ad verba Iob 41. vbi pariter apud 70. ſic legitur:* Feruere facit abyſſum, tamquam officinam ærariam: putat autem mare, tamquam vas vnguentarium, &c. *græce* ἐξάλειπτρον] *quomodo etiã cum pleriſque alijs legit Olympiodorus. Aquila autem & Symmachus, ille quidem æquiualente ac clariore vocabulo reddit* (μυρεψητικόν) *: hic vero,* ὡς ἀναζεσσόμενον ἄρτυμα, *id eſt, vt ebulliens condimentum) cui fere vulgata lectio conſonat iſta:* & ponet quaſi cum vnguenta bulliunt, &c. *Iob 41.*

In lege non ſolum idola demoliri fecit Deus, & aràs atque delubra: ſed & cineres incenſorum lapidum, atque lignorum extra caſtra eijci, &c.] *De ſubuerſione idolorum, & ararum ac delubrorum, clarus eſt locus Deut. 12. At de incenſorum lapidum atque lignorum cineribus extra caſtra eijci ſolitis, nihil expreſſe inueniri arbitror in lege: ſed 4. Reg. 23. ſic Ioſiam feciſſe, aperte*
C *habemus, quo reſpexiſſe Auctorem hic noſtrum veriſimile eſt. Colligitur tamen ſatis etiam ex lege, omnia eiuſmodi prophana, nefanda, & anathematizata, neceſſario extra caſtra debuiſſe proijci. Nam ſicut poſtea extra templum & Vrbem: ita tunc cum in tentorijs ac tabernaculis adhuc populus verſaretur, omnia immunda & prophanata extra caſtra proijciebantur. ſicut Leuit. 14. & alibi etiam patet in leproſis, ac ſimilibus; vt in Maria ſorore Aronis, num. 12. Et ad id adludens S. Paulus Hebr. 13. ait Chriſtum extra portam paſſum, veluti anathema factum pro peccatis noſtris. ſubditq. ibidem ſic Apoſtolus: Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium eius portantes, &c.] Vt mirum hic videri non debeat, quòd S. Ephræm dicat cineres abominandos extra caſtra legis tempore, ac præcepto etiam Dei proijciendos. Nam cum expreſſis verbis iubeat idololatrica omnia comminui, confringi, comburi, diſſipari, ac de locis fidelium diſperdi, (ſicut ex varijs Scripturæ conſtat locis, nimirum Deut. 12. & Leuit. 26. ac 4. Reg. 23. &c.) ſequitur neceſſario etiam cineres ipſos in prophanum locum proijciendos; quem Auctor noſter ad Scripturæ veteris loquendi & agendi normam, appellat hic extra caſtra. ſicq. de morticinijs Nadab & Abiu cælitus combuſtis, iuſſit Moyſes in Leuitico cap. 10. extra caſtra efferri, & quod ibidem dicitur, foras eijci, &c. Ex quibus omnibus, & ſententia, & frequens citandi con-*
D *ſuetudo Auctoris innoteſcit, qui in hoc de Pœnitentia tractatu, ſicut & interdum alibi, raro allegat certi alicuius ſacræ Scripturæ loci propria verba: ſed vel adludit ad aliquem certum locum, non citatis Scripturæ verbis; vel exprimit veritatem ac ſenſum Spiritus ſancti, ex varijs Scripturæ locis deſumptum.*

Attende, ne ſupernates aquis, veluti aues piſcibus gaudentes: duplici enim cum ſint natura, impuræ cenſentur, &c.] *Amphibia ſupponuntur vt impura in lege, tamquam duplici natura conſtantia. Et eiuſmodi videntur aues ſupernatantes aquis ad piſces capiendos (de quibus hic Auctor) quia & aërem, & mare incolunt: & quamuis ſe aquis non mergant, illis tamen ſupernatantes, madent & humectantur. Talis quoque eſt, qui quamuis præterita delicta opere nolit exequi, in eorum tamen recordatione cunctatur ac hæret; non mergitur illorum aquis, illis tamen humectatur, ac ſi ſupernataret: quare eſt velut in aëre, dum ab opere abſtinet; eſt in aquarum ſuperficie, dum ſiſtit in affectu, & memoria peccatorum, &c.] Quãquam tamen etiam illud de auibus immundis hic ab Auctore adductum, poſſumus recte conuenienterq. intelligere & explicare non de immunditie legali: ſed quòd*
E *tales fere omnes ſint natura impuriores alijs auibus, quæ in aëre aut terra victitant; vtpote carniuoræ, piſcinoræ, rapaces, nigræ ſubſtantiæ, fætidæ, & comeſtu inſuaues, atque inſalubres: & propterea in dæmonum, & peccatorum ſimilitudinem, illas hoc loco noſter adduxit Auctor.*

Dixit etiam quidam ex Prophetis in Eccleſia Dei: Ne lacrymis vituperetis, &c.] *Iſtud cum alia interpunctura, in alio græco MS. ſic legitur:* Dixit quoque quidam prophetarum: In eccleſia Dei, ne vituperetis lacrymis, &c.] *Vbi prior lectio mihi magis probatur: cum illud* (In eccleſia Dei) *plane exiſtimem non eſſe de Scriptura ſacra; ſed coniungi debere cum ſuperiore verbo,* (dixit in eccleſia Dei:) *quare & prior hic retinenda lectio. neque enim videtur voluiſſe aliquem ex antiquis Prophetis citare, ſed quempiam magnum tunc in Eccleſia virum, qui donum habebat prophetiæ, cuiuſmodi plurimos temporibus illis Apoſtolicis fuiſſe legimus: qualem inter alios extitiſſe Ioãnem*

monachum, siue eremitam Aegyptium, habemus in primis ex Romano Martyrolog. vbi sexto Ca- A
lend. April. de eo sic reperitur: In Aegypto, S. Ioannis Eremitæ, magnæ sanctitatis viri, qui
inter cætera virtutum insignia, etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio Imperatori
victorias de Tyrannis Maximo & Eugenio, prædixit. De quo eod. etiam locupletissimum testi-
monium præbent inter Græcos, Theodoritus hist. lib.5.cap.24. Sozom.lib.7.cap.22. Euagrius in vit.
Patrum. Palladius in Lausiacis, cap.22. Nicephorus lib.12.cap.29. &c. ac inter Latinos, S. Augu-
stinus de ciuit. Dei, lib.5.cap.26. & de cura pro mortuis agenda, cap.17. S. Hieronymus ad Ctesiphont.
contra Pelagianos. & Ruffinus hist.lib.2.c.32. &c. Fuisse quippe semper a temporibus Apostolorum in
Ecclesia spiritum ac donum prophetiæ, nulli ambigendum est: quod & Iustinus Martyr in dialog.
cum Tryphon. confirmat, sic scribens: Apud nos enim hucusque prophetica extant dona: vn-
de & vos intelligere debetis, quæ olim in genere vestro (de Iudæis intelligit) fuere, ea in nos
esse translata, &c.] longeq. ibidem postea: Est (inquit) apud nos videre, & fœminas & mascu-
los dona a spiritu Dei habentes, &c. secundum illud Ioel. 2. Effundam spiritum meum su-
per omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ, &c.] Ex quibus satis patet, pro- B
phetiæ donum semper a tēporibus apostolicis fuisse & perseuerasse in Ecclesia, vt mirū non sit tales quo-
que viros a S. Patre nostro Ephræm hic & alibi haud infrequenter nominibus etiam non expressis citari,
ac celebrari. Sensus porro verborum eius, ex loci circumstantijs hic colligitur talis: Dixit quidam ex
prophetis in Ecclesia Dei: Ne fictis lacrymis vituperetis religionem Dei, ac pœnitentiam, &c. illudq. ex
hic consequentibus, certius ac verius, clariusq. euadit.

Summæ totius vsuræ, maiores comparatione reddentur tibi, &c.] Vbi per (summam)
intelligit Auctor res & bona huius vitæ; sicut etiam dum ibidem in hæc consequenter subdit verba:
Scio te summam ipsam aspernaturum, &c.] Fœnus vero & vsuram, hic bona appellat sempi-
terna, quæ si conferantur (inquit) cum temporalibus, videbuntur instar Solis, quo exorto nemo lucer-
nam accendit, &c. Sicq. in altera vita (vt infra dicit, atque amplificat) nullus erit vsus rerum huma-
narum ac temporalium, &c. ostenditq. postea iustos ac sanctos longe plura, multoq. maiora bona ibi
habituros, quàm in terris acceperint, &c. Ex quibus, quid distincte hic per (τὸ κεφάλαιον, id est, summam)
& (τὸν τόκον, id est, fœnus, siue vsuram) intelligendum sit, cunctis satis liquescit atque innotescit. C

Paradisus regio est quietis Sanctorum, sicut & Dominus ait in Euangelio, &c.] Locum
huius certum non inuenio expressum in quattuor Euangel. nisi forte illud Matth. 8. adlusiue indicare
voluerit: recumbent cum Abraam, Isaac, & Iacob, in regno cælorum, &c.] aut sane ad
illud Saluatoris in passione adludit, quod Latroni in cruce dixit: Hodie mecum eris in paradiso.
nam cum istud illi dixit, promisit ei requiem Sanctorum, sicut & plures Doctores istum locum Luc.23.
intelligere, atque exponere apte congruenterq. videntur.

Dicit enim Ioannes: Arbores in folijs sanitatem portantes, & in folijs suis vitam æter-
nam, &c.] Quàm frequens in suis sit adlusionibus Auctor, etiam hinc, & ex alijs postea sequenti-
bus patet: non enim hic præcise citat verba Ioannis, sed adludit dumtaxat ad illud, quod in Apoc. 22.
habetur: ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim; & folia ligni ad
sanitatem Gentium, &c.] Et sic de potione tepida, quæ non multo hic postea commemorat Auctor,
clarum est, quòd respiciat ad id quod Angelus scribit ecclesiæ Laodiciæ: Scio opera tua, quia neque
frigidus es, neque calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo, &c.] at- D
qui hæc citra controuersiam est tepida potio, de qua Ioannes loquitur, Apoc. tertio. & sic de alijs.

S. Paulus sub Nerone mortuus est, & in suburbijs Romanæ vrbis sepultus.] Vbi fort. per
μαρτυρικὸν ἁμάρτημα, locum sepulturæ pro martyrij posuit loco, qui in suburbanis fuit in via ostiensi ad
aquas Saluias, vbi hodie Ecclesia siue memoria est Trium fontium. aut sane hic loquitur Auctor de
prima Pauli sepultura sub Nerone (quæ fuit ad Catacumbas, teste S. Gregor. in lib.3. epist.30. ad Con-
stantinā Augustam.) sicut & ipsius hæc de eo verba haud obscure insinuant: Paulus sub Nerone mor-
tuus est, & in suburbijs Romæ sepultus.] Quæ autem sub Siluestro Papa fuerat sepultura, non-
dum forte ad aures peruenerat ipsius Ephræm, adeo procul ab Vrbe Roma distantis; aut si peruenerat,
non consentit hic tempus martyrij Pauli sub Nerone, & sepulturæ eius secundariæ multo posterioris; cum
vtrūq. hic ad idem referre videatur tempus, quo scilicet sub Nerone martyrium fuit passus, & tunc etiā
Romæ in suburbijs sepultus, &c. Vt vt sit, siue de sepultura eius quæ fuit ad catacumbas, id intelli-
gamus, siue de ea quæ posterius fuit in via Ostiensi, seu in ecclesia S. Pauli, dico ista loca esse, & sem- E
per fuisse in suburbijs, & non intra ambitum Vrbis, recteq. suburbana loca hic ab Auctore subur-
bia dici.

Dicit longe postea Auctor: Nam Deus vitio obnoxium ac subditum hominem non damnat,
nisi reipsa & opere perfecerit, &c.] Vbi accepit proprie vitium, nimirum pro vitioso habitu, seu
habituali inclinatione ad malum; non autem pro consensu in vitium: nam consensum infra docet esse
quoddā opus; & de ipso etiam intelligit illud: nisi opere perfecerit, &c. habitus autē vitiosus rema-
net etiam quandoq. in iustificatis, sicut & pulchre sacra Tridentina œcumenica tradit Synodus. Seip-
sum igitur Auctor explicat, cum immediate subdit: efficitur autem etiam cogitatione opus. non
enim loquitur de opere externo, cum ait: nisi reipsa, & opere perfecerit: verum ad complementum

peccati

A *peccati interni, sufficit (inquit) consensus interior. de qua re sic Iacobus in sua catholica scribit* Epistola: *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem, &c. Sensus igitur hic esse videtur, quòd vitiositas (vt ita dicam) mali habitus, aut dispositiones, seu ad peccandum inclinationes non constituunt peccatum coram Deo, donec in opus, vel executionem veniant: id autem fieri dicit, non solo exteriore opere, sed & animi consensione, &c. atque ista pro mente Auctoris, hic adduxisse sat sit.*

Qui negat, ab anima facit malum, &c.] *Dicere vult (vt clarum est ex circumstantijs verborũ) aliqua esse peccata, quæ proprie & originaliter procedunt ex mente ac intellectu, sicut peccata spiritualia: alia autẽ ex corporis constitutione ac dispositione, cooperante etiam anima. Distinguit enim hic peccatum, quod fit anima dumtaxat, vt Christum negare, &c. a peccato, quod fit anima simul & corpore, vt fornicari, &c. Vel,* [illegible]*, id est, qui negat, ab anima facit malum, dicit, quòd primam peccati originem habeat animam, quæ deinde ad efficiendam negationem vtitur (inquit) corporis lingua, &c. At fornicatio, & animam & corpus originem habet: vel (vt hic ait) quòd*
B *anima inflata ac superbia tumens, in illud probrum inciderit; vel corpus nimio cibo ac potu repletum, animam ad peccandum extimulauerit. secundum illud Apostoli Rom.* 13. Non in comessationibus, & ebrietatibus, &c.] *cui tãquam origini, cognata deinde adnectit vitia, dicens:* non in cubilibus, & impudicitijs, &c.] *ex quibus, alijsq. verborum circumstantijs, & exemplis ab Auctore hic adductis, Lector intelligat reliqua.*

Postea vbi habetur: [illegible]*, id est,* incurabilia medici non sanant, *inquit:* neque cuncta peccata sacerdotes placant, &c.] [illegible] *siue obiectio hæc esse videtur hæreticorum Nouatianorum: non enim ex sua hæc (vt apparet) dicit sententia, sed hæreticorum sententiam suæ opponit, sicut etiam hic liquet ex adiecto verbo (*[illegible]*, inquit) & sic solent* [illegible] *græci Auctores eloqui: cui respondet hic paullo post Auctor, partim concedens, Dei solius esse ex mortuis excitare; & partim negans, incurabilibus morbis nullam esse medicinam: cum medicinæ loco, dederit ipsam pœnitentiam Deus, quæ in remissione peccatorum primas partes tenet, sine qua (inquit) frustra Sacerdotes remittunt, cum impœnitentem nec Sacerdos, nec Deus ipse absoluat. 2. ostendit pœnitentiam ve-*
C *ram, eam in veteri lege habuisse vim, vt multos saluauerit, quos nec Sacerdotium, neque sacrificium, neque vllum aliud legis remedium a peccatis sanare potuerat. 3. loco docere hic Auctor videtur, etiam eos qui viuebant sub lege, tempore veteris testamenti, non per Sacerdotes legales, aut vlla legis virtute, sed per eam pœnitentiam quam gratia noui Testamenti prædicat, & per fidem in Christum saluatos esse, ac remissionem peccatorum accepisse, &c. atque ista dixit respectu Sacerdotum veteris legis. Sed addit quoque de Sacerdotibus nouæ legis, dum ait:* & quomodo quidã putant se in Ecclesia quoduis peccatum iure ligare ac soluere. Nam & impius ille Sacerdos, qui soluere conabitur, quæ ligauit Deus, &c.] *Quorum quidem verborum (ne perperam ab hæreticis detorqueantur) sensum apertum hunc damus: quòd Sacerdotes non debeant præsumere impœnitentes soluere, cum Deus ipse tales non soluat, nec talibus peccata remittat; neque maior sit seruus, quàm Dominus, &c. De qualibus etiam presbyteris alibi grauiter conqueritur S. Hieronymus, quòd fastu pharisaico præsumunt, & audent varia quæ non oportet, &c. talesq. non vno in loco notat, coarguitq. S. Cyprianus, & cum illo plures alij, quorum loca nunc non occurrunt. In summa voluit noster hic Auctor Sacerdotes sese gerere, non vt absolutos animarum Dominos, sed vt ministros ac dispensatores ministeriorum Dei, qui pro cuiusq. me-*
D *ritis ac pœnitentia, vel ligent, vel soluant, &c. Quibus omnibus denique, pro pleniore explicatione atque intelligentia verborum Auctoris hic adductorum, accedit, quòd etiam imperfecta pœnitentia, quæ dicitur attritio, sit donum Dei, & præuia dispositio ad gratiam; vt recte declarat Concilium Tridentin. sess. 14. c. 4. Non quoduis igitur peccatum potest soluere Sacerdos, sed quod Deus incipit soluere per donum præuiæ huius dispositionis, quo qui caret, videtur hic dici mortuus ab Ephræm, quia non solum caret vita, sed motu ad vitam præparante. Illum autem mortuum non potest Sacerdos suscitare, sed Deus, qui dat ei pœnitentiæ donum: quæ si perfecta est, (inquit) sine sacrificijs iustificat, vt ostendit exemplis antiquæ legis; quamuis in noua lege requiratur etiam propositum Sacramenti. Et propterea non dicit Ephræm a Sacerdote nullum peccatum posse solui: sed non quoduis, vbi videlicet debita deest præparatio; &c. Sed de ijs hic hactenus.*

David insanabile habebat vulnus: at ita illum sanauit pœnitentia, vt neque cicatricem retinuerit vulneris, &c.] *Vbi in hæc Auctoris verba, sic a græco quodam Scholiaste ad marginem in antiquissimo græco Ms. Volum. operum S. Patris nostri Ephræm (quod Romæ in Bibliotheca Cardin.*
E *S. Floræ adseruatur) græce adnotatum reperi:* [illegible]*. hoc est, & quomodo Gregorius ait Theologus: obducitur quidẽ cicatrix, & hoc credimus, etc.] additq. postea:* [illegible]*. videtur, inquit, id sancto Ephræm hic contrariari, sed non est repugnantia: & qui recte consideraverit, in vtroque veritatem intelliget. Locus autẽ Gregorij Nazianzeni (qui a Scholiaste insinuatur) est in Oratione* [illegible]*, id est, in sanctum Baptisma, non longe a principio, ibi:* [illegible]*, &c. quæ coniunctim cum immediate antecedentibus, in Billiana Nazianzeni versione sic redduntur:* Et cum nulla iam posthac altera sit generatio, nec instauratio, nec in veterem statum restitutio, quamlibet maxime eam multis cum gemitibus & lacrymis requiramus: quibus licet cicatrix ægre tandem obducatur, vt

quidem ipſe ſtatuo: obducitur enim, idque perſuaſum habemus, ac præclare mecum agi A
putarem, ſi ipſæ quoque vulnerum notæ delerentur, quoniam & ipſe miſericordia opus
habeo: præſtat tamen ſecunda purgatione minime indigere, verũ in prima conſiſtere, &c.]
Quæ quidem Nazianzeni verba illuſtrans Nicetas, ſic in eãdem & ipſe ſcribit ſententiam: Quamquam
enim (inquiens) lacrymarum quoque Baptiſmus eſt, haud quaquam tamen ita purgat, vt primus Ba-
ptiſmus. Vt enim varia ſunt ſuperni ſplendoris genera, ſic & purgationum. nam iuxta meam legem
ac ſententiam, Nouatianorum dogmati oppoſitam, ægre tandem per pœnitentiam cicatrix obducitur;
quemadmodum & Deus per Hieremiã (cap. 30.) loquitur: Ecce ego inducam ipſis cicatricis obductionẽ
& medelam, & curabo eos. Atque ipſe quidem, cicatrices quoque ipſas aboleri, ac ne vulnerum qui-
dem veſtigium relinqui cuperem, quandoquidem & ipſe miſericordia opus habeo. Cæterum magnum
Athanaſium aſſerentem audio, eum qui ad meliorem frugem ſe receperit, quamquam finem peccandi
faciat, inuſtas tamen vulnerum cicatrices habere, &c. vt habet S. Athanaſius in libro de blaſphem. in
Spir. ſanct. Ex quibus manifeſte patet, quomodo communiter in pœnitentibus cicatriecs adhuc rema-
neant. Quod ipſum & alij orthodoxi confirmant græci atque latini Patres: inter quos primus occurrit B
mihi Magnus Baſilius, qui de illo, in Homilia de pœnitentia, ſic loquitur: Eſt (*inquit*) ſpes etiam poſt
peccatum: eſt ſanatio etiam poſt hulcus, ſed manet cicatrix, &c.] *cõprobatq. idipſum germa-*
nus quoque frater eius Gregorius Niſſenus, in Oratione ſua, non eſſe dolendũ ob eorum obitum, qui in fide
deceſſerunt. & S. Chryſoſtomus in acta Apoſtol. homil. 41. vbi pulchre peccati deſcribit reliquias. Cy-
rillus quoque alibi docte explicans illa Pſalmi 37. verba: Putruerunt, & corruptæ ſunt cica-
trices meæ, &c.] *verberum (inquit) & vulnerum reliquias eſſe dices cicatrices; quæ in carne ma-*
nent, ſi ab aliquo vapulare contingat: quæ niſi ſanentur, dolorem non mediocrem afferunt, quoniam in
hulcera dilatantur interdum, & ad initia ſua recurrunt. Simile quiddam in animis hominum videre
licet. Ferit enim peccatum, & tamquam vulnus illis morbum infert, ſi ad opus deducatur. Quòd ſi
quis a peccato deſiſtat, hoc eſt, ab execranda turpium rerum voluptate capienda ceſſet, & quantum
poteſt cupiditatis vim prohibeat, & opprimat: & ſi a cogitationibus illis quodammodo abſcondatur,
habet tamen vulnerum cicatrices, quæ, ſi diutius immorari contigerit, hæ interim in hulcera (vt di-
xi) conuertuntur, dum fœda voluptas perpetuo ad prauos exitus deducat, &c. ita Cyrillus in orat. in C
ſanctum lauacrum. quibus quid clarius? Quin & his omnibus antiquior Origenes, idem plane in hom. 8.
in Leuiticum, diſertis confirmat verbis, dicens: Tranſi nunc ab iſta legis vmbra ad veritatem eius; &
intuere quomodo anima, quæ peccati vulnus accepit, etiam ſi curetur, tamen habet in loco cicatricem
vulneris reſidentem, quæ cicatrix non ſolum a Deo videtur, ſed ab ijs, qui acceperint ab eo gratiam,
per quam videre poſſint languores animæ, & diſcernere, quæ ſit anima ita curata, vt omni genere ve-
ſtigium illati vulneris abiecerit; & quæ curata ſit quidem, ſed ferat adhuc veteris morbi ipſo veſtigio
cicatricis indicia, &c. Quibus cunctis, inter Latinos quoque aperte ſuffragatur S. Bernardus Abbas
Claræuallis, ponderans inter alia illud Eccleſiaſtic. 5. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.
vbi aſſerit, peccatum remiſſum adſimilari vulneri ſanato, quod licet ſanatum ſit, tamen remanet cica-
trix: ita quoque peccatum ſaucians animam noſtram, &c. Quod ipſum etiam confirmat S. Hieronymus
in Epiſtola ad Ruſticum, de pœnitent. & habetur in cap. Totam. & ibi gloſſ. in verbo Cicatrices. de pœ-
nit. diſt. 3. Cicatrices porro quæ manent dimiſſa culpa, ſunt (vt ex ſupradictis atque allegatis colligitur)
quædam peccatorum reliquiæ, quas Doctores ac præſertim ſcholaſtici, atque Summiſtæ vocant illas pra- D
uas diſpoſitiones cauſſatas in anima ex præcedentibus actibus malis. Ita S. Thomas, 3. p. q. 86. art. 5. &
S. Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 16. Sotus in 4. diſt. 15. q. 1. art. 5. Ioannes de Baſſolis in 4. d. 14. q. 2. art. 1.
Angelus in verbo Euchariſtia. 3. num. 36. in fine. Nauarrus in cap. videre. num. 7. de pœnit. diſt. 1. & in
cap. conſideret. §. cautus. num. 1. dè pœnit. diſt. 5. & Catechiſmus Romanus ex Decreto Concilij Trident.
ad parochos, in tractatu de Satisfactione, vbi præſertim inter alia ſic habet: quemadmodum enim,
ſanato vulnere, cicatrices quædam remanent, quæ & ipſæ curandæ ſunt: ita in anima, cul-
pa condonata, ſuperſunt reliquiæ peccatorum purgandæ, &c.] *quæ & auctoritatibus ibidem*
S. Chryſoſtomi, Auguſtini, & S. Bernardi confirmantur. Cæterum his omnibus non obſtantibus, addit
tamen S. Thomas loco citato ad primum, non ſemper remiſſa culpa manere huiuſmodi reliquias: quod
(inquit) contingit, quando Deus tanta commotione conuertit cor hominis, vt ſubito conſequatur perfe-
cte ſanitatem animæ ſpiritualem, non ſolum remiſſa culpæ, ſed ſublatis omnibus peccati reliquijs, ſicut
patet de Magdalena, Luc. 7. Aſque ita accidiſſe quoque in Dauid, dubitandũ non eſt: quippe qui vſque-
adeo peccatum ſuum deplanxit, vt per ſingulas noctes lectum ſuum lauerit, & lacrymis ſuis ſtratum
ſuum rigauerit; factæq. ſint ei lacrymæ panes per diem ac noctem, &c. tantaq. lacrymarum vbertas, E
quidni peccati in eo reliquias quaſcumq. abſterſerit? Quòd ſi reliquiæ nullæ in ipſo remanſerint; recte
etiam vereq. hic adſeuerat S. Pater noſter Ephræm, in Dauide poſt eius pœnitentiam ac lacrymas, ci-
catrices omnes vulneris peccati deletas fuiſſe, vt ne veſtigium quidem in eo remanſerit. Atque ita opti-
me conciliantur ſententiæ ſupra citatorum Patrum, affirmantium poſt remiſſa peccata communiter
adhuc peccatorum remanere cicatrices, cum hac noſtri Auctoris, quòd ſcilicet, ita Dauidem ſanauit
pœnitentia, ὡς μηδὲ οὐλὴν ἔχειν τοῦ τραύματος, *id eſt, vt neque cicatricem quidem, veſtigiumue vulne-*
ris in ſe peccati retinuerit, &c. verum de iſtis hic ſatis.

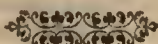
Longiuſq. hic poſtea, ne difficultatem aliquam aut dubium, ſcrupulumue alicui pariat, vbi dicitur:
Nõ enim remittere poterat (& al. poteſt) homo, &c.] *ac paullo poſt ibi:* Neq; enim licet homi-

nibus

A nibus ista cócedere,quamuis fuerint vt Noe, Iob, ac Daniel, *&c.*] *Ad primum, dicimus hic, vt*
etiam in præcedentibus disputare Auctorem contra Nouatianos, qui negabant pœnitentiam post Baptis-
mũ, abutentes illis Apostoli verbis, Heb. 6. Impossibile est, eos qui semel illuminati sunt, iterum
renouari ad pœnitentiam, *&c.*] *respondetq. Auctor dupliciter: primum, intelligi id de Sacramẽ-*
to Baptismi, quod numquam potest iterari, vt illo modo quisquam renouetur ad pœnitentiam: sed Deum
habere aliud remedium in Ecclesia ad hominem lapsum reconciliandum; atque hoc esse, per pœnitentiã.
Secundo respondet, Paulum quidem, Heb. 6. dicere, impossibile esse vt renouetur quis ad pœnitentiam;
sed id quoad homines dixisse, non autem quoad Deum, cui nihil est impossibile. hoc autem esse opus Dei
ostendit, vt conuertatur peccator, ac pœnitentiam agat, & non hominis vllius opus. Sic siue in Ba-
ptismate, siue in Sacramento pœnitentiæ, est Deus qui remittit tamquam principalis caussa: homo autẽ
vt minister, &c. Vbi porro in secunda parte eiusdem Dubij hic postea additur: neque enim licet homi-
nibus ista concedere, licet fuerint vt Noe, & Iob, ac Daniel, *&c.*] *solum significare videtur*
his verbis Auctor (sicut ex locis eius collatis conijcere licet) remissionem peccatorum non fieri ex vi
B *sanctitatis eorum qui remittunt, sed præeunte pœnitentia, virtute clauium. Sanctitas enim hominum*
licet impetrare possit Dei misericordiam, quæ pœnitentiam largiatur; non potest tamen ex condigno
mereri veniam, & multo minus ex opere operato, vt fit in Sacramento per absolutionem. In Sacra-
mento quippe confessionis non operatur proprie & formaliter sanctitas Sacerdotis, sed potestas clauium,
quæ est Christi potestas: quare Sacerdos non vt sanctus absoluit, sed vt Dei minister, & instrumentum.
Secundo ideo dico, non loqui Auctorem hisce verbis de potestate remittendi peccata, sicut prima fronte
apparet: sed monet, ne homines licet alioquin perfecti, ac sancti, & Deo chari, sicut prænominati, Noe
Iob, & Daniel, præsumant de facili indulgentia, exemplo Petri, cuius hic meminit, &c. Quamquam
& illud fortasse insinuare hic voluerit, quod licet Christus cito ac subito Petro condonauerit, tamen
hominibus id non tam facile ab hominibus concedendum, nisi iusta perspecta pœnitentia, atque satisfa-
ctione. Verum ista pro mente Auctoris hic dicta suffecerint.

Postremum dubium in verbis S. Ephræm postea sequentibus consistit, nimirum illis: Qui Deum
despicit, vt Deo placeat, quo pacto pœnitentiam possidet?] *In quibus ne quis dubius hæreat,*
C *dicimus verborum Auctoris hunc esse sensum: Qui Deum præcipientem pœnitentiam, in ea agẽda despi-*
cit, spe seu præsumptione illum in futurum placandi, numquam fortasse assequetur pœnitentiam: sed
pro præsenti contemptu, in futurum frustrabitur, &c. quod ipsum etiam Auctor alibi varijs in locis tã
primo & secundo Tomo, quàm etiam hoc 3. sæpe affirmat, repetit, & inculcat. Secundo hic dico, non posse
Deo placere, qui Deum despicit, volens scilicet in peccato perseuerare, & non ab eo resipiscere ac pœ-
nitentiam obtinere, &c. qui etiam tamquam bonus & accommodus sensus, clare ex præcedentibus &
sequentibus hic colligitur, ac cum superiore etiam nostra explicatione satis quadrat; coinciditq. cum
verbis hic immediate subiectis: Qui nouit peccatum perniciosum esse, & ab eo non abstinet,
indignus venia post mortem erit, *&c.*] *hæc enim clare intelliguntur, quamdiu in peccato quis*
permanet spe pœnitentiæ futuræ, illum non esse dignum venia, donec peccatum illi displiceat, ac ab
eo recedat, pœnitentiamq. agat, &c. Sed de his satis.

Denique vbi habetur: Et seipsum comprehendit Sanctus, vt ostendat transire etiam pœni-
tentiam ad eos qui post tantam gratiã peccarunt: & tu dicis, *&c.*] *alia ibi nonnullis mutatis*
& additis sic habet lectio: Quin & seipsum complectitur Sanctus, vt demonstret etiam ad eos pertinere
D *pœnitentiam, qui post tantam talemq. gratiam peccauerunt, ad quantam ac qualem sanctiss.mus Io-*
annes Euangelista peruenit: & tu dicis, &c.] *ac al. Vbi seipsum quoque comprehendit, atque intelli-*
git Sanctus Euangelista, vt ostendat etiam ad illos transire pœnitentiam, qui peccarunt post tam magnã
acceptam gratiam, ad quantam qualemq. ipse peruenit: & tu dicis post Baptisma pœnitentiam non
esse?] *Sed nos ad vitandam hic* ταυτολογίαν *&* κακοτονίαν, *in priori libentius lectione, quam in textum in-*
seruimus, consistimus. respicit autem Auctor ad paullo ante a se citata Euangelistæ verba, quæ in sacro
Codic. 1. Ioan. 2. paullo aliter sic leguntur: Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud
Patrem, Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro no-
stris autem tantum, sed etiam pro totius mundi, *&c.*] *Quod porro vltimo hic addit:* Et tu dicis
post baptisma pœnitentiam non esse? *&c.*] *contra hæreticos, & præsertim Nouatianos addu-*
xit, negantes post baptisma pœnitentiam esse, ac in prauum sensum illa Apostoli verba (Hebr. 6.) de-
torquentes: Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & relapsi sunt, rursus renouari
ad pœnitentiam, *&c.*] *sicut latius pleniusq. supra tam ab Auctore, quàm in nostris hisce*
E *Scholijs ostensum est. Atque hæc sunt, quæ saluo meliore iudicio, hic circa difficiliora Auctoris loca in*
hoc de Pœnitentia tractatu satis arduo atque difficili, dicenda explicandaq. occurrerunt: pro quorum
veriore intelligentia, & varios græcos manuscrip. Ephræm codices eiusdem argumenti inter se contuli-
mus, & eruditiorum nonnullorum sententias in hisce exquisiuimus: quæ & Sanctæ matris Ecclesiæ
auctoritati atque correctioni, cum omnibus alijs elucubrationibus meis semper subiecta esse decla-
ro, profiteorq.

 A

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

SERMO, DE COMPVNCTIONE ANIMI.

Sermo hic terrore plenus, & lectu neceſſarius.

Eodem G. Voßio Interprete & Scholiaſte.

** al. Saluatoris.*

ENITE dilectiſſimi. Venite patres, & fratres mei, grex * Patris electe, ſignati milites Chriſti. Venite filij: & ſermonem animabus veſtris ſalutarem audite. Venite negotiemur, donec hæc duret celebritas. Venite, apprehendamus vitam æternam. B
Venite, mercemur * ſalutem animarum noſtrarum. Implete oculos veſtros lacrymis: & confeſtim oculi mentis veſtræ aperientur. Venite cuncti pariter, diuites & pauperes, principes & ſubditi, ſenes cum iunioribus, filij ac filiæ, & omnis ætas: qui cupitis ab æterno liberari ſupplicio, & regni cœleſtis hæredes fieri. Cum ſancto Dauid, imploremus miſericordem, & benigniſſimum Dominum, dicentes: Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Illumina oculos meos, ne vmquam obdormiā in morte. Clamemus, vt clamauit cœcus ille iuxta viam ſedens: Miſerere mei, fili Dei altiſſimi. Et ſi aliqui prohibuerint, aut increpando ſilere iuſſerint; nos magis clamemus, & non defatigemur clamando, donec oculos cordis noſtri aperuerit dator luminum Chriſtus IESVS. Quare accedite ad eum, & illuminamini: & facies veſtræ non confundentur. Aſſumamus bonam * mentem, atque deſiderium de regno & paradiſo cœleſti: & illico cunctæ res ſeculi nobis vileſcent. C
Contendite ad vndecimam hanc horam: accelerate, ne excludamini. Ecce enim veſpera appropinquat: & mercedis diſtributor venit cum gloria ac maieſtate magna, vt reddat vnicuique ſecundum opera ſua. Reſipiſcamus ac pœnitentiam agamus, fratres, dum tempus habemus. Audite, quid dicat Dominus: Gaudium erit in cælo, ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Cur negligentia obtorpeſcis, peccator? cur animum deſpondes, atque deſperas? Si in cælo gaudium erit de te pœnitentiam agente; quid times? Angeli gaudent: & tu deſidioſe ac ſegniter viuis? Archangelus prædicat pœnitentiam: & tu timore concuteris? Immaculata, & * indiuiſa, ac adoranda Trinitas ad pœnitentiam te inuitat: & tu ſuſpiras? Ne dulceſcat nobis hic cura atque ſollicitudo huius ſeculi: vt non amareſcat nobis illic æternus ignis, & vermis numquam dormiens. Ploremus hic paullulum: vt non plangamus illic in æternum, tormentis cruciati. Videte, & nemo negligenter hic agat: quia repente inſtar fulguris horribilis, aduentus Chriſti erit. D
Non metuitis; quia vnuſquiſque pro ratione ſuorum meritorum, in illa hora accipiet? Singuli proprium tunc onus portabunt: ſinguliq. metent ibi, quæ hic ſeminarunt. Omnes illic nudi adſtabimus coram Chriſti tribunali: & vnuſquiſque noſtrū pro ſeipſo rationem tūc reddet iudici. In illa hora, nemo alteri auxiliari ibi poterit: non frater fratri, non parentes filijs, neque filij parentibus, non amici amicis, non maritus ſuæ coniugi: ſed vnuſquiſque cum metu & tremore tunc ibi adſtabit, expectans, vt ſententiam quæ a Deo feretur, audiat. Cur ergo negligētes ac deſidioſi nunc ſumus: & non parati potius atque inſtructi? Cur de ijs, quæ noſtræ tunc defenſionis atque excuſationis eſſe poſſent, modo non magis ſumus ſolliciti, dum tempus adhuc nobis ſuppetit? Cur adeo paruipendimus, atque deſpicimus ſacras Scripturas, & verba Chriſti? An non putatis, quòd ſermones ipſius, & ſanctorum Apoſtolorum, ac Prophetarum, condemnabunt nos in illa die, coram tremendo illo tribunali: ſi non ſeruauerimus, & egerimus, ſicut ipſi præcipiunt nobis? Audite, quid Dominus ad ſuos dicat diſcipulos: Qui vos audit, me audit: E

Marginal notes: * al. cōparemus nobis ſalutem noſtram per lacrymas, & ſtatim oculi mentis noſtra aperientur. — Pſal. 118. — Pſalm 12. — Marc. 10. & Luc. 18. — Pſalm. 33. — * al. cogitationē — Matth. 20. — Matth. 16. 20. 25. — Luc. 15. — Ibidem. — * ἀχώριστος. — Eſai. 66. — Matth. 22. & Marc. 9. — Matth. 24. — Matth. 16. & Rom. 2. — Galat. 6. — Rom. 14. & 2. Cor. 5. — NOT. — Luc. 10.

A audit: & qui vos spernit, me spernit, & Patrem meum. Et rursus alibi ait: Qui spernit me, & non accipit verba mea, ego non iudico ipsum; sed habet, qui iudicet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Sed quisnam nos sermo in nouissimo iudicaturus est die? Sanctum eius Euangelium, & reliquæ sanctorum prophetarum, & Apostolorum sacræ Scripturæ. Propterea obsecro vos, o fratres, ne contemnamus ea, quæ scripta habentur: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Venite carissimi, antequam adueniat dies illa tremenda, atque expauescenda. Proijciamus nosipsos in pelagus miserationum Dei. Ipse quippe Deus omnes cohortatur atque inuitat, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Quibus verbis, non proprios ac particulares aliquos hortatur, & vocat: sed omnes. Venite, inquit, ad me omnes, siue diuites, siue pauperes: quia venientem ad me, non eijciam foras. Quis porro est, qui ad me venit? qui habet mandata Dei, & seruat ea: qui sermones meos audit, & credit in eum qui misit me. Beatus sane, qui verbum ipsius audit, & custodit: infelix autem, qui audire atque obedire contemnit: quia eum in nouissimo die verbum illud iudicabit. sicut scriptum est: Horrendum est, incidere in manus Dei viuentis. Resipisce frater, & noli timere. Pœnitentiam age peccator, confidens & respiciens in immensam benignitatem Christi, dicentis: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Resipisce igitur, ac pœnitentiam age: vt non confundaris * in horrendo illo tribunali, vbi cum tremore millia millium Angelorum, & Archangelorum adstabunt: quando occulta reddentur manifesta, & libri aperientur: quando segregabuntur ab inuicem, sicut oues separantur ab hœdis. Vere tremenda atque expauescenda illa erit hora. Quando enim iustus iudex cum horrore increpabit: quis non contremiscet; aut quis non pertimescet horam illam? Ideo & iudex fortis ac potens, & iudicium inexorabile erit: nostraq. opera ob oculos constituentur; & fluuius igneus ante tribunal: hymnusq. * Angelorum, & iustorum, absq. * silentio fiet; & planctus peccatorum intolerabilis, lacrymæq. inutiles. Tunc quoque thesauri aperientur: & iusti fructum bonorum operum accipient, æternaq. requie perfruentur. Beati, qui hic esurierint atque sitiuerint: quoniam ibi saturabuntur. væ autem his, qui saturati hic sunt: quoniam illic esurient, & sitient. Et beati, qui hic luxerint, ac fleuerint: quoniam ibi ridebunt, & consolabuntur. væ autem ijs, qui nunc rident: quoniam ibi lugebunt atque plorabunt, sine vlla * intermissione. Et beati, qui misericordes hic fuerint: quoniam misericordiam illic consequentur. væ autem ijs, qui viscera pietatis atque misericordiæ hic proximo suo clauserint: quoniam nec ibi misericordiam inuenient. Audistis, quo pacto qui legitime hic decertauerint, beati prædicentur: & contra, quomodo lugebunt ibi, atque affligentur negligentes. Hæc omnia considera ac perpende tecum carissime, & festina ac stude vt salueris; non attendens eos qui negligentia & delitijs hic assidue relaxantur: quoniam sicut fœnum velociter exarescent. Noli amare seculum hoc præsens: nam supplantat amatores suos; & dum ad horam delectat, nudos eos hinc in æternum illud seculum emittit. Ausculta, & attende sacris Scripturis: & non errabis, neque decipieris a vano & maligno seculo isto. Audi quid dicat Theologus Ioannes: Nolite diligere

E mundum, neque ea quæ in mundo sunt: quoniam omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ: & mundus transit, & concupiscentia eius. qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Audi dicentem Dominum: Quid profuerit homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Attendite diligenter, & cum timore sermonem eius considerate: quoniam sermo quem locutus est, & edocuit, ille nos in nouissimo illo die iudicabit. Non est mendax Dominus; absit: Ipse enim veritas est. Et si certo compertoq. nosti ipsum esse verita-

Marginalia: Ioan. 12. sed paullo aliter in vulg. — Matth. 24. & Marc. 13. — Matth. 11. — B (at "nes. Venite") — Ioan. 6. 8. — Ibid. — Heb. 10. — Matth. 9. & Marc. 2. — * al. coram. — Dan. 7. & Apoc. 5. 6. — C (at "do segregabuntur") — Matth. 25. — Luc. 13. — Dan. 7. — * al. iustorum cum Angelis. — * ἀσίγητος. — Matth. 5. & Luc. 6. — Ibidem. — Ibid. — D (at "plorabunt") — * ἀναπαύσεως. — Ibid. — 2. Tim. 2. — Luc. 6. — Psal. 36. 101. — 1. Ioan. 2. — Ibid. — Ibid. — Marc. 8. — Luc. 9. & Ioan. 16. — Ioan. 14.

veritatem, & sermones ipsius veros; cur negligis atque contemnis, miser? quid A
Rom.2.14. expectas, & cogitationibus distraheris? quis pro te rationem redditurus est? An
2.Cor.5. non nosti, quòd vnusquisque pro seipso rationem Deo reddet? Nonne nosti,
Galat. 6. quòd vnusquisque metet, quæ seminauit? & quilibet proprium onus portabit? Dum tempus habes, onus peccatorum tuorum discute ac dissipa: inuitat
Matth.11. enim te amator hominum Deus, dicens: Venite ad me omnes, qui onerati estis. Ecce omnes adhortatur: nemo renuat, aut desperet. nemo dicere audeat: non
* μυωπάζων. peccaui. Qui dicit se non peccasse, cœcus est ac manu * palpans, & miserabilior
1.Ioan.1. omnibus hominibus. Ait enim Ioannes Euangelista: Si dixerimus quia peccatum non habemus, mentimur, & veritatem non facimus: & ipsi nos seducimus,
Iob15.25.26 & Deum mendacem facimus. nemo enim mundus est a sorde. Atque eo spectat lacrymarum vsus, vt sordes peccatorum abluamus, cantantes cum sancto pro- B
Psal. 5. pheta Dauid: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Et rursus: Lauabo per
Psal. 6. singulas noctes lectum meum: & lacrymis meis stratum meum rigabo. Ille, vna nocte peccauit, & quotidie lacrymatus est; atque ideo etiam beatus effectus est:
Matth.5. & prospiciebat enim plane in illũ Propheta, qui ait: Beati qui lugent: quoniã ipsi
Luc.6. consolabuntur. Nihil igitur huius seculi rerum prætereuntium lugeas. Non oblectamentis vitæ præsentis capiaris: neque diuitias istius mundi appetieris.
* κόσμια, καὶ περιθέματα. Auersare vestimenta mollia, ornamenta * quoque ac coronamenta. detestare varia tincturarum genera, tibia, venustates, fastum, atque superbiam: dæmoniaca item ipsorum cantica; citharas, ac tibias, manuumq. plausus, & inordinatas atque indecoras voces. An ignoras miser, ista omnia diaboli * sata esse? Hæc
* σπορά.
Matth.6. & enim cuncta gentes mundanæ faciunt, quibus nulla salutis spes est. Ne igitur si- C
Luc. 12. miles reddamur gentibus; vt non & aggregemur ipsis. Audite dicentem Apo-
Ephes. 4. stolum: Hoc igitur dico, & testificor in Domino: vt iam non ambuletis, sicut & gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum. Quapropter relictis gentilium operibus, non conuertamur iterum retrorsum, eademq. agamus. Semel abrenunciasti Satanæ, & angelis eius; pactus autem es Christo coram multis testibus: at vide cuinam pactus sis, & ne paruipẽ-
NOTA. das. Id porro noueris, quòd angeli in hora illa voces tuas, & pacta tua, abrenunciationemq. tuã descripserint: & in cælis, vsque ad horribilem illum iudicij diem conseruant. Non pertimescis? non exhorrescis? In die iudicij proferent Angeli
Dan. 7. & chirographum tuum, & verba oris tui coram formidabili tribunali: vbi etiam
Apoc.5.20. Angeli cum tremore adsistent. tuncq. lugubrem illam auditurus es vocem: Ex D
Luc.19. ore tuo te iudico, serue nequam. Reuera enim amarè tunc ingemisces, & lacrymas effundes in hora illa, & nihil proficies. Miserere igitur nunc tui ipsius: &
NOT. animam tuam ne oderis. Aperi oculos tuos, & vide quo pacto multi decertant: quomodo omni studio saluari contendunt; quomodo seipsos ad omne opus bonum impellunt; quomodo seipsos ab omni inuidia, a maledicentia, ab odio, a risu, a fornicatione, a delitijs, a pugnis atque contentionibus custodiunt: &
Matth. 7.& quo pacto angustam amplexi sunt viam, ieiunantes, vigilantes, afflictiones at-
Luc.13. que aduersa sustinentes, gementes & flentes. quo pacto lampades lucidas præ-
Matth.25. pararunt. quo pacto os eorum omni tempore immortalem Sponsum laudabat, & glorificabat: oculiq. ipsorum in eius pulchritudinem intuebantur, & anima
Abac. 2. eorum exultabat. Considera, ac vide: quoniam appropinquat, & non tardabit. E
Veniet enim, vt diligentes ipsum, lœtos reddat. Veniet, vt consoletur lugentes hic ac flentes, non quidem mortuum, vel temporarium aliquod pecuniarum
*al. ob cladẽ ex peccato acceptã detrimentum: at propter * damnum peccati; & propter deperditum regnum, cuius non erit finis: & ob beatas illas paradisi delitias, vnde eiecti sumus, transgredientes præceptum Dei; quò iterum redeunt, qui hic lugent ac plorant.
2.Tim.2. Veniet, vt coronet eos, qui legitime hic certauerint; & angustam arctamq. viam
Matth.7. & amauerint. Veniet, vt misericordium misereatur. Veniet, vt eos, qui propter
Luc.13. ipsum

A ipsum hic voluntariam paupertatem subierit, beatificet. Veniet, vt bonis eos repleat, qui propter ipsum esurierunt & sitierunt. Veniet, illuminaturus abscondita tenebrarum, & manifestaturus consilia cordium. Et vt breuiter dicam; veniet, redditurus vnicuique secundum opera sua. Veniet, sed non amplius a terra, sicut antea: verum ex cœlis cum potestate & gloria ingenti. Tunc tubæ resonabunt è cœlis, & virtutes eorum commouebuntur. Terra tota instar aquæ maris, a facie gloriæ ipsius contremiscet. Fluuius igneus coram ipso præcurret, qui terram ab iniquitatibus expurget. Deinde clamor repente fiet: Ecce sponsus venit. Ecce iam gaudium expectatum adest. Ecce nunc iustorum gloria, sol iustitiæ aduentat. Ecce venit Rex regum: cuius regni non erit finis. Ecce iustus iudex venit. Ecce venit, exite obuiam ei. Tuncq. cum gaudio prodi-

Matth. 5. 25. 1. Cor. 4. Rom. 2. 14. Matth. 25. Matth. 24. & Luc. 21. Dan. 7. Matth. 25. Ibidem.

B bunt, habentes lampades suas lucidas, & vestes splendidas, audientq. vocem sponsi, ad ipsos dicentis: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Plane igitur ad illum clamorem, in occursum ei procedent, portantes manibus suis lampades lucidas, alacres ac lœti magna cum fiducia, exultantes, beneq. sperantes, quòd lampades ipsorum non sint extinctæ. Tunc autem tu teipsum, in magna tribulatione atque angustia, & graui calamitate, necessitateq. intolerabili constitutum videns, lampademq. tuam extinctam cernens, valde confusus dices: Commodato mihi præbete, fratres mei, modicum olei; quia lampas mea extincta est. Illiq. respondentes, dicent tibi: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Et tunc abibis cũ magna afflictione, & dolore, ac gemitu, amarè illacrymans ac

Ibidem. Ibidem. Ibid.

** Vulgat. Date nobis de oleo vestro: quia lãpades nostra extinguuntur.*

C plorans, & nusquã inueniens vbi oleum tibi compares; eo quòd soluta iam sit, atque finita vitæ præsentis celebritas: omnisq. vita ipsorum, timore concutietur ac trepidabit, velut aqua maris. Præterierunt & qui præ foribus Ecclesiarum sedere solebant pauperes, oleumq. * illic vendebant. Vndique igitur in summam angustiã anxietatemq. tunc coniectus, plorans ac lugens, dices: Vadam, & pulsabo ad ostium misericordiæ Christi Domini: quis scit, an aperiet mihi? Et accedens, pulsas; respondetq. interius tibi Sponsus: Amen dico tibi, nescio te: discede a me operarie iniquitatis. Non es misertus aliorum: nec a me modò misericordiam obtinebis. Noluisti voces audire pauperum: neque ego iam tuam audire volo. Sacras meas scripturas audiebas, & deridebas: atque ideo huc introire, tibi non concedam. Prophetas & Apostolos meos non recepisti: ideo ver-

*Ibidem. * al. illud. Luc. 13. & Matth. 7. Matth. 25. Luc. 19.*

D bum quòd locutus es, illud te iudicabit in die isto nouissimo. Discede a me: non recipit te angusta porta. Carnem tuam pauisti, animam vero tuam occidisti: quomodo ergo vis huc intrare, & regnum meum contaminare? Carnis tuæ stolam * polluisti; os tuum conuitijs ac maledictis repleuisti, & proximum tuum odisti: voluntatem diaboli perfecisti, meam vero abiecisti: & nunc introire huc postulas; * vbi nihil habes repositum, non lacrymas, non ploratum ac eiulatum, non ieiunia, non vigilias, non psalmodias, non virginitatem, non patientiam, non eleemosynam: cumq. ex his nihil huc præmiseris, quid quæris? Istud quippe domicilium inhabitant, qui propter me, volũtariam paupertatem sectati sunt. Hoc regnum, misericordium est. Hæc lætitia, eorum, qui in mundo luxerunt atque planxerunt, est. Istud gaudium, eorum, qui * a peccatis re-

*Matth. 7. & Luc. 13. * τοὐν ἔνδυμα. * al. quò nihil præmisisti.*

E sipuerunt, eaq. defleuerunt, est. Hæc requies, vigilantium est, & ieiunantium. Hæc vita, viduarum & pupillorum est. Hic, qui in mundo esurierunt ac sitierunt, lætantur exultantq. in secula. At tu recepisti bona tua, in vita tua: discede a me in ignem æternum. Ista porro audiens, stabis confusione plenus: consistente autem sic te ibi, resonabit ad aures tuas vox lætitiæ & exultationis; & agnosces vniuscuiusque sodalium atque amicorum tuorum voces. Et tunc acerbe ingemiscens ac plangens, dices: Hei mihi misero ac infelici: quomodo hac sum priuatus gloria, & a socijs amicisq. meis separatus? Toto tempore vitæ

** al. qui pœnitentiam egerũt, & sua peccata deplanxerunt, est. Luc. 16. Similia sunt apud eund. supra in Serm. ascetic. de vita religiosa, atq. monast.*

meæ

meæ cum ipsis eram, & nunc ab eis segregatus sum. Reuera iustum est Dei iu- A
dicium, & merito iam patior. Nam illi in summa abstinentia viuebant: ego
ANTITHESES GRAVES, ET PATHETICAE. autem conuiuia ac prandia sectabar. Illi diuinas laudes canebant: ego autem ta-
cebam. Illi precibus intenti erant: ego vero mente vaga distrahebar. Illi seip-
sos despiciebant: ego vero superbiebam. Illi lacrymas profundebant: ego vero
ridebam. Ideo nunc illi gaudent atque exultant: ego autem in luctu ac dolore
versor. Illi lætantur: ego vero plango. Illi cum Christo in sempiterna regnant
secula: ego autem cum Antichristo in ignem æternum mittor. Væ mihi infelici
ac miserabili: quid mihi accidit? Quantorum bonorum iacturam feci, vt mo-
Matth.16.25. dico hic tempore voluntatem diaboli peragerem. Nunc cognosco, vnumquem-
Rom. 2. 14. que secundum opera sua, recipere bona vel mala. nunc agnosco me, a vanissi-
mo mundo illusum ac supplantatum esse. O quibus quantisque me bonis pri- B
uaui: & quanta mihi ipsi mala conciliaui. Hæc & similia cum planctu ac dolo-
re dices, & nihil omnino proficies: nullus enim ibi pœnitentiæ locus erit, vel
vtilitas. Propterea denunciant, testanturq. nobis per Apostolos & prophetas,
Esai. 64. & 1. Cor. 2. sacræ Scripturæ, quòd bona quæ præparauit Deus diligentibus se, nec oculus
vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis * peccatoris ascenderunt. Audisti
** Illud (peccatoris) deest in sacro cod.* rursus dicentem Dominum: Nolite timere eos qui occidunt corpus; animam
autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam &
Matth.10. corpus perdere in gehennam. Et alibi rursum: Beati qui persecutionem patiun-
Matth.5. tur, propter me. Atque ideo dicit etiam Apostolus: Nolite errare: Deus non ir-
Galat. 6. ridetur. Quod * enim seminauerit homo, * hoc & metet. Quoniam qui semi-
** vulg. Quæ. * vulg. hæc.* nat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, C
Ibidem. de spiritu metet vitam æternam. Nam qui hic seminant in lacrymis: in exulta-
Psal. 125. tione illic metent. Attendite, o fratres mei, & mementote eorum quæ scripta
Matth.13. & Luc.8. habentur: Exijt qui seminat seminare semen suum. Et quis exijt, ac seminat?
Bonus paterfamilias, Dominus noster IESVS Christus. Cæterum quid semina-
uit? Verbum Euangelij, & sancta sua præcepta. At vbi seminauit, & in qua ter-
Rom. 10. ra? In cordibus hominum, per omnes fines mundi. Sed non omnes obediunt
Matth. 13. & Luc.8. Euangelio: neque omnes faciunt noualia, vt vbi ceciderit semen Domini, ibi
fructificet: verum in terra inculta, & inter spinas decepti suscipiunt verbum:
atque inter curas, & diuitias, ac voluptates seculi ambulantes, suffocant illud,
** al. non producit.* & non producunt fructum. Vos autem dilectissimi, cor vestrum ad susceptio-
Matth.6. nem Euangelij præparate: & nequaquam mentem vestram sollicitudo nimia D
Luc.12. vani seculi huius suffocabit. Non ob delicias: sed necessitatis ergo curramus. Si
enim quæ sunt satis, tantummodo persequimini; non erit quòd multum labo-
retis: sin vero delicias atque diuitias consectamini; hic iam labor varius, & cur-
** al. infinita.* sus instabilis, tribulatio * insatiabilis, & vita curis atque anxietatibus plena.
Vnum porro est necessarium, sicut ait Dominus: verumtamen fratres mei, &
ista aliquatenus oportebat curare ac facere, propter necessitatem corporis; & il-
Anima nihil nobilius ac pretiosius. la assidue, ob salutem vestræ animæ. cum nihil nobilius, sublimiusq. sit anima;
cuius caussa, fratres, curramus, satagamus, ac prompti paratiq. simus quoti-
die. Ne in corporis cura, vniuersum tempus nostrum insumamus: sed quando-
NOTA. cumque corpus esurit, & nutrimentum appetit; cogita & animam tuam suo tunc
cibo necessario refocillari velle. Et quemadmodum corpus nisi pane sustentetur, E
viuere nequit: sic & anima nisi spiritalis sapientiæ alimento reficiatur, mortua
est. Ex duplici siquidem parte consistit homo, ex anima videlicet, & corpore:
Matth.4. & Luc.4. atque ideo dicebat Saluator: Non in pane * solum viuit homo. Quocirca tu tam-
quam bonus dispensator; animæ cibum ipsi præbens animæ, & corporis escam
** al. solo pane.* ipsi corpori; non modo corpus enutries, verum & animam fouebis, eamq. haud
quaquam desolatam, famelicamve relinques. De qua quidem anima, recte ait
1.Tim.5. Apostolus: quæ in delicijs est, viuens mortua est. Caue igitur, tuam a gula

animam

A animam interfici permiseris: at pasce ac foue illam per verba diuina, in psalmis (*Ephes.5.*) & hymnis, & canticis spiritalibus, in lectionibus sacrarum scripturarum, in ieiunijs, in vigilijs, in orationibus, in lacrymis, in spe atque meditatione futurorum bonorum. Hæc, & talia ac his similia, nutrimentum & vita sunt animæ. (*Animæ nutrimentum.*) Attendite, fratres carissimi, ne quis infructuosus reperiatur. Qui enim in carne sua seminat oblectamenta mundi, delicias, prandia atque conuiuia; de carne (*Galat.6.*) etiam metet corruptionem: qui autem in spiritu seminat orationes, ieiunia, & vigilias; de spiritu vitam metet æternam. Consideratis & videtis, nusquam eos laudari qui delicijs indulgent, qui elationibus atque distractionibus mundanis sunt dediti, quique risibus & ineptijs gaudent: nam ista omnia gentilium ac paganorum sunt facta. Nostra porro lex, hæc est: Beati pauperes spiritu. Beati (*Matth.5. & Luc.6.*)

B qui lugent. Beati misericordes. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Beati, qui maledicta & opprobria sustinent. Beati mundo corde. Beati continentes * & abstinentes. (*Beatitudo in quibus cōsistat.* * ἐγκρατευόμενοι) Beati, qui baptisma sanctum conseruarunt. Beati, qui propter Christum huic seculo renunciarunt. Beati, qui corpore & mente virginitatem seruant. Beati, qui habent vxores, tamquam non habentes. (*1.Cor.7.*) Beati, qui vigilijs, & orationibus plane intenti sunt. Beati, qui præuident venturum, vt iudicet viuos & mortuos. Beati, qui lacrymas in suis precationibus effundunt. Hæc sacræ Scripturæ sunt monumenta, & orthodoxorum documenta. Sed quæ obsecro Scriptura beatos prædicat eos, qui tibijs, citharisve ludunt, vel cymbala pulsant, aut risibus vacant; vel delicijs atque ebrietatibus, tripudijsq. se dedunt; aut mundum, & quæ in mundo sunt, diligunt?

C Hæc omnia, lex nostra non suadet. ista Dominus noster non docuit: verum miserabilia atque infelicia illa censuit, luxit, ac planxit, dicens: Væ his, qui nunc (*Matth.5. & Luc.6.*) rident: quoniam lugebunt, & flebunt. Væ, qui saturati estis: quoniam esurietis. Væ vobis diuitibus. Et rursus per prophetam ait: Væ his, qui dicunt malum (*Esai.5.*) bonum, & bonum malum: qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem: qui ponunt amarum dulce, & dulce amarum. Væ, qui iustificant impium pro (*Ibidem.*) muneribus, & ius iusti tollunt. Væ his, qui consurgunt mane, & siceram sequuntur, (*Ibid. at in vulg. paullo aliter.*) qui expectant vesperam: vinum enim comburet eos. Nam cum citharis, & tympanis, ac tibijs vinum bibunt: opera autem * Dei non respiciunt, (* *al. Domini.*) & opera manuum eius non considerant. Hæc, & istis similia, hominum mundanorum sunt, & carnalium: non autem Christi dilectorum. Vis porro etiam

D pauca Christi deuotorum, & eorum qui angustam incedunt viam, audire? (*Matt.7. Luc.13*) Apostolum ausculta dicentem: In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, (*2.Cor.6.*) in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in * seditionibus, in laboribus, in ieiunijs, in vigilijs, & alijs (* ἀκαταστασίαις.) quæ ibidem sequuntur. Rursumq. Dominus: Surgite & orate, vt non intretis in (*Matth.26. & Luc.22.*) tentationem. Quorsum ergo debito obstricti manetis, fratres mei dilectissimi? Ecce audistis, quomodo beati prædicantur, qui per angustam incedunt viam: (*Matth.7. & Luc.13.*) & quo pacto miseri atque infelices habeantur, qui latam & spatiosam viam inambulant. Venite igitur, & relicta via lata, quæ in perditionem deducit, laboremus hic exiguo tempore, vt postmodum in omnem æternitatem regnemus; semper præ oculis habentes eum, qui ad iudicandum viuos & mortuos veniet:

E semperq. memoria recolentes vitam æternam, ac regnum immortale; mansionem cum Angelis, & conuersationem cum Christo. Cogita atque perpende tecum carissime, (*Vita præsens, quænam in se contineat.*) quomodo hæc vita nihil contineat, nisi lacrymas, improperia, maledicta, atque conuitia, relaxationes atque negligentias; labores, morbos, senectutem, peccatum, & mortem: quare noli diligere hunc mundum, & vide ne eius capiaris oblectamentis; (NOT.) teq. supplantet, ac nudum in alterum illud seculum mittat. Memineris dicti illius: Sine intermissione orate. hoc est, die (*1.Thess.5.*) noctuque, & quacumque hora. Ne oblecteris ijs, quæ in hac vita iucunda videntur.

Psalmodia commendatio. dentur. Psalmus in ore tuo sit assidue. Deus enim cum nominatur, dæmones A
fugat. Et si manum operi admoueris; lingua psallat, & mens oret. Ipseq. Dominus per seipsum hortatur, & admonet, vt iam hinc paremus nosipsos: & si in aliquo peccauimus, atque offendimus; dum tempus pœnitentiæ habemus, per lacrymas nobis remedium adhibeamus. Tempus pœnitentiæ, perbreue est:
Luc. 1. at regni cælorum nullus erit finis. Sanctos quidem beatos ac felices prædicamus, & coronas eorum concupiscimus: verum certamina ipsorum imitari nolumus.
SANCTORVM CERTAMINA. An putatis eos absq. laboribus, ac tribulationibus, sic coronatos; quemadmodum & vos cupitis? Vultis audire, qualem in hac vita requiem habuerint Sancti?
Heb. 11. Alij quidem distenti sunt: alij vero ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione
Ibidem. gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, B
angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & cauernis terræ. Ecce audistis pauca ex
** al. conuersationem, atque trophæa.* multis, Sanctorum nimirum victum * & amictum, ac requiem in hac vita: & quo pacto læti ac hilares ista omnia sustinuerint: quoniam in æterna illa bona respiciebant in cœlis reposita; quæ oculus non vidit, & auris
Esai. 64. & 1. Cor. 2. non audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Si ab æterno liberari velis supplicio; neminem vmquam maledictis ac contumelijs proscindas, iniuriave quacumque afficias. Væ homini impio atque iniquo: quoniam dum omnes illuminabuntur, ille tenebrarum caligine obscurabitur. Væ blasphemo: nam lingua eius colligabitur, & Iudici respondere non poterit. Væ diuiti auaro: quoniam diuitiæ eius effugient, & ignis æternus ipsum excipiet. Væ pigro C
Cõminationes in impios, blasphemos, auaros, negligentes, in fornicarios, maledicos, & otiosos, delicijs & voluptatib. deditos, hypocritas, &c. ac negligenti: requiret enim tempus, quod male consumpsit, & quærens non inueniet. Væ fornicatori, atque adultero: nam quia vestem nuptialem conspurcauit, ex regalibus nuptijs cum ignominia eijcietur. Væ maledico atque contumelioso, & cum eo simul ebrietati dedito: quoniam inter homicidas referentur, & cum adulteris cruciabuntur. Væ indulgenti delicijs ac voluptatibus hoc breui tempore: quoniam instar agni, in cædem quæretur. Væ hypocritæ:
Matth. 7. & Luc. 13. quoniam eum pastor negabit, & lupus rapiet. Felix vero atque beatus, qui per angustam hic viam ambulat: nam coronam ferens, in cœlum intrabit. Beatus
† al. humiliter autẽ de se sentit. qui vitam sublimem atque cœlestẽ ducit, † humilem autem sensum habet: nam Christum imitatur, & cum ipso residebit. Beatus qui multis hic benefecerit
Matth. 5. 25. pauperibus: nam multos ibi, cum iudicabitur, patronos inueniet. Beatus qui D
Luc. 6. 16. ad cuncta bona seipsum impellit: nam * violenti regnum cœlorum rapiunt.
** Matth. 11.* Quare compellamus nosipsos ad omne opus bonum, fratres: adhortemur ac
1. Thess. 5. commonefaciamus, & ædificemus alter alterum, sicut & semper facitis. De
De extremo Iudicio semper loquendum, ac cogitandum. extremo Iudicio, sit sermo atque colloquium nostrum; & de excusatione atque defensione illic nostra. Et siue in via ambulatis, siue in prandio ac cõuiuio versamini, siue in vestris estis cubilibus, siue quid aliud agitis; semper de futuro iudicio, & aduentu iusti Iudicis solliciti sitis: atque de eo assidue in cordibus vestris
Matth. 8. 22 Marc. 9. & Esai. 66. &c. cogitate, & ad inuicem sic dicite: Sed qualesnam sunt tenebræ illæ exteriores? qualis est ignis ille inextinguibilis, & vermis numquam dormiens? qualisnam stridor ille dentium? Hæc adinuicem omni tempore, die noctuque colloquamini: & quomodo tũc præcurret fluuius igneus, ac terram expurgabit ab iniquita- E
Dan. 7. Esai. 34. & Apoc. 6. tibus eius. quomodo vt liber, complicabitur cœlum. quomodo astra, vt folia a ficu, decident. quomodo sol & luna deficient. quomodo cœli ad nutum ac ius-
Matth. 24. & Luc. 17. 21. sionem Domini discindentur. quomodo Iudex, fulguris instar relucens, e cœlo descendet. quo pacto turbatæ atque commotæ virtutes cœlorum præcedent.
Ibidem. Ibid. quo pacto formidabilis thronus ac sedes præparabitur. quo pacto pauimentum
1. Cor. 15. terræ concutietur, aduentum Iudicis expectans. quo pacto resonabunt tubæ. i.
1. Thess. 4. & Ioan. 5. quo pacto monumenta aperientur. quo pacto tumuli excutientur, quo pacto

qui a

A qui a sæculo obdormierunt, tamquam a somno excitabuntur. quomodo rursum animæ ad sua corpora recurrent. quomodo obuiam sancti occurrent. quomodo digni introitu habebuntur parati. quomodo a Sponsi thalamo excludentur negligentes atque ignaui. Hæc meditari, bonum est ac vtile. Ista curare, & anxie atque sollicite dies noctesq. cogitare, necessarium. Qui enim semper mortis recordatur, raro aut nūquam peccabit. Ne totum vitæ nostræ tempus, pro ventre curando, & his quibus operiamur, decurramus. Hæc enim omnia gentes * faciunt, quibus nulla vitæ æternæ spes est. Ne igitur similes reddamur eis: sed Dominum nostrum audiamus dicentem: Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Quæramus, o fratres, regnum illud, cuius non erit finis. Quæramus illud gaudium, quod in omnem æternita-
B tem * durabit. Satagamus, atque oremus, carissimi, cum labore atque dolore cordis, lacrymis atque suspirijs: ne beata illa frustremur voce. Facessant a nobis hic deliciæ mundanæ: vt illic, paradisi delicias lucremur. Ploremus hic modicum: vt illic rideamus. Esuriamus hic: vt ibi satiemur. Ingrediamur hic per angustam portam, & arctam viam: vt ibi latam ac spatiosam viam incedamus. Iterumq. dico: Videte ne decipiat vos hæc vita, atque illudat; & nudos ac miserabiles, in illud futurum seculum transmittat. Multos enim supplantauit, multos illusit, multos excæcauit fraus atque fallacia mundi istius. Cæterum nos, fratres dilectissimi, attendamus nobis ipsis. Dominum dicentem audiamus: Venite post me, omnes. Cuncta relinquamus. & ipsum solum sequamur. Respuamus * ac contemnamus omne gaudium mundi huius: subsannat enim cun-
C ctos ipsum diligentes. Demus autem operam, vt vitam æternam apprehendamus: & chorum, ac locum * cum Angelis, conuersationemq. cum Christo obtineamus: Quoniam ipsi gloria, & potentia, cum Patre, & sancto Spiritu, in infinita secula seculorum. AMEN.

*1. Thess. 4. — 1. Cor. 15. — Matth. 25. — MORTIS RECORDATIO SALVBERRIMA. — Matth. 6. — * vulg. inquirūt — Matth. 6. — Luc. 1. — * al. nos deducet — Matth. 5. & Luc. 6. — Matth. 7. & Luc. 13. — Matt. 4. 11. 19. — * κατατ... — * al. & chorum inter angelis, & mansionem cum Christo obtineamus.*

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Sermo hic κατανυκτικὸς, id est, Compunctorius, siue de compunctione animi inscribitur, quòd ad cordis, siue animi compunctionem acquirendam valde sit vtilis, & efficax, deque ea potissimum
D *in illo agatur. Est autem terrore plenus, & lectu vtilis, planeq. necessarius: multa quippe de morte, & de secundo Christi aduentu, extremoq. iudicio continet: quare etiam ad sedulo vigilandum, pœnitentiamq. agendam, ac vitam in melius commutandam serio cunctos hortatur & admonet. Bona opera commendat. Propter animæ salutem, studiose adlaborandum docet: illiusque, ac corporis utriusque statum, cuiusmodi sit, ostendit. Vita præsens qualia in se contineat, demonstrat. Psalmodiæ commendationem ponit. Sanctorum Christi athletarum certamina describit, imitandaq. proponit. Comminationes varias in homines impios, blasphemos, auaros, desides, maledicos, fornicarios, & delicijs ac voluptatibus deditos, hypocritas, aliosq. similes statuit. De formidabili illo vltimo Iudicio semper & vbiq. loquendum, ac cogitandum dicit: mortisq. frequentem recordationem omnibus saluberrimam ostendit.*

Audi quid dicat Theologus Ioannes: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt: quoniam omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, &c.] *Hic duo notanda occurrunt: prius, cur Auctor S. Ioannem*
E *Euangelistam fere vbique Theologum nominet. posterius est circa verba Ioannis hic citata, & variam eorum lectionem. Ad primum dicimus, S. Ioannem Euangelistam solum ex omnibus Euangelij scriptoribus, Theologi cognomento insignitum esse, eo quòd alijs in exponenda Christi humanitate, rebusq. ad eam pertinētibus, magna ex parte occupatis, ipse altius se erexerit, ac diuinitatem eius litteris ac scriptis suis cōplexus sit. Quare & eadē hac nomenclatura vsi sunt et alij ex antiquis Patribus, ac præsertim græci, vt Ioannem Euangelistā, Theologum cognomento appellarent: ita Dionysius Areop. ad eum per Epistolam scribens. ita S. Athanasius in Synopsi. ita Hyppolitus martyr de consumm. mundi, vbi ait:* Secundū hanc consonat Ioannes Theologus, dilectus Christo, &c.] *ita Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 12. Epiphanius hæres. 51. Ioannes Chrysost. in proœm. in Psal. 37. & in Sermone iam primum a nobis edito, de pseudoprophetis, & falsis doctoribus & Cyrillus Alexandrin. lib. 3. de Trinitate, alijq.*

alibi, qui communiter omnes cum nostro Auctore S. Ioannem Euangelistam cognomento Theologum A
nuncupare solent. Ad locum porro Scripturæ hic ex Ioanne alleg tum, quod attinet, legitur ille paullo
aliter, & quidem plenius in sacro Cod. sic: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo
sunt. Si quis dil git mundum, non est caritas Patris in eo: quoniam omne quod est in
mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non
est ex Patre, sed ex mundo est: & mundus transit, & concupiscentia eius, &c.] ita vulg.
græc. & lat. 1. Ioan. 2. cui per omnia lectioni alibi quoque consonat Ephræm in Serm. tom. 1. contra eos
qui dicunt Resurrectionem mortuorum non esse. ut verisimile sit, cum quibusdam prætermissis hic studio
ita legisse: sicut & alibi variat, aliterq. de industria credo hunc ipsum Scripturæ locum legit in tract.
de Beatitudinibus. tom. 1. cuius initium est: Beatus qui a cunctis rebus terrenis huius vitæ, totus est li-
ber, &c. de quo & ibi in Schol. Vbi & S. Bernardus conformiter in Serm. 1. in octaua Paschæ, iisdem
prætermissis, vt hic apud Au orem legit, paullo post med. ibi: Siquidem & hoc ipsum beatus Ioannes
indicat dicens: Carissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omne enim quod in
mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi, &c.] Et in Serm. B
de diligendo Deo, vbi sic legendo exorditur: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo
sunt. omnia enim quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis, & concupiscentia oculo-
rum, & ambitio spiritus, qui non sunt ex patre, &c.] Quem quoque S. Ioannis Theologi locum
alibi citans Ioannes Chrysost. paullo aliter eũ sic legit, & explicat: Et in isto (inquiens) transgressionis
peccato, in lumbis eius totus vitiatus est mundus; & in illo peccato primi hominis facta est de vna cupi-
ditate, trina cupiditas: ita, vt omne quod est in mundo, vt ait Apostolus, concupiscentia sit ven-
tris, quod est lignum suaue ad escam; concupiscentia oculorum, quod est speciosum oculis ad viden-
dum; & ambitio seculi, quod est esse, vt Deus, &c. sic tomo primo Chrysostomus in Homilia de la-
psu primi hominis, quæ ibi inchoatur: Deus s ne initio sempiternus, sine fine perpetuus, &c. circa med.
ex quibus hic varietatem collige, expende, & concilia.

Auersare vestimenta mollia, ornamenta ac coronamenta, varia tincturarum genera,
stibia, venustates, faltũ, &c.] De his vide quæ alibi S. P. Ephræm recenset, ac præsertim tomo 1.
in Serm. quòd ludicris rebus abstinendum sit Christianis. & in nostris ibi Scholijs. & Serm. de abstinen- C
do a cupiditatibus carnalibus. cuius ibi principium est: Qui in medicorum curantur officinis, &c. ac po-
tissimum ibi: Ne vestis mollis. ne odoramenta in vestibus, fœminarum more, &c.] de qui-
bus & ibi plura in Schol. Et eodem tom. 1. in Tract. de abrenunciatione in sacro Baptismo facta. ac po-
stea in tract. de varijs Tormentorum locis inferni. & in nostris ibidem copiosis Scholijs. De his quoque
Magnus Basilius in commentar. super caput 3. Esaiæ prophetæ, ac præsertim post med. & Homil. in
Psalm. 45. qui incipit: Deus noster refugium, &c. & in orat. de Temperantia siue continentia, & in-
continentia. cuius initium est: Alexander ille rex Macedonum, cum filias Darij in suam redegisset
potestatem, &c. alibiq. sæpius. necnon S. Gregorius Nazianzenus in tract. aduersus mulieres ambi-
tiosius sese ornantes & excolentes. cuius principium est: Cauete, o mulieres, ne caput vestrum
nothis & adulterinis crinibus, tamquam turribus quibusdam muniatis, &c.] & in orat. in
sanctum Baptisma, post med. ubi ait: nihil tibi amuletis, nec incantamentis opus est, &c.] ac Ni-
cetas ibid. alibiq. sparsim sæpius. & S. Chrysostomus ad pop. antiochen. homil. 21. in catech. ad illu-
minandos. & in orat. ipsis Calendis habita, contra nouiluniorum obseruatores, & alibi crebrius. ac D
S. Hieronymus in Epist. 27. ad Eustochium virginem, in Epitaph. Paulæ matris. ante med. ibi. Tur-
panda est facie , quam contra Dei præceptum purpurisso, & cerussa, & stibio sæpe depin-
xi, &c. pluribusq. alijs apud eum locis.

Longius postea, vbi habetur: Atque ideo dicit etiam Apostolus: Nolite errare: Deus non
irridetur. Quod enim seminauerit homo, hoc & metet, &c.] ista hinc vsque ad verba, quæ
mul is interiect is eguntur posterius: Attendite, fratres carissimi, ne quis infructuosus repe-
riatur, &c.] omnia fere continentur al bi apud Ephræm in Serm. de compunctione & salute animæ,
tomo . cuius ibi initium est: Venite cuncti fratres, bonum a me peccatore consilium accipite, &c. qui-
busdam tamen illic explicationis gratia ad verba Scripturæ adiectis, quæ hic desunt. Et hinc videre li-
cet, eadem sæpe verbis atque senten ijs adduci ac repeti ab Auctore alijs atque alijs in locis: quo idem
& ab alijs Patribus, S. Basilio, Chrysostomo, Leone magno, alijsq. plur us seruari deprehendet, quis-
quis eorum Opera diligenter leger t, locaq. varia contulerit. De ratione porro Noualium (quorum hic
paullo post fa t mentionem, vbi dicit: Sed non omnes faciunt noualia, &c.) habes in nostris
Schol s, in iam allegato Sermone, tom. 1. de compunctione, & salute animæ E

E urfus per Prophetam ait: Væ his, qui dicunt malum bonum, & bonum malum: qui po-
nunt lucem tenebras, & tenebras lucem: qui ponũt amarum dulce, & dulce amarum, &c.]
Locus e Esai. 5 consonatq. lectio iuxta 70. etia alibi apud Auct. at paullo aliter hic in vulg. vbi legi-
tur Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras;
po amarum in dulce, & dulce in amarum, &c. Quem etiam locum pulchre illustrans, atque ac-
c modans alibi S. Basilius, sic legit: Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: qui ponitis te-
br s uc m, & lucem tenebras: qui ponitis dulce amarum, & amarum dulce, &c. ita Basil. in commẽt.
super cap. 5. Esaiæ Prophetæ. Quod porro ex eodem Scripturæ loco Auctor hic postea subijcit, in sacro
codice

A *codice præcedit, nimirum illud:* Væ his, qui cōnſurgunt mane, & ſiceram ſequuntur, qui expectant veſperam: vinum autem comburet eos, *&c.] legiturq. hic Locus quaſi per omnia vt in edit. 70. at aliter in vulg. hoc modo: Væ, qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum vſque ad veſperam, vt vino æſtuetis. Cithara & lira, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs veſtris: & opus Domini non reſpicitis, & opera manuum eius non conſideratis, &c. vnde, quæ inter hanc, & illam Auctoris noſtri lectionem varietas ſit, quæue conuenientia, colligat decernatq. ſecum eruditus Lector, vt etiam in reliquis.*

Cogita atque perpende tecum, quomodo hæc vita nihil contineat, niſi lacrymas, improperia, maledicta atque conuitia, labores, morbos, ſenectutem, peccatum, & mortem, &c.] *Iſta ad præſentis vitæ miſerias demonſtrandas, & vnicuique eas ob oculos ponendas faciunt: de quibus alibi latius apud S. Ephræm, in principio quaſi primi Tom. de his, quæ præſens hæc noſtra vita in ſe continet. vbi inter alia habetur:* Quamobrem cogita, o homo, quid præſens hæc vita in ſe habeat; habet fœtorem, tribulationem, laborem, dolorem, curſum continuū;
B *& reliqua quæ ibi enumerantur. De quibus & poſtea eodem tomo Ephræm, in Serm. de non ſuſpiciendis rebus hiſce momentaneis: & ne patiamur nos decipi huius vitæ oblectamentis. Et apud S. Baſilium in Serm. quòd non oporteat rebus huius vitæ adhærere. & in eiuſdē Baſilij Oratione de Morte, quam alias traduximus, & ad finem primi noſtri Tomi Ephræmitici adiecimus: vbi inter alia, vitæ præſentis deſcriptionem ponit, & inſtabilitatem vitæ humanæ, humanarumq. rerum mutationes oſtendit; necnon vitæ breuitatem, atque incertitudinem, periculaq. varia omnibus proponit. In quod argumentum, & S. Gregorij Nazianzeni extat carmen, de vitæ vanitate, atque incertitudine, & communi omnium fine. ac aliud eiuſd. de externi hominis vilitate, & præſentium rerum vanitate. cuius initium eſt:* Quis prius ipſe fui? quis ſum, quis mox ero? *&c.] Quod facit & S. Ioannis Chryſoſtomi Sermo, de vanitate & breuitate præſentis vitæ, &c. qui eſt inter didact. & parænet. poſtrema edit. Pariſien. alijq. eiuſdem Sermones plurimi, etiam nondum in lucem editi: quales non paucos diuerſorum Argumentorum græce manuſcriptos adhuc habeo, ſuo tempore diuina fauente gratia, a me vel alijs publicandos.*

C

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

CONFESSIO, † ET SVI IPSIVS REPREHENSIO.

† *al. Reprehēſio in ſeipſum. & de ſeſe cōfeſſio.*

Eodem Scholiaſte & Interprete G. Voſsio.

D CVM in multis, fratres dilectiſſimi, prodeſſe vobis videar, animæ quoque propriæ vtiliter conſulere debeo. Abſurdum quippe eſt, fame illum confici, qui cibum alijs impertitur: turpeq. eſt ſiti perire me, qui reliquis potum ſubminiſtro; quod ſane fiet, niſi meam ipſe conſcientiam reprehendero: noui enim quantum mihi illud feciſſe, in futuro profuturum ſit iudicio. Nam quando adhuc in * ſeculo verſabar, inimicus oppugnauit me in iuuentute, * quæ mihi fere perſuaſerat, illa quæ in hac accidunt vita, fortuito † caſuq. fieri. Contigitq. mihi, quod naui alicui gubernaculis deſtitutæ, gubernatore in prora conſiſtente: quippe quæ vel retrocedit, vel non procedit, vel etiam euertitur: niſi aliqua vel per Angelum, vel per hominem viſitatione, vel prouidentia ſubleuetur. Quod ipſum & in me accidit, qui procellarum errore agitabar; nec pericula imminentia præſentiebam: quando diuina benignitas me in * interioris Meſopotamiæ regione peragrantem, fecit in paſtorem quemdam ouium incidere: qui
E cum ex me quonam tenderem percontaretur; egoq. quo me pedes ferrent, reſponderem: ad me ille: Si me inquit, audieris adoleſcens, huc ad nos diuerte: quoniam ad veſperum inclinat iam dies. Quibus ego permotus verbis, remanſi apud eum. Media autem nocte lupi gregem adorti, oues diſſiparunt: cum interim paſtor graui ſomno propter ebrietatem * correptus iaceret. At Domini ſuperuenientes, me quoque tamquam reum in iudicium abripuerunt. Conſtitutus autem ante iudicium, me defendebam, & rem vti acciderat enarrabam. Interea verò poſt me adductus eſt quidam in adulterio (vt aiebant) deprehenſus.

* *ἐν πολλοῖς. al. in ſeculari multitudine.*
* *al. qui.*
† *αὐτόματα εἶναι.*
* *al. in interiore*
* *al. oppreſſus eſſet.*

**al. se subduxerat.* sed mulier * profugerat. Iudex autem re dilata, vtrumque nostrum in eumdem A
detrudi iussit carcerem: in quo agricolam quemdam propter homicidium, detentum reperimus. Sed neque qui mecum ducebatur, adulter erat: neque hic agricola, homicida; sicut neque ego ouium fur, atque abactor fueram: cadauer autem propter agricolam, & pastor propter me, & maritus propter adulterum
** al. 40.* in alia seruabantur domo, atque custodia. Peractis igitur * septem illic diebus,
† al. quadragesimo die. vt est in sua Conuers. aspexi † octauo die quemdam secundum quietem sic me compellantem: Pietatem cole, & diuinam prouidentiam intelliges. Expende tecum quæ cogitaueris, ac feceris; & ex teipso cognosces, nihil vos iniuste pati: sed neque ipsi scelerum auctores impune euadent. Somno igitur solutus, quæ in visione adspexerā, memoria mecum repetebam. Peruestigatoq. lapsu & errore meo, comperi me, in agro regionis illius vbi captus fueram, pauperis cuiusdam peregrini iuuencam B
** al sub noctem. vt in conuers. vbi hæc paullo aliter.* quadam malitia concitatum, * media nocte e suo loco atque cubili exegisse; quā frigore languentem, atque vterum gerentem bellua illuc aduentans dilacerauit. Cum igitur somnium meum, eiusq. caussam ijs qui mecum erant, recensuissem:
† προτρεπτικῶς. ipsi quoque permoti † atque admoniti, narrare cœperunt quæ sibi acciderant. Et agricola quidem ante alios incipiens: ego, inquit, dum quemdam in flumine
** al. cum succurrere possem, spreui ac recusaui.* suffocari conspicerem, * cui auxilio esse poteram, manus auxiliatrices præbere neglexi. Ciuis autem mulierem, quæ per calumniam accusabatur, testimonio suo falso insimulauit: vidua enim (inquit) hæc erat, & fratres eius, hoc illi cri-
** al. & ipsi, scilic. ciui.* men inserentes, paterna eam hæreditate spoliarunt: & * mihi mercedem, de qua conuenerat, persoluerunt. Quibus ego dictis atque relationibus, cœpi compungi, atque resipiscere; & nos merito pœnas luere, intelligere. Quòd si solus C
fuissem, censuissem fortasse, id casu fortuitoq. accidisse: at tres eramus pariter
** al. vindex.* detenti. Accedebat & quartus quidam * iniustus, qui nec genere cum illis qui iniuria affecti fuerant, coniunctus erat; neque conscius quidem eorum extiterat: cum nec mihi, nec socijs quibus speciem ac formam eius descripseram, antea vmquam visus esset. Rursus autem somno captus, eumdem adspicio sic dicentem: Cras conspicietis & illos, qui a vobis iniuria affecti sunt; & calumniæ falsæq. accusationis vestræ remunerationem. Experrectus, cogitabundus hærebam. Socij vero ad me: quid inquiunt, ita tristis es? quibus ego caussam quidem exponebam, sed exitum rei metuebam, & iam illas de casu & fortuna cogitationes obliuioni tradideram. Illi autem magna mecum sollicitudine ange-
† ἀναφορά, videtur esse hic ille numerus quinque captorum. bantur. Transacta igitur nocte illa, sistimur Iudici: & subito adducuntur † quin- D
que vincti coram eo. Itaque qui mecum erant, multis excepti verberibus, iterum in custodiam retrusi sunt, me illic relicto. Deinde duo in primis in iudicium adducti sunt: atque isti, fratres illius erant viduæ, quæ per calumniam ab ijs paterna hæreditate fuerat spoliata: vnus autem eorum in homicidio; alter in adulterio deprehensus erat. Quæ dum ipsi crimina confessi essent, per tormenta coacti sunt & alia quæ patrarant scelera confiteri. Homicida ergo confessus est, se quodam tempore dum negotiaretur in ciuitate, cum muliere quadam consuetudinem habuisse: hæc vero illa erat, cuius caussa vnus ex illis, qui mecum detinebantur, in custodia seruabatur. Interrogatusq. quo pacto effugisset? ac-
** al. custodiremur.* cidit, inquit, vt, dum * obseruaremur, vicinus quidam adulteræ, alia ad eam accederet via, quasi aliquid ab ipsa vtendum postulaturus: quod cum dedisset E
illa, me iam per fenestram demisso, rogauit illum, vt se quoque per eamdem fenestram demitteret, prætexens fœneratores ad se capiendam aduentare. Quod cum ille iam niteretur facere, mox a marito eiusce mulieris comprehensus est:
** al. nos vero elapsi sumus.* * nobis interea aufugientibus. Adhæc autem Iudex: vbi inquit, est mulier? Ille autem cum locum indicasset, iussus est ad mulieris vsque aduentum custodiri. Alter vero præter adulterium, cuius damnatus fuerat, etiam se hominem interfecisse confessus est, illum scilicet, quem agricola qui mecum detinebatur,
occidis-

A occidiſſe accuſabatur. Aiebat autem maritum mortuum illius eſſe fœminæ, quæ ipſius * amore capta fuerat. Nam cum, inquit, pomeridiano tempore agrum ſuum inuiſeret, fictæ ſalutationis prætextu propius accedens, confeſtim illum occidi, & aufugi. Affines autem, cum ad clamorem occiſi eſſent egreſſi, nullum inuenerũt aut viderunt præter hominem quemdam agreſtem, quem magno labore feſſum ſomnoq. correptum, tamquam homicidam comprehenderunt; & in vincula coniecerunt. Quæ † cum ille retuliſſet, locumq. pariter ac nomen mulieris indicaſſet, mox in carcerem abductus eſt. Adducti autem ſunt & tres reliqui, quorum vnus quòd ſegetes cõbuſſiſſet accuſabatur: alij verò duo, quòd conſcij, & ſocij cœdis fuiſſent; ſed paucis excepti verberibus, quia nihil confitebantur, in carcerem perducti ſunt. Audierat enim Iudex ſuum aduentare ſuc-

B ceſſorem: & ego, nulla de me facta quæſtione, cum ipſis receſſi. Eramus igitur in eadem omnes cuſtodia detenti. Iudex vero qui adueniebat & ſuccedebat, e noſtra erat patria: ſed multo ego tempore, quis & vnde eſſet, ignorabam. Interea autem dum pluſculum nobis temporis atque opportunitatis interquieſcendi tribueretur, amicitiam contraximus. Cumq. priores iam facti alacriores eſſent, & reliquis quæ acciderant, recenſuiſſent; in me omnes tamquam in hominem pium atque religioſum intendebant. Fratres autem viduæ illius, cognito homine qui cõtra eam * patrocinatus erat, admirati ſunt. Cuncti vero rogabant me, vt ſi qua ratione poſſem, aliquid fauſti ac boni adnunciarem ipſis. Cæterum multis diebus commoratus ibi, non amplius eum qui in ſomnis mihi apparuerat, vidi. Quem in fine tamen dierum iterum conſpexi, me ſic com-

C pellantem: Ecce hi tres, aliorum etiam ſcelerum rei, nunc iuſtas pœnas luent. Quod ipſis cum dixiſſem, confeſſi ſunt duo ex eis ſe flagitij cuiuſdam furis conſcios fuiſſe, qui cum quemdam interfeciſſet propter vineam adiacentem ſuæ poſſeſſioni, ei nos teſtimonium dedimus hanc ipſius fuiſſe vineam; eumq. non ab illo necatum, ſed e rupe præcipitem corruiſſe mortuum. Alius autem tertius retulit ſe ira concitatum, e tecto quemdam præter volũtatem deturbaſſe, quo ex caſu ille interijſſet. Poſtea rurſus conſpexi in ſomnis hæc mihi referentem: Tu cras liberaberis; reliqui autem iuſtum ſubituri ſunt iudicium. Fidelis igitur eſto, & diuinam prouidentiam enarrato. Altera ergo die Iudex pro tribunali ſedens, quæſtionem de omnibus nobis habuit. Et exploratis quæ iam acta fuerant, ac fœminis quæ * paratæ aderant, interrogatis, æquiſque teſtibus adhibitis; Iudex

D innocentes abſoluit, agricolam inquam, & eum qui falſo adulterij accuſatus fuerat: fœminas autem torturæ ſubiecit, vt conſtaret an alijs etiam facinoribus reperirentur obnoxiæ. Comperit igitur vnam earum, odio illius, qui ſuum adulterum prodiderat, incitatam, bona ipſius incendiſſe: ex quo quidem incendio, agriq. depopulatione, cum quidam propius fugeret, tamquam illius auctor comprehenſus eſt: & hic nobiſcum erat; quem etiam Iudex quæſtione habita, quia innoxium reperit, abſoluit atque dimiſit. Altera vero adultera, cum in eodem eſſet vico, vbi duo illi comprehenſi fuerant, qui in homicidio perpetrando dicebantur extitiſſe ſocij, rem omnem vti contigerat, aperte confeſſa eſt. Qui necatus eſt, inquit, cum domi meæ ab altero viduæ illius fratre (qui meus erat amator) mecum concumbere deprehenſus eſſet, occiſus ab illo eſt, & in * bi-

E uium proiectus. Concurſuq. hominum facto, cum duo viri quemdam perſequerentur, a quo ſibi hœdus ſurreptus erat; eos alij conſpicati, arbitranteſq. ideo fugere, quòd cœdem patraſſent, comprehenderunt, ac carceri tradiderunt. Iudex vero cum diligenter, & nomen eorum, & genus, & quinam, ac quales eſſent, exploraſſet, & rem omnem apertius cognouiſſet, illos innoxios liberauit. Erant autem hi quinque, agricola nimirum, & qui falſo adulterij fuerat accuſatus, & tres poſtremi. Porro duos fratres, & ſceleſtas illas cum ipſis mulierculas, a feris dilaniari iuſſit. Tunc vero & me Iudex in medium adducendum cu-

Margin notes:

* τῆς ἐρώσης αὐτοῦ.

† al. interrogatione sic: Quis vero hæc indicauit? mulier, inquit. At ille: vbi hæc? Ipſe vero & nomen, & locum oſtendit, in alia regione non procul ab altera, &c.) vt eſt in alio MS. græco.

* συνηγορήσαντα.

Iſta, de vinea, & de illo ex rupe præcipitato, illoq. e tecto deturbato, &c. al. deſunt. nec ponuntur in Narrat. de ſua Conuerſione.

* ἑτοιμασθεῖσαι

* ἀμφόδον.

rabat, qui licet beneuolentia coniunctus mihi esset, scire tamen ex me ordine A
voluit, quo pacto res illa ouium successisset. Cui dum ego id quod vere gestum
erat, retulissem, meque ex voce & nomine ille cognouisset, (familiaritas enim
ipsi cum meis intercesserat parentibus) quæstione de pastore habita, eoque fla-
** al. octoginta.* gris excepto, ac veritate comperta, post dies plus minus * septuaginta, ab accu-
satione & crimine obiecto me absolnit & liberauit. Nocte deinde sequenti, in
** al. in regionē tuam.* somnis conspexi virum mihi dicentem: Reuertere ad * locum tuum, & de ini-
quitate tua age pœnitentiam, certoq. scias vnum esse oculum cuncta perlu-
strantem: & grauiter ille mihi comminatus, recessit; quem ad hunc vsque diem
non amplius vidi. Anxius igitur, & multis lacrymis perfusus inde abij, igno-
rans vtrum Deo satisfecerim. Quapropter omnium me precibus adiuuari de-
posco: nam vulnus mihi grauissimum accidit, atque incurabile. Visionibus ego B
κατατρύχομαι. non efferor, sed impijs cogitationibus meis diuexor * & angor. Apparuit &
Exo. 29. 30. &c. Pharaoni angelus futura prænuncians: sed mentem atque sententiam eius, pro-
Luc. 13. & Matth. 7. 25. phetia non mutauit. Dicit & Christus illis qui nomine suo prophetauerant: non
noui vos, operarij iniquitatis. Scio me vera vidisse, & reipsa expertus sum:
sed excruciat me supra modum ingens mea in Deum iniuria. Nam qui dicit om-
† αὐτόματα πάντα. nia † casu fortuitoq. fieri, is diuinitatem e medio tollit. Istud cogitaui, non in-
ficior: resipui, sed an Deum mihi placauerim, nescio. De ipso prædicaui: sed
vtrum verba mea ipsi grata fuerint atque accepta; me latet. De prouidentia
** al. sed an accepta Deo illa fuerint, nescio.* scripsi: sed * an Deo placuerint mea scripta, ignoro. Domum vidi: & œcono-
mum adesse cognoui. Mundum intuitus sum: & prouidentiam intellexi. Na-
uem absque gubernatore submergi aspexi: & inanes hominum labores sine Dei C
gubernatione esse, animaduerti. Ciuitates, & respublicas diuersas bene consti-
tutas vidi: & Dei ordinatione atque præscripto cuncta consistere, intellexi. Ex
pastore, grex viget: & ex Deo cuncta quæ super terram sunt, crescunt & coale-
scunt. Per agricolam, inter triticum & spinas discernitur: & a Deo, omnis quæ
in terris est prudentia & intelligentia adhibetur. Ab Imperatore, militaris
exercitus dependet ordo: & a Deo, vera cunctarum rerum constitutio atque
dispositio. Nihil in terra absque capite atque origine: quoniam cunctarum re-
rum principium est Deus. Flumina ex fontibus scaturinnt: & a diuina sapien-
tia leges. Fructus producit terra, si tamen ex cælo ipsa fuerit irrigata: adeo ex
seipso fieri nihil potest. Dies, lucis copiam suggerit; sed tamen solaribus radijs ad
sui perfectionem indiget: sic & bona ab hominibus efficiuntur, sed diuina gra- D
tia perficiuntur. Sol lumen continet; at cœlo in quo requiescat, indiget: si-
** εἰς τὴν ἀποκατάστασιν.* militer & Deo pij ac sancti homines opus habent, a quo * reparentur. Neque lu-
men sine igne, neque nox absque tenebris. Mutuo enim cuncta auxilio indigent,
** al. vt ita suū moderatorē indicent.* vt * eum qui ipsos coniunxit, repræsentent. Hoc illius ope indiget, & illud al-
terius: solus autem Deus nullius æget. Nihil sua sponte, in rerum natura exi-
stit: quoniam seipsum facere nemo potest. Nam si quis seipsum faceret; is es-
set, priusquam fieret: & quo pacto postea talis factus esset? nam quod existit
antequam fiat, non indiget vt id fiat, quod est: neque alieno opus habet admi-
niculo ad illius, quod est, constitutionem. Solus igitur Deus non factus. A ra-
** αὐτόματον.* tione quippe alienum est, vt aliquid sponte * & a seipso fiat. Neque ignorat
Deus se factum non esse: neque vt nos, principium infantiæ habuit. Non est E
ignarus substantiæ atque essentiæ suæ: neque enim eam quisquam ipsi conces-
sit. Nouit id quod est, omnemq. humanam cogitationem excedit. Non inui-
det: sed parcit nobis. Neque enim audire valemus principium rei non factæ:
quia nec dici quidem potest. Rei principio carentis initium intelligere nequi-
mus: cum neque tantam intelligendi facultatem habeamus. Terrena Deus ex
Exod. 20. monte Sina locutus est; & populi perterrita est multitudo: quid igitur si cœle-
** al. cōtabuerūt* stia loquatur, agemus? E terra locutus est, & homines infiniti * cohorruerunt:
quid

A quid ergo faciemus, ſi nos e cœlo alloquatur? Rogauit populus, ne Dei vocem audiret: & Deus illi, quod petebat, conceſſit. Moyſes Deum, vt cum populo permaneret, orauit: & mortui ſunt multi, quia ad diuinam naturam appropinquare non poterant. Oſtendit igitur Deus fieri propter iuſtitiam ſuam, vt hominibus iuſtis appropinquet: ſicut contra, immedicabilis fit plaga iniuſtis. Parcit itaque nobis, & ſubducit ſe, vt viuamus. ſic quoque arcana tegit, quæ capere nequimus. Acceſſit ad Aaron: & quòd filios ipſius comperiret reos, interemit eos. Acceſſit ad populum: & multos peccatores occidit. Si igitur diuina nobis dixerit, & non crediderimus; omnes nos interficiet: ideo autem ea nobis non dicit, quia præuidet nos credituros non eſſe. Recte igitur agit, proſpiciēs ac conſulens nobis, ne moriamur. Non tantam nobis intelligentiam præbet:

Ibid. Exod. 20. *Leuit. 10. & Num. 3.26.*

B ne liberæ voluntatis propoſitum extinguat: non maiores vires nobis tribuit: ne naturam * obruat. Benignitatem non exhaurit: ne a malitia atque improbitate ſuperetur. Non facit homines Angelos: ne poteſtates confundat. neque Angelos efficit Cherubim: ne * opificium peruertat. Tantum autem cuique tribuit, quantum creata quælibet natura capere potuit. Naturas conſtituit; & ipſas vtpote mutabiles, miſericordiæ indigere reperit: nouerat quippe maiori eas gratia corroborari amplius, atque ſubſiſtere. Ipſis * participationem ſuam impertiuit: ſed quod eſt amplius, pro cuiuſq. viribus tribuit intelligendi facultatem, ne * ſuperbiæ illis occaſio eſſet: ſicut qui pueros ad malum exercent, ipſi magis tamquam mali auctores, ſunt reprehendendi. Quod capere poterant, dedit eis: & quod non poterant, ignouit: cum a nemine quod vires ſuperet, exigat. Ne

** al. confundat.* ** δημιουργίαν.* ** μετουσίαν.* ** al. ſuperbiēdi.*

C igitur o mortales, eius potentiam incuſaueritis, * quaſi capaciorem efficere naturam veſtram non potuerit: non enim opifex in cauſſa eſt; ſed ipſa creatura atque natura. Artem habet aurifex, qua opus ſuum dirigit: ſed † ei non plus tribuere vult, quàm capere poſſit: ſic quoque Deus, quamuis omnia poſſit; non tamen amplius tribuit, quàm rei cuiuſq. natura patiatur. Et artifex congruentem volens operi ſuo attribuere venuſtatem, tantam auri materiam adhibet, quantam capit, & non amplius; licet multum illi adhuc auri ſuperſit. Nullus enim opifex intelligens adeſſe plus materiæ auri, de * ſuo ſubijcit materiam, vt imago perficiatur. Et Deus cum norit omnia admiranda, nouit etiam ſuæ naturæ ſimilem materiam eſſe non poſſe. Maximas, in res creatas, diuitias effudit: ſed * quòd factum fieret infectum, nec quidem cogitauit, nec inuenit, neque

** al. quòd.* *† al. ſed ei tantum tribuit, quãtum capit, & nō amplius, licet ipſi multū auri ſuperſit: Sic etiam Deus, &c.* ** ἀφ' ἑαυτοῦ.* ** al. at quod fieri non poteſt, vt fiat, neque cogitat, neque inuenit, neque facit.*

D fecit. Nam ſi rem factam, efficeret infectam; ſuam naturam accuſaret, quaſi ipſa quoque facta eſſet: & quæcumque volens fecit, non ex ſua ſubſtantia produxiſſet. Non eſt † comprehenſibilis Dei poteſtas, o mortales: cum enim maiora * poſſit in rebus creatis, egit quantum capaces erant. Noui mercatores multos poſſe etiã ſupra quàm poſſideant: nam propter illa quæ habēt, fides eis habetur: at non niſi ijs, quæ poſſident, facile negotiantur. Deus quoque niſi res quæ ſunt, facile feciſſet; iure * exiſtimaretis qui vultis reprehendere, eum plura non potuiſſe. Vultis ineffabilem poteſtatis eius cernere facultatē? Cælos, & quæcumque in eis ſunt, verbo perfecit. ex quibus conſtat, multo maiora ac plura eum poſſe: ſed natura procreata amplius non capit. Noui artifices plura quàm materia ferat excogitare, & ex ijs quæ prompte & expedite elaborant, ſuæ artis præſtantiã declarare: * quanto ergo magis Deus credendus eſt in rebus a ſe creatis tantum decorem

† ἐπίληπτος. ** μείζω γὰρ δυνάμενος.* ** al. exiſtimate.) vt ſit Conceſſio, figura oratoria.*

E atque pulchritudinem exprimere poſſe. Quanto autem verbis præſtãtiora ſunt opera: tanto citra vllam comparationem rebus procreatis diuina præcellit virtus atque potentia. Fecit igitur cuncta ad vniuſcuiuſque vtilitatem ac neceſſitatem. Non tamen vlla ipſe coactus neceſſitate, tot differentias inuenit, ac fecit: quoniam de primis, experimentum dedit in ſecundis. Non neceſſitas, tantæ pulchritudinis cauſſa extitit: alioquin enim opus alterius * inueniretur, & non ipſius Dei. Neceſſitas quippe liberam excludit voluntatem. Et cuncta quæ voluit,

** al. quanto magis credere oportet, Deum lōge plura poſſe, &c.* ** al. eſſet.*

Pſal. 142. Geneſ. 1.

voluit, fecit in cœlis & in terra, ſicut diuina Scriptura teſtatur. Si rerum ordo, Dei laudem celebrat; non ſane malum, cauſſa boni eſt, neque ad pietatem adducit. Si malum prius extitiſſet; bonum vtique fieri non permiſiſſet: nam alias non malum fuiſſet, ſed bonum. Si materia aduerſus Deum conſtitiſſet; magnus eſt error putare rem inanimam poſſe pugnare. Quòd * ſi materia animam confuſionis actionem habuiſſet; perabſurdum eſſet, arbitrari, animam actionis eſſe motum: cum nihil eorum, quod quiſquam noſtrum facit, anima ſit. At ſi dicas materiæ efficacitatem ex quodam intus * coexiſtente ortam eſſe: valde ſane ſtultum eſt, exiſtimare in materia quæ ſemper in mutatione verſatur, aliquid ineſſe perpetuum. Nam quidquid mutatur, temporarium, & caducum eſt. Quomodo ergo æternum eſſe poteſt, quod eſt mutabile? Nihil igitur eorum, quæ facta ſunt, erat quando non erat: ſed ſolus Deus ſemper fuit, & propterea illo indigent omnia. Ipſe enim ſuapte voluntate fecit illa, non autem aliqua coactus neceſſitate. Et ſingula fecit, ſicut voluit. propriam † autem habet voluntatem, quæ nulli neceſſitati ſubiecta eſt: atqne ideo non ſunt illi coæterna, quæ fecit. Nam ſi voluntas ipſius, neceſſitati coniuncta eſſet; coæterna quoque forent ei, quæ ab ipſo ſunt procreata: & operatio atque creatio voluntati congrueret. At procreatio ipſius non fuit neceſſitati ſubiecta: alioquin enim coæterna illi fuiſſent, quæ ſunt ab ipſo procreata: & ſic paſſionis fuiſſent expertia, vt voluntas eius, & maieſtas veneratione atque adoratione digniſſima. Ideo non ex neceſſitate ſibi adorationem conſtituit: nam alias, vt adoraretur, ea quæ procreauit, ſibi coæterna feciſſet. Neque enim ex eo quid patitur, quòd non adoretur a gentilibus. Neq; adorationum diuerſitate commouetur. Neque quòd imperfecte a Iudæis adoretur, indignatur. Neque propter * hæreſes, quòd ſibi ex parte dumtaxat adorationem exhibeant, perturbatur. In omnibus enim abſque perturbatione idem ipſe permanet, qui erat ante † quaſcumque res creatas, & ad hunc vſque diem, & deinceps in æternum. Cunctarum rerum cauſſa eſt, bonitas ipſius: & naturæ terminus, iuſtitia eius. Sapientia autem ipſius, varietate rerum demonſtratur. Præbuit igitur nobis mortalibus, quod capere poſſumus, vt dixi, habita ratione virium noſtrarum. Et quoniam præuidit, nihil eorum, quæ fecit, ipſum capere poſſe; produxit Filium ſine principio ex ſubſtantia ſua, & Spiritum ſanctum; non ex neceſſitate, vel cauſſa aliqua, ſicut * diximus, cum de verbo ageremus, vt bonitatis ipſius plenitudinem acciperet: quia naturaliter ipſum ex ſubſtantia ſua genuit. Omnis autem natura eius, a neceſſitate & cauſſa, eſt aliena ac libera; & maxime, quia voluntati naturam admiſcuit, & vtramque bonitati coniunxit. Nam bonitas plenitudinem oſtendit; quia genuit, a quo eſſentialiter caperetur. Natura vero dignitatem; quia non indignus, qui capit, nempe filius, vtpote non factus. At voluntas neceſſitatem exterminauit: quia non propter aliquid eſt genitus; ſed vt ſemper perfectum eſſet æternitatis myſterium. & vt non aſſeramus, voluntate neceſſitati ſubiecta naturaliter genitum eſſe Dei filium. Cæterum Spiritus ſanctus non genitus eſt: ſed proceſſit ex ſubſtantia Patris, non imperfectus, neque promiſcuus. Non enim modo Pater eſt, modo Filius: ſed Spiritus ſanctus plenitudinem habens bonitatis, & in teſtimonium diuinitatis procedens. quia non vlla perturbatione, aut tempore, aut neceſſitate, aut * mutatione, aut alia quacumque cauſſa Pater Filium genuit; ſed natura ab omni neceſſitate remota ac libera, quam per ſuã conſtituit hypoſtaſin. aliumq. Pater conſortem volens, non quem genuit, ſed produxit, Spiritum ſanctum ex ſubſtantia ſua; non ante Filium, ne dicamus neceſſitati voluntatem eius ſubiectam eſſe. Neque hominum de ipſo formidauit dubitationem, quomodo nimirum cum impaſſibilis ſit, genuit, habens demonſtrationem Spiritum ſanctum; quoniam non generans, ſecundum ſeipſum produxit: ſic & Filium generans, ſecundum ſeipſum ſine perturbatione genuit.

Marginal notes:

** al. Sin dixeris materia animã eſſe confuſionis actionem. &c.* (A)

** συνυπάρχοντος. al. συναπτομένου.*

CONTRA HAERETICOS. (B)

† al. Volũtas autem eius, nulli ſubiecta eſt neceſſitati.

** al. hæreticos.* (C)

† πρὸ τῶν γεννητῶν ἁπάντων.

NOT.

** al. ante diximus, cum verbum adumbraremus.* (D)

** al. naturaliter*

** τροπῇ.* (E)

Dubitatio quæ poſſit exiſtere, talis: Quomodo cum ſit impaſſibilis, genuit? &c.

Neque

A Neque enim imminutus est, procedente Spiritu sancto, vt & *passibilem Filij ge- *ἐμπαθῶς.
nerationem arbitremur. Quòd porro post Filium, Spiritum sanctum dicimus;
id non temporis, sed personæ est significatiuum: cum Spiritus, & Verbi vna &
eadem sit principij expers* essentia atque substantia. Nam & nos in pronun- *συνάναρχος
ciando verbo, spiritum nostrum mouemus, & cum verbo spiritum producimus. ὕπαρξις.
Pater ergo neque tempore indiguit in generatione Verbi: neque vllo temporis
interuallo, post verbum produxit Spiritum sanctum. Quapropter & coæterna
Sanctissimæ Trinitati est diuinitas. Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres qui-
dem sunt personæ: sed vna substantia, & vna diuinitas. Quamobrem & vnus
Deus est sancta & consubstantialis Trinitas. Et quòd sit verbum in spiritu, af-
firmat de nobis Dauid: quia spiritus est in ore nostro. non quòd similem dicere Psal. 32. 118.
B velit in diuinitate compositionem: sed vt similitudine atque exemplo quæ ante
dicta sunt, demonstrentur, & intelligantur. Quantum ergo capimus, tantum de
Deo intelligimus: & quantum ferre possumus, tantũ ab ipso accipimus. Plenitu-
dinem igitur cognitionis eius nemo habet, nisi Filius, & Spiritus sanctus. Nam
si* plura audiuerimus, non credemus: & si plura acceperimus, extollemur, & *al. plus.
superbiemus. Merito igitur plura nec dicit, neque præbet. Ideo autem iam di-
cta *percurri: vt & in ipsa cognitionis eius distributione, diuinam eius prouiden- *al. recensui.
tiam ostenderem. Ait enim & ipse Christus: Si terrena dixi vobis, & non credi- Ioan. 3.
tis: quomodo si cælestia vobis dixero, credetis? Ego vero ita sermonem* con- *ἐπαναβαίνειν.
uerto, & dico: Si cælestia* audire nequimus: quo pacto quæ ad diuinam perti- *al. capere.
nent naturam, audientes, percipiemus atque credemus? Quòd si Iudæi tem- Deut. 17.
C poraria transgredientes præcepta, morte sunt mulctati: quanto magis qui non Heb. 10.
obseruant, quæ de* Deo audiuerunt, peribunt? Et vtinam hæc mors, illorum *al. a Deo.
esset similis: verum ista, vt puto, horrida animæ mors est. Quin & Apostolus Hebr. 10.
de eo testimonium perhibens: quanto, inquit, magis putatis, deteriora mereri
supplicia, qui* conculcauerit filium Dei? Intelligite fratres, hæc omnia, quæ *al. qui spreuerit, atque reiecerit.
antedicta sunt, propter meipsum a me conscripta esse: siquidem vereor, ne de-
teriore illa morte afficiar. De cognitione quippe disserui: vt me in Dei cogni-
tione deliquisse commonstrarem. Et potentes, inquit quidam in Sapientia, po- Sap. 6.
tenter tormenta patientur. Cognitio, virtus ac donum est diuinæ gratiæ. Et ego
cum nossem Christum, in cogitationibus de* fortuna ac casu occupatus sum. *ἀπὸ αὐτομάτου.
Metuo igitur, ne mea pœnitentia, sicut illa Esau, repudietur. Noui Esau, quòd Hebr. 12.
D in malitia remanserit, fuisse reiectum: at vereor ne mea pœnitentia peccato iu-
dicetur similis. Audiui infinitam esse diuinitatis magnitudinem: & istud me
terret, ne & ego ab illa reijciar. Audistis immensam diuinæ potentiæ multitu-
dinem atque illuc usque ego dicendo progressus sum, vt quibus constrictus sim
miserijs, intelligatis. Audiuistis diuinæ sapientiæ pelagus? cur igitur pro me
fontes apud Deum effundere lacrymarum differtis? Audistis* innumerabilem *al. inexhaustã
diuinæ iustitiæ* vim? cur ergo vestra pietatis viscera, pro me non demonstratis? *ὑπόστασιν.
Scio Deum, multorum qui pœnitentiam egerunt, misertum esse, ijsq. ignouis-
se: sed maior illorum pars per ignorantiam peccauerat. Scio eum multis veniã
concessisse: sed multos apud ipsum intercessores habebant. Quæ de Core & Da- Num. 16. 26.
than scripta reperiuntur,* perlego, & exhorresco: quoniam propter Moysen *al. persequor.
E Deus puniuit illos. Quæ Mariæ sorori Moysis acciderunt, considero, ac refero: Num. 12. & Exod. 15.
propter verbum enim solum quod in eum protulerat, tota est lepra infecta. Si
tanta propter sanctum* hominem exarsit vltio: quanta scrutatio fiet atque di- *al. virũ sanctũ
scussio, propter Deum æternum? Si Cain, quòd fratrem occiderit, tanto tempore Gen. 4.
tormẽtis afficitur: quid igitur de illis futurum est, qui* Deum offenderint? Ma- *al. Deo restiterint?
gnã in generali diluuio homines diuinæ vltionis subiere sententiã: & valde *ve- Gen. 6. 7. &c.
reor, ne potionis illorũ reddar particeps. De ædificio turris, quę non potuit per- *συνεσίῳ.
fici, indignatus est Deus: & de* propria nostra subuersione quidnã facturus est? Gẽ. 11. Luc. 14 *al. de mea subuersione.

Concur-

Concurrite fratres, & veniam mihi deposcenti impetrate: vt & vobis Sancti, si A
*αὐτομάτως. al. αὐτοματί. quibus compressi estis peccatis, succurrant. Qui enim affirmat casu * fortuitoq.
cuncta accidere, is diuinitatis negat essentiam. Ita ego arbitratus sum, non mentior.
Pœnitentiam egi: sed an Deum mihi placauerim, ignoro. Etiam Sanctos,
vt pro me intercedant, imploro: sed an eorum pro me preces suscipiantur, du-
Ezech. 14. bito. Audiui enim Ezechielem dicentem, neque Noe, neque Iob, neque Da-
nielem, si orauerint, impetraturos. Interpello cunctos prophetas; at ne instar
* *al. sicut impi⁹ Israel.* impiorum * illorum Israelitarum reijciar, metuo. Ait enim ad Hieremiam Deus:
Hierem. 7. 14. Noli orare pro populo isto. Quid igitur? Donisne atque muneribus placabo Do-
Matth. 6. & Luc. 14. 16. minum? Sed vereor, ne & mihi idem quod Pharisæis dicat, me propriæ vtili-
tatis caussa * rogare. Si ieiunauero; forte mihi dicet, hoc non esse ieiuniū quod
* *al. id agere.* *Esai. 58.* ipse elegit. Si pauperum misertus fuero; fortasse ad me dicet: oleum peccato- B
Psal. 140. ris non impinguet caput meum. Si Sacerdotes eius suscepero; forsitan etiam
Amos. 2. mihi dicet: quia Nazaræis meis vinum propinasti, detestabilis eris. Quòd si do-
Leu. 1. 2. &c. na ipsi obtulero; metuo, ne & mihi dicat: si obtuleris similaginem, inane sa-
Osee. 4. 8. 9. crificium tuum, inuisum est mihi. Quin & in Ecclesijs assidere vereor: ne me in-
* ἐκτεμῇ. *Thren. 1.* de quoque * excindat atque expellat: aulam, inquiens, meam calcare ne audeas.
Vndique igitur, fratres, angustijs premor: & ad meam ipsius conscientiam re-
uertor. Si impie rursus egero; væ mihi. Si impudentem atque arrogantem me
Dan. 4. gessero; ne caligine me opprimat, vereor. Scio & Nabuchodonosor post actam
pœnitentiam, susceptum esse: sed eum defendit atque excusauit tum ignoratio,
tum potentia: vtraque autem hac ego excusatione careo. Eram iam gratiæ par-
* *al. a parentibus antea edoctus.* ticeps factus: eram de Christo a patribus * institutus. Qui me secundum carnem C
genuerant, timorem Domini tradiderunt mihi. Conspexeram vicinos pietatis
studiosos. Audieram multos varia pro Christo perpessos. Parentes mei in iu-
Ephram vt Martyribus sanguine iunctus. dicio Christum professi fuerant. Martyribus sanguine sum coniunctus. Non
habeo defensionem vllam, quæ mihi patrocinari possit. Si commune carnis ge-
nus dixero; nihil ijs, quos beatus Iob commemorauit, præstabo. Maiores mei
* ἐξ ἐρανῶν. peregrini erant, arte & manu victum quærentes, & ex * collationibus victitan-
† οἱ πάπποι μου tes. Aui † mei secundis rebus vtentes, in vita agricolæ erant: & parentes mei, cū
in his versarentur, humili conditione erant ac genere. Qua igitur iactantia, me
Ephram, submissionis caussa, suum genus extenuat, & seipsum reprehendit. Nabuchodonosor similem esse putabo? quaue rerum copia, atque magnificen-
tia? Numquid vires giganteas habeo? Numquid naturam pulchritudine gau-
dentem? Nollem hic commemorare, quæ in pueritia gesserim: vt ne mic abomi- D
nandum vobis proponam. Quoniam cum adhuc iuuenis essem, me Christia-
num professus sum: verumtamen paucis illis annis contumeliosus fui, & percus-
sor, atque seditiosus; & cum vicinis contentiosus, ac inuidus, in aduenas & pere-
grinos inhumanus, in amicos durus, in pauperes acerbus; ob res viles ac leues
occurrentes, pugnax, & immodestus: improbis quoque cogitationibus vacans,
* τῆς κινήσεως. atque lasciuis, etiam præter tempus * incitamenti. At de his omnibus scio me ve-
* ἐπὶ βήματος. *al. ad tribunal.* niam consecutum esse in * tribunali. Sed non ita de ijs, quæ postea gessi, quæque
post veritatis cognitionem admisi: Ideo auxilio vestro, o amici, valde indigeo.
* *al. spirantem.* Succurrite mihi; & me vel quasi mortuum deflete, vel tamquam adhuc * viuen-
tem, sed semiuiuum commiseramini. In me, veluti super captiuum, vestram
misericordiam effundite: mihiq. tamquam putridis vulneribus scatenti auxilium E
Iudæis vt seipsum comparet, deteriorēq. ex humilitate reputet. præbete. Nam plenus cicatricibus ac plagis sum. Ipsos ego Iudæos supero;
quippe quibus non erat locus ad vincula: mihi autem & anima ipsa corrupta est.
Illi a capite vsque ad pedes miserijs compressi erant: at mihi etiam viscera ad
* ὑφ' ἕν. vnum * vsque computruerunt. Illi assentatorum errore seducti sunt: me autem
nemo seduxit. A meipso contumeliam aduersus Deum cogitaui: & solum Dia-
bolum, qui mentem excæcauit meam, socium habeo. Vereor, viri fratres, ne
* *al. illis.* sicut * illi: ita & mihi adsit impœnitentia. Vnam hanc excusationem habeo,
quòd

A quòd tentationem ille mihi ſuggeſſerit. Sed neque Adamo hæc profuit excu-
ſatio, dum illi ſuggerenti credidit, moremq. geſſit: neque Eua ſententiam effu- *Gen.3.*
git. Cui & Eſau obnoxius, ſe inexcuſabilem reddidit. Vt diſcamus, diabolum *Gen.25.27.*
ſibi ſocium habere ſimiles, quos Paulus vaſa iræ dixit, qui ſunt ex parte eius. *Rom.9.*
Timeo, ne & me ex ipſis vnum Deus eſſe permittat. Illos, ob contemptum, in
paſſiones tradidit ignominiæ: vereor itaque, ne in me quoque talem ipſe ferat *Rom.1.*
ſententiam. Quin & nunc adhuc multum in ſordidis verſor cogitationibus, in
liuore atque inuidia, in maleuolentia, in iracundia, in amore * proprio, in gula, *φιλαυτίᾳ.
in malitia, in odio paupertatis, & in egentium improperijs atque conuitijs. Et
cum ipſe nihil ſim, me tamen aliquid eſſe reputo. Cumque * in hiſce deprehen- *al. cumq. tot
dar, ſanctitatis tamen nomen aucupor. cum tot ſim diſtrictus peccatis, pro *ego malis ſim obnoxius.*
B iuſto tamen exiſtimari volo. Mendax ſum, & mendaces reprehendo. mente ipſe
ſordidus, libidinoſos inſector. Fures redarguo, & pauperes iniuria afficio. Con-
tumelioſos accuſo, & damno: cum ipſe eidem obnoxius ſim vitio. Splendide
incedo, cum totus ſim immundus. In Eccleſia primum † locum occupo: cum †πρῶτος ἵςαμαι
ne poſtremum quidem merear. Honorem appeto, ipſe potius ignominia di- *Similia ſunt in
gnus. Salutationes capto, cum ab alijs ſim conſpuendus. Homines ſeculares *eius Orat. contra eos qui honores appetunt,
adſpicio: & grauem me gero, ac glorior. Monachos video: & inſolentia effe- *& vitioſe viuunt. tom.1.*
ror. Fœminis videri volo gratioſus, diuitibus pius, hoſpitibus grauis, domeſticis
*cordatus ac prudens, propinquis honorabilis, & pe[r]fectus prudentibus. Inter ho- *ευνοῦς.
mines pios ac religioſos, vt ſapientior verſor. Simpliciores, veluti pecudes deſpi-
cio. Si contumelia ab aliquo afficiar, vlciſcor. Si a quoquã redarguar, ſuccenſeo. Si
C quis iuſte quid a me repetat: cum illo * litigo. Vera mihi dicẽtes, vt inimicos æſti- *δικάζομαι.
mo. Reprehenſus, ægreſero. Non adulantibus, iraſcor. Laborare ſimul cum alijs
nolo. Et ſi quis miniſtrare mihi recuſauerit, in eum ſtomachor. Operantibus au-
xilium denego: & ſi quis ſuam mihi operam detrectauerit, illi veluti ſuperbo
maledico. In neceſſitate, fratrem * ignoro: at ſi valuerit ac proſpere egerit, ad *al. non agnoſco
eum accurro. Ægrotantem odi: & ſi ipſe ægrotauero, ab omnibus amari ac vi-
ſitari volo. Maiores contemno: & in congreſſibus † ficte ac ſimulate ago. Ab- †συντυγχάνων ὑποκρίνομαι.
ſentibus detraho: & præſentibus adulor. Honorate eos, qui honore digni ſunt,
nolo: & indignus cum ſim, honores ab alijs exigo. Omitto recenſere cogita-
tiones mentis meæ, de lege, de prophetis, de Euangelio (quibus premor * atque *ὅσα ἐπιλαμβάνομαι.
corripior) & de Apoſtolis, de Eccleſiæ doctoribus, de prædicatoribus, de † Sa- †περὶ τῶν λειτουργούντων.
D cerdotibus, de lectoribus, de diſpenſatoribus, & de Epiſcopis. Prætereo quas *al. de miniſtrantibus.*
quotidie nouas curarum cogitationes inuenio, vanitatis meæ ſollicitudines; in
precibus negligentiam atque deſidiam, & in obtrectationibus * vigorem. Si quis *εὐτονίαν.
forte narret fabulas, oblector. Si de temperantia loquatur ac continentia; contri-
ſtor. Si diuinam quis Scripturam legat, * conturbor. De quæſtionibus concer- *ἀνατρέπομαι.
tantes audire, mihi iucundum eſt. Omitto fictas aſſentationes, vt ad preces
non ſurgam: triuiales † item ac minus religioſos in Eccleſiam ingreſſus, conqui- †βαναύσους ὄδους.
ſitas de induſtria tarditates, futiles in * congregationibus ſermones, nimiam in *al. in congreſſibus.*
apparandis epulis curam, prauas in locis ſacris obtrectationes, in orando pigri-
tiam, in pſallendo negligentiam, in decipiendo ſtudium, in lucrando artificiũ, ſi-
mulata cum pijs mulierculis colloquia, compellationesq. crebras, indigentiũ con
E temptionem, diuitum obſeruantiam, mutui accepti defraudationem, in non recte
miniſtrantes iram, promiſſorum immutationes; & quomodo amicorũ beneficia
*quæ precibus impetranda ſunt, quaſi debita repopoſcerim: taceo inexplebilẽ ac- *τὰς προτρεπομένας χάριτας, ὡς ὀφειλομένας.
cipiendorũ munerum auiditatem, cum alienis peccatis communicationẽ, inutilia
conſilia, ſpe maioris captãdi lucri adulationes, diſſenſiones, ſupplicationes, varias
commemorationes, pernicioſas contentiones, inutiles pugnas, & ineptas collocu-
tiones atque * cõſuetudines. Hæc mea eſt vita, fratres, iſta mea ſunt delicta † atque *συντυχίας. †ἐλαττώματα.
infirmitates. Si aduerſus tantam peccatorum * turbam ſuccurrere mihi poteſtis; *al. multitudinem.*

merito

merito miseramini. Si vobis fuerint vires, quibus tantam improbarum cogi- A
* al. lenire ac mitigare.
tationum mearum phalangem * reprimere queatis; quæso ne me confli&tantem
CONTRA COGITATIONES IMPROBAS.
deseratis. Sed non oportebat forte dicetis, ita anxie & accurate hic de cogitationibus disserere. Quorsum enim de fortuna & casu sermonem instituēti, tam prolixa hic de istis oratio, atque indagatio? Ex diuina Scriptura, de talibus demōstrationes quas vobis producā, habeo. Offerebat * sacrificia Iob pro filijs suis, ne quid
Iob 1.
* al. sacrificabat Iob.
forte, inquiens, mali cogitauerint in cordibus suis. Si diligens cogitationum non
Ibidem.
sit faciendum examen; cur vitulum vnum pro peccatis cogitatione commissis,
Nū. 16. 26. & Iud. 1.
offerebat? Damnati quoque fuerunt illi, qui in congregatione Core, male cogitantes combusti sunt. Quando igitur audimus illud: Vestri autem & capilli
Matth. 10.
capitis numerati sunt: intelligamus, capillos capitis esse cogitationes; caput vero
* al. earum. scilic. cogitationū.
* earum, mentem, in qua est vis cogitandi. Ex consensu, adulterium iudicat B
Matth. 5.
Dominus: & ex concupiscentia mulieris, factum ipsum metitur; & ex iracundia
* in vulg. deest (temere.)
cædem; odiumque, homicidium reputat: Omnis enim, inquit, qui * temere irascitur fratri suo, reus erit iudicio. &, qui odit fratrem suum, homicida est.
1. Ioan. 3.
1. Cor. 4.
Quin & Paulus de cogitationum testatur exploratione, dicens: Illuminabit Dominus abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Rursusq. co-
Rom. 2.
gitationibus, inquiens, accusantibus: aut etiam defendentibus in hora illa. Ne ergo mihi dixeritis, nihil esse cogitationes, quando assensiones earum pro factis
NOT.
censentur. Neque tamen primus cogitationum iudicatur impetus: sed cum ita mens cogitationi inhæret atque indulget, vt voluptatem ex ea percipiat. Semi-
* al. sic neque omnia mentis cogitata, in voluntate inhærēt
na in terra spargit agricola; sed non omnia coalescunt: sic * & mens multiplicia in voluntate seminat, quæ tamen non omnia suscipit. Eorum, quæ terra decer- C
psit, fructum exigit agricola: sic omnium, quæ voluntas admittit, Deus ratio-
Ioan. 15.
1. Cor. 3.
nem repetit. Pater meus, ait Saluator, agricola est. Et Paulus: Dei agricultura, inquit, estis. Ne igitur a sollicitudine me remoueritis: sed contra potius,
Heb. 4.
etiam vos pro me solliciti sitis. Idemq. alio in loco Paulus: Viuus est, inquit, sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque
Ibidem.
ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum; & discretor cogitationum, atque intentionum cordis. Quòd si discernit cogitationes; cur mihi velut reo in defensionem non succurritis? Cupitis animam & spiritum
* al. agricolis.
cognoscere? Ex * agricultura, illud rursus intelligetis. Probe norunt Agricolæ
A SIMILI.
naturas agrorum, & pro cuiusq. terræ conditione etiam semina iaciunt: nam sua agricolandi peritia, quid cuique magis conueniat solo, discernunt. Sic & D
Deus noster inter naturales cogitationes, & voluntarias, optime discernere no-
Eccl. 1.
uit. Propterea, omnia vanitas, inquit Ecclesiastes, & * præsumptio spiritus.
* al. libera electio, siue voluntas.
In vanitate autem, naturam constituit: & in præsumptione, actiones naturæ contrarias. Ideo vanitas, inquit, præteribit: quæ vero quisque gesserit, in iudicium
Eccl. 12.
1. Cor. 2.
Deus adducet. Ex natura quoque, homines Apostolus animales vocat: at † præ-
† al. actionem vero præter naturam, appellat carnalem.
ter naturam agentes, carnales denominat. Nam qui spiritales sunt, etiam naturam ad spiritum accommodant atque coaptant. Nouit quippe agricola Deus naturam cuiusque, & propositum, ac facultatem: verbumq. suum pro ratione virium nostrarum serit, operisq. fructum repetit. Non patitur se vinci ab agricolis, qui singulos agros conserunt: imo vero supra naturam illos superat: ac
*
supra modum, discrimen animæ ac spiritus, naturæ & liberi arbitrij penetrat E
atque discernit. Et siquidem naturalibus ratio contenta sit, nihil solet exigere: modum enim naturæ definiuit, ac terminum ipsi ad subsistendum constituit. At si etiam libera voluntas succumbat naturæ, atque vincatur; exigitur ab ipsa
Consensus iudicantur pro factis.
ratio, vt quæ non satietur vmquam, & Dei terminos violet. Ita fratres, consensus ipsi pro factis iudicantur: quoniam actionis vis, & caput in ipso consensu &
Matth. 15.
proposito consistit. Ideoq. Dominus malis cogitationibus hominem coinquina-
* al. Anima enim est, quæ agit in corpore.
ri dixit: * nouit enim animam esse, quæ operatur in corpore. Quin & ex lege

deprom-

A depromptis exemplis, hoc ipſum comprobare vobis poſſum: vt, ſi immundus aliquid tetigerit quod mundum eſt, hoc ipſum coinquinat; & expiatione aduerſus illud indiget. At fornicatio, & inuidia, & iniuſtitia, merito ſunt immunda. Si quid igitur mali agas; etiam alios tuo exemplo coinquinas. At ſi animo & cogitatione, malo operi conſenſeris; coinquinaris ab ipſa immunditia. Obſeruaſti ergo, eum qui coinquinatur, non dici alios coinquinare: at qui communicat, omnino etiam quæcumque tetigerit, ab eo coinquinari. Cerniturq; hæc ipſa apud nos quoque differentia: nam ſi quis fornicationem aut ſcandalum admiſerit, alijſue malo exemplo fuerit; multos coinquinatos reddit: ſin autem in ſolas inciderit cogitationes; alios quidem non coinquinat, quia non viderunt: ipſe vero coinquinatur, & iudicatur. Quæ igitur* iudicij, in vtriſque eſt differentia? Magna profecto: nam qui opere malum exercet, omnes coinquinat quibus offendiculo fuit, & qui ipſum imitabuntur. At qui cogitatione duntaxat malo conſenſum præbet; ſolus coinquinatur, & de ſe ſolo rationem reddet. Quin* & gentium leges, ſimiliter quoque conſentientes, agenteſq. iudicant & condemnant. Conſenſus enim pro auxilio reputatur, & iudicatur. Lex quoque in ædibus, ac lapidibus, aliud proponit exemplum: Si Sacerdos, inquiens, ingreſſus fuerit, & viderit lepram domus; omnia, quæ in ipſa ſunt, immunda erunt. Vbi per Sacerdotem, mea quidem ſententia, lex & cognitio intelligenda eſt. Si quis igitur antequam legem cognouerit, peccator exiſtat: pro alijs rationem non reddet, quia ignorans egit: ipſe tamen turpiter contaminatus, immundusq. erit.

[Margin: Num. 19. — N O T. — Ab Exemplo. — *al. condemnationis. — B — * al. interrog. Quid gentium leges? nonne agentes, conſentienteſq. ſimiliter puniunt? — Leu. 14. — N O T.]

C Admittit porro propoſita ſpeculatio, etiam aliam vim atque expoſitionem, quam quidem ſecure vobis ex* mea ſententia in medium proferam, & enarrabo: vt, me, multis obnoxium eſſe peccatis, cognoſcatis. Sunt aliqui nondum immundi, & tamen propter communicationem atque ſocietatem inquinati; illi nimirum, qui per ignorantiam alicui rei conſenſum adhibent: at ſi celeriter ab ea receſſerint, atque deſierint; ne conſenſus quidem tunc rationem reddent. Etenim nec leges ac iura* teſtes condemnant prætereuntes: ſed eos tantummodo, qui ſimul verſantur, & coeunt † ad idem ſcelus patrandum, ſocietatem. Quando igitur lex & magiſtra noſtra, vt dico, accedens* ſententia, quempiam cum inique agentibus ſponte verſantem, conſentientemq. deprehenderit: illum vt crimini obnoxium ac reum condemnat. Nouit & Apoſtolus legibus eiuſmodi vti: Digni enim ſunt morte, inquit, non ſolum qui † mala faciunt: ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Huc ea ſpectant, quæ in orationis principio adduximus: quoniam qui teſtes, malorum dumtaxat ſpectatores extiterant, ideo quòd morte nihil dignum commiſerant, fuerunt liberati;* licet tamen cuncta flagella atque tormenta prius tolerarint. Nemo ergo veſtrum me conſoletur, affirmans, nihil eſſe conſenſum, qui cogitationibus præſtatur: at potius perſpecta rei veritate mihi condoleat, ſuiſq. precibus auxilietur. Siquidem hoc ipſum, quod loquor, non emendans vitam meam, peccatum eſt mihi. Ait enim Scriptura: Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Et qui reprehenſus, non erubeſcit; graui ſupplicio mulctabitur: quoniam ad iracundiam* præceptorem prouocat. Ego quidem meipſum redarguo: ſed in peccatis perſiſto. Peccata mea confiteor: at peccare non ceſſo. Iſtud vnum pro mea excuſatione arripere noui, quòd videns non videam: quoniam pœnitentiam agens, iterum peccata committo. Neque poſt cognitionem peccati, conſiderate me gero* ac vere reſipiſco: ſed meam pœnitentiam accuſo, quòd ſim veluti ſeruus peccati, & malum nolens faciam; quòdq. tamquam peccato militans, ei ſubijciar, moremq; geram: & † licet nequeam; vectigal tamen pendo propter conſuetudinem, quæ in mentem ac cogitationem meam dominatur. Stipendia carnis accipio, prauis affectibus indulgens. A corruptione me anteuerti & occupari video; & tamen eius iuſſa facio. Laborem atque moleſtiam impendentem fugio: & inſtar canis alicuius

[Margin: Alia expoſitio. — * al. quantum in me eſt, perſequi debeo. — * al. conſcios. — † ſυνεπομένους. — * ἔλλυσα χρίσις — Rom. 1. — † vulg. qui ea faciunt. — D — * al. ſed auctores ſcelerum, omnes pœnas dederũt. — Iacob 4. — * al. monitorem ac correctorem. — E — * γνωσιμαχῶ. — Adludit ad illud Rom. 7. non enim quod volo bonũ, hoc ago, &c. — † καὶ μὴ δυνάμενος. al. etiam impotens, vectigal pendo, &c.]

alicuius catenis deuincti, aduersus imperantes insurgo. Peccatum quidem odi: A
sed in passione & affectione eius persisto. Iniquitatem fugio, atque etiam nolens
a voluptate superor. Peccati iugo naturā subieci: & inde * necessitas aduersum
me dimanat. Quæ pro consuetudine sequutus & amplexus sum, ea passiones
in me prauas excitant. Mentem enim carni sic vniui atque obstrinxi, vt ab ea
separari non velit. Mutare propositum studeo: sed inueterata mihi repugnat
consuetudo. Ab † ære alieno animam liberare contendo: sed debiti me impedit
magnitudo. Pessimus fœnerator est diabolus; non enim debitum repetit: liberaliter
mutuo dat, nec vult vmquam * recuperare. Nullum aliud fœnus, præter
vnam seruitutem deposcit. suppeditat abundanter ea, quibus cupiditates
nostræ magis augeantur: nec debitum exigit. Cupio ego quæ debeo reddere: at
ille alia † proponit. Quando autem ipsum, vt accipiat, cogo; maiora suggerit, B
vt ex eius pecunijs videar ipsi fœnus persoluere. Debita aduersum me renouat:
quoniam nouis cupiditatibus, priores interrumpit. Cum vetera me persolnisse
debita existimo; nouis me iterum cupiditatum chirographis obstringit.
Videt me debiti continuatione adduci, vt lubens in peccatis persistam; nouasq.
mihi cupiditates inijcit. Veterum cupiditatum vt obliuiscar, curat, ne illas confitear:
& vt ad nouas tamquam minime obfuturas accedam, suadet. Nouis igitur
cupiditatibus adsuesco ac vaco, & temere priores obliuioni trado. Cum ingruentibus
paciscor atque conuenio: & debitorem me rursus constituo. Ad illas
tamquam mihi familiares accedo; & * fœnerantes mihi rursus inueniuntur, vt
Domini: dum vero ab illis liberari cupio, per eas veluti seruus multis † venalis
efficior. Cum earum præcidere vincula conor, alijs mox catenis detineor: C
& dum a bello passionum recedere studeo, per progressiones atque * largitiones
quasi œconomus ipsarum inuenior. O improbum igitur draconis dominium:
quoniam seruiens imperat. O fallacem passionum licentiam, quæ adulationibus
homines in seruitutem redigit. O miseram peccati consuetudinem, quæ in
naturam conuertitur. Hæc arras dedit, vt mentem sibi coëmeret. Carni assentata
est, vt animam suo obsequio subijceret. Adolescentiam meam * præoccupauit:
vt mens, quid fieret, ignoraret. Imperfectum sibi sensum coniunxit: vt
eo tamquam * funiculo ferreo perfectam intelligentiam retineret. Volentem
autem fugere, non finit; vinculoq. cohibet: & a carne deficere cupientem, vt
stultam * atque ingratam redarguit. Peccatum mentem munit, & fores cognitionis
occludit: semperq. animum * malitia obseruat, ne supplex ad Deum con- D
fugiens, † vendi carnem prohibeat. Iureiurando affirmat non esse malum indulgere
carni; neque de re adeo parui momenti rationem exactum iri: Confusum
plurimarum cogitationum aceruum adducit, negatq. fieri posse vt de ijs * quæstio
habeatur. Earum profert tenuitatem atque subtilitatem, ipsasq. † obliuione
delendas asserit. Si iudicium futurum portendero: ego, inquit, pœnas pro
te dabo. Si dixero peccatum esse: ego, inquit, rationem reddam, ac te purgabo.
Quòd si pœnam inde mihi imminere demonstrauero: qua ratione, inquit,
tibi; si ego suggessi? Si dixero me quòd paruerim, condemnandum: minime
vero, inquit; nam ego te compuli. Et quo pacto morem gessisti, in eo quod
proposito non egisti? Securus igitur esto. His me rationibus conuincit. hisce
me vinculis constringit. hisce me vendit, & coëmit. His me fallit, & in errorem E
impellit. hisce mihi assentatur, & suæ me seruituti subijcit. Peccatorem mei similem,
Paulus carnalem appellat. Peccatum consensu perficitur: mores autem,
inter naturam & peccatum, sunt medij. Perturbationes * atque cupiditates
peccatum fouent, & naturam exagitant, animum affligunt, & mentem in
seruitutem redigunt. Nam peccatum cum est in carne, dominatur in mentem,
& vincit animum, per ipsam carnem illum subijciens: iussa quippe eius, velut
ministra sedula prompte exequitur: quin & animam ministerio illius opprimit,
eiusq.

Marginal notes:

* al. necessitate contraria coarctor.
† al. Animam meam liberare studeo: sed arit me alieni detinet magnitudo
* al. exigere.
† al. alia prioribus adijcit. & al. at ille debitū aliud addit, atque auget.
* αἰχμῶντες.
† πολυπρατος.
* παρέχων.
Peccati consuetudo periculosa
* al. oppressit.
* al. catena.
* ἀγνώμονα.
* f. malignus.
† πραθῆναι i. vendi. vēditur autem caro, cū subijcitur peccato, &c.
* al. in iudicio cognoscatur.
† al. sub examē non venturas: sed ipsena obliuione delendas affirmat.
Rom. 7.
* al. affectiones.

A †eiuſq. quaſi œconomum agit, dum præbet, & opus exigit. Et ſi verberare voluerit animam; id per carnem efficit, eiuſq. opera illam affligit & diuexat. Nam caro eſt veluti quædam animæ catena, qua illam tamquam ouem capit, ac trahit ad occiſionem;& tamquam ſublime petentem volucrem, hac eam conſtringit atque deuincit; hacque, tãquam fortis alicuius gigantis pedes manuſq. gladio concidit. Fugere nec valeo, nec ipſe mihi ſuccurrere. Sum enim veluti mortuus, viuens, & tamquam cæcus adſpiciens: & licet ſim homo, factus ſum veluti canis: cumq. ratione atque intellectu ſim præditus,inſtar iumenti effectus ſum. Miſeremini ergo mei, o amici mei. Me humi iacentem, corde & animo excitate ac ſubleuate; quicumque naturam corporis, natura ſpiritus contempeſtis. Non ſinatis me terrena ſapere, qui peccatum vt vulpem eſtis perſecuti;& B prauas concupiſcentias tamquam feras beſtias ſuperaſtis. Feſtinate, obſecro, priuſqam ſententia pronuncierur, & antequam ego moriar: ne vna cum fatuis excludar virginibus. antequam in terram abeam, vbi mortalium vitam intueri non licet; nec de iuſtitia, iniuſtitiaue ratiocinari. Vbi non eſt corpus, per quod vita aut mors ad animam accedat:neque caro, per quam * inimicus ab eius infirmitate deuictus, ſubſannetur confundaturque. Nam ſi Dominus mihi auxiliatus fuerit; a miſerabili cupiditatum affectione liberari cupio. ſique mei miſertus fuerit; parere illi plane deſidero. Si mecum ſecundum multitudinem miſericordiæ ſuæ egerit; a peccato me liberabit. & ſi ſuam in me benignitatem effuderit; ſaluus ero. Credo illum poſſe: & non deſpero ſalutem meam. Scio miſericordiæ ipſius magnitudine, peccatorum meorum multitudinem ſuperari. Ne- C que ignoro, eum, cum factus eſt homo, omnium eſſe miſertum; mihiq. in baptiſmate peccata condonaſſe fateor: nam & ego gratiæ huius factus ſum particeps. Cæterum illorum, quæ poſt baptiſma admiſi, medicina indigeo: ſed is qui mortuos ſuſcitat, etiam me curare poteſt. Cœcus ſum natus: ſed & cœcum a natiuitate ipſe curauit, atque illuminauit. Ouis ſum Leoni † ad deuorandum propoſita: ſed ex ore ſerpentis, ipſe Adamum liberauit. Canis ob peccata mea factus ſum: at ſanabor;& inſtar illius Syrophœniſſæ, filius efficiar. Velut leproſus, reiectus ſum: at ſi voluerit, mundabor. Poſt cognitionem veritatis, me * peccaſſe ſcio: ſed ſanctum habeo Dauid pro me deprecantem. Ille diuino adiutus auxilio reſipuit: & ego ab ipſo viſitatus ſanabor. Magnis me peccatis obſtrinxi, ſcio: ſed maior tamen eſt Dei benignitas atque clementia. Qui publicanum pro- D uexit ad Apoſtolatum; etiam mihi licet pluribus peccatis obnoxio condonabit. Qui Zachæi, vt digni, miſertus eſt; mei quoque quantumuis indigni, miſerebitur. Lupus erat Paulus, Chriſti gregem perſequens: ſed crudelitate depoſita, factus eſt ouis. Qui inſtar immanis feræ, oues prius diſſipabat; idem tamquam bonus paſtor, oues poſtea curabat. Noui ipſum ignoranter feciſſe, ſed ego ſciens peccaui: verum ego dum ea, quæ prudens admiſi peccata, cum excellenti eius gratia confero; veniam dumtaxat peto: ipſe vero qui per imprudentiam peccauerat, & veniam, & maiorem gratiam eſt conſecutus. Hic * fratres, anxius hæreo: hic operam & opem veſtram imploro. Neque enim iudicium ſolum atque damnationẽ reformido: ſed & irriſionem atque ignominiam pertimeſco. Eos, qui nunc me reuerentur, vehementer vereor; metuens, ne in eorum tunc conſpectu pro- E pter occulta peccata mea, pudore ſuffundar. Vereor & eos, qui genuerunt me; nequando in beata illa degentes vita condemnent me: quippe qui ea, quæ ſupra hanc vitam ſunt, profeſſus fuerim. Si vobis denuo moleſtus eſſe videor, fratres, ignoſcite: & neceſſitati hanc meam moleſtiam, culpamq. adſcribite. Illam imitari volo viduam, quæ ſua importunitate, quod voluit, a iudice impetrauit. Et impudentis illius inſtar amici videri vobis cupio: vt e lecto ſurgentes, pro me ad Deum preces fundatis. Ille panis ſolatium depoſcebat: ego autem ſalutis auxilium. Ille carnis cibum: ego vero animæ † refectionẽ. Si volueritis, impetrabo

† al. & tamq. procuratoris admonitu, peccatum carnis opera vtitur.

Matth. 25.

* al. per quam inimicus probis affectus ſubſannetur, &c.

Ioan. 9.

† λέοντι βορὸν.

Mar. 7.

* al. erraſſe.

2. Reg. 11. 12.

Pſal. 6.

Matth. 9.

Luc. 19.

Act. 9. 22.

1. Cor. 15.

1. Tim. 1.

Ibid.

* al. Oro vos fratres, vt huic rei ſtudioſe operã detis. &c.

Matth. 18.

Luc. 11.

Ibidem.

† ψυχῆς λυσιτέλειαν.

al. vt animus a moleſtijs & angorib⁹ liberetur.

quod cupio: facile enim mihi benignum & misericordem Dominum conciliabitis. A
Pro me igitur, tamquam pro amico deprecemini: & opera atque interces-
μεταβαλλόντας. sione vestra, Deus mihi propitius reddetur. Cupit namq. ille * misericordiam
impertiri: sed fructum bonæ affectionis animi vestri requirit. Paratissimus est
ad ignoscendum: sed vt vos benignitatis suæ participes sitis, expectat. Miseren-
do enim vult docere, & ignoscendo socios acquirere. In omnibus semper bo-
* πείθεται. † al. excusat ac purgat. nitas eius * obsequitur. Qui peccata sua quæ scienter commisit, † deplangit; si-
biq. ne alijs scandalum præbeat, cauet; neque ad peccandum, alios suo exemplo
* al. veniam impetrabit. excitat: is facillime * iudicem placare poterit. Conscientiam vniuscuiusque nouit
Deus: & peccatorum non solum iudicat quantitatem, sed etiam qualitatem.
Gen. 25. 27. et Heb. 12. Esau, pœnitentiæ locum non reperit: quoniam * inuerecunde peccauit, non in-
uitus, sed sponte: non enim errore atque ignorantia, sed sciens ac volens pecca- B
* πρὸς ἐρύθειαν. Ibidem. tum admisit: nam & parentes exacerbauit, & Deum non est veritus. Iudas quo-
Matth. 26. & que proditor, pœnitentiæ locum non inuenit: quia cum Domino versans, pec-
Marc. 14. ac cauit; & spreto Deo, iustum tradidit. Multum igitur interest inter peccata,
Luc. 22. quæ scienter committuntur, vtrum quis ea sensu, an cogitatione faciat: cum
NOT. vtrobique consensum adhibeat. Et grauius, peiusq. interdum vnus cogitatione,
quàm alius opere peccat: cum & hic pœnitentiæ reperiat locum, ille vero mini-
EXEMPLA. me. Exemplis porro sunt ea, quæ proposuimus ac diximus, confirmanda: ne
Gen. 9. inania vobis adduxisse commenta videamur. Cham, cum solum de irridendo
2. Reg. 12. patre cogitasset, repudiatus est: & Dauid, qui reipsa peccatum expleuerat, ab
Num. 16. eo absolutus. Qui † Chore consenserant, cum nihil omnino dixissent, aut egis-
† al. Qui Chore, Dathan, & Abiron consenserãt. sent, a terra absorpti sunt, viuiq. in infernum deciderunt. Idemq. fere vtrique C
accidit Quinquagenario, cum quinquagenis eorum militibus, qui ad accersen-
4. Reg. 1. dum Heliam accesserant. Totam vero synagogam, quæ conflatum adoraue-
Exod. 32. rat vitulum, post correptionem ac disciplinam Dominus liberauit. Et Saul co-
1. Reg. 13. 15. gitationibus idololatriæ consentiens, reiectus est: Manasses autem de idololatria
2. Paral. p. 33 a se admissa pœnitentiam agens, in gratiam receptus est. Peccauit scienter con-
3. Reg. 18. 21. 2. Reg. 15. 17. suetudine Achaab, & susceptus est: peccauit Achitophel dumtaxat consilio, &
in peccato mortuus est. Alia quoque ad hanc rem comprobandam exempla
Gẽ. 35. 49. 50. suppetunt, quæ si attenderitis cognoscetis. Ruben, quòd patrem offenderet,
non ignorabat: & cum esset reiectus, post ipsius mortem a crimine liberatus
Gẽ. 34. 49. 50 est. Symeon & Leui, quòd grauiter scienterq. peccassent, ad tempus sunt dam-
Exod. 32. nati: sed nouissime veniam consecuti sunt. Ipseq. Aaron vitulo conflatili sacri- D
* al. eleemosynã ficans, adhuc excusationem & gratiam inuenit; & per * sacerdotium ab illa ne-
Exod. 28. 29. 40. &c. cessitatis macula expurgatus est: filij vero eius Nadab & Abiro, contra præce-
Leuit. 10. 16. ptum Domini delinquentes, ignemq. alienum offerentes, mortui sunt: cùm illis
Num. 3. 26. et ne spatium quidem pœnitentiæ, ac sese defendendi concessum sit. Ophni quoque
1. Paralip. 24 ac Phinees hos imitati, quia in insolentia & arrogantia perstiterunt, eidem iudi-
1. Reg. 2. cio subiecti sunt. Quin & in Euangelio Simon Petrus, cum inique se gessisset, ac
Matth. 26. & prudens aberrasset, sine dubio venia dignus habetur. Elymas vero prædicationi
Ioan. 18. resistebat, & ad tempus cæcitate percussus liberatur. Ananias & Sapphira sacer-
Act 13. Act. 5. dotibus similes, quippe qui & ipsi nullum defensionis inuenerunt locum: quo-
niam in occulta quadam contemptione versabantur. Quemadmodum autem in
cogitationibus peccatum esse diximus per consensum: tales quoque in antedictis E
1. Cor. 5. cogitationes inuenire licebit. Qui Satanæ traditus a Paulo fuit, Ruben similis
reperitur: quoniam castigatus, dilectionem & veniam impetrauit. Illud tamen
in his interest, quòd vnus viuente adhuc patre, alter autem defuncto eo pecca-
Genes. 25. 27. uit: ideoq. Ruben maiori pœnæ subijcitur. Et Iudas traditor, similis Esau ex-
Matth. 26. & Marc. 14. & ritir: quia sicut hic primogenita; ita ille gratiam suam vendidit: quare & ambo
Luc. 22. reiecti sunt. Nouerat Iudas id, quod agebat: quoniam gratiæ experimentum
Ibidem. habebat. Nam & Dominus ad eum: osculo, inquit, * me tradis? Et licet diui-
* vulg. filiũ hominis tradis? nitatem

A nitatem cognouisset, ab auaritia tamen est deuictus. Et Esau, quamuis admonitus, parentes tamen exacerbauit. Magna sane differentia est, fratres, & in ipsa peccati cognitione magnum discrimen: quin & in ipsa potentia, cernitur differentia sententiæ. Actionem considera, & discrepantiam cognosces. consensum respice, & iustitiæ * vim atque grauitatem intelliges. Tempus actionis expende: & supplicium plane iustum esse dices. Ne autem personæ nos species fallat, quòd ea quæ fiunt, non videamus. Ex me discite, quàm rectè Pharisæi reprehensi fuerint, cùm Christus simulatum ipsorum taxauit habitum * ac figuram, dicens eos sepulchris dealbatis esse similes: illiq. male sibi conscij, ad insidias mox se conuerterunt. Mihi quoque frequenter eiusmodi * mœstitia accidit atque morositas: nam dum a conscientia reprehendor, contristor & moleste fero.

Gen. 25. 27.
* *al. iustitiæ momentum, ac vim cognosces.*
* σχῆμα.
Matth. 23.
* *al. blasphemia*

B Acerbus quippe apud illos, qui latere cupiunt, est veritatis stimulus. Duraque videtur reprehensio esse hominibus, præsertim ambitiosis * & qui populo placere student. Aperite † sepulchrum meum, & vermes apparebunt. Auferte fictionis operculum: & quid in sepulchro sit, perspicietis. Aspicite actionis meæ virtutem: & Pharisaicam agnoscetis similitudinem. Hac sola re ab illis differo, quòd & vobis ego, quid sim, confitear. Quapropter & vestris precibus, me procul a supplicio æterno abfuturum confido. Permagni enim refert, vt in tempore quis iniquitatem confiteatur; & confitendo, legislatoris iracundiam euitet. Neque parui momenti res est, vt Iudicem quis sibi, culpam non negando, beneuolum propitiumq. reddat. Pharisæi itaque in sua pertinacia persistentes, cum ipsa Hierusalem capti sunt: & simulatam iustitiam venditantes, peccatoribus

NOTA.
* *ἀνθρωπαρέσκοι.*
† *al. Detegite figuram hanc meam, ac habitum. Tollite personam dealbatam, &c.*

C confitentibus * inferiores fuerunt. Quare & ab initio Christus aiebat eos in stolis ambulare, simulate nimirum, & ficte. Quin etiam per Sophoniam prædixerat eorum fraudem, & calliditatem inuadendi; seque venturum ac reprehensurum illos: Visitabo, inquiens, eos, qui † vestes gerunt alienas. semperq. ab illo redarguebantur, quòd iustitiam simularent. Si porro aliena ipsi vestimenta gestabant; quorum ergo illa pharisæorum indumenta erant? Ego quidem * crederem ea fuisse Prophetarum: quoniam in illis populus erudiebatur. Sed etiam Apostolus referens quosdam in melotis, ac pellibus caprinis versatos esse, consequenter dixit, in solitudine sic ipsos facere solitos. Nam in ciuitatibus habitũ mutabant: neque enim scire volebant homines, quidnam ipsi agerent. * Alienus igitur ac peregrinus Pharisæorum erat habitus: quippe qui cum essent insipien-

* ἥττονες. *al. deteriores.*
Marc. 12. & Luc. 20.
Sophon. 1.
† *al. qui vestimentis induti sunt peregrinis.*
* *al. sentio.*
Heb. 11.
NOT.
* ἀλλότριον σχῆμα.

D tes, sapientum doctorum more vestiebantur. Pelliceæ quidem vestes illis * erãt pro amictu: neque enim populo cupiebant esse conspicui. Pelliceas vero habebant, atque gerebant, tamquam ad exercitationem accommodatas. Temperantia enim calore indiget. vestimentiq. illud genus erat congruens, tum domi, tum etiam foris: nam temperantiæ inopia conducit. Plane † autem sapientia atque intelligentia per meditationem atque exercitationem; & prudẽtia per temperantiã augetur, ac proficit. Quarum vtraque tam sapientibus, quàm Prophetis necessaria erat. Illis quidem, quia docebant: his autem, quia reprehendebant. Quamobrem etiam habitu indigebant vtrique. Cæterum Pharisæi neutram vitæ rationem seruabant: neque enim sapientes erant, neque etiam * futura prospiciebant. Proinde & merito eos Dominus reprehendit, quòd negotiationi & auaritiæ, non

* *scilic. in Eremo degentibus.*
† *al. Plane autẽ oratio exercitatione ac meditatione fit melior, &c.*
* *al. neque prophetæ erant.*
Ioan. 2.

E autem veritati vacarent. Ego vero meam vobis, fratres, reprehensionem propono: ne repente, cum Deus caussam meam cognouerit, rideatis. Opus enim cuiusque, inquit Apostolus, ignis probabit. Quòd si opus discernere nouit: quanto magis habitum dijudicabit? Nam si quis iustorum habitu indutus fuerit tamquam iustus; non reijcietur. Sin autem quis, indignus cum sit, illum assumpserit; nudabitur ac spoliabitur eo. Hic porro est ille, de quo dicit Euangelium: quia diuidet eum, partemq. eius cum * hypocritis ponet. Distinctione enim habitus, etiam honoris ac dignitatis gradus indicatur. Episcopus quippe,

1. Cor. 3.
Matth. 24. & Luc. 12.
* *al. cum infidelibus. vt est apud Luc.*

† *al. vt dignitate, ita & habitu diſtinguuntur. al. habitu, & dignitate diſtinguuntur.*

& Presbyter, ac Diaconus, & reliqui, † vt habitu, ita etiam dignitate diſtinguuntur. Qui autem reperti fuerint indigni, ſpoliabuntur. Non dicit de operibus, diuider: (nam ignis, opera mala ſimul cum eorum auctoribus comburet:) verum de nomine, & habitu, ac dignitate illud dictum intelligitur. Decorem enim ac gloriam perdent, & ignominiam atque confuſionem induent. Sicut igitur eſt veſtimentum ignominiæ, ita eſt & gloriæ. Quod etiam in hoc mundo cernere licet. Nam alio induti ſunt habitu, * qui ad mortem ducuntur: & alio, qui in aliqua dignitate conſtituti, procedũt. Ex rebus terrenis, etiã cœleſtia diſcamus: & ex talentis illis inter Chriſti miniſtros diſtributis, habitus & dignitates intelligamus. Non omnibus talenta impertitus eſt Deus: ſed miniſtrantibus ipſi ſeruis. Itaqne & monachi talenta, vt mihi quidem videtur, acceperunt: nam * inſtituto præuenti a Deo, & ornati ſunt. Quamobrem & habitu ab illis, qui in mundo degunt, diſtincti reperiuntur: quo quidem habitu modeſtiam & propoſitum ſuum deſignant, teſtanturque. Quocirca iudicium etiam fit de habitu: nam habitus, profeſſionis vim indicat. Si quis igitur non id agit, quod profeſſus eſt; alienum is ſibi habitum lucratur * ac vindicat. Cuius autem eſt iſte habitus alienus; niſi eorum qui peregrinum illum faciunt, atque alienum? Siquidem & de ſermone quoque otioſo iudicamur. Et quis eſt ſermo otioſus? Profeſſio fidei, quæ eſt abſque operibus. Credit enim, & Chriſtum profitetur: ſed otioſe agit, cum ea minime præſtet, quæ a Chriſto præcepta ſunt. Eſt & in alio poſitus otioſus ſermo, quando quis confitetur, ſed non emendatur. quando ſe pœnitere affirmat, & peccare non ceſſat. Quin & detrahentis otioſus eſt ſermo: quia dum præſentem eum videt, cui detraxit, obmuteſcit. Et qui timide reprehendit ac corripit, etiam * otioſe loquitur: quoniam robore ac firmitate ſermo eius caret. Et qui ex ſeipſo mendacia fingit, eodem vitio laborat: quia ea, quæ nec facta, nec viſa ſunt, enarrat. His autem cunctis obſtricti ſumus criminibus, fratres. neque enim hæc temere ac fruſtra inſtituta eſt a me indagatio. Expono autem vobis, tamquam medicis, mala quæ patior: vt curandis meis vulneribus, orationis veſtræ medicamenta adhibeatis. Conor vobis ſingulas actiones meas aperire: nam ſi veritatem tacuero, meipſum iniuria afficiam. Multi ſunt, qui præ pudore occultando morbum, inſanabilem eũ reddunt, quem nouiſſime dolent ſe medico non * expoſuiſſe. Ego vero, niſi mea peccata propter eorum multitudinem me effugerint, non † cælabo confuſionem meam. Melius eſt enim, opem depoſcendo, viuere: quàm præ verecundia ſilendo, fame miſerabiliter perire. Conducitq. magis, dolorem tolerando, * vitam retinere: quàm ad breue tempus quieſcendo, morbum plane incurabilem efficere. Lætalem igitur in me locum quemdam otioſus ſermo tenet, totusq. (ni fallor) in me abditus eſt. Quis * eſt ergo ſermo otioſus? qui in ſolo habitu verſatur: qui poſt boni cognitionem, in malis perſiſtit. qui, quæ bona ſunt, docet: & opere non perficit. Scio quidem me multa, fratres, ad vos, & ad alios plures conſcripſiſſe: ſed ea ſcribendo, ſententiam in me ipſe tuli. Cumq. male agerem, cognoſcebam; & in male agendo perſeuerabam. Et * ſimulaui, fingens iuſtum, quod erat iniuſtum. Monachosq. iudicabam, cum ipſe monachi dumtaxat habitum in me circumferrem. Verum ea mihi ſola tantis in malis reliqua eſt * excuſatio atque defenſio, quòd nemini offendiculum aut ſcandalum præbuerim. Malum quidem commiſi: ſed illius teſtes non ſunt homines. Alios ſcriptis redargui: at nemini grauis aut moleſtus fui. Veritatem * iniuria affeci, ad miſericordiam inclinans: ſed in me ipſo tale quid non præſtiti. Fratribus cibos male diſtribui: ſed non eos propinquis meis attribui. Ventrem repleui: ſed non epulis ſumptuoſis. Ieiunium ſolui: ſed non contempſi. † Temperantiam accurate celebraui: ſed interdum ad tempus ipſe eam remiſi. Mendacio attrahebar quidem certe, verum non oblectabar. Preces atque orationes neglexi: non tamen

ex con-

Margin: A (beside "& Presbyter"), B (beside "ſtituto præuenti"), C (beside "mo: quia dum"), D (beside "Melius eſt enim"), E (beside "tio atque defenſio")

al. qui capite damnati ad vltimum ſupplicium rapiũtur.

Matth. 25.

* τῇ προαιρέσει καλλωπισθεῖσαι.

DE HABITV MONASTICO.

* ἐμπορεύεται.

SERMO OTIOSVS, QVISNAM.

* *al. etiam obloquitur.*

* *al. oſtendiſſe.*

† *al. non abſcõdam turpitudinem illorum.*

* *al. a morbo liberari, quàm, &c.*

* *al. Quid eſt igitur, &c.*

SERMO OTIOSVS IN QVIBVS SIT.

* ἐσχηματισάμην.

* *al. conſolatio.*

* *al. Iuſtitiam violaui.*

CONSIDERATIONE DIGNA.

† *al. Continentiam accurate ſum profeſſus: ſed ad tempus immutaui.*

A ex * contemptu aliquo, & impietate. In pſalmodia negligenter me geſſi: ſed non alijs mundanis rebus diſtrahebar. In manuum opus non incubui: nec tamen alicui grauis fui. Multis in locis veritatem parui feci: ſed nulli omnino offendiculum ac ſcandalum præbui. Peto igitur & obſecro, vt mihi in pauimento volutanri, manum auxiliumq. præbeatis. Surgere enim dum volo, nequeo: quia peccatorum pondere grauor. Surgere quidem * cupio: ſed mala me humi detinet conſuetudo. Oculis quidem adſpicio: ſed tamquam in caligine, tenebriſque magnis incedo. Manum meam moueo: ſed tamen veluti paralyticus exiſto. Bono * quidem ſum animo: verum iniucundo. Oro, liberari cupiens: at licet ieiunans, retineor. Bonum animi propoſitum habeo: ſed vi quadam impedior. Amicos,& hoſpites diligo: at non ſicut debeo. Pietatis cultor ſum:

** al. non vlla tamē adductus impietate.*

Magna humilitatis verba.

** al. conor ac ſtudeo.*

** ἐνθυμος.*

B verum tepidus. A quibus ſum beneficijs affectus; illis, in amore officijsq. reſpondeo. Inimicos, & iniuria me aliqua afficientes, ſi minus vlciſcar; non tamen amore, ac beneuolentia proſequor. Ijs, qui oderunt me, infenſus ſum: ſed tamen vindictam, inſidiasq. non molior. Peccandi occaſiones ſi minus quæro; non tamen debita diligentia vito atque declino. * Gloriam & ſi non aucupor; non tamen auerſor. In cunctis denique operibus meis, ſupinus quidam ſum ac negligens: atque ideo velut paralyticus, ac neruorum diſſolutione laborans, opem miſericordiamq. imploro. Cum enim bene habere poſſim, a bono ſtatu longe recedo. Et cum profutura deſidero, iuxta illa non ambulo. † Cumque breui ac facile curari queam, curantis manum fugio ac reformido. Quocirca fratres, cum abunde quibus quantisq. in malis verſer perſpexeritis; omni

** al. Gloriam & ſi aucupor, non tamen exigo.*

† al. & dum breuem animaduerſionem detreto, procul non conſiſto.

C ſtudio atque diligentia mihi ſuccurrite, ac ſubuenite. Quod ſi ſedulo, celeriterq. præſtiteritis, de Dei benignitate haud quaquam diffido. Liberauit & olim Moyſes ſororem ſuam Mariam a lepra. Et Dauid, genus Ionathan a iudicio Dei, propter affectionem. Et Elias, filium viduæ a morte. Et Eliſeus, viduam ab inedia ac fame: & Sunamitidem a luctu. Quin & in Euangelio plurimi, aliorum precibus a varijs calamitatibus fuerunt liberati. Nam de Saluatore quid attinet dicere: quippe qui ea quæ videntur fieri non poſſe, reddidit poſſibilia atque facilia. Animas ſiquidem eorum, qui alijs conſolationem præbebant, ſe autem propter tranſgreſſionem liberare nequibant; ipſe liberauit atque redemit. Omnia, quæ audiſtis, partim a vobis præſtari poſſunt, & partim nequeunt. In quibus igitur opitulari nobis poteſtis, quemadmodum illi ſub-

Num. 12.
2. Reg. 9.
3. Reg. 17.
4. Reg. 6.
4. Reg. 4. 8.
Matt. 9. 12. 17
Mar. 1. 2. 5. 7. 9
Luc. 7. 8. &c.
Matth. 19.
Marc. 10. &
Luc. 18. &c.

D uenite. Atque illa etiam, quæ a vobis præſtari non poſſunt, concedentur & donabuntur a Deo, qui infinitæ pelagus eſt miſericordiæ, ac gratiæ: ſi mihi per vos placabitur atque conciliabitur. Quanto enim ipſe hominibus antecellit: tanto * etiam vos digni reddemini, rogantes ne ſuccumbatis. Nam omnem humanæ creaturæ liberalitatem, ſua benignitate atque clementia, facile ſuperabit. Veſtrum † enim eſt, pro peccatoribus deprecari, cum ſancti ſitis: Dei vero munus eſt, deſperatis miſericordiam impertiri, & oues quæ aberrauerunt ad vnionem ouilis ſui reducere, in Chriſto IESV Domino noſtro: per quem, & cum quo, Patri gloria, honor, & imperium, cum ſanctiſſimo Spiritu; nunc, & ſemper, & in æterna ſecula ſeculorum. AMEN.

** al. tanto etiā vos, ne vincamini rogantes.*

† al. Sanctorum enim officiū eſt, pro peccatoribus intercedere: Dei autem miſereri, &c.

E

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

SEipſum hac Oratione reprehendit atque accuſat Auctor, ſuaq. peccata confitetur. Quæ de fortuna & caſu iuuenis ſenſerat, hic reuocat, & cuncta Diuinæ prouidentiæ adſcribit. Quid ſibi adhuc puero in interiore Meſopotamiæ regione, ac ſilua cum Paſtore ouium (ad quem ingruente iam nocte diuertit) acciderit; & quomodo propter oues noctu diſperſas, falſo accuſatus, & in carcerem detruſus fuerit, enarrat: iudiciumq. de ſe, & de alijs ibidem incarceratis factum exponit: & quo pacto in his, ob quæ

iſthic

iſtbic detinebantur, culpa vacabant; in alijs autem quæ ignorabantur, & non obijciebantur, rei deprehendebantur: iuſtoq. Dei iudicio (cui nullum latet ſecretum) vt cuncti ibi detenti, & in diſcrimen adducti erant, vt ſæpe multis accidere ſolet, commemorat; ac deinde poſt iteratam Angeli apparitionem ſibi in ſomnijs factam, vt cognita ſua innocentia liberatus atque dimiſſus e carcere ſit, recenſet: quare & Diuinam deinceps prouidentiam in cunctis confitetur ac prædicat. De Dei cognitione inter alia, eiusq. bonitate ac ſapientia, eſſentia & omnipotentia, ac multiplici gratia multis diſſerit: ſeq. cum noſſet Chriſtum, in cogitationibus de fortuna & caſu occupatum fuiſſe, & non in diuinis ſemper præceptis ambulaſſe, deplangit. Submiſſionis cauſſa ſuam ipſe perſonam, vitam & mores redarguit, ſuumq. genus extenuat: & peccata quæ adhuc iuuenis, quæq. adulta ætate admiſit, ſigillatim percenſet, ac inter ſe confert: quæ tamen omnia per magnam humilitatem ab eo dicta accipi debent; & in vnumquemque potius noſtrum, qui illis omnibus obnoxij ſæpe ſumus, retorquenda, quàm Sancto illi viro attribuenda (quippe qui ab eiuſmodi peccatis alieniſſimus erat) videntur. De cogitationibus quoque improbis, ac peccatis ex cogitatione reſultantibus agit; & quomodo conſenſus pro factis reputentur, rationibus exemplisq. pluribus demonſtrat. Peccati conſuetudinem periculoſiſſimam eſſe docet; dolosq. atque inſidias cacodæmonis, carnisq. pugnam patefacit atque deſcribit. De monaſtico inſtituto, ac habitu haud pauca in medium adducit. De omni verbo otioſo, vt ratio reddenda erit; tum etiam ſermo otioſus quis ſit, & in quibus conſiſtat, oſtendit: multaq. alia conſideratione digniſſima ponit: ac nonnulla etiam Scripturæ loca doctiſſime exponit. Et in fine, poſt variam accuſationem atque reprehenſionem ſui, peccatorumq. confeſſionem, ſibi a fratribus ſubueniri, & pro ſe orari, vt veniam & miſericordiam a Deo obtineat, flagitat atque depoſcit.

S. PATRIS EPHRAEM CONFESSIO, ET SVI IPSIVS REPREHENSIO.] *Hic Titulus ſiue Inſcriptio eſt huius Orationis; loco cuius, al. reperitur:* Reprehenſio in ſeipſum, & de ſeſe confeſſio. *& al.* accuſatio ſui ipſius, & peccatorum confeſſio. *Et al.* ſeipſum reprehendit, & peccata ſua confitetur.] *Verum quomodocumq. hic legatur, parum refert: cum omnes hæ Inſcriptiones æquiualeant, & ex æquo eamdem rem contentam deſignent (quæ eſt peccatorum confeſſio, & ſui reprehenſio.) ex quibus tamen eam, quam in pluribus græcis mmſſ. inuenimus, hic ſelegimus, repoſuimuſque. Cæterum ne plane eadem hæc videatur Exomologeſis ſiue confeſſio, cum illa quæ in ſua Conuerſione in principio ſecundi Tomi ponitur; ſciendum eſt, ibi de peccatis adoleſcentiæ agi, in quæ, ante ſuam ad monachiſmum conuerſionem, inciderat: hic vero de peccatis quibuſcumque per totam vitam admiſſis dolenter ſeipſum reprehendit, & humiliter ea confitetur: quæ tamen vt accipienda ſint, iam aperuimus; cum de innocentia, & ſancta huius Viri vita, nemini obſcurum ſit, vel dubium.*

Anxius igitur, & multis lacrymis perfuſus inde abij, ignorans vtrum Deo ſatisfecerim, *&c.] vbi alia lectio ſic: In magnam ergo anxietatem coniectus, ac mœrore plenus ex illa incarcerali cuſtodia liberatus receſſi, ignarus an Deo pro peccatis meis ſatisfecerim: quare omnes vt ſuis me precibus iuuent, Deumq. mihi placatum reddant, obſecro: nam vulnus mihi graue inflictum ſentio, &c.] Eſt porro tota Oratio ab hoc loco vſque ad finem docta, grauis, ac elegans, & ſententijs atque Prouerbijs, ſciteq. dictis plurimis plena: quam vel ideo a capite ad calcem ex variorum græc. manuſcrip. Codicum collatione, de nouo traducere viſum eſt, quòd in his haud pauca reperiantur, quæ in priore Zini tranſlatione ob defectum forte exemplarium deſunt: tum etiam quòd nonnulla hic aliter quàm ibi habeantur atque legantur; ſicut ex mutua etiam collatione, diligenter conferenti facile patebit.*

Pleriſque interiectis poſtea, vbi habetur: Artem habet aurifex, qua opus ſuum dirigit: ſed ei non plus tribuere vult, quàm capere poſſit: ſic quoque Deus, *&c.] alia ibi ſic habet lectio: Arte præditus eſt aurifex, qua ſuum dirigere nouit opus; ſed ei tantum tribuit, quantum capit, & non amplius, licet multum adhuc illi auri ſuperſit. Sic etiam Deus, quamuis poſſit, ceſſat, quia non eſt qui illum capiat. Præbe (al. præbes) tu materiam, pluſculum auri continentem: etiam artifex peritus venuſtatem inſerit ſuam, &c.] Vbi Lectori ſit liberum, quam hic maluerit amplecti lectionem: cum vtraque ſatis ſit clara, & in alijs atque aliis mmſſ. græc. reperiatur. Cuiuſmodi quoque notatur varietas, aliquot lineis interpoſitis, poſtea, ibi:* Non tamen vlla ipſe coactus neceſſitate, tot differentias inuenit ac fecit: quoniam de primis, experimentum in ſecundis dedit, *&c.] vbi in vno aut altero græc. MS. cum alia adiunctione ſic legitur: Non aliqua tamen compulſus neceſſitate differentias inuenit, naturas coarguens; nam & naturas ipſe procreauit: quoniam de primis experimentum præbuit in ſecundis, &c.] at de his eruditus iudicet Lector.*

Poſtea ubi continetur: At ſi dicas materiæ efficacitatem ex quodam intus coëxiſtente ortam eſſe; valde ſtultum eſt, exiſtimare in materia, quæ ſemper in mutatione verſatur, aliquid ineſſe perpetuū, *&c.] ita ex pluribus correctioribus græcis exemplaribus manuſcrip. tranſtulimus, in quibus legitur,* ἡ ἐνέργεια τῆς ὕλης ἐκ τινὸς συνόντος, *&c. quomodo & legendū hic omnino arbitror, & non (*ἐκ τινὸς συναινοῦντος,*) vt in aliquibus eſt Codicib. niſi tamen illud forte* (ex quodam intus cohabitante) *vertamus, vt idem deſignetur, quod priori lect.* ἐκ τινὸς συνόντος; *cum &* σύνοντος, *interdum pro cohabitatore accipiatur: nullo autem modo illud (*συναινοῦντος.*) hoc ſaltem loco in ſimplici ſignificatione pro* (collaudante) *ſumendum videtur, vt hic accepit, vertitq. Zinus in hæc verba:* Materiæ actio, inquiens, ex quodam collaudante conſiſtit, *&c.] quod neque ſenſus permittit, neque interpunctura ſequens reſpondet.*

De ædi-

A De ædificio turris, quæ non potuit perfici, indignatus eſt Deus: at de propria noſtra ſubuerſione quidnam facturus eſt? *&c.*] *Illud de turre quæ non potuit conſummari, exemplum in omnibus Romanis mmſſ. græcis per nos collatis hic reperitur; ſed deeſt in verſione Zyni: quod tamen quia ad rem facit, & in alys exemplaribus ponitur, omittendum hoc loco non videtur. Loquitur autem hic Auctor vel de turre illa Euangelica (Luc. 14.) quam non potuit ille conſummare, qui non prius ſedens, computauerat omnes ſumptus neceſſarios, &c. vel loquitur hic (quod magis puto) de turre Babel, quæ quamuis non ſit ad culmen vſque producta; tamen indignatus Deus, illam impediuit atque deſtruxit, vt eſt Geneſ. 11. Cuius quoque Flauius meminit Ioſephus, alibi de ea ſic ſcribens:* De hac vero turre, diuerſisq. vocibus hominum, hoc meminit Sybilla dicens: Cum omnes homines vnius vocis eſſent, quidam turrim ædificarunt excelſam, tamquam per eam in cælum aſcenſuri. Dij vero immittentes ventos, euerterunt turrim, & vocem propriam vnicuique partiti ſunt: & ideo Babyloniam vocari ciuitatem contigit, *&c.*] *ita Ioſephus antiquitatum Iudaicarum lib. 1. cap. 9. ſub finem.*

B *Longius poſtea, ibi:* Si vobis fuerint vires, quibus tantam improbarum cogitationum phalangem reprimere queatis; quæſo ne me conflictantem deſeratis, *&c.*] *De improbis cogitationibus ſeipſum reprehendit atque accuſat; & vt ab ys liberari poſſit, optat, opemq. fratrum interpellat. legiturq. hæc pars etiā paullo aliter al. ſic:* Si poteſtis tot malorum affectionibus, fratres, aduerſarij; neque opitulari mihi conamini, male facitis. Si vires vobis ſunt, quibus tantum cogitationum agmen mitigare queatis; vos videritis, ſi opem non tuleritis. At forte dicetis: non oportuit ita exquiſite hic de cogitationibus diſputare. & ſane quorſum de caſu & fortuna me cogitante, tam ſeuerum examen de illis factum eſt? *&c.*] *ita ad verbum magis in vno aut altero græco MS. vbi tamen Lectori per nos ſit liberum, hic ſequi quam maluerit lectionem; cum vtraque lectio clara ſit, & probata. Seruit porro hic locus aduerſus malas quaſcumque cogitationes: de quibus, & pulchra Auctor ex Scripturis exempla conſequenter ſubycit.*

Offerebat Iob ſacrificia pro filijs ſuis: ne quid forte (inquiens) mali cogitauerint in cordibus ſuis, *&c.*] *Locus Scripturæ qui inſinuatur, eſt Iob cap. 1. vbi de eo habetur, quòd offerebat pro*
C *filijs victimas ſecundum numerum eorum; & vitulum vnum pro peccato, pro animabus eorum. Dicebat enim Iob:* ne forte filij mei in mente ſua cogitauerint mala erga Deum, *&c.*] *vt eſt in edit. 70. at in vulg. hic legitur: Cumque in orbem tranſiſſent dies conuiuy, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos; conſurgensq. diluculo offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim: ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis, &c.] Quem locum etiam alibi citans atque illuſtrans S. Ioannes Chryſoſtomus, Iob (inquit) pro filys ſacrificia faciebat, & ipſos a peccatis liberabat; [ne quid forte, inquit, mali cogitauerint in cordibus ſuis.] Hoc modo conſulitur liberis. Non dicebat, quod plærique homines ſolent: opes illis relinquam. non dicebat: gloriam illis comparabo. Non dicebat: merebor illis principatum. non dicebat: agros emam; ſed quid? ne quid cogitauerint in cordibus ſuis, &c. ita Chryſoſt. Serm. 3. in Epiſtol. ad Philipp. in morali Digreſs. eodem modo hunc locū cum Ephræm legens.*

Poſtea, ibi: Neque tamen primus cogitationum iudicatur impetus: ſed cum ita mens cogitationi indulget, vt voluptatem ex ea percipiat, *&c.*] *ex alio MS. græco hæc paullo aliter ſic redduntur atque leguntur: Non tamen cogitationum multitudinem in vna intelligentia examinari*
D *ac puniri nobis eſt exiſtimandum: ſed animaduerſionem ac diſcretionem, in qua cogitans quis cenſuit acquieſcendum. Agricola ſemina in terram ſpargit, at non omnia carpit: ita etiam mens in libero arbitrio ſeminat; at non omnia ſuſcipit. Eorum quæ in terra ſeminauerit, repetitur ab Agricola fructus: & eorum quæ libera voluntas exceperit, exigitur a Deo ratio. Pater meus, inquit Saluator, agricola eſt, &c.] ita quaſi ad verbū alia hic habet lectio ex antiq. Codice græco Romano ac Vaticano tranſlata, quam Lectori docto expendendam, conferendamq. relinquo.*

Propterea, omnia vanitas, inquit Eccleſiaſtes, & præſumptio ſpiritus, *&c.*] *Locus qui citatur, eſt Eccl. 1. vbi Lectio apud 70. cum hac noſtri Auctoris per omnia conſonat: at diſſentit vulg. vbi legitur: Vidi cuncta quæ fiunt ſub Sole; & ecce vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus, &c.] Septuaginta vero Interpretes hic non hebræum Sermonem, ſed Syrum cum noſtro Ephræm expreſſerunt, dicentes (προαίρεσιν) προαίρεσις autē numquam ſignificare putatur afflictionem, ſed vel præſumptionem, vt hic conuerſum eſt; vel voluntatem, cogitationemve liberam, ſiue liberam electionem: quomodo & hic*
E *ab Auctore accipi, applicariq. videtur; meliusq. adhuc eo loco Eccleſiaſtes, voluntatem, quām præſumptionem illud vocabulum ſonare, adnotatur in Scholijs Romanæ editionis 70. vbi de hoc plura.*

Poſtea vbi habetur: Neque poſt cognitionem peccati conſiderate me gero, ac vere reſipiſco: ſed meam pœnitentiam accuſo, quòd ſim veluti ſeruus peccati, & malum nolens faciam, *&c.*] *alia ibi lectio cum alia interpunctura ſic ſe habet: Neque enim in ijs quæ facio, conſiderate me gero. Pœnitentiam meam accuſo, quòd ſim tamquam ſeruus peccati effectus, malumq. inuitus faciam, &c.] ſed prior, quòd perſpicua magis ſit lectio, ac plena, & vim verbi (γνωμαχεῖν) melius explicet, amplius probatur. In hoc porro quod hic dicit:* & malum nolens facio, *&c. adludit haud obſcure ad iſtud Pauli: Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio, &c.*

vt eſt

vt eſt Rom. 7. quo etiam referri videtur, quod mox hic ſequitur καὶ μὴ δυνάμενος, *& licet nequeam,* A
vectigal tamen pendo, &c.] ac al. etiam impotens, vectigal ob conſuetudinem pendo, quæ in mente mihi dominatur, &c. per quod etiam videtur inſinuare, ſe tunc temporis ſenem fuiſſe: cum & ſermo videatur fieri de ijs peccatis, quæ non niſi a iuuenibus reipſa patrari ſolent, a ſenibus vero tantum cogitatione, &c.

Poſtea ibi: Si iudicium futurum portendero: ego (*inquit*) pœnas pro te dabo. Si dixero peccatum eſſe; ego rationem, inquit, reddam, & te purgabo, &c.] *alia lectio ſic: Si iudicium futurum obtendero ac prætexuero; ego culpam, inquit, præſtabo. Si peccatum eſſe dixero; ego, inquit, defenſionem ſuſcipiam, &c. In alio autem græco MS. eſt:* ὅταν νικήσω τὴν νίκην, προβαλλόμενος ἀναδέχεται τὴν κόλασιν, *&c. quæ ad verbum magis ſic redduntur: Cum victoriam reportauero, obijciens, recipit in ſeipſa ſupplicium. & cum dico: peccatum eſt; ait, ego rationem reddam, ac te excuſabo. cum dico: mihi luendæ erunt pœnæ; dicit, qua ratione? cum ego ſuggeßerim, &c.] in quibus doctus Lector quam maluerit lectionem ſequi poterit: nobis, varietatem illi propoſuiſſe, ſuffecerit.*

Sequitur deinde: Peccatorem mei ſimilem Paulus carnalem appellat. Peccatum conſenſu perficitur, &c.] *vbi pro* διαπέπρακται, *al. hic eſt,* διαπέπραται. *legiturque & quidem etiam recte:* ὁ σαρκικὸς τοῖς συμφώνοις διαπέπραται, *id eſt, carnalis concordibus diuenditus eſt, &c. Et ſic S. Paulus Rom. 7.* ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, *id eſt, ego autem carnalis ſum venditus ſub peccato, &c. peccatum vero S. Ephræm appellat hic* τὰ σύμφωνα, *quòd nimirum cum carnali concordet, &c.* B

Multoq. poſterius, ibi: Et Saul cogitationibus idololatriæ conſentiens, eiectus eſt. Manaſſes autem de idololatria a ſe admiſsa pœnitentiam agens, in gratiam receptus eſt.] *Vbi alia lectio habet:* Et Saul contra præceptum Domini offerens holocauſtum, eiectus eſt: Manaſses vero poſtquam de idololatriæ peccato admiſſo pœnitentiam egit, gratiam inuenit, &c.] *referturq. illud de Saule partim 1. Reg. 13. vbi legitur is contra præceptum Domini holocauſtū obtuliſſe, &c. & partim 1. Reg. 15. vbi Samuel illum de cogitatione ac peccato idololatriæ reprehendit, quòd non iuſſus, neque ſacerdos ſacrificauerat: ideoq. factum eius coarguens, dixit ad ipſum: Numquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? melior eſt enim obedientia quàm victimæ, &c. De Manaſſe porro quòd poſt pœnitentiam, gratiam inuenit; ſiue (vt alia habet lectio) in gratiam receptus eſt, plane habetur 2. Paralip. 33. atque iſtud de vtroque iſtorum, exemplum, vnum eſt ex illis, quibus oſtenditur, quòd vnus interdum grauius cogitatione peccet, quàm alius opere, &c. De quo hic apud Auctorem copioſius.* C

Et pluribus interiectis poſtea, vbi habetur: Pelliceæ quidem veſtes illis erant pro amictu. neque enim populo cupiebant eſse conſpicui, &c.] *Quo loco, Zinus vertit ac legit: Pelliceæ quidem veſtes erant illis ad comparationem. nam populo volebant eſſe conſpicui, &c. vbi nos illud* (εἰς παραβολήν) *non (ad comparationem) ſed (ad amictum, vel pro amictu) hic conuertimus; & ſequens membrum, per particulam neg.* (οὐ, *id eſt, neque) hoc modo legimus:* οὐδὲ γὰρ ἤθελον τῷ λαῷ εἶναι καταφανεῖς, *id eſt, neque enim volebant populo eſſe conſpicui, &c. quomodo conformiter in omnibus antiquis græc. mmß. Codicibus Romanis per nos collatis reperitur, & recte; vt id referatur non ad Phariſæos (ſicut in Zini traductione) ſed ad eos qui in ſolitudine vitam Eremiticam degunt; quod etiam ex immediate hic ſequentibus confirmatur: & hanc veram ac germanam hoc loco lectionem eße, conuincitur quoque ex præcedentibus in Eremitas quadrantibus. niſi forte aliàs ſic diſiungendo, atque ſupplendo legere hic velimus: Pelliceæ quidem veſtes illis (ſcilic. Phariſæis) erant pro cultu atque amictu; nam populo cupiebant eße conſpicui. Pelliceas vero hi (nimirum Eremitæ) habebant: quia nolebant populo conſpicui eße; illiſq. amicti erant, tamquam ad exercitationem magis accommodatis, &c.* D

Sequitur haud ita longe poſtea: Quamobrem & habitu ab illis qui in mundo degunt, diſtincti reperiuntur: quo quidem habitu modeſtiam deſignant, &c.] *vbi al. per interrogationem ſic:* τί οὖν καὶ τῷ σχήματι διαφέροντες, *&c. Cur igitur habitu quoque ab ijs differunt, qui in mundo verſantur? Modeſtiam nimirum illo ſignificant, & ſuum vitæ inſtitutum teſtantur, &c.] agitur autem de habitu Monaſtico, & de differentia illius, & habitus ſecularis. de quo plura vide apud S. Ephræm tom. 2. in decem capitib. de Virtute. cap. 6. quod incipit:* Conſidera habitum, quo indutus es, o monache, & cerne quantum ſit inter hunc & ſecularem diſcrimen, &c. *ac ibidem in noſtris Scholijs. & apud S. Chryſoſtom. in Serm. de comparatione Regis, & monachi. qui habetur tomo 5. operum, incipitque: Ego cum intuear complures ex hominibus ea, quæ bona eße videntur, maiori & amore, & admiratione ſectari, quàm quæ natura ac vere bona ſunt, &c. vbi haud pauca in hanc rem adducuntur lectu digniſſima: ſicut & apud Baſilium magnum in libro Regularum fuſius diſputatarum. quæſt. 22. & in Epiſt. 1. ad Gregorium Theologum, quæ eſt de Vita in ſolitudine agenda, &c. necnon apud alios SS. Patres, quorum plures in noſtris Scholijs loco iam Ephræm ex 2. tom. citato, allegauimus, ad quos ſtudioſum Lectorem remittimus.* E

Veritatem iniuria affeci, ad miſericordiam inclinans; ſed in meipſo tale quid non præſtiti, &c.] *Vbi in omnibus antiquis mmß. pariformiter græce eſt:* τὴν ἀλήθειαν ἠδίκησα, εἰς ἔλεον προσκλινόμενος, *&c.] & a verbis hic in verſione non recedo, nihilq. muto, dicendo ac reponendo pro (Veritatem) iuſtitiam violaui. (ſicut in alia eſt verſione) vel quid ſimile, quod non ſit in græco: nam loquitur*

hoc loco

A *hoc loco Auctor more Scripturæ, & hebræorum, qui veritatem pro fide in promissis seruandis accipiunt, quæ est pars iustitiæ, & per Synecdochen pro ipsa iustitia; quomodo sumitur & in illis: Misericordia tua, & veritas tua semper susceperunt me, &c. Psalm. 39. item: Misericordiam & veritatem diligit Deus, &c. vt est Psal. 83. item: Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, &c. Psal. 84. & in illo: Misericordia & veritas præcedent faciem tuam, &c. ac ibidem postea: Veritas mea, & misericordia mea cum ipso, &c. & paullo post: Misericordiam meam non dispergam ab eo, neque nocebo in veritate mea, &c. Psalm. 88.] item apud Esaiam cap. 26. vbi est: Aperite portas, & ingrediatur gens iusta custodiens ueritatem, &c. & sicut ibidem paullo clarius, & ad litteram magis apud 70. legitur: Aperite portas: ingrediatur populus custodiens iustitiam, & custodiens ueritatem; apprehendens ueritatem, & custodiens pacem, &c. ac Zachar. 8. ubi habetur: Veritatem & iudicium pacis iudicate in portis uestris, &c. siue ut ibi 70. habent: Veritatem & iudicium pacificum iudicate, &c. siue, ut alij cum S. Hieronymo ibi legunt: Veritatem & iudicium pacificum, ac iustum iudicate in portis uestris, &c. paulloq. ibidem apud Zachariam postea: Veritatem tantum & pacem diligite, &c. infinitisq. alijs Scripturæ locis: quomodo & sæpe alibi Auctor noster Ephræm, cum alijs SS. Patribus uoc.*
B *τὴν ἀλήθειαν, id est, ueritatem, pro iustitia sumunt, atque exponunt.*

Denique ibi: Amicos (*al. fratres*) & hospites diligo: at non sicut debeo. Pietatis cultor sum, verum tepidus, &c.] *vbi al. ad verbum magis sic: φιλάδελφος εἰμι ἐπαισχυνόμενος, καὶ φιλόξενος οὐ δίκαιος, &c. id est, sum quidem fratrum studiosus, sed non vaco pudore; & hospitum amicus; non iustus. Pius sum cum foueor: & dum beneficijs afficior, caritatis gratiam rependo. Erga inimicos sum laxior, at non misericors. erga iniurias acerbus, at non insidiator. Erga eos qui mihi sunt infensi, asperior: sed mali nihil molior. ad querelas sum indifferens, at non ulciscor. Gloriæ caussa, laboris quidem sum patiens, at non exigo, &c. ac al. Gloriam & si non aucupor, non tamen recuso. siue al. non tamen auersor, &c. Sicque etiam uariat lectio in sequent.* Cum enim bene habere possim, a bono statu recedo, &c. *ubi al. τὸ γὰρ καλὸν ἔχων, id est, ad uerb.* cum enim bonum habeam, longe ab illo recedo, *&c. & al. τὸ γὰρ κακὸν, ac al. κακῶς ἔχων, id est, cum enim malum, siue al. male habeam, indigeo medicina, quam tamen sedulo non requiro. morbum meum exploratum utcumque habeo, & curantis manum deposco; sed reformido, &c. ubi tamen altera lectio, ubi est, τὸ γὰρ καλὸν ἔχων, in pluribus reperitur, ma-*
C *gisq. hic quadrare, ac seruire uidetur. cæterũ de his, alijsq. liberum æquo ac perito Lectori iudicium libenter relinquimus; qui in similibus quod magis videbitur aptum, mentiq. Auctoris accommodũ sequi poterit.*

EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI

PIA, ET HVMILIS AD DEVM ORATIO.

Ex antiquo MS. Vaticano Cod.

D HEI mihi, hei mihi Domine, tanta sunt vitia atque peccata mea, vt vix elabi* possint. Vltra modum, me miserum vitijs conspurcaui: spontaneo me studio coinquinaui, sponte me maculaui, proprio me arbitrio perdidi; infelix ego grauiter deliqui, vsu malo districtus detineor; volo agere bona, sed desiderijs carnis *Rom. 7.* aggrauor, & ad peccandum consuetudo me praua constringit. Hei mihi, hei mihi misero & infelici, in tantis peccatis, in tantis criminibus, in tam multis iniquitatibus constituto, atque inuoluto: quid primum plangam, quid primum lugeam, pro quibus delictis lacrymas fundam, equidem ignoro. Memorare Domine, non sufficio tantorum criminum gesta. Succurre mihi Deus meus, antequam moriar, antequam mors me præueniat, antequam tartara
E me rapiant, antequam tenebræ me inuoluant; priusquam ad tormenta properem, antequam flamma ignis me comburat, priusquam sine fine crucier: reus terreor pauore peccati; metuo diem iudicij, vbi si iustus vix saluabitur, ego *1. Pet. 4.* peccator, & impius vbi parebo? Quid dicturus sum, cum ante tribunal tuum fuero præsentatus? Quid faciam, cum ante conspectum tuum venero? Quid respondebo? væ mihi, quia peccaui, quia transgressus sum mandatum tuum. Nullum enim inuenitur peccatum, cuius sordibus non sim coinquinatus. Nullus est vitiorum morbus, quo ego miser non sim pollutus. Vt bene viuerem promisi,

* *al. possim,*

misi, sed quod pollicitus sum non seruaui: semper ad peccandum redij, semper delicta mea iteraui; numquam in melius mores mutaui, numquam a malefactis recessi: plutimos etiam coinquinaui, meipsum perdens; plurimos prauis moribus ad iniquitatem peruerti: scelere meo multæ animæ perierunt; exemplis vitæ meæ multi subuersi sunt; iniquitate mea, multis caussa malorum fui. Orate pro me ad Dominum, viri ac fratres sancti: obsecrate pro me, omnis plebs sanctorum; si forte misereatur mei Deus; si forte auferat a me iniquitatem meam, & misericordiam mihi præstet. Reuertere iam Deus meus; reuertere, & non me despicias: neque me perdendum in potestate dæmonum derelinquas. Et licet delicta mea sint grauia, Tu tamen clemens, tu pius, tu multæ miserationis; nullumque a misericordia tua repellis: sed vltro clementiam tuam profers, & peccatores expectas, vt redeant. Quàm multi enim sceletati, quàm multi luxurijs dediti, quàm multi concupiscentijs seculi detenti, bonitate tua Domine, ad indulgentiam peruenerunt: multis vero redeuntibus, gratis veniam donasti. Ostende igitur in me, pijssime Pater, clementiam tuam; pateat mihi venia, pateat indulgentia: non abneges obsecro, vni, quod plurimis contulisti. Scelera mea non defendo: peccatum meum coram te confiteor; displicet mihi quod feci, displicet quòd erraui, displicet quòd maiestatem tuam offendi: peccatum meum accuso, culpam meam agnosco; confessionis reus appareo. Suscipe quæso, omnipotens Deus, clamorem pœnitentis: audi vocem precantis; exaudi vocem peccatoris ad te clamantis: Peccaui, Deus, miserere mei: peccaui, Deus, propitius esto mihi peccatori. Si iniquitates meas, o Domine, * recordatus fueris; quomodo sustinebo? Memorare quæ mea substantia: memento Domine, quia terra sum: memorare, quia puluis & cinis sum. Aperi mihi manum tuam: porrige dexteram tuam: parce malis meis: parce criminibus: indulge sceleribus. Sana animam meam, quia peccaui tibi: Tibi inquam, quem decet omnis honor, & gloria, in secula seculorum. AMEN.

A B C D

Psal. 129. * *vulg. obseruaueris.* *Psalm.* 88. *Iob* 7. 10. 25. *Gen.* 3. 18 *&c.* *Iob.* 14. *Psal.* 40.

Prioris Partis Tertij huius S. Ephræm Tomi, & omnium Argumentorum atque materiarum moralium finis.

E

Sequitur altera Pars tertij ac postremi huius operum S. Patris Ephræm Tomi, complectens inter alia Vitam, ac gesta, atque encomia aliquot SS. Patrum veteris & noui testamenti: ex quibus, quàm magnus Sanctorum encomiastes Ephræm hic noster Syrus fuerit, cunctis abunde patebit.

S. PA-

A S. PATRIS NOSTRI

EPHRAEM SYRI
IN NOE.

Et de Continentia. ac de non æmulandis peccatoribus, qui se temporis prætextu defendunt atque excusant.

B *Eodem Interprete ac Scholiaste Doct. G. Vossio.*

ONNVLLOS a maligno dracone capi errantes, quòd Scripturas aut non intelligant, aut ad intelligentiæ earumdem splendorem non accedant, testatum reliquit nobis Dominus, dicens: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem * Dei. Atqui nouimus, quali tẽpore NOE placuerit Deo, sicut scriptum est: Videns autem Dominus Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & vnusquisque cogitaret diligenter in corde suo super maligna cunctis
C diebus, * pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra. Et post alia dicit: Noe vero inuenit gratiam coram Domino Deo. Rursusque ait: Deo placuit Noe. & quali in tempore placuerit, designat: Corrupta, inquit, terra coram Deo, & repleta est terra iniquitate. Cumque vidisset Deus terram esse corruptam, (omnis quippe caro corruperat viam suam, super terram) dixit ad Noë: Finis vniuersæ * carnis, venit coram me: repleta est terra iniquitate ab ipsis: & ecce ego disperdam eos cum terra. Cæterum iustus hic mala illa contemplans, peccatores quidem luxit, se autem magis in voluntate Creatoris confirmauit. Vnde
D & a diuina laudatur Scriptura, de eo sic perhibente: Noe autem vir iustus, perfectus existens in generatione sua; Deo placuit Noe. Hinc etiam diluuio superueniente, iustus saluatus est, impij vero demersi.

Matth. 22. Marc. 12.
** al. ipsarum. & sic vulg.*
Gen. 6.
** μετεμελήθη. al. διενοήθη .i. recogitauit.*
Ibidem.
Ibidem.
** al. omnis hominis.*
Ibid. Gen. 6. iuxta 70.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

NOE, quòd in tanta peccantium multitudine, perseuerauerit in cultu & amore Dei, hic commendatur: contra vero reprehendũtur illi, qui in suis peccatis sese temporis aliorumq. prætextu defendunt atque excusant. In peccatis enim excusationẽ peccatores prætendere consueuerunt, propter peccandi consuetudinem, vel peccantium multitudinem. Aduersus quorum errorem, ac falsam, impiamq.
E *sententiam, inter alios Orthodoxos patres etiam egregie conscripsit, ac declamauit S. Ioannes Chrysostomus, homil. 56. in Genes. & 22. in Gen. de Noë. nec non hom. 7. in 1. ad Corinth. ac in fine Libri primi, contra Vituperatores vitæ monast. vbi habet:* Misera plane consolatio, &c.] *Neque enim sociorum in peccando multitudo, peccantes liberabit, sicut eleganter hom. 6. ad Ephes. inter alia idem ostendit Chrysostomus. De Noë, multa etiam lectu digna habes apud S. Ambrosium, in lib. de Noe, & arca, cap. 20. tom. 4. ac apud alios Sanctos Patres alibi.*

In Noe, ac de continentia, & de non æmulandis peccatoribus, &c.] *Hanc Inscriptionem, in vno aut altero græco manuscrip. cod. aliter sic positam inuenio:* De continentia, & de non æmulandis peccatoribus, temporis excusatione se defendentibus. & in Noe] *& sic in vno Vaticano, & altero Cretensi MS. sed quomodocumque hic legatur, parum refert, cum vtraque lectio bo-*

na sit & aquiualens: ex quibus tamen priorem, tamquam magis hic pro subiecta materia accommodam, & a potiore parte rei (de qua agitur) desumptam, sequi, & pro Titulo hic reponere visum est: cum de Noe potissimum agatur; de alijs vero implicite satis, & imperfecte: vnde etiam istud potius fragmentum, quàm integrum Auctoris scriptum censeri potest: quod tamē vti in varijs græcis mss. conformiter inuenimus, ita damus, plura libenter & absolutiora suo tempore daturi, si se obtulerint. A

Videns autem Dominus Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & vnusquisque cogitaret diligenter in corde suo super maligna cunctis diebus, *&c.*] *Vbi S. Cyprianus ad Nouatianum, ista sic refert, ac legit: Et vidit Dominus Deus redundare nequitias hominum super terram, & quòd omnes in malum recordarentur a principio dierum suorum, &c.*] *Chrysostomus autem, ad litteram magis sic: Vt vidit (inquit) Dominus Deus quòd multiplicatæ sunt malitiæ hominum super terram, & quòd vnusquisque cogitat in corde suo diligenter ad mala omnibus diebus, &c.*] *sicq. ad litteram etiam Auctoris nostri verba hoc loco sonarent, si verbatim omnia reddenda forent; sed nos in his partim lectioni septuaginta, & partim vulgatæ, versionem nostrā accommodauimus, ad lectionis consensionem demonstrandam. De vi porrò & emphasi, quæ in nonnullis hisce verbis poni notariq. solet, inter alios vide Chrysostomum in cap. Genes. 6. homil. 22. super verba allegata, aliosq. Patres in locum eumdem. de alijs vero varijs huius loci lectionibus, etiam vide Scholia editionis Rom. 70.* B

Noë autem vir iustus, perfectus existens in generatione sua, Deo placuit Noë.] *Ita hoc loco Ephræm, cum edit. 70. pro quo, sic in vulg.* Noë autem vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis. Deo placuit Noe, *&c.*] *Chrysostomus autem loco citato sic:* Noe homo iustus, perfectus in generatione sua, Deo placuit.] *Sicq. nonnulli alij Patres legunt atque interpungunt, nec (Noe) hic geminant ac secundo repetunt.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI,

IN ABRAHAM ET ISAAC. C

Argumentum Interpretis.

MAGNVM & rarum fidei, obedientiæ, & patientiæ, atque constantiæ exemplum in Abraham erga diuinæ iussionis præceptum; & vicissim Isaac, in patrem suum Abraham, timoris, reuerentiæ, atque obedientiæ speculum omnibus hic a S. Patre Ephræm spectandum proponitur, & luculenter declaratur: Illius quidem, dum patria atque cognatione sua relicta, ad alienigenas se transtulit, & grauia quæque constanter, fortiterq. ibi pertulit: Huius autem, dum patri in cunctis quantumuis difficilibus & arduis, morem absque vllo reluctationis signo metuve, gerit. Illius, dum iubetur filium suum vnigenitum, quem tenerrime diligebat, tollere, & eum in victimam super vnum montium offerre, atque occidere: Huius vero, dum adeo prompte alacriterq. cum Patre in montem pergit, lignaq. holocausti ipse immolandus defert, & seipsum promptissime offert. vbi quæ & quanta reclusa sint mysteria, Auctor hic noster late ac copiose, efficaciterq. demonstrat, & res ipsa declarat: sicut etiā ex pulcherrima hac eius Oratione, plenius Lector diligens cognoscet, quæ & elegātia & doctrina, pijsq. affectibus, & historijs e Scripturarum penuario depromptis, varijsq. comparationibus ac similitudinibus plenissima est, & fæcundissima; vt vel ideo omnibus merito quàm commendatissima, & gratissima esse debeat. D

Gen. 12. Act. 7. & Heb. 11.

MANDAVERAT Deus iusto Abraham, vt migraret ex cognatione sua, ac omnibus proprijs. Eratq. inter alienigenas grauia perferens, & spem promissionis exspectans. Magno experimento Patriarcha probatur, per quod & constantia ipsius demonstrata est. Multum effluxerat temporis; & iuuētus ei sicut flos deinceps emarcescebat, & senectus præ foribus erat. Natura proprijs subiecta passionibus succumbebat, ad senectutem vergens. Extincta in eo simul & coniuge, præ senio erat vis atque potentia generandi. Corpus vtriusque succūbebat naturæ: nam iuuentus E

Gen. 17. 18.

corum

A eorum ante consumpta fuerat; at spes in Deum vigens in eis non modo senio libera erat, sed etiam insuperabilis: quare etiam præter spem, Sarra Isaac peperit, *Gen. 17.18.21* qui in cunctis typum atque figuram Domini gerebat. Non naturæ opus erat, vt præmortua * conciperet in vtero, & mamillæ in ea exsiccatæ lac Isaac præberent. **al. vt præmortuus conciperet vterus.* Non erat naturæ opus, vt sine viro Maria virgo conciperet, ac sine corruptione Saluatorem vniuersorum pareret. Sarram in senectute, Deus matrem *Gen. 17.18.21* effecit: & Mariam etiã post partum, Virginem reddidit. Angelus in tabernaculo *Gen. 18.* ad Patriarcham dixit: isto iam tempore nascetur Sarræ filius: Angelus autem *Luc. 1.2.* in * Nazareth, dixit ad Mariam: Ecce filium paries, gratia plena. **al. in Bethleë.* Risit Sarra, suam considerans sterilitatem; mortificationemq. cernens, verbis minus credebat. *Gen. 17.18.* quomodo fiet, inquit, istud: cum ego & Abraham inertes simus, atque

B inepti ad fructum producendum? Dubitabat Maria, suam respiciens virginitatem, eiusq. signacula indissolubilia retinens: quomodo enim, inquit, istud fiet *Luc. 1.* mihi, cum virum non cognoscam? Noua quippe, & inaudita erat promissio: sed qui præter spem, Sarræ concesserat Isaac, ipse secundum carnem ex virgine *Gẽ. 17.18.21.* natus est. Supra modum erant læti Abraam & Sarra, nato Isaac, sicut dixerat Deus. Gaudio quoque perfundebantur Maria & Ioseph, ob natum filium, sicut dixerat Gabriel. Largiter fontes lactei, ex ea quæ ætatẽ excesserat, in os Isaac influebant: *Luc. 1.2.* Abundanter etiam Virginis mamillæ, lac ei qui vniuersa pascit, subministrabant. Quis dixisset Abrahæ, quòd filium Sarra in senectute lactatura esset? (clamauit sterilis.) Quis dixisset hominibus: Virgo sum, & partum edo ac lacto? (dicebat Maria.) Non propter Isaac, risit Sarra: sed propter natum ex Ma-

C ria Virgine. Et sicut Ioannes præ lætitia exultauit in vtero: ita suo risu Sarra *Luc. 1.* gaudium significauit. Adoleuit puer, & aliorum adolescentulorum ætatem suo iuuenili ætatis flore superauit. Speciosus atque decorus erat, virtutes animæ pulchritudine corporis adaugens, & in quacumque re parentibus suis iucundus. Quicumque liberos habetis, hunc imitari studete. *NOT.* Quàm gaudet pater cernens ludentem puerum: aut potius quomodo gaudet conspiciens puerum proficientem, studiosumq. esse disciplinarum? Sed dum hæc cernebat Abraham, lætabatur. Interim vero grauis ipsi illata est tentatio atque probatio: vt pateret, cui plus tribueret, naturæ inclinationi, aut diuino amori. Huius ego tentationis rigorem, carissimi, dum enarro, plane contremisco & obstupesco. Compellat enim rursus Abraham Deus, eumq. suo vocat nomine, dicens: Tolle filium tuum *Gen. 22.*

D * vnigenitum, quem diligis Isaac, & offer eum in holocaustum, tu ipse, super **al. dilectissimũ* vnum montium, † quem dixero tibi. *† vulg. quem mõstrauero tibi.* Cum primum autem dixit ipsi: Abraham; promptissime obtemperauit, meliorem atque vriliorem gratiæ accessionem sperans, prorsusq. exspectans, *Ibidem.* vt vel nuptijs eum copularet, aut thalamum constabiliret: vt tandem benedictio in semine eius multiplicetur; sicut promissum erat ipsi. Cæterum perdiscamus, quæ sermoni sunt apposita: Tolle *Ibid.* filium tuum vnigenitum, dilectissimum tuum. Vides stimulos sermonis; quo pacto patrem compungat, & quomodo naturæ flammam refoueat ac subleuet: tum etiam quo pacto patris amorem erga filium excitet; vnigenitum simul & carissimum eum appellans: vt huiusmodi nominibus amor in illum refluens, voluntatem tentaret, & offerret illum in holocaustum, super vnum montium, *Gen. 22.*

E quem (inquit) dixero tibi. Num qua ratione affecti estis his auditis? quomodo non hac narratione doletis, quicumque patres estis, & indulgentiam erga filios aperte a natura didicistis? Nostis enim, nostis inquam, quomodo pater auribus *Ibidem.* exceperit, vt filiũ suum mactaret vnigenitum. Quis non eiusmodi consternatus fuisset voce? Quis non subito faciem retraxisset? Quis non illico, ad huiusmodi mandatũ * resilijsset? **al. exhorruisset.* aut mori potius, quàm sermonem eiusmodi suscipere, maluisset? Aut quis in eum, ius naturæ non allegasset, patrociniũq. sui non suscepisset, sic contra prætendens: Cur ista imperas, o Domine? Cur hanc adeo atrocem,

emittis vocem? Ideone patrem voluisti me facere; vt me filij repente interfectorem efficeres? Ideo dulcedinem gustare fecisti doni; vt me fabulam toti mundo redderes? Proprijsne manibus ego meum iugulabo filium? & sanguinis coniunctione dexteram contaminans, filij necator euadam? Siccine ista iubes? Itane talibus oblectaris sacrificijs? Mandas carissimum occidere filium; a quo sperabam sepeliendam Sarram. Talemne in ipso construam thalamum; dic mihi? Talem nuptijs parabo lætitiam: vt in ipso accendam non lampadem sponsalitiam; non lumen risus ac gaudij; sed parentationis ignem? Anne coronam capiti imponam? Anne thalamum nuptialem ædificabo? Numquid pater, sicut dixisti, ero gentium? aut ne vno quidem dignus habebor filio? At nihil eiusmodi contra protulit vir iustus: sed obediens factus, quouis igne * vehementiorem excitauit caritatem, acutioremq. gladio amorem reddidit; nam in ipso vincula præscidit naturæ. Et sicut quid terrenum, molestiam condolentis animi reliquit, atque deposuit: totumq. se prompte, & alacriter tradidit. Et mandatum quidem acceperat, de mactando filio: verum ne vxori quidem de hac re quippiam dixit; neque cum ea rem communicauit, valde vtiliter agens: neque enim tutum, neque vtile sibi esse putauit, fœminam in consilium adhibere. Nihil enim Adæ profuit, imo obfuit consilium ab Eua susceptum. Ne ergo muliebrem aliquam subiret passionem Sarra: & ne (vt matrem verisimile est flentem esse facturam) vim ac sinceritatem dilectionis erga Deum infringeret, ipsam celare contendit. Quibus enim Sarra lamentis non esset vsa, vel erga ipsum filium, vel erga eius patrem? Quid vero non fecisset, si proprium adspexisset filium ad internecionem trahi? Quomodo non suis vlnis eum arcte complexa, ad seipsam retraxisset? Quibus ad Abrahã vsa non fuisset verbis? doloreq. plena lamentabiliter exclamasset: Parce, parce naturæ: parce filio tuo, o Abraham. parce inquam: & noli esse vitæ improbum documentum. Vnigenitus mihi primus est: ipse prior * & posterior, in dolore partus Isaac. Ne vnicum abscindas racemum, quem simul produximus, quando iam præ senio steriles & effœti eramus. Ne vnam illam demetas spicam, quam fructificauimus, seueritatis falce; quæque ex nobis, præmortua iam & effœta senectute, nata erat. Ne baculum confringas, quo sustentamur. Ne nostram frangas virgam, qua interquiescimus. Ne oculum excœces, quem ambo possedimus. Ne nostram tollas memoriam ex orbe terrarum. Ne agnum, quem habemus, velut ouem iugules. Ne nostrum auferas gaudium, & luctu nos repleas. Quem in mensa nobiscum, post hunc videbimus? Quis nominabit matrem? Quis senectutem nostram curabit? Quis morientes nos obuoluet, atque componet? Quis corpus nostrum sepulturæ tradet? Quis nostram memoriam seruabit, cum deinceps filijs orbati erimus? Vides pulchritudinem iuuenis, ac florem iuuentutis: quam etiã si hostili animo † respiceres, omnino misereraris. Hic, longæ meæ precationis fructus declaratus extitit. Hic, successionis in hæreditatem ramus relictus est. Hic, familiæ ac generis sui reliquiæ. Hic, senectutis baculus. Hic solus, desperationis nostræ spes est. Si gladium, in guttur amantissimi adacturus es; me primum interfice: maximamq. mihi gratiam præstabis. Sit communis nobis tumulus, atque etiam commune monumentum. Communis puluis, corpus vtriusque contegat. Communis mors sit sterilis Sarræ; & eius, qui ex ea natus est. communis inscriptio calamitates vtriusque enarret. Non adspiciat Sarræ oculus, Abraham occisorem filij: neque occidi Isaac, patris manibus. Hæc & eiusmodi persuasionis verba vsurpasset Sarra, si dilectissimum filium neci tradendum cognouisset. Ideoq. Abraham nihil talium recensuit ipsi: vt in nullo impediret opus, quod præ manibus habebat. Imposuit filio struem lignorum: quoniam & Saluator suam portauit crucem. Cum Isaac ad occisionem abiret, sequutus est eum asinus, ac pueri eius: & dum Christus ad passionem venturus esset, ascendit su-

[Margin notes: Gen. 12. 17. 21. 22. & Rom. 4. &c. — * al. ardentiorĕ. — Fœmina vt in consiliũ non adhibenda. Gen. 3. & Ecclesiast. 25. — * al. ipse primus & postremus in dolore ac partu, Isaac. — † al. respiceret aliquis, plane cõmiseraretur. — Gen. 22. Mat. 21. Mar. 11.]

[Right margin section letters: A, B, C, D, E]

A dit super pullum, gentium vocationem declarans. Sequebantur vero ipsum
etiam discipuli eius, *brauia tenentes, & Osanna clamantes. Isaac, ligna defe- *al. palmas manibus tenentes.
rens, in montem ascendebat, vt immolaretur instar innocentis agni: Et Saluator Gen. 22.
crucem portans, in Caluariæ montem exibat, vt pro nobis tamquam agnus im- Matth. 27.
molaretur. Cum gladiũ hic contemplaris, lanceam mihi considera. Dum aram Luc. 23. &
cogitas, caluariam mihi perpende. Dum lignorum congeriem cernis, Crucem Ioan. 19. &c.
mihi animaduerte. Dum ignem specularis, amorem ac desiderium mihi cogi-
tatione complectere. Et dum *arietem duobus hærentem cornibus, in planta * al. ouem. qua duobus tenebatur cornibus in virgulto Sabec, &c.
Sabec dicta, contueris; Christum agnum Dei, duabus in Cruce manibus *hæ-
rentem atque pendentem respice. Plantam Sabec, remissionem seu liberationem
interpretantur. Dimisit enim ac liberauit a cæde filium senis, Crucem designans
B quæ mundo remittit peccata, eiq. vitam præbet. Aries in virgulto Sabec suspen-
sus, mystice solum liberauit Isaac: at agnus Dei in cruce suspensus, mundum a
morte & ab inferno liberauit. Aulsus est Isaac a pueris suis; & Christus a suis Gen. 22.
discipulis, nostra caussa ad internecionem venturus. Reliquit pueros Abraham Matth. 27.
iustus, ne quis eorum filium abriperet a sacrificio: assumptumq. Isaac, solum Ibid. Gen. 22.
solus deducit, ignem, gladium, & ligna secum ferentes. At Isaac, dulcissima vo-
ce patrem appellat, & ait: Cædo, inquit, pater: ecce ignis, & ligna; vbi est ouis Ibidem.
in holocaustum? Rursus vox pueri acriter afficit viscera patris. Rursus alia ip- Abraham admirabilem animi sui fortitudinē ostendit.
sum tentatio horribilis inuadit. Rursus aliud tormentum, virum iustum corripit
non priore minus, nec minus indulgentiæ plenum. Quomodo enim non con-
sternaretur Abraham lacrymis, non amplius patris nuncupationem deinceps
C exspectans? Non aliquid acerbum dicit; aut quid lugubre ac flebile eloquitur:
verum intrepida mente, ac cogitatione immota dulcissimam pueri vocem ex-
cepit. Et vicissim respondet, verbaq. miscet: Deus *prouidebit sibi ouem ad Ibid. Gen. 22. *al. videbit.
victimam holocausti, fili. Aut enim puerum confirmans, hoc dixit Abraham;
aut futurum prænuncians. Cum peruenissent studiose ad præstitutum locum,
aram *ædificat & altare, gladium parat, ignem adornat, & ligna pater appo- *al. altare ædificat, absq. (arã)
nit filio. Apprehendit deinde filium pater, & nullum natura impedimentum
obijcit. Tradidit seipsum patri Isaac, vt ipso quemadmodum vellet vteretur. Ibid.
Sed quemnam primum admirabor: aut quem cum stupore magis suspiciam? Similia sunt in Chrysost. Homil. 47. in cap. 22. Genes.
Quem primum, præconiorum corona ornabo? eum ne, qui manum suam in cari-
ssimũ extendit filium, ob magnam in Deum dilectionem, atque beneuolentiam;
D an illum, qui ad mortem vsque patri factus est obediens, cælesteq. iugulationem Philipp. 2.
ab eo suscipere paratus erat? Ille enim se ipse supra naturam sustulit atque eue-
xit, nihil prius antiqui usque diuino ducens præcepto. Ille autem, vsque ad mor-
tem patri se obedientem præbuit; morte peius esse sciens, tristitiam atque mo-
lestiam patri inferre. Deinde Abraham, accepto filio vincto, non obtorpescit ei
manus, non obstupescit mens. Quotiescumque sane, pueri istius contemplatus
sum imaginem, numquam sine lacrymis præterire potui; præsertim dum effi-
cax picturæ artificium demulceret animum, & perspicuam huic historiæ affer-
ret cognitionem. Iuxta altare procumbebat Isaac, coram patre in genua prouo-
lutus, ac manus retro circumactas habens; Abrahã interim a tergo, genuum* cur- *al. cubitorum curuaturam.
uaturam calcante. Deinde vna manu comam pueri ad sese retorquens, intuetur
E ipsum, aspicitq. faciem Isaac, in eum miserabiliter respicientis, ictumq. iã exspe-
ctantis. Armatam autem gladio habens dexteram, intentat necem, corpus con-
tingit, & iam gutturi acies gladij imminebat, ensemq. in sua ipsius adigit visce-
ra. Porro tunc diuinitus audita vox est, quæ impetum retinebat, & opus im-
pediebat: Abraham Abraham, dicens: ne *inijcias manum tuam in Isaac: neque *al. extendas. † al. Neque facias ei quidquã. ita græc. & lat.
† malum quid in filium tuum committas. Nunc enim cognoui, quòd timeas
Deum, & non pepercisti dilecto filio tuo propter me. Ecce aries colligatus est Gen. 22.
in planta Sabec, accipe & offer illum, inquit, pro Isaac: vt certior fias, quòd Ibid. Gen. 22.

Ardens voluntas Abrahæ. suſceperim ego ſacrificium tuum. Ardentem voluntatem admirati ſunt Angeli, A
principatus, & poteſtates, throni, dominationes, omneſq. exercitus: obſtu-
** al. regiones.* puerunt cœli, ſol, luna, & aſtrorum * choreæ, ſuper re adeo admirabili atque
ſtupenda. Deus porro ſola contentus fuit voluntate fideliſſimi reuera, ſanctiq.
Ibid. Gen. 22. Abraham. & dixit eum: Benedicens benedicam tibi, & multiplicans multipli-
cabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli; quia prompte obediſti voci meæ, & ſtu-
Ibidem. dioſe curaſti adimplere mandatum meum. Deditq. ex rupe ouem Deus, pro
puerulo, ad perficiendum ſacrificium. Non enim gaudet Deus occiſis victimis,
Rom. 12. & Philipp. 4. quæ cultro & fumo offeruntur ipſi: ſed hoſtiam requirit viuentem, ſanctam,
beneplacentem, ac rationabile obſequium: quemadmodum cunctos aperte ad-
monet Apoſtolus, ſciens quid Deo acceptum ſit. Neque enim Deus volens na-
ticidam efficere Abraham, iubebat vt filium offerret: verum vt cunctis habita- B
Abrahæ ſumma in Deũ dilectio. toribus terræ oſtenderet, quòd vehementer Abraham diligeret Deum: quia non
pepercit propter eum, Iſaac; licet illum vnigenitum paruulum dumtaxat ha-
beret. Ideoq. myſterium Deus magnum & admirabile oſtendit Abrahæ: nam
Abraham, vt Sacerdos, & Propheta. per ſacrificium iſtud, Sacerdos factus eſt: & in figura, prophetam ipſum fecit:
indicauitq. ei Deus altiſſimus, quòd & ipſe filium ſuum vnigenitum pro mun-
do daturus eſſet; vt ab erroribus genus ſaluet humanum, in deitate humanam
carnem aſſumens. Illud quippe ſignificabat, cum ouem pro Iſaac dedit, vt offer-
retur in ſacrificium. Nam cum futuri eſſent homines increduli, qui fidem non
Cõtra hæreticos partum Virgineũ impugnantes. præberent partui ſanctiſſimæ Virginis, qua ratione potuerit ſine virili contactu
concipere; quaſi fieri non poſſet: iccirco ex rupe arietem produxit, vt quod ad-
mirabile erat, ex hoc fidem acciperet; & cum quidquid voluntate ipſius diuini- C
tatis imperatur, ſubſiſtit protinus. Sicut ergo ibi ſolo verbo diuinæ voluntatis,
Ioan. 1. ouis in rerum naturam prodijt: ita & in Virgine, verbum caro factum eſt. Et
Gen. 22. quemadmodum ouis in planta ſeu virgulto Sabec, ligata hærebat: ſic etiam vni-
Matth. 27. genitus filius in cruce clauis confixus pendebat. Propterea clamat Eſaias, di-
Eſai. 53. cens: Sicut ouis ad occiſionem ductus eſt, ſine voce. Rurſus autem Dominus di-
Ioan. 8. cebat ad Iudæos: Deſiderabat Abraham videre diem meum; & vidit, & gauiſus
Abraham, vt diem vidit Domini. eſt: diem ſcilicet paſſionis, in figura Iſaac, ſuper montem ſanctum. Benedictus
Deus, qui cuncta nobis ad ſalutem præfigurat in Scripturis ſanctis; veniensq.
ſermones impleuit prophetarum, & in maieſtate ad eumdem aſcendit patrem:
vt omni in loco adoremus Patrem, cum Filio, & Spiritu ſancto, in infinita ſecula
ſeculorum. AMEN. D

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE *Abraham & Iſaac, qui plures legere volet Auctores, videat in primis Ioſephum de antiquitatibus Iudaic. lib. 1. cap. 22. vbi de obedientia, & fiducia Abrahæ in Deum, eiusq. ad filium Iſaac allocutione, ac prompta illius immolatione, ſummaq. animi fortitudine; nec non conſtantia Iſaac, & propriæ voluntatis in vtroque (vt Deo placerent) abdicatione, plena eſt hiſtoria, ac loco Geneſ. 22. conformiſſima. Succedunt his luculenta SS. Patrum teſtimonia, Chryſoſtomi in cap. Gen. 22. homil. 47. cuius initium eſt: Grande lucrum, ingensq. theſaurus in verbis, &c. Item eiuſdem Chryſoſt. in Serm. De fide Abraham, & de immolatione Iſaac. cuius initium eſt:* Fides eſt religionis fundamentum, *&c. nec non in eiuſdẽ Serm. de Iob & Abraham, eodem tom. 1. Item Gregorij Nyſſeni Epiſcopi, in Abraham & Iſaac Oratione, quæ incipit: Abraham facultate dicendi, mea vtpote maiorem, idem & fugio, & amo, atque complector: quippe quo nihil ad narrandum iucundius, &c. Sozomen. hiſtor. lib. 2. cap. 3. S. Ambroſ. in lib. de Abraham Patriarcha. S. Auguſtin. Serm. 68. inter Sermones de tempore. S. Hieronym. in Epitaphio Paulæ, epiſt. 27. Iſidor. Epiſc. Hiſpalen. in lib. de patrib. vet. teſtam. Beda de locis ſanctis. S. Zeno Epiſcop. Veron. ſerm. 5. in libro 2. Sermonum eius. Fulgentius in Sermone, qui incipit: Gratum eſt ſpectaculum, &c.* E

Angelus autem in Nazareth, dixit ad Mariam, *&c.*] *Hic pro* (in Bethleem) *vt in alio græco textu poſitum inuenitur, reponendum atque legendũ cenſuimus,* in Nazareth. *nam manifeſtum* μηχαν-

κὶν ἀμαρ-

A *νῦν ἁμάρτημα videtur hoc loco esse* (in Bethleem) *pro*, in Nazareth. *sicut etiam clarissime ex verbis Euang. Luc. 1. demonstratur:* Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatē Galileæ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, &c.] *vbi quoque postea ponuntur verba hic ab Ephræm adducta, quibus Angelus compellauit ac salutauit Mariā, dicens:* Ecce filiū paries, gratia plena, &c.

Quis dixisset Abrahæ, quòd filium Sarra in senectute lactatura esset? (clamauit sterilis.) *Hic ne quid deesse putetur, sicut prima fronte apparet; subaudiri debet (Sarra) quæ illa protulit verba, Gen. 21. quamquam ea hoc loco nonnihil ab Ephræm immutata sint: forte quòd ita legerit, vel memoriæ lapsu, vel de industria; cum & sententia fere sit eadem. Videntur autē verba illa* (clamauit sterilis) *ac postea* (dicebat Maria) *vt res ac sensus euadat clarior, parenthesi apud Ephræm claudēda, vt hic fecimus. Pro quibus, vulg. Gen. 21. hoc modo:* Quis auditurus crederet Abrahæ, quòd Sarra lactaret filium, quem peperit ei iam seni?] *at in editione 70. sic:* Quis adnunciabit Abrahæ, quòd lactet puerum Sarra, quia peperi filium in senectute mea?] *quam eamdem lectionē etiam sequitur, ponitq. Chrysostomus, sic illum locum illustrans atque declarans: Quoniam (inquit) supra naturam erat hoc factum, propterea quis adnunciabit? Quis mente concipiet? Quæ mens comprehendere poterit? Quæ ratio sufficiet, vt facti huius inueniat euidentiam?] ac paucis ibidem apud eum interiectis postea:* Quis adnunciabit Abrahæ: quòd lactet puerum Sarra?] *Quia hoc nouum & admirabile, ac præter exspectationem mihi concessum, quòd peperi filium in senectute mea, quòd præter sterilitatem sufficiebat senectæ tempus, ne mihi prolem pollicerer: attamen impedimenta hæc omnia e medio sustulit Dominus, qui & pueri partum, & lactifluos mihi fontes concessit, &c. ita S. Chrysostomus in cap. Gen. 21. homil. 46. quæ incipit:* Agite & hodie, dilecti, &c.

B

Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac, & offer eum, &c.] *Vbi varia quoque occurrit notanda lectio: nam in vulg. Gen. 22. est:* Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum, &c.] *At in edit. 70. sic:* Tolle filium tuum dilectum, quem dilexisti Isaac, & vade in terram excelsam, & offer illum ibi in holocaustum, super vnum de montibus, quos dixero tibi, &c.] *Concordatq. Chrysostomiana lectio cum illa 70. vt & aliorum plerorumq. græcorum Patrum. cæterum Symmachus, Aquila, Ambrosius, Cyprianus, & Hieronymus, in aliquibus hic variant. Ephræm autem partim cum 70. & partim cum vulg. consonat. Quod vero hic addidit (διὰ σαυτοῦ, id est, per teipsum, vel tu ipse) id in Codice sacro non reperitur, sed de suo explicationis gratia, ad magis concitandum affectum adiecisse videtur Auctor. Illum porro locum si voles, egregie copioseq. expositum, illustratumq. inuenies apud S. Ioannem Chrysostomum, in cap. Genes. 22. homil. 47. vbi singula verba iam allegata examinantur, & ponderantur, moraliq. pulchra expositione efficaciter, pleneq. declarantur.*

C

Neque enim tutum, neque vtile sibi esse putauit, fœminam in consilium adhibere, &c.] *Non esse tutum, neque expediens, fæminam seu vxorem in rebus præsertim arduis in consilium adhibere, luculenter ac copiose exemplo Abrahæ & Sarræ, hic ostendit Auctor, confirmantq. alij orthodoxi Patres, in illud Gen. 3. scribentes: Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi, &c. ad quem etiam locum respiciens Ephræm, hic dicit:* nihil enim profuit Adæ, imo obfuit consilium ab Eua susceptum, &c.

Diuinitus audita vox est, Abraham Abraham, dicens: ne inijcias manum tuam in Isaac; neque malum quid in filium tuum committas, &c.] *Ita hoc loco legit Ephræm. at in edit. 70. sic:*

D Et vocauit illum Angelus Domini de cælo, & dixit: Abraham Abraham: ne inijcias manum tuam super puerum, neque facias ei quidquam, &c.] *In vulg. autē:* Et ecce Angelus Domini de cælo clamauit, dicens: Abraham Abraham: non extendas manum tuam super puerū, neque facias illi quidquam, &c.] *Concordatq. fere per omnia, præsertim vero cum 70. Chrysostomiana loco ante citato, lectio, quæ sic habet:* Et vocauit Angelus Domini de cælo, dixitque: Abraham Abraham: ne inijcias manus tuas in puerum; neque facias illi quidquam. nunc enim cognoui quia times Deum tu, &c.] *Vbi præterea idem Chrysostomus hunc ipsum illustrans locum, rationem cur eum de cælo uocauerit Angelus; & cur nomen Abraham geminarit; manusq. in puerum inijciendas uetuerit, reddit, dum dicit: Quia enim iustum iam accinctum uidebat, & ad immolationem paratum, uolentemq. mandatum implere Domini, ideo inquit, de cælo eum uocat, ac dicit: Abraham Abraham. Qua etiam nominis geminatione recte est usus, ut superetur impetus iusti, & quasi per uocem detineatur iusti dextera ad pueri iam tendens cædem, &c. quod idem & a nostro hic adnotatum est Auctore. Præterea* (ne inijcias manus tuas in puerum) *adiecit: non enim hoc præcepi*

E *(inquiens) ut opus perficiatur, neque ut puer tuus occidatur nolo: uerum ut tua obedientia innotescat omnibus. Igitur ne feceris ei quidquam. sola tua contentus sum uoluntate, & ex ea te corono ac prædico. nunc enim cognoui, quia timeas Deum tu, &c.*

Sequitur in sacro codice, & hic apud Ephræm: Ecce aries colligatus est in planta Sabec, accipe & offer illum pro Isaac, &c.] *Et si nomen Σαβὲκ, cum dictio sit hebraica, in aliam linguam non conuertatur, multis tamen conuenit, & uarias fert interpretationes: ex quibus, unam potissimum in hoc suo Sermone aperte Auctor noster Ephræm amplectitur, ut per τὸ φυτὸν τοῦ Σαβὲκ, ἄφεσιν ἀπολυτρ., id est, remissionem seu liberationem, per plantam seu uirgultum Sabec, interpretetur. Dimisit enim ac liberauit (ut pulchre antea dixit) filium Senis a cæde, Crucem designans, quæ mundo remisit peccata,*

nitamq.

uitamq. præbet, &c. Alij etiam idem quod ὄρθιος, uoluerunt, id est, rectus siue erectus. ut idem ualeat, ac si diceretur: aries siue hircus erectus, qui in plantam seu uirgultum conscenderat, & cornibus in frutice, siue inter condensa, & inter se implexa uirgulta tenebatur: ut per Arietē in planta rectum siue erectum cornibus, typus seu figura Crucis Christi intelligatur. nam sicut aries ille duobus hærebat ac tenebatur cornibus in uirgulto Sabec: (ut exemplo a simili per ipsum Ephræm superius adducto utar) ita Christus agnus Dei duabus in Cruce manibus hærebat, atque pendebat, ut non obscure etiam alteram interpretationem pro (ὄρθιος) noster hic Auctor insinuet atque recipiat: quamquam tamen in priore significatione ut ἄφεσιν, id est, dimissionem siue remissionem, liberationemq. uox Σαβὲκ denotet, magis sese hæc Auctoris extendat oratio. Verum de his etiam uide Scholia græca & lat. in 22. caput Genes. uou. Romanæ editionis secundum 70. De quibus & in nostris in Serm. 1. De Sacerdotio, Scholijs, tom. 1. ubi planta Sabec fit mentio, eiusq. ponitur interpretatio ac declaratio. A

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI B

IN LOTH.

Et de tranquillitate ac * securitate.

**al. de securitate nimia.*

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

2. Pet. 2. CVM homines voluptatibus dediti, cor suum in omni auaritia
Ibid. exercitatum habeant, oculosq. adulterij, & incessabilis delicti
plenos; cum ipsi serui sint corruptionis, eiusmodi verba vsurpant, dicuntque: Non etenim nos soli cupiditatibus hisce subiecti sumus; ad multos res ea pertinet, non solum ad inglorios, sed & gloria conspicuos: quo supposito, ipsi se excusatos existi- C
1. Pet. 1. mant. Cæterum nos timeamus eum, qui secundum vniuscuiusque iudicat opus.
Rō. 2. & 2. Ti. 4 Oportet enim nos, vbi hinc excesserimus, de * omnibus quæ gesserimus in vi-
**al. περὶ παντὸς τοῦ βίου, i. de tota vita.* ta, iudicari. Ecce, & dies quoque nostri, instar vmbræ meridianæ, currunt.
Iob 8. & 14. &c. Habentes ergo pro scopo, vitam Sanctorum; eo scapham nostram dirigamus
Eph. 4. oportet: vt cum ad tranquillum appulerimus portum, sempiterne fruamur * vi-
** al. gloria immortali.* ta incorruptibili. Tales enim sermones hominum sunt mente corruptorum, &
2. Tim. 3. reproborum circa fidem: sed vltra non proficient. Quocirca diuinam audia-
Rom. 1. & Tit. 1. mus scripturam, quæ sic habet: Num cælare potero Abraham puerum meum,
Gen. 18. quæ ego faciam? Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & pec- D
Ibid. in fine c. 18 cata eorum magna valde nimis. Abijtq. Dominus postquam cessauit loqui ad
Gen. 19. Abraham: & Abraham reuersus est in locum suum. Veneruntq. duo Angeli Sodomam vesperi, & suscepit eos Loth. Et viri ciuitatis Sodomitæ, circumdede-
Ibidem. runt domum a puero vsque ad senem, omnis populus simul. Euocaueruntq. Loth, & dixerunt ei: Vbi sunt viri, qui introierunt ad te nocte? educ illos ad nos, vt cognoscamus eos. Cæterum iustus eorum videns multitudinem, animo ne-
**al. ἐπύρωθη, exarsit, excanduit.* quaquam * perterrefactus est: neque illos vt aduenas & peregrinos tradidit in manus impiorum, aduersus ipsum, canum instar adlatrantium: quin & mortem sibi potius, ab illis inferri optauit in foribus suis, quàm ipsorum commu-
Eph. 5. Tim. 5 nicare iniquitati. Hinc quoque fidei thorace amictus, pietatis se propugnatorem
Eph. 6. Sap. 5. præbuit: Illi vero peruersa consuetudine deprauati, vim faciebant Loth vehe- E
Gen. 19. mentissime: iamq. prope erat, vt effringerent fores. Et ecce miserunt manum
Ibid. Gen. 19. viri, & introduxerunt ad se Loth in domum, clauseruntq. ostium: & eos qui fo-
Ibid. ris erant, percusserunt cæcitate, a minimo vsque ad maximum, ita vt ostium inuenire non possent. Quis ergo dixerit in abominando hoc opere, nullum subfuisse peccatum? Quòd si pro nihilo illud reputauerimus; iniustitiæ Deum ipsum
Gen. 19. arguimus, tamquam qui pro re nihili ciuitates Sodomorum subuerterit. Ipsa ergo veritate persuasi, nos ipsos ab omni peccato, maxime vero ab immunda,

&exe-

A & execranda hac concupiſcentia, conſetuemus oportet. Dixerunt autem viri ad Loth: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filium, aut filias. omnes *Ibidem.* qui tui ſunt, educ de vrbe hac: delebimus enim locum iſtum, eo quòd increuerit clamor eorum, coram Domino, qui miſit nos, vt perdamus* illos. Egreſ- ** al. illam.* ſus itaque Loth, locutus eſt ad generos ſuos, qui accepturi* erant filias eius, & **al. qui acceperant filias eius.* dixit: Surgite, & egredimini de loco iſto: quia delebit Dominus ciuitatem hãc. Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui. Cumq. eſſet mane, cogebant eum Angeli, di- *Ibidem.* centes: Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias quas habes, & egredere: ne & tu pariter pereas, in ſcelere ciuitatis. Et † turbati ſunt, & apprehenderunt An- *† vulg. latin. ſic: Diſſimulãte illo, apprehẽderunt, &c.* geli manum eius, & manum vxoris eius, ac manum duarum filiarum eius, eo quòd parceret Dominus illi. Eduxeruntq.* eum, & poſuerunt extra ciuitatem. ** vulg. græc. αὐτοὺς, ipſos.*

B Ibiq. locuti ſunt ad eum, dicentes: Salua animam tuã, & noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa* regionem: ſed in monte ſaluum te fac, ne & tu ſi- ** al. regione.* mul pereas. Qui cum depoſceret ciuitatem Segor, vt ad eam ſibi liceret fugere, *Ibid. Gen. 19.* & in ea ſaluari; ecce etiam in hoc ſuſceptæ ſunt preces eius, & Loth ingreſſus eſt *Deut. 29.* Segor. Ait enim: Ecce faciem tuam ſuſpexi, & admiratus ſum verbum iſtud: vt non ſubuertam Vrbem, pro qua locutus es. Feſtina igitur & ſaluare ibi: quia *Gen. 19. &* non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Vides Dei benignitatem *Sap. 10.* in ſeruos ſuos? vides viſcera miſericordiæ ipſius? vides quoque vim & efficaciam orationis iuſti? non enim potero, inquit, facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Sententia contra libidinoſos prolata erat: ignis ad diſtillandum ſuper ci- *NOTANDA* uitates ipſorum erat paratus. Angeli nutum exequendi mandatum Domini ſui *AC PENSITANDA*

C exſpectabant. Creator ſupercæleſtibus virtutibus iuſſit, vt tantiſper intentatas *ISTA.* contineant minas, donec ex medio ipſorum iuſtus ſaluetur. Sed numquid & chorus Angelorum, ad hanc tantam amatoris hominum longanimitatem, contremuit? Et quis non perhorreſcat iuſtum hunc iudicẽ? Quis non amet tam dul- *Pſal. 102.* cem Dominum? Vt enim miſeretur pater filiorum, miſerebitur* Dominus ti- **al. miſertus eſt.* *Prou. 17.* mentium ſe. At qui ſubſannabant iuſtum, repente conſumpti ſunt: non enim morem geſſerunt admonitionibus iuſti. Videbant enim illi ſolem conſueto & ordinario ſuo curſu vtentem, lunamq. proprio ordine conſtitutam, aërem ſerenum, & terram viridem. non fulgura, non tonitrua erant, nullus terræmotus apparuerat: ſed dum in omni tranquillitate & ſecuritate ſibi videbantur feli- *1. Theſ. 5.* ciſſimi, tunc repentinus eis ſuperuenit interitus. vti ſcriptum eſt: Sicut factum *Luc. 17.*

D eſt in diebus Loth: edebant & bibebant, emebant, & vendebant, plantabant & ædificabant: qua die autem exijt Loth a Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cæ- *Gen. 19.* lo, & omnes perdidit. Poſt iuſti enim ab ijs receſſum, omnipotens manus ſuper eos de cælo pluit ignem & ſulphur, & perdidit omnes. Quemadmodum *A SIMILI.* enim ciuitas munita, ſubuerſis muris facile capitur: eumdem in modum & hi, præſidio orationum iuſti huius deſtituti, pariter omnes deleti ſunt. Idcirco cariſſimi, timeamus Dominum Deum patrum noſtrorum, & vniuerſæ carnis: vt, & nos ſecundum ſuam clementiam protegat, in die iræ. Siquidem ſcriptum habemus: Hæc in figura contigerunt illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem *1. Cor. 10.* noſtram; in quos, fines ſeculorum deuenerunt. Submittamus ergo fortiter ſen- *2. Pet. 2. 3.* ſus noſtros Deo, diuinæq. voluntati eius, propter inſidiatores vitæ noſtræ. Quo-

E niam in lapſu ac ruina noſtra deambulamus, & in medio laqueorum multorum *Eccl. 9. Eſai. 8.* incedimus. Sed ſi nos ipſos concrediderimus, ac commiſerimus Domino; ſaluabimur per ipſum, ab ira ventura. Ipſi honor & gloria, in ſempiterna ſecula *Matt. 3. Luc. 3.* ſeculorum. AMEN.

SCHO-

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE LOTH, & alijs huc spectantibus, multa sparsim varijs in locis reperies apud eundem Auctorem nostrum Ephræm, præsertim in tract. tom. 1. de ijs qui animas ad impudicitiã pelliciunt, cũ dicant nihil mali esse. vbi multa grauiter contra eiusmodi adducuntur. nec non tom. 2. in Epist. ad Ioan. monachũ, cuius initiũ est: Varijs licet adhortationibus cum religiosissimo Theodoro egerimus, &c. item Parænesi 9. quæ incipit: De scandalis porro occurrentibus, &c. ac Parænes. 47. ad Monachũ acediæ deditũ, quæ incipit: Dixit Dominus gloriæ: Intrate per angustam portam, &c. circa finem, & alibi. De quibus etiam Chrysost. vide in cap. Genes. 19. homil. 43. per tot. item S. Ambrosium lib. 1. de Abraham, cap. 6. & S. Augustinum, lib. 16. de ciuit. Dei, cap. 30. Isidorum Hispalensem de patribus veteris testamenti, &c.

B
Adducitur hic primo apud Ephræm locus Genes. 18. [Num celare potero Abraham puerum meum,
quæ ego facio? Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccata eorum magna valde.]
Vbi in edit. 70. ad verbum sic: Dominus dixit: non abscondam ego ab Abraham puero meo, quæ ego
facio, &c. ac non multo post: [Clamor Sodomorum & Gomorrhæ impletus est erga me; & peccata
eorum magna valde, &c. At in vulg. Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum?] paucisq. in-
teriectis ibidẽ postea: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum gra-
uatum est nimis, &c.] Chrysostomus autem in cap. Gen. 18. homil. 42. sic: Num celabo ab Abraham
puero meo, quæ ego faciam?] ac postea: Clamor, inquit, Sodomorum & Gomorrhæ apud me multi-
plicatus est, & peccata eorum magna valde, &c.] Vbi (apud me, vel, erga me) abest a vulg. & a
lectione S. Ephræm, hoc loco; necnon a SS. Ambrosio, & Augustino, & ab Interpretat. Origenis.

Et peccata eorum magna valde, &c.] *Aquila & Symm. hic legunt, ἐβαρύνθησαν, aggra-*
uata sunt. & vulg. peccatum eorum grauatum est nimis. vt ita ostendatur enormitas, abominatio, C
& grauitas sceleris id genus hominum, sicut recte Ephræm hoc in loco, & in tract. contra impudicos,
eorumq. laqueos, &c. tom. 1. Vnde & Chrysost. loco ante citato, non solum inquit, magnus erat planctus
clamoris, sed & peccata eorum non vulgaria fuere; sed magna atque valde magna: nam insolitum ini-
quitatis modum excogitauerunt, & alienas illicitasq. plane coëundi leges inuenerunt; & tanta erat
malitiæ procliuitas, vt omnes omni malo replerentur, nullamq. postea correctionem admitterent, &c.
Vt non immerito hic clamor dicatur Sodomorum: nam secundum Augustinum, in locutione clamorem
solet vsurpare Scriptura, pro tanta impudentia & licentia iniquitatis, vt nec verecundia nec timore
abscondatur, &c. De quo, & apud alios Sanctos Patres.

Veneruntq. duo Angeli Sodomam vesperi, & suscepit eos Loth; & viri ciuitatis Sodo-
mitæ circumdederunt domum a puero vsque ad senem, omnis populus simul, &c.] *Ista*
deinceps ex cap. 19. Genes. adducit, illustratq. non sine accommoda per amplificationem, expositione,
auctor noster Ephræm, carptim quæ ad suum hic magis seruiunt institutum ex Scriptura sacra allegan-
do, ac nonnulla etiam omittendo. Vbi inter alia, circa illud: [Et viri ciuitatis Sodomitæ circumdede-
runt domum a puero vsque ad senem, &c.] primo aliam atque aliam lectionem, & secundario vim ac D
grauitatem rei considera. Nam pro eo, in edit. 70. sic habes: Circumdederunt domum ab adolescente
vsque ad seniorem totus populus simul.] Chrysostomus autem vbi supra: a iuuene vsque ad senẽ, &c.
S. Ambrosius, ab infante vsque ad senem, totus populus pariter. Pro cuius etiã confirmatione, S. Hieron.
in tradit. apud Hebræos notat omnem filium ad comparationem parentum, vocari infantem ac paruu-
lũ. Porro in vulg. [Prius autem quàm cubitum irent, viri ciuitatis vallauerunt domum a puero vsque
ad senem, omnis populus simul, &c.] Vbi S. Chrysostomus vim rei, & enormitatem peccati expen-
dens, summam in ijs, a iuuene vsque ad senem, malitiæ conspirationem, ac vehemens male agendi
studium; necnon ineuitabilem peruersitatis magnitudinem, conatumq. nulla venia dignum notat atque
reprehendit. Non solum enim (inquit) iuuentus hæc mala inquirebat: sed etiam prouectæ ætatis erant,
& omnis populus simul. Neque erubescebant tam turpe, tamquam impudens flagitium: neque infalli-
bilem oculum cogitabant. neque iustum reuerebantur, neque hospitibus parcebant: sed absque rubore
& verecundia, ac nudo (vt aiunt) capite, libidinis suæ verba dicentes, accesserunt, &c.

Egressus itaque Loth, locutus est ad generos suos, qui acceperant filias eius, &c.] *Sic* E
quoque in edit. 70. ac apud Chrysostomum. at in vulg. [Egressus Loth, locutus est ad generos suos, qui
accepturi erant filias eius, &c.] Vbi etsi videatur esse contradictio, in (acceperant, & accepturi
erant) non tamen est in his diuersitas. sicut neque in ijs quibus antea dixerat iustus: [Ecce duas filias
habeo, quæ nondum cognouerunt viros, &c.] & quæ hic dicit: [ad generos suos, qui acceperant filias
suas.] mos enim ille veteribus erat (vt optime hic aduotauit Chrysostomus) ante multum tempus spon-
salia facere, ac sæpe etiam desponsatis cohabitare, & simul cum parentibus conuersari: id quod & nũc
sæpe fieri solet. Quia igitur iam desponsatio facta erat, ideo vocat eos generos. & dixit, qui acceperant

A *filias suas, proposito scilicet ac compromissione: nondum enim reipsa acceperant. vt sit quoque verificetur lectio, quæ est in vulg. qui accepturi erant filias eius, &c. De quo, & S. Hieronymus in quæstionibus seu traditionibus hebraicis, in Genes. cap. 19.*

Sed dum in omni tranquillitate ac securitate sibi videbantur felicissimi, tunc repentinus eis superuenit interitus, &c.] *Insignis locus communis, aduersus eos qui suæ salutis immemores, in vtramuis (vt aiunt) aurem dormiunt, & suis interea vitijs ac concupiscentijs, delicijsq. indulgēt, &c. De quo, & si alibi sæpissime Ephræm noster sparsim agat, hoc tamen loco pro argumenti occasione, commodissime & accuratissime. Quo etiam spectant, quæ S. Chrysostom. habet, in homil. 52. in caput Matt. 25 & homilia 24. in Epist. ad Rom. cap. 13. per tot. ac homil. 9. in Epist. ad Thessal. 1. cap. 5. alijsq. in locis plurimis item S. Ambros. in lib. de bono mortis. S. August. lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 30. S. Hieronym. de cohabitat. cleric. & mulierum. Hugo lib. 3. de anima, ac alibi sæpe, & S. Bernardus, de Donis Spiritus sancti, in Sermone septem capitulorum, cap. 1. vbi inter alia est: Sicut enim securitas vel desidia, caussa est & mater omnium delictorum, &c. ac alibi apud eumdē, de confessione peccatorum, & pænitentia, serm. 27. Alia hic apud ipsum Ephræm vide, & Chrysostom. in cap. Genes. 19. homil. 44.*

B

EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI,

DE LAVDIBVS IOSEPH PATRIARCHAE. † al. Encomium S. P. Ephræm Syri, in Patriarcham Ioseph. & al. Sermo in venditione pulcherrimi Ioseph

Eodem Scholiaste & Interprete Doct. G. Vossio.

C

DEVS Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus magne, atque benedicte, qui etiam elegisti semen sanctum propriorum seruorū diligentium te; concede benignissime, vt scaturiant in me largissima fluenta gratiæ tuæ, quo digne possim præclarum atque illustre, & maximum * referre spectaculum pulcherrimi ac castissimi Ioseph: qui semper baculus extitit, cui veneranda profundissimaq. Patriarchæ Iacob senectus inniteretur. Hic enim, hic inquam sanctus puer, a prima sua mox ætate duplicem Christi descripsit aduentum: primum quidem, quando ex beatissima Virgine Maria ad nos prodijt: secundum vero, quando iterum repente venturus est, D vt commoueat vniuersa. Proinde nunc carissimi mei a Christo dilecti, constantes, & alacres animo simus: vt citra vllam mentis distractionem, tam grandia * ornatissimi pueri facta videre, atque audire queamus. Equidem fratres, non solum hunc adolescentulum, pulcherrimum ac honestissimum dixerim: sed & omni admiratione dignissimū pudicitiæ fontem, victorēq. omnis incontinentiæ præstantissimum, & † triumphatorem hostis mirabilissimum. Quapropter etiam vel maxime typus atque figura futuri illius Domini aduentus, ipse * effectus est. Depellat igitur vnusquisque ex proprio animo omnem rerum terrenarum curam, & cum amore atque desiderio dulcia laudis cantica suscipiat: sunt enim illa spiritalia, quæ animam mentemq. lætificant. Nam sicut Dominus noster ad nos de sinu Patris, vt nos omnes saluaret, missus est: ita & puer Ioseph ex sinu Iacob, ad proprios reuisendos fratres ablegatus est. E Et quemadmodum sæui fratres illi Ioseph, simulatq. ipsum conspexerunt appropinquantem, cœperunt aduersus eum excogitare nequitiam, cum tamen ipse pacem a patre eis deferret: sic quoque Iudæi, duro semper corde cum essent, mox vt Saluatorem viderunt, dicebant intra se: Hic est * reuera hæres: venite, occidamus eum, & nostra erunt omnia. Et sicut fratres Ioseph aiebant: Interficiamus eum, & liberabimur a somnijs ipsius: ita & Iudæi: Venite, inquiunt, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Fratres Ioseph, comedentes simul vendiderunt eum, quem

Exod. 3. & Matth. 22.
* al. commemorare exemplū. Gen. 37. 38. 5.
NOT.
* ἐυπρεπεστάτου
† τρόπαιον θαυμαστόν.
* al. ipse extitit.
Gen. 37.
Matth. 21.
* Illud (ἀκριβῶς i. reuera) deest in sacro Cod.
Gen. 37.
Matth. 21. 36
Genes. 37.

τῇ προθέσει. quem proposito * ac voluntate iugulauerant: eodem quoque modo execrabiles A
Matth.26.27 Iudæi pascha manducantes, occiderunt Saluatorem. Descensus Ioseph in Ægy-
Gen. 39. ptum, Saluatoris nostri designat descensum super terram. Et quemadmodum
Ioseph intra thalamum inclusus, omnem peccati vim proculcauit, ac præclaras
Ibidem. aduersus Ægyptiam dominam suam, victoriæ coronas retulit: sic & Dominus
ac Saluator animarum nostrarum, ad claustra descendens inferni, omnem illic
Coloss.2.3. dextera sua potentiam diræ mortis, inuictiq. tyranni subuertit atque destruxit.
1. Tim. 2. & 2Tim.1.3.etc. Quoniam peccatum deuicerat Ioseph, in carcere conclusus detinetur, donec
Gen.39.40.41. tempus percipiendæ coronæ adueniret: ita etiam Dominus, vt omnia mundi
Mat.27 Mar.15 Luc 23.Ioã.19. peccata tolleret, in monumento reponitur. Ioseph biennij tempus in carcere
Gen. 41. transegit, magna illic animi tranquillitate atque securitate versatus: Dominus
Mat.27. Mar.9 autem noster triduum in inferno mansit, vt potens, & nulli corruptioni obno- B
Luc. 9.18.24. xius. Ioseph ex carcere, iussu Pharaonis * placide educitur, tamquam verus ty-
Gen. 41. & Psal. 104. pus, & facilis fidelisq. somniorum interpres, ac futuræ frugum vbertatis vati-
** al. fortiter.* cinator: At Dominus noster propria virtute ex mortuis surrexit; direptisq. in-
Actor. 2.13. ferni spolijs, nostram Patri suo reconciliationem offerebat, resurrectionem &
2. Cor.5. vitam æternam prædicans. Ioseph, accepta potestate super omnem Ægyptum,
Gen. 41. in curru Pharaonis sedebat: Rex vero noster ante secula, & Saluator, in nube
Act. 1. lucida in cælum ascendens, sedet ad dexteram Patris cum maiestate ac gloria su-
Marc. 16. pra Cherubim, vt filius vnigenitus. Cum autem in Ægypto iam regnaret Io-
Coloss. 3. seph, accepta auctoritate ac potestate aduersus inimicos suos, adducuntur spon-
Heb.1.12. te fratres ipsius, coram tribunali ac solio eius, quem morti addixerant; ingre-
Gen.42.43. diunturq. cum timore ac tremore, vt adorent in conspectu eius, qui in mortem C
Gen. ibid. venditus ab ijs fuerat: prociduntq. tremebundi ante Ioseph, quem regnare su-
Gen. 37. per ipsos noluerant. Agnitis autem fratribus suis, vno ille verbo suo demonstra-
Gen. 42. 43. uit ipsos homicidas. Quod illi percipientes, attoniti & timore perculsi, planeq.
Ibid. confusi steterunt, loqui non audentes, neque prorsus quidquam quod in excu-
sationem sui delicti proferrent, habentes; sed aperte peccatum suum recogno-
Gen. 37. 42. scentes. Existimarant infelices illi, qua eum hora vendiderant, ipsum iam
** ἐν ᾅδῃ.* fuisse mortuum: at qui ab eis putatus est neci traditus apud * inferos, repente su-
per ipsos regnare deprehensus est: ita & in die illa tremenda, quando venerit
Matth.25. Dominus in nubibus aëris sedens super thronum regni sui, adducentur vincti ab
Angelis illis horribilibus coram ipsius tribunali, omnes inimici eius, quicumque
Matth.26.27 ipsum regnare super se noluerunt. Putarant enim tunc impij Iudæi, illum, si D
crucifixus esset, tamquam hominem fore moriturum; non credentes atque intel-
** al. propter nos homines, & nostram salutem e cælis descenderat.* ligentes miseri, ipsum esse Deum, qui * ob salutem generis humani, vt nostras sal-
uaret animas, aduenerat. Et sicut Ioseph libere ac palam dicebat fratribus suis,
perterrefaciens, atque pudore suffundens eos: Ego sum Ioseph, quem vos ven-
Gen. 45. didistis; ecce nunc regno etiam vobis nolentibus: ita quoque Dominus noster
Matth. 24. crucem suam † in forma resplendente ostendet crucifixoribus suis: agnoscentq.
† al. crucem suã resplendentem ostendet, &c. ipsam crucem, & filium Dei a se crucifixum. Cernitis quàm accurate Ioseph
veram Domini sui figuram in se expresserit? Quoniam vero ab ipsa pueritia
** al. incipiemus* effloruit in eo virtus, consulto hinc initium ducentes, * pergemus deinceps gesta
Gen. 37. atque virtutes sancti illius pueri enarrare. Hic quippe beatus, per decem & se-
ptem annorum tempus, virtute enitescens, versatus est in domo paterna, profi- E
ciens quotidie in timore Dei, in bono vitæ statu, & reuerentia atque honestate
Ibid. vbi vulg. accusauitq. fratres suos apud patrem crimine pessimo, &c. parentum. Cum autem indecentia quædam in fratribus suis animaduerteret,
aliqua ex his breuiter suo patri renũciauit: reuera enim virtus ab iniquitate sem-
per dissentit, neque cũ illa conuenire potest. Cuius quoque rei caussa, illi oderant
** al. ipsum.* * Ioseph, quòd ab eorum nequitia alienior esset, & virtuti puer sedulo operam
daret: cumq. habitantem in se Deum sanctum haberet, præuidebat in somnijs
** al. sibi ipsi.* ea, quæ ex dispositione summi Dei in * se euentura erant. Cæterum pater Iacob,
igno-

A ignorans occultam illorum ſimultatem, ac odium aduerſus Ioſeph; *ſimplici animo diligebat Ioſeph, ob virtutis florem a iuuenili ætate ſemper in ipſo reſplēdentem. Paſcentibus porro illis oues in Sychem, accidit Ioſeph verſari cum patre domi: Pater autem Iacob, velut pater indulgens, & de filijs in Sychem abſentibus ſollicitus, aiebat ad Ioſeph dilectiſſimum filium ſuum: Veni fili, vade ad fratres tuos; & diligenter de eorum valetudine, pariter & de gregibus inquire, citoq. huc reuertens, de omnibus renuncia mihi. Ioſeph autem accepto patris mandato, gaudens pergebat ad fratres ſuos, pacem ex perſona patris ipſis deferens, ſimul & ſollicitudinem, quam de ipſis habebat. Inter proficiſcendum vero, oberrabat in ſolitudine, non inuentis fratribus ſuis, eorumq. paſtoribus. Cum autem propter eos triſtis atque ſuſpirans ambularet, incidit in eum homo, qui

** al. in ſimplicitate cordis diligebat Ioſeph. virtutum flore ab ineunte ætate ſemper vernantem.*

Gen. 37.

B viam ipſi ad fratres ducentem commonſtrauit. Quos dum iam procul conſpexit Ioſeph, lætior ad eos properabat, omnes amplecti magno amore deſiderans. At illi, ſimulatq. appropinquantem eum viderunt, quaſi feroces atque immanes quædā beſtiæ, de interficiendo ipſo deliberare cœperunt. Pergebat igitur Ioſeph, tamquam agnus innocens, diſcerpendus manibus ſæuiſſimorum luporum. Vbi autem ad eos iam appulit, blande atque benigne illos ſalutauit; quæ *ad pacem ſunt, eos ex perſona patris interrogans. Illi vero, e veſtigio fœrarum inſtar inſurgentes, tunica † illum, qua erat indutus, exuerunt; ſinguliq. dentibus in eum ſtridebant, viuum deuorare cupientes: trucesq. atque immites, vt odio ſuo ſatiſfacerent, caſtum ac ſanctum illum puerum præ inſania varijs verberibus exceperunt. Conſiderans autem Ioſeph in tantis ſe conſtitutum malis, (nullus enim

** al. vt ſeſe haberent.*

Ibid.

† vulg. tunica talari nudauerunt eum, &c.

C plane erat, qui illius miſereretur) ad preces deinceps, & lacrymas, atque ſuſpiria ſeſe conuertit; extollensq. vocem ſuam, rogabat eos, dicens: Quorſum, fratres mei, ſic iraſcimini? obſecro vos cunctos, ſuſtinete me modicum, dum orem ac loquar: Mater mea mortua eſt, & pater Iacob hucuſque quotidie luget illam, & alium afferre luctum patri noſtro vultis, priore adhuc durante, & necdum ceſſante? Quare omnes vos deprecor, ne me a patre Iacob ſeparetis; ne ſenectus ipſius cum dolore ad infernum deſcendat. Adiuro vos cunctos, per Deum patrum noſtrorum, Abraham, Iſaac, & Iacob, qui ab initio vocauit Abraham, & dixit illi: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui; & veni in terram bonam, quam ego oſtendam, & donabo tibi: & multiplicans multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam maris, quæ eſt innu-

Oratio Ioſeph ad fratres. iam iam in eum irruere volentes.

Gen. 12. *at paullo aliter in vulg. et edit. 70.*

D merabilis. Per Deum altiſſimum, qui conceſſit Abrahæ tolerantiam prompte in ſacrificium offerendi vnigenitum filium ſuum Iſaac, vt reputaretur Abrahæ patientia illa in gloriam. Per Deum, qui eripuit Iſaac de morte, deditq. arietem pro ipſo in holocauſtum acceptabile. Per Deum ſanctum, qui benedictionem dedit Iacob, ex ore Iſaac patris ſui. Per Deum, qui cum Iacob deſcendit in Charam in Meſopotamiam, vnde exierat Abraham. Per Deum, qui eruit Iacob ex omni tribulatione atque anguſtia, dixitq. ſe largiturum illi benedictionem: ne (obſecro) deſtituar patre Iacob, ſicut ipſe orbatus eſt Rachele; nec me ita ipſe lugeat, vt luxit Rachelem: neque rurſus caligine obducantur oculi Iacob, qui ſingulis horis meum ad ſe reditum, inrroitumq. expectat. Dimittite me ad Iacob patrem meum: ſuſcipite lacrymas meas, & me *ad eum præmittite. Iſta ipſo

Gen. 16. 26. Gen. 22. & Heb. 11. Gen. 27. Gē. 27. 28. 46 Act. 7. Gē. 31. 32. 48 Gen. 35. 48.

** al. & me ei reſtituite.*

E per Deum patrem adiurante, ſubito truculentæ illæ beluæ in lacum coniecerunt eum, nec Deum timentes, neque eius adiurationem *reuerentes, & ſi ipſe ſingulorum eorum deoſcularetur veſtigia, fratrumq. pedes ſuis affatim rigaret lacrymis, clamans, & dicens: Fratres mei dilecti, miſericordia in me commoueamini. *Iniecto autem Ioſeph in lacum ſolitudinis, amariſſimis lacrymis, miſerabilibusq. ſuſpirijs atque lamentis deplangebat ſeipſum, & Iacob patrem; illacrymansq. cum inenarrabilibus dicebat gemitibus: Intuere pater Iacob, quæ tuo acciderunt filio; quia ecce in lacum immiſſus ſum, tamquam mortuus: en ipſe

** al. curantes.*

Gen. 37.

** al. Coniecto autem iam eo in lacum, &c.*

Ibid.

meum ad te præstolaris reditum pater, & nunc in lacu ego veluti homicida ali- A
[Gen. 37.] quis iaceo. Ipse mihi dixisti pater: Vade visitatum fratres tuos cum pastoribus, & quàm citissime ad me reuertere: & ecce ipsi quasi crudelissimi lupi effecti sunt, [* al. rabie.] & cum * iracundia me abs te separarunt, optime pater. Non amplius enim faciem meam contemplaris, neque vocem meam audis, neque vltra super me tua innititur veneranda senectus: neque iam ego vicissim sanctam caniciem tuam adspicio; quoniam mortuo sepulto non est melior nunc mea conditio. Plange pater filium tuum, & te vicissim filius defleat: quoniam sic puer separatus sum [* al. lingua atque sermone loquentem columbam?] a facie tua. Quis mihi dabit loquentē * columbam: vt hinc profecta, senectuti tuæ meum planctū adnunciet, ac gemitum? Defecerunt deinceps, dulcis pater, & lacrymæ & gemitus, voxq. ipsa mea plane elanguit, nec est qui auxilietur. O ter- [Gen. 4.] ra, o terra, quæ exclamasti ad Deum sanctum pro Abel iusto iniuste occiso, B
sicut a maioribus nostris ac patribus traditum accepimus, quòd nimirum terra [Ibid.] ad Deum clamauerit propter sanguinem iusti; ipsa etiam modo proclama ad Iacob patrem meum, clare atque aperte illi indicans quæ a fratribus mihi euene- [Gen. 37.] runt. Vt vero iniqui & feroces illi in lacum iniecerunt Ioseph, sederunt vt ouātes comederent ac biberent. & sicut exultare solent victores superatis atque fugatis hostibus, ac capta præda: ita quoque illi magno cordis sui gaudio discubuerunt. Dum igitur læti ac hilares simul comederenr & biberent, repente sublatis oculis [Ibidem.] conspexerunt aduentantes negotiatores Ismaelitas, qui pergebant in Ægyptum, [* al adductos.] camelos * habentes, qui ferebant aromata; dicebantq. ad inuicem: Multo nobis [* al. hinc discedens.] melius fuerit, venundare Ioseph peregrinis negotiatoribus istis: vt hinc * profectus, in terra ac regione moriatur aliena, nec sit manus nostra super fratrem no- C
[Ibid.] strum. Extraxeruntq. e lacu fratrem suum Ioseph, quasi immanes ac feræ bestiæ; acceptoq. pretio eius, vendiderunt ipsum mercatoribus, haud parris sui memo- [* al. occurrerit ad locum Hippodromi, vbi sepulta erat Rachel, &c.] res, cui curam doloremq. augebant. Illis autem iter facientibus, accidit vt * inciderent in via in locum Hippodromi, vbi sepultura est Rachel: illic enim mortua erat, cum rediret Iacob ex Mesopotamia. Postquam autem vidit Ioseph se- [Gen. 35. 48.] pulchrum Rachel matris suæ, accurrens cecidit supra monumentum; extollensq. vocem suam, cum eiulatu in lacrymas prorupit, & in amaritudine ani- [Oratio Ioseph venditi, apud sepulchrū matris suæ Rachel.] mæ suæ exclamauit, sic dicens: O Rachel, Rachel mater mea, exurge de puluere, & intuere Ioseph filium tuum, quem amasti, quid ei contigerit. Ecce ipse sic captiuus abducitur in Ægyptum, tamquam maleficus, in manus alienorum [Gen. 37.] [* al. in seruitutē Ægyptijs.] traditus. Fratres mei plane nudatum me vendiderunt in * seruum: & pater Ia- D
cob, quomodo proditus ego sim, ignorat. Aperi mihi mater mea, & in sepulchro tuo me suscipe. fiat tumulus ille tuus, vnus mihi & tibi lectus. Suscipe Rachel filium tuum, ne violenta nece pereat. Suscipe me mater, qui ita repente [* al. sicut & te a pueritia orbatus sum.] patre Iacob destitutus sum; sicut * & tuo adhuc puer contubernio sum orbatus. Audi mater mea, cordis mei gemitum, amarumq. eiulatum; & me in tuo tecum monumento suscipe. Non enim amplius sustinent mei oculi tot lacrymas: neque anima mea eiusmodi vlulatibus sufficit, atque gemitibus. O Rachel, Rachel, non iam audis vocem filij tui Ioseph? Ecce violenter abripior, & non vis me suscipere? Iacob vocaui, & vocem meam non audiuit: en rursus etiam te voco, & nec tu quidem vocem meam audis. Hic, hic supra sepulchrum tuū iam moriar, ne tamquam malefactor quispiam in regionem abducar alienam. Vbi vero cuncti E
[* al. emerant.] pariter conspexerunt viri Ismaelitæ, qui * acceperant Ioseph, eum sic cucurrisse, & in faciem super tumulum matris suæ Rachel corruisse, aiebant ad inuicem: Adolescens hic præstigias artis magicæ in nos vult exercere, vt a nobis profuge- [* al. firmiter eū ligemus.] re possit, nobisq. inscijs euanescere. Quare comprehendamus eum, & * firmis nexibus constringamus: ne cunctis nobis per incantationes suas, visum præstrin- [Ismaelitarū ad Ioseph interpellatio.] gat. Accedentes igitur ad ipsum, velut fremebundi dixerunt: Exurge modo, & tuis nos præstigijs incantare desine; ne te supra monumentum hoc percutientes,

A auri quod pro te numerauimus, detrimentum patiamur. Vbi autem surrexit, conspexerunt omnes faciem eius præ amaritudine fletus, nimijsq. lacrymis inflammatam;& cœperunt singuli interrogare illum modeste,ac dicere: Cur adeo fles, & lacrymis mades? graui quippe mœrore angeris, ex quo sepulchrum istud, cum esses in via hippodromi huius, vidisti. Confidenter itaque omni deposito timore nobis edicito, quod sit opus atque officium tuum, & quamobrem sis venditus? Pastores enim illi quando te vendebant, sic nobis dicebant: Caute tenete ac obseruate illum, ne forte effugiat manus vestras in via: insontes nos sumus; prædiximus enim vobis. Expone igitur accurate, cuiusnam seruus sis, illorum ne pastorum; an * liberi cuiuspiam? Et caussam nobis indica, cur tanto cum dolore atque affectu supra monumentum istud corruisti? Nos quippe te B emimus, & domini tui sumus: quare vt seruus noster, cuncta nobis tua recense: nam si nobis ea occultaueris, cui indicare voles? Et nostri iuris cum sis, diffugere tentas, obtorpescentibus ac negligentibus nobis, sicut & pastores illi prædixerunt? Verum bono sis animo, & dic nobis aperte, quisnam sis, & * quod tuum opus? appares enim nobis liber, & ideo non te vtemur vt seruo: sed tamquam fratre, & filio carissimo. Summam siquidem in te cernimus animi liberalitatem, & in conditione bona ac honesta magnam disciplinā * atque scientiam: dignusq. reuera es, o iuuenis, qui etiam Regi adstes, & cum magnatibus honoreris. Hic quippe decor tuus ac pulchritudo, te & ab honestate magna nobis commendat, & breui † liberum ac tui iuris te esse faciet: erisq. noster amicus, & familiaris in * terra, ad quam te abducimus, vt gaudere possis atque lætari. Quis enim eius C modi non desideret puerum, adeo oculorum venustate insignem, & morum ingenuitate, atque sapientia præstantem? Respondens autem Ioseph, inter gemitus atque suspiria dixit eis: Neque seruus vmquam fui, neque fur, neque præstigiator vel incantator; neque etiam tamquam sceleri alicui obnoxius, in vestris sum venundatus manibus: sed filius vnice dilectus meo fui patri, similiterq. matri longe carissimus: cæterum pastores illi, fratres mei sunt; misitq. me pater ad videndum eos, & cognoscendum vt se haberent, velut * indulgentissimus pater, & de ijs haud parum sollicitus. paullo enim diutius illi inter montes isthic morati erant: cuius rei gratia, me ad videndum ipsos pater miserat: illi vero, graui contra me inuidia concitati, me arreptum vendiderunt vobis in * seruitutem, abstractum ac separatum a patre, non ferentes tantam patris in me D affectionem atque amorem. Sepulchrum porro istud, matris meæ est: cum enim ex Charan * migraret pater meus, vt pergeret in locum quem modo inhabitat, hac transiuit; & in suo huc aduentu, defuncta est hic mater mea, & in hoc loco ac tumulo, quem vos videtis, sepulta iacet. Quod cum illi audissent, illacrymati sunt, vicem illius dolentes, & sic ad eum dicentes: Noli timere adolescens: ad summum enim honorem prouehendus, iam pergis in Aegyptum. Tua quippe * effigies, ingenuitatis tuæ nobis indicium est. Immo nunc alacriore esto animo, fratrum † inuidia, odioq. liberatus, qui te nobis vendiderunt. Porro fratres Ioseph, postquam illum vendiderunt, allato * hirco, eoque expedite mactato, Ioseph sancti tunicam eius contaminantes sanguine, confestim patri suo miserunt, dicentes: Hanc nos vestem in montibus proiectam reperimus, E statimq. illam Ioseph fratris nostri esse vestem cognouimus, cuius caussa omnes magno dolore affecti sumus. Quapropter eam ad te, pater, misimus tunicam Ioseph * variam, cum fratrem nostrum minime repererimus: agnosce igitur & ipse, nū filij hæc tui sit: omnibus quippe nobis visum est, eam esse Ioseph. Vt autem conspexit Iacob tunicam Ioseph, magno cum gemitu, planctuq. amarissimo exclamauit, dicens: Filij mei Ioseph hæc est tunica: fera pessima deuorauit filium meum. Eiulansq. inter luctus, intolerabilesq. gemitus, dicebat: Cur non potius ego, loco tuo deuoratus sum, fili? Cur non protinus mihi occurrit illa

Gen. 35. 48.

* al. an alterius alicuius vire liberi?

Gen. 27.

* al. qua tua conditio?

* ἐπιστήμην.

† al. in magna te. auctoritate atque honore constituent.

* al. illic. quo te nūc deducimus

IOSEPH RESPONSIO AD ISMABLITAS.

Gen. 37.

* φιλόστοργος.

Ibidem.

* al. in seruum.

Ibidem.

Gen. 35.

* al. ascenderet.

Gen. 35. 48.

* χαρακτήρ.

† al. insidijs atq. inuidia liberati

Gen. 37.

* al. hædo.

Ibidem.

* ποικίλον.

Ibid. & 44.

Gen. 37. 44.

Ibid.

** al. ex me satiata.* fera, vt * meis saturata carnibus, te illæsum reliquisset, mi fili? Cur non me A
potius discerpsit ac dilaniauit illa belua, cibusq. jlli ad satietatem non sum fa-
** al. disrūpūtur al. cōturbātur.* ctus miser? Hei mihi, hei mihi: * dilacerantur viscera mea, propter te, fili mi
† Plura hic ex græco MS. Vatic. repesuimus, quæ in priore versione desunt Ioseph. † Hei mihi, hei mihi: vbinam meus trucidatus est filius; vt illuc profe-
ctus, canos meos super decorem ac pulchritudinem eius euellam? Vita enim
mihi grauis est, dum amplius Ioseph non conspicio. Ego tuæ mortis auctor &
caussa sum, mi fili. Ego sum, qui lucidos tuos excœcaui oculos. Ego fili, te
neci tradidi, dum te in solitudinem, ad videndum fratres tuos cum pastoribus,
Gen. 37. ablegaui. Plangam igitur deinceps, fili mi, & lugebo omni hora, donec in infer-
num descendam ad te fili; & pro tuo corpore, tunicam tuam mihi ante oculos
ponam, lacrymasq. effundam sine intermissione. Ecce rursus in alium ma-
gnum luctum atque dolorem tunica tua me conijcit, mi fili, cum adhuc sit in- B
** al. dulcissime fili.* tegra. Itaque non te (vt puto) deuorauit fera, * dilectissime fili: verum huma-
nis potius manibus & exutus, & necatus es: nam si (vt tui affirmant fratres)
a bestia absorptus esses, vestis vtique tua in partes discissa fuisset: neque enim
fera, vt prius exuereris, expectasset, ac tunc demum tuis exsatiaretur carnibus,
fili. Rursumq. si prius exuisset, ac postea deuorasset, minime fœdata sangui-
ne tunica tua esset. Non vnguium apparent scissuræ in tunica, non dentium
** πάγματα.* bestiæ in ea sunt vlla vestigia * ac machinæ. Vnde igitur sanguis? at si rursum
fera, quæ comedit Ioseph, ita sola fuit, quomodo hæc omnia peragere potuit?
Hic igitur mihi desolato vel solus remanet luctus ac planctus, vt Ioseph lugeam,
† al. Duplex hic luctus, & duplex gemitus, atque amarissimus planctus. & tunicam ipsius deplorem. Duo † hi luctus, & duo gemitus, acerbissimique
ploratus, Ioseph scilicet, ac tunicæ. quo pacto enim ipse illa exutus est? Moriat C
potius Ioseph, mi fili, meaq. lux, ac firmamentum; tuaq. mecum tunica nunc ad
infernum vsque descendat: neque enim iam lucem absque te intueri volo, fili
** al. Ioseph lux mea.* mi Ioseph. Deficiat anima mea cum tua anima, Ioseph * fili dulcissime. Cæte-
Ibidem. rum Ismaelitæ assumentes Ioseph, magno eum studio deduxerunt in Aegyptũ,
arbitrantes se ob insignem adolescentis pulchritudinem, magnam vim pecunia-
rum a quouis ex primatibus consecuturos. Ipsis autem per medium ciuitatis
Gen. 37. 39. prætereuntibus, ecce illis † Pentephres quàmprimum occurrit, visoque Ioseph,
† al. Petephres. vt apud 70. & al. Phutiphar. vt in vulg. sciscitatus est, dicens: Dicite iam mihi, negotiatores, cuias est hic adolescens?
non enim vobis est similis: omnes siquidem vos Ismaelitæ estis, hic vero formæ
elegantia antecellit. Qui responderunt, nobilissimum plane illum esse, & scien-
tia atque prudentia plenum. Dato igitur illis pretio, quantum ipsi voluerant, D
summo amore ac desiderio coëmit ab eis Ioseph: cumque introduxisset eum in
domum suam, percontabatur, quænam eius fuisset educatio, atque conuersatio?
At ille a sancto semine iusti Abraham, & Isaac, & Iacob, haud quaquam dege-
** al. & magna constantia.* nerans, proficiebat virtute, & * optimo vitæ statu in domo Pentephres, ac de
die in diem pudicitiæ gradum magis magisq. aspectu ac verbo tuebatur, habens
Gen. 37. assidue ante oculos suos Deum sanctum cuncta superne intuentem, Deum pa-
trum suorum, qui ipsum ex lacu, & morte, ac fratrum insidijs, odioq. eripue-
rat: verumtamen cor ipsius continenter mœrebat atque dolebat ob sanctum
** al. constantiã.* patrem suum Iacob. Cernens vero Pentephres * conditionem iuuenis, magnãq.
prudentiam, & candorem atque probitatem eius; omnia quæ possidebat, per
Gen. 39. manus pulcherrimi Ioseph, tamquam veri sui filij, tradebat: planeq. ignorabat E
quid faceret Ioseph in cunctis rebus suis, ne verbo quidem tenus; solum autem
sciebat panem, quem comedebat tempore prandij: nouerat quippe fidelissimum
Ibid. esse Ioseph, eoq. magis, quòd expertus esset rem suam, cunctamq. substantiam
indies sub illius manibus augeri: gaudioq. magno afficiebantur serui & ancil-
Ibid. læ in cunctis bonis, quæ ab ipso quotidie fiebant. Porro domina ipsius, cum ad-
** al. decore.* spexisset Ioseph eximia pulchritudine atque * disciplina ornatum, corde vulne-
** al. coire.* rata est amore & furore satanico, vehementiq. cupidine * dormire cum eo opta-
bat;

A bat; honestissimumq. illum adolescentem, ac pudicitiæ fontem in lasciniæ atque impudicitiæ foueam impellere nitebatur, infinitas artes, diuersaq. ornamenta indesinenter excogitans, quibus illum decipere posset: singulisq. horis vestitum mutabat, & faciem stibio, fucisq. varijs pingebat, & crinibus aurum intertexebat, * nutibusq. satanicis ac subrisionibus turpibus inescare conabatur sanctos iusti oculos infelix aspis: credebat enim illa hisce se modis atque illecebris sancti iuuenis animũ facile illaquear posse. Cæterum Ioseph timore Dei vndiq; munitus, ne simplici quidem aspectu intuebatur in illam. Vbi vero ipsa animaduertit artes suas, & varios ornatus nihil apud iustum valere atque præstare, maiore concupiscentiæ ardore flagrabat; sollicitudineq. anxia, quid amplius cum eo agendum foret, ignorabat. Demum autem procacibus illum verbis ad opus

*al. inescatio-nibusq. inhonestis illaqueare studebat sancta iusti verba infelix illa aspis.

B ignominiosum atque illicitum inuitare cogitabat, simul obseruans tempus opportunum, quo in illum (tamquam aspis insaniens) impudicitiæ suæ virus effundere posset. impudentique vultu dicebat ad castissimũ Ioseph: Dormi mecum, nihil prorsus reformidans, atque audacter ad me accede, vt & ego affatim tua fruar pulchritudine, & tu vicissim formæ meæ venustate satieris. * Cubilia nobis ad id multa præsto sunt * & auxiliantur. In tua potestate est tota domus; nullusq. omnino ingredi ad nos audebit, neque quisquam audire vel impedire nostrum *opus poterit. Quòd si virum meum timeas, ego illum dato veneno perimam: quare * mecum congredere, meumq. desiderium adimple; valde enim concupiscentia tui vror. Ad hæc ille * lapidis adamantini instar, animo & corpore fortis atque inuictus perstitit, & in tanta procella haud quaquam mente succubuit:

Gen. 39.

*al. cubicula.

*χῶρα δίδοσιν

*al. secretum.

*al. ad me accede.

*al. animo & corpore cũ esset adamantinus, nequaquam in tātis fluctibus submersus est.

C sed timore Dei præseruatus, cuncta eius dicta lasciua ac facta repellebat, & qua decebat honestate atque modestia eam per sancta ac diuina verba a se arcebat, sic illi dicens: O mulier, nullo modo licet mihi istud tecum peragere peccatum, quæ domina mea es: nam Deum ego timeo. Ecce enim cuncta Dominus meus mihi tradidit, quæ & domi, & in agris possidet; neque est quidquam aliud, quod non sit sub manu ac potestate mea, præter te dominam meam: quare valde absurdum & iniquum foret, tantam dilectionem talis domini repudiare, qui me ita honorauit, ac carum habuit: & quomodo possem atque auderem eiusmodi scelus coram Deo cordium ac renum scrutatore, exequi? Hæc & similia sancta verba dicebat Ioseph singulis horis ad dominam suam, admonens, obsecrans, increpans, & reprehendens illam. At nihil diuinum admittebat auris, ac

IOSEPH. AD HERAM RESPONSIO.

Ibid.

Psalm. 7. 41. & Hier. 11. 17. 20.

D cor mulieris, instar aspidis obturantis aures suas: quinimo vehementiore adhuc libidinis flagrabat ardore, inani voluptate ac pessima concupiscentia quæ in ipsa vigebat, stimulata, obseruabatq. singulis momentis, vt tempus inueniret commodum, quo * impudice castissimum iuuenem violare posset. Cernens vero Ioseph, quòd mulier adeo impudenter atque immaniter feræ alicuius instar in ipsum, ad animum corpusq. eius corrumpendum, irrueret; leuauit oculos suos ad Deum patrum suorum, & assidue deprecabatur Altissimum, sic dicens: Deus Abraham, Isaac, & Iacob, Deus magne atque terribilis, a fera hac pessima libera me. Ecce enim ipse vides, Domine, huius mulieris insaniam: quo pacto me in occulto per opus nefarium occidere velit, vt vna secum in peccatis moriar, prorsusq. a Iacob patre meo separer. Liberasti me Domine, ab * iniquis fra-

*al. quo turpiter iustum violaret.

PRECATIO IOSEPH. AD DEVM.

Gen. 37.

E tribus meis, & ab iniusta nece eorum: libera nunc rursus me ab insaniente fera ista, ne operibus prauis alienus efficiar a patribus meis, qui vehementer pieq. dilexerunt te, Domine. Et longa ex imo pectore ducens suspiria, Iacob iterũ interpellabat cũ desiderio ac lacrymis, ita dicens: Ora pro me obsecro, pater mi Iacob, ex animo Deum: ora inquam, o pater; quoniam vehemens aduersum me insurrexit bellum, quod etiam a Deo separare me posset. Istud quippe mulieris bellũ longe formidabilius & * atrocius est, quàm mors, quam mihi fratres mei antea intentabant. Hæc siquidem mors, solum corpus poterat occidere: at illa animã

*al. ab internecione fratrũ meorum.

IOSEPH IMPLORAT PATREM ABSENTEM.

*al. periculosius.

a Deo ſeparat, perimitque. Noui equidem pater mi dulciſſime, quòd orationes A
tuæ pro me ad Deum ſanctum aſcenderint, ac propterea ex lacu mortis ereptus
ſum: quare & nunc denuo Deum altiſſimum exora, vt ab hac me fera liberet,
quæ filium tuum conatur perdere, cuique nec verecundia eſt in oculis, neque
rurſus timor Dei in corde: vt non, ſicuti ſinu tuo deſtitutus ſum corporaliter,
al. a tuo abaliener animo. ita etiam * ab animo alienus reddar. Ad fratres meos abieram, & ipſi tamquam
Gen. 37. feræ immanes, & lupi ſæuiſſimi effecti, me abs te, optime pater, auulſerunt; &
al. inter manus alienas. in Aegyptum in * manibus alienorum deductus ſum: & ecce iterum alia hic nunc
Gen. 37. 39. fera occurrit mihi. Fratres quidem in eremo occidere me volebant: at hæc in
al. optime. cubiculo diſcerpere me nititur. Deprecare, pater * ſanctiſſime, pro me filio tuo
al. ne anima moriar. Ioſeph: ne * coram Deo meo, & patribus moriar. Cum autem verbis dominæ ſuæ
Ioſeph obtemperare noluiſſet, (quæ illum ſingulis horis ad turpem concubitum B
Gen. 39. vrgebat, & quaſi aſpis immitis illi abſque vlla verecundia imminebat) obſeruauit
Ibid. illa tempus idoneum, quo eum in thalamo ſolum inueniret, ac ſic peccatum
al. cubiculo. cum eo expleret. Vbi autē iam illum in ſuo deprehendit * cubili, ſicut deſiderabat,
impudenter accedens; ipſum ad ſe conabatur attrahere, & nefarium cum eo ſce-
Ibid. lus perpetrare. At ille, nimiam illam mulieris cernens impudentiam, confeſtim
εἰς ἄμφοδον. curſu extra domum in * biuium exilijt, & ſicut aquila cum aucupes aſpexerit,
A SIMILI. expanſis alis, cæli ſublimitatem petit: ita etiam Ioſeph ex periculoſa hac venatione
profugit, ne omnino vel dictis vel factis læthiferum aliquod vulnus acciperet:
Gen. 39. propriòq; pallio in manibus illius relicto, cunctos diaboli laqueos conculcauit,
& ſe ijs explicuit. Cernens autem mulier illum ſic effugiſſe, obſtupuit,
καθαπλῆξαι. magnoq. dolore affecta eſt; ac iam de * plectendo iuſto cogitabat, per verba acer- C
biſſima, accuſare illum turpitudinis volens apud maritum ſuum; vt eo audito,
vir eius zelotypiæ furore accenſus, occideret Ioſeph; ſic enim ſecum reputans,
dicebat: Multo mihi melius fuerit, Ioſeph mori, vt vel ſic requiem conſequar:
non enim fero tantam in domo mea pulchritudinem per momenta intueri; cum
al. venuſtate, atq; ſcitia, &c. frui atque expleri eximia illa iuuenis * ſpecie, clam vel palam nequeam. Quare
vocatis ad ſe ſeruis & ancillis ſuis, dixit eis: Scitis quid in me admiſerit puer iſte
hebræus, quem conſtituit vir meus ſuper vniuerſam domum ſuam? Voluit
quippe omni abiecto pudore mecum congredi, neque ſuffecit illi auctoritas at-
que poteſtas totius domus meæ; quin & à viro meo ſeparare me conatus eſt.
al. ἐγκαλοῦσα. i. expoſtulans. arreptamq. Ioſeph tunicam, oſtendit viro ſuo, cum * probro, illi dicens: Ecce
Ibid. ipſe adduxiſti puerum iſtum hebræum, vt contumeliam inferret, illuderetq. D
mihi vxori tuæ. noſti tu mi Domine, quòd pudica ego ſim, ac proba; atque ideo
iſtud indicaui tibi. Quibus calumnijs auditis, vir eius ſubito credidit verbis vxo-
ris, rem ita ſe habere adſerentis: protinusq. ira percitus, iuſſit vinctum Ioſeph
Gen. 39. & Pſal. 104. detrudi in carcerem, maximas ei minas intentans, ac verborum illius, & Dei be-
nedictionum, quæ illi tum domi, tum in agris ſuis propter Ioſeph obuenerant,
prorſus immemor, neque rurſus crimen obiectum debita diligentia inquirens;
al. inuenit in eū illū ãc. tribulationē, apprehendemq. coniecit, dicens, &c. verum illico iniuſtam * aduerſus eum ſententiam pronunciauit, dicens: Ioſeph
in domum carceris mitti iubeo, nullaq. penitus requie frui. Cæterum benigniſ-
ſimus Deus Abraham, Iſaac, & Iacob, qui omnium hominum corda ſcrutatur,
Gen. 39. cum ipſo erat, præſtititq. illi miſericordiam in oculis præfecti carceris, vt liber
a vinculis in carcere degere, ac requie frui poſſet: numquam enim miſericors E
Deus noſter recedit ab eis, qui illū in corde perfecto timent. Poſt hæc, peccaue-
Gen. 40. runt Regi Pharaoni præpoſitus pincernarum, & præpoſitus piſtorum: iuſſitq.
al. vtrumque. * eos Rex iratus in carcerē conijci, ac in eo recludi: porro Ioſeph miniſtrabat ip-
ſis. Cum autem ambo ibi concluſi detinerentur, poſt aliquot dies conſpexerunt
quadam nocte pariter ſomnia, quid eis primo quoquo tempore obuenturū eſſet
Ibid. præſignificātia. Ioſeph vero ſanctus ſeruiebat eis, eoq; maxime quòd optimates
ἔντιμοι. ac * honorabiles illi eſſent. Cūq. pro ſolito, ad eos viſendos ingreſſus eſſet, reperit

cos ma-

A eos magno dolore affectos: erant enim ambo tristes, atque remissi propter somnia. Cernens autem eos Ioseph sic contristatos, caussam mœstitiæ atque afflictionis ipsorum sciscitatus est. Cui illi dixerunt: * Somnia vidimus, & ideo in *Gen.40.* moerore constituti sumus, quia non est, qui ea interpretari nobis possit. Ad quos ** al. ambo hodie somnia vidim⁹.* ipse ait: Istud quidem solius Dei est, indicare atque exponere somnia timentibus ipsum, & simul reserare significationem eorum, sicut ipse vult, cum futurorum sit præcognitor: at dicite mihi singuli somnia vestra, vt ea vobis per me Deus meus exponat, ac patefaciat. His auditis, pincernarum & pistorum præpositi *Ibid. Gen.40.* dixerunt somnia sua Ioseph, * sicut viderant ambo. Ioseph porro paucis verbis *al. quæ viderāt.* exposuit illis accuratissime omnia, quæ a Rege euentura eis erant, quemadmodum & reuera acciderunt: siquidem * pincernarum præfectū pristino suo honori, ** al vinariorū.*

B officioq. restituit; pistorum autem magistrū morti tradidit. Cumque pincernæ *Ibid.* * futura prædiceret, rogabat eum, dicens: Recordare mei coram Rege Pharaone, quando bene tibi fuerit; eique de me celeriter suggere, vt me hinc educat: ** al. obuentura ipsi bona. Ibid.* nihil † enim peccaui, neque mali quid egi, quia in domum carceris iniectus sum: *† al. innocens enim in hunc carcerem missus sum.* O semen electum, ac beatissimum, cur a mortali homine auxilium quæris; & omisso Deo, hominem interpellas? Et quidem plane in cunctis necessitatibus tuis, diuinum expertus es auxilium; vt etiam quando pudicitiæ * tuæ tunicam ** al. tuam castitatis tunicā;* intactam atque immaculatam conseruasti: cur ergo, o beate, iam despondes animum; cum Deus tibi regnum, & gloriam prouidere atque donare velit? Quanto autem fortius, tentationes toleras: tanto illustriores tibi victoriæ coronæ texuntur. Vt vero somniorum vtriusque adimpleretur * solutio, iuxta quod prædi- ** al. significatio atq. interpretatio*

C xerat Ioseph seruis Pharaonis; post triduum fecit conuiuium opiparum Rex Pharao *Ibid. Gen.40.* cunctis optimatibus suis, recordatusq. inter epulas est seruorum suorum, pistorum magistri, & pincernarum præpositi: de quibus sententiam ferens, hunc quidem in priorem suum locum ac gradum restituit, alterū vero morti tradidit. *Ibid.* Cum autem oblitus esset princeps * pincernarū interpretis sui Ioseph, planeq. ipsius non recordaretur amplius; post duos annos per Dei prouidentiā * somniauit ** ἀρχιοινοχόος. Gen. 41. * al. vidit.* Pharao somnia magna ac terribilia, quorum interpretatio omnē mentem atque intelligentiam cunctorum sapientum Aegypti, omniumq. magorum artem, subtilitatemq. transcendebat: vtrorumq. vero istorum vna erat * significatio, & vna ** σύγκρισις.* explicatio, sicut declarabat Ioseph. Expergefactus autem Pharao, accersendos curauit quoscumque sapientes ac magos; quibus cum somnia sua adnunciasset,

D vt ipsi ea liquide explanarent, nemo inter omnes inuentus est qui vim somniorum interpretari valuerit: quo enim pacto * potuissent incantatores & venefici, ** al. possent.* dæmonum opera vtentes, comprehendere aut edicere incerta & occulta mysteria cælestis Dei, sancti creatoris? Cernens igitur rex Pharao * obscuritatem & ** ἀσάφειαν.* ignorantiam ipsorum, magno animi dolore atque tristitia affectus est: verum pincernarum præpositus tunc secundum Dei voluntatem recordatus sancti Ioseph, nunciauit Regi omnia quæ de eo, ipsiusq. intelligentia ac sapientia, sciebat. De quo, cum Pharao audiret, gauisus est gaudio magno, eumq. protinus *Ibid. Gen.41.* magna diligentia ad se accersendum curat. Et cum ex carcere iam aduenisset, *Ibid. & Psal.104.* dixit illi Pharao coram cunctis optimatibus suis: Audiui de te, quòd vir sapiens sis ac prudens; & qui somnia obscura atque profunda conijcere & explicare va-

E leas. Respondit autem Ioseph regi Pharaoni: Dei solius, inquit, sunt † somniorum *Gen.41.* interpretationes, & absque Deo prorsus nequeunt explanari illa. Recensuit ergo somnia sua Pharao coram Ioseph, & cunctis magnatibus suis: confestimq. *† al. Indultoris sapientia Dei solius est explicare sōnia, &c.* facilem somniorum interpretationem ex ore Ioseph audiuit, velut ex ore Dei. *Ibid.* Obstupefactus * autem Pharao ad tantam adolescentis sapientiam, præstantissimumq. eius consilium, (consuluerat enim ipsi, vt virum vnum sapientem atque ** al. ista paullo aliter leguntur, vt in Schol.* intelligentem constitueret, qui frumenta Aegypti colligeret, futuram quippe *Gen. 41. & Psal.104.* ingentem famem, vt plurimas fruges haberent in tempus pressuræ reseruatas)

dixit

Ibidem. dixit ad illum: Teipſum hodie conſtituam ſuper omnem Aegyptum, qui tale A
mihi conſilium aperuiſti; & ad tui oris imperium Aegyptus, & tota domus mea
Ibid. diſponetur. Tunc induit illum byſſo & purpura, & aſcendere eum fecit ſuper
currum ſuum: cunctiq. magnates partim antecedebant currum, & partim cir-
cumdabant ipſum, ſimul pergentes, & maxime cum iam ex ore Pharaonis au-
** al. Putiphar.* diſſent, illum ſecundum Regem eſſe Aegypti. Videns porro * Pentephres, qui
Gen. 39. & Pſal. 104. Ioſeph antea in domum carceris miſerat, admirandum ſpectaculum, quòd ſe-
diſſet Ioſeph magna cum gloria in curru Pharaonis, vehementer timuit, ſenſimq.
ſe ex medio magnatum ſubducens, curſu in domum ſuam abijt, & iam intro-
greſſus, metu maximo aperire cœpit os ſuum, & ad vxorem dicere: Vidiſti, o
mulier, ſignum admirabile & inopinatum, ex quo tã ingens nobis timor obortus
eſt? Ioſeph enim ille quondam noſter ſeruus, iam dominus noſter, totiusq. Ae- B
** al. vehitur.* gypti effectus eſt: & ecce cum gloria* ſedet in curru Pharaonis, & tamquam rex
Gen. 41. ab omnibus honoratur: ego vero cum præ timore atque tremore ferre illius
nequirem aſpectum, paullarim me ſubduxi, clanculumq. diſceſſi. Quæ dum
**παρεθάῤῥυνεν al. melius ſperare ſuſſit.* vxor Pentephres audiret, illum * metu releuabat, ſic ad eum dicens: Notum ſit
tibi hodie peccatum meum, quod ego commiſi: ego quippe ſum, quæ pulcher-
Gen. 39. rimum Ioſeph, caſtiſſimumq. illum adamaui: & cum per ſingula momenta
** al. dormire. al. vt frui illo poſſem.* multis blanditijs, varijsq. ornamentis illi callide inſidiarer, vt * congredi cum eo
poſſem, & pulchritudine decoris ac præcellentis formæ ipſius ſatiari; neque
prorſus optato meo fine potiri quirem, aut vllatenus efficere vt vel verbo ſuam
pudicitiam proderet; vi tandem illum tenere conabar, vt me vel modice tolera-
Ibidem. ret: verum ipſe dimiſſo in manibus meis pallio, aufugit. ego enim eram, quæ C
vim illi inferre cogitaueram, quando tibi pallium eius oſtendi. Ecce igitur ego
ſum, quæ regnum ipſi, maximamq. gloriam acquiſiui: nam ſi non ita ego Io-
Ibid. ſeph adamaſſem, in domũ carceris coniectus non fuiſſet: quin & gratias habere
mihi debet, quæ gloriæ ipſius cauſſa fui. Iuſtus, & pius, ac ſanctus eſt Ioſeph;
qui etiam calumniam immerito paſſus, nemini patefecit. Exurge igitur, ac
vade gaudens, eumq. vna cum alijs magnatibus ſecurus adora. Surgens itaque
** al. Putiphar.* * Pentephres, ſtudioſe abijt, & ſanctum Ioſeph reuerenter cum omnibus prima-
Gen. 42. 43. tibus adorauit. Inter hæc autem omnia, impletis iam ſeptem annis fertilitatis
Gen. 42. & Actor. 7. illius maximæ, inualuit fames in vniuerſa terra Chanaan, triſtisq. erat Iacob
cum filijs ſuis. Audiens autem, in Aegypto fruges eſſe in magna abundantia, di-
xit ad filios ſuos: Ecce audiui, plurimum frumenti in Aegypto reperiri; pergi- D
te igitur illuc, & coëmite nobis, ne omnes fame moriamur. Acceptis ergo man-
** al. decem filij Iacob.* datis patris, * filij Iacob deſcenderunt in Aegyptum, vt alimenta ſibi compara-
** al. vt triticũ.* rent: quò cum iam perueniſſent, acceſſerunt ad Ioſeph cum reliquis, vt * cibos
emerent; non autem agnoſcebant eum, quòd frater ipſorum eſſet. Vt vero aſpe-
** al. non agnouerunt ipſum.* xit Ioſeph fratres ſuos, illico agnouit illos omnes: illi autem * non intellexerunt.
Gen. 42. Confeſtim autem Ioſeph dixit quaſi fremens: Hi decẽ viri, exploratores ſunt peſ-
ſimi, & ideo venerunt in Aegyptum: quare comprehendite illos, & caute vinctos
tenete; ad explorandam enim terram, huc venerunt. Quod cum illi cernerent,
contremuerunt, & maximo cum metu reſponderunt ei, dicentes: Abſit hoc a
Ibid. nobis, Domine: omnes quippe fratres vnanimes ſumus, filijq. dilecti vnius
Patris iuſti viri. Duodecim eramus omnes numero, & vnus quidem ex his pul- E
Gẽ. 37. 42. 44. cherrimus & dilectiſſimus patri ſuo, a fera peſſima interemptus eſt, lugetq. ip-
ſum pater in hanc vſque horam: Alius autem frater cum patre noſtro eſt in
Gen. 42. terra Chanaan, relictus in ſolatium illius. Reſponditq. ipſis Ioſeph cum ira-
cundia, dicens: Quandoquidem ego Deum ſanctum timeo, & colo, hoc vobis
indulgeo; ſumite igitur eſcas, & celeriter ad patrem veſtrum pergite, ſi veri-
Ibid. dici ſitis; ac fratrem veſtrum, quem iuniorem dicitis, huc ad me adducite: &
ſic tandem credam vobis. Sumentes ergo frumentum, ad patrem ſuum in
terram

A terram Chanaan mœsti abierunt, adnunciaruntq. ei suspiciones pessimas, & iracundiam viri, domini Aegypti. Contristatus autem valde hac illorum relatione est pater, dixitq. suspirans ac ingemiscens ad eos: Cur istud fecistis? cur Domino Aegypti, vos alium adhuc fratrem hic habere, dixistis? Qui respondentes ei dixerunt: Ipse interrogauit nos, & nostram cognationem accuratissime nosse voluit. Atq. ad eos Iacob: Moriar potius, quàm Beniamin ex meo tollatis sinu. Fame autem inualescente atque vrgente, dixit rursum eis Iacob: Si ego filijs ex Rachel orbatus sum, & dilectissimis liberis meis priuatus, sicut dicitis,* omniaq. ista repente in me mala completa sunt; exurgentes, tollite munera in manibus vestris, & pergite simul cum fratre vestro. Feceruntq. sicut præceperat eis Iacob: & cum iam in Aegyptum peruenissent, cum timore atque tre-

Gen. 42. — *Ibid.* — *Gen. 43.* — *vulg. & in me hæc omnia mala reciderunt.

B more magno omnes coram Ioseph* adorauerunt. Qui vt conspexit fratrem suum Beniamin magno cum metu atque pauore adstantem, commota sunt viscera eius propter* ipsum valde, cupiebatq. hunc fratrem suum complecti, ac deosculari; & interrogabat illum summo amoris affectu, dicens: Viuit pater tuus? Qui respondit: Viuit seruus tuus, pater noster. Dicit ei denuo: Numquid adhuc Ioseph habet in corde suo? Cui ille: plane, inquit, illum fixum in corde suo retinet, flagratq. amore ac desiderio ipsius. Cum autem amplecti illum nequiret, vel vltra interrogare; ingressus in suum cubiculum, copiosas profudit lacrymas. Qua enim hora suum cōspexit fratrem, illico bonæ senectutis Iacob patris sui recordatus est. dicebatq. cum lacrymis, plorans: Beati qui vident sanctam senectutis tuæ effigiem,* optime pater. Neque enim, vt arbitror, totum meum

*al. prociderūt. — *Ibidem.* — *al. super ipsū. — *Ibid.* — *Ibid.* — *al. dulcissime.

C regnum, omnisq. gloria mea comparari potest senectuti tuæ, o nimium Deo dilecte. optabam ex ore Beniamin intelligere, an me in corde haberes, ac me diligeres, sicut & ego te: atque ideo fratres meos* astu coēgi secum adducere fratrem meum Beniamin. Non enim illis credidi referentibus mihi de te, quòd patrem haberent, &* iuniorem fratrem: sed opinabar illos inuidia ductos, etiam dilectissimum filium tuum minorem Beniamin interemisse, atque in maiorem mœstitiam animum tuum coniecisse; quemadmodum & me, improbæ voluntatis suæ proposito occiderunt. Oderant enim nos duos, quòd vterini essemus, ego & Beniamin. Noui pater, te nostri gratia vehementer angi, ac sollicitum esse; & nunc quidem vel maxime affligi senectutem tuam, propter Beniamin fratrem meum: maximoq. & ego dolore afficior, dum considero tuam anxie-

* al. arte. — *al. minimum.

D tatem, neminemq. nostrum tuæ modo senectuti adsistere. Non tibi sufficiebât luctus* meus prior: sed & alius super alium dolor adiectus est, o Pater. Ego suspiriorum tuorum, atque dolorum caussa sum & auctor. Dure nimis ac seuere egi, dum Beniamin ad me adducendum curaui: verum sermo, atque memoria quæ mihi est de te, istud me facere coegit, dum addiscere cuperem, an vere adhuc viueres, dulcissime pater. Quis dabit mihi rursus tuam sanctam* faciem cernere, & ad satietatem intendere in angelicam imaginem tuam? Deinde cum amarissime, copiosissimeq. in cubiculo fleuisset, lota iterum facie egreditur hilaris, omnesq. pariter in domum suam introduci iubet, vt simul cum ipso cibum sumerent. Audite porro, fratres, sagacitatem atque prudentiam Ioseph: quo pacto occulte illos vndique in timorem impellat. Illos enim iubet accumbere,

* al. luctus de me prior: sed adhuc alius tibi Pater, accessit. — *al. effigiem intueri, & angelico aspectu tuo satiari? — *Ibid. Gen. 43.*

E singulos nominatim appellans, & per ordinem † sicut fuerant geniti, constituens: vtebaturq. pro quolibet, quadam quasi diuinationis forma, in scypho quem tenebat.* scyphus autem ille, poculum erat argenteum, quod sua tenens ipse manu, atque in læuam transferens, dexteræ manus suæ digito pulsabat: cumq. scyphus pulsaretur, magnum edebat sonitum in auribus omnium adstantium in domo. Semel itaque pulsans, ait: † Horum omnium primus Ruben est, ipse primus in honore discumbat. Pulsans autem iterum, secundi nomen

† al. secundum iura ætatis suæ, vt in edit. 70. — * κόνδυ. — SCYPHI RATIO, ET VSVS. — † al. Quia Ruben primogenitus est, ipse quoque primus ante alios accūbat, &c.

men designauit, dicens: Symeon secundus natu est, ipse quoque secundo accumbat loco. Tertio rursus pulsans, ac tinnitum digito exprimens, Leui, inquit, suo ordine accumbat, & tertio honoretur loco. Sicq. omnes accumbere iussit, nomine singulos per ordinem, sicut geniti fuerant, vocans: quamobrem eos in stuporem rapuit, maioriq. timore affecit, adeo vt ipsum omnia nosse existimarent, dicerentq. inter sese: Putasne eum ex scypho cognouisse, nos antea A

Gen. 37. sibi esse mentitos, dum a fera pessima Ioseph diceremus esse occisum? maximisque ideo cogitationum fluctibus agitabantur. Vt vero hanc eorum suspicionem

Gen. 43. tolleret, ex propria mensa partes ipsis dedit; ampliooremq. fratri suo Beniamin portionem, & quidem maiorem decuplo, quàm cæteris tradidit. Istud porro

** al. edixit.* fecit Ioseph fratribus suis, & ex scypho * ostendit singulorum nomina: vt nimi-

Gen. 44. rum, crimen eorum augeret. Tuncq. iussit dispensatori suo, vt frumentum in B

** al. in sacco,* copia daret ipsis absque pretio, & in * marsupio Beniamin clam scyphum deponeret, eosq. gaudentes quàmprimum a se dimitteret. Qui cum haud longe a ciuitate iam hilares discessissent, illos cursu insecutus dispensator ipsius Ioseph, duris verbis coarguere cœpit, & contumeliose insectari, minasq. intentare, fures ipsos appellans, & collati sibi honoris indignos. Cui respondentes Ioseph fratres,

Ibidem. dixerunt: Aurum quoque quod prius in marsupijs nostris inuenimus, iterum Domino nostro retulimus: nunc autem scyphum Domini tui, quomodo furati

**al. marsupia.* essemus? Absit id a nobis. Ille vero ad eos: * Saccos (inquit) vestros deponite,

**al. saccos.* vt perscruter illos. Festinatoq. deponentes ex iumentis * marsupia, inuentus est

**al. marsupio.* scyphus in * sacco Beniamin. Quod illi cernentes, sciderunt vestimenta sua; cœperuntq. singuli eorum varijs minis, & probris, atque iniurijs onerare Beniamin: C neque vero ipsum solum, sed etiam Rachel simul, & Ioseph cum patre insimu-

Gen. 37. labant, dicentes: Vos scandalum extitistis patri * vestro, tu, & Ioseph, filij Ra-

** al. nostro.* chel. Ioseph quippe regnare super nos volebat, ideoq. merito a fera deuoratus est. Tu vero rursus frater ipsius, in ignominia & probro nos constituisti. Non-

Gen. 31. ne vos estis filij Rachel, quæ cum patris sui idola furata esset, se illa furatam negauit? Extollensq. vocem suam Beniamin cum suspirijs, ac lacrymis, plene satisfacere singulis eorum incepit, ac dicere: Ecce Deus ipse patrum nostrorum

** al. ipsi bene placuit.* nouit, qui assumpsit Rachel, sicut * ipse voluit: qui mortem pulcherrimi Ioseph

**al. sicut dixit, qui cuncta intuetur.* minime ignorat: qui seruat ac confirmat Iacob consolationibus in separatione Ioseph, ipsumq. modo consolatur inuisibiliter; sicut * nouit, qui videt omnia no-

Psal. 7. & Hier. 11. 17. 20 stra, quique scrutatur corda & renes: ipse (inquam) scit, quòd nequaquam D scyphum hunc furatus sim, vt dicitis; neque enim tale quid vmquam de eo cogitaui: ita videam sanctam, venerandamq. patris Iacob canitiem, vt cum gaudio sancta ipsius osculer genua, vt scyphum istum minime sum furatus. Hei

Gen. 37. mihi, hei mihi, o Rachel: quid accidit filijs tuis? Ioseph pulcherrimus, a fera

** al interfectus est.* (vt aiunt) * consumptus est: ecce rursus ego, o mater, fur repente, cum nesciam, effectus sum; & quomodo in terra aliena seruus detinear, ignoro. Ioseph in eremo cũ deuoraretur a bestia, clamauit, vt inueniret qui ipsum adiuuaret ac liberaret, & non reperit. Ecce ego rursus, o benigna mater, fratribus meis satisfacere conor: & non est qui me audiat, credatq. mihi filio tuo. Assumpto itaque Beniamin, reuersi sunt in ciuitatem ad Ioseph, non habentes quod super eo respondere possent. Respondens autem Ioseph, quasi ira concitatus, E

** al. recordatio ac compẽsatio?* dixit eis: Istane est beneficiorum meorũ * remuneratio? Ideone honoraui vos, vt mihi scyphum meum, in quo vaticinari soleo, auferretis? Numquid dixi vobis: non estis pacifici, sed exploratores? Propter timorem Dei, hoc tamen ego agã

** al. seruũ meũ esse iubeo: vos autem salui hinc abite.* vobiscum: Eum, qui furatus meum est scyphum, in * seruum mihi vendico: vos autem cum salute hinc abite. Accedensq. vnus ex eis Iudas nomine, genu posito orabat ipsum, dicens: Ne, obsecro, irascaris domine, si loquar. Ipse nos interrogasti

A terrogasti seruos tuos, dicens: Habetis ne patrem, aut fratrem? diximusq. tibi domino nostro: Est nobis pater seruus tuus, duos filios habens, quos summopere super omnes nos diligit: & alterum quidem ex his fera pessima in montibus discerpsit, lugetq. ipsum singulis horis pater meus, & in dolore ac gemitu hucusque perseuerat; atque adeo, vt † terra (fere dixerim) ad vocem eius lugere videatur: alterum vero eorum secum domi semper detinet pro sua consolatione, loco prioris filij. At nunc, vt iussisti, adduximus fratrem hunc nostrum, & comperti sumus serui tui in grauissima iniquitate, atque animi angustia. Supplico autem, vt ego seruus tibi sim, pro puero isto; modò puer cum fratribus abeat, redeatq. ad patrem. Nam ipsum ego a patre nostro suscepi, & absque eo ad patrem remeare non possum, ne amarissimam patris mei mortem conspiciam. Gen. 44. Gen. 37. † al. ut fere terram ipsam ad voces ipsius lugere dixerim: alterum autem secum domi citeriter detinet in solatium sibi, &c.

B Cum porro audisset Ioseph commiseranda verba Iudæ, cerneretq. ipsos omnes quasi dedecoratos adsistentes; videret item Beniamin, scissa tunica sua cum fletu ac planctu procidentem adstantium genibus, vt ipsi Ioseph pro se exorarent, eumq. cum fratribus ad patrem * descendere fineret: ad ista supra modū plane turbatus est, commotisq. visceribus suis, subito omnes adstantes iussit abscedere. Quibus iam inde digredientibus, extollens vocem suam cum gemitu Ioseph, dixit cum libertate ad eos * idiomate hebraico: Ego sum Ioseph frater vester: non sum consumptus a bestia, vt modo dicebatis. Ego sum, qui nudus à vobis in lacum sum proiectus. Ego sum, quem vos Ismaelitis vendidistis: qui dum omnium vestrum genibus atque vestigijs prouoluerer, nemo ex vobis tunc erat, qui mei in eiusmodi pressura misereretur: verum vt immanes & feræ bestiæ * al. redire. Gen. 45. * τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ. Gen. 37. Ibid.

C in me irruistis, meque perperam & indigne tractastis. Cæterum fratres mei, nemo vestrum timore commoueatur: sed potius gaudete & exultate mecum, quia ego iam regno. Et quemadmodum prius nostro dixistis patri, quòd ego in montibus a fera pessima occisus, & deuoratus essem: ita nunc rursus abeuntes læti renunciate eidem, dicentes: Ioseph filius * tuus viuit, & ecce sedet in curru † regni, sceptrum manu sua tenens Regis Aegypti. Cum autem vocem Ioseph audissent fratres ipsius, præ timore atque tremore manserunt velut mortui, cogitantes intra sese quantis eum affecissent malis atque iniurijs, immittentes ipsum in lacum, ac postea vendentes. Accedensq. ad eos Ioseph, verus * sanctæ propaginis Iacob palmes, magno amoris affectu osculabatur singulos ipsorum, absque vlla prioris iniuriæ recordatione, sicut ipsum decebat: eosq. tum donis, Ibidem. al. frater noster. † al. in curru regni Aegypti, sceptrum manu tenens regni. Gen. 37. * al. verè germen Iacob. Gen. 45.

D tum honoribus valde lætos effecit, magnoq. cum gaudio cunctos ad Iacob patrem suum remisit, dicens ipsis: Nolite contendere omnino in via; at potius festinanter pergite ad patrem nostrum, & dicite ipsi: Hæc dicit Ioseph filius tuus: Fecit me Deus regem totius Aegypti: veni pater cum gaudio, & vide filium tuum. Accede pater in lætitia cordis tui, vt angelicam venerandæ senectutis tuæ faciem adspiciam. Et abeuntes cum festinatione, renunciarunt Iacob omnia verba Ioseph, quæ ipsis mandauerat. Iacob vero, vt audiuit * nominari Ioseph, suspirauit amare; & illacrymans ait cum dolore ad eos: Quamobrem vos iterum conturbatis spiritum meum, vt denuo memoria recolam effigiem pulcherrimi, & dulcissimi filij mei Ioseph; dolorisq. flammam, quam pene extinctam in corde meo sensi, rursum vultis accendere? Et accedens Beniamin, oscu- Ibidem. Ibid. * al. nomen.

E latus est ipsius genua, & mentum, dicens: Vera sunt ista, quæ audisti, pater optime, atque honestissime. * ostenderuntq. ei omnia, quæ a Ioseph missa fuerant. Et tunc credidit verbis Beniamin: surgensq. cum tota domo, festinus, ac gaudens * descendit in Aegyptum, ad Ioseph filium suum. Vt vero audiuit Ioseph aduenisse patrem suum Iacob, processit extra ciuitatem vna cum magnatibus Pharaonis; magnoq. * decore ac gloria illic occurrit ipsi. Cum autem iam conspexisset Iacob filium suum Ioseph, cecidit super collum eius, magno cum affe- * al. V. C. ostenditque. * al. perrexit. Gen. 46. * al. honore.

ctu, &

Gen. 46. ctu, & gemitu dicens ad ipsum: Iam nunc lœtus moriar, ex quo faciem tuam A intuitus sum, dulcissime fili: adhuc enim tu vere viuis. Et* glorificarunt ambo Deum. Quare & nos super hisce omnibus, gloriam referamus Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc, & semper, & in secula seculorum. AMEN.

* al. Et fleuerunt ambo pariter, glorificarunq. Deum.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Plura ad historiam Patriarchæ Ioseph pertinentia qui volet, in varijs apud S. Ioannem Chrysostomum homilijs reperiet, videlic. in caput Genes. 37. homil. 61. & homil. 62. in cap. Gen. 39. ac homil. 63. in cap. Gen. 42. & in cap. 42. homil. 64. quæ incipit: Vultis vt & hodie historiam Ioseph tractemus, *&c. item homil. 65. in cap. Gen. 46. quæ inchoatur:* Vidistis ex his, quæ heri dicta sunt, dilectionem Ioseph, & inexplicabilem clementiam, quam erga fratres suos declarauit, *&c. necnon Serm. eiusdem, de Ioseph a fratribus vendito. cuius initium est:* Filij autem Iacob pascebant oues patris sui in Sychem, *&c. Cui succedit eodem tom. 1. & alius eiusdem Sermo de continentia Ioseph, qui incipit:* Mihi quidem semper vtilissimus videtur sermo, *&c. Cuius quoque historia tangitur a Chrysostomo in libro 2. de prouidentia Dei, tomo quinto, ac alibi sparsim sæpius. repeiturq. etiam alius eiusdem Chrysostomi Sermo græce in Vatic. de Ioseph, & castitate, & in Aegyptiam, lectu dignissimus, sed nondum quod constet latine editus. item Basilij Episcopi Seleuciæ Sermo elegãs in eumdem Ioseph. De quo, & inter Latinos videre licet S. Ambrosium Episcop. in libro de Ioseph Patriarcha, ac præsertim cap. 1. vbi habetur:* Sanctorum vita cæteris norma viuendi est, *&c. & S. Augustin. in Sermone, qui primus est, Sabbato post secundam Dominicam in quadragesima. necnon S. Fulgentiũ Episcop. in Serm. de Ioseph. vbi exorditur:* Omnes præclari sunt qui Dei mysterium gerunt; sed illi potissimum clariores, qui venturum prædicauerunt Christum: sed inter omnes magnificentior Ioseph, quòd claritatis eius imaginem, & passionem plena figuratione demonstrat, *&c.*] *De cuius quoque vita, agit S. Gregorius Papa Magnus in Ezechiel. lib. 2. homil. 22. vbi habet: Ecce dum loquor, Ioseph animum pulsat, &c. vbi pulchram Ioseph historiæ expositionem adducit. Et S. Isidorus Episcopus Hispalen. in lib. de Patribus vet. testam. vbi sic de eo narrare incipit:* Ioseph princeps Aegypti, filius Iacob, ex Rachel ortus in terra Chanaan, *&c. ac S. Zeno Episcopus Veronen. lib. 1. Serm. 7. sic de eo scribens:* Ioseph hebræus adolescens, clarus genere, clarior pulchritudine, morum quoque clarissimus probitate: fuit inter filios Iacob ætate minor, sed spiritu maior, *&c.*] *& S. Bernardus in homil. 2. super Missus est. de eod. alijq. plures. Sed de eo hic omnium copiosissime atque plenissime noster scripsit S. Ephræm, & accurratissime sanctam historiã Genesis persequitur atque explanat; & nonnulla quæ ibi prætermissa videntur, inter alia recenset, nimirũ, quomodo beatus adolescens in via Hippodromi captiuus transiens, super matris Rachelis tumulum amarissime fleuit, ac pleraque alia; de quibus ex progressu historiæ, ac huius sui pulcherrimi Sermonis legenti ac conferenti melius constabit: quin & haud pauca, quæ paullo ibi obscurius referuntur, hic apertius enarrat, exprimitque, sicut suis quoque locis patebit.* B C D

SANCTI PATRIS nostri Ephræm Syri, de laudibus Ioseph Patriarchæ.] *Hic Titulus siue inscriptio Sermonis, variat in alijs atque alijs græcis mss. nam in vno atque altero Vatic. habetur:* Beati Patris nostri Ephræm Sermo, in Venditionem pulcherrimi Ioseph. *vt etiam est in MS. Cryptafer. ac alijs. at in antiquo Cretensi siue Cãdiano Cod. hic reperitur:* Eiusdem oratio Encomiastica in pulcherrimum Ioseph. *Et al.* Eiusdem S. Patris Ephræm Encomium, in Patriarcham Ioseph. *sive, vt reperitur alibi:* Eiusdem S. Patris Ephræm Sermo in laudationem castissimi Ioseph Patriarchæ.] *Quas lectionum varietates ex varijs Codicibus adducere hic visum est, vt Lector delectum habeat: e quibus interim eam, quam in pluribus inuenimus, hic reposuimus.*

Cum autem in Aegypto regnaret Ioseph accepta auctoritate aduersum inimicos suos, adducuntur sponte fratres coram tribunali ac solio eius, quem morti addixerant, *&c.*] *Vbi alia paullo aliter sic se hic habet lectio:* Cum vero in Aegypto iam Ioseph regnaret, & potestatem super inimicos accepisset, ecce adducuntur fratres ipsius ante solium eius, qui antea ab eis in mortem venditus fuerat; & eum timore procidunt, adorantq. coram eo, quem regnare super ipsos noluerant, *&c.*] *fitque adlusio partim ad Genes. 42. 43. 44. 45. & partim ad caput Genes. 37. vbi a fratribus venditus, & in mortem traditus legitur, odijq. in eum caussa exprimitur; & quo pacto fratres, ipsum super eos regnare noluerint, indicatur.* E

Cum autem indecentiã quædam in fratribus suis animaduerteret, patri renunciauit: reuera enim virtus ab iniquitate semper dissentit, neque cum illa conuenire potest, *&c.*] *Vbi in alio Cod. ad verbum magis sic:* Cum autem in fratribus suis nequitiam atque iniquitatem deprehenderet, modice illam adnunciauit patri, *&c. adlusio porro fit ad illud Genes. 37.*

accusa-

A accusauitq. fratres suos apud patrem crimine pessimo, *&c.] vbi tamen in edit. 70. legitur, κατήνεγκαν .i. detulerunt, scilic. ipsi fratres Ioseph, &c. sicut etiam in hunc locum Chrysostomus, & Theodoritus. at Syrus, & hebræus hic pro (κατήνεγκαν) legunt κατήνεγκεν, id est, Ioseph criminatus est fratres apud patrem, tamquam non modestos, neque bene compositos: quare etiam ab illis odio habebatur, &c. consentitq. in hac lectione Symmachus, Aquila, & hoc loco Ephræm. de quibus plura in Schol. edit. 70.*

Postea vbi habetur: Illis autem iter facientibus, accidit vt inciderent in via in locum Hippodromi, vbi sepultura est Rachel: illic enim mortua erat, cum rediret Iacob ex Mesopotamia, *&c.] alia sic habet lectio: Ismaelitis vero iter prosequentibus, contigit vt occurrerent ac devenirent in locum Hippodromi, vbi sepulta est Rachel, &c.] fit autem adlusio ad Genes. 35. vbi iuxta 70. reperitur: Mortua est autem Rachel, & sepulta est in via Hippodromi Ephrata: hæc est Bethleem, &c. ac Genes. 48. vbi est: Ego autem, quando veni de Mesopotamia Syriæ, mortua est Rachel mater tua in terra Chanaan, appropinquante me ad Hippodromum Chabratha terræ, ad veniendum in Ephrata;*
B *& defodi eam in via hippodromi: hæc est Bethleem, &c.] vt legitur ibi in edit. 70. licet paullo aliter sit in vulg. vbi neque Hippodromi fit mentio. De quo etiam sepulturæ loco, non multo post hic agit Auctor, vbi habet:* Cur adeo fles, & lacrymis mades? graui quippe mœrore angeris, ex quo sepulchrum istud, cum esses in via Hippodromi huius, vidisti, *&c.] siue vt alia ibi habet lectio:* Quid ita grauiter lacrymaris atque contristaris, ex quo sepulturæ locum vidisti, cum esses in via Hippodromi huius: *&c.] Vbi notandū porro occurrit, plura hic ab Auctore exprimi, quàm in sacra Genes. historia referri videantur: cuiusmodi inter alia sunt, quomodo beatus Ioseph adolescens in uia Hippodromi captiuus ductus, super matris Rachelis tumulū ceciderit, atque ita amare fleuerit, &c. nam quæ diuinus ibi Scriptor de planctu Ioseph super sepulchrum matris facto reticuit, hic ab Auctore minime omittuntur; sicut & in plerisq. alys considerare apud eum licebit postea.*

Cæterum Ismaelitæ assumentes Ioseph, magno cum studio deduxerunt in Aegyptum: ipsisq. per medium ciuitatis prætereuntibus, ecce illis Pentephres quamprimum occurrit, qui dato eis pretio quantum voluerant, coëmit ab ipsis Ioseph, *&c.] ubi adlusio partim fieri videtur ad verba Genes. 37. in fine cap. vbi in vulg. sic:*
C Et illo perseuerante in fletu, Madianitæ vendiderunt Ioseph in Aegypto Phutiphari eunucho Pharaonis magistro militum.] *siue vt est in edit. 70.* Madianæi autem vendiderunt Ioseph in Aegypto, Petephræ spadoni Pharaonis archimagiro.] *& partim hic Auctor respexit ad illa, quæ sunt in principio cap. Gen. 39. in hæc uerba:* Igitur Ioseph ductus est in Aegyptū, emitq. eum Phutiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus sui, vir Aegyptius de manu Ismaelitarum, a quibus perductus erat, *&c. vt ibi legitur in vulg. at apud 70. paullo aliter sic:* Ioseph autem depositus est in Aegyptum; & acquisiuit eum Petephres eunuchus Pharaonis archimagirus vir Aegyptius de manibus Ismaelitarum, qui deduxerunt eum illuc, *&c.] vbi varietas quoque lectionis considcranda, & maxime in voc. (Pentephres) quomodo nunc Phutiphar, nunc Petephres, & nunc Pentephres (vt hic apud Auctorem, ac alibi) legatur: de quo plura in Scholijs edit. 70.*

Postea vbi habetur: Cernens porro Pentephres conditionem iuuenis, omnia quæ possidebat, per manus pulcherrimi Ioseph, tamquam veri sui filij, tradebat, *&c.] alia lectio habet:*
D Considerans autem dominus ipsius constantiam iuuenis, ac grauitatem morum, summamq. disciplinam; omnia quæ possidebat, per manus suas pulcherrimo Ioseph, tamquā carissimo filio tradidit, *&c.] sed magis hic placet (διὰ χειρὸς siue χειρῶν τοῦ περικαλλοῦς Ιωσὴφ) i.* per manū, siue per manus pulcherrimi Ioseph, tamquam carissimi filij, *&c.) vt est in priore, quæ etiā lectio conformior videtur Scripturæ, quæ est Genes. 39. vbi est:* Et constituit eum super domū suam; & omnia, quæcumque sibi erant, dedit per manum Ioseph, *&c. ac paullo post:* Et commisit omnia, quæcumque sibi erant, in manus Ioseph: neque cognoscebat quidquam eorū, quæ circa se erant, præter panem, quem ipse edebat, *&c. ita ibi iuxta 70. ad quem haud dubie locum, hic respexit Auctor: licet tamen in vulg. paullo ibi legatur aliter.*

Porro domina ipsius cum adspexisset Ioseph eximia pulchritudine ornatum, corde vulnerata est amore & furore satanico, *&c. ac paullo ibidē post:* Singulisq. horis vestitum mutabat, & faciem stibio, fucisq. varijs pingebat, *&c.] Ista, de varijs lasciuæ mulieris insidys, ac machinamentis, fallacijs, atque artificijs Satanicis, quibus pulcherrimum ac castissimum Ioseph inescare, & ad turpem sui amorem pertrahere conabatur, hic adducit, amplificatq. Auctor: vt a similibus immun-*
E *ditiæ baratris, improbisq. mulieribus, sauere sibi, exemplo castissimi Ioseph, discant homines; cunctaq. pericula euitent, ac curā semper salutis suæ habere satagant, &c. Quòd porro hic dicit eam stibio, fucisq. varijs faciem depinxisse, magis ad ostendendā procacitatem & lasciuum animum impudicæ atque inhonestæ mulieris facit. Est enim stibium, siue stibi, quod & στίμμι, & πλατυόφθαλμον appellatur, quo ad venustandam faciem, sed potissimum oculos vtebantur. nam eius vis præcipua est circa oculos quos dilatat, quorumq. etiam fluxiones, exulcerationesq. inhibere solet. vnde factū est, vt & græci illud (πλατυόφθαλμον) nuncuparint, ab oculorum nimirum dilatatione. quomodo & Hieremias Propheta eo vsus videtur vocabulo, vbi dixit:* Cum pinxeris stibio oculos tuos, frustra componeris, *&c. ac apud 70.* Si vnxeris stibio oculos tuos, in vanum pulchritudo tua. *Ita Hierem. cap. 4. & S. Hieronymus ad*

Furiam, vbi ait : Non habuit crispantes mitras, nec stridentes calceos, nec orbes stibio fuli- A
ginatos, &c.] *De quo, etiam lege S. Chrysostomum in Epistola 8. ad Olympiam, non longe a fine, to-
mo 5. necnon Pedacium Diosc. cap. 90. lib. 5. & Plinium in hist. mundi. ac alios alibi. Refertur tamen
etiam ad faciem illo indecenter depingi solitam, vt hic, & alibi apud S. Ephræm; ac apud S. Hierony-
mum, qui de stibio faciei alibi sic loquitur* : Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum
purpurisso, & cerussa, & stibio sæpe depinxi, &c.] *ita ille ad Eustochium virg. in Epitaphio Pau-
læ matris, epist. 27. ante med. ac alibi. De quo etiam, ac in illius detestationē, videre licebit quæ addu-
cūtur a nostro Auctore supra, in Sermone de Compunctione animi, in hæc verba* : Detestare varia tin-
cturarum genera, stibia quoque, ac venustates, &c. *Sermo hic supra, hoc eodem tertio Tomo in-
ter morales habetur, incipitque* ; Venite dilectissimi : Venite patres, & fratres mei, &c. *de qui-
bus, & illic in nostris Scholijs.*

Ioseph autē nimiam illam mulieris cernens impudentiam, confestim cursu extra domū
in biuium exilijt; proprioq. pallio in manibus eius relicto, cunctos diaboli laqueos concul-
cauit, & se ijs explicuit, &c.] *vbi alia lectio habet* : Ille vero nimiam mulieris admiratus in- B
uerecundiam, illico extra domum cursu prosilijt, atque effugit, &c. *absque illo* (εἰς τὴν ἄμφο-
δον ἐξιόντων, *siue* ἐξεπήδησεν, *id est, in biuium exilijt, &c.) quod & in loco Genes. 39. ad quem hic sit ad-
lusio, deest, vbi apud 70. sic habetur* : Et attraxit eum vestimentis, dicens : Dormi mecum. Et
relinquens vestimenta sua in manibus eius, fugit, & exiuit foras, &c.) *at in vulg. paullo aliter
sic* : Accidit autem quadam die, vt intraret Ioseph domum, & operis quippiam absque ar-
bitris faceret : Et illa, apprehensa lacinia vestimenti eius, diceret : Dormi mecum. Qui
relicto in manu eius pallio, fugit, & egressus est foras, &c.] *vbi quoque illud* (εἰς τὴν ἄμφοδον. *i.
in biuium) deest, quod tamen hic in duplici Vaticano antiq. græc. MS. apud Ephræm reperitur, vt verisi-
mile sit ipsum sic legisse, vel aliàs id de suo explicationis gratia addidisse. Et de hoc facto Ioseph,
quomodo nimirum impudicæ mulieris blandimenta aspernatus, relictis vestibus aufugerit, pulchre
tractatur a S. Chrysost. in Serm. de Ioseph a fratribus vendito. cuius initium est* : Filij autem Iacob
pascebant oues patris sui in Sichem; & dixit Iacob ad Ioseph filium suum minorem : Vade
fili, & vide quomodo se habeant fratres, &c. *vbi inter alia de illo sic habet* : Frustra, inquit Io- C
seph, frustra mentis inimica tentatio : frustra me innocentem appetis : frustra mihi castissi-
mo lasciuiæ verba immittis. Ego enim quod loqueris, fugio; quod quæris, nolo; quod de-
sideras, perhorresco : solum metuo in cælestibus Deum, cuius disciplinam seruo, integri-
tatem diligo, castitatem custodio, &c. *ac paullo ibidem post* : Igitur postquam Ioseph mulieris
blandientis illecebras, ac serpentini oris colloquia aspernatus, respuit; detentus ab ea-
dem, relictis vestibus fugit, &c. *paulloq. postea* : Fugit itaque Ioseph, inquam nudus, pudi-
citia & castitate vestitus : fugit relictis vestibus, innocentia, qua vicerat, tectus. Et cui
impudica mulier indumenta detraxerat, eum sanctitas ipsa tegebat, &c.] *Reliqua huc fa-
cientia ex eodem petere licebit Sermone, vt & alio immediate ibi sequente, qui est in Ioseph, ac de Conti-
nentia. quorum vterque primo tomo Operum S. Chrysostomi habetur.*

Posthæc, peccauerunt Regi Pharaoni præpositus pincernarum, & præpositus pistorum;
iussitq. eos Rex iratus in carcerem conijci, ac in eo recludi : porro Ioseph ministrabat ip-
sis, &c.] *ita legitur in vno græc. MS. Vatic. & altero Cryptafer. Cuius tamen vice, in alio antiq. Vatic.* D
MS. ad verbum magis sic reperitur : Tempore antē illo dum castus Ioseph in custodia esset, pec-
carunt Pharaoni Regi Aegypti, duo quidam eius ministerij, præfectus panis, & præfectus
vini : iratusq. est Rex valde seruis suis, & in ira iubet eos vinculis constrictos in domo car-
ceris detineri, vbi erat Ioseph. Et cum vterque illic degeret, post aliquot dies, viderunt
ambo somnium, ea, quæ singulis ipsorum breui obuentura essent, portendens, &c. *Locus
porro Scripturæ notatur Genes. 40. in principio capitis, vbi iuxta vulg. sic est* : His itaque gestis, ac-
cidit vt peccarent duo eunuchi, pincerna regis Aegypti, & pistor, domino suo. Iratusq.
contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter pistoribus) misit eos in carcerem
principis militum, in quo erat vinctus & Ioseph, &c.] *at in edit. 70. ad verbum paullo aliter sic* :
Factum est autem post verba hæc : peccauit princeps vinariorum Regis Aegypti, & prin-
ceps pistorū domino suo Regi Aegypti. Et iratus est Pharao super duos eunuchos suos, su-
per principem vinariorum, & super principem pistorum : & posuit eos in custodia in carce-
rem, in locum, in quem Ioseph erat abductus illuc. Fuerunt autem aliquot dies in custo-
dia; & viderunt vtrique somnium in vna nocte, &c.] *vbi inter alia, pro* (principe vinariorum) E
*vt etiam apud S. Hieronymum in quæstionibus, seu tradit. hebraicis in Genesim legitur, græce hic
apud Ephræm, & in sacro Cod.* (ὁ ἀρχιοινοχόος) *est, possetq. latine verti, præpositus pincernarum.
S. Ambrosius cap. 6. legit*, præpositus vini, & præpositus pistorum, &c. *Aquila vero*, ὁ ποτιστής,
καὶ ὁ πέσσων, *id est*, pocillator, & panificus. *De quibus & alijs huc pertinentibus, vide Schol. edit. 70.*

Recensuit ergo somnia sua Pharao coram Ioseph, & cunctis magnatibus suis : confestimq.
facilem somniorum interpretationē ex ore Ioseph audiuit, velut ex ore Dei. Obstupefactus
autem Pharao, &c.] *Hæc in alio MS. Vatic. paullo aliter sic* : Dixit autem Pharao somnia sua

A coram Ioseph, cunctisq. magnatibus suis; & facilem confestim audiuit expositionem ex ore Ioseph, tamquam ex ore Dei. Aiebat enim ad ipsum: Sciat Pharao virum sapientem atque potentem; & constituat eum vt congreget fruges plurimas, quæ sint aduersus sterilitatem in tempore penuriæ. Obstupefactus autem rex Pharao ad tantam adolescentis sapientiam, excellentissimumq. eius consilium, quod dederat, continuo dixit ad ipsum: Teipsum ita recte consulentem, hodie constituo super totam Aegyptum: vt in verbo oris tui accipiat iudicium, ac disponatur Aegyptus, & omnis domus mea, *&c. ita ibi. Lector eruditus varietatem consideret atque expendat, delectumq. lectionis habeat.*

Postea ibi: Quæ dum vxor Pentephres audiret, illum metu releuabat, sic ad eum dicens: Notum sit tibi hodie peccatum meum, quod commisi, *&c.*] *alia lectio ad longum habet*: Quibus compertis, mulier virum metu releuabat, meliusq. sperare iubebat, ita dicens: Patefaciam tibi hodie peccatum meum, quod admisi: Ego sum, quæ pulcherrimum, castissimumq. Ioseph adamaui: cumque per singula momenta varijs blandimentis, ac pluribus or-
B natibus castissimo iuueni insidias struerem, vt dormire cum eo possem, eiusq. præcellenti pulchritudine satiari; prorsus nequiui compos voti mei fieri, & ne verbum quidē consensionis ab eo obtinere: quin & vi ipsum tenere contendi, vt vel parumper me toleraret, ipse vero foras aufugit. Quando enim tibi pallium eius ostendi, ego eram quæ vim illi inferre volueram, & meis ex manibus in biuium prosilijt, atque effugit, suo mihi relicto pallio. Ego itaque auctrix ac conciliatrix ipsi sum regni, & maximæ gloriæ, *&c.*] *ita quasi ad verbum in supra citato MS. Vatic. Codice, vbi etiam quo pacto εἰς τὴν ἄμφοδον ἐξεπήδησεν, id est, in biuium exilierit, habetur, quod aliàs in sacro Cod. deest, sicut & ibi demonstrauimus. Sunt porro hæc verba vxoris Pentephres, seu Petephres, siue al. Phutipharis, ad ipsum Pentephren metu perculsum, animoq. consternatum, postquam audiuit Iosephum iam dominari in Aegypto, quem antea incarcerandum iusserat: quæ hic, quasi sic gesta interlocutorie introducit, enarratq. Auctor; licet non ita in sacra Genesis sit historia, vbi istud mulieris cum marito colloquium non recensetur.*

Acceptis ergo mandatis patris, filij Iacob descenderunt in Aegyptum, vt alimenta sibi
C compararent: quo cum peruenissent, accesserunt ad Ioseph, vt cibos emerent; non autem agnoscebant eum, quòd frater ipsorum esset, *&c.*] *Vbi alia in antiquo Cod. MS. Cryptaferrat. lectio habet:* Acceptis itaq. mandatis, decem filij Iacob descenderunt pariter in Aegyptū, ad coëmenda sibi alimēta, *&c. at in priore latina uersione Camaldul. hic legitur*: Acceptis mandatis patris filij Iacob, descenderunt omnes emere sibi cibos, *&c.*] *sed quomodo omnes, si Beniamin deerat? ergo vel omittendū hic (πάντες, id est, omnes) aut sane legendum*: Acceptis mandatis patris, decem filij Iacob descenderunt omnes in Aegyptum, vt emerent sibi alimenta, *&c. vt est in alio græco Cryptafer. MS. Historia porro hæc refertur in Gen. cap. 42. vbi in vulg.* Descēdentes igitur fratres Ioseph decem, vt emerent frumenta in Aegypto, Beniamin domi retento a Iacob, *&c. at iuxta edit. 70. sic*: Descenderunt autem decem fratres Ioseph, emere frumentum ex Aegypto. Beniamin autem fratrē Ioseph, non misit cum fratribus suis, *&c.*] *ex quibus etiā quæ hic Auctoris lectio potius sit tenenda, satis liquescit.*

Duodecim eramus omnes numero, & vnus quidem ex his a fera pessima interemptus
D est, lugetque ipsum pater in hanc vsque horam: alius autem frater cum patre nostro est relictus in solatium illius. Respondito. ipsis rursus Ioseph cum iracundia dicens, *&c.*] *vbi alia sic habet lectio*: Fuimus aliquando duodecim numero: ex quibus vnus pulcherrimus, ac carissimus Patri, a mala ac sæua bestia peremptus est, lugetq. illum pater in hunc vsque diem. Frater vero alius, Patri nostro adest in terra Chanaan, relictus in solatium Patris. Adhuc autem cum iracundia respondit eis Ioseph, tollensq. Symeonem vinculis tradidit, & dixit: Quoniam ego quidem Deum sanctum timeo, & reuerenter colo; accipite escas, & continuo ad patrem vestrum pergite, si vera dicitis, ac fratrem vestrum minimum, quē ipse amat, huc ad me adducite, sicq. tandem credam vobis, *&c.*] *vt ad verbum quasi est in alio MS. Vat. Lector vtramq. lectionem conferat, secumq. examinet, ac quam maluerit sibi deligat. Locus historiæ sacræ, est Gen. 42. vbi iuxta 70. habetur*: Duodecim sumus pueri tui, fratres in terra Chanaan: & ecce iunior cum patre nostro hodie; alter autem non est, *&c. at in vulg.* Duodecim serui tui fratres sumus, filij viri vnius in terra Chanaan: minimus cum patre
E nostro est, alius non est super, *&c.*] *De Symeone porro in uinculis detento, donec Beniamin ad Ioseph adduceretur, etiam ibidem clare habetur, & enarratur.*

Ioseph, vt conspexit fratrem suum Beniamin magno cum metu adstantem, commota sunt viscera eius propter ipsum, cupiebatq. hunc fratrem suum cōplecti ac deosculari, *&c.*] *Hæc in alio Cod. paullo aliter sic leguntur*: Qui postquam iam intuitus est fratrem suum Beniamin magno cum timore atque pauore adstantem, commota sunt vniuersa viscera eius super ipsum; quærebatq. illum complecti atque exosculari, & cum intimo affectu interrogare, numquid vere adhuc viueret Pater; & num Ioseph in suo adhuc corde teneret? Quem cum amplecti, vel vltra interrogare non posset, introiuit in cubiculum suum, & fleuit affatim, *&c.*] *Locus est Gen. 43. ubi in edit. 70. legitur*: Turbatus est autem Ioseph: conuolue-

bantur enim intestina eius super fratrem suum; & quærebat flere. Ingressus autem cubi- A
culum, fleuit illic, &c.] *Cæterū pro (τὰ ἔγκατα, id est, intestina) ut ibi est, alij Codices τὰ ἔντερα habent; quod idem ualet: alij uero (τὰ σπλάγχνα, id est, uiscera) ut hic legitur apud S. Ephræm, & in uulg. Gen. 43.*

Denique ubi apud Auctorem habetur: Quibus iam digredientibus, extollens vocem suam Ioseph, dixit ad eos idiomate hebraico: Ego sum Ioseph frater vester, &c.] *notandum occurrit, illud (τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, id est, hebraico idiomate, seu lingua) esse quidem in MS. Codic. Vatic. sed deesse in alijs: quod tamen haud quaquam superuacanee, ac frustra etiam addi uidetur: nam cum antea per Interpretem cum fratribus suis loquutus sit, ut est Gen. 42. non est mirandum si propria eos lingua postea alloquatur; uolens paullo familiarius atque liberius cum illis agere, ac se ipsis patefacere, &c.*

EIUSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI, B

IN S. DANIELEM Prophetam: & in SS. Tres pueros.

Et in eos, qui dicunt: quia tempora mala sunt, ideo saluari * nequimus.

** al. nequeo.*

AGITE, iam contemplemur DANIELIS prophetæ, & Sanctorum TRIUM PUERORUM gesta, quales hi Sancti extiterint in diebus illis, quando tradidit Dominus ciuitatem Hierusalē, propter peccata populi, in manus Nabuchodonosor Regis Babyloniæ. Attenderunt autem hi sibi ab ineunte ætate, tuto: quare & in tantis, adeoq. varijs periculis, atque vexationibus * probi sunt reperti. Cuiusmodi enim non exantlarunt labores in confusione facta, in illa captiuitate, pueri illi adeo pij, ac Deum amantes? & primū quidem, spectantes electum populū ab Assyrijs ita crudeliter diuexari. ait quippe Hieremias: Facies sacerdotum non † susceperunt, neque senū miserti sunt. Principes manu suspensi sunt, & pueri in ligno infirmati sunt, & quæ sequuntur. Cernentesq. sanctam ciuitatem ab iniquis vastatam, & Dei templum igne combustū & vasa sancta iniquorum manibus contrectata, ac in idolorum templis reposita, prophetasq. vinculis ferreis constrictos: non tamen ob hæc, cor eorum conuersum est retrorsum, nec sunt obloquuti Deo, neque vacillarunt. sicut quidam alibi ait: Ecce hoc malum a Domino est: quid amplius exspectabo a Domino? Postea adhuc captiui ducti, immensum, per viam, coguntur subire laborem: dum ærumnas in ea varias cum nuditate patiuntur, famēq; tolerant, eo quod se ab illicitis prorsus pollui nollent. Sub hæc in Babylonē ducti, aliud eos certamē manet. Fit electio selectissimorū puerorum, vt habet Scriptura: inter quos, connumerati sunt Daniel, Ananias, Azarias, & Misael. Cæterum honestatis inimicus, conspiciens nihil in obsidione sanctæ ciuitatis, eos valuisse abstrahere a Domino; neque in via, vt escis se contaminarent, illos inducere potuit. Quare in cor impij Regis sese immittit, suadetq. vt per singulos dies, rex constituat eis annonam de cibis suis, & de vino vnde bibebat ipse: sicq. eos enutriat annis tribus, vt scilicet & per tyrannidem illos compelleret vesci cibis illicitis. Et vide hic malignitatem Draconis: quandoquidem non ad diem vnum, neque ad mensem dierum, constituit præfinitum tempus: verum ad tres vsque annos prorogauit certamen, vt partim timore, partim temporis diuturnitate, tandem substerneret * amatores diuini cultus. Verum hi, neque in illo virilem suum animum deposuerunt, neque patriam legem * erubuerunt, rogantes clanculum eunuchorum præfectum, vt ipsis legumina dentur ad vescendum, ne polluantur de mensa regis; non timentes periculum, quod, nisi paruissent, aut si repugnassent, imminebat.

Marginal notes and section letters, in order: *Dan. 1. 2. 3. Hier. 32. 33. 34. 35. &c.* — C — ** al. probati.* — *Thren. 4.* — *† al. non sunt veriti.* — *al. non erubuerunt.* — *Thren. 5. Hier. 34. 35.* — D — *4. Reg. 6.* — *Dan. 1.* — *Ibidem.* — E — *Ibid.* — ** al. ἐργάτας, i. operarios, siue operatores pietatis.* — ** al. προδόντες, i. prodiderunt.* — *Dan. 1.*

Deinde

A Deinde licet princeps eunuchorum adduci nequiret, vt legumina ad veſcendum *Ibid.*
ſuppeditaret; non tamen ideo a pietatis ſcopo receſſerunt. Dominus enim glo-
rificantes ipſum glorificat, & magnificat. volensq. ad illuſtriora adhuc certa- *1. Reg. 2.*
mina eos reſeruare, diſponit ac præparat * Amelſad, quem conſtituerat princeps *Dan. 1.*
eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam, vt daret ijs **in vulg. latin. (Malaſar.) at*
ſicut poſtulauerant. Et vt cognoſcas Dei illud opus fuiſſe, quod fiebat: comperti *in græc. legitur.*
ſunt & illuſtriores exteriori corporis forma atque aſpectu, & in omni diſciplina *Ἀμελσὰδ, &c ἀμελσάδ.*
ac ſapientia magis inſtructi, præ omnibus pueris qui veſcebantur cibo regio. *Ibid. Dan. 1.*
Quòd ſi meticuloſi, aut impotentes * animi fuiſſent, nonne huiuſmodi vſurpaſ- *al. dubij animi.*
ſent verba: Quid agendum fratres? regia nos conſtringit neceſſitas, commina-
tiones mortis intentantur, quid nobis per inobedientiam tormenta compara-
B mus? Deo ſic viſum eſt, qui dum contuetur vim nobis illatam, etiam nobis
* tranſgredientibus propter neceſſitatem, ignoſcet. Extra patriam verſamur, ** al. pro παραβαίνουσιν, eſt.*
in ſeruitutem redacti ſumus; regionem noſtram perdidimus, proprijs eiecti ſe- *παρανομοῦσιν. i. inique &*
dibus: quòd ſi ex dura hac educatione, morbo aliquo corripiamur; quis noſtri *contra legem agentibus.*
curam geret, aut nos viſitabit? Non præſto nobis erit pater, non mater, non
fratres, non propinqui; nec quiſquam alius, a quo ſolatium accipiamus in no-
ſtris anguſtijs: omnes ad egeſtatem, & in ſeruitutem redacti, apud gentem pre- *Carnalium mentium cogitationes, atq. anxiæ ſollicitudines.*
mimur alienam. Nullum plane ſecundis rebus vtentem videmus, præter eos
dumtaxat, qui ſunt regiæ menſæ participes: quin & nos mortuos ne ſepultura
quidē dignabuntur; ſed canibus deuoranda noſtra corpora proijcientur. Verum
nihil horum apud ſe cogitarunt Dei ſerui; neque etiam quòd tantopere eſcam
C leguminum appeterent, hanc ſibi delegerunt diætam: ſed quòd pro veritate cer-
tamen ſubirent. Tu igitur diſcerne mihi gloriam eorum, qui regio cibo ac pre- NOT.
tioſo vino ſatiati ſunt, & pro veritate laborare noluerunt; ab his, qui delicias vi-
tæ huius a ſe propulſarunt, & labores pro veritate ſubierunt: Quibuſcum par-
tem dignetur largiri nobis Dominus, vna cum omnibus Sanctis ſuis. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

D DE DANIELE, & TRIBVS PVERIS, *poſt plurima in diuinis Scripturis adducta, etiam non pauca lectu digniſſima inuenies apud Ioſephum, antiquit. lib. 10. cap. 12. vbi horum hiſtoria plene recenſetur. necnon apud S. Chryſoſtom. in Homil. de Tribus pueris, circa finem tom. 1. cuius initium eſt: Trium puerorũ ſermo tractabitur, &c.] aliq. plures eiuſdem Chryſoſt. de iiſdem Sermones græce reperiuntur nondum editi. De quibus etiam lectu digna habet S. Athanaſius, in Sermone ad virgines. ſiue de Virginitate, ac meditatione, poſt initium, vbi multa in laudem Danielis, & Trium puerorum in medium adfert. Et S. Iſidorus* Epiſcopus *Hiſpalenſis in lib. de Patribus veteris teſtamen. ac S. Fulgentius, in Serm. de Tribus pueris. qui incipit: Vicina eſt liberatio redemptorum, quia iam triumphat libera captiuitas puerorum, &c. Item S. Zeno Epiſc. Veronen. lib. 2. ſuorum Sermonum,* Serm. 30. 31. 32. 33. 34. 35. & 36. *Quibus denique accedit & Commentarius Simeonis metaphraſt. de Propheta Daniele, & de ſanctis Tribus pueris: qui incipit: Cum Nabuchodonoſor Rex aſſyriorum ciuitatem Hieruſalem bello cepiſſet, &c. vbi copioſe de his agitur.*

Ait enim Hieremias: Facies Sacerdotum non ſuſceperunt, neque ſenum miſerti ſunt. Principes manu ſuſpenſi ſunt, & pueri in ligno, &c.] *Vbi in edit. 70. Thren. 4. ſic: Facies Sacerdotum non acceperunt, & prophetarum non ſunt miſerti, &c.]*
E *In plerisq. tamen loco (prophetarũ) legitur (ſenum) ac pro (ſuſceperunt, vel acceperunt) non erubuerunt, vel, non ſunt veriti.] vt hic quoque apud S. Ephræm, & in vulg. vbi eſt: Facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.] Sequitur ex Thren. 5. poſtea: Principes manu ſuſpenſi ſunt, &c. paucisq. in ſacro Cod. interiectis: [& pueri in ligno infirmati ſunt, &c.] quomodo in edit. 70. ac hic apud Ephræm. At in vulg. ſic: Principes manu ſuſpenſi ſunt, facies ſenum non erubuerunt. adoleſcentibus impudice abuſi ſunt; & pueri in ligno corruerunt, &c.] Reſpicit autem hic Auctor partim ad verba Hierem. Thren. 4. & partim Thren. 5. vt in ſimilibus ſæpe alibi. De quibus, & in Scholijs edit. 70.*

Sequitur paullo poſtea hic apud Auctorē: Ecce hoc malum a Domino, quid amplius expectabo a Domino?] *Locus eſt 4. Reg. 6. concordatq. lectio Ephræm, cum 70. Pro quo, vulg. ſic:* Ecce

tantum malum a Domino est, quid amplius expectabo, *&c.] vbi editio complut. habet:* quid A
orabo Dominum amplius? *& iuxta hebra.* quid expectabo Domino vltra. *per subauditionem præpositionis (a). & sic in græco textu Ephræm, & 70. vbi etiam ea abest, quam ideo ex vulgat. hic adiecimus atque suppleuimus, &* (a Domino) *reposuimus.*

Disponit ac præparat Amelsad, quem constituerat Princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaelem, & Asariam.] *Vbi pro* (Amelsad, *siue* Amelsal, *vt in alio est Cod.) legitur in vulg.* Malasar. *sed editio 70. cum lectione Ephræm in hoc consentit, vbi iste locus Dan. 1. sic legitur: [Es dixit Daniel ad Amelsad, quem constituerat Princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misael, Asariam, &c.] ac paullo ibidẽ post: Et fuit Amelsad tollens cibum eorum, & vinum potus eorum, & dabat eis semina, &c.] sicq. fere apud alios etiam antiquos Patres, præsertim græcos.*

Comperti sunt & illustriores exteriori corporis forma atque aspectu, & in omni disciplina ac sapientia magis instructi, *&c.] Adlusio clara est ex verbis Dan. 1. sed ad verbum, apud Ephræm hic est græce: ἐν τῇ γραμματικῇ σοφίᾳ. i. in grammatica, siue litterata sapientia. notatq. S. Hieron.* B
pro hoc, Symmachum interpretatum esse hic artem grammaticam; vt videri possit hæc eadem cum lectione Symmachi. Vbi tamen in edit. 70. ἐν πάσῃ γραμματικῇ καὶ σοφίᾳ. i. in omni litteratura siue disciplina, & sapientia.] quomodo etiam hic textum græcum Ephræm, ex sacro Cod. transtulimus. Cæterum in vulg. hic lat. est: Pueris autem his dedit scientiam & disciplinam in omni libro & sapientia.] sicq. in Schol. græc. ἐν πάντι τῷ βιβλίῳ. i. in omni libro, &c. Sed ista ac similia eruditis plenius examinanda, conciliandaq. relinquimus: nobis lectionum varietatem, & in plerisque concordantiam ostendisse sat sit.

EIUSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

SERMO, IN IONAM PROPHETAM: C

Et, de Pœnitentia Niniuitarum.

Ion. 1. 2. 3. ONAS hebræus, ex mari reuersus, inter incircumcisos prædicat in Niniue, ciuitate superba & insolescenti: quam quidem ingressus Propheta, formidabili sua voce turbatam, & attonitam reddidit. Ciuitasq. gentilium, confestim prædi-
Ion. 1. 3. catione filij Amathi, deterrita est: & velut mare, vndique turbabatur eius voce, qui ex profundo reuerterat. Et cum descendisset in mare, conturbauit illud: & reuersus in ari-
Ion. 2. 3. dam, illam confestim exagitat. Concussum est mare per orationem eius: & D
terra prædicatione ipsius consternata est. Agitatum atque deterritum est mare, precatione eius: & terra, ob magnam pietatem & misericordiam Dei, obstupuit.
Ibidem. In ventre ceti ingentis orabat: similiter & Niniuitæ, in ciuitate magna. Oratio
* τῆς πτώσεως. Ionam ex ventre ceti liberauit: & deprecatio Niniuen a lapsu * atque ruina præ-
* al. Niniuita seruauit. Fugit Ionas a facie Dei: eodem etiam modo * Niniue, a lætitia & oble-
† δικαιοκρισία. ctatione. conclusitq. duos iustum † iudicium, tamquam debitores quosdam: & protulerunt ei ambo pœnitentiam, vt partes ambæ liberarentur. Ionam intra
* μεταξὺ τῆς ἠπείρου. * continentem conseruat: & a seipso didicit propheta Ionas, æquum esse vt viuant, qui pœnitentiam agunt. formam quippe & exemplum ipsi dedit diuina
† al. ascendit. gratia. Ionas pœnitentiam faciens, † reuertitur ex mari, vt ciuitatem * demer-
* βυθισθεῖσαν. sam reduceret. Perturbata est tota ciuitas, sicut & mare, per vocem Ionæ. Ex pro- E
Ion. 2. 3. fundo ascendens iustus Ionas, os suum aperuit: & Niniue audiens, illico turbata est. Iudæus prædicans, magnũ ciuitati terrorem incussit, mortem diuulgans apud auditores suos. Constitutus est prædicator medicus, inter gigantes: & ex
* ἔκλασε. profunditate, velut pueri perterrefacti sunt. Fregit * atque inflexit sua voce corda
* i. euersum iri dicebat. Regum: quia illorum vrbem super ipsos * euertebat, vna voce omnem eorum spem præcidens. nã poculo iracundiæ atque excandescentiæ potabat eam. Audie-
Ion. 3. runt Reges, & humiliati sunt; prolectisq. coronis suis, luxerunt: & pro splendido

amictu,

A amictū, saccis induti sunt. Audierunt seniores multo honore digni: & sua capita cinere contexerunt. Audierunt diuites: & subito thesauros suos * pauperibus aperuerunt. Audierunt creditores: & mox tabulas * ac syngraphas quas habebant, sciderunt, adhuc † ijs præterea largientes. Audierunt debitores: & secum cogitabant, iustum id esse, vt quæ debebant, redderent. nam quisque studebat, quæ salutis suæ essent, curare, & Deum placare. Non erat ibi homo, qui subdola aliqua vafritie vellet quidpiam * lucrari: quoniam omnes vna iusta voluntate atque proposito in animum induxerant, qua ratione animam suam lucrari possent. Vocem Ionæ audientes fures, dominis * spolia quæ abstulerant, restituerunt: & insanorum † more, qui a furibus erant spoliati, ne vllo quidem modo sumebant; sed illis remittebant, & concedebant: se enim quisque iuste

B dijudicans, humaniter ac benigne in proximum se gerebat. Audientes homicidæ, confitebantur se iudicum timorem despexisse. Audierunt iudices, & condonarunt: quia in tremenda illa ira, non erat qui iudicaret. nam quilibet benignitatem seminare studebat, vt & ipse indulgentiam ac veniam ex ea metere posset. Audierunt peccatores vocem Ionæ: & suas ipsi actiones confitebantur. Audierunt quoque serui: & ampliorē suis dominis honorem detulerunt. Ad vocem Ionę, opulentæ * ac superbæ fœminæ elationem suam ac fastū in sacco humiliabant. At nostra pœnitentia, si cum Niniuitarum pœnitentia comparetur, velut somnium quoddam est, & tamquam vmbra meridiana. Niniuitæ multas eleemosynas contribuerunt: & nos non cessamus iniuria afficere alios. Niniuitæ, cum honore seruos libertate donabant: vos autem, liberos nolite iniuste in seruitutem

C redigere. Cum enim Ionas in Niniuen ciuitatem illam magnam est missus, vt eam peccatorum debitis liberaret; non se armis atque hastis, sed * præconio armauit. Medicus erat missus, ad incidenda illorum vulnera: & acribus † atque adstringētibus medicamentis mundare volens morbos, aperiendo ostendebat ipsis * eorum vulnera. Misit Ionam diuina gratia in ciuitatem, non vt illam subuerteret, sed vt curaret. Non dixit ad * eam Ionas: Resipisce. ostendens ægrotantem confugere debere ad medicum. Exclusit eos spei foribus: vt quantitatem ac magnitudinē morbi ipsis declararet. Pulsarunt, veriti suam ipsorum damnationis sententiam; eamq. ieiunijs & orationibus resciderunt, vt quantum pœnitentia valeret, demonstraretur: nam sententiam * ista Dei immutauit, atque dissoluit. Peccatorū ægritudine detinebantur: & sicut ense, formidabili voce sua Ionas per-

D suasit ipsis. non quidē vt eos concideret, atque vastaret: verum vt eo viso, a malis, quæ morbos parit, desisterent. Medicus erat, qui morbos curaturus aduenerat: nudatūq. ensem suum infirmis exhibuit. Adspexit eum ciuitas instar lictoris cōsistentem, ac gladium iræ tenentem: & statim conturbata est. Ex lecto, ægroti diligenter ac festinanter præ timore ad pœnitentiā currebant: & vox Ionæ, gladij instar, diuturnas putredines, atque incurabilia vlcera incidebat: medicus enim erat, infirmos curans in virga comminationis. Plus quàm * cæteris pharmacis, medici erga ægrotos blanditijs vtuntur: at Ionas multa austeritate ac minis. & populus ille velut ægrotus ex suo fugit lecto: cernebat enim virgā iracundia atque furore plenā, quæ sanabat laborantes morbis concupiscentię, singuliq. timore sanabantur. Varia regū opsonia prætermittebātur * atque cessabant; similiterq.

E sumptuosa principū prandia. Quòd si matres tunc suos infantes non lactabant; quis inter ipsos, delicias requireret? Pecora ab aquis cohibebātur: quis igitur inter eos esset, qui vinum omnino biberet? Et si Rex seipsum sacco induebat; quis ex ijs foret, qui splendido se amictu vestiret? Et si meretrices tunc modestæ, ac continentes cernebantur: quis esset, qui se fornicationi * atque libidini emanciparet; vel etiam nuptui * se traderet? Si dissoluti ac immodesti, metu perculsi, resipiscebant, modestosq. se exhibebant; quis esset inter illos, qui prorsus rideret? Si hilares, tūc cuncti flebant, atque lugebant; cui, obsecro, res ludicræ placerent, iucundæq.

Marginalia:
* al. [illegible] pauperibus.
* γραμματεῖα.
† al. debitorib⁹ commodantes.
* γριπίσαι. al. piscari.
* τὰ σῦλα.
† [illegible]
* πλουσίαι, καὶ σοβαραί.
Pœnitentia nostra in comparatione Niniuitarum, nulla.
Locus in græco mendosus.
* κηρύγματι.
† στυπτικοῖς.
* τὰ αὐτῶν τραύματα.
* al. non dixit ipsis, vel, ad ipsos Ionas: resipiscite.
* al. Sententiã enim, quà illos Deus damnauerat, illa dissoluit.
* ὑπὲρ ἄλλων φαρμάκων.
* [illegible]
Ion. 3.
* συνουσιαζόμενος.
* ἐγγαμίζων.

* κλέπται ἐδικαιοῦντο.

iucundæq. viderentur? Si fures* iustitiam colebant; quis auaritiæ indulgeret? A
Et si ciuitas metu concidebat; quis ibi domum conseruaret? Aurum in terram proiectum iacebat, & nemo erat qui furto illud auferret. Aperuerant thesauros, & non erat qui raperet. Cohibebant luxuriosi suos oculos, ne lasciue atque impudice mulierum pulchritudinem conspicerent. Studebant fœminæ suam obscurare venustatem; ne aspicientes, in* ijs aliquod scandalum paterentur. Vnusquisque enim de proximo pariter curando, sollicitus erat: vt omnes saluarentur. Vnusquisque proximum ad preces, & confessiones hortabatur: & effecta est tota ciuitas, velut corpus vnum. Vnusquisque enim obseruabat, ne quis laberetur inter ipsos. Nullus ibi precabatur, vt solus redimeretur: verum vt membra, singuli pro se mutuo deprecabantur. Nam tota ciuitas, sicut homo vnus, erat appellata; vt euersioni & interitui traderetur. Rogabant iusti pro peccatoribus, vt etiam illi saluari secum possent: vicissim autem peccatores ad Deum clamabanr, vt iustorum voces exaudiret. Animum tuum diligenter intende carissime, & considera quomodo in tam vehementi pariter degebant planctu: nam infantium eiulatus cum valde esset miserabilis, totam ciuitatem ad fletum ac luctum excitabat. Ploratus filiorum cum lacrymis* ascendens, corda & viscera parentum turbabat. Senes, lamentationibus seipsos* obruebant; euulsisq. sibi canis crinibus, in terram eos proijciebant. Iuuenes autem dum in tantis cernerent lamentis senes positos, amplius suas ipsi voces extollentes, cum eiulatu atque ploratu pariter clamabant: quia concorditer vnico temporis momento moriebantur, sepeliebant & sepeliebantur. Apprehendebant filij matres, & vtrimque trahebant eas, vt ipsos a morte eriperent. Infantes & pueri præ horrenda illa voce, in sinum matrum cum eiulatu sese* condebant. Vesperi & mane dies enumerabant, quibus prædicauerat Ionas; & quot adhuc superessent, vsque ad statutum diem. Eiulabant cum lacrymis, patresq. suos interrogabant: O patres, vestris amantissimis enarrate filijs, quot iã dies transierint; & quot adhuc restent, ex quibus hebræorũ hic prædicauit filius: & quænam sit hora, qua nos ad inferos descendamus omnes? & quando lœta atque iucunda olim ciuitas exterminabitur? Quæq. sit illa dies, quando fama perditionis nostræ per vniuersum terrarum orbẽ diuulgabitur: & videbunt sæuum atque acerbum spectaculũ cuncti prætereuntes? Vbi vero ista patres a suis filijs audierunt, amaras super eos lacrymas* compressi eduxerunt, & responsum ijs dare nequiuerunt: quia ora ipsorum dolor obstruxerat, ne filiorum tribulationem augerent, & ante præfinitum tempus morerentur. Cohibebant lacrymas, complectentes* viscera sua, vt carissimos suos consolarentur filios. Verebantur, quod verum erat, patres dicere, quodq. propinquus esset dies, quem Propheta prædixerat. Et quemadmodum Abraham, suum cupiens consolari filium Isaac, inuitus prophetabat: sic quoque Niniuitæ, inuiti vaticinabantur, dum ipsi proprios cõsolari studebant filios. Isaac, quæ* ouis erat rationis compos, sciscitatur de victima irrationali patrem: Pater mi, (inquiens) vbi est victima holocausti? Non mysterium reuelauit Abraham: ne illo tristitia affecto, ipsius donum inquinaretur. Studebat Abraham immolare filium suum: atque vt ex obscuris incertisq. studebat, ita incerta & obscura prædicabat. Nam lingua Abrahæ, plus nouerat quàm cor; manebatq. mens eius otiosa: at lingua vaticinabatur. Os cum soleat a corde addiscere, hic cor edocetur ab ore mysteria futura. Ego & Isaac, dixit Abraham pueris suis, postquam in montem ascenderimus, reuertemur ad vos. Consulto enim Abraham ad pueros dixit: vbi in montem ascenderimus, ad vos reuertemur: nam Abraham, cum putaretur mentiri, prophetauit. non tamẽ mendax erat: quoniam veritatis patrocinium gerebat. Sic quoque Niniuitæ mentientes, vera loquebantur: mentiri enim se existimantes, prophetas se veritatis præbebant. Nam illacrymantes, suis dicebant filijs: Nolite timere, filij mei

Marginal notes:

* al. ex ipsis.

Ciuitas tota, velut corpus vnum.

Tota ciuitas, sicut homo vnus.

B (beside "appellata; vt euersioni & interitui traderetur. Rogabant iusti pro peccatori-")

* ἐν δάκρυσι ἀναβαῖνον.

* κατέχωσαν.

C (beside "vtrimque trahebant eas, vt ipsos a morte eriperent. Infantes & pueri præ hor-")

* ἀπέδυσαν: al. ὑπέδυσαν i. sese abdebant, vel condebant.

* συσχεθέντες.

D (beside "ora ipsorum dolor obstruxerat, ne filiorum tribulationem augerent, & ante præ-")

* id est, filios suos.

A SIMILI.

Gen. 22.

* τὸ πρόβατον λογικόν.

Ibidem.

NOTANDVM MYSTERIVM.

E (beside "quàm cor; manebatq. mens eius otiosa: at lingua vaticinabatur. Os cum soleat")

Ibid. Gen. 22.

NINIVITARVM COMPARATIO.

A mei cariſſimi; at potius valde confidito: Dominus enim benignus eſt, & miſericors; & nullo modo delere ſuam ipſius vult imaginem. Nam ſi pictor propriam ſuam, quam depingit imaginem, omni cautela atque diligentia ſeruare ſtudet; quanto magis Dominus ſuam ipſe imaginem mente & ratione præditam, a malis & periculis cuſtodiet? Nequaquam ſubuertere atque delere veſtram vult ciuitatem: ſed per minas, ad pœnitentiam vos inuitat. Quoties etiã vos a nobis vt cariſſimi, cæſi eſtis; & minas intentatas noſtis? ex diſciplina autẽ atque correptione, prudentes, & hæredes euaſiſtis; verberũq. dolor gaudio vobis exſtitit. Sic ergo & de hominum amatore Deo cogitate: quippe qui patris inſtar caſtigat, & rurſus miſeretur: virgam ſuam attollit, vt terreat, & in * officio contineat: corripit, & non occidit; imo potius conuertit. Nam ſicut nos patres, viſceribus miſericor-

A MAIORE.

* καὶ σωφρονί[illegible]

B diæ vos corripimus, verberum comminatione vos poſſidere cupientes: ita quoque Dominus, qui & ſi corripiat, vt pater; gratia tamen ſua cuncta, nos redimit ac liberat: & dum ſua comminatur virga, caritatem declarat; omnibusq. miſerationum ſuarum theſaurum aperit. Neque enim tantum diligere vos poſſumus: quantum Deus per viſcera miſericordiæ ſuæ, filios hominum amat. Conſolamini vos ipſi filij, & lacrymas * ſiſtite: non corruet ciuitas, ſed ira præteribit. Hæc porro Niniuitæ ad ſuos, loquentes, filios, conſolabantur eos; nec opinantes prophetabant, & quidem prophetæ erant veritatis: nam prophetas, pœnitentia eos effecerat. Talia autem loquentes, a lacrymis non ceſſabant; licetq. conſolationem acciperent, fletibus tamen indulgebant. minarum enim timor ieiunium * augebat, præſcriptoq. die angebat ac cruciabat; ipſi autem precibus ope-

* al. lacrymari deſinite.

* τὴν πενίαν ἐπέτεινεν.

C ram dabant. Egreſſus eſt Rex, & ſeipſum populo exhibuit: conſternataq. eſt ciuitas, cernens eum ſacco amictum. Vidit etiam Rex totã lugentem ciuitatem, & ab inſpectione eorum, lacrymis oppletus eſt. Lacrymata eſt ciuitas ſuper ſuum Regem, cernens ſuper caput eius terram & cinerem. Plorauit Rex ſuper totam ciuitatem, adſpiciens eam in luctu, ſacco amictam. Omnes pariter flebant, atque lugebant; ita vt etiam lapides eius, ad * lugendum cum ipſis, prouocarent. Quis ſic orauit? Quis ita deprecatus eſt? aut quis ſic coram Deo humiliatus eſt? aut quis ita repente ſuas & manifeſtas & occultas actiones * detexit? Quis tenui, nudaq. voce permotus, cor ſuum ob ſcelera diſrumpere ſtuduit? Quis audito verbo, mox mente concuſſus, ac vulneratus eſt? Quis a miſerabili voce, morte * correptus eſt? Aut quis ante oculos ſuos, amatorem hominum Deum, per pœniten-

* συνθρηνεῖν αὐτοῖς.

* al. exuit.

* θανάτῳ συνεσχέθη;

* al. morti addictus eſt

D tiam contemplatus eſt? Quis iuſtum vidit extrahentem gladium: & totam ciuitatem clamantem, atque plorantem? Quis tolerare poſſet lugubres ſenum, ac iuuenum voces? Cuncti enim audiebant ſuos impletos eſſe dies, omnesq. vno die deſcenſuros ad inferos, ciuitate ſubuerſa, quando non erit qui mortuos ſepeliat, neque qui ſepeliatur; propterea quod ad omnes * ſententia pertineret. Iuuenes matrimonio iam coniungendi, repente ſuam mortem exſpectabant. Quis ergo ſponſarum eiulatus tuliſſet? nam cum adhuc in nuptiali thalamo, pro oblectamento atque lætitia accumberent, ſubito vnà cum ſponſis ſuis, in mortis caſum atque ruinam vocatæ ſunt. Quis igitur poterat non lacrymari, ipſum tũc flentẽ Regem adſpiciens; quia repente relicta regia ad inferos eſſet migraturus: & qui virorum motus rexerat inter eos, iam vna cum eis moriens, in terram eſſet ac

* διὰ τὸ κατὰ πάντων φθάσαι τὴν ἀπόφασιν.

E cinerem recaſurus? Pro vehiculo, & magno ſuo honore, audiebat ſuam ciuitatem mox ſubuertendã. Pro delicijs ſuis, varijsq. opſonijs, audiebat mortem ſubito deuoraturã ipſum: nam viui vocabantur totius ciuitatis incolæ, vt ad inferos deſcẽderent. Vocabat Rex ſuas copias, ac flebat ſuper illas; atque etiam illæ ſuper eum, cœpitq. illacrymari, ac dicere coram ipſis: Quàm † multis in prælijs, victor fui? atque etiam vos, quoties aduerſus hoſtes ſtrenue decertantes, vbiq; celebrati eſtis? Non eſt amplius conſueti belli tempus, vt egreſſi rurſus vincamus. Multarum nationum, ac populorum victores fuimus: & nunc ab vno Hebræo ſuperari debe-

† ἐν πολέμοις.

debemus? Sola nostra vox Reges exterruit: & iam * miserandi istius vox omnes A
nos perturbat? Nos frequenter quocumque tempore ciuitates depopulati su-
mus: & in nostra ciuitate nos modo peregrinus superat? Vilissimi hominis voce
deterrita est ciuitas nostra Niniue, mater gigantum, formidabilis leæna: ipsa in-
quã, in propria caula * atque spelunca vehementer ab hæbræo turbata est. In om-
nem terrarum orbem infremebat Niniue: & nunc vox Ionæ fremit super ipsam?
Siccine debilitatũ est semen Nembrod strenui gigantis, qui † cõdidit eam? Opti-
mũ consilium Rex dedit copijs suis, sic suadens: ne quæso iam relaxemur, vt non
pereamus velut miseri quidam. Nam quando quis tentationem aliquam virili-
ter sustinet; si non succubuerit, lucrum sibi duplicabit: siue enim viuat, glori-
ficabitur; siue etiam mortem obierit, laudibus celebrabitur. Instar igitur ma-
gnanimi ac strenui pugilis, confortemur & viriliter agamus, atmisq. muniti for- B
titer decertemus. Quamuis enim victores non fuerimus, sed tamen fortiter
mortem oppetierimus; præclarum sane omnibus nomen relinquemus. Notum
quippe est nobis rectum Domini iudicium, atque benignitas. Metuamus † eius
iustum iudicium, & honorem ipsius * misericordiæ duplicatum deferamus.
Quòd si placatum fuerit iudicium; multitudo miserationum ipsius nobiscum
erit: nam inter misericordiam & iustitiam, nostra pœnitentia nequaquam in-
fructuosa remanebit. Armaturam nobis ipsi iam iamq. ad nouum imminens
bellum paremus. Nolite despicere Ionam: non enim simpliciter ad prædica-
tionem eius attendere oportet. In maximam nos sollicitudinem atque * mœ-
stitiam, sua qua prædicat voce, coniecit. Siquidem aspectus eius vilis est, ac mini-
mus: at vox ipsius sonora est, & terrore plena. Coram omnibus vobis interpel- C
laui eum: vt tamquam * in fornace, illius verba probarentur. Non est territus
a nobis, neque commotus: sed neque in verbis quæ protulerat, mutatus est.
prorsus inquam, non est commutatus: quia veritati * consentiebant. Blanditijs
cum ipso egi: sed non persuasi. Terrorem incussi ei: sed non est remissior effe-
ctus. Ostendebam ei diuitias: & Irrisit me. Exhibebam ipsi gladium: & sub-
sannauit eum. Ensem † neglexit, & munera contempsit: in nullo enim istorum
hic remissior euasit. Sunt qui munerum blanditijs flectuntur: alij gladium cer-
nentes, expauescunt: at hunc hæbræum inter assentationes & minas constitu-
tum, vtraque * in re inuenio fortem. Vidit hic gladium, & irrisit eum. Aua-
ritiamq. tamquam rem nihili superauit. Omnis sermo ex eius ore fluens, suo
acumine verba scindit: Non terretur omnino austeritate mea. neque oblatis D.
honoribus, personam * cuiusquam respicit. Cunctas nostras diuitias, vt stercus
quod pessundatur, æstimauit. Numquid ergo faciem suam æream reddens,
sic ad nos e Hierusalem aduenit? Sermo ipsius factus est nobis loco speculi, in
quo Deum habitantem, & malis nostris actionibus comminantem vidimus: in ip-
so autem, rectã * iustitiam prauis nostris irascentem debitis, aspeximus. Propterea
sententia peruenit ad ciuitatem, ex ore Dei contra nos egressa. Quòd si aduen-
tans, pacem prædicasset; suspicari potuissemus, ipsum velut aliquem turpis lu-
cri cupidum, præclaris scilicet ac faustis, quæ nobis * vaticinaretur, munera a
nobis pro mercede suorum sermonum captare. Medicus veritatis ad ægrotan-
tem ingrediens, veritatem prædicat. Chirurgia vrendum, ignisq. acerba esse
cauteria adhibenda prædicit. Non veretur molarium * dentium enartare euul- E
siones: Non pertimescit ad Regem properare, & ei suos morbos aperire. Non
veretur vel ipsi austeritatis pharmacum propinare. Quis ergo mendacẽ eum ap-
pellet, qui iram prædicat? Si enim mendax esset, etiam verbis adulatorem agere
deberet. Superat * atque excellit, vt video, quoscumque medicos: neque tantillum
quidem panis vult a nobis porrectum comedere. Si iustus cum sit, Ionas ieiunat:
studeamus & nos ieiunare, quoniam peccauimus. Si sanctus cum sit, rogat &
obsecrat: serio ac diligẽter etiam nobis, ipsi saccos substernamus. Ieiunat, & orat:
ne instar

Marginal notes: * τοῦ ἰατροῦ. — * μάνδρα. — † τοῦ κτίσαντος. al. τοῦ κτίσαντος, i. qui possedit eã. sed altera lectio melior & certior, hoc loco. — † δείσωμεν αὐτοῦ τὴν δικαιοκρισίαν. — * εὐσπλαγχνίας. — * al. molestiã. — * ὡς ἐν χώνῃ: — * ἐν ἀληθείᾳ καταδέδενται. i. cum veritate erãt colligata. — † Ξίφους γέγονε ξένος, καὶ δώρων ἀλλότριος. — * κατ' ἑκάτερον. — * ἐπροσωπολήπτησε. — * δικαιοκρισίαν. — * al. προφητεύοι. — * τῶν γομφίων. — * ὑπερβαίνει.

A ne instar mendacis videatur. fortasse enim idcirco ita contendit, vt ciuitas conuertatur. Nam fidem haberi vult prædicationi, quam ipse palam promulgauit nobis: & nos per eam * oppugnemus ipsum. Non peccauit propheta: sed peccata nos morte mulctant. Neque vero Hebræus nostram subuertit ciuitatem: sed eam nostra delet malitia. Alium quippe inuisibilem habemus inimicum, o amici, cui fortiter resistere par est. Certamina iusti Iob audiuimus, cuius cognita est fortitudo: & sermo tentatioq. eius, instar tubæ victoriam † quæ ad illũ pertinet, toto terrarũ orbe prædicauit. Si ergo sic inimicus aduersus iustos decertat: quid nobis faceret peccatoribus? Ipse est, qui egressus erat, & conuiuij tempore domum super filios Iob euertit, vinum sanguine miscens; & qui eos, vna cum poculis, nemini parcendo, contriuit. Vos in bello Reges vicistis: at precibus

* al. oppugnamus. sed per coniunctiuum hic legendũ.

† al. victoriam illius aduersus hostem inuisibilem, per totum orbẽ prædicauit.

Iob 1.

B Sathanam nũc vincere studete. Egrediamur deinceps castra * nostra: & forte cum ipso bellum committamus. Exuite thoraces: & induite saccos. Pharetras abijcite: & ad preces confugite. Relinquite enses: & quærite fidem. Tela confringite: & ieiunium suscipite. Nullius momenti est victoria, qua superiores eramus, cum hostibus pugnantes, ac Regibus terræ. Si hunc vicerimus; maius * quid erit victorijs, ac trophæis, quæ quondam ereximus. Et quemadmodum primus semper ego eram qui in acie consistebam, & me opponebam: ita in hoc quoque primus futurus sum bello. Surgens itaq. Rex, festinanter vestem suam abiecit purpuream, ac sacco se vestiuit. Abiecerunt & illi sua indumenta, saccosq. gestarunt, ac cum eo lugebant. Niniuitæ, qui antea semper splendide vestiti incedebant, tunc velut * Indi apparebant, metu futurorum malorum.

* q. d. egrediamur deinceps nos e castris nostris contra Satanam, &c.

* al. maius quidã est trophæis per nos aliquãdo erectis, &c.

* ὡς Ἰνδοί.

C Rex suis assumptis copijs, egressus, totam lustrauit ciuitatem. Emisit concionatores, qui vbiq. prædicarent, vt vnanimiter pœnitentiam agerent. Relinquat vnusquisque improbitatem suam: vt non lædatur in bello. Rapax, elargiatur. Luxuriosus castum se gerat. iracundus mitem se præbeat. delitijs indulgens, ieiunio se dedat. Nemo iniuriarum memoriam retineat. Nemo quippiam surripiat alienum. Nemo aliquem affligat * ac opprimat: neque vero maledictis incessat. Si remiserimus deinceps conseruis nostris; & Deus nobis dimittet nostras in ipsum offensas. Hæc nostri sit agminis, † prælijq. ratio: & accipiemus victoriã, saluabiturq. ciuitas nostra. Hæc atque alia eiusmodi, in magna ciuitate clamabant * præcones; atque vt cum iumentis ieiunarent. Substitit Rex, instar medici morbos curans. Sanctificauit ieiunio suã * castra: & gloriosum thoracem,

PRAECONVM VOCES.

* θλιβέτω.

Matth. 6. 18.

† τρόπος τῆς παρατάξεως.

* κήρυκες.

* παρεμβολάς.

D ieiunij beneficio, suis militibus dedit. Vocans, adduxit omnem suum exercitum ad orationem: & illius adminiculo, scutum † liberationis concessit. Festinauit, vt in ea prædicaret mansuetudinis * pharetram: cuius sagittæ ad cælos perueniunt, & dum mittuntur, vincunt. Exertum adduxit ensem, gaudio perfundens qui tenuit illum. Vbi suum Rex ita armauit exercitum ieiunijs, & orationibus; incepit deinceps multitudinem visitare, viros & mulieres, omnes * vnanimiter. dicebatq. ad illos: Omnes pro nostra iã decertemus salute, viriliter ac fortiter: in suoq. ipse sacco exemplum illis præbebat, vt tota sic armaretur ciuitas. Filius Nemrod strenui gigantis, a ferarum * cæde desistens, prauas affectiones vulnerabat: & pro bestijs, turpia iugulabat peccata. externisq. † feris relictis, internam perimere studebat improbitatem. Pro gloria & honore currus, pedibus per

† θυρεὸν λυτρώσεως.

* al. proclamaret in ea mansuetudinẽ pro pharetra.

* ὁμοθυμαδόν.

* al omissa ferarum venatione, ac cæde.

† λιπὼν τοὺς ἔξω θῆρας.

E vrbem * incedebat: omnesq. ad pœnitentiam studiose impellebat. Accedebat Rex ad vicos ciuitatis: vt ex ipsis peccati sordes ablueret. Humiliter incedebat: & præsidium ipsemet ciuitatis sibi * subiectæ, ne corrueret, fiebat. Videbat ista Ionas, & vehementer obstupuit: cœpitq. admirari alienigenarum filios. Videbat bona Niniuitarum opera, atque virtutes: & illacrymans lugebat super Abrahæ semen in fide iustificatũ, & super semen Iacob, quod fornicatum † erat a Domino. Cernebat incircumcisos corda scindentes, & circumcisos in duritie cordis perseuerantes. Cognoscebat Niniuitatum Rex caussam prædicatæ iræ, ob

* πεζεύων.

* al. ciuitatis, in qua ipse regnabat.

† ἐκπορνεύσαντας ἐκ τοῦ θυ.

eorum eueniſſe peccata: præſcidit cauſſam, & mala depulit. Medicus erat, ſciens morbum ciuitatis: adhibitoq. ieiunij pharmaco, ciuitatem curauit, in ſacco & cinere peccatum ex ea profligans. At Ionas, tamquam iudex, pœnas * ſibi pendi poſcebat: & ieiunium ipſis peccata condonabat. Congregati erant Niniuitæ, modumq. inquirebant placandi Dominum, & effugiendi mortem: cognouerunt q. ieiunium potens eſſe & efficax, ad ſedandam mortis ſententiam, & donandam ipſis vitam. Ionas ieiunat, metuens ne forte illius beneficio ſaluentur, ipſeq. mendax reddatur. Sententiam Ionæ, pœnitentia irritam * reddidit: & vt ſapientes, cognouerunt Deum benignum & miſericordem eſſe. Videbant Prophetam durum * ac ſæuum, benigniſſimumq. Deum: relictoq. duro, ad miſericordem confugerunt. Ionas ſpem eorũ, comminationibus præcidebat: quam tamen ieiunium augebat, ac vitam promittebat. Vir autem, qui paullo ante, auſterum ſe illis oſtenderat, illorum pœnitentia & magna humilitate poſtea exhilaratus eſt. Vrbs labefactabatur: ſed eam, ipſius eleemoſynæ cõfirmabant. Infantes in matrum conſeruati ſunt vlnis: quia tentationis tempore, ieiunare ſunt edocti. Senes in ſuis clamabant ſaccis: & vita ipſis prorogata eſt, quemadmodum etiam Ezechiæ. Et quia in cordis compunctione, adoleſcentuli lacrymas profuderant, ſeruauit eos Deus ipſorum coronis. Et quia ſponſæ, triſtitia circumdatæ erant in thalamis ſuis; iterum cum gaudio reuerſæ ſunt. Clamabant quoque animalia, quòd aquam non biberent: eratq. omnium vox horrenda, hominum ac iumentorum. Iudicium * rectum audiebat vocem eorum: & gratia confeſtim ciuitatem ſaluauit. Ex quo die Ionas ipſis comminatus erat, aſſidue ieiunabant, & ſine intermiſſione orabant. Non ſiccabat * eorum oculus pœnitentiæ lacrymam: nec lingua ceſſauit efflagitare miſericordiam. neque auditus aliud audiuit argumentum: ſemper enim lamentationes audiebantur, & planctus, atque dolores. Non cernebatur ibi quiſquam penitus hilaritati, aut riſui, vel ludicris rebus deditus: quia omnes, pectus tundendo * plangebant: nam lacrymarum vim quamdam inaudiram aſſidue * profundebant, & miſericordiam per pœnitentiam comparabant. Per ieiunium autem, cum puritate continentiam abſque impedimento viri ſimul cum mulieribus acquirebant. Quæ dum diuina cerneret gratia, miſericordiæ affectu tacta eſt; & vitæ rorem, atque commiſerationem ſuper eos effudit. Non enim vult mortem peccatoris: ſed pœnitentiam, & ſalutem, amator hominum benigniſſimus, miſerator & miſericors ſemper Dominus, pater, cum filio, & Spiritu ſancto. Nam inter iracundos, reconciliatio & pax orta eſt. Adoleſcentes, temperare ac modeſte ſe gerebant. virgines, in caſtitate degebant. feroces ac temerarij, mites euadebant. Vnus erat aſpectus omnium, & vnus amictus. Rex † & ſeruus, nudis pedibus incedebant. Vnus diuitibus, & pauperibus erat cibus. Vnus ex æquo erat potus, dominis & ſeruis. Sub vno cuncti pœnitentiæ iugo currebant, vt Dei miſerationes acciperent: & in vno ſimul opificio concorditer operabantur, vt etiã remiſſionem vnam a Deo referrent. Nam ciuitas, vt arundo a vento agitabatur; & inſtar paſſerculi in ſpinis conſtituti. Non exiſtimabant mane ipſis appariturum diem. In faucibus mortis tota tunc conſtitit ciuitas: & ad portas inferni * iactata pulſauit. Ionas, dies numerabat, & noctes: at Niniuitæ, ſua enumerabant peccata. In tugurio Ionas precabatur, vt * vera locutus videretur: & in ciuitate orabant Niniuitæ, ne morerentur. Timebat Ionas, inſpiciens ipſorum lacrymas: vnde quod ciuitati euenturum erat, animaduertebat. Vmbram * habebat cucurbitæ, quam ipſe non plantauerat: at illi, æſtu diei exſiccabantur. Tugurium Ionæ, ab imo exaruit: at illis obumbrauit dextera altiſſimi. Videbat illos inſtar aquæ contremiſcentes, a conſpectu Dei. Cernebat puſiones, in ieiunio & cinere ad Dominum vociferantes. Adſpiciebat infantes in lacrymas prorumpentes, vitulos † mugientes, & * agnos balantes. Contuebatur viſcera matrum, omneſq.

* al. rationem ab ijs exigebat.

* κατήργησε.

* σκληρὸν. Ludit in iiſdem vocibus, & antitheteis.

Eſai. 38.

* δικαιοκρισία.

* al. non exſiccabatur eorum oculus lacrymis pœnitẽtia.

* ἐκόπτοντο.

* κατέχεον.

Ezech. 18. 33

† al. & Rex, & ſeruus nudis erãt pedibus. q. d. in hoc quippe ſimiles erãt, rex & ſeruus, quòd neuter calceos tunc geſtaret.

* σαλευομένη.

Ion. 4.

* ἀληθεῦσαι.

* σκιὰν τῆς κολοκύνθης.

Ibidem.

† al. vitulos & oues boantes.

* al. agnos.

A omnesq; vna voce misericordiam Domini implorantes. Conspiciebat senes lugentes, & ad Deum confugientes: senes vero Israel seditiosos atque dissolutos. Contemplabatur Niniuen valde pœnitentem: & Sion fornicantem, suisq; idolis insanientem. Respiciens Niniuen, reprehensionem aduersus Hierusalem semper seditiosam* ingeminabat. Vidit meretrices Niniuitas resipiscentes, ac pudicitiam sectantes: filias vero Sion furiose* atque insane scortantes. Vidit mendaces, in Niniue veritatem meditantes: & falsos prophetas, semper in Sion dolo ac fraude plenos. In Niniue palam idola confringebant: & in Hierusalem occulte illa adorabant. Idoneum* experimentum Ionas accepit a gentibus: quia Moysen suscepit Rex idolorum, & vidua Eliam, & alienigenæ Dauidem, quando ipsum persecutus est Saul Rex Israel. Vidit Ionas tamquam Ecclesiam congrega-

*ἐπλήθυνε.
*ἐμμανῶς.
*ἱκανὴν πεῖραν.
Exod. 2.
3. Reg. 17.
1. Reg. 27.

B tā Niniuen; & vt non* mendax sua efficeretur prædicatio, studebat: Dei autem templum, quod est in Hierusalem, Iudæi speluncam fecerunt latronum. Rex Niniuitarum, suppliciter Dominum obsecrabat: at Ieroboam, coram sculptili vitulo adorabat. Viui, suos deflere solent mortuos: at Niniuitæ, viuos omnes filios suos, & affines plangebant. Ingens atque horribilis illic tunc erat luctus: quia cuncti se viuos putabant in terram descensuros. Quanto enim magis ingeminabantur dies, qui præscripti erant: tanto lacrymæ atque gemitus amplius abundabant, quasi deinceps superstites futuri non essent. Instabat iam dies subuersioni proximus: & ciuitas planctu atque eiulatu repleta erat. Lamentationibus atque doloribus, aggeres terræ resonabant. Lutum ex lacrymarum abundantia fiebat,* quas ipsi* fundebant. Excitabant patres coram se filios suos: vt

*al. & ne fallacia sua videretur prædicatio. enitebatur.
2. Reg. 12. & Tob. 1.
*κατεῖχον.
al. κατέσπειρον.

C simul acerbam cum ipsis mortem lugerent: sponsosq. ac sponsas in medium adducebant. Et quis ex sæuo hoc spectaculo animum retineret? Spectabant patres pulchritudinem filiorum suorum: & præ magna tristitia, offundebantur ipsis tenebræ. putabantq. terræmotum fieri, & exaltarunt voces suas lamentabiles vsque ad cælum. Viri senes, & aniculæ, ad sepulchra abeuntes plorabant: quia qui sepeliret, ipsisq. oculos* clauderet, inter ipsos non erat. Singuli ante oculos, mortem amaram adspiciebant; eiulatusq. emittebant, nescij ad quod genus mortis peruenirent. Dirūpebant corda sua, audientes disrumpi terram. Mutatæ sunt species ac formæ omnium facierum: cum simul* putarent fore, vt terra euerteretur. Rex saccum ferens, grauiter doluit; dum secum cogitaret, postero se die superstitem non futurū. Omnes cineribus vescebantur, & Deo supplicabant.

*καμμύων.
*ἅμα ἐννοοῦντες pariter cogitantes.

D Omnes precatione os suum studiose replebant. Cuncti suos amicos conuocabant: vt eorum satiarentur aspectu, priusquam ad inferos ipsi descenderent. Impleto iam die, consistebant pariter in gradu mortis: apprehensisq. inuicem manibus, se mutuo deplorabant. Aduenit nox vltima, ipsiq. cum planctu differebant, qua hora vox ruinæ eorum audiri deberet. Arbitrabantur vesperi ciuitatem ruituram: superuenit vespera, & plane nihil ciuitas passa est. Existimabant se noctu* funditus perituros: aduenit nox, & non interierunt. Putabant in tenebris se morti tradendos: præterierunt tenebræ, & nihil prorsus sunt perpessi. Censebant mane ciuitatem euertendam: aduenit matutinum tempus, & illorum spem atque exspectationem* expleuit. Qua hora putabant illi se non fore superstites, eadem ipsorum completum est gaudium. Amicis, & cognatis

*χανδῆναι, absorptum iri.
*ἐπλήρωσεν. Hoc ideo dicit, quia spem aliquā semper habuerant cū timore coniūctā.

E omnes gratulabantur; Deumq. glorificabant, qui ipsorum misertus erat. At Ionas a longe stetit, prospiciens, ac metuens ne forte mendax deprehenderetur: & eadem hora, qua ipse id sperabat, ciuitas a morte liberata est. Nam Deus pro infinita sua bonitate, respiciens ipsorum lacrymas, misericordia in eos motus est. Et licet non fuerint mortui: malæ tamen mortis exspectatione, iam antea mortui erant. Et reuera iam mortem aliqui obierant, mortuiq. insepulti remanebāt. Nam timor rerum* grauissimarum, etiam viuentes enecabat: adeo enim emarcescere fecit eos periculorum comminatio, vt velut vmbra viderentur. Hæc

*al. acerbissimarum.

** εἰς νοῦν οὐκ ἐλάμβανε.*

porro Ionas secum*non reputabat: verum quæ ad se pertinerent spectans, omnes A
occidere studebat. Cæterum Deus ipsorum misertus est: & qui metu contabue-

** al. & mortui reuixerunt ciues, qui metu contabuerant.*

rant, metũ deposuerũt, & mortua*reuixit ciuitas, omnesq. simul gaudio perfusi,
spẽ bonam ceperunt, cernentes iram in misericordiã esse conuersam. In precibus
suis genua flectebant, manus autem extendebant; & Deo gratias agebant, quòd
præter exspectationem ipsos a morte saluasset, & vitam misericorditer donasset.

Ion. 3. 4.

Ionas autem cernens se mendacem videri, Niniuitis saluatis, vehementer contri-
status est: at Niniuitæ ipsum obtestari cœperunt, & blanditijs cum eo agere, sic
ipsum alloquentes: Noli contristari, o Iona; sed gaude, quia nouam vitam agi-
mus: per te enim bona inuenimus. per te, vniuersorũ Deum agnouimus. Non es

** κατεστράφη.*

mentitus, ne timeas: * subuersa enim nostra est malitia, & exaltata fides in ma-
nu tua. reperimus præsidia pœnitentiæ: & ex Domini thesauris ea accepimus. B
Dic nobis, Iona: quid tibi accessisset commodi, si nostra euersa fuisset ciuitas; &
omnes mortẽ obijssemus? aut quid lucratus esses, o propheta: si cuncti in infer-
num demersi essemus? Cur animum deijcis: cum nos ex malis sanando curaue-

† al. totus populus.

ris? Tota † hominum multitudo, tibi vt benefactori suo gratias agit: cur ergo
suspiras; quia cum ciuitate non ad interitum, sed ad Dei cognitionem negotia-

ἐπραγματεύσω

** ἐστεφανώσαι.*

tus es* ac transegisti? At cur etiam doles de saluatis, per pœnitentiam? Nunc
* coronatus es: illudq. quod accidit, te gaudio afficiat. Nam Angelos in excel-

Luc. 15.

sis gaudio perfundens, merito ipse super terram in eo gloriari & exultare debes:

** al. sine Interrogat. sic: Magnificetur tua mens amplius in hoc, q, &c.*

quia Deus de nobis gaudet in cælis. * Magnificari ne amplius tua mens potuit,
quàm in eo, quòd cuncti cultum atque reuerentiam Deo adscribunt? Consola-
re teipsum, quòd tota ciuitas vna cum Rege, in gaudio te adoret, cernens in- C
fantes a morte liberatos. Quare confirmatus, pro eorum vita precare; rursusq.
conseruatos intuere infantes, ac manus tuas eorum capitibus impone. Benedic
ciuitati præter spem saluatæ, vt memoria tui in ea augeatur. Luctum depelle; &
relicto ieiunio nobiscum gaude, o propheta Dei. Hæc, & his plura cum eo lo-
quebantur, vt importunam eius tristitiam mitigarent. Extra ciuitatem reside-

Ion. 4.

** δικαζομένους*

**al. disceptabat*

† δικαζόμενον. al. disceptantem habebat.

bat Ionas: & ad eum tota egressa est ciuitas, videbantq. aspectu formidabili Io-
nam consistentem, & in ipsius ore duos* disceptantes audiebant, quomodo scili-
cet Ionas cum Deo*quæstionem agebat, & quo pacto ipse ex persona Dei respon-
debat. Spiritus quippe sanctus, quem in ore suo iudicem † caussæ habebat, in
ipso loquebatur. Duas autem in ipso disceptantes ostendit personas, Dei nimi-
rum, & prophetæ. Audiebat totus populus eum patrocinantem sibi super cu- D

Ibidem.

Modus hic loquendi videtur Syriacus.

curbita, imo pro seipso, ac Domino, & ciuitate eius. Si enim lingua Ionæ duo-
bus inseruiebat: ex ipso profectò duæ distinctæ voces duarum audiebantur per-
sonarum: nam & ipse loquebatur cum Deo, & ipsi Deus vicissim per eius lin-
guam respondebat. O formidabilem patronum. O quomodo ipsius lingua

** al. duarum agebat caussã, Dei nimirum, & suam.*

† ἐτύγχανε.

* patrocinabatur duobus, Deo scilicet, & sibi ipsi. Veluti chori dispositi, Ni-
niuitæ exaudiebant, quo pacto Ionas sua loquela cũ Deo ageret † ac disputaret.
Domine, inquit, cur me vndique in angustum redigis; & cur me prodidisti, ac
mendacem effecisti? Deinde qua paullulum fruebar cucurbita, vt me a malis
protegeret, eam tu arefecisti, æstuq. me exsiccas: ideo mortem expeto; accipe

** ὑπὲρ κολοκύνθης.*

animam meam: magnum enim super*cucurbita dolorem concepi. At confestim
sanctissimus Spiritus respondebat, & ex ore ipsius condemnabat eum. Lingua E
illius statim impugnabat ipsum, & os redarguebat eum, tamquam Deum iu-
stificans. Audierat enim multitudo populi ex ore Ionæ, quomodo pro ciuitate
ad eum diceret Deus: Si tu, inquit, parcis cucurbitæ, in qua non laborasti, ne-

† al. quæ sub vna nocte nata est, & sub vna nocte praeterijt. ita Ion. 4. in vulg.

que fecisti vt cresceret, quæ sub † matutinum tempus nata similiter exa-
ruit: quanto magis parcam Niniuæ ciuitati meæ. Figuram & vmbram tibi
viuæ ciuitatis præbeo, in cucurbita arefacta. Cucurbita tibi nunc loco magistri
efficitur; ex qua sapientiam & prudentiam addisce. debesq. in vili ac miseranda
cucurbita,

A cucurbitã, quasi per experientiam addisceret; quanta sit vis diuinæ * clementiæ.
Tu parcis cucurbitæ; & ego ciuitati. Tugurium tuum sit speculum ciuitatis.
Tugurium abiectum quæris: & vrbem funditus † euertis? Vbi rectum tuum
iudicium, o Iona? Cur cucurbitam ciuitate potiorem ducis? Super vili cucurbi-
ta, commiserationis affectum ostendis: & in ciuitatem, durissimum ac seueris-
simum te exhibes? ita ne in oculis tuis magnificata est cucurbita, in cibum con-
cessa edentibus eam? Siccine rem corruptibilem, resipiscentibus Niniuitis præ-
tulisti? & folia maioris æstimas, homine ratione prædito? Hæc cuncta Niniui-
tæ tamquam vno ex ore audientes, gloriam dederunt Deo, quòd pro ipsis ipse-
met caussam ageret, ac disceptaret: Creator cum † creatura, Dominus cum ser-
uo: ipsamq. linguam Ionæ ex aduerso contendentis, iustam ferre sententiam fa-
B ceret. Et præter voluntatẽ, Ionas victoriam attribuebat ei, quo cum disceptabat;
ac iure iustũ ipsum censebat iudicem. Deus ob multas miserationes suas, recusa-
bat comminatoriam † suam iterare vocem; vt ciuitas saluaretur: & Ionas sum-
mo iure cum Deo agere conabatur, vt ciuitatem euerteret; ne ipse mendax vi-
deretur. Gauisus est vniuersus populus, dum ista audirent, & Ionam a Deo su-
peratum esse cernerent. Cognoscentesq. quo pacto ipsum consolaretur Deus,
studuerunt maiorem ei deferre honorem: quare & eum inter vlnas suas rapue-
runt; ac instar Regis, cum gloria ciuitatem ingressus est, & resedit ibi. Congre-
gatiq.* resipiscentes, adorabant ipsum: ac munera cum decimis suis offerebant
ei, & quæcumque inter tribulationes destinauerant. Aperuit Rex thesauros,
qui † erant apud ipsum; obtulitq. ipsi dona valde honorifica. Vno omnium
C ore, laudibus celebratus est Ionas; ingressusq. in curru regio consedit. In mari,
ipsum portabat cetus: & in * continenti currus regius. In mari, cetus Ionam coar-
guebat: & in terra, eum ciuitas magnificabat. In mari, pisces * venabantur ac
captabant ipsum: & dum ipse subuersionem moliretur † principibus; Rex Ni-
niue legatos emittebat, qui vbique appararent ei. Deus cetum deducebat, quo
pergeret: & Rex prophetæ viam commonstrabat, obuiamq. ei cum honore
ascendebat. Principes vna cum Rege perterriti, obuiam processerunt ei, ob ti-
morem ex prædicatione ipsius conceptum. Omnis † ciuitas conscia eorum quæ in
Niniue gesta erant, sibi ab ipso metuebat, ne forte ab eo subuerteretur. Quãdo au-
tem iã ipse finibus appropinquauit Hierusalem, cõmonebat eos qui cum ipso ve-
nerant, vt in Niniuen redirent: verebatur enim, ne forte illuc ingressi, gentilitatẽ
D cernerent, & magnam impietatem; & qui iam resipuerant, & colebant Deum,
iterum ex ipsis discerent idolis sacrificare. metuebat quoque ne vulnus ab eo cu-
ratum atque sanatum, iterum renouaretur. Admisit * beneficium, ostenditq.
gratum sibi fuisse, quòd eousque eum prosecuti essent: osculo atque complexu
salutauit eos de more, & benedixit ipsis. Consilium dedit, vt reuerterentur: &
non obediebant ei; sed dicebant: ne nos persequaris, o propheta. Tecum, sine
vt ingrediamur in terram Israel: vt illius conspiciamus virtutes ac regulas,
actiones bonas, & rectas viuendi formas, sermones, & mores. Ingressiq. cerna-
mus terram, in qua prorsus gentilitas non viget: sed fides, & rectitudo, ac veri-
tas. Permitte nos bonam contemplari radicem, ex qua tu prodijsti, † surculus
hebræus. Loco mercedis, pro qua in itinere laborabamus, indulge nobis vt te-
E cum isthuc queamus ire. Quæ dum ipsi dicerent, Ionas caput in terram incli-
nabat: nam valde eum pudebat filiorũ Israel, propter eorum impietatem atque
malitiã. Et hoc longe peius ac grauis ei erat, cucurbita aresfacta: quando animæ
suæ mortem exposcebat. Cœpit autem Ionas occasiones quærere, & allegare
hominibus illis prætextus * rerum quæ non sunt. Nunc in terra nostra, inquit,
magnum celebratur festum, & non licet alienigenis, illuc ingredi. Et licet fi-
deles sitis; non tamen introire poteritis ad magnum festum Dei, cum sitis incir-
cumcisi: propterea in pace, & gaudio reuertimini in patriam vestram, ad eum

* al. miserationum Dei.
† ἐκριζοῖς;
† Sententia est aperta, Deum enim Iona pro Niniuitis disceptasse. Appellat autem Ionam creaturam, & seruũ &c.
† τῆς ἀπειλῆς ἀνακαλέσαι τὴν φωνήν.
μετανοήσαντες
* al. qui iã resipuerant.
† τοὺς ἐν αὐτῷ θησαυρούς.
* ἐπὶ τῆς ἠπείρου.
* ἐθήρευον.
† al. & dũ ipse subuersionẽ moliretur: principes & Rex legatos miserũt, qui, &c.
† f. omnes ciuitates, ad quas notitia eorum deuenerat, quæ in Niniue gesta erãt, eum horrore ipsum verebantur, ne forte ipsas euerteret, &c.
* ἐδέξατο τὴν χάριν.
f. ἐδείξατο χάριν i. gratias egit. scilic. ijs qui cũ ipso venerant, &c.
† ῥάδαμνος ὁ ἑβραῖος.
Ion. 4.
* προφάσεις τῶν τὰ μὴ ὄντας.

qui misit vos: & quando festum Dei præterierit, si volueritis, huc redite. Pro- A
al. complexa salutabāt ipsū. pter quæ verba, vehementer contristati sunt, plorantesq. *amplectebantur ip-
sum: & deinde magno animi dolore reuertebantur, auditis prophetæ Ionæ
* ἔτι ὄντες αὐτόθι. verbis. Post prophetæ vero discessum ab ipsis, conspiciebant dum * adhuc ibi
essent, montem excelsum valde; cogitabantq. conscendere illum; vt saltem e
longinquo terram desideratam prospicerent. Ad cuius montis verticem dum
peruenissent, vniuersam terram conspexerunt: & obstupefacti sunt, animoq.
valde consternati, cum illos dæmonibus sacrificantes cernerent, & sub nemore
* βωνοῖς. libamina, ac sub * collibus idola, ante ianuas simulacra; & eos, qui ingrediebantur, reuerentiam ijs exhibentes. Alius idolum adorabat, alius vitulum sacrificabat, alius rursus dæmonibus libamina offerebat. Quid multa? omnem quip-
* *al. incantationem.* pe * imposturam ac fraudulentiam sathanicam ibi contemplabantur. Quamobrē & inceperunt dicere: Numquid somnium est, quod conspicimus? Hierusalem B
ne terram cernimus, an Sodomorum? Hoccine est semen Abrahæ? an dæmo-
* σεβάσματα. nes forte suis nos præstigijs fascinant, atque illudunt? Numquid * superstitiones patriæ nostræ diffugerunt, & hic domicilium suum sumpserunt? Idola ibi diligenter ac serio confregimus: sed numquid huc venerunt; & sedem firmarunt? Non solum autem illa, verum etiam quæ vsquam alibi sunt, hic reperiuntur idola; & plurima, quæ nos in nostra ciuitate non habebamus: quippe in qua serpentem adorare non licebat; at hi serpentem adorant. In patria nostra, mactabamus animalia: at isti filias suas, & filios iugulant. Populus, qui legem Dei per Moysen acceperat, idololatriam committit? Surgentes, profugiamus a populo illo pessimo: vt non absorbeamur in operibus eorum. Nam pro Niniue, C
quæ non est subuersa, fortasse Israel subuertendus erit. His vero dictis, timore
* καὶ τὸ μὲν πρῶτον. † ὕστερον δέ. perculsi, in suam reuersi sunt patriam, glorificantes Deum. Et * primum quidem, qui pœnitentiam egerunt per prædicationem Ionæ, saluati sunt: at † postea qui venerunt, & peiora primis effecerunt, simul funditus perierunt, vt ait
Hier. 7. 16. propheta Hieremias. Quare & nos, Deum laudibus celebremus: qui nobis, per Niniuitas, figuram & arrhabonem præbuit. nam sicut eos liberauit per Ionam:
* καλαρνῆ. † τὴν κωλύσαν τὰ ἔθνη. ita & gentes per vnigenitum filium suum saluat; deletq. * populum, ficum infructuosam, impedientem † gentes, ne fructibus pœnitentiæ saluētur, in Christo IESV Domino nostro: Cui est gloria, & potentia, atque imperium, in infinita secula seculorum. AMEN. D

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE IONA PROPHETA *scribit quoque Iosephus, antiquitat. lib. 9. cap. 11. nec non Epiphanius de vit. & interit. prophetar. cap. 16. & S. Ioannes Chrysostomus in Homilia de Iona propheta, quæ habetur circa finem primi Tomi Operum eiusd. incipitque:* Factum est verbum Domini ad Ionam, dicens: Surge, & vade in Niniuen ciuitatem magnam, *&c. ac Homil. 1. de pœnitentia apud eumd. tomo 5. vbi de Iona, eiusq. prædicatione, & Niniuitarum pœnitentia agitur; multaq. cū illa primi Tomi in Ionam homilia iam citata, similia, ac in haud paucis eadem, licet verbis commutatis adferuntur. De quo, & in Homil. 5. ad popul. antiochen. quæ est exhortatoria ad populum, de fortiter ac generose perferendis imminentibus minis: continetq. multa exempla eorum, quæ acciderunt Iob, & Niniuitis, &c. Duplex quoque græcè* εἰς τὸν Ἰωνᾶν προφήτην *.i. in Ionam prophetam, inter Opera S. Basilij Episcopi Seleuciæ, reperitur Sermo: quorum uterq. (nondum hucusque, de quo constet, impressus) habetur Romæ in Volum. græco MS. Card. Sirleti, nunc Ascanij Card. Column. n. ρϛζ. De quo, & S. Fulgentius Sermonem habuit, qui incipit:* Cum Ionas mitteretur Niniuitis interitum prædicare, mox ei improba vanitas fugæ ingessit consilium, *&c. Quin & de eodem, eiusq. sepultura apud Diospolim, agit S. Hieronymus ad Chromat. in procem. super Ionam. De quo, & Isidorum vide, cap. 45. & Dorotheum, cap. 6. ac Zenonem Episcopum Veronen. in Serm. 38. lib. 2. Sermonum eiusdem: nec non ipsum Ephram alibi, ac præsertim in longissimo Sermone, aut potius tractatu de Pœnitentia, qui supra habetur hoc eod. 3. tom. incipitque:* Pœnitentia fertilis est fructus, quia omni ex parte præclarū E

Deo

A Deo opus affert, *&c.*] *vbi inter alia de Iona, & Niniuitarum pœnitentia pluribus agitur. De quibus denique etiam inuenies in Concilio œcumenico Tridentino, vbi de Contritione, prima parte Pœnitentiæ agitur, in hæc verba:* Hoc timore vtiliter concussi Niniuitæ, ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt, *&c. vt est ibi in Sess. 14. cap. 4. consonatq. capitul. quamobrem. de pœnitent. distinct. 1. vbi de Niniuitarum pœnitentia quoque agitur.*

Constitutus est prædicator medicus inter gigantes: & ipsi velut pueri perterrefacti sunt, *&c.*] *Vult dicere Auctor quòd Ionas sua prædicatione medicus fuerit inter gigantes, id est, inter gentiles ac barbaros, hominesq. agrestes atque terribiles, quales in magna atque superba ciuitate Niniue erant; & ipsi ad eius vocis prædicationem, puerorum instar vehementer deterriti sint, &c. Quomodo autem ipse inter Niniuitas egerit medicum, non multo hic postea ostendit, vbi ait:* Medicus erat missus, ad incidenda illorum vulnera; & στυπτικοῖς, id est, acribus atque astringentibus medicamentis mundare volens morbos, aperiendo ostendebat ipsis eorum vulnera.

B Misit enim Ionam diuina gratia in ciuitatem, non vt illam subuerteret, sed curaret, *&c.*] *De varijs porro medicinis, quibus in eorum curatione vsus est, plura deinceps habes in sequentibus.*

Et effecta est tota ciuitas velut corpus vnum, *&c.*] *Quia vnusquisque ad prædicationem Ionæ in Niniue, non de se solum saluando, sed etiam de proximo pariter curando sollicitus erat, vt omnes saluarentur; hinc dicit effectam esse totam ciuitatem velut corpus vnum. Nullus enim inter eos (vt postea subdit) precabatur vt solus saluaretur: verum vt membra inter se, pro se mutuo deprecabantur. Rogabant quippe iusti pro peccatoribus, vt etiam illi secum saluarentur: & vicissim peccatores ad Deum clamabant, vt iustorum voces exaudiret, &c. Quare etiam postea ait,* quòd tota ciuitas, sicut homo vnus, fuerit appellata, *& maxime per prophetam Ion. cap. 3. vbi dicit:* adhuc quadraginta (*& al.* tres) dies, & Niniue subuertetur, *&c.*] *Propter vnanimitatem igitur, & commune desiderium omnium saluari cupientium, mutuamq. inter se salutem curantium, asserere hic videtur Auctor, quòd effecta sit tota ciuitas Niniue, velut corpus vnum; totaq. ciuitas, sicut homo vnus,*

C *fuerit* κληθεῖσα, *id est, vocata siue appellata, &c.*] *In quam sententiam, plura vide apud Chrysostomum in homil. de Iona propheta, post med. tom. 1. ac homil. 1. de Pœnitentia, tom. 5.*

Siccine debilitatum est semen Nembrod strenui gigantis, qui condidit eam? *&c.*] *Alia lectio habet:* Siccine elanguit semen Nembrod fortissimi gigantis, qui possedit eam, *&c.*] *Est enim ibi (*κτήσαντος*, id est, qui possedit) pro (*κτίσαντος*, id est, qui condidit siue fabricauit eam, scilic. Niniuen, &c.) quam lectionem tamquam veriorem ac meliorem, in textum hic inseruimus. Fuit vero hic Nembroth, filius Chus, ac nepos Cham, pronepos autem Noe, primus gigantum post diluuium super terram, (vt est Gen. 10. iuxta 70.) qui, sicut in homil. 29. in Genes. ait Chrysostomus, auũ suum Cham imitatus, & abusus naturæ priuilegijs, alium seruitutis modum adinuenit, & princeps atque rex fieri tentauit. Rex autem nondum erat, cum nondum essent subditi. Vbi vide (inquit Chrysostomus) habendi auiditatem, quid faciat? vide corporis robur non manens intra suos limites, & gloriæ appetentem naturam. neque enim vt defenderet illos, imperare studebat: sed & ciuitates ædificabat, vt imperaret bellatoribus, &c. Quòd porro hic Niniuen condidisse dicatur, explicatione ac conciliatione*

D *opus habere videtur, præsertim cum in sacra historia Genes. cap. 10. expresse habeatur, quòd Assur ædificauerit Niniuen: & S. Augustinus in lib. de ciuit. Dei, Niniuen affirmet a Nino constructam, ac dictam fuisse. Adhæc ergo quod attinet, pro conciliatione sententiarum, dicimus primo ad saluandam hic mentem Auctoris, quòd Nembrod, siue Nebrod (vt græce hoc loco, & apud 70. legitur) libidine dominandi condiderit, id est, inter alias ciuitates quas moliebatur condere, iam inceperat Niniuen: cuius postea Assur ædificationem non solum promouit, sed & perfecit, vt vel ideo haud immerito ipse eam in sacra Genesis historia ædificasse legatur: quam quia Ninus Beli filius, & nepos ipsius Nembrod posterius amplificasse fertur, etiam eam extruxisse secundum S. Augustinum, nomenq. illi imposuisse perhibetur. Atque isti cum ex semine quoque Nebrod seu Nembrod prodierint, recte etiam secundum nostrum hic Auctorem, censeri atque intelligi potest, Nembrod in semine, vel seminibus suis, id est, in posteris condidisse Niniuen, &c. In quam sententiam, legi quoque haud incommode hic al. posset:* Siccine infirmatum est semen Nembrod, quod (*scilic.* semen) condidit eam? *pro (qui, videlic.* Nembrod) condidit eam, *&c.*] *Quæ coniectura si eruditis placuerit, & mihi satisfactum in ea adinuenienda putabo. Plura autem de magnæ illius ciuitatis conditore qui voluerit, legat S. Augustinum*

E *lib. 15. de ciuit. Dei, ac alibi. & S. Hieronymum in quæstionibus, seu tradit. hebraic. super Genesim. nec non S. Chrysost. homilia ante citata 29. in caput Gen. 10. non longe a fine, aliosq. in Genesim Scriptores.*

Postea vbi habetur: Nam fidem haberi vult prædicationi, quam ipse palam promulgauit nobis; & nos per eam oppugnemus ipsum, *&c.*] *alia lectio hoc loco pro (*πολεμήσωμεν*, id est, oppugnemus) habet* πολεμοῦμεν*, id est, oppugnamus. Sed in coniunctiuo hic potius legendũ,* πολεμήσωμεν *.i. oppugnemus. Est enim optima sententia; per fidem oppugnemus prophetam. nam si ei vaticinanti credentes, resipiscamus; vaticinium abrogabimus: ignoscet enim Deus, atque ita non euertetur ciuitas, &c.*

Surgens itaqne Rex, festinãter vestem suam abiecit purpuream, ac sacco se vestiuit: abie A
cerunt & illi sua indumenta, saccosq. gestarunt, ac cum illo lugebant, *&c.*] *Concordant hæc
de Regis & populi Niniuitarum pœnitentia, saccorumq. pro vestibus assumptione, cum ipsa Ionæ pro-
phetia, vbi cap. 3. legimus, quòd Niniuitæ ad Ionæ prædicationem vestiti sint saccis, a maiore vsque
ad minorem: quòdq. ipse Rex surrexerit e solio suo, & abiectis a se vestibus suis, indutus sit sacco, &c.
De quo, pluribus hic postea Auctor, & S. Basilius magnus, qui pulchre in eamdem sententiam alibi sic
scribit:* Rex ipse Niniuitarum, splendorem ac gloriam suam in pudorem transmutauit; pur-
pura enim, & corona, ac sceptro depositis, sacco se induit, & puluere caput suum con-
spersit, thronoq. alto ac sublimi relicto, humiliter in terram se abiecit, ac humi consedit:
proprijsq. ac regijs dimissis delicijs, vna cum populo lacrymas profudit, tamquam vnus
e multis effectus, dum communem omnium Dominum iratum conspexit, *&c.*] *ita post
alia Basilius in homil. 8. quæ est in Diuites auaros, super illa verba Scripturæ:* In fame & squalore:
quando post siccitatem, Cæsareæ fames inualuit. cuius initium est: Leo rugiet, & quis non time-
bit? *&c.*] *ac in eiusdẽ Oratione 4. de Pænitẽtia, quæ incipit:* Duplici timore, tui caussa afficior, *&c.* B
*reperitusq. inter posterius adiectas, vbi eadem repetuntur. De quibus, & Chrysostomum videre lice-
bit in homil. superius allegata, De Iona propheta, in fine Tomi primi, & homil. 1. de Pænitentia, tom. 5.*

Nininitæ, qui antea splendide vestiti incedebant, metu futurorum malorum velut Indi
apparebant, *&c.*] *Dicit Niniuitas velut Indos apparuisse: nam sicut Indi fere colore sunt squalido,
fusco, ac subcinericio: ita & tunc Niniuitæ pænitentiam agentes, abiecto splendido suo vestitu, pallido
sacco ac cinericio sunt vsi, & præ timore imminentium malorum valde in facie mutati sunt, factiq.
velut mortui, &c. Vnumq. fuisse aspectum tunc omnium, eumdemq. amictum, Auctor posterius osten-
dit, vbi etiam dicit, quòd Rex & seruus tum nudis incedebant pedibus. siue vt alia ad verbum habet
lectio, & Rex & seruus discalceati erant. q. d. in hoc similes tunc erant Rex & seruus, quòd vterque
in signum pænitentiæ discalceatus, nudisq. pedibus eo tempore incederet, &c.*

Si tu o Iona, parcis cucurbitæ, in qua non laborasti, neque fecisti vt cresceret, quæ sub
matutinum tempus nata similiter exaruit: quanto magis ego parcam Niniuæ? *&c.*] *Argu-* C
mentum fit a minore ad maius: & sumitur ex Ionæ prophetia cap. 4. ubi in uulg. est: Et dixit Domi-
nus ad Ionam: Tu doles super hæderam in qua non laborasti, neque fecisti vt cresceret, quæ
sub vna nocte nata est, & sub vna nocte perijt: Et ego non parcam Niniuæ ciuitati ma-
gnæ, *&c.*] *at in edit. 70. paullo aliter ad uerbum magis sic:* Et dixit Dominus: Tu pepercisti su-
per cucurbita, pro qua non laborasti super eam, neque nutristi eam, quæ nata est sub no-
ctem, & sub noctem perijt: Ego autem non parcam super Niniue ciuitate magna, *&c.*]
*ubi inter alia, illud (ἣ ἐγενήθη ὑπὸ νύκτα, καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώλετο. i. quæ sub noctem nata est, & sub noctem
perijt) ut est apud 70. hic aliter apud Auctorem sic legitur:* ἥτις ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν φυεῖσα, ὁμοίως ἐξηράνθη.
id est, quæ sub matutinum nata, similiter exaruit, *&c. hoc, ut puto, sensu: quæ uix nata noctu, mane
deinde exaruit, &c.*] *Cæterum non mirandũ, si quid aliquando S. Ephræm mutet, aliterq. subinde legat,
cum & alibi sæpe, vt etiam hoc Sermone, vel ex instituto non tam uerba citare, quàm potius sensum
reddere, & amplam paraphrasin efficere uideatur: sicut & tota hæc eius in Ionam Oratio, nihil aliud
quàm longa quædam totius prophetiæ Ionæ Paraphrasis esse cernitur.*

Et primum quidem, qui pœnitentiam egerunt per prædicationem Ionæ, saluati sunt: at D
postea qui venerũt, & peiora primis fecerunt, simul funditus perierunt, *&c.*] *Suffragari plane
his uidetur, quæ S. Hieron. in Prologo suo super Ionam prophet. adducit in hæc uerba:* Scio quæ locu-
tus est Ionas propheta de Niniue, quoniam subuertetur. Et reuera, quantum ad historias tã
Hebræas quàm græcas pertinet, & maxime Herodotum, legimus Nininen regnante apud
Hebræos Iosia, & Astyage rege Medorum, fuisse subuersam. Ex quo intelligimus, primo
tempore ad Ionæ prædicationem acta pœnitentia, Nininitas fuisse veniam consecutos;
postea vero in pristinis vitijs perseuerantes, Dei in se prouocasse sententiam, *&c.*] *ita Hie-
ronymus in Prooemio suo super explanationem Ionæ prophetæ, ad Cromatium Episcop. Colligiturq. illud
ipsum haud obscure etiam ex libro Tobiæ, cap. 14. vbi in edit. 70. sic habetur: Magnopere autem senuit
Tobias: & vocauit filium suum, & filios eius; & dixit ei: Fili, accipe filios tuos: ecce senui, & ad
exeundum e uita sum. Abi in Mediam fili, quoniam credidi, quæcumque locutus est Ionas propheta
de Niniue, quia subuertetur: in Media autem erit pax magis, usque ad tempus, &c.*] *idemq. ingemi-
nat ibidem paullo postea, ubi dicit: [Et nunc fili, discede a Niniue: quoniam omnino erunt, quæ lo-* E
*cutus est propheta Ionas. Tu autem serua legem, & præcepta, & esto amator misericordiæ, & iustus;
ut tibi bene sit. Et sepeli me honeste, & matrem tuã mecum, & non ultra maneatis in Niniue, &c.*] *pau-
cisq. interiectis ibidẽ, ubi postea ait: [Discessit autem Tobias cum uxore sua, & filijs suis in Ecbatana. Et
senuit honorifice. & mortuus est annorũ centum uiginti septem in Ecbatanis Mediæ. Et audiuit, priusquã
ipse moreretur, perditionem Niniues, &c.*] *quod etiam uerisimile est hic Auctorem nostrum respexisse,
dum dicit eos, qui primũ per prædicationem Ionæ pænitentiam egerunt, saluatos esse; at qui postea uene-
runt, & peiora primis fecerunt, simul funditus perijsse, &c.*

S. PATRIS EPHRAEM SYRI, IN MARGARITAM PRETIOSAM.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

MO & exosculor tuum Euangelium Domine, quia me esurientem nutrit: & desidero sermones tuos; quia dum sitio, fontis instar mihi fiunt. Nam quoscumque volo, ad tua
B fercula conuoco; pluraq. * relinquimus, quàm inuenimus. Cum multis comedo, & solus inuenior. Bibo cum multitudine, & soli mihi † tuam propinas gratiam. Quid igitur tibi retribuam; nisi meipsum in consensionē atque concordiam? Et hoc quidem volo, sed nequeo: nam Adam pater meus, debitum * naturæ a me repetit. conor, & ipse me impedio: quia solutionē quæstionis, quæ in me est, non habeo. Alijs, quæ naturæ sunt, recenseo: & ipse me prauis perturbationibus impedio. Video voluntatis * institutum, & me errare: at non animaduerto. In aliorū vero reprehensionibus, me ipsum accuso. Sed quid? tacebo ne; vt non condemner? Et qua ratione meum erga te studium, & amorem ostendam? Loquar igitur, nec desistam. Malo enim meipsum damnari, * modo
C tuus minister efficiar. Malo etiam mori: & vt tu glorificeris. Noui quòd haud quaquam condemnabor, abstinens a reprehensionibus in eos qui peccant: at non desino id facere, vt te insontem, nullaq. peccati labe pollutum, demonstrem. Cognoscant gentiles, amoris vim atque potentiam; & Iudæi, amicitiæ intelligant affectionem: quia absq. igne, & gladio, alijsq. tormentis, mortem pro te eligo. fortasse hac credent * occasione, quia propter te fero mortem visibilem, atque sensibilem. Sed forte dico, & non facio: vereor enim, ne, te absente, vincar a natura. At mihi saltem persuade, quia laborantem me adiuuas: & gentes in sententiam meam adducam, a quibus supplicium tolero. Certiorem me fac, quòd mei patientis miserearis: & iam nunc * profiteor. Iam exuo me, ad luctandum cum lictoribus & satellitibus idolorum. Iam enim gen-
D tilium tuba volentes ad bellum euocat, gentilitatisq. tandem discursitationem compellat; ac minæ ab * occidentalibus, supplicium in nos retorquent. Pertimesco, quia peccatores odisti: at rursus gaudio perfundor, quòd pro ipsis sis mortuus. Timore perculsus sum, quia homines sensuales atque carnales abominaris: at solatio mihi est, quòd naturæ nostræ * fragilitatem noueris. Nosti vt conditor, quod creasti; & vt Iudex, exploratum habes quod condemnes: ac vt incarnatus, nosti quod cogitasti. Tu enim eam mihi immaculatam dedisti: verum pater meus Adam, multis hanc sordibus contaminatam, debilitatamq. reddidit: & nunc ego inuitus † oblique feror. Naturæ corruptionem ipse admiscuit: & ecce ego cum tempestate * depugno, periculumq. subeo. Miserere igitur mei, vt creator; & ignosce mihi, vt iudex. Compatere infirmitati meæ,
E quippe * qui homo factus es. & ne me repellas, o Domine, propter vitia atq; perniciosas affectiones meas: sed impetū † voluntatis considera. neque ob sordes me auerseris: at operum sedulitatem intuere. Et licet me ex parte ob cogitationum turpitudinem auersatus fueris: verum in planctus meos respice, & in conscientiæ * compunctionem. Habeo propositum: at nescio, an etiam vires. Quod habeo, prompte elargior: & si ipse necessaria dare velis indigenti; mentem meam conspicis, quodq. sim pauper, a dracone spoliatus. Imbecillus sum præ corruptione: &

* al. relinquo, quàm inuenetam.
† f. ex fonte tua propinas gratia
* al. debiti natura me admonet.
* τὴν προαίρεσιν
* al. & solum effici tuum ministrum.
* al. ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως .i. hoc argumēto
* ὑπογράφομαι. Græca hic de mendo suspecta.
* ἐκ δυσμῶν.
τὴν προπέτειαν .i. fragilitatē, ac propensionē ad malū scilic.
† ἀκὼν πεπλαγίζομαι.
θαλασσομαχῶ
* ὡς ἐνανθρωπήσας.
† τὴν ὁρμὴν τῆς προαιρέσεως.
* Hoc ideo dicit, quia is dicitur cōpūgi, qui sua peccata in conscientia dānat.

*ἀδαής. ne: & quamuis edoctus sim, tamen sum rudis * & inscius. nam a peccato in errorem impulsus, gratiam perdidi: & ob id, in inopiam ac mendicitatem incidi. A
Perdidi donum tuum: & ideo perfectam prudentiam, animiq. sensum non ha-
*συνομιλίαν. beo. Perdidi * consuetudinem tuam: & idcirco, quo vadam ignoro. Nihil ergo
*πένομαι ἰσχυρῶς. habeo: & si quid habeo, tu mihi illud dedisti. natus inops, extrema * inopia laboro. Quòd si diues euasero; tuum est totum istud munus, & quidem nunc, & omni tempore tuum erit: solumq. gratiam tuam deposco, confitens quòd per te
*διασωθήσομαι. * seruabor, si quidem seruabor. Noui quemdam diuitem in Scriptura: verum
Matth. 13. prudens cum esset, & te nosset, paupetem seipsum diues ille appellauit. Pau-
κατεγράψατο. pertatem ille sibi * adscripsit, potentiam bonitatis tuæ respiciens. & quid ego dicam; aut quid cogitabo? Nostis autem & vos hunc hominem: nam parabolam
† al. nam parabolam de ille, Euangeliū vobis exponit. † illius, vobis Euangelium enarrauit. Dixitq. propter ipsum: quia omnis Sanctorum labor, propter hominem susceptus est. Ait autem sic: Diues quidam B
thesaurum in agro absconditum sciens, vendidit omnia quæ habebat, & emit
Matth. 13. agrum illum. Aliusq. idem ob Margaritam pretiosam faciebat: quare vtriusque diuersitatem nosse, & cuiusque vim soluere atque interpretari oportet: nam duo
* al. interpretationis. ista vnum sunt. Continet autem breuem * solutionis sermonem, margaritæ sententia, ideoq. illam cum primis exponamus. Margarita igitur pretiosa e
MARGARITAE PRETIOSAE DESCRIPTIO. mari est, magnæ autem æstimationis, eo quòd inuentu difficilis sit: non tamen cibum præbet, sed gloriam; neque potus oblectamentum affert, sed claritatem nominis. Multæ quidem pecuniæ, pondus efficiunt: at illa, grauitatem suble-
* σύντομος. uat. Parua cum sit, magna potest; & ad portandū * facilis est, facileq. in † suum
† εὐμετάθετος. statum restituitur: facile absconditur, sed difficile inuenitur. Sic quoque est de C
* al. de diuino verbo, quod breuiter & aperte magnam in se efficaciam complectitur. cælesti regno: sic etiam de * Deo verbo, quod paucis & perspicue magnam in se vim continet. Non proponitur ad manducandum: neque enim ad tempus dumtaxat durat. Sed nec pauperibus est eius vsus: verum eorum, qui in cognitione atque scientia diuites euaserunt, illius est perceptio. nullus quippe virtutis inops,
A SIMILI. illo potiri potest: sed perfectorum in rectefactis, est illius possessio. Reperiuntur sæpe gradus in loco excelso, per quos ad supremitatem quis conscendit: & in Euangelio similiter, eorum qui ad Deum accedunt, differentiæ sunt. Et siquidem paupertate semper graueris; semper tibi panis, pro consolatione paupertatis erit. Si autem infirmus sis; holusculo te † reficit: quod etiam, ex iecinore, &
† scilic. sacra Scriptura, siue Euangelium. ictero morbo laborantibus, vt vinum adhibetur: alijs loco piscis proponitur; alijs frumentum, aliquibus falx putatoria, quibusdam etiam securis & ensis ef- D
* εἰς χειραγωγίαν ficitur. alijs, ad * pellendum otium, flagella profert ex funiculis; panesq. hor-
* χωρικωτέροις deaceos * rusticioribus apponit: virgis inertes castigat, & baculis fatigat atque exercet. Hæc, & his similia pro gradibus habet Euangelium. Sunt autem ista in parabolis dicta. Diuites quippe nouit virtutibus locupletatos: pauperes quoque imbecilles, ac virtutum inopia laborantes. Quemadmodum ergo sanos & integros eos cognoscit, qui in fide valent: ita & imbecilles, eos qui pietate ac religione imperfecti sunt. Gladio multos perimit, ab idolis rescindens, & po-
† al. Cernis per illud occulto inferri ignem, &c. puli impietatem auertens. † Cernis per illud in occulto: infert ignem ac lumen, vt quod occulitur, in lucem proferat; & quod contra scientiam offertur, absu-
* ἐπινεμομένοις. mat. Cauterium adhibet ijs, quibus lœthali morbo * depascuntur membra; separatq. a communitate Ecclesiæ, perniciosas affectiones. Inter ægrotantes, est E
* βραβευτής. medicus; & inter simpliciores, pastor inuenitur: inter athletas, arbiter est ac * præmiorū distributor; & inter aduersarios, iudex incorruptus: inter iniustos, vindex inuictus; & inter afflictos, pauperum curator, & viduarū prouisor efficitur. aduersus tyrannos, rex est: & ad humiles, tāquam frater accedit. peregrinis, vt familiaribus occurrit; & inter orphanos, vt pater reperitur: ignorāterq. maledicenti-
* ἑκὼν γίνεται. bus, vt idiotam se exhibet. Hæc autem omnia, vltra * ac sponte præstat; cum

quod

A quod vult, hoc etiã possit: omnibusq. vtilia consulit. propterea multæ parabolæ, & differentes; ideo quoque variæ potentiæ: & in cunctis ipse, non quidem alius a se; sed sicut multarum † chordarum lyra, diuersimode omnibus sua commoda excogitat. Noui hominem, eumdem medicum & fabrum, ferrarium & ædium structorem, œconomum & agricolam, inspectorem & Doctorem, argentarium & figulum, & coquum, & * mercatorem, multasq. alias artes callentem: verum in nulla earum artium cum versaretur, naturam amittebat. Quomodo igitur non multo magis Deus immutabilis erit; quamuis multa faciat, & diuersa velit? Hæc porro dico, vt ne quis affirmet, sicut in vna aliqua harum rerum, ita per figuram hominem apparuisse. aliud enim natura, & aliud scientia: aliudq. figura seu forma, & aliud hypostasis. Non faber, & agricola, neque * luto operans, & gubernator, curator & rerum necessariarum suppeditator, vnus his omnibus euadit: non secundum quamlibet generationem, atque scientiam; sed cum semel sit in ijs effectus artifex, exercitatione deinde ac meditatione in singulis se exercet. At qui natus est homo, vt rursus perfectus homo * reddatur, non exercitatione consequitur, sed natura illum perficit. Filius igitur Dei, non per exercitationem didicit apparere hominibus: verum per † naturam, assumpsit hominem; vt fieret quod non erat, & inter homines versatus est, vt homo. Aduersus Marcionem porro hæreticum loquor, talia falso apud suos hallucinantem: & contra Manen dissero, deteriora adhuc Marcione, de humanæ naturæ assumptione sententem. Ecce Margarita nobis proponitur. Dicant hæretici, vnde illa sit, & quomodo fiat? In ea enim demonstrationis * thesaurum habeo: & pro

C scripturis, illam iniquis debitoribus oppono. Dicant, dicant nobis, quænam sit Margaritæ generatio: ostendantq. nobis, figuram dumtaxat ei esse, & non hypostasin? Noui quid † dicant: sed & ego aliquam aduersus illos interrogationem faciam. Absque corporum (inquiunt) coniunctione natus, nequit esse homo. & siquidem natus esset vt Adam, haberet (aiunt) hypostasin hominis: cum autem ex virgine sit natus, sine congressu viri; figuram solum hominis assumpsit. Silebo equidem, o hæretici: at † habeo, qui vobis pro me respondeat. Ego quiesco: nam vobis pro me Margarita ipsa loquitur. Edissere igitur quomodo nata sis, o Margarita? Tuam nobis expone naturam: & hæreticos confunde. ostende naturam tuam: & vanas, friuolasq. opiniones destrue. Conchæ loquantur generationem margaritæ: conceptionemq. ipsius

D recenseant. Doctores hominum, qui se in cælo versari putant, fiant qui sub aquis sunt murices: & a rationis expertibus, imo & ab inanimatis erudiantur, qui cœlestes naturas * permutando mercantur: & ab ijs qui neque lege, neque ritu vtuntur, qui leges † alijs præscribunt, legem accipiant. Hæresum enim dedecus, probrumq. non fero: quia rationem a diuina potentia repetunt, & modum diuinissimæ illius actionis curiose nimis inquirunt. Rationem * a Deo reposcunt, cum sint ipsi peccato debitores: animumq. intendere conantur † in sationem & ortum ineffabilis naturæ; damnantq. qui rei sunt, Iudice, nescientes ipsi pro se respondere. Si incomprehẽsibilia comprehenderitis; non iam amplius incomprehensibilia erunt: & si quæ diuina sunt, intellexeritis; non amplius erunt diuina, sed communia quædam. Et si in ignotum Deum, vt Paulus ait, aciem

E animi defixeritis; diuinam potestatem vestra cognitione dissoluitis. Refero igitur exemplum, cuius naturam reuelabit qui * potest; modumq. per quandam similitudinem intelligo, non tamen vim actionis reuelo. Margarita, lapis est ex carnibus genitus: quoniam ex * conchylijs prodit. Quis ergo non credat, etiam Deum ex corpore hominem esse generatum? Illam, non concharum coniunctio format, sed fulguris & aquæ commixtio. Sic & Christus in virgine conceptus est, citra aliquam voluptatem; dum Spiritus sanctus ex eius massa assumptionem Deo constituit formauitque. Margarita, neque * vt murex generatur, neque vt spiri-

Marginal notes:
† πολυχορδος.
A minore.
* ἔμπορον.
Ad maiorem.
Contra Marcionistas.
* al. figulus.
* al. nascatur.
† διὰ φύσεως. per naturam, id est, vere.
Contra Marcionistas hæreticos, & Manichæos.
* θησαυρὸν τῆς ἀποδείξεως.
MARGARITAE GENERATIO.
† al. quid dicturi sint, aut dicere possint.
† al. habeo enim qui vobis, &c.
MARGARITAE GENERATIO.
* κολλυβίζοντες
† al. qui leges alijs præscribere audent.
* λογοθετοῦσιν.
† ὀπτεῦσαι τῇ γεωργίᾳ τῆς ἀοράτου φύσεως.
Actor. 17.
* ὁ δυνάμενος.
MARGARITAE GENERATIO.
* ἐκ τῶν ὀστρέων
* al. neque murex. ubiq. (vt)

Contra Hæreticos. ** κεκραμένος.* ** al. ex se.*

spiritus in figura procedit. Et Christus non permistus cum diuinitate, neque purus est homo, neque cum immista diuinitate * permistus: sed neque in figura spiritali factus est. Margarita in hypostasi generatur, & alium per * se lapidem non generat: Christus quoque non est alius, nisi qui ex patre ab æterno genitus est, & ex Maria Virgine in tempore natus. Non figuram dumtaxat dictus lapis habet, sed etiam substantiam: ita quoque filius Dei in hypostasi est natus, & non in figura. Duarum naturarum est particeps hic lapis pretiosus: vt ostendat Christum, cum verbum sit Dei, ex Maria Virgine natum, non vnicam * particularem habuisse naturam; quoniam ne aliud quidem animal erat: sed perfectā *habet duplicem naturam, ne duas perdat. Neque enim in vna sola natura Deus super terram est visus: neque in altera sola, homo in cælos ascendit: verum perfectus ex perfecto, homo ex homine, Deus ex Deo, ex Virgine Christus. Non attributa * atque permista est caro diuinitati: neque diuinam naturam humana natura onerauit. non est * imminuta propter assumptionis nexum, ita vt perdiderit quod habebat, & quod non habebat fieret: sed perfectum habet, quod erat: & perfectum similiter habet, quod adsumpsit. Vnio non est facta confusio: non enim corpus coniunctum erat corpori: at homo erat hic cum deitate. Vinum & aqua commista, perdunt naturam: at vinum & aurum, vtrumque * simul immistum, constituunt hypostasin. Tegitur enim Deus assumptione, sicut aurea vrna, manna: absconditurq. Deus verbum in assumptione, velut in arca calathus. Quod intus * est, exterius efficitur; & quod foris, intus: vt & vnitas demonstretur, & hypostasis. Manna non est assumptio: at coniungitur vrnæ, non † vt induens diuinitatem, sed vt margarita ex fulgetro aquæ diuinitatem habens. Intellige corruscationis, & aquæ commistionem: & Christi parabolas admirare. Considera vilis atque abiectæ carnis ministerium in Margarita: & credas teuera ex muliere natum esse Christum. Murex, nec obolo quidem dignus, lapidem multis auri talentis pretiosiorem parit: sic & Maria Deum, cui nulla comparari potest natura, genuit. Non affligitur dolore ostreum, dum margaritam concipit: sed solum * aliquid sibi accessisse sentit: Et Maria citra omnem concupiscentiam, Christum concepit, sentiens solum accedentem hypostasin. Non corrumpitur murex, neque dum concipit, neque dum parit: perfectum enim parit lapidem sine dolore: Et virgo, cum ineffabiliter concepisset, absq. labore genuit. Non solum concipitur Margarita: verum etiam dum accrescit, perdurat; atque etiam extra cochleam, suam potest hypostasin ostendere. cum autem carne indigeat pro adminiculo hypostatico, naturamq. * extensam adhibeat ad perfectionem subsistentiæ, latet tamquam * in vtero, in sinu cochleæ: & quasi naturaliter ad substantiæ perfectionem * insita est. augmentū quoque accipit, per vitalem naturam; & qualitatem sibi conducentem participat. Natus etiam est filius similiter ex carne, non seminatus: & filium * fructificauit natura, sine viro ad generationem concurrente. O magna mysteria. O cælestia decreta: quia peperit natura non * proprium: & filius natus est, non ex viro procreatus. Virgo facta est mater, & natura fons; aluus † nutrix, & puella adiutrix ac socia. Assumptio ex vbertate naturæ, & generatio ex impletione atque fœcunditate determinata ipsi naturæ. Sola mulier absq. viro genuit: nam corruptionis expers erat qui generabatur. Virgoq. peperit, propter eum qui puritatis ac castitatis fons erat. voluptatis expers, procreationi filij seruiuit: nam vitiorum extirpatorem produxit. Quomodo igitur figuram tantummodo suscepit: qui & naturam, & essentiam, & tempus generationis participauit? Quo pacto igitur homo prodijt, qui omnem creaturæ præbet experientiam, absq. corruptione ac partus dolore? Neque enim passa est Maria, vt mulier: neque partus dolorem sensit, vt virgo. neque aliena a genito erat: nam propter naturam quæ nutriuit, communicationem societatemq. habebat: & mater

Margin letters: A (at "spiritus in figura procedit"), B (at "fectus ex perfecto"), C (at "non † vt induens"), D (at "accrescit, perdurat"), E (at "genuit: nam corruptionis").

Marginal notes:

** μερικὴν.*

** τελείαν δὲ τὴν διπλῆν ἔχει φύσιν, ἵνα μὴ τὰς δύο ἀπολέσῃ.*

** οὐκ ἐπιμερίσθη*

i. non est minor facta propter assumptionis coadunationem.

** συμμιγέντα ἑκάτερα.*

** al. Intrinsecū efficitur extrinsecum, & extrinsecum fit intrinsecum.*

† f. non vt quæ fictilis. vrna diuinitatem induat. &c.

** al. sed solum accessionis sensum habet.*

** ὀρεκτὴν.*

** ὡς ἐν κύλῳ.*

** ἐνικεντρίσθη.*

** al. prebuit.*

** τὸ μὴ ἴδιον:*

† μήτηρ τροφὸς, καὶ ἡ κόρη συνεργός.

CONTRA HAERETICOS.

A & mater filij Dei erat, propter † assumptionis munus. Creuit in vtero Christus, cũ vt Deus nullius indigens esset: & filius ex muliere natus, cũ filius esset Dei. Agnouit Mariam matrem, impertita atque subministrata per eam humanitate diuinitati. Filius erat eius, * quæ suppeditauerat; quia non solum fidei voluntatem atque electionem præbuit, verum etiam naturam in assumptionem impertiuit. Si figuram dumtaxat, verbum assumpsisset; quid natura fuisset opus? Si tamquam in specie processit; quæ mulieris necessitas? Si velut per canalem, ac fistulam descendit; cur conceptione indiguit? Cur in virgine tanquam in loco diuersabatur, qui erat ex natura prodirurus? Qui sic natus est, vt qui de cælo delapsus in virgine habitasset; cur non illico, terræ cęlitus apparuit? Qui naturam humanam non assumpserat; cur subito inter homines ex * aëre, se notum non B reddebat? Si perfectam œconomiam habebat; quid ex virginali natura assumebat? Neque superuacaneus est Deus, neque illusor: at superuacanea Maria, si Christus in figura venit. Illuderet etiam Deus, generationem hominibus apparentem dumtaxat ostendens. Sit ista * necessitas, caussarum rationes damnans. Nam Christum veritatem esse noui, & in Margarita eum suspicio. Habeo porro & aliud argumentum efficacissimum, de vera ipsius substantia, incrementum nimirum, vsque ad perfectam ætatem illius. Nam si figuram habebat verbum, & vestimentis indutum erat; ostendite vestium incrementum? Et si in figura Christus aduenit; ostendite † amictum in eo crescentem, ac refulgentem; & non inueterascentem? Et si Christus in figura, ex infante vsque ad statum & conditionem perfecti viri, adoleuit: quomodo augmentum conceptio-C ni testimonium præbet, & conceptio incrementum testatur? Neque enim illud cito factum est, neque * hæc tempus naturæ præbuit. Non sunt figuræ, communicatio naturæ subsistentis: sed vestimenta, artis sunt inuenta. Quis igitur naturæ vsus, dum ars famulatur Domino? Et quid opus fuisset conceptione muliebri; cum * materia aërea non a viuis hominibus procedat, sed in terra inueniatur? Virgo naturæ ministrauit diuinitatis: ac propterea naturam ei incorruptibilem præbuit Deus. Si actio quæcumque fuisset illud munus; etiam homo hanc efficere potuisset. Et si figura fuit illud ministerium; ars igitur hominum, diuinitatem iuuisset. At ob promptam obedientiam, beata Virgo † mercedem accepit, vt sine labore atque dolore fœtum gestaret ac pareret. Produxit enim Deus virginis naturam labori atque molestiæ obnoxiam: & ipsa laboris * corru-D ptionisq. eam expertem recepit. Donum infirmum obtulit, * validumq. illud recuperauit. dedit vterum labori atque dolori subiectum; & eumdem integrum, illæsumq. ipsa recepit. Medicus erat, qui natura eius vtebatur: ac propterea etiam sanam illam restituit. Non erat homo, qui virginem pro filij generatione adhibere volebat, sed Deus: atque ideo naturæ, quod non habebat, præstitit: vt ostenderet se non venisse ad dirumpendam naturam, sed vt integram * atque incorruptam eam conseruaret. Margarita erat, qui generabatur: ideoque * elapsus est, & absq. labore atque dolore natus. Neque asper ac durus erat: neque terreus * ac luteus. neque vt humidus ac fluxus, effusus. neque in multas partes diuisus, velut materialis ac crassus: sed infans Deitatem perfectam continebat, quæ sub natura simplici tegebatur: ac propterea vi † illius qui in ipsa erat, virgo in-E star cochleæ * naturaliter peperit, & vt mulier affecta est; nulla tamen ratione, rursus natura, sicut conchiliorum plicis ac sinibus vsu venit, ad virginalem statum recurrente. Non perdidit sigillum natura virginis, Christo concepto: & ob id, neque eo genito reserata est, vt partum in lucem ederet. neque vero rupta est, dum gigneret: nam neque rupta erat, dum conciperet. Cogor autem inhærere sermoni, vt omnia commemorans, impijs ostendam hæreticis, Christum vere natum esse; ita vt homo verus, & non qui solum videretur homo, prodierit. Nos quemadmodum concipimur, sic etiam genera-

† διὰ τὴν χορηγίαν τῆς προσλήψεως.
* τῆς χορηγησάσης.
Contra hæreticos Marcionistas, & Valentinianos.
* al. ex cælo.
* Locus in græco obscurus, & de mendo suspectus.
† al. tunicam cum eo crescentem, & quæ fulgens efficiatur, & non inueterascens?
* hæc, scilic. conceptio.
* Locus in græco intricatus, & perobscurus.
† μισθὸν τὴν ἀπονίαν ἀπέλαβεν.
* ἄπονον αὐτήν.
* al. & forte ac validã ipsum accepit.
* ἄρρηκτον.
* ἐξώλισθεν.
* γεώδης.
† ἐκ τῆς τοῦ ὄντος ἐνεργείας.
* φυσικῶς, h. naturaliter, hoc est, vere & realiter.
Cõtra Marcionistas negantes verum hominẽ assumptum.

generamur. Corrumpitur enim matrix, dum concipit: laborat ac dolet, dum A
parit; perdit naturæ sigillum, vt concipiat: propterea quoque dum parit, non
modo diducitur, verum etiam ob naturæ imminutionem flaccescit atque lan-
*al. nempe vt corruptionis, quæ initio accidit, admoneatur. guescit; doloreq. torquetur, * dum corruptionis quæ initio accidit, recordatur,
quando porro semen vbi processit, ad maturitatem proseminatæ carnis perue-
nit, dolores partus comparat. At non sic Christus: sed sine dolore genitus est:
* σαρκὶ καταβάλλει. quoniam & sine corruptione fuerat conceptus, in virgine carnem * accipiens,
non a carne, sed a Spiritu sancto: propterea & ex virgine prodijt, Spiritu sancto
vterum aperiente, vt egrederetur homo qui naturæ opifex erat, & virgini vir-
† λόχον ἄλοχον tutem in suum augmentum præbebat. Spiritus erat qui puerperam † thori ma-
ritalis nesciam in partu adiuuabat: quapropter neque quod natum est, sigillum
virginitatis commouit; neque virgo laborem ac dolorem in partu sensit. Vidi B
multos melius id recepisse, quod vtendum dederant; quoniã qui vtendum sum-
pserant, cum essent opifices, vel datæ vitium corrigentes, eam sanam & inte-
A MAIORE. gram reddiderunt: quanto magis Deus, non deterius id quod sanum mutuatus
est, sed multo melius reddidit, quàm accepisset? propterea igitur corruptibi-
lem mutuatus naturam, incorruptibilem reddidit. Eodemq. artificio mecha-
nici contraria præstare possunt: aquas enim in vasis, & per alas quasdam vltro
aperiunt, & emittunt; & rursus cum volunt, claudunt latentes in vasis vias.
Nonne igitur Deus hominibus artificio præstet, in dilatanda & coarctanda na-
† ἐκ τῶν διὰ μέσου προϊόντων ὄγκων. tura; ita vt nulla ex parte labefactetur eorum corporũ mole, quæ per † medium
prodeant? Reges, in quibus exaltantur ciuitatibus, priuilegia donant: at filius
Dei, virginitatem virgini matri suæ concessit, quippe cum posset. Quin & C
locorum possessores ac domini, fontes excogitant, & naturas aquarum emen-
* ἐπινοίᾳ σχέσεως. dant; & cœli temperiem meliorem, habituali * solertia reddunt: At Christus
nonne multo amplius etiam ea, quæ videbantur naturæ permolesta, correxit ac
reparauit? aut quasi vnus ex hominibus, sic inemendata reliquit? Quemad-
modum igitur solus ex Virgine natus est Christus: ita etiam Mariam in partu
virginem permanere conueniebat, matremq. absq. dolore fieri. Ne igitur te
* ἐμπαθὲς σῶμα. propria excæcet natura, vt in Deitatem non credas: neque te, corpus tuum * per-
turbationibus atque affectionibus obnoxium, deprauet; vt humanã damnes na-
turam. Non enim aduenit Christus, vt passionibus seruiret: sed vt peccatum
* τὴν πρόσληψιν exterminaret. Non admisit corpus, vt naturæ illuderet. Non fugit * assumptio-
nem, vt honoraret figuram. Si per figuram aliquibus placet, dignum quid D
admiratione facere: multo sane amplius ipse omnino per ipsam peregit natu-
ram. Si figuram honorauit naturæ: præclarum sane quiddam est natura, a
diuinitate honore dignata. Et si ob correctionem venit in figura: nobilior sane
* al. poterat. natura, quàm figura. Si nihil conferre * nouerat figura: sine ipsa vtique
effecisset quod erat propositum. Quòd si nihil in figura perfecit; frustra sane ipsa
* μαργαρίτῃ. inferebatur. Attendite margarito, & nolite errare: non enim cessabo repre-
hendere, donec corrigam accusatores. Cernite non esse figuram, sed actionẽ:
* πλοκήν. & naturæ * coadunationem suspicite. Indiuisibilis iste pretiosus est lapis. neque
* al. χωρίσει τὴν πρόσληψιν i. separabit assumptionem, &c. enim aliquis assumptum hominem, ab assumente natura diuina separare * pote-
rit. Fulgur & aqua consenserunt in vnum: & duo se contraria complexa sunt.
Quo igitur pacto quod tenes, ignoras: & quod non tenes, curiose inuestigas? E
CONCHARVM ORTVS Ex igne fulgur, & quod ignitum est, illustrat atque inflammat. Conchæ ex
aqua, & per aquam crescunt. Quomodo ergo non comburit coruscatio, co-
* οὐσιωδῶς. chleæ corpusculum? Quomodo substantialiter * atque essentialiter tunc conue-
niunt aqua & ignis, ac seinuicem non perdunt atque corrumpunt? Non potes
dicere: sed cogeris credere, quod vides & tangis. Sit tibi pro testimonio, na-
tura, quam edicere nescis: quia filius Dei absq. semine nascitur. Illic duo sunt
contraria, quorum essentialiter concordant hypostases, & in qualibet osten-
duntur

A duntur natura. Vestram enim anteuerto accusationem: quòd ex vobis quosdam dicentes nouerim: Deus ingenitus, Deus inuisibilis, caro visibilis; Deus
† passionis ac perturbationis expers. Quomodo ergo inter tot contraria, coadunatio* atque consensio cum vna hypostasi facta est? Habes margaritum, omnium quæ dicta sunt, apertissimũ explanatorem: nam ignis, deitatem significat, & aqua assumptionem. Non aqua fulgetrum assumpsit, grauis quippe est naturæ, & ad sublimissimum ignis locum non prodit: sed fulgur *superuolitans coniungitur aquæ, & concha turbata vtrumque simul iunctum concludit. calorq. corporis vnitus est tei † quæ aduenit; & firmitas plicaturarum quæ committuntur ac coëunt, conseruat ac retinet, ne diffluat humor, qui intus laborat. Natura vero per coniunctionem, auget quod inclusum tenebat: progressuq. temporis
B aqua * & ignis in margaritam resoluuntur. Dicit etiam Euangelium, sic Spiritum sanctum superuenisse in virginem. Cur ita? vt scilicet virtutem acciperet suscipiendi Deum. Et virtus, inquit, altissimi obumbrabit tibi. Fulgetrum tuæ insidebit naturæ: quia quod ex te nascetur sanctum, † erit filius Dei. Non dixit, quod genitum fuerit, iterum gignetur. neque dixit, quod nascetur ex virtute, vel Spiritu sancto: sed, ex te: vt virginis naturam ostenderet Deitati ministrãtem; assumptionemq. in ipsa, & ex ipsa, Deo verbo coniunctam. Nisi enim dixisset, quod nascetur ex te, fortasse figuram existimatum fuisset verbum assumpsisse. Quædam tamen exemplaria supprimunt illa (ex te) vt hæresibus gratificentur. Tametsi non admittis, o hæretice, hæc verba (ex te) tamen additio verbi, adhuc sententiã conseruat. ait enim: ideo & quod nascetur, assumptio-
C nis nexum significans. Cæterum conceptio naturã arguit, & figuram reijcit: archangeliq. locutio Deitatem testificatur. Ob nihil enim aliud, virgini obumbrauit, quàm vt nasceretur homo. Potuisset quippe citius vniuersæ apparuisse terræ, nisi per veram humanæ naturæ*assumptionem ad homines accedere voluisset. Attende igitur ad Margaritam, & videbis eam duas continentem naturas. Speciosissima siquidem est propter Deitatem: at candida, ob assumptionem. In candore ergo claritatem cernis: & in virtute inhabitantem potentiam vides. dura quidem est, propter naturam humanã:* leuis autem ob conditionem cœlestem. aquatica propter terrenam naturam: ignita vero ob deitatis hypostasin. Cunctis est consideratio physica: quia singulis velut in speculo, quæ illius sunt, resplendent. Specula quidem arte fiunt, ac propterea habent quandam
D fallaciam, ad † rem propositam percipiendam: at Margarita naturalem continet gratiam, vtilitatemq. innatam. Multa quoque sunt alia, quæ ex duobus aliquibus fiunt quid vnum: at non, sicut Margarita, nascuntur; neque ex igne & aqua concipiuntur. Vide, ne quæras exempla in margaritis quibuslibet: non enim omnes sunt veræ, continentes in sese cuncta perfecte quæ diximus: nam magna illarum copia, potius terream habet partem. Multæ cochleæ in profundo morantur, quæ etiam veras producunt margaritas. Quæ autem in locis* opertis ac densis sunt, quò sol non penetrat, neque fulgetra; limo & cœno gaudent, ac diuersis opacitatibus, † vmbrosisq. humoribus vescuntur, & raro bonas margaritas producunt. Habet porro & aliam margarita caussam: nam si perfectum non fuerit tempus generationis eius, velut intempestiua, lapidosa reperitur; qua-
E re & multæ ex ijs quæ in profundo sunt, improbãtur: & si arte non expolitentur, non liceret inter eas inuenire pretiosam. Cæterũ multas eiusmodi non reperiunt, verũ ex illis conchis eas colligunt atque decerpunt: perfectæ autẽ ideo atque probatæ dicuntur, quia dum quasi augmentũ perficiunt, & substantiam in vim naturæ transmittunt, non * auferuntur, verum generantur: atque illæ valde quoque pretiosæ redduntur. Et vt discas animalia in mari etiam ex aqua constare; legem reuolue; & Deum attestantem audies, quòd aquis imperauerit omnibus, vt produceret etiam* mytulos & conchas: nam hæ quoque ex illorum sunt genere,

Marginal notes:
† al. Deus impassibilis.
* ἡμόνοια.
* ἐπιπτάμενος.
† ἐπισυνελθόντι.
* al. ex aqua & igne margaritũ prodit.
Luc. 1.
† vulg. Sanctũ, vocabitur filius Dei.
NOT. ADVERSVS HAERETICOS.
* πρόσληψιν.
Margarita, vt duas naturas contineat.
* ἐλαφρὰ
Consideratio Physica.
† εἰς τὴν τοῦ προκειμένου πράγματος κατάληψιν. al. ad rei propositã perceptionem.
* ἐν σκιεροῖς.
† καὶ διαφόροις σκοτεινοῖς ἀτμοῖς.
* οὐκ αἴρονται.
Gen. 1.
* τοὺς γαλακας.

quæ in aquis repunt. Et margarita ex immundis naſcitur animantibus: ipſeq. A
Chriſtus ex natura ſordibus obnoxia natus eſt, quæ purgationibus per viſitationẽ
ipſius indigebat. Quemadmodũ autem fulgur vniuerſa explorat: ſic etiam Deus.
& ſicut occulta illuminat: ita quoque Chriſtus recondita naturæ luſtrat, purgatque. Ideo virgine prius purificata, ſic natus eſt: vt oſtenderet, vbi Chriſtus
*al. operari. eſt, ibi omnem puritatem * agere. Mundauit eam in ſancto præparans Spiritu:
& ſic ipſum virgo, ſuo concepit vtero, purificata. Mundauit eam in caſtitate
ac ſanctificatione: ideoq. natus, virginem ipſam reliquit. Cochleæ oſtendant
atque declarent, non per fœmineum membrum concepiſſe virginem: nam illæ
*græc. πτυχαῖς. duabus explicatis * commiſſuris, non carneam conſtitutionem præbent; ſed
† μερίμνους ἀπο-λυτὸν ἔχουσαι τὸ σῶμα. † diuiſim ſolutum habentes corpus, repente fulgetro replentur. Ita quoque beatiſſima virgo, Deum verbum toto ſuſcepit corpore, ſimplicitateq. naturæ, & B
non curioſo ac redundanti motu, deitate impleta eſt: intellexitq. ex conditione
*ὅτι προσέλαβε τὴν πρόσληψιν. humana, ſe aſſumptionem * ſuſcepiſſe. cognoſcebat conceptionem: at viri
† συνουσίαν. congreſſum † & conſuetudinem ignorabat. & intelligebat quidem inhabita-
τὸν κρυπτόμενον torem ſuum * latentem: ſed appetitum ſuperfluæ corruptelæ experta non erat.
omniaq. ad pudicitiam concurrebant membra, proprij impetus & appetitus
A MINORE. oblita. Etenim ad ortum Solis, cuncta redduntur ſplendida; apparensq. foris
* al. ſolus. ſol, illuminat vniuerſa: quid agat in cubiculo, * totus ad vnum admotus? Ac-
* ſ. Rapuit, ſeu aſſumpſit Paulũ. Act. 9.13, 22. 26 Galat. 1. cepit* Paulum Chriſtus, ex cælo eum illuminans, & ad pietatem transferens: fecitq. lupum ouem, & perſecutorem Apoſtolum; crudelem miſericordem, &
obedientem atque tractabilem, eum, qui olim inobediens atque intractabilis
A MAIORE. fuerat: & cur non multo magis, intus in Maria virgine cum eſſet Deus ver- C
bum, ipſam ab omni corruptione atque mutatione alienam effecit? Pro arrha-
* προσκλινής. bone, fidem accepit puellæ; & non amplius * propendens erat gratia: ſed dum
iure optimo incorruptionis vim illi præbet, fides naturam adduxit; & hanc
excipiens gratia, non amplius eſſe corruptibilem paſſa eſt: verũ ſibi ipſam adiunxit, ſicut Rex vas priuati alicuius hominis proprium faciens: atque ita facta eſt
Luc. 1. ſancta Maria, non iam mulier, ſed Virgo, & gratiæ plena: ſicut cibus iumento-
* al. ſi rex eius particeps fieret, atque eo veſceretur. rum regius efficeretur, ſi Rex illum * participaret, ex eoq. veſceretur. Non dico
immortalem illam fuiſſe, ſed quòd ab appetitu ſeducta euerſaq. non fuerit:
cumq. gratiæ efficacia illuſtrata eſſet, rubiginem quam natura habebat † adhæ-
† συνεστησάμενον fort. leg. συνεστώμενον. vel potius συνενούμενον .i. ſimul coniunctã, ſeu vnitam, &c. rentem ferro, gratia mundauit, & illuſtrauit, conſeruauitque. Amo & exoſculor Euangelicum lapidem, quia cibus animæ meæ factus eſt. Suſpicio ac collau- D
do Margaritam: quia de Chriſto loquitur mihi narrationes myſticas atque arcanas. Adhibui parabolam: quia duplicem mihi cognitionem contulit. Cognoui in ipſa naturæ coniunctionem, & deitatis potentiam. Intelligo contrariarum rerum conſenſionem, ac permutationem naturalis conſtitutionis. Con-
* ἀγκῶνας. ſidero cælum cum terra ſimul vniri. Video duos angulos * atque amfractus in
Pſal. 117. & Ephes. 2. vnum coaluiſſe vinculum. Obſignauit gratia concordiam: neque inuenio, qua
* ὑπόστασιν, hic accipere videtur pro οὐσίαν) ratione cuiusq. * ſubſtantiam ſeparem. Intelligo vim differentem, & margaritæ circumferentiam. Abducit mentem meam, ne comprehendat quo pacto
ſimul conuenerint, atque coniunctæ ſint. Aequa eſt vndique margarita: etenim
† ἀγκῶνας. Chriſtus inæqualitatem abſtulit; & velut artifex duas curuitates † ac flexus
* al. erit, qui. æquales reddens, in vnum conglutinauit, nemoq. * eſt, qui ea ſeparare poſſit. E
† τὰ μέρη. Concharum commiſſuræ diſterminantur: at margaritæ termini † atque dimen-
* ἄτμητος. ſiones ſunt inſeparabiles. Illæ ſectionem admittunt: iſta vero * inſecabilis eſt: vt
† τὸ ὀρθὸν, καὶ μεγαλεῖον. intelligas duas quidem legis tabulas; ſed & Euangelij rectitudinẽ, † ac ſphæricam perſectamq. figuram, atque præſtantiam. Terrena quidem, lex continet: at
Euangelium, cœleſtia. Ecce concha & margarita, quas ſimul coniunxit Chriſtus. Per gratiam, ad generationem recurrens, & ſpiritalis Margaritæ naturam
exquirens, agnoui virtutem, intellexi * connexionem, & naturam deprehendi;

Volo

A Volo rursus considerare sapientissimi artificis opificium. Intelligo igitur rerum omnium opificem, agricolam esse: & intelligo non ab eo agros hos terræ, sed naturæ * campos coli, quos serat ac demetat. non tamen vindemiat, & ex magno torculari vectigal exigit. prius dat naturæ humanæ mutuum filium: & fœnus exigit, vniuersam animæ libertatem. Et propter debitum, terrestria pascua sibi vindicat: & breui commercio Dominus omnium efficitur, non solum vt creator, verum etiam vt * redemptor. Et non modo vt Deus, sed etiam vt qui sudoribus emit, tradit margaritam: ne & ipsum naturæ obolum deperdat. Elocat filium, vt & seruum submittat. O immensam, † & periculorum contemnentem liberalitatem. conchæ enim committit margaritam: & pro obolo lapidem pretiosum violari sinit. Cernis mercatorem? Consideras eum qui omnia vendit, vt margaritam emat? Cognoscis diuitem: quomodo cuncta vendat,

*νομοὺς. Græca hic dehmodo suspecta, & perobscura.

*λυτρωτὴς.

†ἀφειδοῦντα δὲ κινδύνων.

B vt agrum, & inuentum in eo thesaurum comparet? Hic enim cœlestis est pater, qui per filium suum omnia emit humanæ conditionis * frugigera: cunctas autem possessiones suas terrenas vendidit, vt † iugerum quod ipse * condiderat, & Adæ tradiderat, compararet: at hic eam, vanarum rerum cupiditate, vendidit. Emit vero agrum, non propter terræ vsum: sed ob thesaurum in ea reconditum. Quis igitur iste est ager? corpus humanum. Et quis thesaurus? anima, quæ in eo est. Siquidem propter animam, quam ad imaginem & similitudinem suam ipse fecit, vendidit omnia; & ad comparandam possessionem, misit filium: Non igitur diuinitati vendidisset tyrannus; nisi illa tulisset, & obiecisset humanitatem: nouerat enim potentiam, ac timebat venditionem: sed homini vendebat,

Matth. 13.

NOT.

*χρήσιμα.

†ἄρουραν.

*ἔκτισεν.

Agri, & thesauri nomine, quid intelligendum.

Loquitur de Diabolo, qui nō vastauisset humanum genus, si Deum latere in humanitate Christi cognouisset. &c.

C sciens eius infirmitatem, cognoscensq; se quando vellet, rursus per vim auferre posse eius possessionem, atque thesaurum. Mittit ergo suum filium ad tyrannum, dicitq; ad ipsum: Trade illi possessiones reliquas, de quibus non est controuersia, quia meæ sunt. Solus autem homo voluntate libera dominium meū facit ambiguum: per confessionē tamen & negationem † thesaurum habet absq; labore. verū quia ad gloriam meam pertinet, vt non perdam quod mihi ipsi ad obsequium meum ac ministerium procreaui; da ipsi iumenta, & cuncta rationis expertia: solum autē hominem redde liberum. Præbet igitur ei porcos in regione gerasenorum: emitq; agrum cum thesauro, ac hominem ex dœmonis potestate redemit. Porci, asini, tauri, atque leones nullam præbent gloriam possidenti: homo autem magna tribuit: quia eius venatio non est ex cibis corruptibilibus,

† al. ex confessione ac negatione. thesaurū habet, ac fruitionem, &c.

Matt. 8. Mar. 5. Luc. 8.

D verum ex cælestibus thesauris, virtutibus inquam. Hic thesaurus est, & hic ager, cuius quidem mercator est pater: at interpres * & mediator Christus. Accessit vt hospes, & coëmit tamquam mercator: auctoritatemq; exercuit velut Dominus: quoniam ipse & pater vnum sunt, in deitate. Auctoritatem † & potestatem exhibuit in natura & ratione assumptionis: porro mediatoris functus est munere in actione, atque in ijs quæ egit ac pertulit, & emit; potentia autē superans; accepit agrum: & cum eum tyrannus non cognosceret, etiam thesaurum diuendidit. Assumpsit seruum Dominus; hominem dico: ignorabatq; inimicus se etiam peculium vendidisse ipsi. potitus enim homine Christus, simul accepit etiam in seipso cuncta quæ serui sunt. Omnia rationis expertia animantia mancipata Adamo erant: at inimicus sibi ea videbatur vindicare; vt si quis corpus

*μεσίτης.

†ἐνδείκνυσιν ἐν τῇ φύσει τῆς προσλήψεως. quod idem docet: nam infinitam potestatē in assumēda natura humana ostēdit, in vnitate personæ diuinæ, &c.

E acciperet, etiam vestes lucraretur. ita compos Adami factus inimicus, illa quoque simul cum Domino vendito abierant; quippe quæ iam subiecta, naturale dominium agnoscerent. Amisit ergo tyrannus etiam hominem, cum cunctis animalibus ratione carentibus: nam homo sponte illa Deo obtulerat: ideoq; ad extremum cunctas sibi gentes cum Iudæis acquisiuit. Coëmit agrum in Cruce Christus, pro pretio suum ipsius præbens sanguinem. Ager enim erat terra: & thesaurus, qui in ea occulti latent sancti. Accepit interim possessionem, quæ conspiciebatur: & quando voluit, etiam apprehendit pecuniam * quæ tegebatur. In

*τὸ κρυπτόμενον χρῆμα.

pascua venit viuorum: comprehensos vero etiam mortuos qui non apparebant, A
extulit interim non accepto thesauro, vt illum in resurrectione accipiat. Profe-
ctusq. est in sua ad cælum ascensione, custodibus thesauro, & œconomis agro
adhibitis: vt quando iusserit, thesaurus per resurrectionem præsentetur Regi.
** καταγγίζεται*
Thesaurus ergo in testa, velut * in vase seruarut: ager autem figuli, est tamquam
Hierem. 18.
officina. quemadmodum prophetæ dixit Dominus: Ingredere in agrum figuli.
at cuius figuli, nisi Dei? quoniam ipse est, qui ex agro isto resurrectionem facit.
Ergo vsque ad consummationem, luteum efficit agrum in humanis corporibus:
post seculi vero consummationem, testacea efficit vasa: sanctorum quidem per
gratiam, at peccatorum per gehennam ignis. Modus ergo margaritæ iam pa-
tefactus est: non enim in agro defossa remansit, sed illico a mercatore excepta
† αὐτὸς ἐστιν ὁ ἀρχὸς τοῦ σταυροῦ.
est. Atque ipse est † auctor crucis; ac propterea etiam solus resurrexit, quia & B
solus emerat, qui per mortem emit margaritam: quoniam in Cruce inimicum
profligauit, quo deuicto armaturam ipsius accepit, & sic eum spoliauit. at-
Ioan. 10.
que ideo ait: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo
iterum sumendi eam. quia potestatem habuit mortis, & antequam moreretur
ipse, visa est detineri margarita, non quidem ab hoste, sed a natura: & dum ad-
huc illa esset in terra, commercium & commutatio facta est, mercesq. media-
† stultus, scilic. diabolus. nam Diabolus Christum contempsit. existimans ipsu purum hominẽ.
toris margarita facta est. Nam † stultus eum esse Dominum ignorabat, quem
despuebat. propterea accepit mercedem Christus, accepit & agrum, ac pre-
tium agri: simul enim sequuta est natura rationis expers ducem, quem ha-
buerat ab initio. Habet ergo viuorum potestatem in agro. Habet & mortuo-
rum resurrectionem, atque dominium in thesauro. Habet & assumptionem, in C
** συνδιαιωνίζουσαν. † ἀῤῥαγῆ. * βραβεῖον.*
margarita perpetuo * mansutam. Habet quoque † inuictam gratiam Spiritus
sancti, vngentem Christi corpus ad certamen contra tyrannum. Hoc enim pa-
ter ad victoriam * proponebat, & præmium victori dabat. Verum paullo altius,
& ab initio repetentes, cognoscamus quæ dicta sunt: vt quasi summatim, intel-
ligamus singula sicut oportet. Siquidem Deum patrem, agricolam, & opifi-
cem, & mercatorem, & figulum, mediatorem, ac creditorem, præmiornm
** βραβευτήν.*
* distributorem, & munificum nostra appellauit oratio. Magnum sane Domini
verbum, duobus verbis tantã scientiæ vim concludens. Rursusq. margarita sit
** hoc est, Euangelio tamquam conchylio continetur margarita pretiosa .i. Christus, eiusq. mysteria, &c.*
nobis * Euangelium: quia simplici ac minuta littera tantam mysteriorum vim
continet; & in vili atque abiecta chartula, cælestis continetur scientia. asseruntq.
hæretici filium Dei, indignum censuisse assumere naturam humanam. Cælum D
Deus chartæ commisit: & filium, humanam sumere naturam non permisit?
non propter æqualitatem dico: sed patris erga nos * benignitatem demonstro,
** τὸ φιλάγαθον.*
qua se ita demisit, & commercia nobiscum iunxit. Non igitur in figura visus
est Christus: non enim in figura vili ac miseranda, procederet diuinitas, vt in
terra versaretur. Naturam domini terræ, assumpsit naturæ Dominus: vt do-
minium Adamo firmaret, quod per errorem amiserat. Quòd si in figura Chri-
Contra hæreticos, Christi negantes substãtiam.
stus apparuit: etiam figura filius erat Dei. Cernis quo pacto corruant hæretici,
dum periculose tentant Christi negare substantiam. Verum eorum attende de-
mentiam: nam linguam dumtaxat habent, & non mentem; loquuntur quæ
** al. creditorem.*
volunt, & non intelligunt quæ consequentium sit intelligentia. Etiam tibi * fœ-
neratorem ostendam Deum, o hæretice: & quomodo in virgine excoluerit mar- E
** ἐδάνεισε τῇ φύσει τὴν θεότητα.*
gariram. & commonstrabo tibi præterea, quo pacto Agricola deitatem * præ-
buerit naturæ. Voloq. ostendere mercatorem, quomodo socium mercaturæ
Deum nactus, diues vno exstiterit obolo: ita vt & debitum persolueret, & ex
† al. ἱδρύσασαν τὴν ἁμαρτίαν. pro (ἱδρυνθεῖσαν) .i. stabilitũ, ac confirmatũ peccatum eiecit ex mercatura.
residuis agrum coëmeret, ipsumq. cælum ac Dei regnum in hæreditatem stabi-
lem sibi tribui promeruerit. Accepit natura mendica diuinitatem, & decerta-
uit aduersus tyrannum. communicauit cum patre: & tabificum † peccatum
emptione sua erasit atque expunxit, anathematizans illud per gratiam. Illud
enim

A enim affectibus ac passionibus hominem * titillabat: hæc autem Dei munere & opeillud exterminabat. illud, voluptatis illecebris pelliciebat: hæc autem, castitate ac pudicitia similiter extrudebat. Christus tyranno naturam exhibuit; & vt ipse humanitati consociaretur * ac copularetur persuasit. ostenditq. homini gratiam, si ad eam accederet; ac patris prouidentiam, qualis ac quanta esset: dolorem item intellectualium potestatum, & aduersus terrena inimicitiam. persuasit propitiationem, ad reconciliationem mediator fuit, promisit placationem; modumq. significauit, quòd per crucem fieret: ac seruum, vt ad Dominum recurreret, subornauit; filiusq. patrem recognosceret. Et contra tyrannum * propugnator effectus, patri dominium confirmauit; & seruum reuera ab acerba tyrannide liberauit. Audi etiam agricolæ artem: nam in vtraque di-

*ἐγαργάλιζεν. *συναγελάζεσθαι. *πρόμαχος.

B gnitate, modus dispensationis Christo erga humanitatem exstitit, bellumq. aduersus peccatum. Ne ergo admireris varietatem interpretationis: nam Deus diuersorum egregiorum operum fons est: & quantam quis vim habet intelligendi: tantum se extendit, & simul inuenit quoties quis intelligere potest. *Inseruit naturæ diuinitatẽ, ac tamquam in rimam *quandã & scissuram suum inclusit filium: vt qualitatem participãs, naturam redderet communem in assumptione hominis. Fuit igitur Maria patri arbor, filio mater, hominibus fons * spiritus æterni, & pudicitiæ atque incorruptionis præceptum. Habet porro pro vinculis hæc insitio, prophetarum testimonia; & oculus * siue rimula, pro spatio habet naturæ * distinctionem. Agricola falcem habet, quæ mundat & expolit; virginis animo prius & corpore præparato, ac virtutem in se continet Spiritus san-

Vide Scholia. *ἐνεκέντρισεν. *ἐν τινὶ θυρεῷ. *al. fons spiritualis. *ὁ θυρεός. *διαίρεσιν.

C cti: arborq. ad melioris naturæ susceptionem facta, sanctæ mulieris fidem habet. Ne * vacilles igitur ad ea quæ dicuntur: sed fide res inuisibiles cernens, ne suspectam habeas narrationem, ex te ipso discens qui nam sit rerum status atque conditio, quæ sub aspectum non cadunt. Nam si in te non esset anima; non cerneret oculus, nec auris audiret, neque guttur gustaret, aut manus operarentur. Itaque anima facit omnia, corpus autem cooperatur tantum. Ita etiam considera in stupendis operibus diuinam potestatem, occulta atque ineffabili quadam ratione cuncta dirigentem. Ego vero a terrenis quoque artibus ac dignitatibus, Christi * ortum persuadere volo. ideoq. varie expono, non vt ex multis, siue in vno assequar: verum vt multa describens atque adumbrans, vario * artificio diuinitatem ostendam, qua ratione singulis ætatibus proprio quo-

*μὴ διστάσῃς οὖν πρὸς τὰ λεγόμενα. *τὴν γέννησιν. *ἐν πολυχειρίᾳ τὴν θεότητα.

D dam modo sese peccato opposuerit. Et in natiuitate quidem tali modo: aliter post natiuitatem: aliter in adolescentia, aliter vicissim in ætate virili: ac suo deinceps modo nosse par est, qua ratione quolibet tempore se gesserit, & accommodarit. Cæterum antedictis fidem habete, nam & ipse ait Saluator: Ego sum vitis, & vos palmites: Pater autem meus agricola. Possum porro etiam tibi ex eorum arte, qui plantandi studio sunt dediti, confirmare antedicta: In amygdalis quippe, optimarum arborum germina inserunt: alij etiam ramos cum * frondibus inserunt, & in vitibus similiter faciunt. Cur ergo præter fidem sit, si etiam Deus in ijs quæ sub aspectum non cadunt, simili arte vtatur? siue in † verbo, cum assumptionem inseuit, siue in assumptione Deum. verumtamen non ex superinducto semine, quod absit cogitare, virgo suam ipsius substantiã ge-

Ioan. 15. Confirmatio a plantis, & ab Amygdalis. *ἐμφυλλίζουσι. †per (τὸν λόγον) hic intelligit personã ipsam verbi, &c. at (τὴν πρόσληψιν) id est assumptionẽ, appellare videtur ipsam humanitatẽ assumptã, vsus abstracto pro concreto.

E nuit: sed sine carnali motu concepit, atque inuiolata mysteriũ peregit: & non lapidibus ascia vel securi dolatis, humanoq. quodam artificio politis, sapientia sibi domum ædificauit. Non est auditus ferri sonus in ædificio: neque enim vir in Maria ministrauit, sed virgo ipsa permansit. Vt enim in templo Salomonis, politi per se ac dolati iam lapides erant, non ibi ab hominibus præparati: ita etiam in Maria, assumptio non virili opera facta est, sed ex natura nostra delecta, de castissima ac venerabilissima Virgine. E terra sumpti fuerant lapides, & aucti: similiter & assumptio per * naturam, & diuinitas mansit immaculata propter

*διὰ τῆς φύσεως

3.Reg.6. incontaminatam naturam. Absq. ferro consummatum est templum: & sine A
dolore atque corruptione natus est Christus. Sola illic terra ministrauit: sicut
Ibidem. etiam hic sola Virgo concepit. Non est scissa petra, neque sensit lapidum percussionem terra: & virgo neque mota est, neque ex carnali voluptate concepit, Non aliunde terra lapides acceptos præbuit: verum ipsa eos sine labore atque
ἐκ ἐπεισάχθη τῆς τῇ προσλήψει. experientia, ex seipsa suppeditauit. Similiter quoque in Virgine, non superinductus quispiam assumptioni fuit: sed ab ipsa assumptus extitit, nam alioquin nutrix fuisset, & non mater: custos depositi, & non fons præstantissimæ pro-
Luc.2. creationis. Euangelium, illam matrem appellat, & non nutricem: & Iosephum quoque patrem vocat, cum nullam in ea generatione partem haberet: non enim
Ioseph quomodo pater dicatur. propter Christum dicitur pater, sed propter virginem: vt non ex fornicatione putaretur peperisse, sicut Iudæi ausi sunt dicere. Non appellatio naturam tri- B
Appellatio quid efficiat ac possit. buit: nam & nos crebro patres nuncupamus, non quidem genitores, verum senio conspicuos. Porro ipsi Ioseph natura apellationem indidit, honoremq. tem-
μνηστήρων pus præbuit: quoniam virginis & Ioseph sponsorum ac candidatorum arrhabones, vt hoc nomine vocaretur, effecerunt. Possum autem etiā contra ostendere
Palmarum mares. patrem, qui non genuerit. Palmarum mares, qui dicuntur, dum obumbrant
ἐγκάρπους. fœminis, fructuosas illas efficiunt: cum tamen neque illis misceantur, neque
Ficulnearum effectus. vllam ipsis substantiam præbeant. & ficulnearum quoque nonnullæ fructum non ferunt, nisi ramis maribus obumbrentur. Quemadmodum igitur ista quãuis non generent, patres appellantur: ita & Ioseph pater est dictus, licet mari-
† scilic. quoad maritalē thalamum. tus virginis † non esset. Magnum mysterium, ad quod perscrutandum oportet omnem vocare creaturã. Maior natura,* quàm vt eam cogitatio ac mens assequi C
*μείζων τῆς διανοίας ἡ φύσις. possit. Maius omni imaginatione atque opinione, quod factũ est. Cur ergo omnis ars rationalis non persuadet, huiusmodi efficacibus argumentis? Deus erat, quod
παρέστησαν. factum est: & cuncta vt mancipia præsto sunt. Deus erat & homo, qui natus est: & omnis comparere debet creatura, vt suũ admiretur creatorem: & obstupescat, quemadmodum omnia procreauit: & credat ea, quæ secundum naturam sunt impossibilia, ei existere possibilia: intelligatq. id fieri, quod ipse vult, ne-
Gen.1.& Psalm.148. que indigere natura. Doceantur quoque gentiles, cum non per materiam cuncta fecisse: sed quia ipse voluit. Persuasum sit ijs, absq. materia factum esse
† ἄνευ τῆς ζυγικῆς φύσεως. mundum, & quæ in eo sunt. Ecce enim sine † coniugali natura conflauit * hominem, qui seculum continet inuisibile, & visibile. Solus tantæ rei enarrandæ
* primum hominē intellige. non sufficio: loquantur igitur mecum, & quæ naturæ sunt, & quæ artis, quæ- D
* De hac noua stella, quæ Magis in Oriente apparuit, vide plura in nostris Scholijs. que operationis intellectualis. Dicat cœlum, quod * stellam præbuit testem, quam non accepit cum Sole & Luna. Testentur æthera in coruscatione, quæ in cochleas insilit, exemplum eius qui nasciturus erat ex virgine. Proclamet terra thesaurum absconditum: & mare, margaritam non apparentem: agricultura, & ars ædificatorem: studium atque diligentia mercatorem: solertia
* al. & ducum belli acies. piscatorem: Regum consilium, & * militum acies: hominum contradictio, & sapientum inuentio: astrologorum comprehensio, & tyrannorum perturbatio:
* κακόνοια. aduersariorum commotio, & pessimorum sacerdotum * maleuolentia: infantium confessio, & rusticorum gaudium, pastorumq. vaticinium. cuncta ve-
† συντρέχουσαι. niant † atque concurrant ad Dei natale: vt vel sic hæretici credant, Christum non in figura apparuisse, sed vere in humana natura ex virgine natũ esse. Dicunt E
CONTRA IVDAEOS. quoque Iudæi, se non credere Deum cum hominibus conuersatum esse, vt hominem. At quid maius o Iudæe, arca, an homo? Et in arca credis conclusum fuisse Deũ: & super terram in humana ipsum venisse natura, non credis? Nos, inquiunt, non credimus eum, si Deus erat, crucifixum fuisse. Sed cur in eo non
1.Reg.4. es incredulus, quòd arca quæ Deum continebat, ab alienigenis capta sit? Nam sicut illa videbatur sustinere ignominiam: ita etiam Deus verbum, quãuis impassibilis esset, per assumptionem tamen iniurijs & contumelijs affectus est: dum

ipsa

A ipsa, scilicet assumptio crucifigeretur. Et quemadmodum inter* alienigenas, arca ipsum Dagon destruxit atque subuertit: ita etiam in Cruce Christus diabolū profligauit ac vicit; & blasphemos corripuit; cognitionemq. diuinæ suæ potentiæ infidelibus vel inuitis præbuit. Non creditis Christum tertia die resurrexisse? cur ergo creditis Ionam, post tres dies saluum & integrum e ventre ceti exijsse? Non creditis, quòd virgo Deum genuerit & hominem? cur ergo creditis templū illustre, ex lapidibus in ipso non dolatis factum; in cuius vniuersa structura ferrū non est adhibitum? & fuit illud omniū ædificiorum, templorūq. pulcherrimum. Non fero Iudæorum debacchationem, atque* temulentiam; quia demonstrationes tenent, & non credunt. Non fero hæreticorum dementiam: quia gentilibus atque paganis potius fidem præbent, quàm diuinis Scripturis. Si domus B absq. ferro fabricata non est, templum dico, ad Dei ministerium; etiam Christus in figura venit. At si etiam nunc fundamenta eius subsistunt: nolite contendere, sed credite. Ego vero etiam mori pro hac fide expeto. Conuenite † cum gentilibus ac barbaris, quod non opto: & facite quod opto, pro Christo; vt scilicet, pro eo moriar. Ego quidem, quod ad me attinet, mortem pertimesco: verum spes atque fiducia mea Christus est. In me timeo: at in illo confido. in me refugio: at in illo subsisto. in me confundor: at in illo fiduciam capio. Ipse enim est margarita; ego vero lutum. ipse thesaurus: ego autem cinis. ipse est vita: at ego mors. ipse iustitia: ego autem peccatum. ipse veritas; at ego mendacium: quia ob vanitatis dilectionem, veritatem repudiaui. Ipse naturam mihi rectam concessit: ego vero eam, morbosis ac prauis meis affectibus desolaui C atque destruxi. Ipse mihi sufficienter liberam * voluntatem donauit: ego autem illam mutilam reddidi, peccatis eam implicans atque inuoluens. Ipse est, qui ad profunda maris descendit, margaritam per varia illinc pericula eruens: simulq.* aderat diuinitas in tentationibus, & assumptionem in cælos secum sustulit. Ipse est, qui sæpe multumq. in agro fodiebat; & in cruce laborabat, vt thesaurum sanctorum quasi in sepulchro reconditum, inde sibi ipse vendicaret. Adlaboremus porro etiam nos: vt participes ipsius mercaturæ atque negotiationis euadamus. Ipsi gloria, in æterna secula seculorum. AMEN.

*al. Philistaos.
1. Reg. 5.
Ion. 2.
3. Reg. 6.
*al. delirin atq. superbiam.
Adlusio ad 3. Reg. 6. Domus autem cū ædificaretur, &c.
† q. d. Conuenite cū Tyrannis, & eorū imitamini sæuitiam in Christianos, (quod non opto) vt scil. peccetis sæuiendo. & facite quod opto pro Christo, vt scilicet, pro eo moriar.
* προαίρεσιν.
* συνῆν δὲ ἡ θεότης ἐν τοῖς πειρασμοῖς.

D
SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Multa in Exēplari græco huius Sermonis mutila deprehēdimus atque mendosa, quæ, quia ex aliorū græcorū manuscript. Codic. (eo quòd non reperiantur) collatione corrigere nequiuerimus, probabilibus saltē coniecturis ea restituere, atque emendare, ac supplere in plerisq. conati sumus. Et quia multa quoque intellectu sunt difficilia, ne in prauum ab impijs detorqueantur sensum, sano illa intellectu vbiq. quantum potuimus explicare conati sumus: & quæ videbantur obscuriora, in multis dilucida reddidimus. Reliqua pius atque eruditus suppleat Lector, boniq. industriam atque laborem nostrum consulat: cui accuratiora hæc libenter suo tempore dabimus, vbi emendatius exemplar nacti fuerimus.

Ad primum ergo quod attinet, vbi non longe a principio dicitur: Iam exuo me ad luctandū cum lictoribus, ac satellitibus idolorum, &c.] *Videtur S. Pater Ephræm secum coram Deo loqui, sibiq. ipsi pericula persecutionum obijcere. Et quia acturus est de rebus fidei Christianæ, ait se pugnaturum in hac disputatione atque tractatione contra hostes fidei, (cuiusmodi inter alios erant Marcion, & Manes, eorumq. asseclæ) a quibus prouocari se dicit ad hoc disputationis bellum, &c. Siquidē hæretici quoque vi-* E *dentur esse lictores idolorum, & administri quodammodo. nam fere hæresis (vt alibi ait Epiphanius, & S. Augustinus, ipseq. Ephræm, & experientia ipsa docet) ad impietatem vergit: & fere peruersi atque obstinati hæretici tandem plane fiunt ἄθεοι; sicut & passim in non paucis videre licet.*

Quæ porro hic postea adduntur: Iam enim gentilium tuba volentes ad bellum euocat; ac minæ ab occidentalibus supplicium in nos retorquent, &c.] *in græco intricata sunt & obscura, ac de mendo suspecta, quare quem potuimus sensum eruimus ac dedimus. vbi tamen inter alia, pro (ἀπειλὰ id est, minæ) non male meo quidem indicio hic legeretur (ἀπειλεῖ .i. minatur) vt sit sensus: τοὺς ἑλλάδος δήμους, id est, græciæ populos (hoc est, Orientis) ad fines tuendos conuocat, & minatur nobis ex Occidente persecutionem atque supplicium, &c.*

Ac vt

Ac vt incarnatus, nosti quid cogitasti, &c.] *Hoc ideo dicit, quantum colligi licet, quia cogitauerat Deus per incarnationis mysterium restituere amissam similitudinem, ac reparare imaginem (vt ait S. Athanasius de incarnatione verbi) quam Adam suo peccato partim deleuerat, & partim inquinauerat, &c. Posset tamen & illud (nosti) hoc loco transitiue sumi atque exponi, pro (noscere fecisti quid cogitasti) vt sit phrasis Scripturæ, quomodo Genes. 22. dicitur ad Abraham: Nunc cognoui, quod timeas Deum .i. cognoscere feci, &c. ita & hic, quia per incarnationem cognoscere fecit, quomodo ipse cogitaret cogitationes pacis & non afflictionis, vt etiam est apud Hierem. cap. 29. vbi habetur: Ego enim scio cogitationes quas ego cogito super vos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non afflictionis, vt dem vobis finem & patientiam, &c.* A

Postea ibi: καὶ νῦν ἐγὼ ἄκων πλαγιάζομαι, *id est*, & nunc ego inuitus oblique feror, &c.] *Significare vult Auctor naturæ humanæ imbecillitatem, Dei gratia firmandam atque corroborandam. respicitq. hic ad illud Pauli: Non quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago, &c. ac ad illud: Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, &c. illudque: Igitur ego ipse mente seruio legi Dei: carne autem legi peccati, &c. vt est Rom. 7. Cuiusmodi & illud est: Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua, &c. Gen. 8. quibus Scripturæ locis hæc & similia Auctoris verba commode explicantur, atque intelliguntur.* B

Ne me repellas, o Domine, propter vitia atque perniciosas affectiones meas: sed impetum voluntatis considera, &c.] *vbi* τὴν ὁρμὴν τῆς προαιρέσεως, *id est, impetum voluntatis, haud obscure appellat liberi arbitrij propensionem ad virtutem, &c. quatenus est a Deo insita, vnde synderesis, & compunctio, &c. quæ omnia, rogat Deum, vt respicere dignetur; ac naturæ fragilitati ignoscat, infirmitatiq. humanæ (quippe qui homo propter hominum salutem factus est) compatiatur, &c.*

Nam a peccato in errorem impulsus, gratiam perdidi, &c.] *vbi alia lectio habet*: gratiam a te acceptam amisi. *Et al.* gratiam meam perdidi, *&c. quæ, scilicet, mea erat, sed a te accepta; & ideo in summam inopiam atque miseriam dilapsus sum, &c.*

Postea vbi in græco est: εἰ δὲ ἀσθενὴς ὑπάρχεις, λαχάνῳ σε διατρέφει, *id est*, Si autem infirmus sis, holusculo te pascit ac reficit, *scilic. sacra Scriptura, siue Euangelium .i. se accommodat imbecillitati tuæ, nutriens ac pascens te leuioribus, conuictuq. facilioribus alimentis: spiritalibus, inquam, animæ cibis, & salutaribus vitæ disciplinis, &c. illud enim hic dicere, atque ostendere noster vult Auctor.* C

Postea ibi: Cernis per illud in occulto: infert ignem ac lumen, vt quod occulitur, in lucem proferat, &c.] *vbi al. pro* βλέπεις, *id est, cernis, reperitur hic*: βλέπει δι' αὐτοῦ *.i. Cernit per illud occulte inferri ignem, vt quod occultatum est, manifestetur; & quod contra scientiam allatum est, absumatur, &c. sed potius hic legendum atque interpungendum videtur, vt in priore lectione*: βλέπεις δι' αὐτοῦ ἐν κρυπτῷ: ἐπάγει τὸ πῦρ, *id est, cernis per illud in occulto: infert ignem, &c. notaturq. ibi alius sacræ Scripturæ, siue Euangelij effectus.*

Noui hominem eumdem, medicum & fabrum, coquum & mercatorem, multasq. alias callentem artes, & in nulla earum artium naturam amittebat: quomodo igitur non multo magis Deus immutabilis erit, &c.] *Argumentum fit a minore, & est eiusmodi: Si homo qui multas nouit artes, in nulla, dum se exercet, humanam naturam amittit: quanto magis Deus idem semper erit, quamuis pro variarum rerum dispositione varios producat effectus, &c.* D

At qui natus est homo, vt rursus perfectus homo reddatur, non exercitatione consequitur, sed natura illum perficit, &c.] *Differentiam haud obscure insinuat inter ea quæ fiunt ab arte, & a natura. nam quæ ab arte, non acquiruntur per generationem: Homo vero acquirit esse per generationem; & postquam est natus homo, vt reddatur perfectus homo, non exercitatione consequitur, sed a natura perficitur. Nam ex principijs naturæ, homo hominem generat; non autem exercitatione, vt in artificibus accidit, &c. Sic quoque (inquit) Christus filius Dei, non per exercitationem didicit apparere hominibus: verum propria virtute humanam naturam suscepit, &c.*

Quod intus est, exterius efficitur: & quod foris, intus, &c.] *Res obscura apparet, quæ tamen hunc admittere videtur sensum: Quod intus est .i. diuinitas verbi, exterius fit .i. exterius obumbrat virginem. secundum illud Luc. 1. dictum: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, &c. Et quod foris .i. natura humana, quæ tegebat verbum, a Spiritu sancto protegitur & obumbratur, &c. Quod idem & immediate hic præcedentibus indicari videtur verbis, nimirum istis: Tegitur enim Deus assumptione, sicut aurea vrna tegit manna; absconditurq. Deus verbum in assumptione, velut in arca calathus, &c.* E

Si figuram dumtaxat verbum assumpsisset, quid natura fuisset opus? &c.] *Impiam illorum acriter confutat hæresim, qui blasphemo ore adseuerare audebant Christum non veram sumpsisse carnem, sed in figura dumtaxat ac specie apparuisse, &c. cuiusmodi fuerunt Marcion, & Manes, (quos nominatim hic perstringit Auctor) nec non Saturninus, Cerdon, Priscillianus, ac alij. Valentinus hæreticus veram quidem carnem in Christo agnoscit, sed ex cælesti ac syderea materia per virginem tamquam per fistulam transmissam dixit, cuius quoque impietatem hoc loco detegit, confutatq. Auctor, dicens*: Si velut per canalem ac fistulam descendit, cur conceptione indiguit? &c.] *Cæteri*

A *figuram tantummodo ac ſpeciem admittebant, quos hic pariter omnes pluribus validiſſimis rationibus atque argumentis confutat, & confundit noſter Ephræm.*

Quid opus fuiſset conceptione muliebri, cum materia aëria non a viuentibus hominibus procedat, ſed in terra inueniatur, &c.] *Contra eoſdem hic hæreticos diſputare videtur, qui falſo putabant atque affirmabant corpus aëreum a Chriſto Domino fuiſſe aſſumptum. Redarguit autem illos, ac dicit non fuiſſe opus muliebri conceptu, ſi corpus aſſumpſiſſet aëreum, ſicut interdum aſſumere ſolent Angeli: quia materia (inquit) aërea non a viuentibus procedit, ſed extra viuentes inuenitur, &c.*

Poſtea vbi habetur: δι' ἣ ἐκ τῆς τοῦ ἐνόντος δυνάμεως, *&c. id eſt*, propterea vi illius, qui in ipſa erat, virgo naturaliter peperit, & vt mulier affecta eſt; nulla tamen ratione rurſus natura, ſicut conchyliorum plicis accidit, recurrente, &c.] *Significare haud obſcure hic videtur Auctor, hoc illi accidiſſe naturaliter, vt eadem via, eodemq. modo, quo cæteri ſolent, fœtus egrederetur: illud vero ſupra naturam, vt non reſerata ſint clauſtra, & ideo non fuiſſe quoque deinde claudenda, cum*
B *præſertim ianua quæ nunquam fuit patefacta, ne occluſa quidem dici queat, &c. virtus enim Spiritus ſancti, qui ſuperuenerat, & in ea habitabat, effecit ne Chriſto egrediente ex vtero, clauſtra virginalia reſerarentur; ſicut & ex adiunctis Auctoris noſtri verbis clarius patet:* οὐκ ἀπεσφράγισεν, *&c. .i.* non perdidit ſigillum natura virginis, Chriſto concepto; & ob id neque eo genito reſerata eſt, vt partum in lucem ederet, &c. *Cæterum ne Auctor ſibi ipſi contrarius eſſe videatur, dum non multo poſt dicit:* propterea & ex virgine prodijt, Spiritu ſancto vterum aperiente, vt egrederetur homo qui naturæ opifex erat, &c. *dicimus ibi per allegoriam dici Spiritum ſanctum vterum aperuiſſe, quòd ſcilicet ab eo fœcunditatem ac vim concipiendi pariendiq. acceperit. Sic enim Deus ſæpe dicitur in ſacra Scriptura aperire vterum ſiue vuluam, cum videlicet dat liberos, & claudere dum eos negat, &c. vt eſt Geneſ. 20. 29. 30. ac 1. Reg. 1. alijsq. pluribus in locis. Quo pacto etiam intelligendi videntur, Epiphanius hæreſ. 78. item S. Ioannes Chryſoſtomus, Gregorius Nyſſenus, & Amphilochius de occurſu Domini. nec non S. Ambroſius lib. 2. in Lucam, ac S. Hieronymus lib. 2. contra Pelag. vbi inter alia ad ſpecialem Saluatoris natiuitatem referendum cenſere videtur Hieronymus,*
C *vt ſic dicatur Chriſtus aperuiſſe clauſtra ipſius virginalis pudoris, vt tamen eadem iugiter clauſa permanſerint, &c. quomodo & hic ab Auctore dici, intelligiq. putandum eſt, vt cum ſuperiore conueniat ſententia, qua dicitur, naturam beatiſſimæ Virginis in partu reſeratam non fuiſſe, &c. Atque ſic accipiendæ quoque videntur illorum Patrum ſententiæ, qui paullo aliter de hoc myſterio loqui videntur, vt ita nimirum Chriſtus per ſacra virginei vteri clauſtra tranſierit, vt interim ea clauſa remanſerint, ſecundum illud, quod prophetice ab Ezechiele (cap. 44.) de porta illa Orientali dictum eſt: Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, &c.*

Longius poſtea, ibi: Ad ortum Solis, cuncta redduntur ſplendida, apparensq. foris Sol illuminat vniuerſa: quid agat in cubiculo ſolus ad vnum admotus?] *Argumentum fit a minori ad maius, & eſt tale: Si Sol oriens, cuncta colluſtrat: quanto magis ſi totus vni cubiculo oriretur atque applicaretur, ſiue admoueretur, illud totum ſua luce compleret? &c. Intelligiturq. id de Chriſto Domino in vtero virginis incluſo. q. d. Si Sol cuncta illuminet, quid agat Chriſtus Sol iuſtitiæ in cubiculo vteri virginei clauſus, & quaſi in vnum coacto lumine? &c.*

D Non igitur diuinitati theſaurum vendidiſſet tyrannus, niſi illa tuliſset & obieciſset humanitatem, &c.] *Loquitur de Diabolo, qui non reſtituiſſet humanum genus, ſi Deum latere in humanitate Chriſti cognouiſſet: ſed oblatum ſibi Chriſtum vt hominem occidit, atque ita ius in cæteros homines perdidit, &c. ſicut etiã S. Leo Papa magnus non vno in loco, & alij ſancti Patres loquuntur, pleniusq. demonſtrant. Vide S. Leonem in Sermone 2. de Natiuitate Domini. & de Paſſione Domini, Sermon. 8. 9. 10. 11. 12. 18. ac alibi, ut etiam in Epiſtolis pluribus, ſicut legendo ex ijs perdiſcere licebit.*

Solus autem homo voluntate libera dominium meum facit ambiguum, &c.] *Modus loquendi eſt per quandam hyperbolen ſiue exceſſum. facit ambiguum, hoc eſt, videtur facere ambiguum, cum ſcilicet libera voluntate a Deo accepta, ſubducit ſe quodammodo diuinæ poteſtati, quando non vult eius voluntati morem gerere, &c. vel, facit ambiguum dominium Dei homo, quod nimirum in ipſo eſt, per voluntatem liberam: quia per peccatum fit ſeruus peccati, & quodammodo ſe aufert a dominio Dei, & veluti conſtituit ſe ſub dominio diaboli, &c.*

Comprehenſos vero etiam mortuos qui non apparebant, extulit non accepto theſauro,
E vt illum in reſurrectione accipiat, &c.] *Vbi videtur loqui de theſauro perfecto ac toto non accepto: quia non accepit (inquit) corpora, quorum theſaurum in reſurrectione vniuerſali, quando cuncti cum corporibus ſimul reſurgent, accipiet, &c.*

Cælum Deus chartæ commiſit, &c.] *hoc nimirum ſenſu: nam ſacra fidei myſteria, Euangeliſtæ ſcriptis mandarunt; vt ex charta, & papyraceis libris pendere quodammodo cælum .i. beatitudo noſtra videatur, &c. Vel dicitur cælum Deus chartæ commiſiſſe: quia commiſit Euangelio ſcripto, quod qui ſeruauerit, cælum æternamq. beatitudinem aſſequetur.*

Naturam Domini terræ, aſſumpſit naturæ Dominus, &c.] *Vbi & ſi per Dominum terræ, tam primus parens Adam, quàm ſimpliciter homo intelligi poſſit: paullo tamen melius de homine in vniuerſum*

uersum accipi hic uidetur, qui ex institutione naturali Dominus est terræ. cui ideo a Deo dictum est, (Genes.1.) dominamini, &c. Vide S.Basil. in hexam. homil. 10. & Chrysost. in Gen.1. homil. 9. & 10. A

Et quantam quis vim habet intelligendi, tantum se extendit, &c.] *Sensus ac ratio istorum hinc pendet: Nam cum dixisset non esse mirandum varijs rationibus, & allegorijs declarari res diuinas; addit rationem: Deus enim sese naturæ nostræ accommodat, & varias pro cuiusq. viribus ad intelligendum similitudines proponit; cumque sit ipse infinitus, non tot esse possunt varietates & facultates hominum ad intelligendum, quin ipse plures habeat rationes, quibus obiecta facilia reddat ad percipiendum, singulis, &c.*

Fuit igitur Maria patri arbor, &c.] *Quomodo arbor dicatur, ipsemet S. Ephræm consequenter explicat persequendo rationem insitionis. Inseuit enim (inquit) uelut in arbore ramum in Maria filium, cum ex ipsa carnem sumere uoluit, &c. Vel, dicitur beata Virgo fuisse uelut arbor Patris: quia per illam Pater dedit nobis fructum benedictum, qui est Christus Dominus, &c. ac denique fuit arbor, de qua flos exiuit, iuxta illud Esaiæ: Egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, &c. Esai. 11. In qua uirga (ut ait S. Leo) haud dubie beata uirgo Maria prædicta est, quæ de Iesse ac de Dauid stirpe progenita, & de Spiritu sancto fœcundata, nouum florem carnis humanæ, utero quidem materno, sed partu est enixa uirgineo, &c. ita S. Leo Sermone 4. de natiuitate Domini.* B

Dicat cælum, quod stellam præbuit testem, quam non accepit cum Sole & Luna, &c.] *Patet significari atque intelligi hic Stellam illam quæ nouiter ac miraculose Magis in Oriente apparuit. Quòd autem illa noua fuerit stella, Auctor indicat, dum dicit:* quam non accepit cũ sole & luna, &c. *Suffragaturq. non uno in loco huic sententiæ S. Leo Papa magnus, ut in Serm. 1. de Epiphania Domini. ubi ait: Tribus igitur Magis in regione orientis Stella nouæ claritatis apparuit, &c. ac Serm. 3. de ead. sollemnitate, ubi dicit: Ad creandam ergo promissam posteritatem, haredes in syderibus designati ortu noui Syderis excitantur, &c. item Serm. 6. in eadem sollemnit. mox in principio; ibi: Illa hodie cordibus nostris concipienda sunt gaudia, quæ in trium Magorum fuere pectoribus, quando Regem cæli & terræ signo & ductu noui Syderis incitati, quem crediderant promissum, adorauere conspicuum, &c. ita & S. Basilius in Homil. de humana Christi generatione, ubi de hoc plura adducit, ac alij alibi.* C

---

† al. S. Patris Ephram Sermo de natura Dei minime scrutanda.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI,

Aduersus eos, qui Filij Dei naturam curiose scrutari nituntur.

REx cælestis, immortalis Dominus, & Deus omnipotens, filius vnigenitus, dilectus Patris, qui per ineffabilem gratiam suam virtute Diuina hominem ex limo terræ finxit, immensæ suæ pietatis miserationibus victus, propter ipsum hominem (quem sanctæ & immaculatæ ipsius manus formauerant) descendit de cælis, vt saluaret, ac curaret omnes varijs morbis pressos atque afflictos. Cunctos quippe perniciosis languoribus infecerat callidi inimici versutia, & machinatio: vnde & putredo subsecuta est grauis atque incurabilis, adeo vt nec Prophetæ, nec Sacerdotes exitiale ipsum vulnus sanare valuerint. Quamobrem sanctus vnigenitus Filius, cum cerneret humanum genus in tantis malis iacere infirmum, voluntate æterni Patris e cælo descendit; & incarnatus in sanctissimæ Virginis vtero, atque ex ea genitus, voluntarie processit: vt gratia, & miserationibus suis, omnes varijs infirmitatibus detentos ac fessos curaret, cunctosq. morbos solo verbo sanaret. Et cum iam omnes a fœtido vulnorum suorum pure, ac tabe liberasset; ipsi contra, ægroti, post beneficium curationis * acceptum, dum optimo Medico gratias pro cura ac sanitate referre deberent, eousque ingratitudinis processerunt, vt incomprehensibilem Medici naturam nefaria curiositate rimari atque scrutari niterentur. O expauescendum miraculum. O inutiles ac reprobos, impiosq. stultorum atque ingratorum mortalium conatus. Quis talia (quæso) vmquam audiuit? aut quis vidit curata alicuius vulnera, quæ plurimis annis fuerant putrida; ipsum autem sanatum, D E

*Marginalia: Gen. 1. 2. — Ibidem. — Ioan. 1. 3. — Rom. 5. — Gen. 3. — Heb. 1. 2. 4. — Luc. 5. 6. 10. — Ioan. 1. 3. &c. — Rom. 5. & Heb. 1. 2. — Luc. 5. — * al. accepta. — Prou. 25. & Sap. Sirach. 3.*

per

A per summam vecordiam in medicum adhuc fuisse contumeliosum? Medici cæ- *Hyperbora ele-*
lestis naturam atque substantiam curiose perscrutari vis, o infelix? An quia pro- *gans, & accõ-*
pter te assumpsit formam tuam Medicus, vt sanitatem tibi restitueret, ideone *moda.*
impia temeritate naturam ipsius rimari conaris? Audi quæ ego immanitati, &
impudentiæ tuæ dicturus sum. Si scrutari perrexeris substantiam atque essen-
tiam Medici, nullus impiæ curiositati tuæ aditus, nullus transitus, nullusq. exi-
tus patebit. Nam quicumque eiusce inuestigationis iter ingredi tentauerit, e ve-
stigio via ei omnis occludetur; & ante se nihil, nisi loca deserta, & inuia conspi- *Psal.62.106.*
ciet, nullamq. prorsus mansionem, aut requiem habentia. Quando igitur in *Luc.11.*
loco deserto ac inuio, mansionem & requiem non inueneris; quid ages miser? *Ibidem.*
aut quò stulte perges? Cur horrenda deserta sectaris; in quibus (vt iam dixi-
B mus) nulla est mansio, nullusq. finis? Quorsum, improbe, vergis? Pelagus
immensum atque infinitum est, vnigeniti Filij diuina * natiuitas. Quàm vero ** al. natura.*
insipiens es, ac temerarius; si tu cum sis gleba pusilla ex puluere terræ compa- *Gen.1.2.3.&*
cta, tam vastum atque profundum huius inuestigationis pelagus penetrare te *1. Cor.15.*
posse credas? Et quò tandem euades, miser? quis vnquã quid tale conspexit? vel
quis audiuit, quòd modicus ac fragilis puluis in immensum pelagus descenderit *Ab absurdo.*
ad perscrutandum omnem maris profunditatem, qui leni ventorum flatu vbi-
que dispergitur, substantiam atque virtutem non habens vel tenuissimo vento-
rum flatui resistendi? Et quemadmodum natura stipulæ vim ignis explorare A SIMILI.
tentans, ab eo comburitur: ita & homo a diuinæ perscrutatione naturæ absu- *Sap. Sirach.3.*
mitur, atque confunditur. est enim ignis comburens, diuinæ naturæ peruestiga-
C tio. Cur ergo teipsum, infelix, horrendis flammis comburendum tradis? Dic
mihi, o impudens ac temerarie, quomodo in mente tua ipsum effingere ausus
sis creaturæ totius Conditorem atque auctorem infinitum, gloriosum, admi-
rabilem, ac formidabilem: a cuius aspectu, omnis creatura, vt cera a facie ignis, *Psal. 67.*
liquescit? Creatura, inquam, omnis visibilis & inuisibilis, eius ab aspectu in *Esai. 6.*
momento & ictu oculi liquescit ac deficit: & tu vesane ac improbe, magnum *Ezech. 1.10.*
atque gloriosum, terribilem & inæstimabilem, tua impudentia atque temeritate *Matth.17.27*
comprehendisse te arbitraris? Ebrietate * captus videris, miser, qui teipsum, ** al. Ebrius mi-*
& humilem ac vilem naturam tuam ignoras; & quo pacto ipse, o puluis vilissi- *hi videris.*
me, creatus sis, plane te latet: qui ergo te ipsum nescis; Dominum maiestatis *Gen. 2.3.*
gloriosum, & terribilem, qua fronte atque audacia scrutari pertentas? Atten-
D de, o infelix ac calamitose, Magos illos, qui de longinquis partibus, ad ado- *Matth.2.*
randam nuper editi Regis infantiam aduenerant: quomodo non illi Regem in *Magorum exẽ-*
purpura iacentem inuenerint; neque diademate pellucentibus gemmis intexto, *plo, Diuinam a*
caput eius insignitum: sed infantem vilibus inuolutum pannis, in præsepio te- *nobis maiestatẽ*
pererunt: & continuo apertis thesauris suis, cum gaudio cordis obtulerunt ei *curiose non esse*
munera, aurum, thus, & myrrham. Vbi cerne mihi excellentissimam Ma- *scrutandã, de-*
gorum fidem. offendunt in vili ac humili præsepio iacentem Regem cælestem *monstrat.*
sanctum, nuper pro totius mundi salute in carne natum: reperiunt, inquam, *Psal. 71.*
in præsepio reclinatum, nec tamen vlterius inquirere pergunt. Et quid, obse- *Matth.2.*
cro, angusto præsepio vilius? Inter tot porro vilia atque abiecta, & si nullum *Luc.2.*
Regis indicium Magi cernerent, nihil tamen de illius Maiestate dubitabant, ni- *Ibid.*
E hil pannorum vilitate mouebantur, neque Geniti naturam curiose scrutaban- *Matth. 2.*
tur: At tu miser & infelix, cum ad dexteram Patris scias vnigenitum Filium, NOT.
omni subnixum maiestate Regem considere Patri, & cum ipso laudari atque *Ephes. 1.*
adorari, adhuc illum temere rimari & perscrutari audes? Non vereris, miser?
non, stulte, perhorrescis? Qui te ipsum ignoras, Creatorem ita temere per-
uestigas? Quis talem in te non detestetur * impudentiam? Deus, & Dominus ** al. audaciã!*
vnigenitus Patris, in cælis ad dexteram sedet Patris: Angeli & Archangeli, Che- *Heb.1.10.12*
rubim quoque ac Seraphim, cum metu & tremore ei adstant, pressis cum horrore *Esai. 6. &*
Ezech.1. 10.

deorsum

Gen.2.3. Esai. 6. & Apoc. 4. * γεώδης.

deorsum reuerenter obtutibus: puluis autem ac cinis in terra sedens, summum illum scrutari præsumit opificem? Cherubim prope solium gloriæ consistens, suam sub alis suis contegit faciem, neque tantam illam Maiestatem intueri sustinet: homo vero terrenus * ac luteus, qui seipsum, & mortis suæ tempus nescit, Dominum cunctorum creatorem rimatur? Audi miser, qui curiose Dominum tuũ scrutaris: & admiranda quædam te enunciaturum polliceris de ipsius Deitate, de vnigenito dilecto Patris. Qui ergo inuisibilem Deitatem, gloriosam, & incomprehensibilem, te contemplari in illo secreto suo petulanter affirmas; pauca prius de creaturæ ratione nobis explica: & secundum tuam sapientiam atque intelligentiam, ministrorum expone ordines, qui iugiter coram Deo adstant. Exhibe nobis, & exprime, ac in lucem profer naturam Angelorum, figuram Cherubim, Seraphim imaginem propriam, Gabrielis faciem, ignem Michaelis vere flagrantem. Ministri autem Deitatis, & Spiritus cum sint omnes, ignem quo pacto conspiciunt? Lux quippe in circuitu est. Quo item ordine, ac modo spiritnm ducit administratorius Spiritus? Flagrantis ignis vbi sunt oculi? vbi nares, ad requiem spiritus? Quænam illorum sunt staturæ? erectæne, in iustæ atque honestæ altitudinis ac proceritatis speciem; an globosæ, atque rotundæ? Tractabilesne sunt; an intractabiles? Hæc omnia recense, homo temerarie, atque insane: ista expone, quæ nobis sunt ignota; quænam scilicet, igneorum Spirituum sint alæ, & qui flammantium pedes. Dic, vt illi igneos suos operiant axes, sub igneis alis: & quo pacto inter igneas alas, suam velent faciem, non sustinentes intendere aciem in ignem illum immortalem gloriæ Domini. Si ista te superant, homo ignare atque ingrate, neque inæstimabilis * Domini creaturas eloqui vales: ipsum Creatorem qua temeritate circumscribere conaris? Dices autem, miser, rerum magnitudine superatus: Inuisibilis est natura conditionis Angelicæ: apud * superos commorantur Deitatis ministri. Sed dic saltem, vel ipsa visibilia: in quibus & ipse succumbes, scio. Ignis sane nobis in vsum datus est, atque in ministerium: hunc igitur temere tibi ipsi in os inijciens, carbonẽ ignitum intrepidus comede, vt auditoribus omnibus, pariterq. spectatoribus persuadeas, te ipsius quoque Domini opificis summi naturã probe eloqui posse. At si id nequiueris; facesse hinc temerarie * garrule, & teipsum defle, ac luge: nam fide sancti Conditoris deserta, quæ saluare omnes potest, qui saluari per eam desiderant, in propriam perniciem arma sumpsisti; exacuensque gladium, sponte illum in tuum ipsius * cor infixisti: quin & derelicta Patris maiestate ac gloria, curiosus summi æterniq. opificis scrutator effectus es. Infelix profecto ac miser, & impudentissimus est, qui opificem ac conditorem suum curiose rimari atque scrutari præsumit. Millia millium, & centies millies millena millia Angelorum, & Archangelorum cum timore atque horrore ipsum glorificant, tremuliq. adorant: & homines lutei, pleniq. peccatis, de Diuinitate intrepide disserunt? Non illorum contremiscit corpus, non perhorrescit animus: sed loquaciter ac temerarie de Christo Dei filio, qui pro nobis indignis peccatoribus passus est; deque vtraque ipsius generatione, verba effutiunt: neque saltem, quòd in vehementissima luce cœcutiant, sentiunt: semper enim, vt lux clarissima, & igneum Solis iubar exuperans; resplendet gloriosa Saluatoris natiuitas. Cæterum dic mihi rursus, o infelix: Si voluerit cœcus quispiam, qui numquam Solis radios adspexerit, cum aliquo claris luminibus prædito, de Sole isto visibili, eiusq. radijs loqui; contenderitq. cœcus ille a natiuitate, solem ipsum in sublimi cæli regione extra suos radios, sine luce suum cursum peragere: quis fidem verbis cœci istius habere volet? Nonne potius decebat, vt cœcus de lumine audiens ab alio oculis prædito, crederet, certaq. fide teneret, Soli semper suos adesse radios, ipsumq. sua luce numquam destitui: cum hæc præsertim (vti iam diximus) ab ijs, qui viderent ita esse certa, & indubi-

Daniel. 7. & Apoc. 5. Ps.103. Heb. 1. Ezech. 1. Heb. 1. Ezech. 1.10. Esai. 6. *al. opificis. *al. in supernis. Ezech. 1.10. * λογοδαίδαλε. * al. guttur. Prou. 25. Sap. Sirach. 3. Dan. 7. Esai. 6. & Philipp. 2. Per oculum cæcinati, ad Solem, eos coarguit, qui Diuinam naturam scrutantur.

A indubitata ratione probarentur? At si cœcus ille credere ijs quæ dicuntur, recusset; figuram Solis secum in corde infinitis cogitationibus effingit atque describit, cum formam veram insignire nequeat, eo quòd splendentem Solem cum radijs suis, oculis corporeis numquam intueri potuerit; & neque his quidem, qui Solem inspexissent, fidem præstare voluit. Sic quoque nos cuncti, nisi sanctis credere voluerimus Prophetis, & Apostolis de vnigenito Patris filio loquentibus, (quòd nimirum hominem Deus assumpsit, natusq. est ex Maria Virgine de Spiritu sancto) cœco etiam peiores erimus. Sancti quippe illi Prophetæ, & Apostoli conspexerunt eum; illi quidem in Spiritu sancto: isti vero etiam visione corporea. Nam alius quidem in Spiritu sancto, Filij ad homines aduentum præuidit, atque * præsciuit: alius autem conceptum, partumq. Virginis expressit,

Math. 1. Luc. 1.

Prophetæ & Apostoli vt differenter Christũ conspexerint.

** al. & prædixit.*

B ipsiusq. aperte nomen * præsignauit, quod est Emmanuel, id est, nobiscum Deus noster. Alius, cum matris adhuc esset inclusus vtero, ipsum ad se venientem Dominum, Spiritu afflatus sancto agnouit, & intra materna viscera magno exultauit cum gaudio, ac quasi in occursum mox contendere gestiens, lætus exiliuit in vtero. Idemq. ipse denuo immaculatum Dominum corporea vidit inspectione, ac ipsum in Iordane flumine baptizauit. Illumq. idẽ rursus intuitus, confidenter exclamauit, ac dixit: Ecce Agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi, per gratiam suam. Apostoli quoque corporeis eum oculis conspexerunt, certissimeq. nobis tradiderunt quæ sibi vere explorata erant, vti, quòd reuera nostrum corpus assumpsisset, multaq. signa atque miracula edidisset, præsentibus, testibusq. eius discipulis: quomodo item mortem in crucis pati-

** al. indicauit. Esaiæ & Matthæi.*

Luc. 1.

Ibidem.

Matt. 3. & Marc. 1. Luc. 3. Ioan. 1.

Ioan. 1.

C bulo subijsset, ac tertia die a mortuis resurrexisset; & deinde ad Patrem suum ascendisset, consessumq. ad dexteram eius accepisset. Quæ omnia sancti Euangelistæ nobis veraciter fideliterq. in scriptis reliquerunt, ita vt nulla prorsus ex eorum verbis ac dictis enasci posset dubitatio. Cæterum nos, nisi his omnibus firmam fidem habere velimus, oculis profecto fidei inuenimur cœci; & quilibet nostrum prout lubuerit, iuxta insipientiæ suæ temeritatem ventilare conceptionem, natiuitatemq. Dominicam incipit. Ecce paratam, ac tutam per diuinas litteras habemus viam: venite igitur, & fideliter incedamus per illam. Absque enim fide, scire nemo valet ea omnia, quæ de Domino nostro, & Redemptore mundi sunt conscripta. Quare & tu (si me audire velis) indubitanter credas, & ista curiose perscrutari caueas. Audisti, carissime, quia Deus Pater vni-

Act. 1. 2. 13. etc. 1. Cor. 15. & 1. Pet. 2. 3. etc.

Diuinas litteras tutam nobis ad Deum sternere viam.

D genitum filiũ suum ad salutem tuam in mundũ misit: firma itaque ac indubitata fide crede. nam verax est sanctus Deus. Audisti itẽ, quòd vnigenitus ipse carnem assumpsit ex Sanctæ Virginis vtero, natusq. vere ex ea sit, & de Spiritu sancto conceptus. Certissimum igitur id tuo in corde habeas; nihilq. penitus ex his, quæ de illo quotidie sancta loquuntur Euangelia, in dubitationem vertas: verum omnia, fide plenissima suscipias, iugiter ipsa opera puris fidei oculis respiciens. Intuere quoque Dominum oculis cordis tui: eumq. tota fide amplectens, quocumque ierit, sequere: & cum eo loca singula, magno cordis affectu perlustra. Gaudeat tua anima, Dominum cernens per suam gratiam morbos omnes curantem, dæmonesq. solo verbo, ac potestate diuina expellentem. Ad nuptias item in Cana Galilææ, cũ ipso indiuiduus comes ingredere: & de vino benedictio-

Luc. 1. Ioan. 3. Rom. 3. Matth. 1.

Luc. 1. & Ioan. 13. etc.

Matth. 4. 8. 11. Luc. 4. 6. 10. etc.

Ioan. 2.

E nis eius bibe. Imo vero intuere speciem ac pulchritudinem Domini: & nusquam a contemplatione sancti vultus, atque a suauissimo eius aspectu aciem deflectas. Præcede illum rursus in locum desertum: & cerne magnalia illius, dum panes in sanctis manibus ipsius, ad * maximam pascendam turbam multiplicantur. Perge mi frater, perge: & toto animi affectu Christum, quocumque perrexerit, sequere. Nam si sic illum sequaris, gressibusq. veri amoris ac fidei comiteris; non accedet ad te malum, & malignus iuxta te haud quaquã appropinquabit. Sequere quoque illum, ad vltimam cœnam; in qua & discipulis suis

Ioan. 6.

** al. innumerabilem.*

Psal. 109. Psal. 5.

Ioan. 13.

Ibidem. sancta tradidit mysteria: prudenterq. considera, quo pacto ibi pedes discipulo- A
rum lauerit; atque intra temetipsum alta puræ fidei consideratione permotus,
Gen. 2. 3. ac cum timore admirans dicito: Deus creator omnium, qui per suam gratiam
Ioan. 13. ex puluere finxit hominem, ipse sui figmenti ac plasmatis pedes abluit. Ista te-
cum, o frater, perpendens, infinitam ipsius bonitatem adora, & glorifica. Quin
Matth. 26. Marc. 14. & diligenter intuere, quomodo in manibus panem accipiens, benedixit ac fre-
Luc. 22. *De hoc. vide* git, in figuram immaculati corporis sui, calicemq. in figurā pretiosi sanguinis
nostra Scholia. sui, benedixit; deditq. discipulis suis; & esto tu quoque Sacramentorum eius
Matt. 26. Ioā. 18 particeps. Atque inde descendens, in impij atque iniusti Caiphæ atrium cum
Domino tuo ingredere: & persiste constanter, vt contumelias, quas ipse pro te
Ibid. passus est, conspicias; perfectusq. amator Domini tui inueniaris. Sequere vl-
Matth. 27. Marc. 15. terius illum: & ad Crucis locum adsiste, tamquam fidelis seruus Domino tuo. B
Luc. 23. & Ioan. 19. Intuere quo pacto ex ipsius latere sanguis manauit & aqua, in redemptionem
animæ tuæ, frater: ac sedulo quoque attende, vbinam illum de cruce depositum
Matth. 28. Marc. 16. recondunt: primoq. mane cum mulieribus ad eius sepulchrum perge, ac reuo-
Luc 24 & Ioan 20 lutum ab eo lapidem cerne, & adsistentes illic Angelos vide. Audi quid Angeli
Ibidem. dicant mulieribus: Surrexit Dominus vere, sicut dixit vobis. Hæc omnia pru-
denter, perfecte, fideliter, atque indubitanter considera: & cuncta vera esse si-
NOT. cut gesta referuntur, firmissime crede. Nam nisi fidei oculis ista omnia clare
perspexeris; non poteris a terra in cœlum eleuati, Christiq. passiones spirituali-
ter coutueri. Siquidem fidei oculus cum in corde cuiuspiam clare ac liquide,
1. Cor. 5. lucis instar effulserit; pure quoque atque syncere Dei agnum contemplatur, qui
Apoc. 5. pro nobis occisus ac immolatus est, donauitq. nobis corpus suum sanctum & C
Matth. 26. & Ioan. 6. immaculatum, vt iugiter eo vescamur: sitq. ipsius nobis participatio in remis-
sionem peccatorum. Hunc fidei oculum qui possidet, manifeste ac lucide in-
tuetur Dominum: & certa, plenissimaq, fide sanctissimum agni immaculati,
NOT. vnigeniti filij cælestis Patris corpus manducat, ac sanguinem bibit, haudqua-
quam curiose diuinam, sanctamq. fidem perscrutans. Nam fides Dei est, quæ
in nobis operatur, & futura prospectat; fidesq. semper appellatur, & non cu-
Qui filij Dei naturam scrutantur, curiosi potius quàm fideles esse. riositas. Credis carissime, vnigenito filio Christo IESV, quòd pro te super
terram sit natus in carne: quid ergo inscrutabilia scrutaris, ac inuestigabi-
lia vestigas? Si enim ista curiose rimaris; non iam fidelis nuncupaberis, sed cu-
riosus. Esto itaque fidelis, atque innocens. Participa immaculatum corpus,
De veritate corporis Domini in Eucharistia. & sanguinem Domini tui fide plenissima; certus, quòd agnum ipsum integre D
comedas. Ignis immortalis sunt mysteria Christi: caue ea temere scruteris, ne
Gen. 18. in ipsorum participatione comburaris. Abraham Patriarcha cælestibus Angelis
Heb. 13. terrenos cibos apposuit, illiq. eos comederunt. Ingens sane miraculum est,
cernere Spiritus incorporeos, in terra carnium cibos manducantes. Sed hoc
profecto omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnemq. sermo-
De præsentia corporis & sanguinis Domini in Eucharistia. nem, quod nobis fecit vnigenitus filius Christus Saluator noster. Ignem quip-
pe & spiritum manducandum atque bibendum præstitit nobis carne vestitis,
corpus videlicet suum, ac sanguinem. Ego sane, fratres, cum Christi sacra-
menta intellectu meo non percipiam, ad vlteriora progredi non audeo, neque
arcana illa, sacratissimaque mysteria rursus attingere: neque vero (si de
his proterue loqui voluero) Dei sacramenta comprehendere potero: verum E
Prouerb. imprudens, atque temerarius ero, & cum aëre inanibus irritisq. conatibus lu-
ctans; siquidem aërem ob tenuitatem suam prorsus tenere nequeo. Illa etenim
sancta, & veneranda, atque tremenda mysteria cunctas ingenij mei vires supe-
rant. Potius ergo celebrabo ac glorificabo Deum & Patrem, quòd per vnige-
nitum ac dilectum filium suum, me indignum peccatorem, corde simplici in se
NOT. credentem saluare dignatus est: quippe qui semper illicitas eiusmodi curiosita-
tes, omnemq. præsumptionem Deo displicentem fugi, odi, ac detestatus sum.

Morta-

A Mortalis ego sum, & terrenus ex terra, effictusq. per gratiam ex humi na- *Gen. 2.3. & 1. Cor. 15.*
tura. Agnosco lubens* vilitatem conditionis meæ: & Creatorem meum nul- **al. humilitatē.*
latenus scrutari volo. Terribilis est enim, & natura prorsus incomprehensibilis.
Quare benedicam, & adorabo excellentissimam potestatem ac gloriam ipsius,
in infinita secula seculorum. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

NAturā Dei minime rimandā atque scrutandam esse, varijs rationibus & Scripturæ auctoritatibus,
B *exemplisq. demonstrat. Magorum inter alia exemplum primo adducit, quo id clare efficaciterq.*
ostendit. Ab angelorum natura, figura, conditione, ac ordine temerariam similium curiositatem con-
futat. ac postea per oculum cæci nati ad Solem, tales diuinæ naturæ perscrutatores coarguit ac taxat:
eosq. qui naturam filij Dei curiose scrutantur, potius curiosos habendos, quàm fideles dicendos confir-
mat. Sacras litteras securam nobis ad Deum parare viam, docet. Quomodo credere, ac quæ credere fir-
ma fide oporteat, ostendit: tum quo pacto Christum gressibus fidei & amoris sequi, fideiq. oculis con-
templari debeamus, nos instruit. Denique de vera & reali præsentia Corporis & sanguinis Domini
nostri IESV CHRISTI *in sacra Eucharistia, notatu dignissima pro orthodoxæ fidei nostræ confir-*
matione, & impiorum hæreticorum confusione adducit.

Aduersus eos qui filij Dei naturam curiose scrutari nituntur.] *Pro hoc Titulo, alia Inscriptio*
reperitur eiusmodi: Sermo S. Patris Ephræm, de natura Dei minime scrutanda.] Et al. Eiusdem Ser-
mo, aduersus Diuinæ maiestatis scrutatores.] Ad hoc porro Argumentum pertinent illa Scripturæ
verba: Qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. Prou. 25. Et illa apud Ecclesiasticum: Al-
tiora te ne quæsieris; & fortiora te, ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita sem-
C *per, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. non est enim tibi necesarium ea quæ abscondita*
sunt, videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter: & in pluribus operibus eius
non eris curiosus, &c. Eccles. siue Sap. Sirach. 3. Huc quoque spectant, quæ S. Basilius magnus alibi
adducit in hæc verba: Christi generatio propria ac præcipua diuinitatis est, quæ quidem silentio magis
ac fide veneranda, quàm disputatione aliqua nostra seu curiositate vestiganda, &c. paulloq. postea,
ibi: Dicere possum ex sacris voluminibus, quòd splendor gloriæ & imago ex archetypo sit: veruntta-
men quoniam nec ratio, nec cogitatio talibus renouationis verbis tuæ curiositati satisfacit, ad ineffa-
bilem, incomprehensibilemq. gloriam confugio, & fateor indeprehensum, ac verbis humanis inenar-
rabilem diuinæ generationis esse modum, &c. ita Basil. in Serm. de humana Christi generatione, in die
natali, seu Epiphan. mox in principio, vbi plura consequenter in hanc rem adducuntur. Quò referri
etiam potest S. Gregorij Nazianzeni Oratio 34. (iuxta Billianam edit.) quæ est 2. de Theologia, vbi
Dei naturam nec verbis explicari, nec mente comprehendi posse, ostendit: & rationem, cur Deus in-
tellectu humano comprehendi nequeat, reddit, &c. de quo & ibidem Nicetas Nazianzeni Scholiastes,
D *Cuius Argumenti plura qui volet, apud S. Ioannem Chrysostomum reperiet, ac primo quidem in*
cap. Genes. 1. homilia 2. super illud: In principio fecit Deus cælum & terram, &c. vbi habet: Magna
gratitudine accipiamus quæ dicuntur, ne progrediamur vltra, quàm fert mensuræ nostræ tenuitas, ne-
ne curiosius quæ supra nos sunt, indagemus; id quod veritatis hostibus accidit, qui proprijs voluerunt
rationibus vniuersa expendere, non cogitantes quòd impossibile sit humanæ naturæ Dei opificium pe-
nitus ediscere, &c.] ac eodem tomo primo Operū eiusd. homilia 2. de verbis Esaiæ: Vidi Dominum, &c.
circa med. ibi: Dic istis qui curiose scrutantur ineffabilem ac beatam naturam, his qui audent non au-
denda. Ipsa Seraphim ne demissionem quidem Dei sustinuerunt intueri: & homo ausus est dicere, imo
potius homo ausus est animo concipere, quòd naturam ipsam summam possit ad plenum, clareq. vi-
dere? &c.] Quin & grauiter in eos inuehitur Chrysostomus, qui occulta Creatoris & creaturæ perscru-
tantur, sub finem Homiliæ 7. in Epist. ad Thessal. 1. cap. 4. Sed longe plenissime idem hoc persequitur
Argumentum Chrysostomus in suis de incomprehensibili Dei natura, contra impios Anomæos, homi-
lys, quarum quinque a Theodoro Gaza Thessalonicensi traductas, in fine quinti tomi Operum eiusdem
E *inuenire licebit; & præter has, adhuc alias eiusdem generis contra eosdem hæreticos, nondum quod*
sciam latine redditas, in Biblioth. Vatic. Cryptaferrat. Syrlet. num. 105. quæ iam est Columnen. nec-
non in Sfortiana S. Floræ num. 9. vbi græce nouem distinctæ homiliæ reperiuntur.

Attende Magos illos, qui e longinquis partibus ad adorandam nuper editi Regis infan-
tiam aduenerant; quomodo illi non in purpura iacentem Regem inuenerint; sed infan-
tem vilibus inuolutum pannis in præsepio repererunt, *&c. paucisq. interiectis ibidē:* Inter tot
porro vilia atque abiecta, & si nullum Regis indicium cernerent, nihil tamen de eius ma-
iestate dubitabant, nihil pannorum vilitate mouebantur, neque Geniti naturam curiose
scrutabantur, &c.] *Vbi Auctor pulcherrimo Magorum exemplo Diuinam a nobis maiestatem haud*

quaquam curiose scrutandam esse, efficaciter demonstrat. Quod idem alibi ostendens Magnus Basilius, A
etiam Magorum exemplo ad curiosos illos scrutatores coarguendos vtitur, dum sic aduersus tale genus hominum exclamat, ac loquitur: O Dei bonitatem altissimam. O absurdam & prauam hominum ingratitudinem. Magi adoratum veniunt: & Christiani curiosius quærunt, quomodo in carne Deus sit, & quali carne; & an assumptus homo perfectus sit, an imperfectus. Taceant curiosi, & in Ecclesia Dei superuacanea vestigare desistant. Laudentur quæ nobis concredita sunt: at de quibus ratio omnino non redditur, ne vestigentur, &c.] *ita S. Basilius sub finem pulcherrimæ Homil. de humana Christi generatione, in die Natali, siue Epiphaniæ.*

Audi miser, qui curiose Dominum scrutaris: Admiranda quædam te enunciaturum polliceris de ipsius Deitate, ac de vnigenito dilecto Patris?] *Vbi al. sine interrogatione, sic:* Ausculta miser, qui scrutaris Dominum tuum; & miranda quædam te elocuturum de ipsius Deitate, de vnigenito dilecto patris, promittis. Qui ergo inuisibilem Deitatem, &c.] *Sed ne sententia hiulca videatur, ac non satis cum illo quod hic sequitur* (Qui ergo, &c.) *cohærere;* B
visum est potius interrogationi insistere, ac per eam iam dicta efferre: vel aliàs ista, vsque ad (Qui ergo, &c.) *hic prætermittere, sicut al. prætermissa quoque reperiuntur. Verumtamen eruditus de his indicet Lector, & quæ magis probabuntur, amplectatur atque sequatur.*

Quin & diligenter intuere, quomodo Christus in manibus panem accipiens, benedixit ac fregit in figuram immaculati corporis sui: calicemq. in figuram pretiosi sanguinis sui benedixit; deditq. discipulis suis, &c.] *Hic quamuis Doctor noster Ephræm asserat panem & vinum a Christo benedicta fuisse in figuram corporis & sanguinis sui; non tamen inde colligi atque inferri licet, sub pane & vino non contineri vere & realiter verum corpus & sanguinem Domini nostri. Species enim panis & vini consecratæ quia Sacramentum sunt, reuera sunt signa corporis & sanguinis Christi sub ipsis vere & realiter contenti. Quibus accedit, quòd multa sæpe in sacra Scriptura vt exempla & figuræ proponuntur, quæ vere id sunt, quod in figuris designantur: sicut & pulcherrime hoc ipsum alibi deduxit Innocentius Pontifex, haud immerito inter alia quosdam ridens, qui crederent in Eucharistiæ Sacramento non esse Christi corporis & sanguinis veritatem, ex eo, quòd non raro mysterium id & imaginem, & exemplum vocari legimus. Quorum itaque errorem idem Innocentius* C
Papa refellens; si, quia figura, inquit, est Sacramentum altaris, veritas esse negatur: ergo nec mors, nec resurrectio Christi veritas est; siquidem eas imaginem, & similitudinem esse tradit Apostolus: quin & Petrus, exemplum in sua passione Christum nobis reliquisse scribit, &c. Vide de hoc Innocentium, lib. 4. Mysteriorum Euangelicæ legis, & alios alibi.

Esto fidelis atque innocens. participa immaculatum corpus Domini tui fide plenissima. Ignis immortalis sunt mysteria Christi, noli ea temere perscrutari, &c. *ac paullo post:* Ignem & spiritum manducandum atque bibendum præstitit nobis, corpus scilicet suum, ac sanguinem, &c.] *Cum Auctor alibi sæpe (vt suis locis demonstrauimus) testetur veritatem corporis & sanguinis Domini in Eucharistia, nusquam tamen clarius & efficacius quàm hoc loco id facere videtur. seruitq. hic locus optime contra Hæreticos, qui ad præsens Ephræm testimonium haud quaquam respondere, aut quid ei ausu temerario opponere poterunt. Nam altissimi mysterij inscrutabilitas, & miraculum excedens omnem admirationem, omnemq. mentem atque sermonem (quæ hic prædicat Ephræm) efficacissime ostendunt Eucharistiam esse verum corpus Domini. Vtiturq. hic pulchra quadam antithesi Auctor ad id magis confirmandum: ait enim valde mirabile fuisse, quod Angeli qui* D.
sunt incorporei, in corpore assumpto manducarint cibos corporeos, (vt est Genes. 18.) at longe mirabilius esse, quòd nos homines corporei ac lutei ignem & spiritum comedamus, corpus nimirum cæleste Christi, &c.] atqui hæc de veritate Corporis Domini in sacra Eucharistia ex nostro Ephræm, qui ante mille trecentos quasi annos in Ecclesia floruit. Cui in eadẽ veritate consentiũt & reliqui orthodoxi Patres antiqui, qui ante & post Ephræm fuerunt, tam Græcì quàm Latini: S. Ignatius in Epist. ad Romanos, & Epist. ad Smyrnen. Dionysius Areop. in lib. de Ecclesiastica hierarch. cap. 3. 5. parte 3. Iustinus martyr in Apologia 2. ad Antoninum Imperat. Irenæus lib. 4. contra hæreses, cap. 34. Origenes homil. 13. in Exod. explicans cap. 25. illius libri: & homilia 5. in diuersa loca Euangelij, agens de puero Centurionis. ac homil. 7. in lib. Numeri, & homil. 2. in Psal. 37. &c. S. Athanasius in Orat. de fide, vt etiam citat Theodoritus dial. 2. Cyrillus Hierosolym. in Catechesi 4. ac 5. mystagog. S. Basilius Ephræm nostro contemporaneus, ac perquàm familiaris, in 2. lib. de Baptismo, cap. 2. & in lib. de Spiritu Sancto, cap. 27. & in Regulis moralium sentent. regul. 21. cap. 1. 2. 3. 4. ac alibi sæpius. S. Gregorius E
Nyssenus Basilij frater, in lib. de vita Moysis. & in Orat. catechet. cap. 36. 37. vbi multa expresse de veritate huius Sacramenti habet: citaturq. hic locus ab Euthymio in panoplia, part. 2. tit. 21. S. Gregorius Nazianzenus in 2. Oratione de Paschate, ac alibi. S. Epiphanius in Ancorato, circa med. & alibi. S. Ioannes Chrysostomus plurimis in locis, vt Homil. de Eucharistia in Encænijs. & Homil. 60. ad popul. antiochen. quæ est contra indigne sumentes diuina & sancta mysteria. & homil. 51. & 53. in Matth. & Homil. 24. in priorem ad Corinth. cap. 10. item Homil. 3. in Epist. ad Ephes. cap. 1. & Homil. 3. de incomprehensibili Dei natura, contra Anomæos, circa finem. & lib. 3. ac 6. de Sacerdotio, & alibiq. sæpissime. Item Theophilus Alexandrinus super Euangelium S. Marci, exponens illa conse-

A *crationis verba*: Hoc est corpus meum. *vbi pulchre & efficaciter eamdem Eucharistiæ veritatem*
probat ac docet. Quod idem facit & Cyrillus Alexandrinus, lib. 3. in Ioannem, cap. 37. declarans il-
lud dictum Domini: Qui venit ad me, non esuriet. *&;* Qui credit in me, non sitiet vn-
quam, &c. item lib. 4. in Ioannem, cap. 9. & lib. 10. in Ioan. cap. 13. nec non in Epistola ad Nesto-
rium (vbi duodecim adiuncti reperiuntur anathematismi) quæ ab Ephesina Synodo, & alijs duabus
approbata fuit: Proclus quoque Episcopus constantinop. in lib. de traditione diuinæ Liturgiæ, vali-
dissimum pro confirmanda sacræ Eucharistiæ veritate, testimonium adfert. item Eusebius Emissenus,
vel quisquis auctor fuerit, in elegantissimo Serm. de corpore Domini, cuius initium est: Magnitudo
cœlestium beneficiorum, &c. vbi multa rara atque pulchra de veritate Eucharistiæ in medium adduci
cernitur. Hisichius item Hierosolymæ presbyter, ac postea Episcopus. (ad quem scripsit ipse Gregorius
Pontif. lib. 9. registri, in Epist. 40.) lib. 2. in Leuit. cap. 8. & lib. 6. cap. 22. &c. Ioannes quoque Da-
mascenus lib. 4. orthodoxæ fid. cap. 14. ac 84. Cui suffragatur & Epiphanius Damasceni æqualis, in
disputatione cum Gregorio, quæ reperitur in VII. Synodo, Act. 6. tom. 3. Theophylactus quoque de
B *veritate corporis Christi (Chrysostomum in hoc imitatus) apertissime ac copiosissime scripsit, in cap. 26.*
Matth. declarans illa verba Domini: Hoc est corpus meum, *&c. ac in cap. 14. Marci. & in*
cap. 6. Ioannis. & in cap. 10. ac 11. prioris ad Corinth. Oecumenius item in cap. 11. prioris ad Corinth.
necnon Euthymius in cap. 26. Matth. ac in Panopliæ eiusdem tit. 21. vbi ex Patribus Nysseno & Dama-
sceno plurissime & efficacissime transmutationem panis in carnem Domini probat, ostenditque. Sed post
citatos græcos, etiam ad Latinos veniamus: ex quorum catalogo ac classe primum se nobis offert Ter-
tullianus, qui in libro suo de Resurrectione carnis, aperte dicit: Caro corpore & sanguine Christi
vescitur, vt & anima de Deo saginetur: *Et lib. 2. ad vxorem, haud quaquam obscure indicat*
Eucharistiam non esse panem materialem, licet id videatur esse gentilibus: sed esse Christum, &c. Idē
in lib. de corona militis, tradit summam adhibendam cautionem, ne aliquid Eucharistiæ in terram ca-
dat, &c. item in lib. 3. & 4. contra Marcionem. & lib. de Pudicitia. & lib. de Oratione, vbi inter alia,
illam petitionem Orationis Dominicæ declarat: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. *Suc-*
cedit Cyprianus Episcopus Carthaginensis, qui eamdem veritatem testatur atque tuetur in lib. 2. Epi-
C *stolarum, epist. 3. quæ est ad Cecilium. & in Sermone 5. qui est de lapsis. & Serm. de cœna Domini,*
qui Sermo & si illius non esse videatur, refertur tamen inter eius Opera, & cuiuscumque sit alterius, fa-
tendum sane antiqui alicuius & doctissimi & sanctissimi eum esse Patris. Eamdem quoque Euchari-
stiæ comprobat veritatem Hilarius grauis & antiquus Auctor, libro 8. de Trinitate, explicans illa Do-
mini verba: Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam
carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo, *&c. item Optatus Mileuitanus*
in lib. 6. contra Parmenianum. & Gaudentius Episcopus, tract. 2. de Exodo, vbi multis ostendit pro-
batq. veritatem Eucharistiæ. Suffragaturq. S. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. 5. 6. & in De-
creto de consecrat. distinct. 2. can. omnia. vbi pro eadem veritate, Ambrosii efficax testimonium alle-
gatur. Idē quoque Ambrosius in orat. præparatoria ad Missam, pluribusq. alijs apud eum locis. Itidem &
S. Augustinus in Serm. de corpore & sanguine Domini, Idem de verbo Domini in Lucam, Sermone 28.
item in S. Luc. cap. 24. vbi de duobus Discipulis in Emaus euntibus, & de fractione panis agit: illumq.
panem, quem accipiens benedixit, fregit, distribuitq. duobus discipulis illis, fuisse sacram Euchari-
stiam clare ostendit: confirmatq. idem disertis verbis in lib. 3. de consen. Euangel. cap. 28. Idem Augu-
D *stinus tract. 11. in Ioannem. & tract. 26. in Ioannem, super illud:* Panis quem ego dabo, caro mea
est, &c. item tract. 27. & 31. in Ioannem. & Serm. 2. de verbis Apostoli. ac lib. 50. Homil. 26. &
Serm. 2. de tempore, vbi inter alia dicit: Inuitati sumus ad mensam, vbi non inuenitur cibus homi-
num, sed panis proponitur Angelorum, &c. Idem in Psalm. 33. Conc. 1. vbi exponens illum titulum
Psalmi, in quo scriptum continetur: Et ferebatur manibus suis, &c. sic inter alia ibi adducit: Fere-
batur (inquit) Christus manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est corpus
meum. *Ferebat enim illud corpus in manibus suis, &c. Idemq. ab eodem euidenter comprobatur*
Augustino, in libro de Salutaribus documentis, ad Iulianum comitem, capite 33. & in lib. 9. con-
fession. cap. 13. & lib. 12. contra Faustum, cap. 10. ac 20. & lib. 1. de peccatorum meritis, cap. 24. ac
lib. 1. contra Cresconium, cap. 25. & lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 8. Idem in Epistola 23. quæ est ad Bo-
nifacium. & in Epist. 44. ad Maximum. & Epist. 86. ad Casulanum. ac Epist. 118. cap. 3. & Epist.
ad Honoratum, cap. 27. alibiq. sæpissime. Et post Augustinum, S. Hieronymus in Commentar. Mat-
thæi, cap. 26. & in Comment. Psal. 109. ac in Epistola ad Hedibiam, quæst. 2. Idem in Commentat. 11.
E *cap. prioris ad Corinth. & in Commēt. 1. cap. ad Ephes. &c. alijsq. varijs locis alibi. Confirmatq. eādem*
veritatem S. Leo Papa Magnus in Serm. 7. ac 14. de Passione Domini. & Serm. 6. de ieiunio Septimi
mensis. ac in Epist. 23. ad Clerum & populum Constantinop. ac alibi crebrius. & S. Gregorius Papa co-
gnomine quoque Magnus, in Homil. 22. in Euangelia. & lib. 4. Dialog. cap. 58. &c. S. Remigius Epi-
scopus Remensis in Commentar. cap. 10. prioris ad Corinth. Haymo Episcopus Halberstatensis in Com-
ment. super 10. cap. primæ Corinth. in illud: Calix benedictionis, cui benedicimus, &c. Primasius in
cap. 10. Epist. ad Heb. Paschasius Abbas Corbeiensis in libro quem scripsit de corpore Domini, & in
Epist. ad Frudegardum. & in libello de institutione Sacramenti. S. Anselmus in cap. 11. primæ ad
Cor. ac Beda in eumdem ad Corinth. locum. S. Bernardus in vita S. Malachiæ. & in 2. Serm. de cœna

Domini. aliijq. alibi. Quibus omnibus accedunt Generalium Conciliorum decreta atque testimonia, & inter alia Concilij illius magni Lateranensis sub Innocentio tertio, vbi in ipso statim primo cap. Decretorum eiusce Concilij, sic est: Christi corpus, & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur, *&c. ac Concilij Generalis Vienen. sub Clemente V. in quo extat Decretum insigne, de ipso festo Corporis Domini: vbi plura expressa testimonia habentur de veritate Corporis Christi in Eucharistia, sicut etiam est in Clement. vnica, de Reliquijs, & venerat. Sanctorum, &c. nec non Generalium aliorum posteriorum Conciliorum, nimirum Constantien. sess. 13. & Florentini, in Decreto de vnione Latinorum cum Graecis, & in Armenorum instructione: ac denique oecumenici Concilij Trident. sess. 13. cap. 1. vbi de reali praesentia Domini nostri Iesu Christi in sanctissima Eucharistiae Sacramento docetur: & cap. 2. 3. 4. ac 5. vbi de cultu, & veneratione huic Sacramento exhibenda, agitur: quo eodem cap. 5. declarat etiam sancta oecumenica Synodus pie & religiose admodum in Dei ecclesia inductum fuisse morem, vt quotannis festum Corporis Christi sollemniter celebraretur; vtque in processionibus reuerenter ac honorifice venerabile hoc Sacramentum per vias & loca publica circumferretur: sicut etiam postea idem tradit Concilium can. 6. Et de huius solemnitatis institutione, extat Constitutio primi illius Institutoris (qui fuit Vrbanus Papa quartus) incipiensque* Vrbanus Episcopus, seruus seruorum Dei, *&c. ac altera Clementis V. in Concilio Viennensi, cuius initium est:* Si Dominum in sanctis eius laudare iubemur, *&c. In honorem vero tanti Sacramenti, eiusq. festi, S. Thomas Aquinas iussu Vrbani V. officium ordinauit, Missam videlicet, ac horas canonicas; & hymnum, Pange lingua, &c. Sermonemq. composuit, qui in dicta Festiuitatis officio legitur.* A B

EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo, in Transfigurationem Domini & Dei, & Saluatoris nostri IESV CHRISTI. C

Eodem G. Vossio Scholiaste & Interprete.

* *al. C. V. Beatissimi, & Sanctissimi Patris nostri Ephram Syri Sermo, de Transfiguratione Domini & Dei, Saluatoris nostri Iesu Xpi*

EX agro procedit messis cum laetitia, & ex vinea fructus esculenti ac delicati: & ex Scriptura, doctrina viuifica atque salutaris. Ager vno tempore habet vindemiam: ex Scriptura vero semper scaturit doctrina salutaris. Ager quando demessus fuerit, cessat *ac vacat; & vitis iam vindemiata, vilis redditur atque abiecta: Scriptura autem quotidie licet D metatur, spicae tamen interpretum, in ea numquam deficiunt. quotidie etiam dum vindemiatur, botri eius, quae *est in ipsa, spei, haudquaquam consumuntur. Accedamus igitur ad agrum hunc, & viuificis *sulcis eius perfruamur; ex eoq. spicas vitae metamus, verba nimirum Domini nostri IESV Christi, qui ad suos dixit discipulos: Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in *gloria sua. Et post dies sex, assumpsit IESVS Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius in montem excelsum valde: & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut Sol: vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut *nix. Viri etenim, quos dixit non gustaturos mortem, donec videant figuram *& adumbrationem aduentus eius, sunt hi tres Apostoli: quos assumptos duxit in E montem, & ostendit eis quo pacto venturus sit in die nouissimo, in gloria diuinitatis, & in corpore humanitatis suae. Duxit autem rursus ipsos in montem: vt eis demonstraret, quisnam iste sit filius, & cuius. Quando enim illos interrogauit, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? dixerunt ei: Alij quidem † Eliam, alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis: Ideo eos sursum duxit in montem, ostenditq. se non esse Heliam, sed Deum Heliae: neque rursus Hieremiam, sed qui sanctificauit Hieremiam in vtero matris: neque vnum

* *al. otiosus & desertus iacet.*
* τῆς ἐν αὐτῷ ἐλπίδος.
* τῶν αὐλάκων.
Matth. 16.
* *al. in regno suo*
Matth. 17.
* *al. sicut lux.*
Matth. 16. 17
* *al. locum perfectionis, & aduentus eius.*
Matth. 16.
† *vulg. Alij Ioannem Baptistam: alij autem Eliam, alij, &c.*
Hierem. 1.

ex Pro-

A ex Prophetis; sed prophetarum Dominum, & qui miserat eos. Et denuo ostendit illis, se cæli & terræ Creatorem esse, seque viuorum & mortuorum esse Dominum: imperauit enim cælo, & Eliam deduxit: innuit terræ, & Moysen suscitauit: ipsosq. in montem Sina adduxit, vt eis ostenderet se esse filium Dei, & ante secula ex Patre genitum, ac nouissime ex Maria Virgine incarnatum; & (sicut ipse nouerat) sine semine ineffabiliter natum, citra vllum virginitatis illius corruptionem. Vbi enim vult Deus, superatur naturæ ordo. Habitauit namq. in vtero virginis Deus verbum; & ignis diuinitatis suæ, non combussit membra corporis virginei: quin & in habitaculo illa suo, per tempus nouem mensium eum seruauit. Habitauit in vtero Virginis, non respuens fœtorem naturæ: & ex ipsa prodijt Deus humana carne indutus, vt nos saluaret. Addu-

B xit rursus eos in montem seorsum; vt diuinitatis suæ gloriam ipsis ostenderet, seque redemptorem esse Israel declararet; sicut per Prophetas significauit: & non scandalizentur in ipso, dum voluntarias eius cernerent passiones, quas pro-pter nos secundum humanam naturam subiturus erat. Agnoscebant enim ipsum vt hominem: sed Deum esse ignorabant. Agnoscebant ipsum filium Mariæ, & vt hominem cum eis in mundo conuersantem. Indicauit ipsis in monte, se Dei esse filium, & Deum ipsum. Sciebant illum esurijsse & comedisse, sitiuisse & bibisse, laborasse & requieuisse, dormitasse & dormijsse, timuisse quoque & sudasse: quæ omnia diuinæ eius naturæ minime conueniebant, sed solum humanitati: & propterea eos duxit in montem, vt Pater sua voce appellet filium, ostendatq. eis ipsum suum esse filium in veritate, & Deum. Duxit rursus eos in

C montem, † vt ostenderet ipsis regnum suum ante mortem suam, & potentiam ac gloriam suam ante ignominiam: vt quando detentus fuerit & crucifixus a Iudæis, cognoscant ipsum non fuisse ab eis crucifixum ob eius impotentiam; sed quod sic ei sponte propter gratiam suam, ad mundi salutem placuisset. Rursusq. in montem eos duxit, & gloriam Diuinitatis suæ ipsis ante resurrectionem suam ostendit: vt quando a mortuis in gloria naturæ suæ * diuinæ resurrexerit, sciant ipsum non accepisse quasi mercedem laboris sui, gloriam, vt qui illa indigeret: sed † eam ab æterno illum habuisse, cum Patre, & cum Spiritu sancto eius; sicut dixit iam ad voluntariam passionem veniens: Pater, glorifica * me gloria, quam habui antequam mundus hic esset apud te. Hanc igitur diuinitatis suæ gloriam, quæ erat obscura & ignota humanitati suæ, demonstrauit Aposto-

D lis suis in monte. Adspiciebant enim faciem eius instar fulguris relucentem; & vestimenta ipsius alba sicut niuem. Duos Soles in monte videbant discipuli, vnum ex consuetudine in cælo resplendentem, & alterum præter consuetudinē: vnum qui eis lucebat, & vniuersum mundum illuminabat in firmamento; & vnum, qui ipsis solis tunc resplendebat, faciem nimirum IESV, inter ipsos. Vestimenta autem sua ostendit eis alba instar lucis: quia ex toto corpore eius, gloria diuinitatis suæ scaturiebat; & ex omnibus membris suis, lux eius refulgebat. Non enim vt Moysi resplenduit eius facies extrinsecus: verum ex ipso scaturiebat diuinitatis eius gloria, & in ipso manebat. Ex ipso oriebatur lux eius, & in ipso * cogebatur. Neque enim in alienā abijt partem, & ipsum dimisit: quia non venit ex † obliquo, & eum ornauit: neque etiā eam pro tempore vtendā accepit.

E sed neque totam gloriæ * suæ abyssum eis ostendit: at quantum pupillæ oculorum suorum capere, ac cernere poterant. Et apparuerunt ipsis Moyses & Elias, simul cum eo loquentes. Sermones autem ipsorum, quos cum eo loquebantur, tales erant: Gratias ei agebant, * quòd impleti sui essent sermones, & verba omnium cum ipsis prophetarum. Adorationem ei offerebant pro salute, quā in mundo fecerat generi humano: quodq. mysterium prius ab ipsis descriptum, ipse reipsa implesset. Perfusi ergo sunt gaudio Prophetæ, & Apostoli in ipso ascēsu montis. Lætati sunt prophetæ, cum iam vidissent humanitatem eius, quam

Matt. 17. Mar. 9 & Luc. 9. *Heb. 1. 5. 7. &c.* *Ioan. 1.* *Matt. 17. Mar. 9 Luc. 9, &c.* *Ibidem.* *Ibid.* † *al. ostenditq. ipsis regnū suū, &c.* * *al. diuinitatis.* † *al. sed illum a seculo habuisse eā, cū Patre & sancto Spiritu.* *Ioan. 17.* * *al. clarifica me claritate, &c.* *Matt. 17. Mar. 9 & Luc. 9.* *Duplicem Solē in monte. cernebant Discipulorum oculi.* *Vestimentorum alborum mysterium.* *Exod. 34.* * *συνέχεθη.* † *al. ex alio obliquo ac latere.* * *al. diuinitatis sua.* *Matt. 17. Mar. 9 & Luc. 9.* * *al. quòd vera fuissent verba prophetarum in aduentu eius, &c.*

non nouerant. Lætati sunt autem & Apostoli, vbi vidissent gloriam Diuinitatis ipsius, quam non cognouerant. Cumq. audissent vocem Patris † filio testimonium ferentis, per ipsam cognouerunt fuisse assumptam ab eo humanitatem; quæ quidem adhuc obscura erat apud eos: ipsisq. fidem fecit: cum voce patris, gloria corporis eius, quæ resplendebat ex ea: † quæ in ipso vnita fuit, diuinitas te immutabiliter, atque inconfuse. Et sigillatum fuit trium testimonium, in voce paterna, in Moyse, & Helia: qui quidem ei assistebant velut serui, & alter alterum aspiciebant, prophetæ Apostolos, & Apostoli prophetas. Conueniebant ibi seinuicem principes veteris, principes noui. Vidit Moyses sanctus, Simonem sanctificatum. Vidit œconomus patris, procuratorem filij. Ille quidem scidit mare, vt populus in medijs ambularet fluctibus: Hic vero tabernaculum excitauit, vt ædificaret Ecclesiam. Aspexit virgo veteris testamenti, virginem noui: Elias nimirum Ioannem: Qui ascendit super currum ignis, illum, qui recubuit super pectus flammæ. Factusq. est mons in figuram ecclesiæ, & vniuit in * eo IESVS duo testamenta, quæ suscepit Ecclesia, nobisq. indicauit ipsum datorem esse duorum. Vnum accepit eius mysteria: alterum vero gloriam suorum factorum manifestam reddidit. Dixit itaque Simon: Domine bonum est * nobis, hic esse. Quid dicis, o Simon? Si hic permanserimus, quis sermo adimplebit prophetarum? quis verba obsignabit præconum? quis iustorum mysteria perficiet? Si hic manserimus; illud: Foderunt manus meas, & pedes meos, in quonam adimplebitur? istud: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem, cui accommodabitur? illud: Dederunt in cibum meum, fel; & in siti mea potauerunt me aceto, cui conueniet? illud: Inter mortuos liber, quis confirmabit? Si hic remanserimus, chirographum Adæ quis scindet? eiusq. debitum quis persoluet? & gloriæ indumentum quis ipsi restituet? Si hic manserimus; quæ dixi tibi; quo pacto fient? Ecclesia quo pacto super te ædificabitur? Et claues regni cælorum, quo pacto a me accipies? Quem ligabis? quemue solues? Si hic manserimus, cessabunt cuncta, quæ per prophetas dicta sunt. Ait rursus: Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. Simon missus est ad ædificandam in mundo Ecclesiam; & facere vult in monte tria tabernacula: adhuc enim Christum humano more attendebat, & cum Moyse & Elia ipsum collocabat. Protinus autem ei ostendit, se tabernaculo ipsius minime opus habere. Ipse quippe erat, qui patribus eius tabernaculum nubis fecerat in solitudine, per quadraginta annos. Adhuc autem illis * loquentibus, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Cernis Simon, tabernaculum absque labore; tabernaculum quod arcet æstum, & tenebris caret: tabernaculum, quod fulget atque resplendet? Admirantibusq. discipulis, ecce, vox, quæ a patre prodijt, e nube audita est, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Cum * voce patris, reuersus est Moyses in locum suum; & Elias in regionem suam: & Apostoli in faciem suam ceciderunt super terram: & IESVS stetit solus, quoniam vox illa in ipso solo implebatur. Fugerunt prophetæ; & Apostoli proni in terram ceciderunt; quoniam non in eis implebatur vox patris, quæ testimonium perhibebat, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Docuit illos Pater impletam fuisse dispensationem Moysis, & iam filium ab eis audiendum esse. Nam ille tamquam seruus locutus fuerat, quæ iussus erat; & ea, quæ dicta ipsi fuerant, prædicauit: omnesq. itidem prophetæ, donec aduenisset ille cui repositum erat, nimirum Iesus, qui est filius, & non * vernaculus: Dominus, & non seruus: dominator, & non subiectus imperio: legislator, & non is cui lex imposita est: filius † natura, & non adoptione. Quod itaque Apostolis de filij deitate adhuc erat obscurum, Pater in monte reddidit manifestum. Qui est, illum qui est, significat. Pater sua voce manifestat filium, & ad eius

Marginal notes: † al. de filio testimonium perhibentem. † ἐν τῷ ἐν αὐτῷ ἑνωθείσης τε ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως θεότητος. Exod. 14. 4. Reg. 2. Ioan. 13. 21. * al. in seipso. Matth. 17. & Marc. 9. Luc. 9. * al. nos. Psal. 21. Matt. 27. Mar. 15. Ioa. 19. Ps. 68. Psal. 87. Matth. 16. 18. Ibidem. Matth. 17. Mar. 9. & Luc. 9. Nu. 9. 10. 14. * al. eo loquente. Matth. 17. & Luc. 9. Ibidem. * al. Post vocem. Ibid. Matt. 17. Mar. 9. & Luc. 9. * οἰκογενής. † al. natura diuina, hic filius meus dilectus.

A B C D E

A ad eius vocem, Apostoli proni in terram ceciderunt. Erat quippe tonitru ad-
modum terribile, ita vt voce ipsius terra contremuerit, & illi in terram collapsi *Ibidem.*
sint. Ostendit eis patrem accessisse*, & * illum sua voce compellasse filium, qui **al. & eum vocasse filiū, suaq; voce etiam eos excitasse.*
& excitauit eos. Nam quomodo tremenda illa vox patris eos deiecit: ita etiam
vox filij, virtute diuinitatis suæ illos exsurgere fecit: quæ quidem cum in eius
carne habitet, in eaque sit vnita immutabiliter, ambæ in vna hypostasi, & in vna
persona citra diuisionem atque confusionē permanent. Neque enim sicut Moyses, *Exod. 24.34.*
decorus apparebat extrinsecus: sed tamquam Deus resplendebat in gloria.
Moyses enim lumine vultus sui, vnctus decore cernebatur: at IESVS toto cor- *2.Cor.3.*
pore suo, velut sol suis radijs, gloria diuinitatis suæ fulgurabat. Clamauit ve- *Matth. 17. & Marc.9. Luc.9.*
ro pater: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audi-
B te; non separatus a gloria diuinitatis filij. Nam vna natura est patris, & fi-
lij, cum Spiritu sancto: vna potentia, vna essentia, vnum regnum: & in
vnam clamauit vocem, in nomine* simplici, & in gloria formidabili. Et Maria ** ἐν ὀνόματι ἑνιαῖῳ.*
ipsum appellabat filium, non separatum corpore humano a diuinitatis eius
gloria. Vnus quippe est Deus, qui in corpore visus est in mundo. Gloria eius,
diuinam significauit naturam, quæ est ex patre: & corpus eius, humanam in- NOT.
dicauit naturam, quæ est ex Maria: ambas naturas, quæ conuenerunt atque *Naturæ diuinæ*
vnitæ sunt in vna hypostasi siue persona, immutabiliter & citra confusionem. *& humanæ in*
Idem vnigenitus ex patre, & ex Maria vnigenitus. Et qui diuidit, diuidetur a *vna hypostasi, vnio.*
regno ipsius: & qui confundit eius naturas, peribit a vita eius. Qui negat Ma-
riam genuisse Deum, non adspiciet gloriam diuinitatis ipsius: & qui negat eum
C carnem gestasse ab omni* peccati labe alienam, eijcietur a salute, & a vita quæ **ἀναμάρτητον.*
per eius corpus data est. Ipsæ testantur res, & diuinæ ipsius virtutes docent il-
los qui valent discernere, ipsum esse Deum verum: passionesq. eius aperte de- CHRISTVM
monstrant, ipsum verum esse hominem. Et si id sibi persuasum non habent, qui ESSE VERVM DEVM, ET
infirmi atque imbecilles sunt mente; pœnas luent in die eius formidabili. HOMINEM.
Si enim non erat caro; quorsum Maria in medium producta est? Et si non erat *Marc.1. Luc.1.*
Deus; quemnam Gabriel Dominum vocabat? Si non erat caro; quisnam in *Ibidem.*
præsepio recumbebat? Si non erat Deus; quemnam descendentes glorificabant *Luc. 2.*
Angeli? Si non erat caro; quisnam inuoluebatur fascijs? Si non erat Deus; pa- *Ibidem.*
stores quemnam adorabant? Si non erat caro; Ioseph quem circumcidit? Et si *Ibid.*
non erat Deus; stella in cælo in cuius honorem accurrebat? Si non erat caro; *Matth.2.*
D Maria quemnam lactauit? Et si non erat Deus; cui munera Magi offerebant? *Ibid.*
Si non erat caro; Symeon in vlnis quem gestauit? Et si non erat Deus; ad quem *Luc.2.*
dixit: dimitte me in * pace? Si non erat caro; Ioseph quemnam accepit, & in **al. cum pace.*
Aegyptum fugit? Et si non erat Deus; illud: Ex Aegypto vocaui filium meum, *Matth.2. &*
in quonam adimpletum est? Si non erat caro; Ioannes quem baptizauit? Et si *Osee 11.*
non erat Deus; pater e cælo, cui dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi *Matth.3. Matth.3.17.*
bene complacui? Si non erat caro; quis ieiunauit, & esuriit in deserto? Et si *Matth.4.*
non erat Deus; Angeli descendentes, cui ministrabant? Si non erat caro; quis *Ibid.*
inuitatus fuit ad nuptias in Cana Galilææ? Et si non erat Deus; aquam in vi- *Ioan.2.*
num quis mutauit? Si non erat caro; panes in cuiusnam positi erant manibus? *Ioan.6.*
Et si non erat Deus; quinque millium hominum turbam, præter mulieres & *Ibidem.*
E pueros, in deserto quinque panibus & duobus piscibus, quis pauit atque satiauit?
Si non erat caro; in naue quis obdormiuit? Et si non erat Deus; ventos & ma- *Luc.8.*
re quis increpauit? Si non erat caro; Simon pharisæus cum quo manducauit? *Luc.7.*
Et si non erat Deus; delicta peccatrici quis remisit? Si non erat caro; supra pu-
teum fatigatus ex itinere quis sedebat? Et si non erat Deus; aquam viuam Sa- *Ioan.4.*
maritanæ quis dabat: eamq. quòd quinque viros habuisset, quis redarguebat? *Ibid.*
Si non erat * caro; indumentum hominis quis gestabat? Et si non erat Deus; **al. homo.*
virtutes & miracula quis faciebat? Si non erat caro; in terram quis expuit, ac *Ioan. 9.*
B b 3 lutum

Ioan. 9. lutum ex ſputo fecit? Et ſi non erat Deus; oculos cœcotum, ex luto quis ad- A
Ioan. 11. ſpicere coëgit? Si non erat caro; in Lazari monumento quis flebat? Et ſi non
Ibid. erat Deus; mortuum iam quatriduanum ſolo iuſſu quis eiecit? Si non erat caro;
Matt. 21. ſuper pullum quis ſedebat? Et ſi non erat Deus; cuinam cum gloria turbæ ob-
Matth. 26. 27 uiam procedebant? Si non erat caro; Iudæi quem vinctum tenuerunt? Et ſi non
Ioan. 18. erat Deus; terræ quis imperauit, illosq. pronos humi deiecit? Si non erat caro;
Matth. 26. alapis quis cædebatur? Et ſi non erar Deus; auriculam a Petro abſciſſam quis
Marc. 14. curauit, & in ſuum ipſi locum reſtituit? Si non erat caro; cuiuſnam facies ſpu-
Luc. 22. Io. 18. tis excepta eſt? Et ſi non etat Deus; Spiritum ſanctum in faciem Apoſtolorum
Ioan. 20. quis inſufflauit? Si non erat caro; quis coram Pilato in iudicio aſtabat? Et ſi
Matth. 27. non erat Deus; vxorem Pilati in ſomnis quis perterrefaciebat? Si non erat caro;
Ibidem. cuiuſnam veſtimenta milites exuerunt, & diuiſerunt? Et ſi non erat Deus; ſol B
Luc. 23. quo pacto in cruce obſcuratus fuit? Si non erat caro; in cruce ſuſpenſus quis
Matth. 27. Ibid. erat? Et ſi non erat Deus; terram a fundamenris quis mouit? Si non erat caro;
Ioan. 19. 20. cuiuſnam manus & pedes clauis confixi ſunt? Et ſi non erar Deus; quomodo
Matth. 27. velum templi ſciſſum eſt, petræ ruptæ, & ſepulchra aperta ſunt? Si non erat
Ibidem. caro; quis clamauit: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Et ſi
Luc. 23. non erat Deus; quiſnam dixit: Pater ignoſce illis: neſciunt enim quid faciunt?
Ibid. Si non erat caro; in cruce cum latronibus quis pependit? Et ſi non erat Deus;
Ibid. Luc. 23. quo pacto dixit latroni: Hodie mecum eris in paradiſo? Si non erat caro; fel &
Pſ. 68. Matt. 27 acetum cui obtulerunt? Et ſi non erat Deus; infernus cuiuſnam audita voce
Pſ. 23. Philip. 2 Ioan. 19. contremuit? Si non erat caro; cuiuſnam latus lancea aperuit, ſanguisq. & aqua
Pſal. 106. mox exiuit? Et ſi non erat Deus; inferorum portas quis confregit, vinculaq. C
† al. mortui e ſepulchris exierunt Matt. 27. dirupit? & cuiuſnam iuſſu, mortui † in monumentis concluſi, egreſſi ſunt? Si
non erat caro; quemnam Apoſtoli in cœnaculo viderunt? Et ſi non erat Deus;
Ioan. 20. ianuis clauſis quo pacto intrauit? Si non erat caro; * cuiuſnam in manibus pla-
** al. cuius, clauorum & lanceæ plagas, ſuis manib. Thomas contrectauit?* gas clauorum, & lanceæ in latere, Thomas contrectauit? Et ſi non erat Deus;
cuinā ipſe clamauit, dicens: Dominus meus, & Deus meus? Si non erat caro; in
mari Tyberiadis quis manducauit? Et ſi non erat Deus; cuiuſnam iuſſu imple-
Ioan. 21. tum piſcibus erat rete? Si non erat caro; Apoſtoli & Angeli quemnam conſpe-
Mar. 16. Act. 1. Matth. 3. 17. xerunt in cælum aſſumi? Et ſi non erat Deus; cuinā cęlum apertum fuit: & pote-
ſtates quemnam cum tremore adorarunt? & Pater cuinam dixit: Sede a dextris
Pſal. 109. & Act. 2. Heb. 11. meis; & quæ ſequuntur? Si non erat Deus, & homo; falſa de cætero eſt noſtra ſa-
lus, falſæ quoque Prophetarum ſunt voces. Sed vera locuti ſunt prophetæ, & ab D
† al. Ea enim, quæ iuſſi fuerant, Spiritus ſanctus per ipſos loquebatur. omni mendacio alieniſſima fuerunt eorum teſtimonia. † Dixerunt enim ea,
quæ iuſſi erant: & Spiritus ſanctus per eos locutus eſt. Quapropter & caſtus
Ioannes, qui ſuper pectus * flammæ recubuit, voces prophetarum confirmans, ac
** Ioan. 13. 21. Ioan. 1.* de diuinitate diſſerens, in Euangelijs nos edocuit, dicens: In principio erat ver-
bum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Omnia per ipſum fa-
Ibid. Ioan. 1. cta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Et verbum caro factum
eſt, & habitauit in nobis. Qui eſt ex Deo Deus verbum, & ex patre filius vni-
** al. Qui eſt ex eo qui eſt, verbū ante ſecula, ex Patre genitus.* genitus. Qui conſubſtantialis eſt Patri. Qui * eſt ex eo qui eſt: Verbum ante
ſecula: ex Patre genitus abſque matre, ante omnia ſecula ineffabiliter: idem in
Heb. 1. 5. 7. &c. nouiſſimis diebus naſcitur ex filia hominis, ex Maria Virgine, abſque patre Deus
incarnatus: ex ipſa carnem gerens, & ex ipſa homo effectus, quod quidem non
erat; manens Deus, id quod erat: vt ſaluaret mundum. Et ipſe eſt Chriſtus fi- E

PVLCHRA FIDEI PROFESSIO, DE CHRISTO VERO DEO ET HOMINE

lius Dei, vnigenitus ex Patre, & ex matre vnigenitus. Confiteor eumdem
eſſe perfectum Deum, & perfectum hominem: qui in duabus naturis, in vna
hypoſtaſi, ſiue perſona vnitus cognoſcitur indiuiſibiliter, inconfuſe, & immu-
tabiliter; carnem indutus animatam, & animam ratione atque intelligentia
** ὁμοιοπαθεῖς.* præditam, factus eſt per omnia iiſdem quibus nos * paſſionibus obnoxius, præter
tamen ſolum peccatum. Idem terrenus & cæleſtis, temporarius & æternus;
qui

A qui incepit, & est absque principio: expers temporis, & tempori subiectus: creatus, & increatus: passibilis, & impassibilis: Deus, & homo; in vtrisque perfectus: vnus habens duo, & in duobus vnus. Vna persona patris, & vna persona filij, & vna persona Spiritus sancti. Vna Diuinitas, vna potentia, vnum regnum in tribus personis, siue hypostasibus. Sic glorificamus sanctam Vnitatem in Trinitate, & sanctam Trinitatem in Vnitate. In quo Pater e cælo clamauit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Hæc suscepit sancta Dei Catholica Ecclesia. In *ipsa Sancta Trinitate baptizat in vitam æternam. Ipsam sanctificat honoris æqualitate: & ipsam confitetur citra diuisionem, ac separationem: eamq. adorat sine errore, profitetur, & glorificat. Ipsi in tribus personis Vnitati conuenit gloria, gratiarum actio,
B honor, potentia, atque maiestas, Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc & semper, & in secula seculorum. AMEN.

Matth. 17. & Marc. 9. Luc. 9.

** al. In his baptizat in vitã æternam.*

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE *Transfiguratione Domini, etiam extat Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini Sermo lectu dignus, cuius initium est:* Qui recte quidem decertare norunt, spectatorum plausibus delectantur, *&c. reperitur græce in Vaticana Biblioth. num. 538. sub quo etiã num. ibidem græce inuenitur duplex alius in eamdem Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Transfigurationem Sermo, vnus quidem Andreæ Hierosolym. Archiepiscopi Cretensis, (qui & in Biblioth. S. Floræ est, num. 39. & Syrlet.*
C *num. 48.) alter vero S. Basilij Episcopi Seleuciæ Isauriæ, qui etiã vtrobique est, & incipit:* Sol in terram modo suos emittens radios, stellarum choros contegit, & Lunæ lumen obscurat, &c.] *De hac ipsa quoque Domini Transfiguratione, vide apud S. Ioannem Chrysostom. homil. 57. in caput Matth. 17. cuius etiam Sermo distinctus in eamdem Christi transfigurationem reperitur græce in Vaticana Biblioth. num. 785. & Cryptafer. lit. A. & S. Floræ, nu. 11. incipitque:* Audisti modo Christum Dominum dicentem: Amen dico vobis, sunt aliqui inter vos hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec &c.] *De qua Christi Transfiguratione, etiam orationem conscripsit Leontius in Cypro Episcopus, cuius meminerunt acta secundæ Synodi Nicenæ, act. 4. dum præclara eiusdem Leontij scriptorum monumenta recensent. Quibus denique accedit S. Leonis Papæ cognomine Magni Homilia de eadem Domini Transfiguratione, super illud Euangelij:* Assumpsit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit eos in montem, *&c. incipitque:* Euangelica dilectissimi lectio, quæ per aures corporis interiorem mentiũ nostrarum pulsauit auditum, &c.] *Quam quidẽ Homiliã in nostra Leonina recognitione censuimus debito ac iusto ordine ponẽdã ante Leonis Sermones de pas-*
D *sione Domini, sicut & passim in antiquis manuscrip. Vaticanis, alijsq. alibi reposita inuenitur, & recte si mysterium consideremus, cum & Transfigurationis mysterium antecesserit passionem Christi: quare & minus conuenienter in hactenus impressis post Sermones de Ieiunio septimi mensis collocata est, vnde omnino eã amouendam, & suo vero loco reponendam ideo duximus, vt & mysterij ratio habeatur, & ritus Ecclesiæ seruetur, cuius S. Leo in primis maximus obseruator fuit.*

Eiusdem S. Patris nostri Ephræm Syri Sermo in Transfigurationem Domini & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.] *Pro hoc Titulo, alia inscriptio in MS. Vatic. n. 785. sic habet: Beatissimi & sanctissimi Patris nostri Ephræm Syri Sermo in Transfigurationem Domini, & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.] alia antẽ in alio ibidem MS. simpliciter magis sic: Sancti Patris Ephræm, in Transfigurationem Saluatoris. & al. in transfigurationem Christi Saluatoris. ac al. Eiusdem Sermo in Transfigurationem Domini.] quomodo & in Sfortiano S. Floræ græco Cod. num. 39. reperitur. Cæterũ in antiquo MS. passionario Bibliothecæ Vatic. num. 1119. pagina 84. & alio adhuc vetustiore MS. S. Mariæ ad martyres Romæ, vulgo pantheon, hic S. Patris Ephræm Sermo præmissis verbis Euange-*
E *lij sic inscribitur, atque incohatur:* Lectio S. Euangelij secundum Matthæum. In illo tempore: Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & duxit illos in montẽ excelsum seorsum. Et reliqua. Homilia Sancti Ephræm. De regionibus messis gaudij, de vinea fructus suauitatis, &c.] *vt in antiquissima huius Sermonis translatione (nescitur quo Interprete) erat. Atqui hinc cõstat non solum in Oriẽte post lectionem Scripturarum, publice in Ecclesiis (vt ait S. Hieronymus) fuisse S. Ephræm Syri scripta antiquitus recitata: sed etiam in Occidente, & quidẽ in Basilicis Vrbis Romæ, Sermones quosdam eiusdem Patris latine traductos, post Scripturã olim fuisse lectos, sicut de præsenti Transfigurationis Sermone clarum est, qui in Romano ac Vaticano Passionario, aut si mauis lectionario, seu homiliario ante 500. annos manuscripto, alioq. Ecclesiæ S. Mariæ ad martyres vetustiore (vt dictum est)*

reperi-

reperitur Transfigurationis solennitati applicatus, ac post eius diei euangeliu (quod est Matt. 17.) rite ab ecclesia vsurpatus ac lectus: quod vel ideo hic commemorare visum est, vt cunctis pateat quantum S. Patris huius scriptis omni tempore tributum fuerit. A

Et post dies sex, assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius in montem excelsum valde, & transfiguratus est ante eos, &c.] *Verba sunt Scripturæ Matth. 17. vbi tamen paullo aliter in vulg. sic: Et post dies sex assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum: & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix, &c.] at apud Marcum, cap. 9. hic legitur: Et post dies sex assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere, &c.] Cæterum apud Luc. cap. 9. pro his reperitur: Factum est autem post hæc verba, fere dies octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem; & ascendit in montem vt oraret. Et facta est, dum oraret, species vultus eius, altera; & vestitus eius albus & refulgens, &c.] Vbi inter alia, ne contradictionem ac dissonantiam parere videatur, quòd hic Lucas* (post dies octo) *ponat, Matthæus autem ac Marcus* (post dies sex) *conformiter hic legant, quomodo & noster hoc loco Auctor: dicimus re bene considerata nullam vere in his dissonantiam esse. Nam Lucas tam illam hic diem qua Christus prædicta locutus est, quàm qua in montem eos adduxit, recensuit: alij autem Euangelistæ intermedias dumtaxat dies connumerarunt. quomodo & has sententias optime conciliatas inuenimus apud S. Chrysostomum, in homilia 57. super caput Matthæi 17. vbi Transfigurationis mysterium exponitur: & apud S. Hieronymum in eundem hunc locum, vbi eamdem cum Chrysostomo caussam istius allegat.* B

Et apparuerunt ipsis Moyses & Elias, simul cum eo loquentes, &c.] *Hæc ex eodem loco Matth. 17. recenset Auctor; vbi Marcus cap. 9. ante citato habet: Et apparuit illis Elias cum Moyse; & erant loquentes cum Iesu, &c. Lucas vero cap. 9. sic: Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses & Elias visi in maiestate, &c.] Caussas porro, cur Moysen & Eliam in medium produxerit, plures asserit esse S. Chrysostomus: & primo quidem, quia turbæ dicebant Christum esse Eliam; aut vnum ex prophetis; Apostolis se cum eis ostendit, vt seruorum & Domini differentiam cernerent. Deinde etiam quia de transgressione legit Iudæi assidue Christum accusabant, & blasphemum eum putabant, tamquam sibi gloriam patris attribuentem, eos qui in vtroque fulserunt, in medium adduxit. Etenim Moyses legem dedit, & Elias gloriæ Dei zelator fuit: quare nec ei assisterent, si Deo & legi ipsius contrarij essent. Et vt scirent, quòd vitæ ac mortis potestatem haberet, propterea & Moysen qui mortuus erat, & Eliam qui nondum mortem obierat, in medium introducit. Alias caussas breuitatis caussa hic prætereo; quas si voles, in supra adducta Chrysostomi homilia 57. in caput 17. Matthæi reperies, ac in Oratione alia eiusdem Chrysostomi etiam de Transfiguratione Domini, quam prius inter alios Auctores allegauimus. nec non in ante citata Cyrilli Alexandrini Oratione de Transfiguratione Domini, vbi insuper considerationes aliquot lectu dignæ ponuntur.* C

Postea vbi apud Auctorē habetur: Cernebant ibi seinuicē principes veteris testamenti, principes noui, &c.] *in antiqua translatione incerti interpretis, quædā adhuc alia his præmissa atque inserta inueniūtur sub hoc verborum tenore: Et in aduentu eorum, quod factum fuerat ante Iesum, didicerunt Apostoli. Quoniam Iesus sepeliuit Moysen, & ipse vocauit & eduxit Eliam. Non erat enim qui sciret sepulchrum Moysi, nisi qui eum sepelierat. neque aliquis sciebat vbi esset Elias, nisi qui iussit, & assumpsit eum. Et non erat, qui potuisset eos reducere a mortuis, nisi omnium Dominus, qui habebat potestatem cælestium & infernorum. Et viderunt se principes inuicem, veteris & noui testamenti: Moyses scilicet Simonem sanctificatum, &c.] Sed quia ista non sunt in nostris græcis, nec in translatione hic nostra addere visum fuit.* D

Dixit itaque Simon: Domine bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, &c.] *Vbi apud Marcum (cap. 9.) legitur: Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse; faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti, &c.] Lucas vero (cap. 9.) ista sic enarrat: Præceptor, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliæ: nesciens quid diceret, &c.] Vbi Chrysostomus ponderans inter alia, illud* (nesciebat quid loqueretur) *haud obscure insinuat ex quodā pauore, mentisq. confusione ac perturbatione sic Petrum tunc fuisse locutū, &c. sicut pluribus ab eodē Chrysostomo id ostenditur in allegata homil. 57. in cap. 17. Matth. & in Orat. de Transfiguratione Domini: vbi etiā euangelistarū sententiæ de his verbis Petri adducuntur, & conciliantur. De quibus etiam Cyrillum Alexandrinum loco ante citato, aliosq. alibi vide; sed maxime hac parte Sermonis ipsum Ephræm, qui inter multa dicit, quòd Petrus adhuc tunc Christum humano more attendebat, & cum Moyse & Elia eum collocabat. siue (vt alia ibi habet lectio) adhuc Christum tamquam hominem attendebat, & velut Moysen & Eliam, ipsum putabat, &c.* E

Adhuc autem illis loquentibus, ecce nubes lucida obumbrauit eos, &c.] *Vbi vulg. lectio Matth. 17. habet in singulari: Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos, &c. quomodo etiam capite 9. legitur apud Lucam, in hæc verba: Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbrauit eos, &c.] quo pacto etiam loco ante citato hic legit Chrysostomus, caussamq. reddit cur hic*

nubes

A *nubes apparuerit lucida, & non tenebroſa, vt alibi. Cum enim Dominus comminatur (inquit) tunc nubem oſtendere ſolet tenebroſam, ſicut in Sina fecit: intrauit enim (vt habetur Exod. 16.) in nubem, & in caliginem Moyſes; & velut vapor, ita ferebatur fumus. Quin & de minis eius Propheta (Pſal. 17.) diſſerens: Tenebroſa, inquit, aqua in nubibus aëris, &c. at hic quia non terrere, ſed docere volebat Dominus, nubes apparuit lucida: & vt crederent ab ipſo Deo vocem venire, e nube vox emittitur quæ lucidiſsima erat, &c.] ita inter alia ibi Chryſoſtomus.*

Sequitur poſtea: Admirantibusq. diſcipulis, ecce vox quæ a Patre prodijt, e nube audita eſt, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audire, &c.] *Vbi alia apud Ephræm lectio habet:* Et obſtupefactis diſcipulis, ecce vox e nube fertur, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, &c. *apud Matthæum autē loco citato ſic:* Et ecce vox de nube, dicēs: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audire, &c.] *Vbi Chryſoſtomus in homilia, & Sermone antea citatis, notat quòd neque Moyſes, neque Elias locutus ſit, ſed Pater omnibus maior ac fide dignior magnam ex nube vocē emiſerit: vt ſcilicet diſcipuli credant, quòd*
B *a Deo hæc vox erat. Sed cur ex nube vocem emittebat? Sic enim fere ſemper (inquit Chryſoſtomus) apparere ſolet Deus, ſicut ſcriptum eſt: Nubes & caligo in circuitu eius, &c. Et hoc eſt quod hic dicitur:* Et ecce vox de nube, &c. *Cæterum ne aliqua forte dubitatio ſuboriretur, de quonam vox illa emitteretur, & vt de Chriſto ſolum id dictum intelligeretur, illis iam duobus, Moyſe nimirum & Elia remotis. vox fertur:* Hic eſt filius meus dilectus, &c.] *per quod etiam (vt recte hoc loco ait Auctor) docuit illos Pater impletam fuiſſe diſpenſationem Moyſis, & ideo iam Filium ab eis audiendum eſſe, &c. ſiue vt alia ibi noſtri Auctoris habet lectio: In hoc igitur verbo docuit ipſos Pater, quòd impleta eſſet diſpenſatio Moyſis & Eliæ, iuſsiq. ſunt Ieſum audire, &c.*

Poſtea vbi habetur: Clamauit vero pater: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; non ſeparatus a gloria diuinitatis filij, &c.] *Quæ hinc ad finē vſque Sermonis ſequūtur, conformiter in manuſcriptis græcis Vaticanis, aliiſque per nos collatis habentur, vt & in antiquo illo paſsionario Vatic. num. 1119. & altero illo MS. S. Mariæ ad martyres, vulg. ad rotundam (quorū antea meminimus) ſed deſunt in hac de Transfiguratione, homilia ab incerto Interprete translata, in quodam*
C *libro nonnullorum Sermonum S. Ephræm, olim Coloniæ an. 1547. impreſſo: vbi horum loco, quædam exegetica eiuſdem quidem Argumenti, ſed non (vt videtur) Auctoris pro fine Homiliæ huius poſita inueniuntur: ſed cum hæc noſtri Auctoris magni momenti ſint, & plurimum ad conuellendas ac deſtruendas impias hæreſes faciant, minime ſunt hoc loco omittenda.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo, De Pasſione SALVATORIS NOSTRI IESV CHRISTI.

Eodem Interprete & Scholiaſte G. Voſsio.

D
ELOQVI pertimeſco, & linguæ inſtrumento aggredi vereor
narrationem terrore plenam, de Chriſto Saluatore noſtro:
cum & reuera magnus ſit horror, de paſſione eius aliquid
in medium proferre. Hodie namque traditus eſt Dominus
noſter in manus peccatorum. Sed quamobrem eſt traditus
Sanctus, cæleſtis Dominus, & omnis peccati expers? qui *1. Pet. 2.*
enim in nullo peccauerat, traditus eſt hodie. Adeſte, fratres,
& diſcamus, quorſum Chriſtus Saluator noſter ſit traditus: propter nos impios *Rom. 5.*
eſt traditus. At quis non admiretur? quis eum non prædicet? Seruis peccanti- *Heb. 9.*
bus traditur Dominus: vt ſcilicet propria morte, filios peccantes liberaret. Perdi-
E tionis ac tenebrarum filij exierunt in tenebris ad comprehendendū Solem, qui in *Matth. 26.*
momento temporis cunctos exurere potuiſſet. Cæterum Dominus hanc eorum *Marc. 14.*
cernens audaciam, & animum iracundum, ſponte ſeipſum omni cum manſue- *Luc. 22. & Ioan. 18.*
tudine atque benignitate in manus impiorum tradidit. Ligantesq. immacula-
tiſſimum Dominum ſcelerati illi, illuſerunt ei, qui nexibus inſolubilibus ligauit *Matth. 27. &*
fortem, & nos a peccatorum vinculis exſoluit. Texeruntq. ei coronam ex ſpi- *Mar. 15. Luc. 23*
nis proprijs, quas vinea Iudæorum fructificauerat: illudentesq. ei, Regem ſalu- *Ioan. 19.*
tabant. Conſpuerunt perdi[di]ti illi, in immaculatiſſimam faciem eius: ad cuius *Eſai. 50.*
Mat. 26.

adſpectum, omnes cælorum poteſtates, angelorumq. ordines contremiſcunt. A
Ecce iterum, cor meum dolore ac lacrymis occupatur, dum mecum contem-
Eſai. 53. & Apoc. 8. Matth. 26. 27 plor, quomodo quantaq. lenitate Dominus contumelias & opprobria, verbe-
ra, ſpura, atque alapas a ſeruis ſuſtinuerit. Adeſte cariſſimi, & cognoſcite mi-
ſerationum eius magnitudinem, tolerantiam, ac miſericordiam dulciſſimi Do-
Gen. 3. & 3. Matt. 18 mini. Seruum habuit inutilem in paradiſo voluptatis, qui vbi peccauit, tradi-
PARABOLICE DICTUM tus eſt tortoribus: hunc autem animo deficientem inter tormenta videns bonus
Dominus, miſericordia in ſeruum motus eſt, & ſeipſum pro eo flagellandum
exhibuit. Volueram hic mihi ſilentium imponere, præ nimio mentis ſtupore:
& rurſus contremui, ac timui, ne meo ſilentio repellerem gratiam Saluatoris.
Dicam tamen hæc vobis cum tremore, fratres: ſiquidem vniuerſa mihi contre-
miſcunt oſſa, dum iſta penitius mecum animo complector, examinoque. B
Creator ipſe vniuerſorum Dominus Deus noſter, hodie tamquam aliquis ex teis
Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 18. ſiſtitur ante Caipham, miniſtrorumq. vnus ipſi impegit alapam. Tremor me
hæc omnia cogitantem, occupat. Seruus ſedebat, & Dominus adſtabat: & qui
iniquitatibus abundabat, ſententiam aduerſus inſontem pronunciabat. Con-
tremuerunt cæli: inhorruerunt fundamenta orbis terrarum. Angeli & Archan-
Eſai. 6. geli omnes obſtupuerunt. Gabriel & Michael, vultum ſuum alis contexerunt.
Ezechiel. 1. 10 Cherubim in throno, ſub rota ſe abſconderunt. Seraphim in ſe mutuo alas in
illa hora concuſſerunt, quando ille impietatis ac tenebrarum miniſter alapam
Matth. 26. dedit Domino maieſtatis ac gloriæ. Sed quomodo ipſa terræ fundamenta tu-
Ioan. 18. &c. lerunt illum motum ſuum, atque tremorem in illa hora, cum tantis contume-
lijs afficeretur Dominus? Cogito, & contremiſco, compungorq. denuo, tan- C
tam longanimitatem optimi Domini adſpiciens. Ecce enim renes mei, me lo-
Gen. 1. quente tremunt. quoniam Creator, qui ex puluere terræ hominem per gra-
Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 18. tiam finxerat, ab eodem iam puluere formator ipſe, alapa cæditur. Sed ne
ſimpliciter ac leuiter cuncta iſta quæ propter nos pertulit Chriſtus Saluator, au-
diamus, nobis fratres, verendum eſt. Dic ergo ſerue miſer ac nequam, cur alapã
Ibidem. optimo impingis Domino? Omnes quidẽ ſerui dum libertate donantur, alapam
NOT. accipiunt, vt corruptibili libertate fruantur: ipſe vero, o miſer, iniuſte ipſum
vniuerſorum liberatorem alapis cædis? Quid igitur a Caipha exſpectaſti: num-
quid alapæ huiuſce præmium? An ergo non audiſti, aut non didiciſti, quòd
IESVS ſit cæleſtis Dominus? Alapam quidem omnium Domino dediſti: ſed
per hoc ſeruus ſeruorum in perpetuum effectus es, opprobrium & abominatio D
omnium, æterno damnatus ſupplicio, in igne inexſtinguibili. Res admiratione
digniſſima eſt, fratres, videre Chriſti regis ac Domini noſtri clementiam: alapa
Ibidem. quippe a ſeruo percuſſus, prudentiſſime cum omni manſuetudine, pietate, ac re-
A contrario. uerentia reſpondit. Indignatur ſeruus: tolerat Dominus. ſeruus ira concitatur:
Dominus in ſua benignitate permanet. Et quis iram, animiq. tumultuantis
perturbationem, iræ præſertim occaſione oblata, reprimat? at Dominus no-
ſter hæc omnia benignitate ſua ſuſtinuit. Quis igitur, o Domine, manſuetudi-
nem tuam poterit enarrare? Adeſte hic cariſſimi, in Chriſto dilecti, qui corde
compungimini, & in Chriſtum amore tangimini. Venite, atque diſcamus, quid
hodie acciderit in Sion ciuitate Dauid: & deſiderabile atque electũ ſemen Abra-
Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19. hæ quid egerit hodie? Immaculatum Dominum hac die morti tradidit. Chri- E
ſtus Saluator noſter hodie per manus impiorum, in ligno Crucis per ſummam
iniuriam ſublatus eſt. Venite omnes, & lacrymis atque ſuſpirijs noſtrum cor-
Pſalm. 23. pus abluamus: quoniam Dominus noſter, & Rex gloriæ, in mortem propter
Rom. 5. nos impios eſt traditus. Si quis forte ex inopinato, de morte cariſſimi alicuius
ſui amici nuncium accipiat, vel etiam repente ipſum dilectum ſuum ante oculos
mortuum videat; mox eius immutatur vultus, & venuſtas adſpectus obſcura-
Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19. tur. Sic quoque Sol lucidus ex ſublimi axe cæli, contumeliam Domini pen-

dentis

A dentis in ligno crucis cernens, immutata facie, contraxit ſerenitatis ſuæ radios, iniuriam Domini contueri non ſuſtinens, ſed luctu ſe ac tenebris induit. Rurſus, Spiritus ipſe ſanctus, conſpiciens dilectum filium patris in ligno Crucis pendentem, rupto mundiſſimo illo templi velo, quod a ſurſum erat vſque deorſum, in ſpecie columbæ continuo de templo exiuit. Omnis creatura timore ac tremore perculſa eſt, quando Saluator noſter Rex cæleſtis paſſus eſt. Nos vero peccatores, etiam deſpicimus ſemper: propter quos & traditus eſt, qui ſolus habet immortalitatem. Quin & videmus quotidie paſſionem & contumelias Saluatoris noſtri audientes: ac ſingulis diebus delicias ſectamur, omnemque curam in veſtium ornatu ponimus. Sol in cælo lucens, ob iniuriam Domini, ſplendorem ſuum conuertit in tenebras: vt & nos, qui iſta videmus,
B imitari ſtudeamus. Dominus in cruce propter te contumelijs afficitur: ipſe vero, o miſer, veſtium ſemper ornamenta ſectaris. Non tibi cor tremit? Non mens tua horreſcit, eiuſmodi audiens? Qui ſolus † immortalis eſt, propter te impiorum morti, contumelijs, & opprobrijs eſt traditus: ipſe autem vaga* ac diſtracta mente, hæc omnia excipis? Atqui decet Regem omnem ratione venerantem, aſſidue paſtorem ſuum obſeruare, ipſumque ſemper deſiderare, ac reuereri, (cum pro illo paſſus ſit, licet impaſſibilis & immaculatus eſſet:) & nequaquam inani ac ſuperfluo corruptibilium veſtium cultu delectari, aut etiam delicias atque epulas ſeculi quærere: quin potius omni exercitatione, ac vitæ ſanctimonia contendendũ eſt, vt creatori atque paſtori noſtro placeamus. Ne ſimus imitatores Iudæorum, velut populus durus, incredulus, ſemperq. bona ac be-
C neficia Dei repellens. Deus in altiſſimis, propter Abraham & teſtamentum ſuum, ab initio duritiem atque perfidiam tulit populi. Manna de cælo ad manducandum dedit eis: ipſi vero cæleſti pane indigni, petierunt ſibi allia dari, cibos peſſime olentes. Ex petra rurſus aquam produxit eis in deſerto: verum ipſi contra, pro his dederunt ei acetum, ſuſpendentes in Cruce. Admitamur, fratres, ne * cum Iudæis, qui Dominum Creatorem ſuum crucifixerunt, reperiamur participes. Timeamus, ſemper præ oculis paſſionem Saluatoris habentes: eiuſq. * cruciatus aſſidue meditemur. Propter nos ſiquidem paſſus eſt, impaſſibilis Dominus: propter nos crucifixus eſt, qui ſolus ſine peccato erat. Quid nos, fratres, pro his ei retribuemus? Attendamus ergo nobis: & paſſiones eius aſpernari caueamus. Venite huc cuncti Eccleſiæ filij, qui pretioſo ac
D ſancto ſanguine immaculati * Domini, redempti eſtis. Venite, paſſiones Domini cum lacrymis atque ſingultibus meditemur atque inter meditandum contremiſcamus, & ad inuicẽ dicamus: Chriſtus Saluator noſter propter nos impios morti eſt traditus. Diſce atque perpende, frater, quid ſit, quod audiſti: Deus, qui ſine peccato eſt, filius Dei altiſſimi, propter te traditus eſt. Aperi cor tuum, & addiſce diligenter paſſiones eius, atque ita tacitus tecum loquere: Deus, in quem cadere nequit peccatum, hodie traditus eſt, hodie illuſus eſt, hodie conſputatus eſt, hodie alapis cæſus, hodie flagellatus, hodie coronam ſpineam geſtauit: hodie, inquã, cæleſtis agnus crucifixus eſt. Contremiſcat cor tuum, perhorreſcat anima tua. Diſtillet tibi iugiter lacrymæ, ex hac paſſionis Domini meditatione: dulceſcunt namq. lacrymæ huiuſmodi, illuminaturq. anima paſſio-
E nes Chriſti aſſidue verſans. Eiuſmodi tua ſemper ſit meditatio. Lacrymare per ſingulos dies, gratias agens Domino, pro tot, tantiſque, quæ tui ſolius gratia paſſus eſt: vt in die aduentus eius, ſint tibi lacrymæ tuæ, gloria & exultatio corã tribunali illo tremendo. Perfer tu quoque afflictiones, memoria recolens, quæ tua cauſſa pertulit pius ac * benigniſſimus Dominus. Perfer tentationes, gratias ex animo referens. Beatus ſane homo, qui ob oculos ſemper habet cæleſtẽ Dominum, ac paſſiones eius: ſeque ipſum crucifixit mundo, cum vniuerſis concupiſcentijs eius, rebuſque terrenis: qui factus eſt imitator Domini ſui. Hæc

Ibidem.
Rom. 5. & Hebr. 9.
Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.
† al. abſque peccato eſt.
1. Tim. 1. 6.
Superfluus veſtium ornatus reprehenditur, & deliciæ nimiæ taxantur.
Exod. 16.
Num. 11.
Num. 20.
Matth. 27.
* al. ne ſimiles Iudæorum reperiamur, &c.
* παθήματα.
Eſai. 53.
1. Cor. 15.
1. Pet. 2.
* al. agni.
Ibid.
1. Pet. 2.
Luc. 1.
1. Pet. 2.
Matth. 26. 27. Marc. 14. 15. Luc. 22. 23. Ioan. 18. 19.
Pia & ſalubris admonitio.
* al. mitiſſimus.
Gal. 5.

prudentia, hæc cura, atque affectio est bonorum famulorum, cum semper imi- A
al. Dominū suū tari student suos * Dominos in operibus bonis. Contemplaris, o homo, immaculatissimum Dominum in cruce suspensum: audesq. o impudens, & infelix homo, in delicijs ac risu vniuersum vitæ tuæ tempus, in terris transigere? An nescis, o miser & impudens, quòd de his omnibus negligentijs, atque despicientijs rationem abs te exiget, qui pro te crucifixus est Dominus? Nunc quidem
** al. inter delicias quasi contemnens rides.* hæc dum audis, negligis; in * delicijs rides, & omni cura vacuus, ac liber viuis: sed veniet profectò dies illa terribilis, dies vltionis, vt sine fine lugeas, exclamesq. pre doloribus tuis in igne perenni: neque prorsus ibi erit, qui respondeat, animæq.
Præcatio efficacissima, & saluberrima. tuæ misereatur. Adoro te, Domine: Benedico, ac laudo te, pie: Supplico tibi, sancte: procido tibi, hominum amator Deus: & glorifico te Christe: quòd tu, qui vnigena es, vniuersorum Dominus, solus absque peccato, pro me indi- B
Philipp. 2. gnissimo peccatore in mortem es traditus, mortem autem crucis: vt scilicet, a peccatorum vinculis animā peccatorū liberares. Et quid tibi, pro his omnibus retribuam, Domine? Gloria tibi, benignissime. Gloria tibi, misericordissime.
** al. qui cuncta peccata dimittis.* Gloria tibi, patientissime. Gloria tibi, qui * cunctis peccata remittis. Gloria tibi: qui descendisti, vt saluares animas nostras. Gloria tibi, qui in Virginis vte-
Luc. 2. ro incarnatus es. Gloria tibi, qui nobis natus es. Gloria tibi, qui nostri caussa
Matth. 26. 27. Marc 14. 15. Luc. 22. 23. Ioan. 18. 19. 20 1. Tim. 3. Mar. 16. Colos. 3 Heb. 1. Ioan. 1. 2 tentus es. Gloria tibi, qui vinctus es. Gloria tibi, qui flagellatus es. Gloria tibi, qui consputus es. Gloria tibi, qui illusus es. Gloria tibi, qui crucifixus es. Gloria tibi, qui sepultus es. Gloria tibi, qui resurrexisti a mortuis. Gloria tibi, qui prædicatus es. Gloria tibi, cui * creditum est. Gloria tibi, qui in cælum assumptus es. Gloria tibi, qui magna cum gloria ad dexteram Patris se- C
** ὁ πιστευθείς.* des: & iterum venturus es in gloria patris, sanctorumque Angelorum, ad iudicandā omnem animam, quæ te, ac sanctas tuas passiones aspernata est, in hora il-
Matth. 24. & Luc. 21. la formidabili atque tremenda; quando mouebuntur virtutes cælorum: quando simul venient Angeli & Archangeli, Cherubim & Seraphim, cum metu at-
Eccles. 16. Esai. 24. Matth. 24. que tremore in conspectu gloriæ tuæ: quando rursus contremiscent fundamenta terræ, & expauescet omnis Spiritus præ incomparabili gloria magnæ
** al. manus sua* maiestatis tuæ. In illa hora, * gratia tua, obsecro, abscondat me sub alis suis: li-
Matt. 8. 13. 22. 24. 25. Luc. 13. 1. Pet. 3. bereturq. anima mea ab igne illo horribili, stridore dentium, tenebris exterioribus, & fletu sempiterno. Vt dicere possim, benedicens ac gratias tibi agens: Gloria tibi Domine, qui secundum multitudinem miserationum magnæ pietatis tuæ, me peccatorem saluare dignatus es. Qui cum Patre, & Spiritu sancto D
viuis & regnas, per infinita secula seculorum. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

INuenitur & S. Athanasii Archiepiscopi Alexandriæ pulcher Sermo in Sanctam Christi passionem, græce in Biblioth. Vatic. & Sirleti Card. nu. ςεʹ. Aliusq. eiusdem Athanasii Alexandrini Archiepiscopi in eamdem passionem Saluatoris nostri Dei, græce extat Sermo, nondum quòd constet latine trāslatus, in bibliotheca Cryptaferratensi, sub lit. A. (qui tamen ab aliquibus Eusebio Episcopo Alexandrino tribuitur) cuius principium est: Hesterni promissi mei debitum, dilectissimi, hodie adimplere volo, &c. vbi inter alia etiam ostenditur, quòd quo die Adam ex paradiso eiectus fuit, eodem quoque Latronem in paradisum fuisse ingressum, &c.] Cui & alius ibidem Sermo eiusdem Athanasii E adiunctus est, etiam huc faciens, in proditionem Iudæ, qui incipit: Crucis passiones, luctus quidē Iudæorum; at lætitia ecclesiæ: illis siquidem calamitatem, nobis autem gaudium passio Christi peperit, &c. Aliusq. eiusdem ibid. nondum editus, in Sanctam parasceuen. cuius principium est: Magnum quidem cæli opificium est, & visibilis creaturæ, &c.] Sequiturq. in eodem græco Cod. manuscrip. Cryptaferrat. Procli Archiepiscopi Constantinopolitani Sermo huc quoque pertinens, in eamdem Sanctam parasceuen. qui incipit: Tremenda hodiernæ aciei, ac prælij mysteria, &c. ac alius postea in eodem MS. eiusdem Procli Archiepiscopi Sermo in passionem Domini nostri Iesu Christi: sub litt. A. & H. Aliusq. ibidem postea huc etiam spectans ponitur Sermo Eusebij Episcopi

Alexan-

A *Alexandrini in proditionem Iudæ, ſic incipiens:* Huc adſis fili mi, & de proditione Iudæ ſermonem tibi enarrabo, *&c. Cuius & alius adſertur Sermo, nondum, quod ſciatur, editus, in Sanctā Paraſceuen, in græco* MS. *Sfortianæ Biblioth. num.* 84. *Et alius græce S. Ioannis Chryſoſtomi pulcher Sermo in ſanctam Paraſceuen, & in crucem, ac latronem, in MS. Codice Sirleti Card. num.* ιά. *Eiuſdemq. Chryſoſtomi Sermo adducitur alius, nondum, quod conſtet, impreſſus, in voluntariam Domini paßionem, & in carne crucifixionem, in alio græco* MS. *eiuſdem Sirleti, ſub num.* ιά. *qui & in Sfortiano eſt cod. num.* 84. *Et hactenus de græcis nondum, quod ſciatur, editis.* Ex *impreſsis porro, ſeptem Chryſoſtomi extant Sermones, ſub finem quaſi Tomi tertij Operum ipſius, de proditore, & myſterijs vltimæ cœnæ, ac paßione Dominica: poſt quos, & quædam Homiliæ huc etiam pertinentes, ibidem ſequuntur, de proditione Iudæ, de Latrone, item de Cruce & latrone; quibus paſsionis quoque Dominicæ myſterium reſeratur. De quo, & Homilias eius in cap.* 26. *ac.* 27. *Matth. videre licet. Et S. Gregoriū Nazianzenum in Tragœdia, quæ inſcribitur, Chriſtus patiens. ac S. Athanaſiū, in duplici Sermone inter opera eius edito, altero in paßionem Saluatoris: altero in paſsionem, & crucem Domini. interprete Pe-*
B *tro Nannio, publico Latinæ linguæ olim in catholica ac celebri Vniuerſitate Louanieſi, profeſſore. Et inter Latinos Patres, S. Leonem Papā cognomine Magnum vide, qui de Paſsione Domini habuit Sermones decē & nouem, qui in eius continentur Operibus, noſtro ſtudio iam recens, ex variorū Manuſcriptorum collatione recognitis, auctis, atque illuſtratis. Extat & inter opera S. Bernardi Abbatis Claræuallis, deuotiſſimus Sermo de Paßione Domini, cuius initium eſt:* Ieſum nazarenum a Iudæis innocenter condemnatum, a gentibus crucifixum, Chriſtiani diuinis honoremus obſequijs, *&c. Poſtea ſequitur ibidem eiuſdem S. Bernardi libellus ſiue Tractatus de Paſsione Domini, ſuper illud Ioan.* 15. Ego ſum vitis vera, *&c. in capita* 46. *diſtinctus. Poſt quem, etiam huc faciens, ſequitur rhythmica eiuſdem Oratio, ad vnumquodlibet membrorum Chriſti patientis, & a cruce pendentis, cuius ibi principium eſt:* Salue mundi ſalutare. Salue, ſalue Ieſu chare, *&c. Poſtea ponitur Iubilus eiuſdem S. Bernardi, in commemorationem Dominicæ paßionis, qui & rhythmica conſtat modulatione, ac ſic incipit:* Ieſu dulcis memoria, dans vera cordi gaudia, *&c.] Venerabilis quoque Bedæ meditationes paſſionis Chriſti, per ſeptem diei horas, extant inter ipſius Opera, tom.* 8. *Et S. Anſelmi Cantuarienſis Ar-*
C *chiepiſcopi Dialogus paſsionis Domini, habetur inter eiuſdem Anſelmi opera, tom.* 3. *vbi & ſalubris meditatio redemptionis generis humani poſtea ponitur.* S. *Bonauenturæ quoque officium de paſsione Domini reperitur in* 2. *parte ſuorum Operum, tom.* 1. *vbi etiam Philomena paſsionis Domini, aptata per ſeptem horas canonicas, continetur. at poſtea de ſeptem verbis Domini in cruce, per eumdem Bonauenturam pulchre, pieq. agitur.] Qui Scripturæ noui Teſtamenti loca ſuper hoc paſsionis Dominicæ myſterio velit, apud quattuor Euangeliſtas reperiet, Matth.* 26. *ac* 27. *Marc.* 14. 15. *Luc.* 22. 23. *& Ioā.* 18 19. *Et vt veram illorum intelligentiam habeat, varietatemq. in illis recte conciliet, Sanctos Eccleſiæ Doctores, Gregorium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Chryſoſtomum, aliosq. orthodoxos Patres tam græcos quàm Latinos pro Interpretibus adhibeat.*

Vbi in textu huius, de Paſsione Domini, Sermonis, ſecundum noſtram hanc e græco latinam translationem habetur: Spiritus ipſe ſanctus conſpiciens dilectum filium Patris in ligno crucis pendentem, rupto mundiſſimo illo templi velo, quod a furſum erat vſque deorſum, in ſpecie columbæ continuo de templo exiuit, *&c.] in alio græco MS. exemplari, cum additione ſic legitur:* τῶν ἔσωθεν τοῦ ναοῦ, *id eſt, qui erat intus in templo, conſpiciens dilectum filium Patris in cruce*
D *pendentem; &c. vt referatur* πρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα, *id eſt, ad Spiritum ſanctum. & ſit ſenſus: Spiritus qui erat intus in templo, &c. verum prior lectio Textus, quam hic ſequimur, plauſibilior, & hiſtoriæ Euangelicæ conformior eſſe videtur; paulloq. etiam accommodatior, quàm ſit Camaldul. illa: Spiritus ſanctus ex templo conſiderans dilectum Ieſum appenſum in ligno Crucis, rupto honeſto illo templi velo a ſummo vſque deorſum, exiuit, &c. quæ noſtris hic græcis minus reſpondet. Adluſio porro in his fit ad illud Matthæi* 27. *Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, a ſummo vſque deorſum, &c. Sed quod hic dicit Auctor, Spiritum ſanctum in ſpecie columbæ exiuiſſe e templo, id de ſuo explicationis gratia veriſimiliter adiecit, cum ab Euangeliſta expreſſum non ſit.*

Poſtea vbi in noſtro habetur Textu: Neque prorſus erit qui reſpondeat, animæq. tuæ miſereatur. Adoro te, Domine. Benedico ac laudo te, pie. ſupplico tibi ſancte. procido tibi hominum amator Deus, *&c. alia lectio paullo aliter ſic:* Nullusq. omnino aderit qui reſpondeat, tuiq. miſereatur, aut miſeram animam tuam eripiat ac liberet. Adoro te Domine. Laudo te, optime. Supplico tibi, ſanctiſſime. procido tibi, benigniſsime, *&c. Sed vtrobique le-*
E *ctio clara eſt ac bona, & proinde parum refert quomodo hic legatur.*

Deinde vbi legitur: In illa hora, gratia tua, obſecro, abſcondat me ſub alis ſuis, libereturq. anima mea, *&c.] alia lectio habet:* In illa hora, quæſo, operiat me manus tua ſub alis tuis, & liberet animam meam a ſempiterno igne, *&c. at alia lectio:* In illa hora, abſcondat me manus tua ſub alis ſuis, *&c. poniturq.* ἡ χεὶρ 68. *.i. manus tua, pro* ἡ χάρις 68. *.i. gratia tua, &c. vt eſt in prima lectione, quæ in textu eſt, magisq. hic probatur: non enim manui, ſed gratiæ alas tribuere ſolemus. vt ſæpius apud noſtrum hunc Auctorem.*

Denique vbi in fine Sermonis habetur: Vt dicere poſsim, benedicens ac gratias tibi agens: Gloria tibi Domine, qui ſecundum multitudinem miſerationum pietatis tuæ, me pecca-

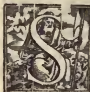
torem ſaluare dignatus es. Qui cũ patre & Spiritu ſancto viuis & regnas, *&c.*] *alia lectio habet:* Vt benedicens, dicam: Gloria tibi Domine, qui me peccatorem ſaluare dignatus es, propter magnas immenſæ pietatis tuæ miſerationes. Tibi honor & gloria, in ſempiterna ſecula. Amen. *Cuius loco, al.* Gloria ei, cui ſecundum multitudinem miſerationum pietatis ſuæ, placuit me peccatorem ſaluare.] *ſicque concluditur, nec aliud quid amplius ibi additur.* A

---

† al. Eiuſdem Threnos, ſeu Lamentatio Beatiſſimæ Virginis matris, quæ magna & ſancta Paraſceue dicitur.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

THRENI, id eſt, Lamentationes glorioſiſsimæ Virginis Matris MARIAE, ſuper PASSIONE DOMINI. B

Ioan. 19. STANS iuxta Crucem pura & immaculata virgo, Saluatoremq. in ea ſuſpenſum cernens, diriſſimas plagas perpendens, & clauos, querimonias, alapas, flagellaq. proſpiciens, magno cum planctu, lamentiſq. dolore plenis exclamabat, dicens: Mi fili dulciſſime, fili mi cariſſime, quo modo Crucem iſtam portas? Mi fili, & mi Deus, quo pacto ſputa, clauos, & lanceam ſuffers? quo pacto colaphos, irriſiones, iniurias, ac contumelias pateris? quo pacto coronam ſpineam, veſtemq. purpuream, ſpongiam, arundinem, fel & acetum ſuſtines? Quomodo in ligno
Pſal. 146. pendes mortuus, ac denudatus, mi fili, qui cælum nubibus tegis? Quomodo C
ſitim tuliſti: qui vniuerſorum es conditor, quique maria & aquas omnes creaſti? Quomodo innocens, in medio flagitioſorum & impiorum moreris? Quid feciſti: aut in quo Hebræorum gentem, fili mi, offendere potuiſti? Et cur ſcelerati ſimul atque ingrati illi, te in ligno Crucis ſuſpenderunt? quorum claudos, & lan-
Matt. 8. Marc. 8 guentes plurimos ſanaſti, mortuos ad vitam reuocaſti, paralyticum conſolida-
Luc. 5. 6. 7. 14. ſti, mi fili benigniſſime: quique a natiuitate cæcum illuminaſti, Saluator opti-
Ioan. 9. 11. *Matth. 15.* me; & viduæ filium vitæ reddidiſti, o vita vniuerſorum: qui Chananeæ filiam
Matth. 8. ſeruaſti, & Centurionis filium a morte liberaſti. Arena quantumcumque numeroſa, ſuam habet menſuram: at tua, mi fili, miracula omnem plane mo-
Ioan. 11. dum ſuperant. Lazarum a monumento ſuſcitaſti fœtidum: Lazare mi, inquiens,
**al. reuocauit.* exi de ſepulchro foras: & tua eum vox traxit ab inferis, & ad vitales * reuocaſti D
auras. At tu quomodo iam occideris, mi fili dulciſſime, idemq. magnanime Deus? Deficit mihi animus, dum te Cruci ſuffixum intueor, conclauatumq. ac plagis plenum, amantiſſime fili. O Iudæi impij, Chriſtiq. interfectores, in Deum
Exod. 16. iniqui, & in Creatorẽ veſtrum ingrati. Numquid in eremo ipſe vos manna aluit?
Exod. 14. 15. & Numquid per Moyſen, mare diremit: & in terram promiſſionis vos traduxit?
Ioſu. 2. 3. Verum tu, popule nequam, & abnegator Chriſti, pro beneficijs maleficia; pro
Matt. 27. bonis & commodis, mala atque contraria rependis: fel, pro manna; & pro
Marc. 15. aqua, acetũ reponens. potione enim amariſſima, te potauerunt iniquiſſimi illi, mi
Luc. 23. Ioã. 19 *Pſal. 68.* fili. Quinque hominum millia, quinque pauiſti panibus: & ipſam Iudæam
Ioan. 6. Luc. 9. tuis impleuiſti prædicationibus, dilectiſſime fili. Sed vbi modo ſpecies atque pulchritudo tua, mi fili? vbi tuus ille nunc decor? Et quomodo in Cruce iam E
Matth. 27. exſtinctus es, fili mi, & Deus meus? Sol ſuum obſcurauit lumen, & a ſe alius
Marc. 15. factus eſt. Lucida luna in tenebras verſa eſt: petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta
Luc. 23. Ioã. 19. aperta, ipſumq. templi velum in duas partes diſciſſum eſt. Creaturæ illæ ſuum agnouerunt Creatorem, atque opificem: & peruerſi iſti, ac miſeri Hebræi ſuas obturarunt aures, clauſeruntq. oculos, ne Solem nullo vmquam tempore oc-
Luc. 1. cidentem adſpicerent, mi fili. O Gabriel Archangele, & miniſter Dei. O Ga-
Ibidem. briel Archangele, age iam, & tuere cauſſam. Vbi illud nunc Aue, o Angele? Vbi

aue

A aue illud benedictum; quod ad me dixiſti, o nuncie? Vbi modo illa lætitia, ac benedictio, qua dixiſti mihi: Benedicta tu in mulieribus? Quorſum vero dolorem, & victimã, quam dilectiſſimi filij mei nomine acceptura eram, non patefeciſti: dum magnũ illud mihi gaudium, quod ab initio percepi, ſignificaſti? In continuis tribulationibus, atque gemitibus fui: ſemperq. immenſam Iudæorũ inuidiã, & peruerſorum erronum ac tranſgreſſorum ingratitudinẽ ſuſtinui. O Simeon admirande: ecce iam gladius, quo cor meum traijciendum prædixiſti. Ecce gladium: ecce vulnus, mi fili, & Deus meus. Mors tua, cor meum ſubijt: diſrupta ſunt mea viſcera: lumen meum obſcuratum eſt; pectusq. meum dirus gladius pertranſijt. Tremendam tuam paſſionem intueor, fili mi, & Deus meus: Immeritam mortem tuam cerno: nec ſuccurrere queo. Vbi modo formã tua,

Ibid. Luc. 1. *Luc. 2.*

B ac decor, mi fili? Miſerere iã deſolatæ, atque orbatæ matris, mi fili. Miſerere deiectæ ac derelictæ Mariæ, o dulciſſime. Miſerere, pientiſſime fili: & me conſolare. Reſpice, mi fili, lacrymas meas: attende ſuſpiria mea ac gemitus, & os tuum aperi. Solatium mihi præbe, mi fili: Non enim habeo prorſus, vbi vel caput reclinem. Non alius mihi ſupereſt cognatus, pater vel mater, frater aut ſoror, qui animum mihi reddant. Tu mihi es pater, tu frater, tu filius. Tu mihi vita, & ſpiritus, ſpes, atque protectio. Tu mea es conſolatio, & creatio. Tu Dominus meus, & Deus meus: tu creator, & opifex meus. Plangite iam mecum, cunctæ diſcipulæ Domini: quæ dolores meos, & profundiſſima cordis mei vulnera adſpicitis. Tu mihi, iam Crux ſanctiſſima, lignumq. benedictum decumbe: vt dilectiſſimi filij mei, ac Dei mei plagas exoſculer, propriumq. fi-

Matth. 8. & Luc. 9. *Pſal. 30.*

C lium ſalutem: vt filij mei corpus amplectar, & os ſuauiſſimum, oculosq. ac faciem, manus atque pedes, & cædem iniquiſſimam deoſculer. Decumbe, crux veneranda, decumbe. Eximia, o Crux, tua eſt gloria: magna tua gratia, immenſaq. vis tua atque potentia. O lignum ſanctum, ac benedictum: in quo Deus tuus atque Creator innocens, inſtar latronis & nocentis, expanſus eſt.

Mi fili, fili mi ſuauiſſime atque cariſſime, honoro tuas illas afflictiones: colo & adoro miſericordiam, & magnanimitatem tuam. Veneror lanceam, vulnus, arundinem, clauos, ſpongiam, alapas, irriſiones atque opprobria, fel & acetum, ſputa, colaphos, & verbera, mi fili dulciſſime. Sed quoniam cuncta illa, creaturæ tuæ gratia, perpeti placuit; ignominia tua, mi fili, gloria cunctis facta eſt: tuaq. mors toti mundo vita euaſit. Verum enimvero, reſurge

Honor ac veneratio vt exhibeatur lancea Domini, arundini, clauis, ac ſpongia, reliquisq. paſſionis Dominicæ inſtrumẽtis, contra hæreticos.

D quamprimum, mi fili, & Deus, ſicut prædixiſti mihi: vt totus mundus ſaluus fiat. Mortem atque interitum tua morte protriuiſti ac conculcaſti: vt gaudium maius mihi humili matri tuæ affulgeat, mecumq. lætentur cuncti dilecti tui: erubeſcant autem, & confundantur quicumque tui inimici.

Sed te, iam nos, o pura & immaculata, eademq. benedicta Virgo, magni filij tui, vniuerſorumq. Dei mater inculpata, integra, & ſacroſanctiſſima, deſperantium atque reorum ſpes, collaudamus. Tibi, vt gratia pleniſſimæ benedicimus, quæ Chriſtum genuiſti Deum & hominem: omnes tibi procidimus: omnes te inuocamus, & auxilium tuum imploramus. Eripe nos, o Virgo ſancta, atque intemerata, a quacumque neceſſitate ingruente, & a cunctis tentationibus diaboli. Noſtra conciliatrix, & aduocata in hora mortis, atque iu-

Precatio Auctoris ad glorioſiſſimam Virginẽ Mariam.

E dicij eſto: noſque a futuro inexſtinguibili igne, & tenebris exterioribus libera: & Filij tui nos gloria dignare, o Virgo, & mater dulciſſima, ac clementiſſima. Tu ſiquidem vnica apud Deum Chriſtianorum, ſpes noſtra es ſecuriſſima, & ſanctiſſima. Cui gloria & honor, decus atque imperium, in ſempiterna ſecula ſeculorum. AMEN.

Matth. 8.13.22.25. Marc. 9. Luc. 8.

SCHO-

 A

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Valde pathetica, & ad affectus pie mouendos efficax est hæc Oratio, & digna profecto quæ sæpe a Christianis attente legatur, eorumq. pectoribus, ad memoriam passionis Dominicæ, bene debiteq. recolendam, insculpatur. Cuius quoque generis atque argumenti esse videtur Tractatus S. Bernardi Abbatis Claræuallis, quem de lamentatione sanctissimæ Dei genitricis Mariæ composuit: qui inter Opera eius reperitur inter posteriùs adiecta, & sic inchoatur; Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt possim flere per diem & noctem, *&c.] vbi Threni, ac lamentationes quoque variæ sub per persona Virginis Matris plangentis passionem ac mortem dilectissimi filij, sicut & hic apud Ephræm, adducuntur, dignæ etiam quæ a pijs legantur, & cum hisce Ephræmiticis nostris conferantur. Quo etiam spectant, quæ S. Bonauentura in 2. parte tom. 1. de laudibus Beatæ Mariæ Virginis, ac de corona, & compassione eiusdem, in medium adducit. Respondetq. planctus ille sub persona Virginis Matris stantis iuxta Crucem Domini, compositus, qui a deuotis in Ecclesia recitari solet, cum eiusmodi principio:* Stabat mater dolorosa, iuxta Crucem lacrymosa, dum pendebat filius, *&c. quæ Oratio tota rhythmica est, & threnetica, ac pathetica, vt etiam hæc nostri Auctoris. Plura huc pertinentia, ab Interpretibus Euangelij S. Ioannis requirenda, ac præsertim super locum cap. 19. vbi de Sanctissima Matre iuxta crucem Domini stante, agitur. De qua, & S. Ambrosius in libro de Institutione Virginis, cap. 7. vbi inter alia dicit:* Stabat ante crucem Mater, & fugientibus viris stabat intrepida, *&c.* B

Ad Titulum, siue Inscriptionem huius Orationis quod attinet, ea alia atque alia inuenitur: nunc enim sic: Eiusdem S. Patris nostri Ephræm Threni, i. lamentationes gloriosissimæ Virginis matris Mariæ, *&c. vt hic reposuimus.] nunc vero al, ita:* Lamentatio Sanctissimæ Dei genitricis stantis iuxta crucem Domini, per eumdem S. Patrem Ephræm.] *Et nunc al.* Eiusdem S. Patris Ephræm Syri Threnos, seu lamentatio Beatissimæ Virginis matris: quæ & sancta, ac magna Parasceue dicitur] *& recte quidem, quòd scilicet illi potissimum diei propria sit hæc pathetica, atque threnetica, id est, lamentatoria actio, siue Oratio, ob mysterium nimirum sacratissimæ Passionis Dominicæ, cuius tunc præcipue memoria a Christi fidelibus in Ecclesia solenniter recolitur.* C

† al. S. Patris nostri Ephram Sermo, de sanctissima Cruce. Benedic Pater.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo, in pretiosam, & viuificam Crucem Domini. †

Et, de ijs quæ post Crucem reuelanda sunt, in formidabili illo Secundo Aduentu Domini nostri IESV CHRISTI. D

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vosßio.

1. Cor. 5. Marc. 16. Ioan. 1.

OMNIS celebritas Domini nostri IESV CHRISTI, salus & redemptio, & gloria nostra fidelium est. Exultationum autem gloria, est Crux: porro celebritas celebritatū, quando pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus: aut potius, quando ex mortuis resurrexit Christus agnus Dei; qui tollit peccata mundi. Hæc enim, domina & regina est E dierum. Et reliquæ quidem dierum celebritates, sanctæ sunt, & inter seinuicem in gloria differunt; quoniam cunctæ fulgore diuinitatis illustrantur. has vero honorat, & celebrat omnis Christi fidelis, cui præsertim obseruatio mandatorum Dei curæ est: at immundi, & peccatis atque ebrietatibus contaminati, etiam diebus festis atque solennibus, sunt omnis celebritatis expertes. Celebritas bona ac pulchra, & Deo grata, est pœnitentia

Celebritas bona & Deo grata.

A cum lacrymis, & a peccatis abstinentia, Deiq. cognitio, atque æternorum bonorum desiderium: & tunc in Domino peragitur, tunc Ecclesia gloriatur & exultat, & fideles conuocat, dicens: Congratulamini mihi: quoniam filius meus hic mortuus erat in peccatis, & reuixit per pœnitentiam. Celebritas pulchra, & Deo accepta, vbi Christus celebratur: concelebratur autem Christus, vbi congregati sunt in nomine ipsius in caritate, sine inimicitia & omni iniuriarum memoria. Concelebratur Christus, vbi pauperes atque mendici curantur, vbi pupilli & orphani consolatione afficiuntur, vbi peregrini & hospites reficiuntur. Concelebratur Christus, vbi Deus in psalmis & hymnis, canticisq. spiritalibus honoratur. Qui igitur in ipsius congregati sunt nomine: in medio illorum, promisit Dominus se inuentum iri. Beati, qui hoc modo congregati sunt: nam B cum Dominum in medio ipsorum habeant, nihil eis deesse poterit. Sic ergo festiuitates Dominicas honoremus: non panegyrice, sed diuine; non mundane, sed spiritaliter; non more gentilium, sed Christianorum. Non vestibula* ac postes ædium nostrarum coronemus. non choræas ducamus. non tibijs, & citharis auditum effœminemus. non mollibus vestibus induamur: non cingulis vndique auro radiantibus cingamur. Non comessationibus, & ebrietatibus dediti simus. Neque ob cibum & escam, opus Dei, frater, dissoluas: aut insatiabilis ventris gratia, circa culinam occupatus atque distractus, iniuriam diuino ministerio inferas. Cæterum hæc omnia illis relinquamus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Nos vero parui pariter ac magni, viri & fœminæ, Christiano more festa Dominica celebremus, in psalmis & hymnis, C & canticis spiritalibus, melodijsq. angelicis. Coronemus portarum frontes, vt Christiani: & non, vt gentiles atque pagani, lauris aut floribus, alijsve herbarum generibus: quod quidem gentilium est, & Iudæorum. Vmbra enim legis præterijt: & sicut Apostolum clamantem audimus: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua: omnia autem ex Deo. Error idolorum destructus est; mors spoliata est, inferorum captiuitas reuocata est, imperium erroris multorum deorum confractum est: homo liberatus est: Dominus regnauit a ligno; creatura lætatur: Crux* dominatur; quam omnes adorant gentes, & populi, tribus, & linguæ: in qua, cum beato gloriemur Paulo dicente: Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri IESV Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Depingamus & insculpamus in ianuis nostris, D & in frontibus, & oculis, & in ore, ac pectore, & in omnibus membris nostris viuificum hoc signum. Hac ornemur, atque armemur inuincibili Christianorum armatura: quippe quæ victrix est mortis, spes * mundi, lux finium orbis terræ, reseratrix paradisi, propulsatrix atque destructrix hæresum, firmamentum orthodoxæ fidei; magna, salutarisq. custodia, gloria * perpetua orthodoxorũ Ecclesiæ. Hanc igitur, o Christiane, armaturam singulis diebus ac noctibus, horis atque momentis circumferre omni in loco non * omittas. Nihil absque ea peragas: sed siue dormias, siue expergiscaris, siue operi insistas, siue comedas, siue bibas, siue iter agas, siue per mare nauiges, siue flumen traijcias, siue quid aliud agas; omnia membra tua, salutari ac viuifico hoc crucis signaculo semper consignes atque communias: & numquã timebis a timore nocturno; aut a sagit- E ta volante per diem, a negotio perambulante in tenebris, a * ruina, & dæmonio meridiano. Huius propugnaculo si adiutus fueris; non accedent ad te mala, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Nam hoc signo conspecto, cunctæ mox aduersariæ potestates perterrefactæ declinant, atque recedunt. Hoc idolorũ errorem * pessumdedit. hoc orbem terrarum sanctificauit. hoc tenebras depulit, & lucem * restituit. Hoc gentes ab ortu Solis & occasu, a † septemtrione & meridie collegit, & in vnam Ecclesiam, in vnam fidem, in vnum Baptisma, in caritate coniunxit. Hoc, orthodoxorum inexpugnabilissimus murus est.

Cuius-

Luc. 15.
Matth. 18.
Christus vbi, & quando concelebretur.
Ibid.
Festiuitates Dominicæ, vt honorandæ.
* πρόθυρα.
Matt. 24. Luc. 7
Rom. 13.
Philipp. 3.
Dominica festa, vt pie celebranda.
2. Cor. 5.
Apoc. 21.
Psalm. 95.
* παντοκρατεῖ.
Galat. 6.
Viuificum crucis signũ in nobis vt depingendum.
* al. spes fideliũ
* al. gloria Ecclesiæ.
* al. ne verearis
NOT.
Psal. 90.
* vulg. ab incursu.
Ibidem.
* al. repressit.
* al. reduxit.
† al. ab Aquilone & Austro.

Cuiusmodi ergo os, aut qualis lingua digne laudare poterit victricem hanc armaturam magni Regis Christi Dei nostri? Crux, spes Christianorum. Crux, resurrectio mortuorum. Crux, claudorum baculus. Crux, pauperum consolatio. Crux, frænum diuitum. Crux, superborum euersio. Crux, triumphus aduersus dæmones. Crux, iuuenum pædagogus. Crux, inopum † abundantia, desperatorum spes, nauigantium * gubernatio. Crux, fluctuantium portus; * oppugnatorum murus. Crux, orphanorum ac pupillorum pater, iustorum consiliarius. Crux, afflictorum consolatio, ac subleuamen. Crux, infantium custos, virorum caput, senum * corona. Crux, lumen eorum qui in tenebris sedent, & Regum magnificentia. Crux, seruorum libertas, imperitorum sapientia, & barbarorum philosophia. Crux, prophetarum prædicatio, Apostolorū * congregatio, & martyrū gloriatio. Crux, Virginum pudicitia, & Sacerdotum gaudium. Crux, * Ecclesiæ fundamentum, ac orbis terrarum securitas: templorum idolorum destructio, & Iudæorum scandalum. Crux, imbecillorū fortitudo ac firmitas, & ægrotorum * medicina. Crux, leprosorū purgatio, atque paralyticorum erectio. Crux, cibus * esurientium, & fons sitientium. Crux, monachorum fiducia, & nudorum tegumentum. Hæc est, quæ in medio orbis terrarum defixa in loco Caluariæ, mox optimum vitæ nostræ racemum germinauit. Hæc in medio terræ plantata, sapientissime fines mundi complexa est. In hac exaltatus Christus Deus noster, vicissim captiuam duxit captiuitatem, quæ a tyranno apud inferos detinebatur. In † ea, Christus voracissimum inferni disrupit ventrem: & * machinabundum, nimisq. patulum diaboli os obstruxit. Quo conspecto, contremuit, & exhorruit mors: omnesq. quos a primo homine ad illud vsque tempus sub sua ditione ac tyrannide vinctos tenuerat, liberos dimisit. Hac crucis armatura muniti * sancti Apostoli, omnem inimici potentiam conculcarunt, cunctasq. gentes suis sagenis ad huius adorationem attraxerunt, † & congregarunt. Hac, thoracis loco, amicti milites Christi, sancti martyres, quascumque artes & adinuentiones, audaciamq. tyrannorum superarunt, ac destruxerunt: & audacter atque intrepide Christum crucifixū prædicarunt. Hanc sancti baiulantes Monachi, abdicato seculo, ingenti cum gaudio atque alacritate in solitudinibus, & montibus, speluncis, & terræ cauernis sibi mansiones habitationesq. delegerunt. O ineffabilem, atque immensam benignissimi Dei bonitatem: qui tot, & tanta * bona per Crucem generi humano donauit. Gloria ipsius benignitati, & adoratio, atque imperium in sempiterna secula. Amen.

A B C D (marginal section letters)

Marginalia: S. CRVCIS ENCOMIA MAXIMA. † al. indigentiū lucrum. * al. gubernatrix. * al. pugnantiū. * al. perfectio. Luc. 1. * al. coitio. * al. Ecclesiarū. 1. Cor. 1. * al. medicus. * al. pauperum panis. Mat. 27 Marc. 15 Luc. 23. Ioā. 19 Philipp. 2. Ephes. 4. † al. In hac pretiosa armatura * πολυμηχανον * al. beati. Matth. 13. † al. ceperunt, & collegerunt. 1. Cor. 2. * al. beneficia.

DE IIS, QVAE POST CRVCEM EVENIENT.

Audistis Carissimi, & Christo dilecti fratres, quæ ac quanta sit Crucis potentia: quantæ eius virtutes, quantaq. bona. Hæc siquidem, boni instar gubernatoris, præsentem hanc vitam nostram gubernat, & in pace constituit, custoditque. Hæc futuram quoque nobis vitam æternam conciliat. Hæc rursus in secundo aduentu Domini, prima in cælo * apparebit, tamquam pretiosum & venerabile magni Regis Christi sceptrum, secundum verbum Domini dicentis: Et apparebit signum filij hominis in cælo, cum multitudine exercitus Angelorum, vniuersam terram illuminans, a finibus vsque ad fines, super claritatem Solis, & aduentum Domini adnuncians. Et hæc quidem de Cruce, pro præsenti dicta sufficiant. At quæ post eam reuelanda erunt, cuiusmodi? Excedunt sane ista omnem sermonem, omnem mentem, omnem cogitationem, omnemq. narrationem: & vniuersum deterrent auditum. Hei mihi, fratres mei Christo dilecti: recordatus sum horæ illius, & contremui. Et hic finem dicendi facere volebam præ timoris magnitudine, cum ea mecum animo perpenderem, quæ post Crucem tunc reuelanda erunt. Quis enim ista enarret? Quis exprimere audeat? quale os, enunciare ea sufficiat? quæ lingua eloqui queat? quæ vox explicare valeat? quæ denique auris, illa audire poterit? quibus fieri incipientibus, etiam virtutes cælorum commouebuntur. Quis non * horreat, & contremiscat

Marginalia: * al. reuelanda erit. Matth. 24. Apoc. 1. 5. 6. Dan. 7. &c. Quæ post Crucē reuelanda erūt in die Iudicij, qualia futura sint. Matth. 24 Luc. 21. * al. obstupescat. E

A misceat in hora illa? quando Rex* regum a throno gloriæ suæ exurgens, descendet visitaturus cunctos habitatores orbis, rationem ab eis exacturus, & singulis mercedem secundum opera eorum redditurus: bonis quidem ac dignis, bonam mercedem; at indignis supplicia retributurus, vt iustus Iudex. Hæc igitur dum mente mecum reuoluo, timore corripiuntur omnia membra mea, dissoluorque vndique: oculi mei, præ timore lacrymas fundunt; vox me deficit, labia mea tamquam sibi conglutinata hærent, lingua mea contremiscit, & cogitationes meæ silentium meditantur. Dolor* me ad dicendum, vestræ vtilitatis caussa, compellit: sed timor me retinet, silentiumq. mihi imponit: ingens quippe timor est atque immensus. Talia enim magna, & tam horrenda admirabilia neque ab initio contigerũt creaturæ, neque vnquam in vniuersis generationibus

*al. Rex gloriæ.
Rom. 2. 14.
Matth. 16. 25
* al. Amor meus in vos, ac desiderium, ac vestram vtilitatis in verba me erumpunt, &c.

B accident. Et nunc quidem sæpe si repente fulgur aliquod, vel tonitruum clarius ac vastius contingat, omnem subito sui formidine perterret hominem: cunctiq. horrore perculsi, in terram nos inclinamus. Et si tantilla, nobis adeo magnum horrorem incutiunt: quo pacto; obsecro, tunc sustinebimus, quando tubæ vocem de cælo audiemus, super quoduis tonitruum horribiliter resonantem, omnesq. qui a seculo obdormierunt, excitantem; iustos & iniustos. Tunc omnia humanæ conditionis ossa, ad sonitum tubæ mox ex tumulis exilient; discurrentq. cum festinatione, artus suos, iuncturasq. requirẽtia. cumq. ipsi adspexerimus omnem humanam naturam, ac spiritum in momento & ictu oculi resurgentem, quemlibet ex loco suo; congregariq. omnes a finibus orbis terræ ad iudicium. Solo enim iussu magni Regis, qui potestatem habet omnis carnis, e

Exemplum fulguris, atque tonitrui vehementioris.
1. Cor. 15.
Ezech. 37. & 1. Cor. 15.
Ioel. 2. 3 & 1. Cor. 15. ac 1. Thess. 4.

C vestigio cum tremore ac studio terra suos reddet defunctos, & infernus suos mortuos, ac mare suos. quidquid item humanorum corporum vel bestiæ dilaniarunt, vel pisces deuorarunt, vel aues discerpserunt, subito in priorem statum remeabit: omnesq. in ictu oculi resurgent, & coram tribunali adstabunt; & ne vnus quidem capillus capitis ipsis deerit. Quo pacto tunc, fratres mei carissimi, sustinebimus? quando igneum viderimus fluuium ab ortu solis vsque ad occasum cum furore emanantem, ac instar ferocis asperiq. maris, montes ac valles* deuorantem; terramq. omnem, ac quæcumque in ea sunt, exurentem. Tunc carissimi mei, ab illo igne deficient fluuij, euanescent fontes, mare exsiccabitur, aër* turbabitur, astra e cælo decident, sol deficiet, † luna vertetur in sanguinem; cælum vt liber complicabitur. Tunc Angeli emissi cum festina-

Apoc. 20.
1. Cor. 15.
Luc. 21.
Daniel. 7.
*al. deuorantis.
*al. circuilietur.
† al. & luna præteribit.

D tione discurrent, congregaturi electos a quattuor ventis, ab extremitate cælorum vsque ad extremitates eorum. Tunc cælum videbimus nouum, & terram nouam; secundum promissum eius: primum enim cælum, & prima terra recedent, atque euanescent. sicut scriptum est: Quoniam sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: & iterum renouabis faciem terræ. Si porro tolerare poteritis, dicam & quæ postea sequentur: at si præ timore nequiueritis, sermonem concludam: nam quæ post consequentur, adhuc formidabiliora sunt istis. Quo pacto enim sustinebimus, Christi amatores, quando adspexerimus tremendum solium paratum? quando viderimus signum filij hominis in cælo * resplendens, sicut ait Dominus: sanctum, inquam, & immaculatum, ac pretiosum signum, cui sponte clauis affixus pro nobis fuit ipse Christus Domi-

Marc. 13.
Esai. 34.
Apoc. 21.
Esai. 65. 66.
Psal. 101.
Psalm. 103.
Matth. 24.
* al. apparere.
Matth. 27.

E nus? Tunc cuncti in sublimi aspicientes sanctum & formidabile magni Regis apparere sceptrum, cognoscent, & in memoriam redibunt sermonis illius Domini, dicentis: quia signum apparebit filij hominis in cælo; certiq. inde erunt omnes, illico postea ipsum quoque Regem* appariturum. In illa hora vnusquisque pauidus considerabit, quo pacto obuiam tremendo occurret Regi, reuoluetq. mente cunctas actiones suas. Deinde quilibet propria, ante faciem suã constituta videbit opera. Tunc cuncti, qui misericordiæ opera coluerunt, & vere pœnitentiam egerunt, quique angustam & arctam ingressi fuit viam, suamq. in so-

Matth. 24. 27.
Esai. 53.
Philipp. 2.
Matth. 24.
*al. reuelandũ.
Matt. 7. Luc. 13

in ſolitudinibus,& montibus atque ſpeluncis profeſſionem ad finem vſque caſte A
** al. præcepta, quæ præmiſerunt, &c.* ac integre ſeruarunt; hilares conſpecturi ſunt * opera ſua bona, quæ ante ſe præmiſerunt. Et miſericordes quidem,contuebuntur ibi mendicos ac pauperes,quo-
NOT. rum hic ſunt miſerti, pro ipſis intercedentes, ipſorumq. bona opera coram Angelis & hominibus adnunciantes. Qui vero hic lacrymas pro peccatis fuderunt, & labores atque moleſtias per pœnitentiam ſubierunt; hilares ibi atque alacres cum gloria adſtabunt, beatam ſpem exſpectantes, & aduentum gloriæ magni
Tit. 2. Dei & Saluatoris noſtri IESV Chriſti. Et cur breuiter, cum timore licet,maiora non refero? Quando ingentem illum atque horribilem clamorem audie-
Matth. 25. mus, ex ſublimitate cælorum perſonantem, atque dicentem: Ecce ſponſus ve-
Iacob. 5. nit: Ecce Iudex adeſt: Ecce Rex apparet: Ecce ſupremus Iudicum iudex reuela-
Luc. 21. tur: Ecce vniuerſorum Deus aduenit, vt iudicet viuos & mortuos: Tunc, o B
Sap. Sirac. 16 Chriſti amatores, a voce clamoris illius contremiſcent fundamenta & renes terræ, a finibus vſque ad fines, & mare, omneſq. abyſſi. Tunc, fratres mei,
Matth. 24. anguſtia & timor ac ſtupor, in omnem irruent hominem,ex clangore atque re-
1. Cor. 15. ſonantia tubarum, & a metu exſpectationis eorum, quæ vniuerſo ſuperuenient
Matth. 24. orbi. Tunc virtutes mouebuntur cælorum. Tunc Angelorum præibunt exer-
Luc. 21. Mar. 13 citus, Archangelorumq. concurrent chori: Cherubim quoque ac Seraphim
** πολυόμματα.* multis*oculis clara, in fortitudine, metuq. proclamabunt: Sanctus, Sanctus,
Eſai. 6. & Sanctus Dominus Deus Sabaoth, qui eſt, & qui erat, & qui venit omnipotens.
Apoc. 4. Tunc omnis creatura in cælo, & in terra, & ſubtus terram, cum timore atque
Matth. 1. Marc. 11. tremore, valide exclamabit: Benedictus qui venit Rex, in nomine Domini.
Luc. 19. Ioan. 12 Tunc ſcindentur cæli, & reuelabitur Dominus dominantium, & Rex regum, C
1. Tim. 6. & & Princeps principum immaculatus, & terribilis, atque glorioſus Deus noſter,
Apoc 17. 19. inſtar fulguris horribilis,cum poteſtate & maieſtate magna atque incomparabi-
Matth. 24. 25. li. quemadmodum & Ioannes prædicauit Theologus, dicens: Ecce veniet cum
Apoc. 1. nubibus cæli, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plan-
Ibidem. gent ſe ſuper eum omnes tribus terræ. Quo in ſtatu, putas, tunc anima inueniri optabit, vt ſuſtinere poſſit? quando cælum, & terra in fugam vertentur, ſicut
Apoc. 20. rurſus Theologus præſignauit, dicens: Vidi ſolium † candidum magnum, &
† vulg. thronũ magnum candidum, &c. ſedentem ſuper illud; a cuius conſpectu fugit cœlum,& terra: & locus non eſt inuentus * illius. Vidiſti terrorem eiuſmodi aliquando? Vidiſti res vſqueadeo
** al. illis. & al. ab eis.* horrendas vmquam? Cælum & terra tunc fugere tentabunt: & quis poterit ſubſiſtere? Noſq. peccatores quonam profugiemus? quando thronos adſpicie- D
Dan. 7. mus poſitos, & Dominum omnium ſeculorum, Deumq. noſtrum ſedentem?
** al. thronum.* quando innumerabiles Angelorum contuebimur exercitus in circuitu * throni
† al. viſio Danielis prophetæ. gloriæ circumſtantes cum timore. Tunc † prophetia implebitur Danielis, dicentis: Ego Daniel adſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum
Ibidem. ſedit. Veſtimentum eius candidum vt nix, & capillus capitis eius ſicut lana
** al. flamma.* munda. Thronus eius, * flamma ignis: & rotæ eius, ignis accenſus. Fluuius
Ibid. Dan. 7. igneus, rapiduſq. egrediebatur a facie eius: millia millium miniſtrabant ei, &
Apoc. 5. 20. decies millies centena millia aſſiſtebant * ei: Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt.
** al. coram ipſo.* Magnus in hora illa horrenda atque tremenda pauor erit, fratres mei cariſſimi,
Rom. 2. Coloſſ. 3. ingenſq. ſtupor ac terror, quando iudicium illud, in quo nulla erit perſonarum
Apoc. 20. acceptio, ſedebit: & libri illi formidabiles aperientur, in quibus conſcripta re- E
Ibid. perientur opera noſtra, quæ fecimus in vita noſtra ſuper terram, & verba quæ locuti ſumus, actuſq. ac cogitationes omnes, arbitrantes latere Deum ſcruta-
Pſal. 7. Hier. 17 torem renum ac cordium: vbi deſcripta erit humana quæcumque actio, ſiue
Rom. 8. Apoc. 2. bona ſiue mala, ſecundum quod ſcriptum habemus: Nam & capilli capitis no-
Matth. 10. & Luc. 12. ſtri, omnes numerati ſunt: cogitationes ſcilicet, atque intentiones cordis, de
NOT. quibus rationem quoque reddituri ſumus. O quàm multis indigemus lacrymis, ad horæ illius pauorem euadendum: & negligimus. O quantopere

plora-

A plorabimus & suspirabimus, vultumq. percutiemus, ac nos ipsos discerpemus:
quando magna atque præclara illa contuebimur dona, quæ a Rege gloriæ ac-
cepturi sunt, qui bonum hic certamen decertarunt. Quando nostris contem- 2.Tim.4.
plabimur oculis ineffabile cælorum regnum: & ex alia rursus parte videbimus
supplicia horrenda, tormentaq. expauescenda reuelari atque apparere: medium
vero horum adsistere vniuersum humanum genus, omnemq. spiritum, a primo
formato Adam, vsque ad vltimum omnium hominum; cunctosq. cum timo-
re in faciem procidentes, atque adorantes. secundum illud Scripturæ: Viuo Rš.14.Esai.45.
ego dicit Dominus: quia mihi curuabitur omne genu. Tunc & sermo adim- Philipp.2.
plebitur Apostoli, dicentis: In nomine IESV Christi, omne genu * flectetur, * al. flectatur.
cælestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua * confitebitur, quia * vulg. confiteatur.
B Dominus IESVS Christus in gloria est Dei Patris. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

*Reperiuntur Romæ in Biblioth. Vatic. plures aliorũ quoque Sermones in pretiosam ac viuificã Cru-
cẽ Domini, nondũ, de quo constet, e Græco latine redditi, cuiusmodi inter alios sunt in MS. Cod. sub
nu.436. S. Ioannis Chrysost. Ioseph Archiepisc. Thessalonicensis: (qui & in Sfort. est nu.84.) Andreæ itẽ
Archiepiscopi Cretæ Hierosolymit. alijq. alibi. Et Timothei presbyteri antiochiæ, in sanctam Crucẽ, ac
transfigurationem Domini nostri, Sermo necdum traductus, in Biblioth. Cryptafer. sub litt. A. vbi alia
adhuc habetur oratio Andreæ Archiepiscopi Cretæ Hierosolymit. in exaltationem pretiosæ ac sanctæ*
C *Crucis Domini. & Chrysostomi alius in pretiosam Crucem, ac in latronem pulcher Sermo. Cuius plura
quoque inueniuntur Encomia græce in Biblioth. Card. Syrlet. hodie Column. sub nu. n. ac alibi. Neque
silentio prætereundus est Sermo, siue tractatus egregius Epiphanij Episcopi Cypri, de signo ✠ quæ ap-
paruit Constantino magno Imperatori, qui græce in Biblioth. Vatic. est, vt & Sfortiana S. Floræ, nu.91.
Ter autem Constantino apparuisse ex cælo Cruces, tradit post alios Nicephorus lib.3. cap.32. ac primũ
quidem Romæ, dum contra Maxentium pugnaret. secundo, dum commisso cum Bizantijs prælio, tro-
phæum de eis statuit. & tertio, cum Istro ponte iuncto Scythas vltra illud flumen subegit. Et ad imi-
tationem triplicis istius visionis, tres quoque ex ære Cruces mox fieri curauit, eisq. sacra hæc nomina im-
posuit:* Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ *.i.* IESVS CHRISTVS VINCIT. *De quibus plura ibidem Nicephorus, ac alibi.
Quin & de honore primum Cruci per Constantinum delato, & apparitione illa Crucis admirabili, cu-
ius præsidio ac ductu Maxentium tyrannum fugauit, pluribus inter antiquiores agit Eusebius in vita
Constantini, lib.1. cap.22.23.24. ac alibi. & Zonaras in Constantino, vbi etiam de signo Crucis quod
media die Constantino in cælo apparuit, & scriptura circa crucem Romanis litteris formata (*IN HOC
D VINCE*) cum Eusebio in eamdem sententiam scribit: & quomodo hanc inbens prægredi exercitum
suum Constantinus Maxentium aggressus sit, ac cum Maxentianis fortiter prælium commiserit, eosq.
superarit. Extat & Epistola Cyrilli Hierosolymorum Episcopi ad Constantium Imperatorem Constan-
tini Magni filium, de ✠ signo; quod admirabiliter supra Hierosolymam meridie in cælo apparuit.
incipitq. hoc modo:* Imperatori religiosissimo, & pientissimo Constantino Augusto Cy-
rillus Hierosolymorum Episcopus in Domino salutem. Hanc primam ex vrbe Hiero-
solyma Epistolam ad te mitto, religiosissime Imperator, *&c. nonnullisq. interiectis postea ibi:*
Quo quidem tempore, diuinæ pietatis amantissimus, & beatæ memoriæ Constantinus pa-
ter tuus imperabat, salutare Crucis signum Hierosolymis inuentum fuit, diuina gratia ei
viro qui pietatis erat studiosus, quique res ad pietatem spectantes diligenter exquirebat,
occultam prius sanctorum locorum notitiam aperiente. Te autem imperante, religio-
sissime Domine, propter tuam in Deum pietatem, cælestia etiam miracula sunt edita: ip-
sius, inquam, Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi vnigeniti Filij Dei trophæum con-
tra mortis victoriam erectum, beata scilicet illa Crux multæ lucis splendoribus effulgens
E Hierosolymis apparuit. His enim sanctis diebus sanctæ Pentecostes, nonis Maij circa
tertiam diei horam, ingentis magnitudinis CRVX, quæ tota ex luce constabat, supra san-
ctissimum Golgothæ locum, vsque ad sanctum montem Oliuarum extensa in cælo appa-
ruit, non vni aut duobus hominibus, sed ab vniuersa Vrbis illius multitudine manifestis-
sime visa: neque vt aliquis putaret, repente apparens statim euanuit, sed pluribus horis
supra terram spectantium oculis visa est, splendoris fulgore Solis radios vincens, *&c. sequi-
turq. plerisq. interiectis ibidẽ postea:* Nos igitur, qui vrbem Hierosolymã incolimus, & miracu-
lum valde magnum nostris oculis adspeximus atque comprehendimus, Deo ipsi vniuerso-
rum Regi, & vnigenito Dei filio, vt decebat, gratias egimus, atque agemus: quem ado-

ramus,& adorabimus,assiduasq. pro religioso imperio tuo in ijs sanctis locis preces ad illũ ipsum mittimus,ac mittemus. Decuit autẽ huiusmodi visiones cælestes non silentio præterire,sed pietati tuæ, recẽti adhuc eius rei memoria, significare: vt ad fidei,quæ in te est,bona fundamenta, earum rerum quæ nuper ostensæ sunt, cognitionem adiungens,firmiorem in Dominum nostrum Iesum Christum fiduciam assumas, simulq. omni fortitudine consueta vndique roboratus, vt Deum ipsum adiutorem habens, salutare Crucis trophæum, ac omni gloria sublimius præferas: signum, inquam, illud, cuius figurã cælum ipsum hominibus ostendens,maxime gloriosum esse docuit, &c.] *de quibus plura Cyrillus post Catecheses. Et cum Latini, festum inuentionis S. Crucis tertio Maij,& exaltationẽ S. Crucis 14. Septembris celebrẽt; Græci (sicut ex ipsorum constat Menologijs) aliam adhuc de sancta Cruce sollennitatem celebrare consueuerunt ad 16. Kalend. Iunij; qua recolitur memoria admirandæ illius apparitionis signi ✠ supra Hierosolymam ipso meridie in cælo factæ. de qua hic ex Cyrillo hactenus. Cuius etiam Sozomenus historiam recenset lib. 4. cap. 4. necnon Simeon metaphrastes,ac alij. In laudem præterea sanctæ & viuificæ Crucis extant Orationes duæ perpulchræ apud S. Ioannem Chrysostomum, tom. 3. suorũ operum. Qui & eiusdẽ ✠ præconia alibi recitat in libro aduersus Gentiles:* Quod Christus sit Deus. *vbi dicit:* Neque sic regia corona ornatur caput, vt Cruce, &c. *& in Homilia 55. in Matt. vbi habet:* Omnia quæ ad salutem nostram conducunt, per crucem consummantur: nam cum regeneramur,crux Domini adest, &c: *ac Homilia 21. ad pop. Antiochen. sub finem, ibi:* Ignoras,quanta S. Crux perfecit? mortem dissoluit, peccatum extinxit, orcum inanem reddidit, diaboli potentiam soluit, &c.] *item Serm. 13. in Epist. ad Philipp. cap. 3. ibi:* Si Dominum tuũ amas; mortem illius morere: disce quanta sit Crucis potentia, quàm in tuto vitam collocet, &c. *De qua, etiam Sermo Damasceni habetur, lib. 4. orthodoxæ fid. cap. 12. incipitque:* Sermo crucis ijs qui pereunt, stultitia est: nobis autem qui in salute respiramus, virtus Dei, &c.] *Sophronius quoque patriarcha, siue al. Episcopus Hierosolymitanus elegantem Sermonem conscripsit de veneratione & adoratione S.* CRVCIS, *eiusq. exaltatione, & in sanctam Domini resurrectionem. cuius initium est:* Crucis hoc panegyricum sollenne est, quis gaudio non exultet? Resurrectionis hæc prædicatio, quis igitur non applaudat? &c. *reperitur græce in Biblioth. Vatic. & in Regia Galliæ. item in MS. Cod. Card. Sirleti, hodie Column. nu. 148. necnon Sfortiano S. Flor. nu. 65. vbi & alius eiusdem Argumenti inuenitur Sermo, quem Leo Imperator in honorem Sanctissimæ Crucis, eiusq. exaltationem edidisse fertur. De cuius laudibus etiam pulchre S. Martialis agit in Epistola ad Burdegalenses, cap. 8. vbi inter alia ait:* Crucem Domini, in quem credidistis, semper in mente, in ore, in signo tenete, &c. A B C

Sic ergo festiuitates dominicas honoremus, non panegyrice sed diuine, non mundane sed spiritaliter, non more gentilium sed Christianorum, &c.] *Similia plane alibi sunt apud S. Ephrem, quasi in principio Tomi primi, in breui tract. cuius titulus est: De festis diebus, & de dignitate Diuinorum mysteriorum. ibi:* Festiuitates hasce dominicas honorate, studiose contendite, celebrantes eas non panegyrice sed diuine, non mundane sed spiritaliter: non instar gentilium, sed Christianorum, &c. *de quibus ibi latius in nostris Scholijs. concordatque optime hisce, quæ Sophronius Episcopus Hierosolymitanus iam ante citatus in sua in S. Crucem oratione, paullo post medium adducit in hæc verba:* Festorum igitur vim mysticam non ignorantes, vtpote quæ nos & acceptorum beneficiorum admonent, & cur instituta sint ipsa, declarant; sic in ijs quoque celebrandis atque obseruandis nos geramus ipsi, quemadmodũ celebrari se, obseruariq. eadem postulant: non in cubilibus, & impudicitijs, non in contẽtionibus, non in rebus alijs denique, quorum numerum, ac nomina prudens supprimo, &c. D

Postea vbi apud Auctorem hunc nostrũ habetur: Dominus regnauit a ligno, creatura lætatur: Crux dominatur, &c.] *haud obscure allusio fit ad illud Psalmi 95. vbi est:* Commoueatur a facie eius vniuersa terra; dicite in gentibus, quia Dominus regnauit. Etenim correxit orbem terræ, qui non commouebitur, &c. *Sed apud S. Augustinum, & in Psalterio veteri, & Romano ibi additur* (a ligno) *vt hic apud Ephrem: quomodo etiam legitur a S. Cypriano, Iustino martyre, Tertulliano, & S. Leone Papa cognomine magno in Serm. 4. de Paßione Domini. sicq. in hymno Ecclesiastico, qui Theodulpho auctori adscribitur, & per hebdomadam Paßionis ad Vesperas canitur:* Vexilla Regis prodeunt, fulget Crucis mysterium, &c. *ibi:* Impleta sunt quæ concinit Dauid fidelis carmine, dicens in nationibus: REGNAVIT A LIGNO DEVS.] *hæc ibi.* E

Cuiusmodi os, aut quæ lingua digne laudare poterit victricem hanc armaturam Magni Regis Christi Dei nostri? Crux, spes Christianorum. Crux, resurrectio mortuorum. Crux, baculus claudorum. Crux, pauperum consolatio. Crux, diuitum refrænatio, &c.] *Magna & ampla hic consequenter sanctißimæ* CRVCIS *trophæa atque encomia adducit Auctor, lecta notatuq. dignißima: quibus si alia similia in triumphum atque honorem ac laudem eiusdem S. Crucis audire lubet; ea tibi ex vnius S. Chrysostomi fonte depromam, vnde eiusmodi laudum præconia in hæc verba dulciter scaturiunt:* Crux, spes Christianorum. Crux, resurrectio mortuorum. Crux, dux cæcorum. Crux, desperatorum via. Crux, claudorum baculus. Crux, consolatio pauperũ.

Crux,

A Crux, refrænatio diuitum. Crux, destructio superborum. Crux, male viuentium pœna. Crux, aduersus dæmones triumphus. Crux, deuictio diaboli. Crux, adolescentum pædagogus. Crux, sustentatio inopum. Crux, spes desperatorum. Crux, nauigantium gubernator. Crux, periclitantium portus. Crux, obsessorum murus. Crux, pater orphanorum. Crux, defensor viduarum. Crux, iustorum consiliarius. Crux, tribulatorum requies. Crux, paruulorum custos. Crux, virorum caput. Crux, senum finis. Crux, lumen in tenebris sedentium. Crux, regum magnificentia. Crux, scutum perpetuum. Crux, insensatorum sapientia. Crux, seruorum libertas. Crux, imperatorum philosophia. Crux, prophetarum prædictio. Crux, Apostolorum adnunciatio. Crux, martyrum gloriatio. Crux, monachorum abstinentia. Crux, Virginum castitas. Crux, gaudium Sacerdotum. Crux, fundamentum Ecclesiæ. Crux, orbis terræ cautela. Crux, templorum gentilium destructio. Crux, idolorum repulsio. Crux, Iudæorum scandalum. Crux, impiorum perditio. Crux, languentium robur, & infirmorum medicina. Crux, leprosorum emundatio, & paralyti-
B corum requies. Crux, esurientium panis, & fons sitientium. Crux, nudorum protectio, *&c.*] *Hæc S. Chrysostomus in Homilia De Cruce Dominica, tomo tertio.*

Audistis carissimi, quæ ac quanta sit Crucis potentia, *&c.*] *Hæc pars quoniam in quibusdam græcis manuscriptis separatim cum proprio titulo inuenitur, ideo & diuisim sub finem primi Tomi Ephræm, ante Sermones de extremo Iudicio, vt sunt in antiq. græco MS. Cryptæferrat. reposuimus. Sed quia in tribus mmss. Vaticanis, necnon Sirletanis, & Cretensibus siue Candianis, alijsq. hæc sequentia consequenter post superiora de Cruce ponuntur, etiam coniunctim ea hic relinquere, ac legere visum est.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

C SERMO, De Sanctissimæ Dei Genitricis Virginis MARIAE Laudibus.

*al. De Beatissima ac gloriosissima Dei matris laudibus.

INVIOLATA, integra, planeq. pura ac casta Virgo Dei genitrix Maria, Regina omnium, spes desperantium, Domina * nostra gloriosissima, eademq. optima, ac præcellentissima: sublimior cælitibus, candidior Solis radijs atque fulgoribus: honoratior Cherubim, & multis oculis † claris Spiritibus perspicacior. Sanctior Seraphim, & incomparabiliter reliquis omnibus supernis exercitibus gloriosior.

D Vnica spes Patrum, gloria Prophetarum, præconium Apostolorum, honor martyrum, lætitia Sanctorum, & lumen * probatissimorum Abraham, Isaac, & Iacob: decus Aaron, splendor Moysis, & Gedeonis vellus: cœtus Hierarcharum; omniumq. Sanctorum, ac Virginum corona, ob immensum fulgorem atque splendorem inaccessa. * Thuribulum aureum, lucerna clarissima, vrna pulcherrima cæli manna gestans: tabula scriptam legem mortalibus adferens. arca vera, charta diuinissima, princeps omnium prudentissima ac sagacissima, & * lucifera virgo: consolatrix sanctissima, & dux vniuersorum, sacratissima puella. O rube ardens incombuste, & prædium patens, viridansq. Aaronis virga. Virga enim vere extitisti: & flos, filius tuus. E radice quippe Dauid, ac Salomonis germinauit Christus creator noster, Deus & Dominus omnipo-
E tens, ac solus altissimus. Tu Deum genuisti & hominem, Virgo ante partum, virgo in partu, & virgo post partum. Claues illas portæ orientalis semper clausæ non excussit Deus creator tuus, in virginali tuo vtero sine semine carnem indutus; teque, o clarissima, talem præseruans, qualis ante partum fueras. Per te reconciliati sumus Christo Deo nostro, filio tuo dulcissimo. Tu peccatorū, & auxilio destitutorum vnica aduocata es, atque adiutrix. Tu portus * naufragantium tutissimus: tu mundi solatium. Tu orphanorum susceptio: tu captiuorum redemptio atque liberatio: tu ægrotantium exultatio, mœstorumq. consolatio,

*al. mea.
† πολυόμματον al. perspicacissimis spiritibus.
* al. optimorū.
Iudic. 6.
* θυμιατήριον.
Heb. 9. & Apoc. 8.
* al. clarissima.
Exod. 3.
Num. 17. & Heb. 9.
Ezech. 44.
Esai. 22.
Apoc. 3.
* al. procellis aduersitatū deuexatorū, &c.

& omnium salus. Tu monachorum ac solitariorum stabilimentum, & spes secularium. Tu virginum gloria, corona, ac gaudium. Tu mundi lætitia, o Domina princeps, atque regina præstantissima, & perquàm benedicta, puella honoratissima, & dominarum domina purissima atque castissima. Sub tuum præsidium confugimus, o sancta Dei genitrix: sub alis pietatis atque misericordiæ tuæ, protege & custodi nos. Miserere nostri, qui sordibus peccatorum conspurcati sumus: qui sceleribus atque delictis quàmplurimis Creatorem Deum nostrum, & iudicem vniuersorum offendimus: ne aduersus nos insolescat, ac glorietur Satanas perniciosissimus; ne in nos insurgat detestandus inimicus noster: ne seruos tuos a tui spe excidere * cognoscamus; neue calumnietur nos * detrectantium lingua. Non nobis est alia, quàm in te fiducia, o virgo sincerissima. Ex vlnis siquidem maternis tibi, Domina nostra, dediti sumus miseri, tuique clientes appellati: ne igitur a maligno Satana ad Inferni portas abduci nos sinas. Tu enim noster es portus, o Virgo intemerata, & præses pia auxiliatrix. Sub tua denique tutela, & protectione toti sumus: quare ad te vnicam confugimus, crebrisq. te lacrymis, o * beatissima mater, imploramus, tibiq. procidimus, suppliciter clamantes ac deprecantes, ne dulcis filius tuus Saluator noster & vitæ omnium dator, ob plurima quæ commisimus scelera, e medio tollat nos, miserabilesq. animas nostras instar leonis diripiat; aut sicut ficum * sterilem, nos excidat. Cæterum * obsecramus, vt ad Christum securi peruenire possimus, aulasq. illas beatorum subire, vbi non sunt lacrymæ, neque luctus, non vexatio, non molestia, non calamitas, non mors, non cruciatus, non locorum angustiæ: sed lætitia inexhausta, voluptas iustorum maxima, deliciæ infinitæ, exultatio & iubilatio, gloria & splendor. Reple deinceps os meum gratia dulcedinis tuæ, o * Domina: & illumina mihi mentem, o gratia plena. moue linguam meam, & labia, ad laudes tibi alacriter, lætoq. animo decantandas, & præsertim dulce illud melos angelicum longe celebratissimum, quod Angelus Gabriel in Nazareth, seruili habitu ad te Virginem, matremq. Dei mei integerrimam, clamans cecinit: salutationem, inquam, maxime congruentem atque decentem, & dignissimam mundi salutem, cunctarumq. animarum medelam atque tutelam. Dignare me seruum tuum humilem laudare te, Virgo sacrata, ac suauiter dicere: Aue præclarum, & electum vas Dei. Aue domina Maria, gratia plena. Aue inter mulieres, virgo beatissima. Aue stella * fulgidissima, ex qua Christus processit. Aue lux splendidissima, mater & virgo. Aue, quæ admirabiliter Regem omnium peperisti. Aue, per quam clarissimus Sol iustitiæ nobis illuxit. Aue Regina, ac Domina cunctis sublimior. Aue canticum Cherubim ac Seraphim, & hymnodia Angelorum. Aue pax, gaudium, consolatio, & salus mundi. Aue humani generis lætitia. Aue Patrum præconium, & decus prophetarum. Aue pulchritudo Martyrum, & sanctorum corona. Aue piorum gloria, & * laus in solitudine degentium. Aue præclarissimum cælestis hierarchiæ ornamentum. Aue pulchra hymnigraphorum omnium oratio. Aue præstantissimum vniuersi orbis terræ miraculum. Aue terrigenarum omnium oblectamentum. Aue paradise deliciarum, totiusq. amœnitatis, & immortalitatis. Aue lignum vitæ, gaudium, & voluptas. Aue lilium conuallium, & * vallis fidelium, mundiq. salus. Aue portus tranquillissime, & a fluctibus procellisq. agitatorum liberatrix desideratissima. Aue periclitantium opitulatrix. Aue progenitoris illius Adam resurrectio. Aue iucunda libertas. Aue omnium parens. Aue * fons gratiæ, & totius consolationis. Aue peccatorum refugium, atque diuersorium. Aue laborantium propitiatoriū. Aue profugium in Hierosolymis. Aue throne creatoris * nostri gloriosissime. Aue æui splendor illustrissime, ac fulgentissime. Aue spes omnium proborum, rebus aduersis afflictorum. Aue dulce conuersorum * solamen, atque præsidium. Aue virorum pariter atque mulierum regina

Marginalia (left): INVOCATIO PIA S. MARIAE VIRGINIS. — * al. videamus. — * al. et loquentium iniqua. — * al. o celeberrima. — Matt. 21. Marc. 11. — * al. rogo atque obsecro. &c. — Esai. 25. — Apoc. 7. 21. — * al. o Maria. — Luc. 1. — Ibid. Luc. 1. — Ibidem. — * al. aue radix sanctissima, ex qua, &c. — ENCOMIA PVLCHERRIMA. — * ὕμνος. — * al. vallam. — * al. flos. — * al. mei. — * al. refugium.

Marginal letters (right): A, B, C, D, E

A regina & patrona. Aue Dei & hominum mediatrix optima. Aue totius terrarum orbis conciliatrix efficacissima. Aue domina nostra, fœdus pacemq. fidelibus tuis impetrans, & * sceptrum cunctis imperans. Aue gloria, & lætitia omnium sacerdotum. Aue virgo, solitariorum solatium. Aue regina supernorum ciuium, & domina Angelorum. Aue porta cælorum, & scala, ascensusq. omnium. Aue portarum cælestis paradisi reseramentum. Aue nostra consolatrix: quæ mœrores sedasti, & oppressorum molestias leniisti, cunctasq. oppressiones sustulisti. Aue clauis * regni cælestis. Aue portus tutissime, in hac vita nauigantium. Aue animæ nostræ spes fida, & optima. Aue firma salus vniuersorum Christianorũ, ad te syncere ac vere recurrentium. Aue lumen lucidissimum, quo mundus illustratur. Aue mater alma Christi filij Dei viui. Aue nostra * omnium protectio
B insignis, & gloria. Aue, quæ nullo spatio comprehensum, tuo sinu ac vlnis comprehendisti. Aue, quæ Christum vitæ datorem educasti: Christum inquam, misericordissimum omnium creatorem, dulcissimum Dominũ * nostrum IESVM, educatorem atque altorem totius mundi, benignissimum humani generis amatorem, & Patrem * cunctorum omnipotentem: Cui conuenit omnis honor, gloria, decus, & potentia in perpetuum; laus & iubilatio, atque magnificentia, vna cum æterno Patre, & Sancto Spiritu: nunc & semper, & in infinita secula seculorum. AMEN.

ἐχέκτησορ.

* *al. clauis cælorum, & regni Christi.*

* *al. nostrorum grauiorum protectio.*

* *al. meum.*

* *al. & Patrẽ meum omnipotentem.*

Precibus & meritis Sanctissimæ Dei genitricis Mariæ semper Virginis, exercituumq. omniũ cœlestium, & vniuersi cœtus Angelorũ, Cherubim & Seraphim, prophetarum & Apostolorum, Martyrum & * confessorum, Sanctorumq. om-
C nium intercessionibus, ac beatorum supplicationibus, miserere tuæ creaturæ, mi Deus clementissime: & a dextris tuis in hora tremendi iudicij, humiles seruos tuos colloca. Neque, o Domine, vitæ auctor ac dator, ad opera nostra mala, quæ, * legem tuam transgrediendo, commisimus, aspexeris: sed potius ad immensam clementiam, & pietatem, atque misericordiam tuam benigne respicias, obsecro, nostriq. miserearis. AMEN.

* *al. ac hierarchiarum.*

* *al. aduersus legem tuã præuaricando, fecimus, &c.*

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

D INVIOLATA, integra, planeq. pura, ac casta Virgo Dei genitrix Maria, regina omnium, &c.] *Conformia hisce ab eodem nostro Auctore adducuntur laudum Beatæ & immaculatæ Virginis Mariæ, Dei genitricis epitheta, etiam in proxime hic sequente encomiastica eius Oratione, mox in principio, vbi ait:* Immaculata & intemerata, incorrupta, & prorsus pudica, atque ab omni peccato alienissima, virgo Dei sponsa, ac Domina nostra, quæ Deum & hominem mirifica conceptione tua genuisti, &c.] *Quibuscum recte consonant, quæ & ab alijs antiquis orthodoxis Patribus in eamdem quasi sententiã afferuntur elogia, eidem quoque Sanctissimæ Virgini matri attributa: & primo quidem a S. Athanasio, qui in Epist. ad Epictetũ, Beatam Mariam vocat Virginem impollutam, in qua nouum huiusmodi conditum fuit, quale (inquit) in nulla alia fœmina, &c. ac in Serm. 4. contra Arianos, vbi sæpe Deiparam Virginem appellat, pulcherrimisq. eam epithetis exornat. Et Serm. in Euang. de eadem Sanctissima Deipara sic: Quandoquidem (inquit) ipse Rex est qui natus est ex Virgine, idemq. & Dominus & Deus: ea propter & mater quæ eum genuit, & regina, & Domina, & Deipara proprie ac vere censetur, &c. Subditq. postea dicens: Ad te clamamus, recor-*
E *dare nostri, o Sanctissima Virgo, quæ etiam a partu Virgo permansisti: & retribue nobis pro istis eloquijs, magna dona ex diuitijs tantarum gratiarum, &c. Quibus accedit, quòd S. Basilius magnus quinquies in sua Liturgia, hæc verba vsurpet: Sanctissimæ & intemeratæ, dominatricis nostræ, Dei genitricis, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memorantes, nos ipsos, & ad inuicem, atque omnem vitam nostram Christo Deo commendemus, &c.]* Et ne hic S. Chrysostomi elogia prætereamus, *qui & ipse in Liturgia sua aliquoties his vtitur verbis: Sanctißimæ, incontaminatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memoriam agentes, omnem vitam nostram Christo Deo nostro commendemus. Et postea: Vere dignum & iustum*

est glorificare te Deiparam, & semper Beatissimam, & penitus incontaminatam matrem Dei nostri, &c.] Quæ vel ideo ex iã citatis adducere hic visum fuit, vt quanta sit epithetorum (quibus & alij Sancti Patres in celebranda gloriosissima Virgine Matre, vsi sunt) cum hisce nostri Auctoris conformitas, saltem hinc haud obscure cuiuis constare posset. A

Adducitur deinde hic apud Auctorem in laudem eiusdem Sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ, statim in initio: Honoratior Cherubim, & multis oculis claris spiritibus perspicacior, *&c.] vbi in antiqua translatione incerti Interpretis conuersum reperitur:* Honoratior Cherubim, & Polyommatis, *id est,* multoculis Spiritibus, *&c. quod cum* [illegible]*, & subobscurũ satis hoc loco genus latine loquendi & interpretandi videatur, putauimus accommodatius & explicatius hic reddi posse vti transtulimus ac reposuimus:* Et multis oculis, claris spiritibus perspicacior *.i. Spiritibus, qui clari sunt multis oculis, &c. nam hoc per voc. (τὰ πολυόμματα,) hic significatur; sicut & in Sermone S. Ephræm, de sancta & viuifica Cruce Domini, antea accipitur, transferturq. vt sit adlusio ad verba Ezechiel. 1. & Apocal. 4. vbi de illis, qui pleni erant oculis ante & retro, agitur. quamquam tamen haud incommode etiam hic verti, reddiq. illa ad sensum Auctoris possent:* Honoratior Cherubim, & perspicacissimis spiritibus illuminatior.] *Vel, si ad verbum magis velis:* Honoratior Cherubim, & vario oculorum lumine claris spiritibus perspicacior, *&c. Ex quibus tamen docto Lectori per me sit liberum, amplecti ac sequi quod magis probabitur.* B

Inter reliqua postea Epitheta Beatissimæ Virgini matri ab Auctore attributa, subiungitur: Thuribulum aureum, lucerna clarissima, vrna pulcherrima, *&c.] Vbi inter alia, pro (θυμιατήριον χρυσοῦν .i. thuribulum aureum) in antiqua iam dicti anonymi Interpretis traductione conuersum reperio:* (Acerra aurea, *&c.) Sed cum illud vocab. (Acerra) ancipitis sit significationis alia atque alia denotans, minusq. Scripturæ ad quam hic fit adlusio accommodatũ, potius visum est hic conceptis verbis ipsius Scripturæ vti, sicut in sacro Codice etiam latine expressa reperiuntur: nam clare hic adludit Auctor ad locum Heb. 9. vbi mox in principio, thuribuli aurei fit mentio; & ad Apoc. 8. vbi quoque τὸ θυμιατήριον χρυσοῦν, id est, thuribulum aureum exprimitur, in hæc verba: Et alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum; & data sunt illi incensa multa, &c. Sicq. reliqua deinceps laudum epitheta ex sacra Scriptura per nostrum Auctorem desumpta & Deiparæ Virgini applicata, etiam inde quantum potuimus ob reuerentiam verborum ipsius Scripturæ, suis verbis exprimere conati sumus: cum minime deceat verbis æquiuocis, & improprijs, minusq. claris in materia præsertim sacra vti, vbi ipsa Scriptura (quæ citatur, vel ad quã adluditur) verba nobis clara ac propria suppeditat.* C

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Ad Sanctissimam Dei Genitricem, ORATIO.

IMMACVLATA & intemerata, incorrupta & prorsus pudica, atque ab omni sorde ac labe peccati alienissima, Virgo Dei sponsa, ac Domina nostra: quæ Deum & hominem mundo mirifica ac gloriosa conceptione tua peperisti, Deumq. verbum hominibus miro modo conciliasti; & rebellem humani nostri generis naturam cælestibus consociasti: vnica spes desperantium, oppressorum auxilium, & ad te recurrentium præsentaneum subleuamen, omniumq. denique Christianorum firmum præsidium: me* maximum peccatorem, enormibusq. meis cogitationibus, verbis, ac factis effectum vilissimum, atque adeo fallaces voluptatum illecebras animo plane seruili atque abiecto amplexatum, ne auerseris, obsecro: quin potius, sicut mitissimi ac clementissimi Dei mater es, ita me peccatorem benignissime suscipe, & meam sordidissimam,* impurisq. labijs meis expressam orationem clementer admitte: nec non dulcem quidem filium tuum, meum autem Dominũ ac Deum maternis pietatis tuæ visceribus amanter libenterq. exora: vt ipse mihi quoque illa inexhaustæ misericordiæ suæ viscera reserare dignetur: & postpositis innumerabilibus peccatis meis, ad salutarem me pœnitentiam conuertat, suaq. me rectius complere mandata faciat. Adesto mihi nunc, & semper, o Virgo Dei genitrix, D E

* al. cælestissimum.

* al. indignisq.

mater

A mater misericordiæ, benigna & clemens, in præsenti quidem vitæ cursu feruens protectrix atque auxiliatrix, hostiles quoscumque impetus a me auertens, & in via salutis me constituens; ac in extremo vitæ articulo miseram meam animam conseruans, & tenebrosos atque horrendos pessimorum dæmonum aspectus ab ea procul repellens: in tremendo autem die iudicij, ab æterna me damnatione liberans: & postremo, in numerum iustorum me referens; atque inaccessæ tui filij & Dei gloriæ me hæredem efficiens. Quod vtinam, per piam intercessionem tuam atque patrocinium, Domina mea, sanctissima Dei mater, mihi, & omnibus humiliter ad te recurrentibus, & spem totam in te figentibus post hoc exilium concedatur, gratia, miseratione, & benignitate vnigeniti tui filij, Domini & Dei, ac Saluatoris nostri IESV Christi: Quem decet om-
B nis gloria, honor, potentia, & adoratio, cum æterno eius Patre, & Sancto ac viuifico Spiritu: nunc & semper, & in æterna secula seculorum. AMEN.

INVOCAT BEATAM MARIAM VIRGINEM.

AVCTORES ALII, DE LAVDIBVS B. MARIAE VIRG.

DE Sanctissimæ Dei Matris vita ac laudibus, plena sunt monumenta orthodoxorum Patrum, tam græcorum quàm Latinorum. Et vt a Græcis incipiam, S. Athanasii pulcher in primis extat Sermo *in Euangel. de sanctissima nostra Deipara, qui & assumptioni eius sub finem applicatur, legiturq. in secundo nocturno Festi assumptionis, in Breuiario Romano. De qua, idem pluribus in locis supra citatis. Quin & S. Gregorij Thaumaturgi tres quoque inueniūtur elegantissimæ Orationes in laudem beatissimæ*
C *Virginis Matris, quas græce habeo nondum editas, quæ & Annunciationi eius conueniunt. Epiphanij item luculenta reperitur oratio, quam de laudibus sanctissimæ Mariæ Virginis habuit. Quem de eadem etiam vide, libro 3. aduersus hæreses, contra Antidicomarianitas, hæresi 78. ac alibi. Et, quem prius nominare oportuisset ob antiquitatem, Irenæum* Episcopum *& martyrem, contra hæreses, lib. 3 cap. 33. vbi pluribus elogijs laudes & virtutes beatissimæ Dei genitricis celebrat, vt & alibi haud raro, ac lib. 5. post med. De qua item Basilius magnus agit in Homilia de humana Christi generatione, quæ est 25. in ordine reliquarum. & in Commentar. in 8. caput Esaiæ prophetæ, post initium. ac in sua Liturgia. Et germanus eius frater Gregorius Episcopus Nyssenus, in Oratione quàm habuit in die Natiuitatis Domini. item S. Cyrillus Episcop. homil. 6. contra Nestorium, tom. 4. in initio, vbi habet:* Hilarem video hodie cœtum fidelium omnium, qui conuenerunt promptis animis, a Sancta & Dei matre Maria, semper Virgine conuocati, *&c. ac S. Gregorius Nazianzenus, in Tragœdia quam inscripsit: Christus patiens. vbi in laudem B. Mariæ Virginis pulchra ab eo elogia adducuntur. De qua, idē & in sua prima* Epistola *ad Clidonium, & alibi. Cuius quoque fusius laudes celebrat S. Ioannes mo-*
D *nachus & presbyter Damascenus, in Sermone suo qui habetur lib. 3. de orthodoxa fide, cap. 12. incipitque:* Deiparam, Dei genitricem, Deiq. parentem, & proprie, & vere sanctam virginē celebramus, *&c. item in libro 4. orthodoxæ fidei apud eumdem, cap. 15. & in Oratione eiusd. de dormitione sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ, cuius initium est:* Nemo quidem hominum est, qui possit pro dignitate satis laudare sacrosanctum discessum Dei matris, *&c. vbi varia lauoū eius præconia prolixe recensentur. reperitur græce in Biblioth. Vatic. Sirlet. & Sfort. nu. 39. vbi etiā Andreæ Hierosolym. Archiepiscopi Cretæ Sermo græce habetur in eamdem obdormitionem matris Dei, cum plurimis quoque eiusdem encomijs. Extat & S. Patris Georgij Archiepiscopi Nicomidiæ de laudibus Beatæ Mariæ Virginis Sermo, qui & Præsentationis eius festo conuenit, quando fuit oblata in tēplo. græce inuenitur in bibliot. Sfort. num. 85. item Euthymij monachi encomium in laudes Sanctissimæ Dei genitricis, & in venerationem Zonæ eius, & fasciarum Domini; necnon in anniuersarium diem dedicationis templi in honorem gloriosæ Virginis matris, &c. græce habetur in eadem Sfort. bibliotb. num. 39. Cæterū omissis Græcis ad Latinos iam Patres transeo, inter quos S. Ambrosius Archie-*
E *piscopus Mediolani, primus mihi occurrit, qui lib. 2. de Virginibus, inter alia de laudibus S. Mariæ Virginis sic loquitur:* Sit vobis, o sanctæ Virgines, tamquam in imagine descripta virginitas, vitaq. Beatæ Mariæ: de qua, velut speculo refulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla viuendi: vbi tamquam in exemplari, magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendunt. Primus discendi ardor, nobilitas est magistri. Quid nobilius Dei matre? Quid splendidius ea, quam splendor elegit? Quid castius ea, quæ corpus sine corporis contagione generauit? *&c.*] *Postquam autem consequenter insignes gratias, & virtutes beatissimæ Virginis in particulari recensuis,*

tandem

tandem pro conclusione idem Ambrosius addit, & dicit: Talis enim fuit Maria, vt eius vnius vita, A
omnium disciplina sit, *&c. Apud quem, plura de eadem vide in Epistola ad Siricium Papam, lib. 10.*
Epist. 81. & in lib. 1. officiorum eiusd. cap. 18. ac alibi. De qua, etiam S. Augustinus pluribus in lo-
cis, vt in Serm. 6. 15. 18. de tempore. & Serm. 35. de Sanctis. & in tract. de Symbolo ad Catechu-
menos, lib. 2. cap. 4. tom. 9. & in Sermonibus de annunciatione, ac assumptione beatæ Mariæ Virginis,
vbi plurimas eius laudes commemorat, sicut & alibi sepius. S. Hieronymus quoque de eiusdem agit
laudibus, aduersus Iouinianum, in apologia ad Pammachium. & in Epistola ad Eustochium, de custodia
virginitatis. & in Epist. ad Celantiam, de instit. matris famil, item in Sermone de assumptione eius,
vbi inter multa dicit: Talibus decebat virginem oppignerari muneribus, vt esset gratia ple-
na, quæ dedit cælis gloriam, terris Dominum pacemq. refudit: fidem gentibus, finem vi-
tijs, vitæ ordinem, moribus disciplinam, *&c. paulloq. ibidem postea sic*: Bene Maria gratia ple-
na, quia cæteris per partes præstatur gratia: Mariæ vero simul se tota infudit gratiæ pleni-
tudo. Vere plena, per quam largo sancti Spiritus imbre, superfusa est omnis creatura: &
ideo, inquit: Benedicta tu in mulieribus, id est, plus benedicta quàm omnes mulieres: ac B
per hoc, quidquid infusum est maledictionis per Euam, totum abstulit benedictio Ma-
riæ, *&c. De qua, etiam varijs in locis S. Leo Papa magnus, vt in Sermonibus de Natiuitate Domini,*
ac pluribus suis Epistolis, vt in Epistola sua dogmatica ad Flauianum Episcopum Constantinop. de in-
carnatione Domini, contra Eutychetis perfidiam ac heresim: quæ est decima in ordine. & in Episto-
la 13. quæ est ad Pulcheriam Augustam, ac alijs varijs. Et S. Gregorius Papa in expositione super li-
bros Regum, atque alibi. item S. Bernardus in pluribus de laude B. Mariæ Virginis Sermonibus, vt in
illo de verbis Apocalyp. 12. Signum magnum apparuit in cælo: mulier amicta Sole, & Luna
sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, *&c. ac in Serm. de aquæ du-*
ctu, qui incipit: Fœcunde Virginis, *&c. qui & natiuitati Mariæ seruit. & in Sermonibus de as-*
sumptione eiusdem, ac alibi incidenter sæpissime. Et ne celebritates Dei genitricis, Auctoresq. qui de
illis conscripserunt, hic prætereum: celebratur inter alias Conceptio B. Mariæ Virginis, de qua inter
alios scriptores Sermonem encomiasticum fecit Leo Imperator, qui græce reperitur in Biblioth. Vatic. &
in MS. Cod. Sfort. num. 65. vbi & aliue in eamdem Conceptionem extat Georgij Episcopi Nicomidiæ
græce Sermo. De qua, & S. Anselmus in suo commentario egregio de conceptu virginali, &c. De Na- C
tiuitatis sanctissimæ Dei genitricis celebritate, in iam citato græco MS. Cod. Sfort. num. 65. legun-
tur Sermones sub nominibus Sanctorum Ioannis Chrysostomi, Procli Archiepiscopi Constantinopol. Io-
annis Damasceni, Andreæ Archiepiscopi Cretensis, Iacobi monachi, & aliorum, quorum plerique non-
dum putantur latine conuersi. Quin & in Sacramentario S. Gregorij (quod antiquissimũ Romę adseruatur
in Bibliotheca Vatic. manuscrip.) de eadem sollennitate specialis ponitur Præfatio, cuius etiam S. Ilde-
fonsus Episcopus meminit in lib. de Virg. & Ordo Roman. de diuinis offic. de eadem agens, sic habet: In
Natiuitate S. mariæ leguntur homiliæ sanctorum Patrum ad ipsam diem pertinentes, *&c.*
De Præsentatione porro beatæ Dei genitricis Virginis Mariæ in templo, reperiuntur Sermones S. Germa-
ni Archiepiscopi Constantinopolitani, cum eiusmodi principio: Ecce rursus dies festus, & celebris
matris Domini, *&c. ac Georgij Archiepiscopi Nicomidiæ, cum tali initio*: Pulchra nobis initia
argumenti dicẽdi ostendit hic dies festus, *&c. extant græce in Biblioth. Vat. & Sfort. n. 19. & 85.*
De Annunciatione quoque B. Mariæ Virg. tres insignes orationes Magnus Gregorius Thaumaturgus cõ-
scripsit, quarũ antea meminimus. De qua, & aliæ aliorum inueniuntur orationes, Hesychij presbyteri, & D
Andreæ Cretæ Archiepiscopi. & tres Absalonis Abbatis, &c. De purificatione B. Mariæ Virginis agit
Nicephorus lib. 17. hist. cap. 28. & Ioannes Diaconus in hist. miscel. an. 15. Iustiniani Imperat. De
qua, & tres S. Bernardi Sermones, ac totidem Absalonis Abbat. extant. De Assumptionis denique cele-
britate plures Græcorum extant Sermones, S. Athanasii, Ioan. Damasceni, Andreæ Cretensis, Metaphrast.
& alij aliorum. Inter latinoe autem, S. Bernardi Sermones quinque. item Innocentij 3. Absalonis Abbatis,
Petri Damiani, Petri Chrysologi Serm. 140. 142. 143. Honorij Augustudunensis. necnon Guerrici Ab-
batis Igniacensis de eadem Sermones quattuor, & alij aliorum. Quin & eiusdem Assumptionis memi-
nit quoque Dionysius Areopagita de diuinis nominib. cap. 3. & Gregorius Episcopus Turonen. de glor.
martyrum, lib. 1. cap. 4. ac 9. item Nicephorus lib. 2. cap. 22. & lib. 15. cap. 14. ex antiqua maio-
rum traditione. Glicas item, ac Metaphrastes, alijq. plures de eadem. Et hæc sunt quæ in honorem ac
laudem, celebrationemq. sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ hic occasione encomiorum in eã-
dem S. Patris nostri Ephræm, ex varijs orthodoxis Patribus in medium producere atque allegare vi-
sum est. Et si quis plures adhuc alios Auctores antiquos nosse velit, partim obiter & incidenter, & par- E
tim ex instituto de eius laudibus tractantes, videat S. Ignatium in Epist. ad Trallianos, ad Philipp. &
ad Ephes. Martialem in Epist. ad Tholosanos: Iustinum Martyrem passim in dialog. lib. de Trinitat.
Quæst. 66. & 136. ad orthodox. Clementem Alexandrin. lib. 7. Stromat. Tertullian. lib. de carne
Christi. Nazianzenum in supra allegata Tragœd. quæ inscribitur, Christus patiens. & denique S. Il-
defonsum Episcopum Toletan. in lib. de Virginitate S. Marię contra Infideles. qui ob singularem vitę
integritatem, susceptamq. defensionem aduersus hereticos, Dei genitricis virginitatem impugnantes,
ab eadem Virgine donatus candidissima veste legitur, &c.

EIVS-

A EIVSDEM

S. †PATRIS EPHRAEM SERMO IN MVLIEREM PECCATRICEM.

† al. Sancti & Beati Patris nostri Ephraem Syri Sermo, in Peccatricem, & pharisaeum. Benedic Pater.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

NTER multos viros sanctos ac dignos Dei * nostri, qui pie * al. Dñi nostri.
atque religiose laudant, praedicantq. immaculatum Domi-
B num, dignus & ego sum habitus licet indignus, qui cum
eis collaudem celebremq; gratia ac dono fidei, magnam
Domini Dei nostri, quae super humilia respicit, potentiam. Psal. 112.113.137
Numquam enim gratia quemquam reijcit hominum, sal-
uari cupientium. Nam quemadmodum fons sine inter- AB EXEMPLO.
missione scaturiens atque effundens pura fluenta, variosq. * latices, numquam * νάματα.
aliquem impedit affatim ex mundis ac limpidis suis aquis refici, ac quidem gra-
tis cupientem: sic & diuina gratia omnibus exposita est ac patet semper ea frui
volentibus, & vnicuique quantum voluerit. Quando enim Saluator in Euan-
gelijs diuina sua voce omnes inuitabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bi- Ioan. 7.
bat; non distinxit omnino pauperem a diuite, neque peccatorem a iusto. Qua-
C propter & ego, quamuis indignus, particeps eiusdem factus sum gratiae, ad eam
libere collaudandam, audacterq. etiam cum lacrymis desiderandam: vt & ego
remissionem peccatorum accipiam, sicut mulier illa peccatrix, quae intrepide Luc. 7.
ingressa est in feruore animae ad medicum † iucundum ac bonum, in domum † al. in iucundã ac delectabilem illam domum, vbi, &c.
conuiuij: vbi indultor debitorum recumbebat. Considero ista, & maximam ala-
critatem capio, vt & ego impudentissimus in petitione reddar. Cerno enim
feruoris * animae illius magnitudinem atque excessum, & pulchrae illius mulie- * al. feruentissima animae illius excessum.
ris honestam inuerecundiam. Adeste igitur auscultatores, Christo dilecti, at-
que perfectis & * delicias ex hac pulchra narratione magnae illius atque suspicien- * al. voluptati.
dae mulieris capite: quae singulis nos horis ad diuinam hanc expositionem, con-
uiuiumq. inuitat. Diuinum porro hic dico, spectaculum illud, in quo mulier Spectaculum diuinum.
D vna cum Angelis & hominibus conuiuata est. Sed quomodo palam ingressa est,
quae prorsus vocata non erat? Et quo pacto † sic ad discumbentem accessit, † al. ad eum, qui sic discumbebat, accessit?
cuncta cordis sui arcana enuncians, omniaq. ipsi absque sono * & voce expo-
nens? Vides eminentem animae promptitudinem, & desiderium? Quo pacto * al. sono vocis.
seipsam in sua circummuniuit * atque corroborauit inuerecundia? Non ianito- * περιτείχισεν.
res, ac famulos domesticos virilis atque generosa mulier timuit, neque duram
adstantium increpationem; vnum hoc secum cogitans, dicensque: * quòd si * al. si vultum meum ferri ac aeris instar durũ inuerecundũq. non reddidero, saluari nequeo.
totam meam faciem quasi ferream aut aeream non reddidero; saluari ex turpi
inundatione lasciuiae meae non potero. Rursusq. quemadmodum exteriores
oculos meos inhonestos exhibens prius neminem erubescebam, sed a multis
me rapi permittebam: ita & nunc, nisi internos cordis mei oculos cum multa
E austeritate atque inuerecundia commutans, ingressa fuero; non potero occulti
desiderij mei compos fieri, neque etiam a sordido impudicitiae meae profluuio Vita anteacta, cum posteriori comparatio, & vtriusque differentia.
purgari. Nunc igitur priori meo dedecori impudentiam hanc anteposui. Nunc
tempus est praecedentis turpidinis acta, in honestam venustatem permutandi.
Nunc tempus magni certaminis: vt a momentaneis & immundis liberer in-
quinationibus, per quas in profundo peccati inueteraui. Nunc tempus resipi-
scendi, quaerendiq. mihi luminis vitae Auctorem: per quem gratia angelica
potiri possim, & contra, tenebrosae noctis acerbum repellere nomen; per quam,

quae

quæ minime decent, peregi. Nunc me oportet bellum atque certamen aduersus A
iniquum dæmonem suscipere, proseminantem in me zizaniorum immunditię:
al. vt ipsius pugna superata. vt ipso in pugna deuicto, castitatis indumentum portem, & simul victoriæ præmium referam a clementissimo Rege acceptum. Mortiferi vnguenti me deinceps obliuisci oportet, NOT. cum iam tempus me ad aliud hoc inuitet: & vt ad verum accedens medicum, æternumq. vnguentum, vitam omnis peccati expertem recipiam. Hominibus, per abominandum hoc meum peccatum, complacui: at tempore definito, etiam Deo sancto, in corde puro & anima fideli, me per ipsum purificatam placere oportet. Cognosco enim hoc tempus, eorum qui saluari cupiunt, esse: cum * & Saluator ipse præsto sit. Contemnam igitur momentaneas irrisiones, atque consputationes; & pudorem, conuitiaq. domesticorum pro nihilo putabo. Contendam ad * desiderati absconditam salutem: & B
turbam imminentium mihi contumeliarum, gratia superabit: quoniam hoc tempus exiguum, honestæ est impudentiæ; plurisq. mihi faciendum est illo, quando adhuc indecentem illam meam impudentiam exercebam. Tunc enim impudenter in * biuijs consistens, omnes ad opus absurdum illicitumq. aduocabam: vestimentisq. iucundis ac speciosis ornata, cantilenisq. turpibus adhibitis, obuiam omnibus processi. Capillos meos certo numero complicabam, & supra maxillas collustrans, ad deceptionem aliorũ formabam: vt omnem adolescentẽ * compositum ac speciosum ad meipsam pertraherem, ipsumq. amatorem mihi haberem. Multos tunc cœno peccati pascebam: & ego, multorum caussa, Deũ salutis non agnoscebam. At nunc tempus bonum est atque opportunum, & expectatæ a me salutis promptitudo iã adest. Nunc gaudium mœstorum appro- C
pinquauit. Nunc * variorum morborum infirmitas, ad visitationem veri medici peruenit. Laqueus diaboli iã plane effecta eram, animas captans atque deprædans in iudicium æternum. Nunc conandum est mihi, vt celeriter vadam ac curer, & bona pro malis commissis agam: incerta sunt enim, & humanitatis atque benignitatis omnis expertia. Nunc hinc abiens, magno procidam Medico, qui omnes suscipit, & neminẽ spernit; qui gratis male habentes curat, & magno cum gaudio dimittit. qui omnia nouit, & vnum solum ignorat, mercedem medicinæ recipere nescit: solam † autem fidem requirit, quæ peccatum abluit; eamq. solum ad animæ purgationem scit exigere. Ingressa igitur, dicam ipsi: Omnia, quæ corpore meo ad iuuenũ deceptionem illicite egi, in bonum cõmutare posthac volo: & pulchros meos capillorum * nexus in oblectationẽ ac scandalũ D
multorũ renidentes, iã explicabo † & lintei loco adhibebo; palpebrasq. meas turpiter annuere solitas, cum pupillis oculorum, in fontes lacrymarum conuertã: & deinceps vestigia sanctissimi Medici vigilanter persequar, vt ipsi procidam, ac ab eo saluer. Audio quippe ipsum, non solum gratis beneficia in alios conferre: sed etiam cogitationum cuiusq. * præscium esse. Quid igitur faciendo, aut quid * cogitando, vel potius prætexendo, ad benefactorem ingrediar? Quem adiutorem, ac socium huiusmodi boni mei propositi, ad perfectam magis libertatem fiduciamq. adhibebo: vt ad bonum meũ scopum finemq. perueniam? Quem desiderari a me thesauri * proditorem, virum bonum inuenire potero? Magnopere sane de hoc laboro atque conturbor; nequeoq. aliquẽ consequi, qui meæ sollicitudinis dux sit ad salutem: propriam antẽ conscientiam magis in hoc satisfactu- E
rã mihi arbitror, quæ nullam in me exercebit inuidiam. Ad hunc igitur scopum cum fiducia contendam: cogitoq. paruum aliquod donũ in manibus meis sumere, & sic ad eum pergere; cuiusmodi & me inuenturam confido, ipsiq. haud displiciturum illud meum munusculum existimo: neque enim * onerosum atque importunũ esse videbitur, siue etiam quoad cibum potumve quem ipsi parabo. Solam mentem componam meam, & sic ad ipsum ingrediar. Si vero me, donum illud adferentem auersatus fuerit: ex eo tunc cognoscam, indignam me esse, quæ

a pec-

Marginal notes:

* al. quoniam & qui saluare potest, adest.
* τοῦ ποθουμένου.
* ἐν ἀμφόδοις.
* εὐσταλῆ: al. comptum.
* al. pro (ποικίλων) hic est ποικίλη, vt legatur: Nũc diuersi generis infirmitas, ad visitandum verum Medicum accessit.
† Respicit hic ad illud Luc. 7. Fides tua te saluam fecit, &c.
* πλοκάμους.
† λέντιον καὶ ἐκμάξειν ποιήσω.
* προγνώστην.
* al. considerãdo
* προδότην:
* φόρτιον.

A a peccatorum vinculis liberer, absoluarque. Hoc autem bonum propositũ cum haberet admirabilis illa mulier, tempus obseruabat, quo posset vehementissimum animæ suæ desiderium explere, & pedes Domini feruenter complecti atque exosculari. Cognoscens porro, quod Simon vnus ex Pharisæis inuitasset Saluatorem, summopere exultauit; & currens, abijt magno animi ardore ad quemdam *pharmacopolam, vt alabastrum vnguenti coëmeret; atque inter eundum aiebat intra se: vbinam reperire & accipere potero vnguentum selectum, ac tam magno & sancto Medico dignum: vt illud libenter prompteq. vna cum lacrymis meis suscipiat? (hæc autem, necessarium est ad audientium compunctionem hic dicere.) dabo largissimum pretium, vt solum optato meo fine potiar; ipsumq. vnguentarium indesinenter *interpellabo, aut potius con- B iurabo in nomine Dei Sanctorum Patrum, in quem ipsi credunt: vt det mihi vnguentum electum ad honorem magni Medici, largo accepto a me pretio. Cũ autem ad quemdam iam aduentaret aromatariorum, dixit ad eum læte ac hilare: Pax tibi aromatarie; vnguentum selectum quæro, regale ac pretiosum; cui nullum vmquam inuentum fuerit simile; nam cui illud deferre debeo, maior est omnibus; & non est alius, qui cum illo conferri possit. Respondens autem aromatarius, dixit ad eam: O mulier, magnifica* atque superba satis protulisti verba: quis te non nouit in biuijs ciuitatis *magnam amatorum habere frequentiam? Et cui ex his omnibus plane cupis deferre vnguentum hoc regale, atque electum? Quidnã ille præbere tibi poterit pro vnguento, quod tanto vis comparare pretio? Noui tuos amatores: sed non adeo quis ex ipsis sufficiens C ac potens est, vt æquiualens tibi donum retribuere possit. Vnguentum, quod coëmere quæris, & vni ex ipsis offerre, etiam ego tibi vendere volo: discere tamen ex te prius cuperem, cui illud tanto studio atque *tumultu deferas. Nũquid regiæ progeniei atque familiæ est tuus ille amator: aut alicuius, ex primatibus filius? vel etiam præstans atque excellens quispiam stirpis Dauidicæ: quo quidem Rege maior in Israel non reperitur alius? Anne ex illius est genere iuuenis ille tuus amicus, o mulier? volo enim ego ex te audire, (siquidem largum vnguenti istius pretium, ipsumq. tuum studium in ecstasim ac stuporẽ animi me rapiunt) quisnam sit ille talis tuus amicus? Tunc admiranda illa mulier animo conturbata, respondit aromatario dicens: Deum Patrem time, o homo, & alabastrũ vnguenti mihi præbe, vt cito assequar quod efficere contendo. Adiuro te per D Deum: qui tantam dedit potentiam in manu Moysis, vt virga sua diuideret mare, & firmaret aquas vt petram durissimam, traduceretq. populum in sicco puluere. Adiuro te, o adolescens, per sancta ossa, quæ tulit Moyses in ventre maris secum: dico autem reliquias præmiorum *relatoris Ioseph, qui aspidem in spelunca deuicerat: & per virgam Aaron, quæ in momento temporis germinauit *nuces in tabernaculo testimonij, in medio aliarum virgarum: in voce sancta, quæ locuta fuerat Moysi in flamma *ardenti, & rubo qui non absumebatur. Per Deum: qui splendorem dedit in facie Moysis in monte, & gloriam ostendit inaccessibilem. Adiuro te, per arcam sanctam, quæ firmauit alueos fluminis Iordanis in defectione perfecta. Adiuro te, adolescens, per virtutem sanctam, quæ in ictu oculi septem effregit muros ciuitatis Iericho. Per manus E quoque sanctas Iesu filij Naue, extensas ad eum qui in sublimitate aëris apparuerat, & solo verbo cursum elementorum firmarat, ita vt *vnus dies duraret duobus. Si porro quæcumque tibi recensui, nomen inquam Dei, & Sanctorum omnium qui grati acceptiq. ei fuerunt, religiose colis & veneraris; præbe mihi deinceps vnguentum, & cape quodcumque volueris pretium a me alabastri: solum pretiosum atque electum mihi porrige; & me iam dimitte, vt cito videam magnum & desideratum meum amatorem immaculatum. Rursusq. vnguentarius mulieri respondit: Conspicio largitatem pretij alabastri; sed quid, inquit, obesse

Luc. 7.
* al. aromatarium, siue vnguentarium.
* al. condemnabo.
Colloquiũ Mulieris peccatricis cum Aromatario.
* ὑπέρογκα.
* al. copiosam amatorũ habere multitudinẽ.
Exod. 14. 15.
Genes. 50. & Exod. 13. Iosu 24.
* ἀθλοφόρου.
Genes. 37.
Num. 17.
* vulg. amygdalas.
Exod. 3.
* al. in flamma ignis, & rubo non arsit.
Ibid. & Act. 7.
Iosu. 3. 4.
Iosu. 6.
Iosu. 5. & 10.
* al. ex duobus diebus vnus fieret, de quo, Ios. 10.

obesse poterit, o mulier, si & mihi de amatore illo tuo dixeris, quē nunc tanto ta- A
liq. amore ac desiderio tibi acquisiuisti? nā & me desiderio haud exiguo, mulier,
videndi ipsum affecisti: & quod petis vnguentū, tibi dare nequeo, nisi mihi quis-
nam ille sit, recensueris. Quid me ita vrges & cogis, inquit mulier, sic inquam ac-
al. dicere. curate perquirendo, quæ discere non licet? Vides quo pacto flagret anima
mea, & inardescat cor meum: quando tandē ipsum adspiciam, vt gaudio me re-
pleat? Vereor, ne forte tempus mei desiderij prætereat, & similem illi non re-
periam aliàs vmquam. non enim temporibus super terram concluditur: neque
*ψευδοτεχνῶν. *fraudulentorum medicorum nostri temporis est instar; aut medicamenta ali-
Matth. 8. & qua terrena parat: sed solo verbo, opera ac facta confirmat; & in vniuersa secu-
Luc. 5. 7. &c. la, medicina ipsius valida permanet. Tempus numero annorum definitum
habet degendi ac conuersandi super terram; & per omnia secula inuisibilis exi- B
Luc. 1. stit: nam ciuitas ipsius, inuisibilis est; & regnum eius absque successione ma-
Daniel. 7. net. Reliquum est, vt me dimittas, & dignam tuam mercedem recipias: vt
non auctor grauissimi mihi fias doloris, & in nihilum mihi recidant, quæ exspe-
ἐρωτῆ. ctando speraui. Si enim latentem cordis mei nosses amorē; iam dudum absque
alia interrogatione præbuisses mihi donū, iusto atque decēti pretio accepto. Ideo
ne me vlterius retardes: forte enim & tibi profuerit; futurumq. confido, vt & tu
pari modo incitatus, in illius desiderium atque amorē rapiaris. Talis quippe est,
& tam præstans ac bonus, qui in eo est amor: accedentes enim ad ipsum, magno
φιλομαρεῖ. cum gaudio remittit; & in secula seculorum, amicos ardentissimo caritatis
amore complectitur. Ad hæc vero, etiam cum supercælestibus Angelis, paris
eos honoris facit. Time Deum purissimum & immaculatissimum, o homo, & C
Gen. 12. 15. 17. 22 me iam bono responso recrea. Per Deum te sanctum adiuro, qui Abraham
Gen. 26. 27.
Gen. 32. 35. &c. vocauit, & Isaac glorificauit; similiterq. Iacob Israel denominauit, & patriar-
1. Reg. 1. cham in duodecim tribubus posuit. Per Deum, qui Annæ Samuelem dedit;
al. agnam cum dolore oranti, & in afflictione cordis. Per Deum iustum, qui confestim castā
Susannam. Susannam ex sæuissimis lupis liberauit: crede mihi ac morē gere, adolescens, &
Dan. 13. alabastrum da solum, regale atque electum, sicut iam antedixi. Si enim scires, o
homo, flammam cordis mei, ipse sane festinares hinc me dimittere. Rursus
autem pharmacopola ad eam: Interrogare, inquit, te volo de alabastro, me
κατέκρινας. ausculta, o mulier. Multis me coniurasti, & condemnasti, vt tradam tibi vn-
guentum; & ego te frequens rogaui, vt diceres, quisnā iste talis sit; & dicere mi-
hi noluisti. Numquid omnibus superior atque sublimior ille est hominibus: & D
non est eo super terram speciosior alius, quòd ita pulchritudine illius vulnerata
al. decori ac sis, vt vnguentum electum specioso illi deferre velis? Numquid, vt prius di-
pulchritudini xi, ex progenie est Dauidis Regis iusti; aut magni Abraham amici Altissimi? Dic
eius offerre cu- iam ergo mihi, quis ille sit: quòd tanto studio, atque desiderio tenearis videndi
pias? pulchritudinem eius? Tunc admirabilis ait mulier: Quid ita me cogis recense-
re tibi arcana mea? Non vt tecum disputarem, sed vnguentum abs te compararē,
veni: quocirca ne moram mihi nectas, vt non auctor æterni mihi doloris fias,
tali tantoq. thesauro orbatæ. Ad quā denuo vnguentarius: Nisi, inquit, aliqua la-
bores inuidia, patefacito mihi illum tuum benefactorem; vt & ego prompte li-
benterq. eum amplectens, præbeam tibi quod a me deposcis regale vnguentum:
quin etiā me tam bonæ exspectationis tuæ, vt puto, adiutorē sociumq. inuenies. E
al. viri. Cernens igitur mulier magnam adolescentis inquisitionem verborum ad ipsam
al. illius. factorū, vehementer studium atque diligentiā viri admirata est, quòd tanto de-
siderio cognoscere illum contendebat. Et deinceps respondit, ac dixit: Neminem
(vt arbitror) in ciuitate latent, quæ ego admisi, quacumque meipsam hora for-
nicationibus polluens, & alios ad eādem immunditiem alliciens, atque inescans.
*al. immacu- Vidi autem repente sanctum illum, qui in terris apparuit, Medicum & Saluato-
late illius pul- rem: & anima mea illico* immaculata pulchritudine eius capta est. conspexi
chritudine est
capta.
quippe

A quippe * oculis meis medicamenta horribilia, & signa incomparabilia, maxi- *ul. in oculis
mamq. in ipso compassionem atque indulgentiam. Peccatores recipit, ad pu- ipsius.
blicanos accedit; leprosos non respuit, impios non repellit: sed omnes pariter Luc.5.7.15.
suis commiserationibus suscipit, non succensens vllis ad ipsum accedentibus. Hæc Mat.8.11.20.&
autē cernens, obstupui, & ad meipsam dixi: Quomodo viuā ego misera & infelix, Luc.4.7.17.
nisi ad ipsum accessero? nā & lasciuia atque impudicitia, putredo maxima. Quare
teipsam negligis? nā aliud tempus eiusmodi inuenire numquam poteris, neque
alium talem medicum adeo benignum. Ego * persuasissimum mihi habeo, quòd *al. certum te-
Deus is sit qui apparuit, magnam auctoritatem ac potestatem habens. Verbo neo, credoq. Deū
omnia iubet: verbo cunctos sanat, & peccata condonat, magna cum potestate illum esse qui
atque auctoritate. Tempus cum eiusmodi iam inuenerim, medicumq. talem; ob- apparuit, &c.
Matth.8. &
Luc.5.7. &c.
B torpescere non debeo, nec me sanitatem propriam negligere oportet. Propte-
rea festino tradere optimo indultori tabulam * ac syngrapham debitorum: quia * γραμματεῖον.
supra mensuram & modum peccaui; & nequeo coniectura consequi atque ex-
primere impudicitiam, ac lasciuiam meam. Cæterum ad multitudinem visce-
rum pietatis ac misericordiæ ipsius comparata, velut guttæ atque stillicidia sunt
omnia mea peccata: certoq. noui, quòd si solum ad eum accessero, mundabor ab Luc.5.7.
omnibus peccatis meis, expellens a me quodcumque opus absurdum atque illi-
citum: quoniam cælestis est, & sanctus atque immaculatus. Ecce adolescens,
omnia tibi occulta cordis mei percensui, præbe mihi deinceps vnguentum: iam
enim multo me tempore detines ac impedis; & dicere compellis, cuinam vn-
guentum hoc deferam. Quæ omnia aromatarius audiens, cum gaudio cordis
C ad mulierem dixit: Gratias tibi ago, o mulier fidelissima, quòd bonum animi
tui institutum atque propositum reuelaueris mihi. magnum repente acquisiui-
sti tibi amatorem cælestem, qui verbo solo omnes sanctificat ac mundat: diui- Matth.8. &
num plane opus, & omni laude plenum. Rem valde vtilem vis agere, o mu- Luc.5.7.
lier, cunctis generationibus. Maxima hæc reuera est salus, tibi autem ipsi pri-
ma, & omnibus peccatoribus. Filia tu es Patrum, & consanguinea Sanctorum
eorum, qui recte in Deum sanctum crediderunt. Paruum tibi ego consilium
suggeram, quod bono velim animo citra omnem reprehensionem, accipias:
Nosti & ipsa clare, quòd Pharisæi improbi sint, & ei contrarij ac repugnantes:
quoniam Deus magnus est, & amator hominum benignissimus, sua pietate ac
misericordia peccata dimittens. Si te igitur illic ingredientem conspexerint; oc-
D cludent tibi ianuā, & contumelijs indesinenter te excipient: ipsa vero audiens, ne
animo percellaris omnino; sed mente esto quauis petra solidior ac firmior. Nā si
in operibus mundanis fuisti impudens: quanto magis hic pro tua salute inuere-
cundam te præbere debes. Futurum quippe est, vt omnes, liberi & serui, iani-
tores, atque ministri grauiter te ibi increpent: at tu * cuncta contemnens, auda- * al. cunctos.
cter ad ipsum Sanctū magna cum humilitate ingredere, sicut ipsamet prius dixi-
sti: ac vestigia immaculati Domini cum desiderio circūplectere, & beata eris. Ec-
ce enim audiui, in domo Simonis vnius ex Pharisæis ipsum esse hodie: vade ergo Luc.7.
in pace, & cum gaudio ad eum ingredere, ac hilare alacriterq. accede; * & ipse * al. vt munus
munus tuum suscipiet. Ecce vnguentum regale, electum, pretiosum, & Salua- ipse tuum su-
scipiat.
tore dignum tradidi tibi, o mulier fidelissima: vade ergo, & pro me ora. Sum-
E pto itaque vnguenti alabastro, mulier læta abijt, & intra se orans dixit: Quis
dabit mihi ostium apertum; vt statim ingressa, ad sancti Medici mei vestigia ac-
cedam? ipsumq. iam amplexa, non dimittam donec * debitorum ab eo remis- *ul. delictorum
sionem accepero. Precabor autem alacriter Dominum, qui omnium nostrum meorum veniā
ab eo impetraro
nouit occulta: & priusquam illi appropinquauero, me nouit. Sed cur ego va- Dan.13. Psal.7
do conspectura ipsum in domo Simonis, vt * hominem existentem? Tu vides Luc.7.8. &c.
Domine, animæ meæ cogitationem; & quamobrem ego mihi coëmerim alaba- * ὡς ἄνθρωπον ὄντα.
strum vnguenti, nosti mi Domine: nimirum vt ingressa, prouolutaq. vestigijs

ſanctiſſimæ diuinitatis tuæ, ſaluer. Noui enim quòd Deus ſis ſanctus, & pro- A
pria miſericordia ſalues cunctos, nam in plateis dumtaxat te vidi, & credidi
quòd omnia poſſis. Hoc porro mihi Saluator concede ac præſta, vt accedens,
*ἀκωλύτως. ſine * impedimento ingrediar, vbi ipſe recumbit. Et dum ipſa hæc diceret, per-
& al. ἀκολούθως .i. congruenter. uenit ad domum vbi Chriſtus recumbebat, inuenitq. portam domus opportu-
ne apertam; & ingreſſa eſt, ſtatimq. a tergo ad eum acceſſit, ac ſanctiſſimos
pedes ipſius tetigit: & inclinans caput ſimul cum corde, multis ſuſpirijs, lacry-
Luc.7. marumq. riuis rigabat pedes eius cum gaudio; vehementiſſimoq. deſiderio eos
Ibidem. deoſculabatur, quos & capillis capitis ſui abſterſit, ac oleo ſtudioſe inunxit. Di-
cebatq. intra ſe: Ecce (inquiens) ſolus ipſe noſti, quomodo ego auſa ſim iſtud
*al. improbitatis meæ. agere. non ignara Domine, * vitiorum meorum, auſa ſum ad te immaculatiſſi-
Luc.5.7.15. mum accedere: at ſaluari cupiens procidi tibi, inſtar publicanorum & peccato- B
rum. Suſcipe igitur Domine, lacrymarum mearum riuos. ſuſcipe Domine, deſi-
derium animæ meæ. Audacia mea pro obſecratione ſit mihi: & impudentia
mea in orationem, ac vnguentum meum in propitiationem fiat, & contritio
ὅτι τεχθήσεται. cordis mei in illuminationem. A pueritia audiui, Deum ex virgine * naſciturũ: &
* ἄσαρκος. cupiens accuratius addiſcere, ego perquirebã quo pacto poſſet qui carnis* expers
eſt, incarnari? Et reſpondentes parentes mei, dicebant eam traditionẽ a maioribus
de eo manaſſe, quòd Deus ſanctus ex Virgine in humana carne naſceretur ſu-
per terram: quod quidem & ego intellexi, cum adhuc iuuencula eſſem. Ecce
iam cerno oculis veritatis, Deum magnum & ſanctum in carne noſtra appáruiſ-
Luc.7. ſe, vt ſaluet nos. Non te video, Domine, ſicut videt Phariſæus, qui te ad
* δημιουργόν. prandium inuitauit: at video Deum magnum opificem * atque creatorem, qui C
verbo vniuerſa conſtituit. Agnicula ſum ouilis tui errabunda: conuerte me in
* al. Ipſe enim vel ſolus bonus diceris, qui congregas, &c. mandram ac caulam tuam, Domine. De * te enim, vel vnico ac ſolo bono dici
poteſt: qui congregas aberrantes in caulam atque ouile tuum. Columba tua
ſum ego, benigniſſime, rapta ab accipitre callidiſſimo, atque ſæuiſſimo. Fla-
grat anima mea, magno ſanctitatis tuæ immaculatæ amore vulnerata. Peſſi-
mum fœtorem iniquitatum mearum expuli gratiæ tuæ beneficio. Pro vnguen-
to, Domine, cicatrices grauium delictorum meorum, lacrymarum ablutione
emunda. Gratia tua os mihi aperuit, ad iſta ex corde coram te recenſenda: vt
forma atque figura pulchra reddar cunctis peccatoribus, quos ipſe ſaluaturus
veniſti, benigniſſime. Solo corde mulier peccatrix orauit Creatorem, qui ad
1.Reg.16. ſola corda hominum reſpicit: & pro vnguento ſuo, vnguentum vitæ recepit; D
pro corruptibili, incorruptibile ac permanens. Non erat comparandum vn-
guentum illud, quantumuis fragrantiſſimum, cum vnguento verbi Domini.
Ibid. Luc.7. Obtulit illa vnguentum bonum cum caritate: & debitorum atque peccatorum
Dan.13. Pſal.138 veniam accepit. Siquidem Saluator Deus, qui futurorum præſcius eſt, explo-
* al. non quidẽ occulta pandes delicta, quæ. &c. ratum animæ ipſius habebat deſiderium: * neque in occulto remanere permiſit
delicta, quæ antea peregerat admiranda mulier; ſed prius debita, poſtea vero
Matth. 26. & Marc. 14. ac Ioan. 12. caritatem eius prædicauit, dum diceret ad diſcipulos: Quid moleſti eſtis
huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me. nam ſemper pauperes ha-
betis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis. Mittens enim hæc vnguen-
* vulg. in corpus meum. tum hoc in * caput meum, ad ſepeliendum me fecit. Amen dico vobis: vbi-
cumque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod E
hæc fecit in memoriam eius. Hæc ego mente mecum perpendens, cariſſimi,
ſummopere de illa obſtupefactus ſum, vt, quomodo ingreſſa ſit; quomodo ſine
timore ad ipſum acceſſerit coram omnibus ſimul adſtantibus. quomodo ante
conſpectum omnium conuiuarũ ibi diſcumbentium fleuerit. quomodo ita libere
Luc.7. atque audacter capillos ſuos explicuit. quomodo pedes ipſius inuerecunde irri-
gauit. & quo pacto nullus omnino eam inde expulerit: nullusq. prorſus indi-
gnatus ac ſtomachatus in eam fuerit: ſed perquàm ſuauis potius atque iucun-
dus ipſis

A dus ipsis fletus illius erat,& cunctis gemitus eius dulcis. Muti enim * & obstupefacti nouitate rerum, quæ cernebantur, erant. nouum siquidem & inauditum miraculum erat, quod in conuiuio illo apparebat, mulierem scilicet non vocatam illuc ingressam esse, & retro mensam comparuisse, & capitis capillos super * pectus gestasse; & quòd manibus alabastrum vnguenti teneret, ac Domino assisteret: & non esset qui eam interrogaret, cur huc intrasti? aut diceret, quid hic quæris, o mulier? neque ex discumbentibus quidem illis, atque comedentibus: sed erat omnibus dulce ac suaue miraculum,& spectaculum † admiratione dignissimum, iucundissimumque. Cuius vtinam mulieris admirandæ & nos imitatores reddamur; & confitentes peccatorum sordes, lacrymis eas cum illa expurgemus:* & a Sanctissimo Deo benignitatem atque clementiam consequa-
B mur. Quoniam ipsi gloria, in sempiterna secula seculorum. AMEN.

* ἐνεοί.
Ibid. Luc. 7.
* ἐπὶ στήθους.
† θαῦμα παράδοξον.
* al. vt a sanctissimo & misericordissimo Deo, &c.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

De hac Peccatrice agit Origenes in Matth. tract. 35. sed ex professo magis in luculenta ac celebri illa Homilia quam de Magdalena conscripsit, vbi inter alia clare ostendit vnam eamdemque fuisse mulierem, quæ in domo Simonis vnxit pedes Iesu, cum Maria sorore Marthæ, ac Magdalena, quæ cum vnguento ad sepulchrum Domini accessit,&c. De qua, & S. Ioannes Chrysostomus in Matth. homil. 81. ex cap. 26. & in Ioannem, homil. 61. sed plenius in eiusdē Sermone hic adiecto,& numquam ante hac edito, in Peccatricem & pharisæum. cuius initium est: Semper quidem Deus, vt benignus
C ac bonus, tempus ad pœnitentiam peccatoribus concessit, *&c.] item S. Ambrosius in Luc. 7. & in lib. de Salom. cap. 5. ac alibi. & S. Augustinus de consensu Euangelist. lib. 12. cap. 79. ac lib. 50. homiliarum, homil. 23. tom. 10. in illud Euang. Luc. 7.* Rogabat Iesum quidam Pharisæus, vt manducaret cum illo: Et ingressus domum pharisæi, discubuit, *&c. itē S. Hieron. in Matt. 26. & in* Epist. *148. ad Marcellā, ac alibi. & S. Gregorius Papa in homil. 25. in Euangeliū Ioannis, cap. 20. vbi incipit:* Maria Magdalena, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, amando veritatem, lauit lacrymis maculas criminis: & vox veritatis impleta est, quæ dicit: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum, *&c. ac homil. 33. & in regist. epist. 186. &c. item Beda in Luc. 5. ac 7. & denique S. Bernardus in Sermone suo de S. Maria Magdalena. cuius initium est:* Hodie misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & multitudo miserationum Domini in peccatricem fœminam refusa est, *&c.*

S. PATRIS EPHRAEM Sermo in peccatricem, *&c.] Sermo hic in pluribus man. script. Vaticanis & alijs reperitur, cum alio atque alio titulo siue Inscriptione, nimirum:* Eiusdem S. Patris
D Ephræm Sermo in mulierē peccatricem. Benedic Pater.] *Cuius loco, al. simpliciter sic:* S. Patris Ephræm Sermo in peccatricem.] *absque alia additione. In alio autem græco MS. Vat. talis præmittitur Inscriptio:* Sancti & Beati Patris nostri Ephræm Syri Sermo in meretricem, & in Pharisæum.] *At in antiq. MS. Cryptaser. græco Cod. sub litt. A. titulus adhibetur eiusmodi:* Sancti Ephræm Sermo in peccatricem, & in vnguentum.] *Et in tanta varietate, Lectori delectus relinquitur, cum omnes probentur, & in re non dissentiant.*

Postea in corpore Textus longiuscule post medium, vbi habetur: Cæterum ad multitudinem viscerum pietatis ac misericordiæ ipsius comparata, velut guttæ atque stillicidia sunt omnia peccata, *&c.] alia lectio per interrogationem sic effertur: Verum quid ad infinitam eius misericordiā comparata, sunt omnia peccata mea, nisi gutta atque stillicidia? &c. & recte quidē, cum hic (n) sit interrogatio, quæ figura (vt notant Rhetores) vim habet instandi, neque omittenda absque necessitate.*

Posterius circa finem Sermonis, ibi: Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum
E operata est in me: mittens enim hæc vnguentum hoc in caput meum, ad sepeliendum me fecit, *&c.] Hæc verba & si non tunc dixerit Christus, quando primum ad pedes accessit Peccatrix in domo Simonis pharisæi; sed alias cum esset in Bethania in domo Simonis leprosi, ibiq. illa fregit alabastrum vnguenti pretiosi, quod & effudit super caput ipsius recumbentis, &c. vt est Matth. 26. quia tamen ad maiorem hic mulieris istius pietatem ac deuotionem, dilectionemq. in Christum demonstrandā illa faciunt, haud quaquam otiose ac frustra hoc loco ab Auctore nostro adiecta putanda sunt: colligiturq. ex ijs satis efficaciter atque dilucide Christum ab eadem muliere sæpius alijs atque alijs locis & temporibus vnctum fuisse. Quod & Origenes pulchre confirmat in Matth. tract. 35. vbi inter alia testatur, complures, qui ante sua tempora vixerunt, scriptores Ecclesiasticos vnam dumtaxat, eādemq. extitisse mulierem, quæ sæpius Iesum vnxerit, esse professos: neque aliquem dicit fuisse, qui de pluribus*

ſententiam adſtruere ſit auſus, &c. adeo vt qui contrarium hodie tenent, pluresq. Magdalenas fuiſſe A
affirmant, ſuas rationes non aliunde quàm ex Apocryphorum ſomnijs deducere videantur. Et licet ipſe aliquando Origenes tres, vel quattuor inter ſe diſtinctas fœminas, quæ Ieſum vnxerint, poſuiſſe dicatur, eumq. in hoc ex Græcis Theophilactus in Marc. 14. & Euthymius in Matt. 26. ſecuti putentur; idem tamen Origenes ſanioris iudicij effectus, longe diuerſam a iam dicta affirmat ſententiam, nempe vnam eamdemq. fuiſſe mulierem, quæ in domo Simonis vnxit pedes Ieſu, cum Maria ſorore Marthæ, ac Magdalena, quæ ad ſepulchrum cum vnguento acceſſit, &c. ſicut ipſe id plenius in inſigni illa ac celebri homilia de Magdalena profitetur. Quibus denique pro maiore iam dictorum robore, ac confirmatione ſententiæ noſtri Auctoris, ſubſcribit in ſuo de S. Maria Magdalena Sermone S. Bernardus, quaſi circa med. in hæc verba: Eſt enim vnguentum bonum, quod Maria pedibus Saluatoris infudit: eſt & melius, quod eadem ſuper caput recumbentis effudit: eſt & optimum, quod & ipſa præparauit toti corpori Chriſti. primum vnguentum, contritionis eſt, de recordatione peccatorum, de ſpiritu contrito & contribulato deſcendens, *&c.* ſecundum vnguentum, eſt deuotionis de recordatione beneficiorũ Dei. Vnxit quippe maria ſanctum Domini B
verticem, profecto iam electa, iam familiaris effecta, *&c. ac poſtea:* Porro ſi duo præmiſſa vnguenta tantæ dignitatis ſunt, vt alterum pedibus, alterum complaceat capiti dominantis; illud tertium quod optimum eſt & ſuperexcellens, vbinam inuenire poterimus? Eſt ergo tertium vnguentum pietatis, quod eſt ſuper omnia aromata morbis omnibus & periculis ſalutare, *&c.* de ipſa namq. ſic legitur: Maria magdalena, & maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum, *&c. concluditq. idem Bernardus poſtea in hæc verba dicens:* Felix maria vnxit pedes Ieſu: felicior eadem vnxit caput Auctoris: feliciſſima, quæ rorem vnguentarium toti corpori Chriſti præparauit, *&c. quibus quid clarius?*

** al. Sermo S. Patris noſtri Ioannis Chryſoſtomi in eamdē peccatricē. Domine Benedic.*

S. IOAN.[NIS] CHRYSOST.[OMI] ARCHIEP.[PI] CONSTANTINOP.[NI]

Sermo, In Peccatricem & Phariſæum. C

Eodem G. Voſſio Interprete & Scholiaſte.

SEMPER quidem Deus vt benignus ac bonus, tempus ad pœnitentiam peccatoribus conceſſit: ſed propria ſegnitie ſuam ipſius animam deperdit negligens. Nam dum vana atque terrena & momentanea amat, cæleſtibus & æternis bonis deſtituitur. Et qui conſtitutus eſt rex & dominus omnium a creatore & Deo, homo, ſeruus peccati propter mundanas concupiſcentias efficitur. Quamobrem & Dauid de ijs qui talia faciunt, dicit: Neſciunt, neque intellexerunt: in tenebris ambulant. Et Chriſtus peccatores ſignificans ac taxans, ait: Non veniunt ad lucem, ne redarguantur eorum opera. Omnis enim qui* mala agit, odit lucem. Ruſuſq. ait: Dum lucem habetis, ambulate ad lucem; vt non vos tenebræ comprehendant. Et denuo: Ego (inquit) veni in mundum, non vt peccent, ſed vt vitam habeant. Et iterum: Non veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluem illum. Ac rurſus: Animam meam pono pro ouibus meis. Quæ verba tamquam aromata audiens mulier peccatrix vbique prædicari, & omnibus dignis odorem vitæ præbere; mala ſua opera ſecum reputans, ſtatim obliuioni illa tradidit, peplorans infamiam ac turpitudinem ſuam, & mala inde ſecutura conſiderans: magna quippe tribulatio & anguſtia ac dolor fornicarijs illic erit. Atque ab iſtis ſibi peccatrix hæc metuens, vitam in melius commutauit, ac pœnitentiam egit: & non amplius peccatrix remanſit, ſed illico quauis virgine caſtior verecundiorq. euaſit. Seorſum enim ſedens, iudicium ſibi conſtituit, & ſeipſam coarguens intra ſe dicebat: Hei mihi, hei mihi peccatrici, laſciuæ atque impudicæ; quouſque a malis, & peccatis non recedo? quouſque Dei miſericordiã mecum non reputo: & quomodo propter me inſtar ouis oberrantem, cunctas vias circumiuerit Dominus? Nam mei cauſſa cælos inclinauit, & deſcendit. propter me, apud peccatorem Phariſæum conuiuatur, qui dat eſcam omni carni: ad peccatorem acceſſit; qui omnis peccati

*Margin notes: Geneſ. 1. 9. Ioã. 8. 34. & 2. Pet. 2. — Pſalm. 81. — Ioan. 3. — * al. male. — Ioan. 12. — Ioan. 3. 10. — Ioan. 3. — Ioan. 10. — 1. Cor. 6. 10. & 2. Pet. 2. & Iuda. 1. — Pſal. 17. — Luc. 7. — Pſal. 135.*

Marginal letters: D (beside "ſignificans ac taxans"), E (beside "remanſit").

A peccati est expers. Mensæ terrenæ particeps fit, qui cunctos nutrit. In terra discumbit, qui fertur super Cherubim. Accumbit, & cunctis peccatoribus chirographum suorum peccatorum * donat. Quid manes, atque exspectas? Confide; o anima mea; audacter accede: non enim venit vt iustos saluaret, sed peccatores ad pœnitentiam vocaret. Hæc, ipsa secum dicente, statim * bona indulgentiæ atque remissionis fragrantia super peccatricem ex mensa Christi venit. Et quæ aliquando fuerat lasciua atque impudica, nunc facta est modesta ac casta: quæ quondam fera, nunc autem ouis: olim peccati serua, at nunc per pœnitentiam libera: olim meretrix, nunc vero honesta atque pudica. Et sane cum auxiliũ persensisset, alacri mox animo venit ad redemptorem: cernensq; in mensa Dominum, non quæsiuit sicut Chananæa micas; sed ipsum panem vitæ

Psal. 17. *al. remittit atque condonat.* *Matth. 9. & Marc. 2.* *al. bonum ac gratus veniæ obtinendæ odor.* *Matth. 15.*

B amplexa est. Chananæa enim pro filia a dæmonio vexata interpellabat, & dum seipsam canis nomine appellari audiret, micas de mensa cadentes petijt. Hæc vero non filiam dæmonio vexatam habebat: sed totum corpus lasciuiæ atque impudicitiæ demoniacæ deditum. Verum Chananæa prorsus fortiter clamabat: Miserere mei, fili Dauid; filia mea male a dæmonio torquetur. At peccatrix hæc, non clamorem edebat: sed considerans, quòd ipse omnia vt Deus nosset, silens ore, corde cum cordis inspectore ac scrutatore loquebatur; & plorãs, deosculabatur pedes, atque ita Dominum ad sui compassionem indulgentiamque induxit. Cæterum vellem, fratres, sapientis huius fœminæ mentem indagare, & qua ratione illam Dominus exceperit, cognoscere; & quomodo animæ tenebris circumfusæ Christus illuxerit. Etenim vere vaticinatus est Dauid:

Ibidem. *Luc. 7.* *Matth. 15. & Marc. 7.* *Psal. 7.* *Luc. 7.*

C Speciosus forma præ filijs hominum Dominus: & non solum speciosus, sed & speciosorum amator. Siquidem hanc, priusquam ad ipsum ingrederetur, cognoscebat * bono ac pulchro animæ proposito decoratam esse. Sed si videatur, etiam dictum Euangelij audiamus: Accumbente quippe Christo in domo Pharisæi, mulier quædam in ciuitate peccatrix audiuit atque intellexit: quæ & accepto secum vnguento pretioso, ingressa vnxit ipsius pedes, ac lacrymis rigauit, capillisq. capitis absterſit. Magnum profecto studium, atque diligentia mulieris. magnus salutis cursus: magnum animæ, voluntatisq. a periculo liberari cupientis propositum. Audiuit, & festinauit. adiecit * ac impulit cogitationem ad pœnitentiam, hæc apud se dicens: O anima peccatrix, atque infelicissima, quem exspectas, & quid attendis? Ecce nunc tempus acceptabile: ecce

Psalm. 44. *al. casti ac sancti animi habere propositum.* *Luc. 7.* * ἐδωκε.

D nunc dies salutis. Ecce, purus atque immaculatus, quem quæris, aduenit. Ecce adest, qui tollit, ac delet, abstergitq. peccata. Adest iã vnguentum, quousque in cœno atque fœtore cunctaris? ad ipsum abito: nam & ipse propter te venit. Dimitte cuncta vana præterita; & concupisce, quæ nunc se offerunt, speciosa: illa enim abominabilia sunt, hæc vero desiderabilia, & æterna. Detestare mentem, atque voluntatem antiquam: & iam eum, qui vnguenta creauit, inunge. Inuenisti amatorem, super omnes quos prius amicos habuisti. Illos quippe amans, multis teipsam peccatis * coinquinasti: hunc vero si amaueris, etiam peccata priora, quæ ex illis acquisiuisti, ipse tibi indulgebit atque remittet. Hæc, secum ipsa considerans atque expendens, domum subit, & dicit: Ab antiquis recedo malis, & recenti bono placeo atque adhæreo. Insufflo † & abrenuncio

1. Cor. 6. *Ioan. 1.* * ἐμόλυνας. † ἐμφυσῶ τῷ ἀποτάσσομαι.

E cuiuis malo, & cum bono deinceps pactum ineo. Prophetam quippe Dauidem dicentem audiui: Accedite ad eum, & illuminamini. ipsumq. etiam Dominum asserentem: Appropinquate mihi, & appropinquabo vobis. Et ego appropinquabo Deo: sed vereor ego peccatrix accedere ad eum, qui omnis peccati est expers, cœnum ego ac limus ad ipsum vnguentũ: at habeo arrhabonẽ misericordiæ, ipsius vocem dicentem: Venite ad me, omnes peccatores. Non improperat mihi. neque dicit mihi: Recede hinc a me, peccatrix. Quamdiu hactenus in tenebris degisti, & modo visura venis me iustitiæ Solem? Sed quid moras nectã,

Psalm. 33. *Iacob. 4.* *1. Pet. 2.* *Matth. 11.*

Luc.7. & attendam? Accipiam vnguentum, & ibo ad ipsum; faciamq. pharisæi domum * illuminatricem; ac lacrymarum fluentis lauacrum † atque piscinam mihi parabo, & alabastrum vnguenti pro baltheo atque signaculo sumam fidelium; in * fronte: pœnitentiæq. remedio mea expiabo peccata; & salubri verbo ipsius, laqueos diaboli effugiam. Nihil mihi * desperandum est. Noui in veteri testamento * Raac meretricem in porta ciuitatis misericordiam sui peccati obtinuisse: verum ipsa exploratores filiorum Israel suscipiens, pro hospitalitatis mercede vitam recepit. Qui enim seruauit illam Iesus filius Naue, figuram veri IESV referebat, bona meretrici pro opere bono donans, retribuensque. Si igitur tunc nomen IESV, salutem & remissionem peccatorum præbuit: nunc verus IESVS, virgo ipse, & ex Virgine, peccatricem hospitio excipientem, & vnguento pedes vngente repellet, nec peccata ei condonabit? Atqui ibi * Raab a se dimisit exploratores: ego vero retinere eum conor, quem desideraui: non quidem vt illa, exploratores multos; sed hunc tamquam Episcopũ omnium animarum hominum. Ecce iam, sicut ante dixi, tempus aduenit, quod videre concupiui. Illuxit mihi dies & Sol iustitiæ, annusq. acceptabilis a Domino, & magna a Deo visitatio. Vere enim visitauit nos oriens ex alto, * illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. In domo Simonis diuersatur Dominus, ad ipsum proficiscar: sed quid faciam? Flebone quemadmodum Anna suam deplorauit sterilitatem? at existimabit me Simon velut temulentam, sicut olim Heli sacerdos etiam reputabat Annam. Cæterum corde meo in precibus ad pedes Christi persistam, illudq. cum lacrymis faciam. Auxiliata autem est fides peccatricis puro atque syncero eius proposito; venitq. ad venditorem vnguenti, & dicere cœpit ipsi: Quoniam magnus mihi amicus præ cunctis filijs hominum aduenit, si egregium * ac præstantissimum aliquod vnguentum habeas, da mihi: vt pro dignitate offeram ei; qui merito a me amatur, quique cor meum ac renes incendit atque inflammauit: de pretio autẽ non sit tibi curæ. Si oportuerit me cuncta etiã vsque ad corpus & ossa vendere, & dare tibi, promptissime faciam; vt saltem modicum quid habeam quod illi offeram, qui sic me a peccatorum sordibus purgaturus est. Atque is fidei ipsius cernens feruorem, & * alacritatem animi, ait ad eam: Dic mihi, quisnã ille sit, quem concupiscis, quòd vsqueadeo amore illius flagret cor tuũ: aut quid pro vnguento te accepturam ab illo exspectas? Illa vero ad ipsum ait: Quid mihi dicas, o homo, ignoras; & quid loquaris, nescis. Reddere is mihi potest pro vnguento * æquiualens, aut nullus prorsus huic pro dignitate par pari referre poterit, neque ipsum cælum, neque terra: cum neque vllus in mundo cum eo qui ad me venit, conferri debeat ac possit. Quam autem tu vt vilem atque abiectam contemplaris; eam ille pro sua benignitate & misericordia dignatus est a peccatis liberare. Hic filius est Dauid, secundum carnem; & propterea conspicuus est atque spectabilis. Et de eo ipse dicebat: Speciosus forma præ filijs hominum. Hic filius est Dei, & Deus ipse. Hunc cum nondum vidissem, audissem tamen de ipso, vulnerata eius amore sum, ac desiderio. Dauidis quidem amore capta * Melchol filia Saul, regiam reliquit: ego vero proprias diuitias, quas & male conquisiui, vendo, vt vnguentum emam: & accurro ad eum, qui ex Dauid semine propter me pauper factus est. Et accepto vnguento, cucurrit fidelis peccatrix, tãquam vocata ad domum pharisæi. Pharisæus vero cernens peccatricem amplectentem pedes IESV, eosq. inungentem, & totam domum suauissimo odore repletam, cogitabat & dicebat intra se: Hic si esset Propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et audaciam peccatricis considerans, tamquam quæ inuerecunde nimis accessisset, & illum tetigisset; etiam Dominum ipsum coarguebat, tamquam inconsiderate omnes ad eum accedentes suscipientem. & tamquam ignorantiæ ipsum insimulans, aiebat intra sese:

Marginalia: * φωτιστήριον. † κολυμβήθραν. * κατὰ μέτωπον. * ἀπογνωστέον. * al. Raab. Iosu. 2. Hebr. 11. Iacob. 2. Iosu. 2. A MINORE AD MAIVS. * al. Raab. Luc. 1. * i. ad illuminandum. Luc. 7. 1. Reg. 1. Ibid. Luc. 7. Ibidem. * ἐξαίρετον. * προθυμίαν. * ἀντάξιον. Matth. 22. & Luc. 1. 18. 20. Psalm. 44. * al. Michol. 1. Reg. 18. 19. 25. 2. Cor. 8. Luc. 7. Ibidem. Ibidem. Pharisæi temeraria iudicium.

A B C D E

A O res stupendas, & admirabiles. Vocaui ad prandium, eum tamquam vnum ex prophetis: & hanc, quam omnes nouerunt qui in ciuitate habitant, quamq. vnusquisque nouit, ille ignorat: quòd si Propheta esset, cognosceret vtique quæ ac qualis ea sit mulier. *Luc. 7.* Cæterum IESVS, qui corda & renes scrutatur, *Psal. 7. Hier. 11. 17. 20.* cernebat Pharisæi cogitationes; eoq. iam fluctibus cogitationum agitato, tranquillitatem atque serenitatem ipsi internam præbet Christus, & dicit ad eum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Qui dixit ei: *Luc. 7.* Reprehensibilisne tibi ego videor, quòd peccatricem hanc non * repulerim, sed *al. confusam nō reddiderim.* protexerim? Reprehensibilisne tibi videor, quòd hanc peccatricē auersatus non sim, sed receperim? Reprehensibilis tibi videor, quòd illam non reiecerim, sed iustificauerim? Reprehensibilis tibi videor, quòd illi non succensuerim, sed * igno- *al. ἀπαλύνθην .i. mollitus ac mitigatus sim.*
B uerim? Reprehensibilis tibi videor, quòd cupientem deinceps fugere atque euitare suas iniquitates, eam ego ad rectum vitæ tramitem reuocauerim? Te potius gaudere ac gratulari oporteret super conuersione illius, quæ post lapsum denuo surrexit. Tristaris de bonis: at non est * rationi consentanea illa tua reprehensio. *al. recta ac iusta.* Confer & expende tecum, quod tibi iam sum dicturus: Duo debitores erant cuidam fœneratori: *Ibid. Luc. 7.* quorum vnus debebat denarios quingentos, alius vero quinquaginta. Illis autem non * habentibus vnde redderent, * donauit atque remisit vtrisque sua chirographa fœnerator. *ἐχαρίσατο. *al. condonauit vtrisq. creditor.* Quis ergo istorum plus eum amare debet? At Pharisæus hæc audiens, dixit: Æstimo quia is, cui plus donauit. Cui ille: Rectè iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: *Ibidem.* Vides hanc * peccatricem, quam tu reijciendam censes? Pedes mihi la- *vulg. mulierē*
C uare non es dignatus: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. *Ibid.* Osculum mihi caritatis non dedisti: hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos. *Ibid.* Cæterum audi Pharisæe, ac disce quisnam ille sit fœnerator, & qui debitores: *Quis hic fœnerator sit ac creditor; & debitores quinam.* Ego fœnerator ac creditor sum amborum, tui nimirum, & illius: neque solum vester, sed & omnium plane hominum. Ego enim cunctis, quæ & acceperunt a me, animam, spiritum, corpus, sensum, mentem, motumq. concessi. Fœneratori igitur ac creditori non repetenti abs te data, quæ ab illo affatim largeq. accepisti, si non habes quod reddas; saltem supplica, vt mutuum ac debitum tibi condonet, atque remittat. Si vero nec reddere potes, neque vt remittatur supplicare dignaris; saltem impudenter atque loquaciter
D multa non effutias, neque te illi opponas: at tace, sicut hæc peccatrix, quæ varijs se debitis obstrictam cernens, dixit intra sese: *Pulchra, ac salubris consideratio.* Quid loquar, aut quid respondeam, non habeo. si dicere voluero, non debeo mutuum: Ipse omnia nouit; & quæ ac quanta debeam, callet, & a quibus quotque temporibus ego rea sim ac debitrix. Ideo cum videret illum omnia nosse, nihilq. malorum ab ipsa admissorum esse quod eum lateret, cum silentio ad illum accessit suspirans ac lacrymans; & corde cuncta sua debita confitens, Deum placatum reconciliatūq. sibi reddidit. Tace ergo & tu Pharisæe, vt tibi quoque Dominus tua debita remittat. Ne tu culpæ * obnoxius cum sis, ream condemnes. *al. reus.* Ne tu vilis & abiectus cum sis, humilem † abiectamq. deprimas: *† ἐντελιζομένην* sed quiescas, ac conticescas. Neque enim tuis, neque illius ego rebus indigeo: verum vtrisque condonaturus
E debitum veni. Duorum quippe debitorum sum creditor benignissimus; nec solum vobis, sed & omnibus non habentibus vnde reddant, si modo debitum confessi fuerint; & me, vt per pœnitentiæ chirographum eis condonem, rogauerint. *Pulchra & accōmoda Creditoris expositio.* Si quis ergo debitorē se nouerit; veniat & accedat dono ac gratia baptismi pœnitentiæ: & per eam, suo debito liberabitur. Ite igitur, ecce iam debita vobis remissa, iam omni obligatione liberi estis, gratia liberati. *Cohortatio ad auditores.* Ne igitur aliud vobis chirographum inferatis priore proscisso. Cæterum Domine mi IESV Christe, quoniam quæ debeo tibi, non habeo, nec reddere valeo; (multis enim

PRECATIO.

iniqui-

*κεφάλαιον σὺν τῷ τόκῳ.

iniquitatibus meis, totam *summam simul & lucrum male consumpsi,) ideo obsecro, ne requiras a me quam tribuisti mihi animæ summam, & corporis vsuram, ac lucrum: sed pondere atque grauitate debitorum meorum me subleua, vt benignissimus. & dic quoque mihi, sicut peccatrici: Remittuntur tibi peccata multa. Tu enim solus absque peccato es, & bonus atque benignus, qui & peccata remittis. *Tibiq. debetur gloria, honor, & potentia, simul cum Patre, & sancto Spiritu, in æterna secula seculorum. AMEN. A

Luc. 7.
1. Pet. 2.
Luc. 18.
*al. Teq. decet gloria, nunc & semper, & in secula seculorũ. Amen.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Reperitur hic Sermo græce sub nomine S. Ioannis Chrysostomi in varijs illustrioribus Bibliothec. nimirum Vaticana, Cryptaferrat. Sirletana, ac iam Columnen. Sfortiana S. Floræ. item Antonij Card. Carafæ, ex cuius MS. Codice eum græce descriptum habemus. necnon Veneta S. Marci, & Regia Galliæ, &c. vt dubitare de Auctore non debeamus, cuius non solum nomen, sed & spiritum ac phrasim refert. Visum autem est consulto eumdem hic Sermonem, post alterum Ephræmiticum in Peccatricem & pharisæum, edere: tum quòd eiusdem cum illo sit argumenti; tum quòd antę hac latine (quod sciatur) non prodierit, quæ etiam ratio me ad illius recentẽ traductionem permouit; tum vero quòd in MS. Vatic. & Cryptafer. sub lit. A. immediate post alterum illum S. Patris Ephræm subijciatur; quare & nos hic opportune eumdem addidimus, alteriq. subiecimus, quòd ad illius quoque illustrationem plurimũ faciat. B

Atque ab istis sibi Peccatrix hæc metuens, vitam in melius commutauit, & non amplius peccatrix remansit, sed illico quauis virgine castior euasit, &c.] *Vbi alia lectio paullo aliter sic:* Atque hinc a futuris malis mulier peccatrix, ob vitam præteritam in sordibus peccatorum transactam, sibi metuens; de resipiscendo, ac melius deinceps in gratia Dei viuendo, serio mentem adiecit: & non amplius in peccatis perstitit, sed ita mox se gessit, vt virgines honestate superaret, &c.] *Suffragaturq. sententia S. Gregorij Papæ in homil. sic de eadem Peccatrice loquentis:* Quot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta: conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum, vt totum Deo seruiret in patientia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa. Sic igitur meretrix effecta est honestior virginibus, *&c. ita ibi S. Gregorius cognomine Magnus.* C

Inuenisti amatorem super omnes, quos prius amicos habuisti: Illos quippe amans, multis teipsam peccatis coinquinasti, &c.] *Differentiam ponit inter amorem Dei, & seculi; carnalem item, & spiritalem: quantumq. damni ac mali ex carnali ac improbo amore nascatur; sicut contra, quantum boni animæ ex Dei amore, atque spiritali proueniat, exemplo hic Peccatricis pœnitentiam agentis optime ostendit. Quod porro hic dicitur:* multis teipsam peccatis coinquinasti, *&c. græce est* ἐκοίνωσας, *& non* ἐκένωσας, *vt mendose in alio hic exemplari habetur. nam* κοινῶ *.i. communico, etiam hebraico more ponitur pro (inquino) vt hoc loco, & in sacris litteris sæpius, quòd Iudæi animalia quædam immunda, a quorum esu abstinebant, communia vocarent, &c. vt in Act.* ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου *.i. quæ* Deus *purificauit, tu commune atque immundum ne dixeris, &c. Act. 10.* D

Paullo postea sequitur: Accipiam vnguentum, & ibo ad ipsum, faciamq. pharisæi domum illuminatricem; ac lacrymarum fluentis, lauacrum atque piscinam mihi parabo, & alabastrum vnguenti pro signaculo sumam fidelium in fronte, &c.] *Vbi quod dicit (*φωτιστήριον*,) nos illuminatricem vertimus, nec conuenientiori vocabulo vim rei hic explicare potuimus. fuit enim hoc nomẽ olim apud SS. Patres ac præsertim græcos nomen pene proprium, idem significans quod* φωτιστήριον*: nam &* φωτισμὸν*, baptismum appellant, propter lumen fidei quo collustramur in baptismo; secundum illud Pauli, ad Heb. 10.* Rememoramini pristinos dies, quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum, *&c. quibus Apostoli verbis tempus significari baptismi, haud obscure in tract. de Baptismo etiam indicat Catechismus Concilij Trident. ad parochos. Et quia mulier hæc peccatrix, siue Magdalena contritione ac lacrymis se veluti baptismo quodam conspersit, ideo haud immerito locum hic appellat* φωτιστήριον*: atque ideo etiã recte addit deinde* κολυμβήθραν *.i. piscinã, &c. ac* σφραγῖδα *.i. signaculum: nam & in Baptismo adhibetur hæc metaphora, quòd nimirum veluti signo aliquo oues Christi efficiamur, & charactere notemur ac distinguamur a cæteris gentibus baptismi Sacramento non ablutis, &c. De quo, plura Magnus Basilius in exhortat. ad Baptismum, ac S. Gregorius Nazianzenus in orat. in sacrum Baptisma, & Nicetas in eãdem orat. & S. Ioannes Chrysostomus in Homilia 4. ad Baptizandos, tom. 5. quæ incipit:* O quàm dulcis ista fratrum caterua conuenit, *&c. vbi multa & diuersa nomina, atque appellationes Baptismi, a S. Chrysostomo in medium adducuntur, & suis rationibus atque auctoritatibus explicantur, quæ pro nostro hic instituto optime seruiunt, quadrantque.* E

A EIVSDEM

BEATI EPHRÆM SYRI

Encomium, in Sanctum ac Magnum Basilium.

Ex antiquissimo MS. Codic. græco monast. Cryptoferrat.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

PRaebete mihi aures, Fratres carissimi, & pulcherrimã vobis narrationem exponam. Siquidem Regum consilia *Allusio ad cap. 12. Tobiæ.*
B arcana tenere, pulchrum: at Dei mysteria reuelare bonũ est, qui propter suos famulos fideles, corroborare solet imbecillos, quorũ primus ego sum. Desiderium itaque mihi incessit, attingendi res quæ ad curandam infelicem meam animam faciunt. Telam ego hodie volo exordiri ex pulcherrima lana rationalis ouis. Vestem cupio varijs * distinctam coloribus pertexere, ex ** ποικιλτικὴν.* vellere * spiritalis atque optabilis linguæ. Arietem enim aliquando vidi, cui ** νοητῆς.* pulchra erat pellis, & cornua ratione prædita diuinitus loquentia: ad quem ego propius cum multa anxietate accedens, paruum * filum ex ipso sensim abstuli. Inuasit autem me timor intolerabilis, quòd cum satis prudens atque intelligens non essem, talia tentare sim ausus. Vultis igitur vobis palam dici, ** κρόκην. al. subtegmen, tramam, laną.*
C quis ac qualis iste sit aries, qui tantis ac tam elegantibus, varijsq. coloribus exornatus est? Sapiens hic est & fidelis Basilius, Cappadocensium Episcopus: qui in *Arieti Basilius comparatur.* ciuitate Cæsarea, salutaria vniuerso terrarum orbi præscripsit dogmata. Basilius *S. Basilij laudũ præconia, & epitheta varia.* etenim vere gressus est virtutum, liber laudum, vita miraculorum: qui in carne gradiens, spiritu incedebat; communemq. cum alijs in terra vitam degens, superna contemplabatur: beryllium † plectrum mysticæ citharæ, regionem sanctorum Angelorum oblectans: certus agnus matricis vitæ, Spiritus sancti * agrũ ac hortũ illustrans; desiderio atque amore exultans, ac florem ex ima radice pretiosissimæ Crucis decerpens: præsepe sacrorum dogmatum: lingua verborum: præmium rectarum atque vtilium cogitationum, demergens seipsum in profundum Scripturarum, & præclaram inde margaritam exhauriens: racemus orna- *† βηρύλλινον πλῆκτρον, i. plectrũ pretiosum ex beryllo lapide constans, &c. * i. Ecclesiam.*
D tus diuinæ vitis, cælitus diuinam dulcedinem enuncians: membrana pulchra diuinæ sapientiæ, quæ de cælo diuinas elementorum impressiones accepit: optimus † regni superni campus, qui Deo fructus producit iustitiæ: collis varijs ornatus floribus mystici roseti, cuius odor in ipsum cælum redolet ac spirat. qui *† βέλτιστον χωρίον.* clamat in Domino grata cantica: & accipit in cælis coronas, quæ facile * ac perlibenter admittuntur. qui intelligit gratiam; & instar Iacob gratiarum actionẽ ** εὐπρόσιτα.* reddit Saluatori vniuersorum: Spiritus, inquiens, Domini, qui fecit me, & Spiritus omnipotentis: confirmans scilicet, quòd per Spiritum sanctum cunctis *Gẽ. 28. 31. 35. Esa. 61. 66.* Iesum Christum prædicaret. Adhuc orationi attexere cupio, quæ ad encomia pertinent: vt quasi * epulis & commemoratione iusti, precibus nostris cognitio- ** al. oblectatione & recordatione iusti.* nem inueniamus atque compunctionem. Oportet igitur radium spiritus resu-
E mere, & sententiarum filum comparare, atque ita huiusmodi opus efficere, velut in † stamina tramam conijciens. Si quis enim filum hoc diligenter neuerit; stolam immortalitatis, desiderantibus ipsam præbebit. Tales sunt primitiæ *† ἐν τοῖς στήμοσι τὴν ῥοδάνην ὑφάνας.* mystici * alumni, talia vectigalia fructusq. sanctæ possessionis. sic assidue abun- ** al. gregis.* dabat, doctrina eos induens qui cum eo versabantur, spiritalis aries armenti *Basilius, vt spiritalis aries fuerit armenti Christi.* Christi, in miserationibus efflorescens illustris ecclesiæ: tonsura quidẽ sua pauperes refouẽs, cornibus vero diuites fodiẽs; atque in ipsis penetralibus dies noctesq. consistens, ab alto gratiã accepit, vnde quotidie florenti sermone immutabilem

mundum

mundum animabus renouabat; cunctis vero sese accommodans, varietate sua A
non superabatur. Cum enim in floribus incorruptibilibus vegetaretur, cum san-
ctis nutriretur florum caliculis, cum semper in Scripturas incumberet, ac regulis
Apostolicis vacaret, sacrisq. tibijs decantaret, ideo & fluminis instar fluebat eius
ἐπιδωνίζετο. oratio, & iustitia velut fluctus maris. Ibi *fugebat diuinas cogitationes, inde
**al. immortales* vero gustabat verba æterna: ibi degustabat * splendidas epulas, inde autem re-
sonabat amabilia verba. Non enim austerus, aut vulgaris erat ei cibus: sed aut
Allegoria pulchra, & accommoda. rosa, ac lilium, crocus, & cinnamomum. huiusmodi pascua obseruabat my-
stico germine tamquam balsamo cibum imbuens: propterea & præclara illius
**ὑφὴν.* erant vellera, quæ essent ad diuinorum dogmatum * texturam accommodata.
Et quid pluribus de hoc ariete agere opus est; vbi sermo factus est vas perfectũ,
Act. 10. vas autem non qualecumque, sed quale Petrus vidit, quattuor initijs submitti de B
Ibidem. cælo. cæterum illud ad terram descendens, volatilia cæli, & quadrupedia terræ se
continere ostendit: at Basilius in cælum, ascensum inueniens, oracula nobis de-
**κλεινά.* monstrauit * inclyta & admirabilia. Atque illud quidem vas ad modicum tem-
† ἀνεπλάσθη. pus apparuit, & † conformata est species eius, reuelataq. vni soli: hic autē multo
tempore in altum sublatus, gratiam Spiritus subministrauit multis. Per illud,
Alludit ad verba Act. 10. Quod Deus purificauit, &c. Petrus e cælo audiuit: quæ ego purificaui, tu quoque participa. De hoc au-
tem, dictum est omnibus: quem ego sanctificaui, & vos honorate. Quis igi-
tur non laudaret, quem Pater glorificauit: aut quis eum non honoraret, quem
filius sanctificauit; aut quis illum non beatum prædicaret, quem sapiens atque
**σεβάσμιος.* intelligens, & * venerandus Spiritus beatificauit? Papæ; quomodo complacuit
sibi consilium potentioris in eo habitare, & incedere. Requiescam enim, inquit C
Esai. 66. Dominus, super mansuetum & contritum spiritu, & trementem sermones meos.
**ἐπλημμύρισε* Sic ipsius gratia mentē proluit, *atque inundauit. Illa quippe veneranda & peren-
nia fluenta eiusmodi sunt, quæ illos etiā qui suis peccatis inquinati sunt, ita com-
positos & ornatos reddant, vt eos etiam qui baptizati sunt. Vbi ergo Dominus
miserendi occasione se offerente in quadam ciuitate, misericordia motus est su-
Visio S. Ephræm. per me, illic vocem ad me dicentem audiui: Surge, o Ephræm, & comede co-
**νοήματα.* gitationes * atque sententias. Cui respondens, dixi in magna anxietate: Vnde
ego, Domine, comedam? Et ait ad me: Ecce in domo mea, vas splendidum
est ac magnificum, quod tibi suppeditabit cibum. Super dictis autem, multum
Eadem sunt apud Amphiloch. admiratus, exurgens perueni ad templum Altissimi: & cum sensim ad vestibu-
lum ascendissem, & præ desiderio in introitum prospexissem, vidi in Sanctis san- D
ctorum vas electionis coram armento ouium præclare extensum, verbisq. ma-
iestate plenis exornatum atque distinctum, omniumq. oculos in illud defixos.
Vidi templum ab eo, spiritu vegetatum, eiusq. in viduas ac orphanos potissi-
mum commiserationem. Vidi ibi apud eum, fluminis instar lacrymarum fluen-
† χρυσαυγῆ. ta, & vellus vitæ cunctis quasi aureos † radios diffundens: ipsum autem Pastorē
pennis spiritus sursum pro nobis preces sustollentem, filumq. orationis deducen-
tem. Vidi ab ipso ecclesiam ornatam, & dilectam aptissime compositam.
Prospexi ab ipso manare doctrinam Pauli, legem Euangeliorum, & timorem
mysteriorum. Prospexi ibi vtilem ac salutarem sermonem, ad ipsum vsque
cælum fideliter se attollentem: atque (vt rem paucis complectar) vniuersum il-
lum cætum splendoribus gratiæ renidentem. His vero cunctis ita religiose ex E
electo vase Regni efflorescentibus, laudaui sapientem & benignum Dominum,
qui sic ipsum glorificantes glorificat. Peracto autem auditorio, Spiritu sancto
Verba Basilij ad Ephræm. reuelante, me adesse cognouit: qui meam vilitatem accersendam curans, per
Interpretem interrogabat me, dicens: Tune es Ephræm, qui præclare collum
inclinatū iugo salutaris verbi subiecisti? Et respondens, dixi: Ego sum Ephræm,
Basilius S. Ephræm osculatur aduentātē. qui meipsum a cælesti cursu sequestraui. cumq. me apprehendisset, sancto suo
osculo consalutauit; instruxitq. mensam epulis sapientis ac sanctæ & fidelis
animæ

A animæ ipsius, non quidem corruptibilibus conditam ferculis, sed immortalibus refertam sententijs. Dicebat enim, quibus recte * factis possimus nobis conciliare Dominum, quo pacto peccatorum prohibeamus insultus, quo pacto etiam passionũ occludamus ingressum, quo pacto Apostolicæ virtutis possessionem capiamus: & quo pacto incorruptũ placabimus iudicem. Lugensq. exclamaui, ac dixi: Tu pater, remissum ac segnem custodi. Tu me in rectã semitam dirige. Tu, cor meum lapideum compunge. Ad te enim, spirituũ † Deus abiecit me: vt animam meam cures. Tu, animæ meæ nauem expedi * atque perduc ad aquam requietis. Hic mihi præclari Magistri studium diligenter attende; vnde meam virtutem comprehendit, formam complexus est, & (vt eo verbo vtar) * virgam corporis: euellensq. indolem irrationabilium passionum, detraxit siliquas meas
B ac * tabem oculorum. Substrahensq. mihi viriditatẽ ac immaturitatem sermonis, æmulatione me cepit, demersitq. me in pocula doctrinæ suæ. Tunc sensum * ac cogitationem concepit venter meus, patiendi quadraginta Martyrum laudes. omnem enim rationem ac modum tolerantiæ ipsorum meis infudit auribus vir ille egregius: quemadmodum scilicet, mortem sibi pro Christo delegerint; quantaq. pericula despexerint, vt ipsum lucrifacerent: tum quot numero Sancti fuerint, reliquaq. pietatis eorum commemorabat certamina. Quòd ergo ad eiusmodi insignem effectum, nos dignos censuerit fidelis Pontifex, vt triũphantium istorum virorum de tam illustri martyrij sui reportata victoria, in alia oratione laudes descriptas relinqueremus; est quòd sanctum hunc Christi, eiusdem cum illis admirationis, parisq. honoris virum, beatum prædicemus atque feli-
C cem. Nam quemadmodum Sancti isti, viriliter Licinio restiterunt tyranno, & Doci præsidi: ita & Sanctus hic se opposuit Valenti, & Ario, ac audaci præfecto. Verum illi spinas errorum euellerunt: hic autem hæreticæ insaniæ tribulos. Illi septa Licinij soluerunt: hic Valentis edicta euertit. Illi iussa † Docis præsidis, pessumdederunt: hic Arij propugnacula confudit. Illi, præfecti temeritatem diremerunt: at hic, Modesti præfecti insaniam perfregit. Horum siquidem certamine exstimulatus, instar Phinees, linguas contra Deum fornicantes perfodit: vnde & multo magis calicem bibere desiderabat, & statuere trophæum per martyrium studebat. Martyres, propter fidem in Christum, quamcumque in se pariter tribulationem tolerantes, fortiter sustinebant: at Basilius, ob spem in Christum, tentationum procellas viriliter pertulit. Illi suis
D vestibus spoliati, membra verberibus subiecerunt: Hic vilem atque detritam vestem colli, ipsumq. corpus suum cum primis exuere festinabat. Illi in * lacu tyrannum in sua impietate errabundum ad se pertraxerunt, atque honore dignati sunt: Hic vero in piscina infideles baptizans, conciliauit illis regnum cælorum. Illi in aquis desiderio inflammati, lumen cum coronis super capita sua conspexerunt: at hic dogmatibus Sanctissimæ Trinitatis incensus, præmiũ certaminis aduersum infames, retulit. O quãta improbus machinatus est Belial, vt Basiliũ a superno Regno separaret. Irritauit quippe Reges, Principes, ac populos: Basilius autem, basis ac fundamentũ euasit fidelium. Excitauit omnes procellas suas: verum ignitum Sapientem ne vlla quidem ex parte turbauit. Excitauit tempestates per suos ministros hæreticos: & gubernationis ars magis in Sancto
E hoc enituit. Aduersus Ecclesiam excitauit * fluctus maximos: sed nauem fidei Basilij submergere nequiuit. Verbis hæreticis impugnauit eum: sed confestim diuinis dogmatibus, in ipsum retorquebatur impetus. Aduersus eum armauit Arium instar Goliath: & tribus ab ipso lapidibus fidei, quasi funda † missis, petebatur. Peruersa ventorum procella concussit turrem ipsius: (venti enim erant sermones impiorum) at hunc a sententia non dimouerunt: muniebatur siquidem tribus inexpugnabilibus muris immaculatissimæ Trinitatis. Emisit dæmon sagittas impietatis * quæ deorum multitudinem inducit: & mox recta ac vera

Marginal notes:
* εὐφραγίας.
† al. Deus Patris.
* κατάπαυσιν.
Apostrophe ad auditorem.
* τὴν ῥάβδον.
* τὴν φθίσιν.
* φρόνησιν.
Institutũ Encomij 40. Martyrum, vnde.
Allusio fit ad Orationem, in 40. Martyres.
Comparatio inter S. Basiliũ, & SS. 40. martyres.
† τοῦ Δοκὸς. al. Agricolai.
Num. 25.
Psal. 105.
Martyrum 40. cum S. Basilio comparatio.
* ἐν τῇ λίμνῃ.
* τρικυμίας.
† ἐν σφενδόνῃ. alludit ad fundam Dauidicã de qua 1. Reg. 17.
* πολυθεΐας, καὶ μοναρχίας nomine, quid hic denotetur.

vera de vnius Dei religione, sententia fugabatur. Aggrediebantur eum castra latrantium canum: & ipse virga Crucis vulnerabat illos. Pelle rursus ouina tegebantur lupi: & protinus illorum redarguebat hypocrisim. Festinabat iniquus ipsum turbare spiritus: & subito iustitia viri sancti vincebatur. Contendebant ficte imitari infideles fidem atque doctrinam illius: & illico perfida, atque iniqua eorum sententia detecta est. Captabant eius libertatem; statimq. apparebat illorum * stultitia. Cum autem & aduersarij nouerint in veneratione atque honore habere virtutem, animiq. fortitudinem: dum graui morbo detineretur filius Tyranni, rogabant Sanctum hunc virum, vt pro eo Deum deprecaretur. Cumque * is hanc conditionem proponeret: si eum, inquit, mihi ita tradideris, vt eum ad immaculatam fidem traducam, & ab omni doctrinæ Arianæ impietate liberem, curabo ego ipsum. Tyrannus † vero cũ esset assensus, subito Basilius pro Imperatore terreno, apud cælestem, se mediatorem interposuit: accepit eius promissum, & illi sanitatẽ filij mox attulit. Vt autem puerum sanitati restitutum viderent serpentes, rursus leuis Imperatoris mentem deprauarunt; eiusq. filio accepto, baptizarunt illum aqua, non tamen spiritu: docebant enim * reijcere filium Dei, intus † irretientes eum, & foris induentes. Foris ille Christum induebat, & intus abscindebat: ideoq. non multo post, spiritum miseri illius atque infelicis peremit, ingratam illius mentem * declarans. Atque ista rebus stupẽdis Heliæ non inferiora, signisq. Elisæi non minora Basilius edidit. Quemadmodum enim illi mortuos ad vitam reuocarunt: sic & fidelis Basilius oratione moriturum iam puerum, a periculo abripuit. Et sicut rursus Petrus Ananiam & Saphiram fraudantes de pretio agri, enecauit: ita & Basilius locum Petri obtinens, eiusq. pariter auctoritatem * libertatemq. participans, sua ipsius promissione fraudantem Valentem redarguit, eiusq. filium morte multauit: vnde ad summam animi deiectionem atque anxietatem redegit miseros illos, ac Imperatorem ipsum infidelem. Et quis digne enarrare poterit † imbres miraculorum, quæ ostendit Beatus ac fidelis Basilius rebus ipsis? Cum autem impossibile sit narratione complecti tanta illius viri recte facta; omnibus prætermissis, vnum tamen commemorantes, ostendamus etiam quomodo rationis ac sensus expertia simul cum viro isto pugnauerint. Nam cum omnem mouerent lapidem genimina viperarum, quo iustum e medio tollerent, assidue præsertim illius verbis simul ac miraculis tamquam telis quibusdam vulnerati; accesserunt postulantes e medio eũ tolli, atque exterminari: grauis enim, inquiunt, ille nobis est etiam * aspectu, siquidem valde nostris aduersatur sermonibus; propterea impossibile est, o Imperator, nostram fidem progressum capere, isto superstite. Imperator autem illorum * adductus sermonibus, incubuit ad voluntatem eijciendi Basilium in exilium: cæterum calamus statim, nolens iniquo subseruire consilio, vltro confractus est, insipientem illũ erudiens, quàm enorme facinus patrare niteretur in seruum Christi, vnam diuinitatem Patris, & Filij, & Spiritus sancti prædicantem, eosq. qui secus sentirent aut dicerent, tamquam canes rabidos sapienter reprehendentem. Cum autem non intelligeret Tyrannus, vt qui inanimato calamo insensibilior erat, ac filius erroris, secundum quoque arripuit, ad subscribendum sententiæ exilij, & ad voluntatem suam iniquam perficiendam: quem etiam vidit confringi, nolentemq. communicare malo, quod ipse facere enitebatur. Quid studes, o Imperator, in peregrinam eijcere regionem, eum, qui inhabitatorem continet vniuersa implentem? Cur * circumuenire atque opprimere tentas eum, qui † a nemine capi, expugnarive potest? Quamobrem ciuitate pellis ciuem cælestem, & domesticum Dei? Nam si & tertium calamum sumpseris; etiam confringi eũ videbis, nolentemq. parere ac cooperari tibi, sicut etiã reipsa compertum est. Tunc perspicue corã omnibus, præconis voce victoria pronunciata est, & illustre trophæum inuicti militis Christi erectum.

Marginal notes: * al. pro ἀσθενῆ... (alt. ἀσυνεσίᾳ) leg. ἀσυνεσία, stultitia. — * τοῦ δὲ φησὶ... ταντος. — † κἀκεῖνος δὲ συνθεμένου. — * ἀθετεῖν. — † ἐκβάλλοντες. al. implicãtes. — * al. redarguẽs. — Act. 5. — * παρρησίας. — † ὄμβρους τῶν θαυμάτων, hic dicit, ob multitudinem fœlicitet ac magnitudinem miraculorũ, quibus clarnit Basilius. — κατὰ βλεπόμενος — * al. deceptus. — Calamus miraculose confractus. — NOT. — * ἀναλωσαι... — † τὸν πανὶ ἀχώρητον.

Right margin letters: A (line 1), B (line 12), C (line 22), D (line 31), E (line 39).

A erectum. Tres calami, consubstantialitatem Trinitatis prædicanti, patrocinati sunt. Manus ad sententiam proferendam accelerabat: & calami illam iniustam demonstrarunt. Manus ad improbum exilij decretum scribendum festinabat: & calami inanem festinationem ac studium retardabant. Et sicut virga Moysis confudit omnes incantatores, & reliquos veneficos Ægypti: ira & calami subito consilium impiorum, ac filiorum tenebrarum destruxerunt. Quomodo te beatificabimus, o Pater Basili: qui doctrinæ stimulo errorem pungis, & abigis? qui * soluis atque discedis sagaciter cum apibus, & florida ac iucunda loca diuinitus inspiratarum Scripturarum inhabitas: vnde nobis flores decerpis propheticos, rorem apostolicum, vitamq. Euangelicam. qui semper virtutum alueâribus insides, & ex ijs diuinam nobis * crepidinem paras. qui mel diuinæ & im-
B maculatæ fidei sapienter in Spiritu sancto operaris. qui improbas despicere † vespas, & fidem in ipsum cælum facere, nos doces. qui cum Dauide clamas: Dulcia eloquia tua gutturi meo sunt, super mel ori meo. O fidelis Basili, velut Abel acceptus es, & sicut Noe saluatus. tamquam Abraham, amicus Dei vocatus. vt Isaac, pro victima Deo oblatus. instar Iacob, tentationes fortiter pertulisti: & sicut Ioseph, magnifice glorificatus es. vt Moyses, Pharaonem posteriorem virga Crucis demersisti, mare passionum secans. vt Aaron, summus Sacerdos Domini fuisti. vt Iesus filius Naue, inimicos in fugam vertisti. vt Phinees * æmulator, gratia dignus habitus. vt Esaias, spiritali igne mundatus. vt Ezechiel, sedentem super Cherubim spectasti. Vt Daniel, ora leonum obturasti: & sicut tres pueri, aduersariorum flammam recte conculcasti. Instar Petri, prædicasti. instar
C Pauli, docuisti. Instar Thomæ, filium Dei passum confessus es. Instar Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis, de rebus diuinis disseruisti. Instar Apostolorũ, iniquos erudisti, impios conuertisti, & Deo gratus fuisti. Deprecare pro me admodum miserabili, & reuoca me tuis intercessionibus Pater: fortis imbellem, sedulus pigrum, alacris inertem, sapiens insipientem. Qui thesaurisasti tibi thesaurum omnium virtutum, me omnis boni operis inopem reducito. Te enim magnificat Pater misericordiarum, ac te beatificat filius Dei, & templum sanctum te renouat Spiritus ipse sanctus. Cui conuenit gloria, potentia, & magnificentia, in infinita secula seculorum. AMEN.

Trium calamorum mystica significatio.
Exod. 7. 8.
[illegible]. Metaphora a nauigantibus ducta, quando terra soluunt.
* *[illegible].*
† *[illegible].*
al. fucos.
Psalm. 118.
APOSTROPHE AD S. BASILIUM.
* *al. zelator.*
Adlusio fit ad Ecclesiastic. 49.
Dan. 3.
S. Ephræm petit iuuari precibus S. Basilij.

D

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

De hoc eodem BASILIO *sancto, eiusq. laudibus luculentissime quoque dixerunt atque scripserunt Gregorius Nyssenus germanus ipsius frater, & Amphilochius Iconiensis, præsules. Post quos, & suam in eumdem Sanctum, monodiam exarauit S. Gregorius Nazianzenus Episcopus, elegantissimam scilicet, pulcherrimam, longissimamq. Orationem Encomiasticam, qua egregie accurateq. vitam, actionesq. magni Basilij describit, mirisq. ipsum in cælum laudibus effert. ac de eo quidẽ ipse suam monodiam exordiens, mox in principio sic scribit:* Ego aurem & si postremus omnium ad hoc officium venerim, cum & Gregorius Nyssenus, & Amphilochius Iconiensis antistites, ac nonnulli alij de eo luculentissime dixerint, veniam iure precabor ab eo primum de quo agimus. Nam & ipse dum viueret, me sæpe meaq. scripta, si quid errassem, emendare solebat: neque id me puder, quando eius virturem pro lege fere omnes habuerunt, *&c.] Plura*
E *de eodem particularia reperies apud eumdem Nazianzen. in Oratione, quam habuit in funere Patris. & in pluribus Epistol. 22. 23. 24. ad diuersos. & 29. ad Eusebium Episcop. Samosatensem, cum ad electionem Basilij conuenisset. & in Epitaphio in S. Basilium. Ac in catalogo script. Ecclesiastic. apud S. Hieron. in Basil. item in collectaneis Suidæ. ac apud Philostorg. ũ. necnon Theodorit. lib. 4. cap. 19. & c.*

Siquidem Regum consilia arcana tenere, pulchrum: at Dei mysteria reuelare, bonum est, *&c.] Adlusio fit ad illa Tob. 12. verba:* Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim Sacramentũ Regis abscondere, bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est, *&c.] Sine*

vt in edit. 70. legitur : Myſterium Regis bonum eſt occultare : opera autem Dei reuelare honorifice.] *quod opportune hic allegat Auctor, quia intendit reuelare ac prædicare myſteria atque magnalia Dei, in fideli & dilecto ſeruo eius Sancto ac magno Baſilio : cuius deinceps vitam, doctrinam, moresq. ſanctos deſcribit, & laudum ipſius præconia celebrat.* A

Baſilius vere greſſus eſt virtutum, liber laudum, ac vita miraculorum, &c.] *Vbi quàm apte & accommode S. Baſilius a noſtro Auctore hic dicatur* ἡ βάσις τῶν ἀρετῶν *.i. greſſus virtutum, &* βίβλος τῶν ἐπαίνων *.i. liber laudum, &c. ipſemet ſubſequenter mox explicat dicens :* qui in carne gradiens, ſpiritu incedebat ; communemq. cum alijs in terra vitam degens, ſuperna contẽplabatur, *&c. quibus accedit, quòd & ipſe modum ac rationẽ gradiendi & incedendi per viam virtutũ alijs in ſua ipſius vita tamquam in virtutum ſpeculo præmuniebat ac demonſtrabat : vt hinc non immerito & ipſe verarum quoque laudum liber dicatur, tum quòd in ipſo tamquam in libro aliquo omnium virtutum laudes contineantur atque legantur : tum etiam quòd virtutibus laus debeatur, ſicut recte quoque alibi hoc ipſum Ariſtoteles ſuis confirmat verbis dicens :* ὁ μὲν γὰρ ἔπαινος, τῆς ἀρετῆς ἐστι, *id eſt, laus enim virtutis eſt, &c. quòd ſcilic. per eam homo ornetur atque laudetur. Quàm vero omnibus virtutum numeris Baſilius hic noſter expletus fuerit, varijsq. laudum præconijs, miraculisq. effulſerit, conſequenter hic in eius Encomio per S. Ephræm deſcripto, eluceſcit.* B

Tunc ſenſum ac cogitationem concepit venter meus pariendi quadraginta Martyrum laudes : omnem enim modum tolerãtiæ ipſorum meis infudit auribus vir ille egregius, &c.] *Adludit haud obſcure ad ſuum in quadraginta martyres* Encomium, *quod partim ex inſtructione, & partim ſuaſu atque impulſu magni Baſilij (qui prior de illorum laudibus egerat) plene deſcribendum celebrandumq. in ſe ſuſceperat. ſicut & ipſe conſequenter hic de S. Baſilio & ſeipſo teſtatur apertius, dicens :* Quòd ergo ad eiuſmodi præclarum opus nos dignos cenſuerit fidelis Pontifex, vt triumphantium iſtorum virorum, de tam illuſtri martyrij ſui reportata victoria, in alia Oratione laudes deſcriptas relinqueremus, eſt quòd Sanctum hunc Chriſti virum beatum prædicemus, &c.] *Vbi diſertis verbis affirmat S. Baſilium ipſi occaſionẽ præbuiſſe conſcribendi Orationem in laudes Quadraginta inſignium martyrum ; quem & hic conſequenter Sermonem ab eodem Auctore noſtro compoſitum ſubiecimus : in cuius ſtatim principio Auctor huius ſui de illis inſtituti atque promiſſi meminit, dum ait :* Non enim oblitus ſum mei promiſſi, quo vobis de egregijs pollicitus ſum triumphatoribus, quando ea quæ Sancti ac fidelis ſunt Baſilij, electi viri Dei enarrabam, &c.] *Loquitur autem ibi clare de hac ſua in S. Baſilium encomiaſtica Oratione.* C

Illi in lacu, Tyrannum in ſua impietate errabundum ad ſe pertraxerunt, &c.] *Loquitur de 40. martyribus, qui carceris cuſtodem prius cum cæteris perſecutoribus ſæuientem, ac Licinio tyranno adhærentem, ex infideli fidelem reddiderunt, atque vt cum ipſis* ἐν τῇ λίμνῃ *,i. in ſtagno, quod pro mænibus ciuitatis erat, corona per martyrium potiretur, effecerunt : de quo, plura vide apud S. Baſilium, & hunc noſtrum Auctorem in Orat. in quadraginta Martyres.*

Poſtea vbi eſt : Emiſit ſagittas impietatis, quæ deorum multitudinem inducit, &c.] *Vbi* τῆς πολυθείας *nomine, ſignificatur aperte (vt apparet) impietas gentium, quæ multos deos eſſe putabãt :* τῆς μοναρχίας *vero, recta & vera vnius Dei religio atque ſententia. vt hic ſit ſenſus : Emiſit ſagittas (ſcilicet dæmon) impietatis, quæ deorũ pluralitatẽ inducit, & confeſtim vera de vnius Dei religione ſententia, per S. Baſilium fugabatur, &c. oſtẽditur autem varia Baſilij contra quoſcumque hoſtes victoria.* D

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Encomium in Sanctos Quadraginta Martyres.

MAGINEM Sanctorum Martyrum deſcribere cupio, & ſi, cum non illuſtribus illorum conſtantiam poſſim exornare coloribus, conſidero & reformido Dauidem, ne ad me loquatur :
Pſalm. 49. Dicit tibi Dominus per me, peccator, quare tu enarras iuſtitias meas ? Cupio illorum narrando perſequi fortitudinem, & E
contremiſco ; cum omnis boni operis ſim inops. Magnum ac
** διαπεράσαι.* glorioſum pelagus laudum patientiæ illorum * traijcere deſidero : & inſtar inexperti alicuius gubernatoris perhorreſco, ne illorum laudibus celebrandis ſuccumbam. Sanctorum exercitum prædicare dum quæro, vertigine laborare incipio, armis iuſtitiæ deſtitutus. In prata illorum ingredi compellor, & floribus virtutũ bene redolere : ad paradiſum autem Sanctorũ Martyrum properans, fructibus laudum capiendis non ſufficio. Currã ad enarranda victoriæ eorum brauia :

ſed

A sed quo pacto? cum debilis sim atque peccator. Quoniam igitur indignus sum
atque infirmus, tacendo priuabone vos hac vtilitate: aut potius miserationibus
ac visceribus pietatis Christi confisus, dicere aggrediar Martyrum encomia? Ar-
bitror autem hoc magis expedire, celebrare scilicet laudibus sanctos Dei marty-
res, quàm defodere talentum, & condemnari: præsertim cum debitor sim cari- *Matth. 25.*
tati vestræ, cum fœnore mutuum rependere. Non enim oblitus sum mei pro-
missi, quo vobis de egregijs pollicitus sum victoribus, quando ea quæ Sancti ac *Alludit ad suã in magnũ Basiliũ orationem.*
fidelis sunt Basilij, electi viri Dei enarrabam. Subuenite ergo mihi, Sancti, ve-
stris intercessionibus; & vos dilecti, sanctis vestris precibus: vt Christus sua
gratia linguam meam ad dicendum moueat, os ad enarrandum, cor ad intel-
ligentiã, animum ad compunctionem, mentem ad illuminationem, eorumdéq.
B imitationem: vos autem ad sobrietatem, æmulationem, & auscultationem, de-
siderium ac vigilantiam, studium atque continentiam. nam ad hoc præclarum
munus obeundum, nos vocandos censuit fidelis†Pontifex. Sed tempus deinceps *† De S. Basilio loquitur.*
est sermonem ad ipsa Athletarum septa admouendi, fratres dilectissimi: tempus
melius iter aggrediendi, tempus duplicandi lucra talenti. Dixit autem*ille in le- ** scilic. S. Basilius.*
gione quadam quadraginta Martyres pie atque religiose vixisse, qui statim
ostenderunt initio gloriosum se efficere chorum, atque honore dignissimum:
quin & prophetica imagine historiam nobis proposuit enarrandã, de sanctis hi-
sce martyribus. Nam Moyses quadraginta dies ieiunans, in monte Sina legem ac- *Exod. 24.34.*
cepit: At hi iuxta illũ numerum corpora ad cædem destinantes, vitam æternam *Deut. 9. 10.*
adepti sunt. Et ille quidem populum insanientem perspiciens, tabulas in mon- *Exod. 32. &*
C te cum indignatione confregit: hi vero, dæmones rabidos despicientes, incon- *Deut. 9.*
cussam suam fidem seruarunt. Iterumq. mansuetus Moyses tabulas apprehen- *Exod. 34. &*
dens, sic tandem cunctis Hebræis legem sanxit: Isti autem in vno Crucifixi si- *Deut. 10.*
gnaculo, Christum in se quasi legis loco omnibus præscripserunt. Et quid
mirum est, si & Eliæ virtutem his inueniamus adæquari? nam in fortitudine ci-
bi vnius, Elias Thesbites per dies quadraginta ad montem Oreb peruenit: at hi *3. Reg. 19.*
corpore Christi gustato, quadraginta pariter ad cælos peruenerunt. Apparuit *Ibidem.*
huic* Deus per iter currenti, dicens: multa adhuc tibi restat via, o Elia. Inno- ** al. Angelus Domini.*
tuit quoque istis Deus, confirmans intellectum eorum, ac dicens: præclarum est
vestrum studium ad pietatem directum. Reliquit Zelotes caprinam suam pel- *4. Reg. 2.*
lem super Elisæum, & ascendit curru: largitus etiam est suam pacem Saluator
D super quadraginta istos; & assumpsit eos in gloria. Sicut igitur numerus quadra-
ginta dierum, omnem Noe tẽpore sustulit lasciuiam: ita & numerus quadragin- *Gen. 7. & 8.*
ta Martyrum, iniquam tunc Tyranni insaniam repulit, eiecitque. Venit colum-
ba portans ramum in signum serenitatis, Iusto: abierunt Sancti isti perferentes *Gen. 8.*
labores, & præmia victoriæ offerentes Deo. Accepit arca irrationales victimas, *Ibid.*
multasq. ex eis in sacrificium dedit: accepit caminus sancta corpora, & vniuersa
Domino in sacrificium adduxit. iuxta quod etiã diuinitus inspirata nobis testatur
Scriptura: quoniam omne sacrificium igne consumetur. Sed dicat iam nobis *Leu. 6.*
voracissima fornax, quomodo Sanctorum rursus contubernalis euasit? & quo
pacto ab Oriente ad partem*aquilonarem traiecit, quærens eiusmodi segetem? ** al. Borealem.*
& non in Chaldæorum terra perstiterit, quæ res varias depascit; stupam, ac sul-
E phur, bitumen, atque sarmentum proferens. Quo pacto a Babylone in Seba- *Loquitur hic cũ fornace.*
sten iam te transferens, accendisti faculam? Imo vero, inquir, in terra Assyriorũ
habitabam, procul a Romanorum finibus, & vlterius: verum audiui in regio- *Fornax ignis fingitur loquẽs.*
ne Boreali quadraginta glebas aureas repertas, & veni igne probatura & illu-
stratura illas: vt easdem probatas artifici suo reddam. Nã vbi Domini reperitur
opificium, illuc meam transfero* aëris potentiam. officinam enim me fecit ** f. ignis.*
Deus, ad separandum bonos de medio improborum. In afflictionem namque
constitutus sum eorum, qui oderunt Deum; & in indignationem existo illorum,

qui non diligunt eum. Cognosco sanctos, & ignoro inutiles: abominor impios, & complector pios. Non aduro Sanctos, vt existimant insipientes: neque A
Duplex ignis. lædo fideles, sicut considerant gentiles. Duos ignes possideo, & in duobus ego operor; vnum ad mortem, & alterum ad vitam. Inualuit Licinius, & Nabucho-
Dan. 3. donosor; plus autem Nabuchodonosor cum ministris suis: siquidem ille Sidrach, Misach, & Abdenago cum tiaris viuos in fornacem atque ardorem ignis iniecit.
Fornax martyrum inducitur loquens. Hic autem Sanctos absque indumentis fractos, omnes ad me emisit. Et cum arbitrentur, inquit, iniqui Tyranni, quòd ignem perniciosum habeam aduersus fideles, non secū reputant, quo pacto vtrisque tamquam ancilla obediens, mysti-
Alludit ad tres pueros, & hos 40. Martyres. ce ministratura venerim. Quos enim accepi viuos, emisi viuos: & quos tuli mortuos, ad vitam incendi. neque illorum sancta inquinaui corpora: neque horum venerandas minui reliquias. Non sacrificarunt illi, imagini aureæ: neque B
† al. Illos ex flamma tamquam ros illustres effeci, &c. isti ignominiosis Idolorum formis. Illos* flamma tamquam ros illustres reddidit: hos vero fluminis fluentum purificando illustrauit. Tres illic accipiens, hic quattuor effeci, vt quadraginta decadas texerent: & quattuor duces* atque pro-
** προαγέτας.* motores quartæ decadis, ante tempora non pauca mystice designaui. Hæc vero
Ibid. Dan. 3. effingebā per virtutem illius qui astitit Azariæ, & ijs qui cum eo erant in fornace,
Esai. 43. qui est Deus verus, per Prophetam loquens: quoniam si in igne constiteris, flamma non nocebit tibi. Cernis quantum certamen effecerit memoria præclaræ fortitudinis strenuorum Christi pugilum? Volebam ergo rursum trutinare hic sermonem, vt pietatis modum perdiscam. Nam quemadmodum qui numero
† al. ostendebāt strenuorum atque inuictorum pugilum signa. quadraginta erant, habebant † signacula quòd strenui atque inuicti essent: sic & perspicue interiora cordis eorum, Crucifixi figura insignita erant. Quid enim? C & si corruptibili corpore coram Rege mortali consistebant; spiritu tamen ac
** al. sanitiam sentientes.* mente, immortali Regi seruiebant: & omnes Tyranni* immoderationē tenentes, crucē signifera figura in mente gestabant. Non valuit caligo intolerandæ impietatis, amorem præclaræ pietatis obscurare: Non aboleuit dolus amorē pacis: vt neque rursus odiū, caritatis cursum. non exstinxit obscuritas impiæ idololatriæ, lampadem illam cognitionis Dei. Non fregit metus illorum qui castris præerant, zelum, neque studium ad cælum contendentium. non perturbauit error luctam virtutis: neque ipsa pugna veram orationem. Inuisibiliter super terram ijdem intra se pro sua dignitate iuuentutem transigebant. Foris scuto atque thorace induebantur: intus Sanctissimæ Trinitatis fide armabantur. foris pharetras corpori admouebant: intus autem animæ custodem sapientiam adhibebant. D Foris sagittas ac tela manibus circumgestabant: intus gloriam & honorem Deo
Matt. 10. Mar. 4. deferebant. cum enim dicantur Deo esse occulta omnia manifesta, multo magis erunt nota quæ sunt hominibus aperta. Foris † hominibus gladium intenta-
† al. Exteriori homini inimico gladium intentabant: interiori autē hosti ensem Spiritus sancti. bant: intus vero ensem Spiritus sancti adhibebant. Alius quidem repellebat sensibilē barbarum: alius vero intelligibilem tyrannum exterminabat. Alius in acie contra aduersarium stabat: & alius aduersus principatus & potestates inuisibiles pugnabat. Ille hostis iugulum petebat: hic improbi aduersarij capita amputabat. Ille inimicorum insidias retundebat: hic vero Beliar fraudes præuidebat. Ille de-
** εἴδη:* populantium hostiū superbiam reprimebat: hic autem dæmonum cuneos* ac copias proculcabat. Licebat enim nouum & inauditū in vno certamine videre spe-
** δύο ἀνδραγαθίας.* ctaculū, ac duo* fortitudinis documenta. Idque profecto aperte declarat & loquitur, in prælijs quoque fortes & insuperabiles eos fuisse: non quidē in prælio quasi E vnico conflictu; nam duplex erat pugna, & duplex prælium: vnde victoriam
** ἀνεδήσαντο.* vtrimque reportantes, iustitiæ corona* cincti sunt. Præclara igitur perspicere licet, fratres carissimi, istius historiæ ornamenta. Quadraginta enim numero
** al. facies.* erant * personæ, & omnibus diuina prouidentia diuersi aspectus, ac nominum appellationes: sed æqualis inter eos cognominationis pulchritudo. Non expunxit immarcessibilem ipsorum pulchritudinem infidelitatis squalor, neque

erroris

A errori s pestilentia. Non dissecuit ac separauit eos telum impiorũ, neque coinquinauit ipsos sagitta acuta: quin & indiuisibilem, atque robustã Athletarum aciem erga Saluatorẽ Christum reddidit. O singularis sanctorum, ac fidelium consessus. O chorus aërius, & sors cælestis. O vinculum compactum, & nexus indissolubilis. O splendidum symposium, & tremenda necessitudinis * coniunctio. *ὁμογνίων.
O via indiuisa, & concilium ineffabile. O exercitus incomprehensibilis, ac senatus irreprehensibilis. O gens sancta, & populus electus: hæredes vitæ, atque resurrectionis: astra lucidissima, ac lucernæ inexstinguibiles: incolæ gloriosi amenissimi paradisi; digni sponsali thalamo, & cælesti vocatione; digni nuptiali conuiuio æternæ lucis. Qui potiora sibi mutuo constituerunt, vt sequerentur sceptrum Regni: qui admouentes manum aratro, nequaquam respexerunt re- Luc. 9.
B trorsum: qui respuentes honorem rerum præsentium, elegerunt sibi gloriam futurorum: qui pariter in occisionem * associati, concorditer ad vitam commigrarunt. *al. congregati.
celebritas sacra, quæ inter primos fructus caritatis Christi relata est. Chorus munitissimus est, quadraginta militum turris: quam sapientissimus ædificauit artifex. acies sancta, a Deo * erepta ex ore secundi illius Pharaonis. Nam * al. liberata.
sicut Iannes & Mambres, ac Pharao restiterunt Moysi, & exemplo * propositi 2. Tim. 3. *ἰδειγματίζουσαν.
sunt: ita etiam præfectus ille, ac sathanas, Sanctis hisce resistentes, citissime vt nequissimi conuicti sunt. Quo pacto enim quadraginta expugnare potuisset, qui ab vno mitissimo confusus est in Ægypto? Nam si Moyses & Aaron, quos Num. 12. 16.
genuerat Abraham, ita mendacij semina sunt vlti: nõne multo magis qui ex Spiritu sancto nati sunt, erroris dogmata redarguere poterant? Existimabant prin-
C cipes posse se suis venenatis verbis sanctorũ Martyrum perrumpere constantiã; quemadmodum venefici draconteis se putabant inescare virgis seruum pruden- Exod. 7. 8.
tem: verum sicut a vera Moysis virga, veneficorum baculi consumpti sunt; ita Ibidem.
ab inconcussa Sanctorum fide, Iudicum verba superata. Vnde enim Israel confirmabatur? perspicuum, quòd per Moysen, Aaron, & Mariam. Et sancti isti vnde magis corroborabantur? plane trium exemplo, qui omnibus duces sunt ad imitandum propositi. Denunciatum quippe erat, tres ex ijs esse, qui verbo doctrinæ omnes ornarent, repræsentantes & in eo Christũ caput Martyrum: eo quòd libenter admonitiones susciperent, & in caritate sibi mutuo parerent, quodq. ad omne opus bonum obedientes essent. Cernitur vnus illis adesse, qui dicebat: Quadraginta martyres exemplo Trium puerorum confirmati.
quo pacto aduersarios superauimus? cum hos quidẽ * imminentes, gladio inter- * al. inuadẽtes.
D fecerimus: illos autem inter se conspirantes repulerimus. Sed non est ita mirabile istud, quòd sensibilis belli insultus destruxerimus: sicut multo admirabilius fuerit, tentationum huius seculi & inuisibilis inimici machinamẽta vicisse. hæc quippe verissima est palæstra. hæc strenuitas est, & valida fortitudo. hoc certamen est gloriosum, & * vexillum tremendum. hæc victoria est, atque potentia, & * al. trophæum.
gloria æterna. hæc tegio nostra, atq; corona: hæc fama, & honor, ac laus in Deũ. Dicamus igitur quasi semper & omni tẽpore ad misericordissimum Dominum: NOT.
Deus in nomine tuo salua nos. & mox emittet auxilium suum ab alto, addetq. vires animabus nostris. Hoc etenim Daniel proclamans in lacu, etiam ferarum Dan. 6. 14.
agrestiũ fauces effugit. Huius quoque propheta meminit Ionas, in ventre ceti: Ion. 2.
& ab omni interitu saluata est vita eius. Ex medio ardentis ignis, sanctissimum
E hoc nomen tres pueros liberauit: quod idem & nos ab errore eximere poterit, Dan. 3.
& ab * elatione victoriæ alacritatẽ nostram continere. Sicut ergo in momẽtanea *ἐξ ὕψους τῆς νίκης.
hic militia cum hostibus congressi sumus: ita etiã ad perennem dignitatem cõiungamur. & sicut ad summos hic * honoris gradus assequendos, festinauimus atque cõtendimus pro omni securitate nos galea induere: ita quoque animabus nostris, pro galea spem salutis assumamus. Ne igitur locum nostrum diuidat inimicus: neve superbiam aduersus nos statuat seductor. ne sanctorum athletarum deprædetur numerum: neque in Deum sperantium corda terreret; * ἐπὶ τὰς σαρκικὰς κορυφάς.

† al. subsidio. eiusmodi † commeatu Dominus sanctus, passionis ac martyrij sui socios vbique A
instruit. Et alij quidem hoc atque huiusmodi viaticum custodiebant, die noctuq. oratione inungentes. alij vero ad illorum temporum tribunalia ducti, pro omni clero ad Iudicem dicebant: Deum diligimus, te autem odio habemus: nobis vero cum sis odio, noli diligere nos. Sume igitur zonas nostras, accipe & corpora: nobis enim nihil optabilius est Christo. Considera porro hinc syncerum desiderium. perspice desiderium ac zelum perfecti amoris: Tolle, tolle corpus nostrum, acclamabant: nihil enim nobis, aiebant, Christo est optabilius. Quid enim, inquiunt, assentaris mentibus nostris? optabant enim adspicere verbum cæleste. Quid simulacrorum * insania nos conaris attrahere? transfiguratus enim est Christus in cordibus nostris. Quid effringere atque destruere tentas fundamenta nostra: quæ vtique supra firmã fidei petram firmata sunt? B

* εἰδωλομανία.

* al. διωκεις. Quid noui testamenti athletas * tentas: quorum mens ad Altissimi ministerium exercitata est? Quid porro surreptitiam, ac falsi nominis consuetudinem connectis aduersus rectitudinem, nequissime? Munerum promissa * prædicis nobis: sed oleum ab impijs non suscipimus. agrestis assentator appares in verbis, sed lenitate † sermonis nostri non confundes. latenter nos omnes perdere cupis: sed seruos Christi subuertere nũquam poteris. Confundantur igitur ora impudentissima loquentium iniquitatem aduersus Deum: nam Domini est victoria, ac potentia, gloria, & honor in secula seculorũ. His atque similibus * superantes generosi illi pugiles, ad supracælestem properabant Dominum. Vere igitur fortia horũ fuerunt certamina: vere magna fidelium atque insigniũ victorum istorum præmia. nam qua alias ratione in tanta persecutionis perturbatione mansueti remansissent, & insidias * minime curassent? Et quamuis in oculis hominũ visi sunt * mortui: finis tamen eorum non sine honore. Tyrannum fregerunt: errorem exstinxerunt, & victoriam retulerunt. præparauerunt pedes ad sancte incedendum, in præparationem Euangelij. cinxerunt robore lumbos ad ascendendum in supernam ciuitatem Hierusalem. Cum enim lampades ex igne spiritali, atque illud viuificum oleum secum gestarent, his ignis ille fulsit in stagno. Sicut enim Israeli columna ignis fuit in mari: ita hic ignis sanctos Martyres saluauit ex medio caliginosi erroris dæmonum. Hic ipsis cælitus de nocte apparuit, dum algore corpus obrigesceret. Non reliquit eos diuinus ignis nunc retro, nũc ante apparẽs. non † deseruit eos nubes, cælesti dono super illos die noctuq. extensa, non reliquit eos gratia supernæ potentiæ, mentem eorum in aquis consolans. Et in D
exitu quidem filiorum Iacob, creatura * visibilis exultauit: at in Sanctorum martyrum redemptione, cunctæ inuisibiles potestates exultarunt. In illis, montes exultauerunt sicut arietes: In his, Angeli gauisi sunt, & spirituum Deus. Plura igitur ac maiora, vt existimo, in egregijs istis ac strenuis victoribus reluxerunt miracula, quàm in illis veteris testamenti. Ibi siquidem mare conuersum est in aridam, ne Israel pertransiens submergeretur: hic vero Martyres intra aquas quasi in thalamo suo diuersantes, non sunt submersi. Ibi, ossa Ioseph ad Hebræos simul * ferebãtur: at hic, corpus Christi simul continebat Sanctos. Ibi, virga Aaron consequebatur populum: hic autem, brachium Domini conseruabat fideles. Ibi, cymbalorum sonus in medio vndarum: hic, vox Domini in aquis. Ibi, columna ignis apparebat in millibus: hic, crux Christi resplendebat in martyribus. Ibi, Moyses & Aaron, ac Maria præerant: at hic, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Vides quanta admiratione plena, longeq. mari rubro præstantiora, per fortes illos athletas in stagno acciderint? Gloria & adoratio, atque magnificentia ei, qui ipsos in istis certaminibus confirmauit. Tunc amare fleuit, qui iuxta palustrem herbam * butomon, papyrum, & arundinem, delitescit serpens. Tunc corde dissecabatur, quòd accedere nequiret, ac funditus, gloriosum illorum exercitum succendere. Tunc stridebat in cõflictu oppressus, C E

Margin notes: * al. addicis. — † al. mansueta sermone nostro. — παριστάμενοι — * ἀντιβάλλοντες — Sap. 3. — * vulg. mori. — Ephes. 6. — Martyres vt in stagno illuminati sint. — † al. non extulit, sed protexit eos, &c. — * Addidi ad illud: Læta est Ægyptus in profectione eorum. Psalm. 104. Psalm. 113. — Exod. 14. & Psalm. 113. — Genes. 50. Exod. 13. & Iosu. 24. — * συνηγετο — Exod. 7. 8. 14 — Exod. 15. — Exod. 13. 14. — Exod. 7. 14. 15 — * παρὰ τὸν βούτομον.

qui ad-

A qui aduersus Sanctos illos, fines orbis turbauerat. Nã qui Iordanem vnico obtutu — *Exod. 14. & Iosu. 3.4.5.*
de medio † tollit, vnica aspersione Trinitatis præfocabat eum. qui obumbra- — *† hoc est, solo nutu exsiccat.*
batur ramis ac surculis, nudus ac perditus lacerq. perijt. qui arctabat puppim
suam sicut cypressum, instar passeris illusus est a seruis Dei. Thesaurorum pre-
tiosorum receptaculum erat sinus stagni: & sacrilegum nequaquam secum ad-
mittebat. Sibilabat draco, terrorem ijs qui coram erant, incutere tentans: &
tamen supinus vna mox ferebatur. repebat pectore ac ventre; & ad aquarum
stagni ductus non peruenit. Quare ne conturbaret Martyres Christi inimicus,
Angeli *spatium stagni custodiebant: hinc quidẽ Gabriel, illinc vero Michael: & — ** ἄπλωμα.*
ab alto, Christus vniuersorũ inspector, qui protinus super ipsos demonstrauit co-
ronas, vt numerum deficientẽ expleret; vtq. dignus loco indigni referat dignita-
B tem ac meritum Sanctorũ in luce: & veniat corona eius, † qui locum sibi assigna- — *† τοῦ λιποταξιήσαντος. al. qui de statione ac acie decesserat.*
tum deseruerat, super caput eius qui Christũ desiderauerat, & (quod etiã dicere
oportet) clanculũ Sanctorum choro adhæserat. Qui enim cũ ipsis fuerat, ab illis
pellebatur: & qui ad eos accessit, contrarius ipsis fuerat. Qui ad calorẽ confugit, — *Antitheses sententiosæ.*
caritate refrixit: & qui frigore tremebat, desiderio atque amore incẽsus est. Quin
& opportunũ hic fuerit referre, carissimi, quomodo Iudas ex numero atque colle — *Ab Exemplis.*
gio Apostolorũ exierit, & Matthias eius loco ingressus sit: quo pacto itẽ Paulus, — *Act. 9.*
qui aliquando spirarat minas atque furorẽ in discipulos Domini, factus sit ipsius
discipulus. quomodo etiã hic, qui antea persequebatur prædicatores Christi, ipse
Christum Dominũ in stagno postea inuocauerit: circumfulsitq. eum lux de cælo
media nocte, queadmodum Paulum tempore meridiei. Illius squamas detraxit — *Ibidem.*
C Ananias: huius autem malitiam sustulit Sanctorum exercitus. Ille dum perse-
quutorem agit, vulneratus est, & sanatus: hic autem cum venatur, captus est
& saluatus, vt quartam decadem sanctus ipse cum sanctis expleret. Quales igi-
tur imagines conferre suffecero, cum inuicta illa insignium athletarum victoria?
& quibus figuris assimilare potero historiæ istius mutuas † similitudines? Dicam, — *† ἀνθομοιώματα.*
plura & maiora horum victorum egregiorum tempore, quàm Iesu Naue, ac- — *Conferũtur trophea 40. Martyrum, cum veteris testamenti rebus gestis.*
cidisse miracula. Ibi siquidem quadraginta millia bellatorum in Iericho, erro-
rem sustulerunt ex Israel: hic autem quadraginta Martyrum numerus, quæ-
cumque de terra sculptilia deleuit. Traiecerunt illi fluenta Iordani, occide- — *Iosu. 1.4.7.*
runtq. Sion cum potentia eius: subierunt & isti stagneas aquas, ac Sathanam
cum ministris ipsius dedecorarunt. In * petrinis tunc gladijs circuncidit Iesus — *Iosu. 5.*
D hebræos, in [illegible] is conquiescens: at in sanctis largitionibus Christus fideles — ** al. lapideis cultris.*
coro[illegible] abripiens eos cum luce. Admirabilis erat arca in Ior- — *Iosu. 3.4.6.*
dane [illegible] iciendi hi Sancti in medio aquarum. Iocunda etiam fuit
lex, a [illegible] ulæ: delectabiliora verò in cunctis sunt ossa sanctorum. — *Heb. 9.*
martyr[illegible] quoque fuit manna, & vrna aurea: at multo his am- — *Ibidem.*
plius, sa[illegible] Sicut Leuitæ ex Iordane tulerunt lapides, vt miraculum — *Iosu. 4.*
posteris [illegible] memoriale, coram Christo iacent eædem passiones for-
tissimoru[illegible] exornatum est testamentum nouum pretioso sanguine
electorum [illegible] ta Ecclesia armaturis spiritus corroborata est, & e ter-
ra ad cælos [illegible] que germina ac fructus membrorũ martyrum, animas
fidelium em[illegible] nentum electum Deo euadunt, seminati super cam-
E pum stagni: [illegible] dici possunt ad germinationem opportuna atque
vtilia, pie in c[illegible] suscipientes, *gelu, frigus, atque rigorem; deinde — ** τὸ πάγος.*
etiam superna [illegible] n, donec spica animæ ad superna limina vitæ æter- — ** al. supna nutu*
næ deportata e[illegible] urculi caritatis † atque concordiæ Pauli: quomo- — *† τῆς πάυλου ξυνοψίδος.*
do varijs distinct[illegible] lunam obscurarunt. O veri fructus agriculturæ
Petri: quo pacto [illegible] tescere fecerunt locustam. O rami *sancti plan- — ** al. sancta.*
tationis Christi: [illegible] ta corruptionis pericula superarunt. Radices
egerunt in profun[illegible] & sic vehementem fregerunt impetum ven-
torum.

torum. Statuerunt etiam amoris carbones acutos, & bruchi ora palo suffixerunt. granum absconderunt in receptaculis spiritus; & serpentem vulnerarunt virga arundinea: ac deinde cuncti pariter salui atque impolluti, ad dignitatem decem † agnarum commigrarunt. Ipsi eximiam pulchritudinem cælestis suæ messis Deo obtulerunt, & Euangelicis sermonibus irrigati centesimum fructum produxerunt: ideoq. etiam tyrannica demessi falce, manipulos salutis in * terrã reposuerunt. plaustris vero inde tamquam frumentũ, ad latissimum Ecclesiæ adytum vecti sunt, vt psalmodijs fideliter impinguati, misericordiam petentibus tribuant. Quis igitur vmquam vidit tales admirandos manipulos* stillantes sanguinem, & coronas? Quis germina vidit eiusmodi muneribus conspicua: aut corpora, medicamenta hominibus præbentia? Quis porro linum adspexit A

† δέκα ἀμνάδων.

Matth. 13.

* al. in terra condiderunt.

* al. stillantem.

messis tempore demessum, & a messoribus vegetatum? Vt enim vnum adhuc spirantẽ cernerent infelices tortores, non assumpserunt eum cum reliquis martyribus: stulto igitur consilio vsi, vnum ex numero surripere voluerunt. Cæterũ diligens colona mater eius, in humeris ipsum tollens, coniunxit reliquis manipulis, vt ad spiritalem simul aream peruenirent, & ad cumulum * spiritalis vocationis; vtq. in † ventilabro intelligibilis spiritus, ipse citius e terra in cælos referatur: vt qui super terram filium lucis cognouit, introducatur in viuentem ciuitatem Hierusalem, fiatq. sanctus panis cum cæteris in perenni mensa cælorum. Sic reputabat secum fidelis ac sancta mater, filium gestans via * regia. Sic suas suffulciebat ceruices, ipsumq. ad cælestia regna dirigebat. Sic fide contemplabatur onus* accumulatum, & suum filium iam erudirum. B

Virile atque præclarũ piæ matris facinus.

† ἐν λικμητῷ. al. λικμῷ .i. in vanno.

* κατὰ τὸν λεωφόρον.

* al. cruentatũ.

Nam si iniqui ac fraudulenti illi, inquit, operarij permiserunt mihi fructum meum, & non aggregarunt sibi; ego ne germen dolorum partus mei despiciam? Imo vero ipsum colligam, & Christo offeram, vt in immortalitate recipiam eum, quando venerit qui pro ipsis crucifixus est. Non dissoluor, neque succumbo tali oneri: quoniam muliebrem indulgentiam repudiaui. montes omnis molestiæ, & horoscopia fœminarum diffregi, vitilis facta sum atque robusta: iter pulcherrimum carissimi filij mei amplector, ac sequor. Nouem menses ipsum in vtero portaui: vt descendens, continentis ac terræ latitudinem videat. parumper iterum humeris eum gestabo: vt ascendens, cælorum pulchritudinem intueatur. In vtero † conclusum circumgestabam eum, donec cum omnibus alijs eum mundo peperissem: cruentatumq. rursus ipsum collo impono, quousque cum Angelorũ multitudine choræas ducat. Semel eum ex vtero in mundum produxi, venitq. mortali & caduco amictus corpore: postremo autẽ iam in humeris eum altissimo & immortali Domino offero; illumq. de cætero, loco rerum omniũ habebo. C D

Vox constantis atque intrepidæ matris, in martyrio filij.

† al. ἡμαγμένον .i. cruentatũ. ab αἱμάσσω .i. cruento, intelligendo hic massam illã in aluo cruditã, scilic. embryonẽ.

Ecce enim magnus mentem meã stupor inuadit; quippe quæ* filiũ meum etiam nunc tanto ante prospicio: & ecce præcurrit mihi, & iuuenescit. resupinus mihi puer iacere videtur fractus, seseq. in cælum ipsum erigere: vulneribus & cicatricibus notatus est vndique, stolaq. valde gloriosa circumamictus apparet: silet ore, & spiritu Deum laudat: pennas habet plantas, & ad excelsa pertingit.

* al. de filio meo

Vox cælitus eum cum martyrij consortibus inuitat, dicens: Venite, ingredimini in thalamum lucis. Propterea super his omnibus gaudebo, dicamq. ad filium meum: Beatus es, fili dilecte: qualem repente dignitatem tua pulchritudine attigisti ac consecutus es? qualem nunc hæreditatem tua inuenit iuuentus; diuinumq. conuiuium tua obtinuit vita? Beatæ tuæ sunt manus, fili carissime: quoniam inuisibiles diuitias contrectarunt. Beati tui pedes, dilectissime: quoniam a cæno densissimo iã extracti sunt. Quoties ego animo mecum reuolui, dicens: Vnde filio meo nuptias parabo? paupercula ego sum, & ipse ignobilis. quo pacto ergo nos quispiam in affinitatem secum admittet? quomodo opes acquiram: aut generis splendorem in nostram vtilitatem se inclinantem? Ista mecum expendebam, & non noueram quòd ineffabili modo apud Dominum constitutus E

Vox Matris ad filium martyrẽ.

* adstabas.

A *adstabas. Neque cognoueram, fili, quòd oculis intellectus ascendisses, ac spi- * al. ἆθλα, erat.
ritu supernis virtutibus adhæsisses. nesciebam quòd corporis passiones exstinxis-
ses,& incorporeorum locū omnis passionis expertem acquisiuisses. Vnde præcla-
rus in te Rebeccæ quadrat arrhabo, dilecte fili, propter quam, Abraham seruum Gen.24.
suum misit: at propter te, suum vnigenitū Deus. Illa, in fonte *donaria accepit: * ὅρματα.
tu autem in stagno immaculatas coronas. Illa, per aquam inaures tulit: sed al. monilia.
tu per sanguinem, gratiam spiritus. Non ita puellam decebat tunc accuratus ille
ornatus: vt te hodie, propter Christum suscepta vulnera. Non sic aurū tunc or-
nauit puellam iuuenculā: quantum te iam martyrij huius flagella. Non sic ob- Ibidem.
uiam iuuenculæ processit Isaac in *agro: vt tibi in occursum venit ipse Dei fi- * εἰς πεδίον.
lius. Non in terram Chananæorum, habitaturus pergis; sed in sanctam ciuita-
B tem progenitorum: non vt Abraham solum ibi spectes, sed & Deum ipsum pa-
tris tui Abraham. Non ergo cognationem ac domum dumtaxat odisti: sed &
mundū vniuersum, vt Christum tibi lucrifacias. Ipse tibi dotes *adscribit in cælis. προικῶα γράφει
Ipse tuam infantiam illustrat, capitiq. tuo coronam imponit, ac residere magni-
fice facit in splendore lucis. Cognoscebas, fili, me iam diu viduitatem cum ex- Viduitas &
trema paupertate amplexam esse: & ideo sic contendisti ad patrem orphanorū, paupertas in
& iudicem viduarum confugere. Ideo animam tuam potius elegisti: vt eam pu- matre Marty-
rā & immaculatam Domino gloriæ traderes. ideo fidelium te domicilium vadis ris.
constituturus in vitam æternam. Suspicio te,& glorifico Dominum, quòd ita re-
pente in tantam transilieris altitudinē. Ecce tibi ipsi diuitias adinuenisti integras:
quas non thesaurisarunt tibi parentes tui antea. Ecce dignitatē inuenisti firmam
C atque infractam: quam non dedit tibi Rex aliquis terrenus. Ecce inuenisti fratres
ibi omni ex parte †germanos: quos tibi non peperit pauperrima mater. In iucun- † πάντας γνησιότητος.
dum comitatum, reipsum retulisti: & cum fidelibus viatoribus ad Christū modo
proficisceris. pulchrā hinc regionem desiderasti atque amasti: pulchram dico,&
celebrē atque insignem. Istis adhæresce nunc,& in perpetuum. cum istis etiam ad
dexterā patris consiste. Paullulum iā hic in plaustro conquiesce: vt decē ciuitati-
bus in cælis imperes. Admisceatur sanguis tuus pretioso aliorū sanguini: vt nomē Luc.19.
tuū libro inscribatur vitæ. Sursum *voluatur rota a reliquijs tuis: vt rotas throni * ὑπτιαδῆ.
Altissimi adspicias. Vnico adhuc momento † recumbe cum ipsis: vt ad cælestem † ἐπαναπαύθητι
mansionem cum ijs peruenias. In sensibilem nunc ignem cum eis proficiscere: vt
vero cum ipsis lumine mox induaris. In fornacem vna cum illis congredere: vt
D aurum cum ipsis purum egrediaris. Noui quippe ex quali procella erepti sitis,&
in quē modo portū transferimini. Noui vos eiusdem vocationis socios factos esse,
& ad cælestem Patrem contendere. Noui vos ad regionem illā capiendam curre-
re: vbi exulat dolor, luctus, ac gemitus. vbi non regnat angustia, neque corporis Apocal. 21.
corruptio: non inuidia consumens, non inimicus insidiator. vbi non est malitia,
atque adeo ne vllæ quidem tenebræ: sed lux *veritatis,& splendor decoris. vbi * al. vera.
optimus ordo est,& beneficentia: vbi salus vera,& immortalitas. Cur me non si-
mul vobiscum impius Tyrannus supplicijs †affecit? Quare non hanc felicem † ἐτιμωρήσατο;
oppetij mortem, fili,& essem beata? Quamobrem ad splendidum hoc conuiuium
& ego non discubui: vt delicias essem nacta? An quia nuda sum, atque peccatrix?
an quia miseranda sum, & valde miserabilis? Verum non his de caussis, vobi-
E scum non venio: nam qui vocauit vos, pauperum * amator est: sed quòd inter * φιλόπτωχος.
vos, plures non admittatis. Estis enim Deo vna quadragenaria cohors: quia estis
deni ac deni ad conuiuium euocati Euangeliorum. & quia in numero quattuor Ezech.1.10.
facierum animalium iussi †estis offerre diuinum currum; omniq. tempore illud, † προσετάχθητε
Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, Rex gloriæ, dicere. Quoniam ergo tali- Esai.6. Apoc.4.
bus dignatus es, mi fili, Christum Saluatorem pro me ora, quando ad vos dictu-
rus est: Venite, possidete regnum meum, quod præparaui vobis. Recordare Matth.25.
mei, fili, cum consortibus tuis, & mercedem a Patre luminum deposce mihi: Iacob. 1.

vt sicut

vt ſicut corpus tuum in me animam egit,ac ſpiritum duxit: ita aſpirent mihi cælitus, Chriſti miſerationes. Et ſicuti laceras veſtes meas ſanguis tuus tinxit: ita miſericordiæ Domini, ab alto me irrigent. Et vt tecum veni ad milliare hoc vnum: ſic ad iſtas tecum Sanctorum manſiones perueniam; vt & ego vna cum A
1.Reg.2. ijs Deum prædicem, dicamque quòd non eſt ſanctus, ſicut Dominus Deus noſter:
Luc.1. quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, & erexit cornu omnium ſeruorum ſuorum: inimicos confudit, ac pauperes ſaluauit: ipſiq. ſemper conuenit gloria, & in perpetuum. Ecce quàm myſticam atque arcanam enarrauit tragœdiam
* διέπλασεν. apta hæc & vocalis hirundo. En quomodo * effinxit, vt dicitur, aluearis fiſtulas, ad mel conſeruandum, apis iſta ſapientiſſima. En, quantam Scripturarum
† ἀρώματον ἀνθολογήσαν. materiam † florum inſtar collegit, & vndique melle circumdedit. Idcirco ve-
* οὐκ ἐκάκωσαν. ſpæ, ſtimulo malitiæ non perturbarunt* atque infecerunt fidei ipſius dulcedinem. B
neque rurſus locum inuenerunt, vbi ſpiritalis mellis pulchritudinem reuelent, ac comedant. Ideoq. pia mater tamquam prudens regina fœtum ad ramum vitæ
* κηρουργίαν. proferre cupiens, ipſum * ceroma cum mellificio integrum ſeruans, orationum alimentis munita, opus non fictum ſuperis exhibuit, in myſticam illam cœnam
* τῷ ἡδεῖ. donum remittens, quod ſuauitate * ac dulcedine guſtus etiam lætificat Angelos. Quid igitur pro his retribuemus optimæ mulieri? Quid ad iſta dicemus, cariſſimi? ita enim illa amorem ſuum ac deſiderium in Chriſtum demonſtrauit, laudibusq. ipſum celebrauit, vt dicendo vix aſſequi queamus: quare & ex multis pauca ſaltem attuliſſe ei hic encomia ſuffecerit. Siquidem & ex ipſis iam diligenter enarraris, diſcimus hanc fidelem, valdeq. Deo deuotam fuiſſe: quoniam quæ ſurſum ſunt ſapiebat, regniq. penetralia inſpiciebat, ac immortalitatis præmia C
apprehendebat. Sanguinum fontes, & corporum vulnera, diuitias perfectas
* ἡγουμένη. * arbitrata, mortem filij in immortalitatem iã verſam cernebat, mentis oculis proſpiciens. Dicebat enim: nũc magis me recreas, amantiſſime fili, nuncq. te melius
* σῶον. educare queo, quàm cum te ſaluũ* atque incolumem produxi ex vtero. Sed quo pacto fieri iſta poſſunt, o ſancta, fidelis, atque beata? Vides cerebrum confra-
ἀποπηδήσαντας. ctum. vides pupillas oculorum † exſilientes. vides illis ora contuſa: vides labia in duas partes diuiſa, ipſasq. verborum ſcintillas exſtinctas. & (vt vno verbo dicam) cernis vniuerſam altitudinem corporis, attractione ac pondere verberum mutilatam: & dicis, nunc me viuam magis reddis, amantiſſime fili? Imo vero, inquit, & optime poſſum, ac valeo. Sed quo pacto, & in quo, ac qua medicina? ego autem amplius dico: quo pacto, & in quo, ac quali gratia? Profe- D
ram Ezechielem Prophetam in medium, qui euangelizabit ei, quod ad te di-
Ezech. 37. xit Dominus, o adoleſcens: Ecce ego intromittam in oſſa tua ſpiritum, & ſtabunt ſuper pedes ſuos, & viuent in perpetuum. deinde Paulum adducam affir-
1.Theſſ.4. mantem atque dicentem: Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini: quoniam ipſe Dominus deſcendet de cælo, & reſuſcitabit te in vitam æternam. poſtea ip-
Matth.10.& ſum quoque Dominum, diuina ſua voce ediſſerentem: Qui perdiderit animam
Ioan.12. ſuam propter me, in vitam æternam cuſtodiet eam. In iſtis tribus ſignis certis ac veris, apparuit mihi dilectiſſimus meus filius: & propterea non contemplor illum vt mortuum, ſed tamquam viuentem, atque ſuperſtitem, & permanentem in ſecula. Ideo & me oporrebat manifeſtari Tyranno, quòd mater eius ſim: deſiderio enim deſiderauit anima mea videre ipſum bibentem calicem iſtum: & E
* al. ſuauitate. ecce eum ebibit multa cum * facilitate, & abijt in gloriam, referens mercedem
Matth.15. ſuam. O mulier, magna eſt fides tua: vere, inquam, magna & celebris. magna
* ἔπαθλα. fortitudinis tuæ * præmia, ac valida pietatis tuæ brauia. Radix tua ſancta, &
Rom.11. ramus tuus ſanctus, & ſanctitas tua permanebit in æternũ. Reliquiſti hominibus nomen gratum, atque amabile: & inueniſti inter Angelos laudem ſempiternam. Vt ſuauis odor agri, in conſpectu agricolæ: ſic bona fragrantia tua coram Ange-
† ἐν εὐκρασίᾳ ἀέρων. lis. Vt arbores fructiferæ in bona † temperie aëris: ita oratio tua in conſpectu

Salua-

A Saluatoris. Instar Sarræ benedicta es, & instar Liæ sanctificata. Tamquam Rebecca, & Rachel, pulchritudinis flore glorificata es. Velut Ruth conuersa ad Dominum, directa es. Sicut Martha & Maria, a Christo dilecta es. Vt Anna, & Salome, in precibus exaudita es. In libro vitæ tuum inscriptum est nomen: & inter filios lucis, memoria operis tui. Iurauit enim Dominus bonitate sua: propterea * quòd opus hoc fecisti propter me, choro Angelorum adscribam te, in requiem meam. Vnde a te deposco, o sancta atque fidelis, & beata, ora pro me Sanctos, dicens: Intercedite, o triumphatores Christi, pro minimo ac miserabili Ephræm: vt misericordiam inueniam, Christiq. gratia saluus fiam. Quoniam ipsi conuenit gloria, & imperium, in secula seculorum. AMEN.

Gen. 17. 19.
Gen. 24. 29.
Ruth. 2. 4.
Luc. 10. Ioã. 11
1. Reg. 1. 2. &c.
* ἀντὶ οὗ.

B

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE Sanctis hisce quadraginta Martyribus, pulchrũ quoque inter alios descripsit Encomium Sanctus ac magnus Athanasius, quod nondũ (de quo constet) impressum Romæ in Bibliotheca quondã Cardinalis Sirleti, hodie Ascanij Card. Columnæ inuenitur græce, num. σλζ. *Extat in eosdem Sanctos quadraginta martyres etiam Sermo encomiasticus inter opera S. Basilij magni: vbi licet luculenter encomia atque trophæa horum insignium Martyrum describantur, fusius tamen ac plenius meo iudicio hic quàm ibi; sicut Lector ex vtriusque perlectione atque collatione (ad quam, historiæ exactioris cognoscendæ caussa, eum inuito cohortorq.) melius cognoscet, decernetque. De quibus etiam amplissimum Encomiũ a se scriptum reliquit Gregorius Nyssenus S. Basilij frater, scriptor quoque insignis. est græce in manus. græco Cod. Card Sirleti. sub num.* ιδ'. *extatq. inter Opera eiusdem Nysseni latine edita. & reperitur tom. 2. Vitarum Sanctorum Patrum apud Lipoman. Quorum quoque acta ex antiquis monumentis col-*
C *legit ac edidit Simeon Metaphrastes, quæ habentur apud Surium tomo 2. & Lipoman. tom. 7. De quibus inter Latinos etiam copiose egit S. Gaudentius Episcopus Brixiensis, in Sermone quem habuit de dedicatione Basilicæ eorumdem Sanctorum quadraginta Martyrum.*

Non enim oblitus sum mei promissi, quo vobis de egregijs pollicitus sum victoribus: quando ea, quæ Sancti sunt Basilij, electi viri Dei enarrabam, &c.] *Adludit ad ea, quæ de quadraginta Martyribus promisit ac dixit in Oratione sua encomiastica in Sanctum ac magnum Basiliũ supra, vbi inter alia habet: Tunc sensum ac cógitationem concepit venter meus pariendi Quadraginta martyrum laudes. omnem enim rationem ac modum tolerantiæ ipsorum meis infudit auribus vir ille egregius: quemadmodum scilicet mortem sibi pro Christo elegerint, quantaq. pericula despexerint vt ipsum sibi lucrifacerent; tum quot numero Sancti fuerint, reliquaq. pietatis eorum cõmemorabat certamina. Quòd ergo ad eiusmodi insignem effectum nos dignos censuerit fidelis Pontifex, vt triumphantium istorum virorum de tam illustri reportata victoria, in alia Oratione (hanc de 40. Martyribus intelligens) laudes descriptas relinqueremus; est quòd Sanctum hunc Christi, eiusdem cum illis admira-*
D *tionis, pariq. honoris virum beatum prædicemus, &c.] Ad quæ hic verba proxime præcedentis in S. Basilium Orationis, suam adlusionem facit, seq. de 40. hisce sanctis martyribus, Basilio adhortatore atque instructore Encomium istud concepisse & instituisse, palam ibi fatetur: vbi & consequenter insignem comparationem inter ipsum Basilium, & Sanctos 40. martyres, facit.*

Quo pacto a Babylone in Sebasten te transferens, accendisti faculam? Imo vero, inquit, in terra Assyriorum habitabam procul a Romanorũ finibus, sed audiui in regione Boreali 40. glebas aureas repertas, & veni igne probatũ illas, &c.] *Sermonem cum fornace hic instituit, eamq. duplicem notat: vnam, quæ iussu Nabuchodonosor Regis incensa erat in Babylone ad cruciandos Tres pueros, eo quòd statuam auream ab eo erectam adorare nollent, de qua agitur Dan. 3. & hoc loco adlusio apud S. Ephræm. Altera fornax quæ notatur, est ea quæ apud Sebasten ciuitatem Armeniæ minoris (de qua hic agitur) sub Licinio tyranno, ac præside Agricolao instructa atque accensa erat, ad Sanctorum quadraginta Martyrum corpora, post mortem varijs antea tormentis illatam, concremanda: eoq. hic fit adlusio, dum sub fornacis nomine dicitur:* Audiui in regione Boreali quadra-
E ginta glebas aureas (*.i. quadraginta militum Christianorum corpora martyrio affecta*) repertas, & veni igne probatura & illustratura illas, &c.] *Quod porro Sancti illi 40. martyres apud Sebasten Armeniæ passi sint, cũ nostro Auctore conueniunt omnes, qui de eorum martyrio ac laudibus scripserunt: consentiuntq. pariter in hoc Græcorum menologia, & Latinorum Martyrologia, eodem etiam die 9. Martij, festum illorum atque memoriam celebrantia. Quin & Gaudentius Brixianus Episcopus in suo de dedicatione ecclesiæ in honorem ipsorum Sermone, eumdem martyrij locum confitetur, ipsosq. passos esse in Sebaste ciuitate metropolitana minoris Armeniæ, disertis verbis affirmat.*

Quid enim? & si corruptibili corpore corã Rege mortali consistebant, spiritu tamen ac mente immortali Regi seruiebant; & omnes Tyranni immoderationẽ tenentes, crucẽ signifera figura in mẽte gestabant, &c.] *Hæc de 40. illis strenuis militibus dici, accipiẽda: qui & si terreno*

ac mor-

ac mortali Regi militarent; spiritu tamen ac mente, cælesti atque immortali Regi Christo adhærebant: & istum immoderatum iam animum, tyrannidemq. Licinij Imperatoris in Christianos tenerent ac nossent, relicto eius signo militari Crucem Christi, quam pectore semper gestauerant, palam amplexi sunt, & se Christianos professi, &c. quod hic indicare videtur Auctor. Cui etiam sententiæ S. Basilius adstipulari apparet in sua in 40. martyres Homilia, vbi de illis narrat, quòd in tantam Imperatoris dignationẽ venerant, vt ob bellorum experientiam & animi fortitudinem primas apud eum tenerent. Sed vbi iniquo præconio atque edicto iam omnibus denunciauit, ne quis Christum profiteretur, propositis etiã cunctis pœnarum generibus in Christianæ fidei professores: Tunc (inquit Basilius) hi quadraginta inuicti & generosi Christi milites, cum Præfectus litteras Imperatoris ostendisset, & obedientiam requireret, libera voce audacter ac fortiter minas omnes contemnendo, in medium procedentes, sese Christianos esse professi sunt, &c.] Hæc ibi de istis S. Basilius. A

Quadraginta enim numero erant personæ ac facies, & omnibus diuina prouidẽtia diuersi aspectus, ac nominũ appellationes: sed æqualis inter eos cognominationis pulchritudo, etc.] *Hic & si græca de mendo suspecta videantur, tamen ex vi & circumstantijs verborum, eã admittere sententiam satis accommodam videntur, quam hoc loco in nostra translatione expressimus. Nã sicut quadraginta ipsis facies erant distinctæ, siue diuersi aspectus; ita distincta quoque singulis nomina, quia alijs atque alijs nominibus appellabantur: sed æqualiter tamen omnes vna communi pulchra denominatione vocabantur Christiani, quod hic indicatur. Ipsis porro diuersa fuisse nomina, ex eorumdẽ enumeratione constabit. recẽsentur autẽ sigillatim ab Euodio, & Metaphraste quadraginta numero ista:* Domitianus, B

QVADRAGINTA MARTYRVM NOMINA. Euodius (*al.* Eunoicus) Sisinnius, Eradius, (*al.* Heraclius) Alexãder, Ioannes, Claudius, Athanasius, Valens, Helianus, Meliton, Hecditius, Acacius, Vinianus, Heluius, Theodolus, Cyrillus, Flauius, Seuerianus, Cyrion, Valerius, Chudion, Sacerdon, Priscus, Eutychus, Smaragdus, Philoctimon, Aërius, Michallius, Lysimachus, Domnus, Theophilus, Euthycius, Xantius, Angias, Leontius, Isychius, Caius, Gorgonius, & Candidus.] *De quibus Metaphrastes 9. Martij, & Euodius in eorum Martyrio, quod Romæ græce reperitur in Vatic. & in MS.* Codice *Bibliotheca S. Floræ, num. 84. & 114. vbi passio 40. martyrũ ponitur cum proprijs eorum nominibus. Quòd vero in æquali ac communi etiam omnes nominis appellatione conuenerint, dictiq. pariter eadem nuncupatione sint Christiani, pulchre S. Basilius in eorumdẽ demonstrat encomio, vbi de illis sic ait: Horum enim quilibet in medium procedens: En, ait, Christianus sum: & sicut qui in stadijs ad certamen prodeunt, dicunt sua nomina, & in locum pugnæ describuntur: sic & hi tunc nobilitatis, generisq. ac dignitatis propriæ obliti, tantũ Saluatoris sui professi sunt nomen, quod omnes ordine fecerunt. Ex quo facta est omniũ vna apellatio. non enim talem ac talẽ, sed Christianos se omnes clamarunt, &c.* C

Quare ne conturbaret Christi martyres inimicus, Angeli spaciũ stagni custodiebãt, &c.] *De rigenti illo stagno hæc intelligenda, in quo sub dio expositi Sancti Martyres, gelu ac frigore immenso per integram noctem horrende torquebantur: sed vt patienter tormentum illud perferrent ad coronã, ab Angelis Dei stagnum custodientibus, confortabantur, &c. quod hic vult Auctor. Stagnum porro illud non in media ciuitate erat, sicut hactenus perperam in editione legitur Basiliana tam græca quàm latina: sed pro mœnibus ciuitatis, vt etiam ibidem asseritur posterius. Quare merito emendandus locus Homiliæ S. Basilij in 40. martyres, vbi habetur:* Iussit omnes nudos sub dio, in media ciuitate congelando mori, &c.] *legendumq. ibi omnino:* Iussit omnes sub dio, in medio stagno gelu constrictos mori, &c. *sicut græce in emendatioribus manuscrip. Vatic. ac Cryptafer. legitur,* ἐν μέσῳ τῇ λίμνῃ πεπηγμένους ἀποθανεῖν.] *& non* ἐν μέσῳ τῇ πόλει. in media ciuitate, *sicut hactenus vitiose impressum est. cõfirmaturq. hæc nostra emendatior ac verior lectio, eiusdem etiã Basilij verbis paullo ibidẽ post sequentibus, istis:* Igitur sancti Dei sub dio pernoctare in stagno quodam iussi sunt, quod pro mœnibus ciuitatis erat, &c.] *quomodo & nonnulla alia ibi merito essent recognoscenda atque illustranda loca.* D

NOTA.

Reperitur in duplici antiquissimo MS. græco Cod. Cryptaferrat. vnde trãscripsimus, & latine reddidimus.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Encomium, in omnes sanctos Martyres Saluatoris nostri IESV CHRISTI, qui in toto mundo martyrium sunt passi.

ILLVSTRIS & peramabilis est semper Angelis atque hominibus memoria Sanctorum: vt & nos pari zelo atque feruore decertemus, & ad eorum imitationem, Deum diligamus. Igne namq. ardentius * incidit in corda, suadetq. vt contemnamus vanum hunc mundum, & omnia quæ in eo delectabilia apparent, ac iucunda; omnemq. vitæ istius consuetudinem noxiam, & parentum amorem, ac fratrum beneuolentiam, coniugem & liberos, * possessionumq. nimiam curam atque sollicitudinem: quin & in sublime mentem * nostram erigit, cogitationemq. a cunctis rebus terrenis eleuat, & choros E

* ἐμπίπτει.

* *al. creaturamque.*

* *al. spiritum.*

cum An-

A cum Angelis ducere facit, atque hinc throno Altissimi adsistere: & dum adhuc in corpore * sumus, vt imitemur incorporeos; & in terra incedentes, cœlestia sapiamus. Sic enim & Paulus vas electionis, prædicator fidei, & Doctor gentium, omnes cohortatur, scribens, vt quæ sursum sunt sapiant, vbi Christus est a * dextris Dei. Quicumque igitur toto pectore ad Deum accedunt, & omnem curam atque sollicitudinem in eum proijciunt; non amplius propriæ indulgere debent voluntati, neque carnis voluptates deinceps sequi, corporeisq. perturbationibus inescari, ac decipi. Nam qui in Deum credit, non debet hæsitare * ac dubitare, tamquam penuria aliqua laboraturus in suo ministerio. qui enim modicæ est fidei, incredulus inuenitur, non firmam in Deum fidem habens. Sic quippe sancti Martyres toto se corde ac animo tradiderunt Deo,

** al. sunt, imitentur incorporeos, & cœlestia sapiant.* *1. Tim. 2.* *Coloss. 3.* ** vulg. in dextera Dei sedet.* *Rom. 8. & Galat. 5.* ** διστάζειν.* *SS. Martyrum prompta ad patiendũ pro Christo voluntas.*

B vt deinceps & ipsam mortem, & cunctas inimicas Tyrannorum insidias contemnerent; parati ad perferẽda verbera, & tormentorũ necessitates, diuersosq. totius corporis cruciatus. Terga in lororum dederunt sectiones, & in varias* fibrarum atque medullarum concisiones. Ideoq. impij Tyrannorum ministri, quòd sanguinarij † & parricidæ essent, arreptos Sanctos flagris diuellebant, vnguibus autem latera acriter dilacerabant. postea plumbatis dorsa ipsorum atroci animo crudeliter contundebant: pectoris vero iuncturam acutis * veruculis, infrementes atque rugientes truculentarum ferarum instar, † diffindebant; & eorum axillis globos ignitos admouentes, magna eas crudelitate adurebant. Crura ac femora cum neruis, ensibus præcidebant: venarum autẽ fistulas cultris discindebant; & membrum vel vnum sine tormento atque supplicio non relinquebant.

** ἰνῶν, καὶ μυελῶν.* *† αἱμοχαρεῖς καὶ θηριώδεις.* *Varia SS. Martyrũ tormenta.* ** ὀβελισκοῖς.* *† ἐμελίζον.*

C Quin & ossa ipsorum immaniter confringebant: atque ideo virtutem a Deo accipiebant, vt cunctas fortiter passiones sustinerent: & quasi sensus doloris expertes, sese ad quascumque insidias gerebant, & tamquam in alienis corporibus paterentur. imo &* principibus ipsis atque iudicibus audacter insultabant, & ad maiorem eos iram excitabant, dicentes: Si grauiora habetis tormenta, admouete nobis: hæc enim nullius momenti sunt. Quare etiam illi magis incensi, iraque efferuescentes, velut immanissimæ feræ aduersus ipsos rugiebant: vocatisq. lictoribus, vehementius sancta fortium pugilum corpora cædenda, dilacerandaq. curabant. Illi vero vicissim ad Præfectos, ac Iudices: vbi sunt (inquiebãt) suppliciorum vestrorũ minæ? nam ignis vester frigidus apparet, ac tormẽta inefficacia, percussores imbecilles; & gladij vestri, ligna marcida. nihil quod nostræ

SS. Martyrum virtus atque constantia. ** al. tyrannis.* *Tyrannorũ minas, atque tormenta non reformidarũt sancti Martyres.*

D respondeat promptitudini atque alacritati, habetis: ad plura & maiora toleranda parati cõsistimus. Quapropter mortui, tãquam viui operantur: ægrotos sanant, dæmones expellunt, omnemq. tyrannidis ipsorum nequitiam virtute Christi in fugam agunt. Semper enim sanctis Reliquijs gratia adest Spiritus sancti, quæ cuncta in eis miracula edit; quoniam viriliter Christum coram hominibus in magna patientia confessi sunt: quare & ipse eos coram Patre, & Angelis suis prædicauit, promisitq. eis bona illa, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis mortalis venerunt: & in quæ Angeli prospicere desiderant. Et quid amplius hic sermone persequi atque explicare volumus? Cohæredes ipse sibi eos effecit. hæreditas autem Christi quænam sit, vt ego existimo, nemo ignorat: Cœli cælorum, & omnia quæ in eis sunt: lux inaccessibilis, thro-

Miracula sanctorũ Martyrũ. *Reliquiæ Sanctorum.* *Esai. 64. & 1. Cor. 2.* *1. Pet. 1.* *Hæreditas Christi quanã sit, & cuiusmodi possessiones eius.*

E nus gloriæ, fons mansuetorum: & omnis paradisus, cum cunctis quæ in ea sunt arboribus, fructuq. suauissimo. hæ Christi regis sunt possessiones, & aliæ præterea infinitæ: quarũ etiam ignotæ sunt nobis appellationes: quoniam hominũ conspectui non patent. Felicissimi sunt omnes Sancti ob hæreditatem illam cælestẽ qua perfruentur, perpetuamq. conuersationem cum Christo: in quo lumen resplendet, quod est super omne lumen: cuius inexplicabilis gloria substantiæ, & imperuestigabilis magnificentia, & inscrutabilis manifestatio dispensationis

Sanctorum felicitas.

Heb. 1. Coloss. 1. Esai. 9. 1. Cor. 15. *al. resuscitator.

mysterij incarnationis super terram. Perfecta figura atque imago eius, qui genuit ipsum: & fons vitæ, omniumq. opifex. Inmobile confessorum fundamentum, certantium corona, & vincentium remunerator: Deus fortis, & princeps pacis: inferorum spoliator, & mortuorum * viuificator. Ipse sanctos Martyres corroborauit, ad Tyrannorum crudelia consilia superanda. Ipse omni genere armaturæ suos milites ad hoc bellum instruxit, circummuniens eos vndique scuto fidei, & caritatis thorace, mentisq. ac voluntatis firmitate: accingens eos gladio Spiritus, quo hostis caput amputarunt, templa idolorum funditus euerterunt, statuas vt puluerem minutissimum confregerunt; delubra atque altaria immundorum sacrificiorum, iniquorumq. libaminum diruerunt. & execrabiles ipsorum Sacerdotes simul cum æditüis igne comburendos curauit Christus; fallaciumq. simulacrorum dæmones ab eis depellens, gehennæ tradidit. Cernêtes porro ista gloriosi Martyres, sic agi virtute Christi; maiorem alacritatem pro nomine * ipsius patiendi sumpserunt, manuq. propria deinceps idola deiecerunt, conterentes in terra cunctas abominationes: & vbicumque simulacrũ constitutum inueniebant, lapidibus * confringentes in lutum proijciebant, ad extremam ignominiam atque derisionem eorum qui colebant & adorabant ea. dicebantq. ad iniquos Principes, ac tyrannos: Ecce simulacra vestra * sensus expertia, muta, surda, & infirma, cœca, & immobilia, quæ vos colitis: vos, inquam, qui ratione præditi estis, & quos Deus * secundum propriam honorauit imaginem: vt eius potentiam agnosceretis, ipsique cum timore ac tremore seruiretis; & quæ grata atque accepta ei essent, quotidie faceretis. Ipse enim Deus est absque principio, & terribilis, fortis & potens, gloriosus & inuisibilis. omittentes porro adorare Creatorem vestrum, creaturam potius colitis in exacerbationem ipsius. Solem ad illuminationem fecit diei; vt lucem & calorem eius percipientes, Creatorem illius semper glorificaretis, qui eius vobis vsum præbuit, atque oblectamentum: vos autem tamquam cœci relicto creatore, creaturam potius ipsius coluistis. Lunam similiter propter vos creauit sapiens opifex, vt præluceret nocti: vos vero velut insipientes, etiam hanc pro Deo reputantes, * ipsi cultum attribuistis. Cæterum misericors Deus patienter tolerans, expectat semper conuersionem omnium: cum nolit mortem peccatoris, sed conuersionem ipsius præstoletur. semperq. clamat, dicẽs: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis peccatis; quique grauati estis ponderibus onerosissimis illicitarum actionum, ac voluptatum carnalium: & ego in delicijs æternis vos reficiam; concedens vobis remissionem peccatorum, & vt filij regni mei efficiamini, ac cũ omnibus pariter electis meis reficiamini. In hanc sententiam, ad conuersionem Sancti martyres cunctos impios hortabantur, si forte saluari vellent: at contra, insipientissimi illi subsannabant eos, maledictis impie incessentes ac proscindentes eorum admonitiones: quoniam in maleuolam ac dæmonicam animam non introibit sapientia atque intellectus. Cuncti vero Sancti omnia dicebant, & faciebant in conuersionem ipsorum. & quidem flagellati atque percussi, implebant dictum sui domini: Diligite inimicos, & eos qui oderunt vos: vt similes reddamini Patri vestro qui in cælis est, obliuioni iniurias acceptas tradẽtes, & omniũ miserentes. Beati ergo sunt hi Christi pugiles, qui lucem & vitam modo æternã participant: fidei columnæ, & caritatis vincula: viua fundamenta, & qui omnia nũc continent: filij castæ * ac venerandæ Christi Ecclesiæ: turres graues Sion, quæ in cælis est. Hi nunc sponsam Saluatoris exhilarant. hi decorem eius exornant. hi ornatu atque elegantia quadam * spiritali ipsam illustrant: & sicut reginam † circumornatam vestitu deaurato, varijs eam virtutibus adornant. Huius porro sponsor * ac paranymphus diuinus Paulus, sapiens architectus: qui antea quidem expugnabat, ac depopulabatur ipsam, æmulationem habens legis, sed non

Margin notes (left): Sancti Martyres vt a Christo corroborẽtur, ac muniantur. — *al. pro nomine potentiæ ipsius. — * καταχλάζοντες. — * al. stolida ac stupida. — Galat. 4. — * al. sua ipsius honorauit imagine. — Coloss. 1. 3. — Rom. 1. — Gen. 1. & Psal. 135. — Rom. 1. — Gẽ. 1. & Ps. 135. — *al. in ea cultũ diuinũ posuistis. — Ezech. 18. 33. — Matth. 11. — Salubres SS. Martyrum admonitiones. — Sap. 1. at aliter in vulg. — Matth. 5. & Luc. 6. — SS. Martyrum felicitas. — * τῆς σεμνῆς. — * νοητῷ. — Psalm. 44. — † al. circũamictam. & vulg. circumdatam. — * νυμφαγωγός. — Galat. 1.

Margin letters (right): A, B, C, D, E.

A sed non secundum scientiam. Saulus enim cum adhuc diceretur, omnia emula- Rom. 10.
tione & perturbatione, magnaq. confusione replebat: trahensq. ac flagris cæ- Act. 8. 9. 22.
dens eos qui Christum colebant, vinctos omnes in carceralem custodiam trade- Ibidem.
bat, minas & cœdem incomparabilem spirans aduersum eos, qui prædicationē
adnunciare volebant; & in externis ciuitatibus summopere elaborans, diligen-
terq. inuestigans, si quis forte inueniretur Christum nominans: ita quippe odio Ibid.
vel in ipsum nomen exarserat, quod omnibus hominibus dulce est ac expeten- Luc. 1. 2.
dum, genusq. humanum ab errore saluat. Vehementer autem sæuiens in ver-
bi discipulos, *euolat cum Epistolis Pontificum: vt si quos inueniret Christum * πληροῦντας.
nominantes, viros pariter ac mulieres, alligatos traderet cruciandos Præsidi ac Act. 9. 22.
Iudici, mortisq. pœna multarentur. E cœlo autem vocatus a benignissimo Do-
B mino, cohibitus *est & retardatus a cursu quem pessime currebat: Saule enim, * ἐπεσχέθη.
Saule, inquit, quid me persequeris, ignorans potentiam regni mei? inhibe, at- Act. 9.
que omitte deinceps importunam æmulationem; & desine persequi eos qui me
adorant. Saulus autem oculis corporis excæcatus, vi immensæ lucis, quæ ad Ibid.
ipsum loquebatur in nube lucida, stupefactus iacebat in terra: apertisq. oculis
suis, neminem eorum videbat qui comirabantur cum ipso. Accipiens enim ser- Ibidem.
monem, sicut piscis hamum, e profundo sursum tractus, vtiliter excæcatus est:
*largaq. vita Iudaicorum institutorum ac rituum abdicata, exinde secutus est * al. & vita
Christum. Et in piscinam dulcium fluentorum immissus, respexit ad vocatio- iudaica decepsione liberatus, &c.
nem suam: ac Paulus *mutato nomine vocatus, †requiem præbuit Christi di- Act. 13.
scipulis; & prædicator securus, & columna firma fidei effectus, affirmauit sem- * μετακληθείς.
C per ipsum esse Christum: qui paullo etiam postea propriam tradidit animam, † Ludit in nomine Pauli, nā Παῦλος ἀπὸ τῆς παύσεως i. requie, παρὰ τὸ παύω, &c.
præ nimia sua dilectione. Sic enim tota mente Christum amauit atque deside-
rauit, vt seipsum totum pro ipso periculis traderet. volensq. demonstrare amo-
rem desiderij, quo in eum ferebatur, ita omnibus scribebat, dicens: Quis nos
separabit a caritate eius, qui vocauit nos, Christi? tribulatio? an angustia? an Rom. 8.
persecutio? an fames? an nuditas corporis? an periculum? an gladius? Recen-
suitq. dicens: neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque altitu- Ibid.
do, neque profundum, neque aliqua creatura alia separare *me poterit a cari- * al. nos.
tate Dei, quæ est in Christo IESV Domino *vniuersorum. Quis obsecro, di- * vulg. Domino nostro.
cere nunc poterit se ita diligere eum, qui desiderauit nos, & saluauit mundum?
Quis sic toto animo præsentem contemnit vitam, vt ab omnibus facile recedat?
D Quis ita passiones atque affectiones omnes superat, vt vanæ gloriæ vincula dif-
fugiat? Quis rursus ita plane renunciauit omnibus rebus, vt omnibus relictis Matt. 10. 16.
crucem portet? *secundum illud, quod Dominus dicit in Euangelio: Si quis * al. dicente in Euangelijs Domino.
venit ad me, & non renunciat omnibus quæ possidet; non potest esse meus di-
scipulus. Quamuis enim vel modicum quid ex *sacrificio sibi ipse sumat atque Luc. 14.
retineat, etiam sic peccat: non enim prorsus cunctis suis renunciauit: ar in dif- * ἐκ τῆς θυσίας
fidentia † & hæsitatione accessit. Oportet igitur talem, pœnitus abnegare se- † δυσπιστίᾳ καὶ δισταγμῷ.
ipsum; & suscepta Cruce sequi Christum. Sicut enim qui corpore affixus est Matt. 10. 16.
cruci, nequit secum portare quidquam: ita & qui seipsum crucifixit ijs, quæ in Pulchrum a simili Exemplū.
mundo sunt; nihil earum quæ in hac vita sunt rerum, attrahere sibi debet: vt
non similis reddatur Ananiæ & vxori eius, qui ea quæ Dei erant, surripuerant. Act. 5.
E Sic enim per omnia seipsum ab huius vitæ rebus separauit Apostolus Paulus, vt
diceret ac scriberet: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo: & omnia vt ster- Galat. 6.
cora arbitror, vt Christum lucrifaciam, quem & dilexi. Hunc gloriosi imitati Philipp. 3.
Martyres, seipsos cuicumque obtulerunt tormento atque supplicio; respicien-
tes in ipsum sapientem magistrum, belli huius principem atque victorem: qui
factus est dux omnibus cupientibus inuenire æternæ vitæ fructum atque oble-
ctamentum. Et quia prompte alacriterq. magna cum patientia mortem per- SS. Martyrum certamina, & præmia.
pessi sunt, ecce beati prædicantur, in infinita secula seculorum.

Quapropter velimus nolimus debemus cuncti Sanctorũ encomia atque certa- A
mina celebrare: quippe qui virili animo strenue decertarunt, vt Deum placatum
redderent; proprioq. sanguine propitiatorium nobis omnibus facti, in holocau-
sta seipsos pro nobis obtulerunt, velut agni innocentes, atque irreprehensibi-
les, & immaculati, primitiæ pro omni populo facti: suasq. ipsi animas in sa-
crificium gratum & acceptum multa cum fragrantia Deo offerentes, habebant
Dan. 3. pro exemplo strenuos illos Tres pueros, legis custodes, & Dei præcones: Qui-
buscum & nos Saluatorem mundi collaudemus. Quoniam ipsi gloria, & po-
tentia, atque Imperium, in sempiterna secula seculorum. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES. B

HVnc S. Patris Ephræm in omnes Sanctos Christi Martyres Sermonẽ, siue encomiũ ex Biblioth. græca Cryptaferratẽsi accepimus, vbi in triplici græco MS. Cod. sub litt. A. M. & HH. reperitur: ex quorum collatione eum emendatum magis reddidimus, & latine, vt hic iam prodit, transtulimus. In quo Auctor laudes atque uirtutes omniũ Sanctorum Martyrum mirifice celebrat, & eorum certamina, persecutionesq. a Tyrannis, quas passi sunt, nec non flagella atque tormenta varia a carnificibus illata, inuictam quoque ipsorum patientiã atque constantiam, victoriam denique & coronã graphice pleneq. describit, quod idẽ & in alio hic immediate sequenti etiã de Martyribus Sermone longe pulcherrimo præstat.

Impij Tyrannorum ministri, quòd sanguinarij & parricidæ essent, arreptos Sanctos fla-
gris diuellebant, vnguibus autem latera acriter dilacerabant: postea plumbatis dorsa ip-
sorum crudeliter contundebant, &c.] *Varia hic Tormentorum genera recenset, quibus crudeliter* C
Sancti Martyres excarnificabantur: de quibus & in proxime hinc sequenti Serm. ac forte copiosius. Et vt de plumbatis, quarum hic fit mentio, aliquid dicam: erant Plumbatæ (quæ græc. μολιβδᾶται) genus tormentorum, quasi flagellum ex funiculis, in quorum summitatibus pilæ siue glandes plumbeæ impactæ erant, quibus terga, ac colla damnatorum hominum, atque Martyrum verberabantur: quarum formam in antiquis quibusdam Martyrũ picturis Romæ adhuc hodie in S. Laurentio extra muros, alijsq. Basilicis videre licet. De quibus Prudentius sic in peristeph. hym. 10. in Romano Mart. his versibus:

Tundatur tergum crebris ictibus,
Plumboq. ceruix verberata extuberet. *Et paullo ibidem post:*
Pulsatus ergo Martyr illa grandine, &c. *Cæterum licet eiusmodi plumbatarum verbera non essent ad inferendam mortem, (quoniam ciuilium legum interdicto, verberare reum vsque ad mortem, cautum erat) complures tamen inter plumbatarum ictus, reddidisse spiritum inueniuntur. sicut & S. Ambrosius haud obscure testatur in Epist. 17. lib. 2. edit. Rom. vbi habet:* Quid respondebo postea, si compertum fuerit data hinc auctoritate, aliquos Christianorum aut gladio, D
aut fustibus, aut plumbatis necatos, &c.] *Sed de his plura* CARDIN. BARONIVS *in suis Notationibus in Martyrolog. Rom. octauo Idus Iunij, in Artemio Martyre.*

Longiuscule postea apud nostrum hic Auctorem, vbi de Sanctis Martyribus dicitur: Hi nunc sponsam Saluatoris exhilarant: & sicut Reginam circumornatam vestitu deaurato varijs eam virtutibus adornant, &c.] *alterius MS. Cod. lectio paullo aliter cum additamento sic habet: Hi nunc Christi ecclesiam exornant, & sicut Reginam forma speciosam, quæ & astitit ei a dextris resplendens, circumornata vestitu deaurato variarum virtutum, præclarorumq. operum proprij Domini, splendore spiritus semper coruscans, ac supra claritatem uestis Solis præfulgens, & per excellentiam infinitam, multipliciter omnem humanam cogitationem amplius quàm dici potest, excedens, &c.] Sed prior lectio hic accommodatior ac clarior est, magisq. probatur.*

Huius porro sponsor ac paranymphus, diuinus Paulus sapiens architectus, &c.] *Vbi alia sic habet lectio:* Huius vero sponsor ac pronubus est magnus & admirandus Apostolus Pau-
lus, &c.] *Caussam porro, cur Paulus subinde a SS. Patribus sponsor, ac paranymphus sponsæ appelle-* E
tur, reddidimus alibi in nostris Scholijs in Theodoriti Orat. de Charitate (quam in vtraque simul lingua aliás Romæ edidimus) super illa ibi verba: Huius etiã pulchritudinis amore captus illius sponsor, ac paranymphus diuinus Paulus, &c.] *diximusq. inter alia ibi, adlusionem in istis fieri ad verba ipsius Apost. 2. Cor. 11. vbi ait:* Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo, &c. *& ad primum cap. prioris ad Corinth. vbi de coniugibus, viduis, atque virginibus agit, & quomodo singulæ in suo statu viuere debeant, ostendit.* Ex quibus, *cur* νυμφευτὴς, ἢ νυμφοστόλος, καὶ νυμφαγωγὸς, *id est, sponsor, paranymphus, ac pronubus a Theodorito,* Ephræm, *& alijs orthodoxis Patribus interdum S. Apostolus Paulus vocetur, haud difficile erit colligere.*

A

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

orum

Sermo alius, De Laudibus SS. Christi Martyrum. †

† al. Encomium in omnes Sanctos Christi martyres, per vniuersum mundum Martyrium passos

IMPERITVS & insipiens, horridus atque incultus pictor, venustissimam spectatoribus imaginem proponere desiderat, eamq. illustrem ac splendidam omnibus exhibere, Sanctorum inquam, Martyrum gloriosum certamen atque coronam. Verum cum dignos illa imagine colores non habeat, nec adsit manus, quæ in ea effigie perfecte delineanda atque exprimen-
B da sufficere valeat: quomodo, obsecro, præsumet rudis aliquis atque ignarus imaginem eiusmodi omnem virium suarum excedentem modum, vel aptis exornare coloribus, vel spectatoribus ad inspiciendum contemplandumq. proponere? Quandoquidem autem suæ non inscius imperitiæ, neque suæ immemor est humilitatis artifex huiusmodi, supplex in precibus profternitur, rogans ac obsecrans Dominum vniuersorum Regem Christum: vt qui sanctis suis Martyribus inter certamina atque pressuras donauit vires, addiditq. animum, quo varias callidi inimici artes atque versutias vincerent, & coronam incorruptibilē ac immarcessibilem sibi * raperent; ipse benignissimus Deus, pius, ac sanctus insipienti atque inerti ac rudi opifici † sapientiam & intelligentiam, virtutemq. largiatur, quibus præstantissimam dignissimamq. imaginem valeat erigere, &
C gloriosa Sanctorum Martyrum certamina atque trophæa cunctis posthac generationibus spectanda, suspiciendaq. proponere: vt omnes hinc posteri raram illorum patientiam, præclaramq. constantiam addiscant, considerentque. Vere etenim * firmissimi, constantissimiq. fuerunt propositi, omniq. laude dignissimi. Nam cum sæuissimæ persecutionis * feruor Christiano gregi strages atque calamitates maximas inferret, plurimiq. timore perculsi, ac fide infirmi ad certamen venire * non auderent; Christumq. Dei filium intrepide confiteri, tormentorum metu detrectarent: generosissimi atque fortissimi isti Christi milites instaurarunt aciem, & commisso prælio fortiter hostem fuderunt, victoriamq. retulerunt. Fide quippe integra atque perfecta suos accincti lumbos, impauidi Christum Dominum, summaq. animi constantia confitebantur: contra vero,
D qui terrore atque pauore victi, terga inimico dederant, cælesti seipsos regno abdicarunt & priuarunt. Miseri sane illi atque infelices, quos tepor atque ignauia, tanta felicitate ac gloria reddidit indignos. Stabant igitur in magna constantia tempore certaminis, validissimi pugiles Dei, pœnas quascumque ingenti alacritate animi, pro nomine vnigeniti filij Dei, ac Saluatoris nostri Christi, perferentes. Quàm autem in pugna strenui, quantaq. laude fortitudinis præditi illi fuerint, vel hinc constare vnicuique potest, quòd subiecta oculis expauescenda tormenta aduersum se parata, non solum nihil reformidarunt, sed & maiori constantia decertantes, omnia perferendo fortiter superarunt. Adspiciebant ardentē rogum, ignitas sartagines, & ollas efferuescentes: quæ ardore atque feruore nimio guttas picis, & adipis longius a se eiaculabantur. Intuebantur
E quoque ferratas & aculeatas rotas, inter ignium globos, nimia velocitate versari ac circumuolui. Cernebant vngulas ferreas, & laminas candentes, fustes, vectes, aculeos, terebra, vincula, compedes atque cathenas; omnemq. plane artem ac machinam, quam veritatis inimicus contra Martyres & confessores Domini Saluatoris adinuenire potuit: omnia quippe tormētorum genera Martyribus in conspectum callidus ac improbus hostis adduxit, vt terrorem eis incuteret, & in formidinem Sanctos verteret; aspectuq. ipso, ac suppliciorum perterrefactione, lingua eorum non amplius confiteri Dominum IESVM, metu

** al. pararent.*

† al. sensum & intellectum, atque virtutem præstet, &c.

al. generosissimi

** al. furor.*

** al. venire recusarent.*

Sanctorū Christi Martyrum summa constantia, & fortitudo in tormentis.

Tormentorum, quibus SS. Martyres cruciabantur, varietas.

præpedita tentaret atque præſumeret. Quid porro fideliſſimi illi, promptiſſimiq. athletæ Chriſti, inter eiuſmodi ante oculos propoſita, horribilia, inauditaq. tormentorum genera? Fortiores atque alacriores effecti, maiore fiducia atque conſtantia animi, citra vllam hæſitationem intrepide coram Iudicum ac præfectorum tribunalibus Chriſtum Dominum Saluatorem confitebantur. Non enim rogus ardens, non ſtridens flamma, non ignitæ ſartagines, non ollæ feruentes atque ebullientes, non expaueſcendæ aculeatarum rotarum vertigines, non candentes laminæ, non ferratarum vngularum dentes, non reliqua ſupplicia, non vincula, non compedes, non immenſa catenarum pondera, non Tyrannorum minæ, non principum fremitus, non omnia machinamenta diaboli, miniſtrorumq. eius, deterruerunt animoſiſſimos ac fortiſſimos Chriſti milites; non pietatem abnegare impulerunt, neque a caritate Dei & Saluatoris nostri eos abduxerunt: at contra, hi * clypeo fidei muniti, vniuerſas inimici machinas euerterunt & proculcarũt; nihilq. omnino ipſos a ſancto firmoq. propoſito deterrere, atque auellere potuit. Perſpexiſti bonorum, & fidelium ſeruorum fortitudinem? Perſpexiſti pugilum Chriſti conſtantiam, ac gloriam? Perſpexiſti ſummam athletarum alacritatem, tota fide regnum cæleſte quærentiũ, Chriſtumq. regem ſuum omni pietatis affectu atque deuotione * concupiſcentium? Vidiſti perfectam athletarum fidem, vere perfectorum? Vidiſti in beatiſſimis Martyrum pectoribus caritatem flagrantem, qua, res cunctas terrenas contempſerunt, vt Deum ſuum conſpicerent, quem adeo ardenter dilexerunt? Vidiſti propenſum Chriſti affectum, quo pacto e terra extollat cunctos legitime exaltari deſiderantes? Adſpexiſti geſtientem atque exultantem paradiſum † ob inuictos Chriſti milites cum gaudio in æterna luce ac pace ſuſceptos? Huc age iam, cariſſime frater, & mẽte reuolue atque conſidera glorioſos Sanctorum Martyrum triumphos. Intuere oculis cordis raram atque eximiam cæleſtium pugilum fidem, inuiolabilemq. deuotionis ac pietatis eorum affectum: Non enim valuit immenſa pœnarum vis animos iuſtorum flectere, aut a ſententia dimouere: nec mors ipſa tantæ caritatis ardorem vllatenus potuit exſtinguere. Cæſi quippe, magno cum gaudio verberum ictus tamquam ſummas delicias excipiebant; ſerenoq. ac hilari vultu gratias Deo, quòd meruiſſent pro ipſius nomine pati, referebant. Quibus igitur vos encomijs celebrem, o perfecti pugiles Chriſti? aut quo vos nomine appellem, viri inclyti, ac ter quaterque beati? Quiſnã magnæ veſtræ fidei laudes explicet? Obſtupuit namq. ſummorum oratorum eloquentia, & Philoſophorum ſapientia, dum adeo mirabilia in Chriſti ſeruis fieri cernerent. Tyrannis, atque Iudicibus verba defecerunt, ſanctorum Chriſti Martyrum fidem atque conſtantiam, alacritatemq. cum incredibili tolerantia atque perſeuerantia intuentibus. Nam cum lictorum manus, eorum membra torquerent, viſceraq. nudarent; non triſti eos facie adſpexerunt, neque inter tormenta gemitum ediderunt: verum hilariore ac lœtiore vultu gaudia interna teſtati ſunt, quippe quibus illi cruciatus pro conſolatione erant ac requies; carnificesq. ijs potius obſequi, quàm ſæuire videbantur. Quam ergo nos, quæſo, dilectiſſimi fratres, in die extremi Iudicij excuſationem apud Deum habebimus: qui abſque vlla perſecutionis atrocitate, tormentorumq. vi, caritatem Dei, vitamq. noſtram vſqueadeo neglеximus, ac tam profundo torporis atque deſidiæ ſomno demerſi ſumus? Ecce, ſancti Martyres miris modis exagitati, afflicti, tentati, verberati, exquiſitisq. tormentis cruciati, Deum toto corde ac tota mente ſemper dilexerunt. Nullis tentationibus, aut minis, ſupplicijsq. licet grauiſſimis atque atrociſſimis flecti quiuit tanta eorum conſtantia: nullisq. prorſus perſecutorum terroribus diuinæ dilectionis feruor in ſacris ipſorum pectoribus exſtingui vmquam potuit: Nos † vero etiam in requie, atque delicijs diligere benigniſſimum Deum ac Dominum noſtrum detrectamus. Sed quidnam

Margin notes:
* al. balteo fidei praecincti.
* al. ambientiũ.
† al. paradiſum amplecti atque fouere ſui olim cupidos pugiles Chriſti, in æterna iã requie ac luce gaudẽtes?
Act. 5.
Heb. 11.
† al. Et nos in otio atque delicijs conſtituti, clementiſſimũ Deum ac Dominũ noſtrũ diligere renuſamus?

Margin letters: A, B, C, D, E

A nam acturi, quidue dicturi sumus in die illa horrenda: quando beatissimi illi Christi Martyres iuxta solium gloriæ, magna cum gloria atque fiducia adstantes, ostendent vulnerum suorum, atrociumq. cruciatuum ac verberum cicatrices in suis corporibus relucentes, ac Solis splendorem sua claritate superantes? Nos, inquam, carissimi fratres, quid obsecro, tunc ibi ostensuri sumus? quas illic virtutes præferemus? Num caritatem erga Deum, & proximum? num integram, inuiolabilemq. fidem? num voluntariam paupertatem, ac terrenorum omnium nuditatem? num forte quietem, atque tranquillitatem? num eleemosynas? num commiserationis affectum? numquid spiritum mansuetudinis? numquid orationes mundas? numquid compunctionem salutarem? num vigilias? num lacrymas? num veram pœnitentiam atque resipiscentiam? Felix NOT.
B profecto atque beatus erit, quem ista ibi comitabuntur; Martyrumq. tunc reuera futurus illic est socius, neque a cælesti illo plenoq. luminis thalamo repelletur: verum eamdem coram Christo Domino, & Angelis eius habiturus est fiduciam, hisce bonorum operum meritis fretus, gloriamq. martyribus haud inferiorem. Obtestamur igitur vos, o sanctissimi Martyres, qui pro Domino Saluatore, eiusq. amore, sponte ac prompte atrocissima tormenta subijstis, quamobrem etiam familiarius iam * ei coniuncti estis: vt pro nobis miseris peccatoribus negligentiæ squalore obsitis Dominum deprecemini, vt diuinam suam in nos infundat gratiam, quæ corda nostra sanctæ caritatis radio iugiter illustret atque illuminet, quo ipsum toto corde totaq. mente diligere valeamus. Vos etenim vere nunc beati ac gloriosi estis, quos Angeli pariter & homines vna

Inuocatio Sanctorum Christi Martyrum.

* *al. iā Christo coniuncti estis.*

C voce atque consensu felices & beatos prædicant: siquidem pressuræ tempore, cum tormentorum in vobis dolor augeretur, vos mentis oculis gaudia paradisi parata contemplabamini, sic vobiscum reputantes atque dicentes: Multiplicentur iam hic pœnæ corporis: vt in paradiso illic voluptatis, * requies propagetur ac gloria. Cumque in altum valde fluctuum montes, molesq. vndarum per tormenta passionum sese attollerent; repromissa vobis a Deo beatitudo continenter ante oculos versabatur, affirmans atque testificans perfecte credentibus, Deum mentiri nullatenus posse, qui hæc ipsa promiserat. Quandoquidem ergo futura ac sempiterna illa bona iugiter ante oculos mentis vestræ defixa tenebatis, certoq. credebatis vos eis sine fine perfruituros; ideo, beatissimi, moueri, flectiq. haud quaquam potuit vestra constantia. Læta quippe ac iocunda

* *al. corona augeatur, ac gloria.*

D vobis fuit futurorum exspectatio, quæ vos ita animauit atque corroborauit, vt singulis horis noua vobis atque acriora admoueri cuperetis supplicia, neque vllis satiari tormentis potueritis. Adspexit vos crudelis arbiter securos, ac fiducia plenos, & plane intrepidos in certamine persistentes; nullamq. cruciatuū atrocitatem, nullos verberum ictus, nullasq. carnificum manus prorsus reformidantes. Vidit quoque confractas suæ improbitatis atque insaniæ vires: quare vehementer obstupuit, & indoluit. Quando vero pœnas quascumque, o validissimi pugiles Dei, incredibili virtute superastis; opinabatur demens ac furibundus Iudex, terrore ferri se robur constantiæ vestræ posse infringere, vobisq. horrorem incutere: vt saltem formidine pœnæ ac mortis, Christum abnegaretis, quem totis visceribus semper desiderastis atque amastis, cuique in vestris pecto-
E ribus, vt in purissimo gratissimoq. domicilio inhabitare placuit. Ignorabat siquidem insanus ille, fore, quòd suo gladio (quo immensos sanguinis riuos ex Sanctorum iugulo fuderat) sibi ipsi in primis necem pararet: vt vel ipsis pij, innocentisq. cruoris vndis ipsemet misere suffocaretur infelix. Dicebat autem ad milites suos, iam victus atque confusus: Reformido ac pertimesco hunc sanguinem, qui de interemptorum pro IESV Nazareni nomine, ceruicibus diffluit: se quippe inuicem ad mortem fortiter pro ipsius confessione subeundam cohortantur, & animant. Terrorem mihi incutit * tanta ipsorum sanguinis effusio,

* *al. tanti.*

effuſio: nec ad momentum quidem temporis coram tanta diſcipulorum Chriſti A
conſenſione, tantaq. in fide concordia, conſiſtere amplius valeo. Pœnitet me
nunc facti mei, mallemq. me aduerſus ipſos non concitaſſe Principum animos:
nam ecce vndique eorum ſanguis me conturbat atque exagitat. En ſanguinis
effuſi odor iam meas diſſoluit vires, nequeoq. prorſus illuc oculorum intendere
ἄθαπτα. al. inhumata. aciem, vbi oſſa diſcipulorum IESV inſepulta iacent. Hæc ſunt, o fortiſſimi
milites Chriſti, præclara victoriæ veſtræ inſignia. Iſta, o probatiſſimi athletæ,
perfectiq. diuini prælij pugiles, veſtræ fidei, veſtræq. fortitudinis præmia. Iſta,
veſtræ victoriæ trophæa: hæc corona, ac gloriatio veſtra. Mors iſta veſtra, vi-
tam vobis peperit ſempiternam. Intuiti ſunt ſapientes huius ſeculi, immenſam
ſtragem veſtram: & in ſtuporem tota ſapientia illorum conuerſa eſt. attonitique
ad ſe inuicem aiebant: Vere magnus & potens eſt Deus Chriſtianorum; in quē B
ipſius diſcipuli ita firmiter crediderunt, vt nullis minis, nullisq. tormentis ab
eius fide diuelli, amoueriq. potuerint. Frequenter autem & lictores atque tor-
tores ipſi, tanta beatorum Martyrum permoti conſtantia, Chriſtum venerantes,
adorarunt: & patientia atque tolerantia maxime eorumdem, exhortationibuſ-
que (quibus ſeinuicem in ipſo certaminis ardore ad tormenta quæcumque
ſubeunda animabant) prouocati, in Dei timore ac fide perfecti euaſerunt. Con-
ſpexiſtis, fratres, diuinæ conſenſionis eminentiam. Vidiſtis cariſſimi, immen-
*al. & paſsiones. ſam caritatem Dei, ſua membra inter dolores atque*agones mirifice corroborā-
tem. Siquidem Sancti illi ſeinuicē in ipſo certaminis feruore, ad fortiter toleran-
dos pro nomine ac fide Chriſti cruciatus, cohortabantur, puſillanimesq. conſo-
labantur; ita vt & ipſi illorum ſerui, vna cum Dominis, in ſancto martytij agone C
atque certamine coronam referrent: dum nos interim mali atque peruerſi, ob
Galat. 5. immanitatem nequitiæ noſtræ, inuicem inuidemus, inuicem mordemus, &
comedimus. Huc igitur iam age, & ſanctorum te Martyrum diſcipulum præ-
† al. in diſcipli- nā tradideris. be. Nam ſi te illis in † diſcipulum dederis: erunt & ipſi viciſſim tibi magiſtri
* al. eis cedere, atq; ſuccūbere. optimi; addiſceſq. ab ijs paſſiones quaſcumque ſuperare, ac nullatenus* locum
eis dare: diſces quoque ab eiſdem perfectam fidem, dilectionem Dei, ac ingen-
Heb. 11. tem commiſerationis affectum, futurorumq. bonorum deſiderium: nam arden-
tem hi rogum ac flammam virtute Dei, fideq. perfecta extinxerunt, atque vi-
cerunt: quare & tu ſemper prauæ ac noxiæ concupiſcentiæ flammas in teipſo re-
ſtingue, ac vince. Varia illi tormenta ſuperarunt, ſpe, quæ eſt in Chriſtū, ſuffulti:
quocirca & tu turpes cunctas paſſiones caſta piaq. mente atque cogitatione ſu- D
Ibidem. perare contende. Vicerunt illi Tyrannos ſua modeſtia, atque longanimitate:
al. eadē munitus armatura. vince igitur & tu tyrannidem iracundiæ, ijſdem inſtructis armis. Illi palam
martyres fuerunt: at tu in ſecreto ſaltem, martyrem perfectum te præbe. Illi
in aperto certamen conſummarunt: perfice tu quoque certamen in occulto; vt
al. particeps. in die retributionis, corona cum ipſis doneris, ac in cæleſti regno ſocius glo-
riæ illorum inueniaris, ſimulq. ſempiterno gaudio perfruaris. Nunc ergo, o
beatiſſimi viri, & glorioſi Martyres Dei, me miſerum peccatorem veſtris preci-
1. Cor. 4. bus adiuuate; vt in hora illa tremenda miſericordiam conſequar, quando mani-
* al. hominum. feſtabuntur occulta* cordium. Velut pincerna aliquis inutilis atque*imperitus,
*al. impolitus. vobis hodie, o Sanctiſſimi Chriſti Martyres, effectus ſum. nam de vino inclyti
veſtri certaminis, filijs ac fratribus fidei veſtræ poculum tradidi: & de præclara E
victoriæ veſtræ menſa, omni ferculorum atque epularum genere inſtructa, pa-
tres, ac fratres, cognatos, affineſq. veſtros quotidie menſam ipſam frequen-
tantes, toto animi affectu ac deſiderio recreare ſtudui. Ecce enim pſallunt,
Deumq. cum exultatione ac iubilo glorificant, qui ſacratiſſima virtutis veſtræ
capita coronis incorruptibilibus atque cæleſtibus decorauit: ingentiq. cum gau-
Sanctarum reliquiarum veneratió. dio ſacras certaminis veſtri reliquias circumſtant; benedici optantes, ſecumq.
referre ſancta animæ & corporis remedia deſiderantes. Omnibus igitur bene-

A dictionem impertiamini, vt boni discipuli, fidelesq. ministri benignissimi Domini, & Saluatoris nostri. Ego quoque quantumuis imbecillus ac debilis, accepto vestris meritis atque intercessionibus robore, tota animi deuotione ante sanctas vestras reliquias decantaui hymnum laudis vestræ ac gloriæ. Quare obsecro, pro me vili ac misero peccatore Ephræm, ante thronum diuinæ maiestatis* adsistite: vt precibus vestris salutem consequi merear, & vobiscum sempiterna felicitate perfrui, gratia & benignitate, atque misericordia Domini ac Saluatoris nostri IESV Christi: Cui sit cum Patre, & Spiritu Sancto laus, honor, virtus, & gloria, in infinita seculorum secula. AMEN.

NOT.

*al. intercedite

B

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

PVlcherrimi & elegantissimi, lectuq. dignissimi sunt hi duo simul iuncti Ephræmitici, in laudem omnium Sanctorum Christi martyrum, Sermones: quibus & si vix absolutius quid, magisq. ad mouendos affectus accommodatum dari possit, alios tamen etiam Auctores in gratiam eorum qui Scriptorum varietate delectantur, in eodem genere Argumenti, vt in alijs soleo, lubens citabo. Et primo quidem, ex Græcis occurrit mihi copiosissimus in Sanctos Christi Martyres Sermo encomiasticus Asterij Episcopi Amasiæ nondum e græco latine conuersus, quem ex antiquo græco MS. Codic. Antonij Card. Carafæ transcriptum aliquando accepi. incipitque: Licet, vt videtur, etiam a vehementer infensis & implacabilibus inimicis lucrum capere interdum vel maximum, &c. vbi multa valde pathetica ac pia in laudem Sanctorũ Martyrum ad finem vsque Sermonis adducuntur. In quo Cod. & aliud S. Ioannis Chrysostomi luculentum Encomium in omnes Sanctos Martyres, nondum editum habetur.
C cuius initium est: Nondum septem dierum præterijt numerus, ex quo sacram Pentecostes celebritatem peregimus: & rursus nos Sanctorum Martyrum occupat chorus, aut potius martyrum exercitus atque acies, &c. qui Sermo Chrysostomi etiam in græco MS. Vatic. nu. 381. ac 827. & Card. Sirleti, ac Sfort. num. 11. & 84. immediate post Serm. in Pentecosten (qui incipit: Rursus festiuitas, & rursus celebritas, &c.) inuenitur, dignus sane qui latine traducatur atque edatur. quemadmodum & alius eiusdem Chrysostomi Sermo etiam in Sanctos martyres & Apostolos nondum traductus, qui in antiquissimo græco MS. Cryptaferrat. extat sub lit. A. immediate post Encomium Ephræm in sanctos Martyres, subiectus, cum eiusmodi principio: Sol ab alto resplendet videntibus, & sermo de Martyribus lumen præbet audientibus: & quemadmodum cælum ornatur astris; ita & Ecclesiæ, sanctorum exornantur corporibus, &c. Oratio pulchra est, & quæ fere tota in laudatione Sanctorum Martyrum consumitur: agitur autem & de Apostolis in initio, atque ideo etiam al. de Apostolis & martyribus, siue in Apostolos & Martyres oratio inscribitur. Extat quoque in eadem Biblioth. Cryptafer. Hesichij præsbyteri Hierosolymitani græce in sanctos martyres
D encomium nondum editum, sub litt. oo. Et hactenus de Græcis Encomijs necdum euulgatis, quæ citaui atque recensui, vt a doctis cognoscantur, ipsiq. ad eorum e græco translationem ac publicationem excitentur. Ex impressis, reperiuntur præterea duo S. Chrysostomi Sermones, tom. 3. etiam de Sanctis martyribus, quorum prior incipit: Nemo est qui nesciat Martyrum glorias ad id diuino consilio, a Dei populo frequentari; nisi, vt & illis debitus honor dicetur, & nobis virtutis exempla monstrentur, &c. posterior ibidem Sermo est de Martyribus, quòd aut imitandi sunt, aut non laudandi, inchoaturque: Qui sanctorum merita, religiosa caritate miratur, & iustorum glorias frequenti laude eloquitur; etiam mores eorum sanctos atque iustitiam imitetur necesse est, &c.] Sed iã ad latinos Patres transeo, ex quibus S. Cyprianus in laudem Sanctorũ Martyrum, multa præclara adducit in quadam sua Epistola lib. 2. vbi Martyres sic alloquitur: Quibus ego vos laudibus prædicem, fortissimi martyres? robur pectoris vestri, perseuerantiam fidei quo præconio vocis exornem? Tolerastis vsque ad consummationem gloriæ durissimam quæstionem, nec cessistis supplicijs, sed vobis potius supplicia cesserunt, &c. ita in pulcherrima
E Epist. ad Martyres & confessores, vbi de his plura, ac alibi apud eumdem. Huc faciunt & plures S. Augustini Sermones de Sanctis, ac de pluribus martyribus inter ipsius opera editi, quorum etiam aliqui per octauam omnium Sanctorum in Ecclesiis leguntur. Quibus accedit & ille, qui sub nomine eiusdem Augustini, in communi plurimorum Martyrum recitatur in Breuiario Rom. in 2. nocturno, incipitque: Quotiescumque, fratres carissimi, Sanctorũ Martyrum sollennia celebramus, ita ipsis intercedentibus expectemus a Domino consequi tẽporalia beneficia, vt ipsos Martyres imitando, accipere mereamur æterna, &c.] habetur inter Sermones S. Augustini de Sanctis, 47. sed in eo desunt haud pauca Sanctis martyribus propria, quæ ego ex antiquo MS. Cod. Card. Sirleti restitui atque suppleui, integre eumdem Deo volente post Sermones S. Leonis Papæ (vbi quoque in quibusdã editionibus quasi illius proprius adiectus reperitur, sed an recte dubito) in mea Leonina recogni-

tione,

tione, vitæ comite editurus. Huc quoque spectant alij nonnulli Sermones de Martyribus, qui sub nomine S. Augustini reperiuntur nondum (vt putatur) typis excusi, in antiq. Codice man. scrip. Ecclesiæ S. Mariæ ad Martyres Romæ, vulgo rotundæ. vt, quem Augustinus habuisse dicitur de Massa candida, qui incipit: Dilectissimi fratres, *&c. vbi & alius additur, qui inchoatur:* Delectat videre campos segetum, *&c. quamuis tamen ille ab alijs Fulgentio potius adscribatur, inter cuius etiam Opera reperitur, cum tit. de Martyribus, eodemq. exordio. ac tertius alius Sermo, cuius initium est:* Sancta festiuitas, *&c. de quibus & in quodam vetusto MS. Sirlet.* A

Perspexisti bonorum, & fidelium seruorum fortitudinem? Perspexisti pugilum Christi constantiam, ac gloriam? *&c.] Vbi absque interrog. al. sic:* Vides fidelium seruorum robur: vides insignium pugilum Christi constantiam, ac gloriam: vides alacritatem incredibilem cæleste regnum tota fide quærentium, Christumq. regem suum omni pietatis affectu ambientium. vides fidem perfectam athletarum vere perfectorum, *&c.] Sed priori per interrogationem (quæ instandi vim habet) lectioni hic potius insistimus, quam & Ambrosius Camald. in eiusdem Sermonis traductione sequutus est.* B

Longius postea, sub finem Serm. ibi: Ecce psallunt, ac Deum cum iubilo glorificant; ingentiq. cum gaudio sacri certaminis vestri reliquias circumstant, benedici optantes, *&c. paulloq. ibidē post:* Ego quoque quantumuis imbecillus ac debilis, tota animi deuotione ante sanctas vostras reliquias decantaui hymnum laudis vestræ ac gloriæ, *&c.] Quid, quantumq. ipse Ephræm, ac alij (quorum hic meminit) reliquijs ac venerationi Sanctorum Christi Martyrum tribuerint, vel ex præsenti hoc loco abunde colligere licet: qui haud parum etiam ob venerandā antiquitatem, contra hæreticos sanctis Reliquijs oblaterantes seruit. Quo etiam faciunt, quæ Asterius Amasiæ Episcopus in Sermone de Martyribus ante allegato, quasi circa med. in honorem atque defensionem sanctarum reliquiarum Christi martyrum, contra Eunomianos, aliosq. hæreticos in medium adducit. Contra quos hæreticos, etiam pro Sanctorum reliquijs S. Augustinus alibi sic sentit ac loquitur: Sanctorum corpora, & præcipue beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi membra, & syncerissime honoranda, & Basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta diuino cultui mancipata, affectu pijssimo, & deuotione fidelissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus, & Vigilantianus creditur, &c. ita Augustin. in lib. de diffinitionibus orthodoxæ fidei, & ecclesiasticis dogmatibus, cap. 73. In quam sententiam & S. Hieronymus in Epistola ad Riparium presbyterum, aduersus Vigilantium sic scribit: Honoramus reliquias Martyrum, vt eum, cuius sunt martyres, adoremus, &c. Et S. Athanasius allegatus actione 3. Septimæ Synodi, ait: Martyrum ossa morbos fugant, infirmis medentur, cæcis visum restituunt, lepras emundant, tentationes ac mærores soluunt, &c. ita quoque S. Basilius in Homil. super Psalm. 115. post med. & S. Chrysostomus homil. 66. ad pop. antiochen. & in homil. de natiuitate septem Machabæorum, plurimisq. alijs apud eum locis. Et Damascenus lib. 4. orthodoxæ fidei, cap. 16. Prudentius in peristeph. hym. 11. ac alibi. Et denique Cōcilium Tridentinum sess. 25. in Decreto de inuocatione, veneratione, & Reliquijs Sanctorum, &c.* C

** al. Vita Beati Abraha Eremitæ Syri, & nepotis eius Mariæ peccatricis, per S. Ephram Syrum scripta.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI, D

IN VITAM BEATI ABRAMII.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

FRATRES mei dilecti, enarrare vobis volo pulchram, perfectamq. vitæ rationem admirandi viri Abramij: quam quidem ipse sic inchoauit atque perfecit, vt post consummationē promeritus sit gloriam sempiternam. Cæterum vereor testimonium illustre atque admirabile texere imaginis eius † Deo acceptæ virtutis. Ecce enim vita ac conuersatio quidem viri bona & perfecta est: at ego infirmus & imperitus. E siquidem imago virtutis eius luculenta & admiranda est: colores vero quibus ea mihi depingenda est, valde tristes sunt ac horridi. Verumtamen quamuis imbecillus sim & imperitus sermone, perfectionemq. illius digne comprehendere nequeam; tentabo tamen vel ex parte enarrare qualiscumque sim, atque disserere, licet insufficiens, de vita ac moribus eiusdem viri, *Abramij nimirum secundi: quippe qui nostris extitit temporibus, & Angelicam cælestemq. vitam in terris

† τῆς θεοφιλοῦς ἀρετῆς αὐτοῦ.

** al. Abraha posterioris.*

A in terris duxit; possiditq. patientiam, durissimi adamantis instar, per quam meruit cœlestem consequi * gratiam. Et quoniam a iuuentute sua castum pudicumq. se exhibuit, templum Spiritus sancti effectus est, & vas sanctum: † vt in eo, qui vocauerat ipsum Deus, suum hospitium domiciliumq. teneret.

** al. gloriam.*
† al. in quo sibi domicilium habitationemque elegit Deus.

Hic igitur beatus Abramius parentes habuit admodum diuites: qui cum supra modum humanæ affectionis atque naturæ, ipsum diligerent; desponsarunt ei puellam adhuc puero, exspectantes vt sic ad dignitatem aliquam secularem promoueretur. At hic longe aliter sentiens, ab ipsa mox ætate iuuenili Ecclesias frequentare cœpit: & si quando sacras ibi Scripturas legi audiret, lubens aures accommodabat, & studiose in ijs se exercebat, & meditabatur. Cæterum parentes eius, iam tempus nuptiarum appropinquare censentes, compel-

NARRATIO EORVM QVAE IN VITA GESSIT.

ABRAMIVS a parentibus ad matrimonium compellitur.

B lebant ipsum quantumuis reluctantem matrimonij vinculis obstringi: quibus cum ille antea obsisteret, coniugiumq. detrectaret, tamdem tamen nimium ab ijs molestatus, pudorisq. verecundia victus, acquiescere ac consentire omnino cogitur. Celebratis ergo die * septimo nuptijs, ipsoq. iam in thalamo cum sponsa sedente, subito tamquam lux quædam in corde ipsius, diuina gratia refulsit: quam, veluti ducem aliquem sui voti ac desiderij nactus atque secutus, illico domo exsiliens, e ciuitate egressus est. Duobus autem quasi milliaribus procul inde cellulam quamdam vacuam inuenit; in quam † ingrediens, suum ibi domicilium fixit, cum gaudio & lætitia cordis sui glorificans Deum: de quo facto eius, maximo correpri sunt stupore tam parentes quàm vicini & cognati ipsius. Qui egressi, vbique beatum illum requirebant: eumq. post decem

** al. (die septimo) hic deest.*

† al. ingressus, magno ibi cum gaudio habitabat, lætoq. corde Deum glorificabat.

C & septem dies in iam dicta cella preces ad Deum fundentem inuenerunt, ad cuius ipsi aspectum valde obstupuerunt. Beatus autem ad eos: quid (inquit) admiramini? Deum potius benignissimum suspicite, qui me a cœno iniquitarum mearum eripuit: & pro me orate, vt in finem vsque vitæ, iugum hoc suauissimum, quod me licet indignum subire voluit Dominus, valeam sustinere, vitamq. meam beneplacitam secundum ipsius voluntatem per omnia instituere. Cui, cum omnes verba eius audientes, respondissent, Amen: hortatus ac deprecatus est ipsos, ne sæpius ei molestiam prætextu visitationis inferrent. Quibus iam inde recedentibus, ipse ostium suæ cellulæ obstruxit, seipsumq. intus reclusit, minima dumtaxat fenestella relicta, per quam tempore debito cibum necessarium acciperet. Illustrataq. est mens eius diuina gratia, qua indies in opti-

Consanguineorum, atque affinium, & familiarium crebrae visitationes detrectat.

D mo vitæ instituto proficiebat: continentiamq. magnam possidebat, ac vigilijs & orationibus, planctui, & humilitati, atque caritati vacabat. Cumque vbiuis locorum, sanctitatis fama de eo percrebresceret; cuncti audientes, vndique ad eum visendum, & vt ab eo spiritaliter iuuarentur atque ædificarentur, confluebant. Datus quoque eidem a Deo est sermo sapientiæ & intelligentiæ: eratq. opinio ac fama de ipso inter * vicinos, lucidissimi luminaris instar refulgens. Accidit autem post * decem annos a tempore renunciationis suæ, parentes eius ex hac vita migrare: a quibus, quòd † multæ pecuniæ, opesq. ipsi relictæ essent, rogauit amicum quemdam sibi fidum ac charum, vt vniuersa quæ ipsi obtigerant, in pauperes & orphanos distribueret; ne per ea ab orationibus auocaretur, impediretur que. Quibus sic actis, securo animo tranquillaque

al. inter parietes
** al. duodecim.*
† al. magna vis auri, substantiæq. relicta ei esset.

E mente remansit. Illud quippe beato viro erat curæ, vt menrem nullis rebus terrenis obstrictam haberet: atque ideo nihil super terram præter sagum vnũ, & tunicam vnã cilicinam quam gestabat, vnumq. exiguum * catinum ex quo edere ac bibere consueuerat, possidebat. Cum his vero omnibus, humilitatem supra modum, & caritatem erga omnes parem sibi vindicabat. Non diuites pauperibus in honore præferebat, nec Principem subdito, nobilemve ignobili: verum omnes æqualiter cirra acceptionem personarum diligebat, ac honorabat. Neque interdum quemquam durius procaciusq. increpabat: sed erat sermo ipsius

Paupertas voluntaria.
** καύκιον.*
S. ABRAMIVS parem erga omnes caritatem exhibebat.

ſale caritatis, & manſuetudinis conditus. Nam quis pulcherrimas eius reſponſiones audiens, ſatiari aliquando dulcedine eloquiorum ipſius potuit? aut quis vultum eius venerabilem, aſpectumq. angelicum quandoq. intuens, non magis accenſus fuit ad ſæpius eum videndum? Toto porro tempore renunciationis ſuæ, canonem ſeu regulam ſemel arreptam numquam mutauit: ſed quinquaginta annorum ſpatio in vitæ religioſæ instituto alacriter ſe exercuit: propter nimium autem amorem ac deſiderium quo in Chriſtum erat, omne temporis illius æuum quaſi dies paucos reputabat, nullaq. ſatietate religioſi instituti ſui capi vmquam poterat. Erat vero non longe a ciuitate illa vicus valde magnus ac ſpatioſus, in quo cuncti pariter pagani admodum atroces a minimo vſque ad maximum degebant; quos nullus plane ab idololatria auertere poterat: ſed omnes, qui id tentabant, re infecta ac citra vllum ſalutis ipſorum fructum ab ijs recedebant; nullatenusq. afflictionis moleſtiam, qua ab ijs premebantur, perferre poterant: quoniam non ſolum illi non admoneri ſe ſuæ ſalutis patiebantur, ſed & perſecutiones in eos, a quibus admonebantur, mouebant, ſeditionesq. concitabant. Et cum turba nihilominus Monachorum ſemel atque iterum illos adire, & cum ijs agere tentaſſent; nihil omnino ſuper eorum conuerſione profecerunt. Vna ergo die Epiſcopus ſedens cum clericis ſuis, beatiſſimi huius viri memor, dixit ad eos: Talem ego virum cunctis temporibus meis non noui, nec vidi, ita in omni bono opere perfectum, omnibusq. exornatum virtutibus, in quibus * acquieſcit Deus, ſicut nunc habetur † domnus Abraamius. Clerici autem reſpondentes, vere illum Dei famulum, monachumque perfectum eſſe affirmabant. Ad quos Epiſcopus: Volo (inquit) eum in hoc paganorum vico ordinare præsbyterum: magna ſiquidem patientia & caritate ſua illos ad Deum conuertere poterit. Et conſurgens e veſtigio, vna cum clero ad cellulam Sancti viri contendit: quo cum pariter perueniſſent, eumq. ſalutaſſent, cœpit mox Epiſcopus de gentilibus vici iſtius cum illo agere, ipſumque hortari atque rogare, vt iſthuc ob ſalutem eorum proficiſceretur. Quo ille audito, vehementer contriſtatus ait ad Epiſcopum: Permitte mihi, obſecro Pater ſancte, vt meas iniquitates ac peccata deplangam: neque eiuſmodi negotium mihi homini vili & infirmo imponas. Ad quem denuo Epiſcopus: Dei (inquit) beneficio ac gratia idoneus es; quare nolim te in hac ſancta obedientia cunctabundum fieri. Cui vir beatus iterum reſpondit, dicens: Rogo ſanctitatem tuam, vt paruitatis ac vilitatis meæ miſereatur, meque propria deflere mala permittat. Et ad eum Epiſcopus: Ecce (inquit) omnia reliquiſti, & mundum ac quæcumque in eo ſunt odiſti, teque ipſum mundo crucifixiſti: vetumtamen licet hæc cuncta recte perfeceris, obedientia tamen adhuc cares. Quæ cum ille audiret, fleuit amare, & dixit: Quis ſum ego, canis mortuus? & quæ eſt vita mea, quòd talia de me * iudicaſti? Cui rurſus ait Epiſcopus: Ecce hic reſidens, tuam dumtaxat ſalutem curas: illic vero diuina adiuuante gratia plurimos ſaluare, & ad Deum conuertere poteris. Perpende igitur tecum, vnde ampliorem conſequi mercedem poſſis, hinc ne, an inde: vtrum ſi teipſum ſolum ſaluaueris, an ſi plures alios tecum ad ſalutem adduxeris? Beatus autem ille vir Dei tunc plorans, dixit: Fiat voluntas Dei; attamen propter obedientiam, hinc quo iniunxeris, proficiſcar. Eductumq. iam illum ex ſua cellula, in ciuitatem ſubito introduxit, ibiq. per impoſitionem manus eum presbyterum ordinauit: ac protinus ad vicum Paganorum cum gaudio comitantibus clericis, deducendum curauit. Quò dum beatus Abramius ſe conferret, precabatur in via Deum, dicens: Benigniſſime ac optime Domine, reſpice imbecillitatem meam, & gratiam tuam in auxilium meum mitte, vt nomen ſanctum tuum glorificetur. Perueniens vero ad vicum, conſpexit cunctos ibi idololatriæ inſania vehementer eſſe detentos; quare ſuſpitans fleuit amare, ſublatisq. in cælum oculis,

Canonem ac regulam ſui instituti numquā mutauit.

Vicus, in quo atroces habitabant Pagani, valde in ſua idololatria obſtinati.

** ὥσπερ ἀγαπᾷ ὁ Θεός.*
† al. beatus Abrahamius.

Epiſcopus cum clero ad cellulā Abramij contendit.

Epiſcopi cum B. Abramio, collocutio.

** al. cogitaſti.*

NOT.

Epiſcopus S. Abramium ordinat præsbyterū, & ad conuerſionem Paganorum deſtinat.

A B C D E

A oculis, dixit: Tu Domine, qui solus absque omni peccato es, quique solus es misericors, & solus clemens atque benignus, ne despicias opera manuum tuarum: festinanterq. misit nuncium versus ciuitatem, ad quemdam carissimum sibi amicum, vt pecunias ex patrimonio suo relictas ei mitteret: quas cum accepisset, intra paucos dies exstruxit Ecclesiam, in qua assidue preces Deo offerebat, & sic multis cum lacrymis orabat, atque dicebat: Congrega, o Domine, populum tuum dispersum, & introduc eum in hoc templum tuum: oculosq. mentis ipsorum illumina, vt repudiata simulacrorum cultura, te solum verum Deum cognoscant. Qua expleta precatione, confestim ab Ecclesia egressus contendit ad templum gentilium: vbi abominationes eorum destruxit, & aras cum simulacris, proprijs manibus detraxit, atque euertit. Quod factum cernentes pagani illi, tamquam feræ agrestes in eum irruerunt, multisq. verberibus laceratum, ex vico fugarunt: Ipse vero clam illuc nocte reuersus, iterum in Ecclesiam se recepit, vbi conquiescens nec plagarum suarum lacerationem curans, cum fletu ac gemitu pro illis, tantummodo vt salui fierent, deprecabatur Dominum. Mane autem iam facto, aduentantes pagani repererunt ibi hominem Dei orantem: vnde magno perculsi stupore, quasi *stupidi euaserunt. Quare etiam ad Ecclesiam quotidie veniebant, non quidem orandi gratia: sed vt pulchritudinem ædificij, & ornamentum Ecclesiæ suis oculis contemplantes, recrearentur. Cœpit itaque quadam die vir Sanctus rogare eos, vt verum Deum agnoscerent. Illi vero atrociores effecti, baculis eum tamquam lapidem aliquem exanimem percusserunt; & postea adhuc, pedibus eius fune ligatis,

Precatio Abramij ad Deum.

S. Abramius ex patrimonij sui pecunijs Ecclesiam exstruxit.

Pro Barbarorũ orat conuersione: eorũq. aras, & simulacra euertit.

B (marginal letter beside "tes pagani illi")

** Irriti.*

Barbarorum in S. Abramium atrocitas, & furor.

C extra vicum traxerunt, lapidibusq. obruerunt: mortuum autem illum existimantes recesserunt, semiuiuo eo ibi relicto. Media vero nocte ad seipsum reuersus, ingemiscens fleuit vehementer, & dixit: Cur despexisti humilitatem meam, o Domine; & quare faciem tuam a me auertis? Et quamobrem animam meam repellis: & opera manuum tuarum contemnis? Et nunc igitur benignissime Domine, respice super seruos tuos, & concede eis vt cognoscant te: quoniam tu solus es Dominus, & præter te non est alius Deus. Post orationem vero surgens intrauit in vicum, ingressusq. Ecclesiam, psalmos decantabat Domino. Facto autem diluculo, rursus aduentantes conspexerunt eum ibi: & obstupefacti, atque in insaniam versi, vt truculenti & omnis misericordiæ expertes, diris illum tormentis crudeliter confecerunt; & iterum sicut prius, fu-

Precatio S. Abramij ad Deũ.

D nibus alligatum extra vicum traxerunt. Ista autem cum per triennium pateretur, veri adamantis instar fortiter perdurabat: neque tot tantisq. tribulationibus, atque necessitatibus vmquam cessit: sed cum percuteretur, & contumelijs afficeretur, cum traheretur, cum affligeretur atque opprimeretur, cum lapidibus obrueretur, cum fame & siti conficeretur; in omnibus tamen his, quæ ipsi accidebant, numquam auersatus est illos, neque indignatus ac commotus est, numquam aliqua pusillanimitate est fractus, vel tædio fatigatus: verum cum durissima quæque ab eis sustineret, magis magisq. eius in ipsos caritas augebatur: & quasi rogum *ardentem, iracundiam eorum, sua modestia ac mansuetudine restinguebat: modo enim eos obsecrabat, modo modeste admonebat, modo dulcium verborum blandimentis ipsos deliniebat: & quidem seniores,

S. Abramij patientia, atque constantia admiranda.

** al. incendiũ aliquod, ac flammam.*

E vt patres rogabat: iuuenes autem, vt fratres; & pueros, vt filios: licet interim ex aduerso ipse ab eis irrideretur ac subsannaretur, multisq. iniurijs atque opprobrijs afficeretur. Vna porro dierum, incolæ vici illius simul congregati a minimo vsque ad maximum, vehementerq. obstupefacti, dicere cœperunt ad inuicem: Videtis, inquientes, adeo magnam patientiam viri, ineffabilemq. ipsius in nos amorem & caritatem: quoniam in tantis tribulationibus ac malis per nos ei illatis, nequaquam hinc abscessit, neque verbum aliquod malum cuiquam nostrum dixit; neque alienior a nobis est factus: verum magno cum

Barbari admirati sunt summã in Abramio patientiam & caritatem.

† al. Vnde nisi esset (vt affirmat) Deus viuus, quem prædicas, & regnũ, & paradisus, &c.

gaudio hæc omnia patientissime sustinuit. Nisi † sane esset Deus viuus cum eo, A
sicut dicit, & regnum, & paradisus, supplicium, & retributio; non hæc vtique perferret a nobis: quin & deos nostros omnes ipse solus confregit atque euertit, & in nullo eum offendere vel lædere potuerunt. Vere seruus Dei hic est, & quæcumque ab eo fuerunt dicta, diuina sunt ac vera. Venite igitur, credamus in Deum, qui ab ipso prædicatur. Quæ, cum inter se loquerentur, omnes pariter ad ipsum in Ecclesiam contenderunt, clamantes, & dicentes: Gloria cœlesti Deo, qui huc famulum suum misit, vt nos ab errore liberaret atque saluaret. Beatus autem vir Dei ista conspiciens, gauisus est gaudio magno, & facies ipsius vt flos * pulcherrimus apparuit: aperiensq. os suum, dixit ad eos: Patres carissimi, fratres, ac filij, benedicti vos qui huc intrastis in nomine Domini: venite vnanimiter demus gloriam Deo, qui oculos mentis vestræ illuminauit, vt ipsum agnosceretis; & signaculum vitæ accipite, vt ab idolorum immunditie purificemini: totoq. corde ac animo credite, quòd vnus sit Deus * creator cæli & terræ, & omnium quæ in eis sunt, omnis principij expers, incomprehensibilis, inenarrabilis, inseparabilis, inalterabilis, omni fine carens, dator luminis, amator ac redemptor hominum, magnus & admirabilis, terribilis & fortis, suauis atque benignus: & in filium eius credite vnigenitum, *qui est potentia Patris, & sapientia gloriæ eius, ac splendor, per quem & omnia facta sunt: & in sanctum eius Spiritum, ipsi † consubstantialem, qui simul cum eo regnat in immensa ac infinita secula, omniaq. viuificat: vt credentes, vitam æternam * adipiscamini. Respondentes autem cuncti dixerunt: Ita sane pater noster, ita dux vitæ nostræ; ita fiet, sicut asseris, & nos doces: ita credimus, & C
sic sentimus. Et illico Beatus sanctũ baptisma arripiens, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, a minimo vsque ad maximum, ad mille vsque animas. Per singulos autem dies, sacras Scripturas eis legebat, disserebatq. cum ipsis de fide, iustitia, & caritate; de mortuorum resurrectione, & de tremendo iudicio, de regno Dei, de delicijs paradisi, & de gehennæ supplicijs. Quemadmodum autem terra bona ac bene elaborata percipit semen bonum, affertq. fructum, aliud quidem centesimum, aliud vero sexagesimum, & aliud trigesimum: ita † & illi magna alacritate verba eius suscipientes, libentissimeq. doctrinam ipsius audientes, vberrimos inde fructus referebant. In conspectu autem ipsorum velut Angelus Dei videbatur, & quasi firma ac pulchra quædam ædificij ligatura: sic quippe caritatis & amoris vinculo omnis anima colligata D
cum eo erat, totaq. ipsorum mens consolatione fidei ac doctrinæ eius illuminata. Totum porro annum egit apud eos vir beatus, postquam fidem susceperunt, docens ac prædicans eis indesinenter dies noctesq. verbum Dei. Cæterum vbi iam studium eorum erga Deum, & fidei firmitatem perspexit; magnam quoque in ipsum caritatem, curam, honorem, ac reuerentiam; veritusq. ne illorum occasione cogeretur religiosæ vitæ disciplinam relaxare atque dissoluere; & ne quocumque modo mens eius terrenarum rerum curis adstringeretur, consurgens noctu, sic Deum precatus est: Tu qui solus absque peccato es Deus, qui solus sanctus, qui in Sanctis requiescis, qui solus misericors, & benignus Dominus, qui e tenebris populum hunc tuum reuocasti, & in admirabili lumine cognitionis tuæ firmasti: quique eos ab aduersarij vinculis absoluisti, & E
a simulacrorum erroribus conuertisti, eisq. in te fidem tribuisti; obsecro, in finem vsque conserua eos Domine, & succurre gregi tuo quem benignitate tua possidere voluisti; eosq. omnipotenti gratia tua communias, & semper corda ipsorum illumines: vt ea, quæ grata atque accepta tibi sunt, perficientes, æternam vitam consequi mereantur. ac mihi quoque infirmo auxilium impertias, & non reputetur mihi hæc † res in iudicium atque peccatum: quoniam desiderio sequendi te, flagro. Et completa oratione abiens, ter crucis signaculo vicum signa-

Marginal notes:

** καλλίχροον ἄνθος.*

Barbarorũ per S. Abramium conuersio. B

** al (ποιητής i. creator) hic deest.*

** al. qua est potentia Patris.*

† ὁμοούσιον.

** al. habeant.*

S. Abramius infideles cõuertit, & baptizauit.

Matth. 13. & Marc. 4. Luc. 8.

† al. sic & illi verba eius libẽter audientes, atque in timore Dñi proficiẽtes, largissimos fructus afferebãt, &c.

Pia S. Abramij pro populo ad fidem conuerso, precatio.

† al hic discessus meus ab illis, in peccatũ. quia te solum desidero, ac sequi appeto.

A signauit, ac latenter in alium locum recessit, & quibus potuit latebris se occul- *S. Abramij discessus. & ad suam cellam reditus.*
tauit. Mane autem facto, pro solito suo ad Ecclesiam turbæ conuenerunt,
sed quòd eum ibi non inuenissent, obstupuerunt: vnde quasi oues errantes, di-
uersa loca obibant, pastorem suum perquirentes, magnoq. cum timore ac plan-
ctu nomen eius inclamantes. Cum autem diutius perquirendo, eum inuenire
nequiuissent, nimium contristati, e vestigio ad Episcopum pergunt, & quod
eis acciderat, denunciant. Qui cum hoc audisset, ipse quoque mœrore deie-
ctus, confestim cum diligentia plures ad requirendum beatum virum emisit,
* maxime propter lacrymas, & consolationem gregis ipsius. Cumque vbique **al. præsertim ob consolationē gregis eiº, quòd cerneret eos lamentabiliter contristari.*
tamquam lapis aliquis pretiosus quæreretur, & minime reperiretur, illiq. qui
ad eum perquirendum destinati erant, iam re infecta redissent; Episcopus cum
B toto clero suo ad memoratum vicum concessit, & consolatorium vitæ sermo-
nem ad eos habuit, magnumq. dolorem quem de viri Dei discessu concepe-
rant, leniuit. Et quia omnes in fide ac caritate Christi iam optime confirma-
tos deprehendit, † viros ex eis magis probatos elegit, quos presbyteros, & dia- *† al. ex ipsis presbyteros, & diacones, lectoresq. constituit.*
conos, ac lectores designauit. Audiens vero beatus Abramius de accessu atque
incremento cleri, illorumq. statu, admodum gauisus est, & Deum glorificans,
dixit: Quid retribuam tibi, benignissime Domine Deus meus, pro omnibus
quæ retribuisti mihi? Adoro, & glorifico salutarem dispensationem tuam: sicq. *S. Abramiº Deo gratias agit.*
orans atque exultans, ad pristinam suam cellam reuertit. Fecit autem alteram
paruam cellam * extrinsecus; & semetipsum magno cum gaudio atque lætitia ** al. intrinsecus, interiorem. & seipsum intus conclusit.*
cordis sui conclusit in interiore, obstructis foribus. Quo intellecto, inhabita-
C tores vici illius aduentantes ad beatum Abramium, gauisi sunt gaudio magno,
quòd eum tamquam reuera vitæ ducem inuenissent, accedebantq. ad ipsum
quasi ad patrem, vt docerentur, & illuminarentur: & quia supra quàm dici
possit, eius vitæ instituto ædificabantur; pro maxima gratia ducebant, si saltem
eum videre, & verba ab ipso salutis audire * concederetur. O miraculum, fratres ** al. possent.*
carissimi, vere laudibus & gloria plenū, est hic vir talis: quippe qui in tantis tri-
bulationibus atque angustijs quas in sæpe dicto castello ac vico sustinuit, num-
quam religiosæ vitæ suæ regulam infregit, neque ab ea ad dexteram vel sini- *Prou. 4.*
stram declinauit. Gloria & magnificentia Domino Deo nostro, qui talem ei
patientiam præstitit: qua & alios potuit conuertere, & sui instituti gratiam
seruare. Videns igitur Satanas, qui ab initio * honestatis ac virtutis hostis fuit, ** al. virtutis ac salutis hominū hostis fuit.*
D quòd in tantis afflictionibus quas illo in vico aduersus eum excitauerat, non va-
luisset virum Dei lædere, neque in segnitiem atque pigritiam eum trahere,
neque in aliquo mentem eius a bono proposito abducere; at sicut aurum in for- *Prou. 17. 27.*
nace, ita ipse inter pressuras magis resplendesceret, ampliusq. ad multorum sa-
lutem in patientia, & in Christum caritate atque alacritate proficeret: vehe-
menter honestatis inimicus aduersus beatum Abramium exacerbatus, acriterq. *Tētationes dæmonis aduersus S. Abramium.*
efferatus, venit ad eum magno cum phantasmate; vt saltem sic terrorem ipsi in-
cutiens, facilius fallere atque decipere eum posset. Cum igitur media nocte San-
ctus staret ac psalleret, repēte lux * magna in cella eius refulsit, & vox quasi mul- ** al. lux ingens tamquam Solis resplenduit.*
titudinis cuiusdam audita est, dicens: Beatus es domne Abrami, vere inquam,
beatus es: quoniam nullus in cunctis recte factis inuentus est, sicut tu; nullusq.
E ita omnes voluntates meas perfecit, vt tu. Subito autem vir beatus dolum ma- *Satanæ fallacijs vt restiterit, eumq. a se repulerit.*
ligni cognoscens, exaltauit vocem suam, & dixit: Tenebræ tuæ tecum sint in
perditionem, o plene dolo atque fallacia: homo enim peccator sum ego: quia
tamen caritatem Dei mei habeo, & spem in ipsum, atque auxilium; in nullo
ego te, tuasq. insidias pertimesco, neque plurima tua phantasmata ac spectra
terrorem mihi incutiunt. Pro muro siquidem munitissimo atque tutissimo, est *Nomen IESV, pro muro munitissimo est cōtra quascūque diaboli insidias.*
mihi nomen Domini mei & Saluatoris IESV Christi, quem dilexi ac diligo:
in quo te nomine increpo, immundissime canis, ac miserabilissime. Quæ cum

ipse diceret, illico instar fumi a conspectu eius euanuit. Beatus autem Dei fa- A
ἀταράχῳ. mulus multa cum alacritate tranquillo *animo benedicebat Deo, tamquam qui
nullum prorsus phantasma conspexisset. Rursus vero paucos post dies oran-
Alia Satanæ tentatio atque illusio. te eo noctu, tenens securim Satanas, cœpit cellam eius euertere. cumque iam
eam videretur perforasse, magna exclamauit voce, dicens: Festinate celeriter,
o amici mei, festinate, & introeuntes cito eum suffocate. Beatus autem vir Dei,
Psal. 117. contra ad illum: Omnes (inquit) gentes circumdederunt me, & in nomine
** al. in eos.* Domini vltus sum * eos. Ille vero protinus hac voce audita, euanuit; cella
interim sancti viri integra atque illæsa permanente. Iterumq. paucis interla-
** ψάθιον. al. ψιάθιον i. tegeticulam.* benribus diebus alijs, dum media nocte Psalmodiæ vacaret, conspiciens * sto-
ream super quam psallens consistebar, vehementi flamma comburi; ignem in-
Psalm. 90. trepidus conculcans, aiebat: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & con- B
culcabis leonem & draconem: omnemq. potentiam inimici, in nomine Domi-
ni nostri IESV Christi mihi auxiliantis, superabo. Diffugiens autem Satanas,
exclamauit, ac dixit: Ego te deuincam, improbe, artesq. inueniam quibus te
Alia dæmonis tentatio. conteram, qui me iam despectui habes. Quadam igitur die, cum vir beatus,
sicut consueuerat, cibum sumeret; ingreditur in cellam ad eum inimicus dæ-
** κανίον.* mon, in forma ac habitu adolescentis; & propius accedens, * catinum eius
nitebatur euertere: at ille cognoscens, manu illud retinebat, nihilq. eum cu-
rans, intrepidus comedebat. Tuncq. exsiliens cacodæmon, ad aliam mox illu-
Alia illusio. sionem se conuertit: & ecce quasi candelabrum coram eo statuens, ardentemq.
desuper candelam imponens, magna voce psallere incepit, ac dicere: Beati
Psalm. 118. immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Cumque plura ex eo Psal- C
mo verba decantasset; nihil vir beatus ipsi respondit, donec cibum solitũ sum-
S. Abramius vt dæmonem, signo Crucis a se repulerit. psisset. Qui vbi iam comedit, ac e mensa surrexit, signo se Crucis muniens,
ait ad ipsum: Canis immunde, & ter miserande, insulsissime, & timidissime;
si nosti quòd beati sint, cur igitur molestas eos atque perturbas? etenim vere
beati sunt omnes, qui toto corde Deum diligunt. Cui respondens diabolus,
dixit: Ideo molestias eis ingero, vt eos superem, ipsosq. ab omni opere bono
B. ABRAMIVS sua responsione dæmonem confūdit, profligat, exterminatque. impediam. At beatus ad eum: Non (inquit) bene tibi sit, execrande ac maledicte
dæmon, quòd tu quempiam timentium Deum impedire ac superare coneris, nisi
forte eos qui tui sunt similes, & propria voluntate a Deo recedunt: quos facile
vincis ac decipis, quoniam Deus in eis non est. Ab ijs vero qui diligunt Deum,
instar fumi a vento rapti deficis, atque euanescis. Vna siquidem eorum oratio D
lacrymis permixta, sic te persequitur ac deijcit, sicut puluis a turbine agitatus
dispergitur. Viuit Deus meus, qui est benedictus in secula, ipse gloria & exul-
tatio mea: quare non te reformido, etiam si toto tempore tuo hic constiteris,
nihilq. te facio, canis impure: sic autem te contemno, quomodo si vnus catu-
lus ab aliquo contritus sperneretur. Quæ cum vir beatus diceret, subito ille
† al. post quinque dies. iterum euanuit. Denuo post † aliquot dies, cum psalmodiam suam nocturnã
Alia illusio dæmonis, & vinsdē repulsio. perfecisset, venit ad eum inimicus cum alio phantasmate copiosæ cuiusdam tur-
bæ ac multitudinis hominum, qui quasi ex coniectis in cellam funibus se inui-
cem constringere ac trahere videbantur, & inter sese dicere: proijcite hominem
Psalm. 117. iuxta 70. illum in foueam. Quos beatus vir conspiciens, ait: Circumdederunt me sicut
apes fauum, & exarserunt sicut ignis in spinis: & in nomine Domini vltus sum E
eos. Et tunc exclamans Satanas, dixit: Hei mihi, hei mihi: quid deinceps tibi
faciam, ignoro. Ecce enim in cunctis me vicisti ac superasti; & vniuersis viri-
bus meis despectis, me vndique conculcasti: verumtamen nec sic quidem ali-
quando a te recedam, donec superans, humilem te mihi subiectumq. reddide-
ro. Ad quem vir beatus: Anathema (inquit) tibi sit, & cunctis viribus tuis, sce-
lestissime atque impurissime dæmon: gloria autem & honor, atque adoratio
Domino nostro, soli sancto ac sapienti Deo; qui te nobis seruis atque amato-
ribus

A ribus suis conculcandum tradidit; & ideo versutias tuas omnes subsannamus, & spernimus: quare agnosce, infelicissime atque infirmissime Satan, quòd nos neque te, neque vllas tuas pertimescimus † phantasias. Per multum vero temporis, quamuis varijs tentationibus, & imaginationibus, atque insaniæ machinis beatum virum oppugnasset; nequaquam tamen potuit vel timorem aliquem menti ac cogitationi eius incutere: quin potius ad maiorem alacritatem, & in Deum caritatem, ipsum excitabat. Cum enim Deum toto corde ac animo diligeret, suamq. vitam ac conuersationem secundum eius voluntatem institueret, affluenter diuinam gratiam promeruit: ideoq. in nullo eum lædere diabolus valuit. Patienter enim atque perseueranter pulsauerat, vt ei thesaurus Christi gratiæ panderetur: cuius cum iam ingressus patefactus esset, tres sibi
B inde lapides pretiosos elegit, fidem, spem, & caritatem; quibus & reliquæ in eo virtutes exornabantur. Texens quoque pretiosissimam ex bonis operibus coronam, Regi regum a quo munus acceperat, obtulit. Quis namq. sic toto ex corde Deum dilexit: & proximum, vt seipsum? Aut quis ita laborantibus compatiebatur, & misericordiæ viscera ostendebat? Quem etiam aliquando monachum intelligens bonæ conuersationis esse; non pro eo precatus est Dominum, vt a quocumque diaboli laqueo liber conseruaretur, cursumq. vitæ suæ irreprehensibiliter consummaret? Aut quem peccatorem, vel impium quandoque audiens; non confestim pro eo, vt saluaretur, Deum obsecrabat? Per omne porro tempus * conuersationis suæ, numquam a regula sui instituti deflexit: neque vmquam ijsdem temporibus dies illum aliqua sine lacrymis præ-
C terijt. Non facile sua labia, in risum soluebat: sed ne * subridebat quidem. Non appropinquauit corpori eius oleum: neque faciem suam, aut pedes aqua vnquam abluit. sic autem se in sui instituti certamine exhibebat atque gerebat, quasi quotidie moriturus esset. O stupendum atque gloriosum, in hoc viro miraculum, fratres: quippe qui in admiranda illa sua abstinentia ac continentia, assiduisq. vigilijs, ac lacrymarum fluentis; humicubationibus quoque, & corporis emaceratione, numquam remissior aut imbecillior factus est, neque segnitie vel tædio aliquo fatigatus: sed veluti esuriens quispiam aut sitiens, sic mens eius (quæ diuinæ gratiæ præsidio nutriebatur) numquam sui instituti dulcedine poterat satiari. Erat vero aspectus eius, tamquam flos rosæ; & corpus eius quasi nihil abstinentiæ egisset, sanum validumq. apparebat: diuina
D enim ipse gratia sustentabatur in omnibus, & iocunditate spiritalis lætitiæ fruebatur. Qui & in hora obdormitionis suæ ita speciosо vultu cernebatur, quasi * Angelorum comitatu stipatus fuisset. Sed & alia in eo admiranda Dei gratia visa est, quòd totis quinquaginta abstinentiæ suæ annis vestem cilicinam qua indutus fuerat, numquam mutauerit: quæque ita perseueranter ad finem vsque vitæ ipsi seruiuit, vt etiam alij participes eiusdem illius vestis postea fuerint, quæ ei prius iam inueterata vsui fuerat.

† al. illusiones.

Deut. 6. 11. etc.

Tribus lapidibus pretiosis, vt refulserit S. Abramius.

Matth. 22. & Marc. 12.

* al. religiosa vita sua.

NOTA.

* μήτε μειδιάμασι.

NOT.

Aspectus Abramij serenus. & corpus validum apparebat.

* al. quasi qui nequaquã vita sua tempus in abstinentia trã segisset.

Volo porro carissimi, etiam aliam rem admiratione dignissimã, quam in senectute sua Beatus vir gessit, caritati vestræ enarrare: est enim intelligentibus ac spiritalibus viris vere admirabile, & plenum vtilitatis atque compunctionis exemplum. Habuit beatus Abramius fratrem vnicum, quo defuncto, filia vni-
E ca eius septem annorum relinquitur. Quam quidẽ dum parentibus orbatam noti atque amici ipsius cernerent, protinus ad patruum eius adducunt. Ipse vero, quia in interiore sua cella reclusus degebat, eam in exteriore collocari iussit. Erat autem perexigua in medio vtriusque cellulæ fenestra, per quam edocebat eam psalterium, & reliquas scripturas. Cum ipso quippe in diuinis laudibus vigilabat, psalmosq. concinebat: & sicut ille, ita & ipsa abstinentiam colebat. alacriterq. in arrepto pietatis instituto proficiens, cunctas animi virtutes complere nitebatur, atque perficere. Vir etenim beatus frequenter pro ea obsecrabat

DE MARIAE NEPTIS B. ABRAMII VITA: EIUSQ. LAPSU, ET RESIPISCENTIA.

Deum, vt mentem in eum defixam retineret; neque rerum terrenarum curis A
implicaretur, eo quòd pater eius ex hac vita migrans, magnā vim pecuniarum
ipsi reliquisset: quas illico vir Dei distribui mandauit pauperibus & orphanis.
Ipsa quoque assidue suum interpellabat patruum, dicens: Pater, rogo atque
obsecro sanctitatem tuam, quatenus pro me depreceris Dominum, vt ab absurdis
ac prauis liberer cogitationibus; cunctisq. inimici insidijs, & diuersis laqueis
diaboli eripiar. sicq. alacriter se exercens, seruabat regulam instituti sui.
al. eius patruus Exultabat autem *vir beatus, quòd ita feliciter eam in optimo vitæ instituto, ac
in mansuetudine, & insigni erga Deum caritate cerneret proficientem.

Maria neptis, viginti annos suo patruo in omni castitate, & abstinentia conuixit. Viginti enim annis cum eo in abstinentia degens, velut columba castissima
& immaculata Christi agna, ei conuixit. Quo annorum tempore expleto, cernens
eam fraudulentus ac callidus serpens in virtutibus solitariæ vitæ excellere, B
ac cælestia dumtaxat contemplari, vehementi inuidiæ igne tabescebat, & insidias
tendebat, vt illam irretiret: ac sic saltem beato viro mœstitiam anxietatemq.
incuteret, mentemq. ipsius, ob molestiam de ea conceptam, aliquantulum a Deo
auelleret, atque separaret. Et quemadmodum in primis parentibus,
Gen. 3. liuore incensa maligna ac callida bestia serpentem pro instrumento ad de-
Ibidem. cipiendum apto inuenit; vt eos qui in felicitate demorabantur, terram spinosam
atque laboriosam incolere curaret: ita & hic aliquamdiu explotans, inuenit sibi
vas ad perditionem præparatum. Erat enim quidam nomine dumtaxat mona-
Varij improborum prætextus, insidiæ, & imposturæ. chus, qui studiose admodum prætextu ædificationis atque colloquij ad beatum
virum concedere solebat: sed & beatam illam per fenestellam adspiciens miser
mente excœcatus, cum ea potius colloqui cupiebat: insidiasq. ipsi multo tem- C
pore tendebat, quasi ad vnum vsque annum, donec tandem inuenta opportunitate
eam penitus a beata veti paradisi conuersatione alienam reddidisset.
Siquidem a serpente iam seducta atque decepta, ianuam cellæ suæ aperuit, &
egressa est: fraude enim maligni draconis, ab eminenti piæ atque religiosæ vi-
tæ statu, purissimaq. virginitate elapsa est. Et sicut primi parentes, vbi de fru-
Ibid. Gen. 3. ctu ligni quod est in medio paradisi gustassent, cognouerunt se esse nudos: ita
& ista, postquam peccatum admisit, corde expauescens in tenebrosam despe-
Præuaricatio ac lapsus neptis S. Abramy. rationis caliginem se coniecit: conscindensq. cilicinam vestem, qua erat induta,
pectus suum tundebat, & faciem manibus verberabat, cupiens seipsam nimio
dolore præfocare, mortiq. tradere. Aiebat enim intra se, plangens: Ego de-
inceps mortuam me sentio: dies enim religiosæ exercitationis meæ, fructumq. D
continentiæ, & laborem lacrymarum, vigiliarum atque orationum plane per-
Compunctoria, & lamentatoria peccatricis verba. didi: Deum meum exacerbaui, & meipsam occidi, sanctumq. patruum meum
amatissimo mœrore affeci, & diabolo ludibrio facta sum. quid est quòd de-
inceps ego misera atque infelix viuam? Hei mihi, quid feci? Hei mihi, quid
fieri mihi passa sum? Hei mihi, vnde excidi? Quomodo mens mea obscurata
** ἐκλάπην.* est? Quomodo a maligno decepta *sum? Non intelligo, quomodo elapsa sim:
** al. nubecula.* quomodo contaminata sum, ignoro. Cuiusmodi *nebula obtexit cor meum: vt
quid egerim, considerare nequeam? Vbi abscondar? quo me vertam? aut in
quam foueam meipsam præcipitabo? Vbi sunt monita beati mei patrui? Vbi
**al. quæ mihi dicebas: Attende tibi.* doctrina socij, & amici eius Ephræm? *quando dicere mihi solebat: Attende
tibi ipsi: & animam tuam incorruptibili atque immortali sponso tuo immacula- E
tam conserua: nam sponsus tuus sanctus est, & zelator. Hei mihi, quid agam?
non amplius in cælum respicere audeo: nam apud Deum pariter & homines, me
iam mortuam esse cognosco: neque fenestram illam fixis intueri oculis deinceps
valeo. Quomodo enim ego peccatrix & immunda, rursus cum Sancto illo
viro loqui tentabo? Et si id ausa fuero, nonne ignis per fenestram erumpens
illico me comburet? Satius igitur fuerit, me hinc alio abire, vbi nullus sit qui
me agnoscat: quoniam semel iam mortua sum, nec vltra mihi spes salutis est
reliqua.

A reliqua. Consurgens ergo e vestigio, perrexit in aliam ciuitatem, pristinoq. habitu mutato, se ibi in quodam * diuersorio constituit. Quæ ruina dum huic fœminæ accidisset, visio per somnium talis beato viro ostenditur: Conspexit siquidem draconem ingentem atque horribilem, aspectuq. ipso fœtidissimum, & in fortitudine sibilantem, qui quasi ex loco suo egressus, deuenit vsque ad cellam eius, ibiq. columbam repertam deuorauit, & rursus ad suum locum ac foueam remeauit. Expergefactus autem vir beatus, contristatus est vehementer, fleuitq. amare, veritus ne persecutionem aliquam Satanas aduersus Dei Ecclesiam concitasset, ac multos a veritatis fide auertisset: aut ne schisma aliquod, vel hæresis in sancta Dei Ecclesia exsurrexisset. Quare in genua prouolutus, Deum precatus est, dicens: Benignissime Deus, qui solus vniuersorum

** al. stabulo.*

Visio horribilis S. Abramio apparuit.

B es præscius, tu solus nosti quid magna hæc sibi velit visio. Denuo autem post alios duos dies, eumdem vidit draconem prodeuntem ex antro ac loco suo, & in cellam ad ipsum ingredientem, caputq. suum sub pedibus eius posuisse, ac diruptum fuisse: columbam vero illam, quam deglutiuerat, adhuc viuam in ventre * eius absque læsione repertam. Protinus autem a somno experrectus, semel atque iterum Mariam neptem suam (existimans adhuc in cellula eam adesse) vocabat, & dicebat: Euigila, o filia, cur pigrescis atque torpescis? hodie enim duo sunt dies, ex quibus os tuum ad laudandum & glorificandũ Deum non aperuisti. Sed cum responsum ab ea nullum acciperet, totoq. biduo eam non amplius psallentem more solito audiret; intellexit suam quam conspexerat visionem, ad illam sine dubio pertinere: quare suspirans fleuit amare, profun-

** al. in ventre ipsius repertã, extensaq. manu sua viuã eã recepisse. Protinus autẽ, &c.*

C densq. lacrymas, ait: Hei mihi, agnam meam lupus crudelis rapuit, & filia mea captiua effecta est. Extollensq. vocem suam, dixit: Christe Saluator mundi, conuerte † ad me agnam meam Mariam, eamq. in ouile vitæ restitue: vt non senectus mea cum mœrore ad inferos descendat. neque despicias deprecationem meam, Domine: sed velocius gratiam tuam emitte, vt de ore draconis eam incolumem euellas. Duo itaque dies illi, qui per visionem ei reuelati sunt, duorum annorum curriculo terminantur, quibus dissolute viuendo neptis eius foris, quasi in ventre sæuissimi draconis, egit: at sanctus vir, per omne tempus die noctuq. numquam, pro ea Deum obsecrando, animum suum relaxauit. Duobus porro interlapsis iam annis, cum vbi esset, & quomodo se gereret certo intellexisset, rogabat quemdam † sibi notum atque familiarem, vt

Visionis manifestatio, atque explicatio.

† al. conuerte agnã tuã Mariã in ouile vitæ: vt non senectus mea cũ dolore de hoc mũdo recedat.

† al. quosdam ex sibi notis ac charis, vt aliquẽ illuc mitterent, q accurate omnia de illa cognosceret, &c.

D illucusque pergeret, & cuncta de ea diligenter exploraret, locumq. ac vitam eius notaret atque obseruaret. Abiens igitur ille qui missus erat, omnia certo compertoq. cognouit: & reuera ei, quomodo ipsam vidisset, & qualem vitam degeret, renunciauit, locumq. designauit. Ipse vero certior de ea factus, planeq. edoctus, illamipsam esse; curauit sibi habitum militarem deferri, cum equo ad sedendum. Apertoq. iam cellæ suæ ostio egreditur, & habitu militari induitur, ac galerum * longum atque profundum capiti suo, quo facies velaretur, imposuit: sed & solidum vnum secum ferens, equumq. ascendens, concitus abijt. Quemadmodum enim explorator aliquis patriam vel ciuitatem quãpiam explorare cupiens, habitum loci illius ne facile ab incolis agnoscatur, assumit: sic quoque beatus iste Abramius in alieno peregrinabatur habitu, vt

** al. calamauchum.*

A simili pulchrũ exemplũ.

Abramij secũdi cũ primo apta comparatio.

E inuisibilem inimicum in fugam verteret. Vere igitur admiratione dignus est egregius hic secũdus Abraam. Siquidem primus Abraham ad Regum prælium exiens, percutiensq. illos, Loth nepotem suum reuocauit: & hic similiter secundus Abraam contra diabolum ad bellum perrexit, * eoq. superato Mariam neptem suam secum reduxit. Postquam ergo ad locum appulisset, in hospitium diuertit, vbi sollicitis curis huc illucque circumspiciens, vt eam videret adnitebatur. Deinde cum iam multa hora præterijsset, videndiq. ipsam occasio non tribueretur, subridens dixit ad hospitem: Audiui, o amice, quòd hic

Gen. 14.

** al. vt eo deuicto, neptẽ suam Mariã maiore cum triũpho secum reduceret.*

pulchram

pulchram habeas puellam, quam, si permitteres, libenter peruiderem. Hospes A autem cum ætatis eius cerneret canitiē, ipsum * coarguit; & deinde sic ei respondit: Est, inquit, hic quædā, & quidem supra modum speciosa: erat quippe Maria hæc pene vltra quàm natura fert, formæ pulchritudine decora. Cumque senex nomen puellæ requireret, Mariam nuncupari ille respondit. Tunc hilari vultu, obsecro, inquit, mihi accersas illam; vt hodie cum ea epulari possim atque exhilarari: valde enim vel ex auditu, amore eius captus sum. Quæ cum vocata iam adesset; atque in lasciuo ornatu, habituq. meretricio sanctus eam patruus conspexisset, parum abfuit quin ingentem ipse vim lacrymarum profunderet: quas tamen sapienti ac forti consilio repressit; ne, si forte illū fœmina agnouisset, fugæ consilium illico captasset. Residentibus ergo illis, atque bibentibus, cœpit cum ea loqui vir beatus, tamquam amator quispiam inextinguibili amoris B igne flagrans: (sic enim Sanctus ille fortiter se diabolo opponens, captiuam eam accepit, & in Christi thalamum restituit.) Illo autem cum illa colloquente, ipsa consurgens, & complexa collum eius, osculis eum excipiebat. Cumq. iam inter osculandum, odorata esset eius corpus suauissimo Angelici instituti odore fragrare, recordata est dierum suorum priorum, quibus vitam in summa abstinentia peregerat: quare tamquam aliquo spiculo in corde percussa, vehementer ingemuit, & in lacrymas prorumpens, dixit: * Væ mihi, væ mihi miseræ soli. Hospes autem ista animaduertens, ait ad eam: Quid est domna Maria, quòd ita grauiter ingemiscas? Duorum annorum iam spatio hic degis, & numquam talia tua suspiria, aut verba audiui: nunc autem quid solito tristius tibi acciderit, velim mihi recenseas? Ad quem, illa: * Vtinam, inquit, ante C triennium mortua essem, & felicem me putarem. Confestimq. beatus senex, ne austerior videretur, quasi cum quadam serenitate ad illam ait: Modò me præsente, cum hilaritati indulgendum esset, tu peccata tua in memoriam reuocare incipis? O admirabilem diuinæ dispensationis clementiam. Putasne puellam non dixisse in corde suo: quomodo aspectus viri istius, formam mei refert patrui? Cæterū qui solus benignissimus, & sapientissimus est Deus, ita dispensauit, ne ipsa illum agnosceret, timoreq. perculsa fortasse aufugeret. Proferens itaq. beatus senex mox solidum, dedit eum hospiti, dicens ipsi: Para nobis, o amice, bonam cœnam, vt cum hac puella hodie epulari ac lætari liceat: longo enim itineris interuallo, amore illius huc adueni. O vere secundum Deum sapientiam. O vere intellectum spiritalem. O astutam supplantationem D nem diaboli, & reconciliationem animæ. O prudentiam draconi exitialem, & animæ illuminatricem. Qui totis quinquaginta suæ religiosæ exercitationis, atque abstinentiæ annis panem non gustauerat; nunc carnes intrepide, vt animā a diabolo captam reuocaret, comedit. Chorus Sanctorum Angelorum super hac beati istius * inconsideratione, aut potius magnanimitate, atque sapienti consilio † solertiaq. vehementer obstupuit; quòd ita alacriter & sine vlla hæsitatione ibi comedit & bibit, recitans & ipse dictum illud Euangelicum: Hodie epulari & gaudere oportet, quia hæc filia mea mortua erat, & reuixit; perierat, & inuenta est. O sapientia sapientum, & intellectus intelligentium. O stupendum miraculum, & negotium suspiciendum. O dignam admirationem † indiscretionem, & quauis accurata * discretione eminentiorem: quæ ex ve- E nenatis draconis dentibus, animam deuoratam eripuit atque saluauit. Postquam igitur iam simul epulati sunt, prouocabat eum puella, vt ad cubandum in cubiculum introirent. At ille, intremus, inquit: ingressusq. videt lectum altum stratum, ascendensq. alacriter consedit super eum. Quo pacto te appellem, aut quomodo te nominem, o † perfecte Christi vir, equidem ignoro: Continentem ne te dicam, an incontinentem? * consideratum, an inconsideratum? sapientem, an insipientem? qui per annos quinquaginta conuersationis tuæ,

Marginalia:

* κατέγνω αὐτῇ al. eum condēnauit, tamquā malo amore puellæ captum.

Colloquiū Abramij cū sua nepte peccatrice.

Corpus Abramij optimis odoribus fragrans.

* al. Heu me, heu me infelicē solam.

* al. Beata (inquit) essem, si ante trienniū defuncta essem.

Solidus pro cœna soluitur.

Quinquaginta annorum abstinentia.

* ἀδιακρισίας. f. indiscretione. † πραγματείας

Luc. 15.

† al. inconsiderationē * al. consideratione.

† al. fortissime Christi athleta

* al. discretū, an indiscretum?

A tuæ, super vnam tegeticulam dormiuisti; nunc quanta cum alacritate ad seden-
dum super lectum ascendisti? Cæterum hæc omnia ad * gloriam & laudem *al. ad laudem & gloriã Christi fecisti.
venerabilissimi instituti tui fecisti: mansionum quippe iter prolixum artipuisti,
carnes manducasti ac vinum bibisti, & in hospitium diuertisti, vt animam per-
ditam saluares: at nos quia † pusillanimes sumus, si saltem verbum vtile cum † ὀλιγόψυχοι.
proximo loqui volumus, subito importune cuncta discernimus. Confidente
itaque ipso super lectum, ait ad eum puella: Veni ac permitte Domine, vt
calceamenta tibi extraham. Ille vero ad eam: obsera ac muni, inquit, bene
ostium; & tunc vt ea abstrahas, permittam. Nitebatur autem illa prius discal-
ceare ipsum: sed cum id ille non pateretur, tunc foribus diligenter obseratis
venit ad eum. Senior autem ad illam: Domna, inquit, Maria, accede ad me,
B cumque accessit ad ipsum, tenuit eam firmiter per manum, ita vt non posset
eum effugere. Tollens quoque † camalaucion, ceu galerum e capite suo, & † καμαλαύκιον. al. calamaucum .i. pileum.
in lacrymas prorumpens, dixit ad eam: Filia mea Maria, numquid me agno-
scis? nonne ego sum * pater tuus Abramius? numquid tibi notus sum? Nonne *al. patruus.
ego sum, qui te educaui? quid tibi nunc accidit, o filia mea? Vbi est habitus il- Abramius suã compellat, compunctãq. reddit neptem Mariã.
le angelicus, quem antea habuisti, o filia carissima? Vbi continentia? vbi lacry-
mæ? vbi vigiliæ, quæ cum tanto dolore animi & cordis contritione erant? vbi
humicubationes, & assiduæ genuflexiones? Quo pacto a cæli celsitudine in hoc
perditionis barathrum præcipitata es, o filia mea? Cur non indicasti mihi, quan-
do procella ab inferis inuasit te? & ego sane cum dilectissimo Ephræm, cla- S. Abramius ut amicus Ephræm fuerit, ipseq. illius meminerit.
massem ad eum, qui potest ex morte saluare. Quare tamquam omnino tuam
C salutem desperans, ita te diabolo tradidisti? Quamobrem sic me deseruisti, &
in hunc mœrorem intolerabilem deduxisti? Quis autem inter homines, absque Esai. 73. & 1. Pet. 2.
peccato est, nisi solus Deus? Illa vero quasi tota perterrefacta, abijciebat ani-
mum, nec vultum attollere poterat: verum lapidis instar immobilis, & velut
amens in manibus eius remansit, confusione pariter atque timore oppleta. At
beatus Senex iterum cum lacrymis appellabat eam, dicens: Non mihi loque-
ris, filia mea Maria? nonne tua caussa, mœstus huc adueni? Super me sit hoc
peccatum, o filia. Ego pro te in die judicij, Deo respondebo. Ego pro hoc
tuo peccato pœnitentiam agam. Sicq. ad mediam vsque noctem, eam conso-
labatur & salubriter admonebat. Illa autem cum parumper fiduciam accepis-
set, sic ad eum locuta est: Si, inquiens, in te respicere, ob confusionem vultus
D mei, nequeo: quo pacto sanctum atque immaculatum nomen Dei mei, dum
ita * cœno immunditiæ contaminata sum, inuocare audebo? Et beatus vir ad *al. immũditia cœni huius fœdata sum, &c.
eam: Super me sit, inquit, iniquitas tua, o filia: ex meis manibus Deus pec-
catum hoc tuum requiret; tantummodo tu me ausculta, & veni, concedamus
pariter in locum nostrum. Ecce enim & carissimus noster Ephræm vices tuas Ephræm ut hic sui ipsius, sub persona Abramij meminerit.
dolet ac plangit, & sedulo pro te Dominum deprecatur. Quare senectutis meæ
miserere, & caniciei meæ compatere, filia mea dilecta, obsecro; & iam consur-
gens, me sequere. Illa vero ad eum: Si * pœnitentiam (inquit) adhuc agere *al. Si pœnitentiam meam susciperet Deus, ecce iam venio.
possum, meamq. satisfactionem suscepturus sit Deus; ecce vt iubes, tecum ve-
niam. procido autem ac supplico sanctitati tuæ, sanctaq. vestigia tua exosculor,
quòd ita pietatis tuæ viscera in me demonstraueris, & huc vt ex laqueo diaboli
E me eriperes, adueneris. ponensq. caput suum ad pedes eius, tota plangebat no-
cte, dicens: Quid † retribuam tibi Domine Deus meus, pro his omnibus quæ †al. Quid tibi, mi Domine, pro his omnibus retribuam?
tribuisti mihi? Diluculo autem jam facto, dicebat ad eam beatus senex: Exsurge
filia, & hinc recta ad cellam nostram abeamus. Quæ respondens, aiebat ad ip-
sum: Habeo hic aliquantulum auri, ac paucas vestes, & quid de ijs a me fieri Res male partæ, ut portio maligni sint.
iubes? Respondensq. ei vir beatus, dixit: Relinque illa hic: nam omnia ista,
pars maligni sunt. Et surgentes confestim exierunt: illamq. equo imponens,

*al. ducebat.
Luc. 15.
* al. ad suam mansionem.
Maria conuersio, & ad cellã cum suo Patruo reuersio.
Vera pœnitētia exemplum ac speculum.
NOTA.
†al. V.C. Benignissimus itaq. Deus dona curationum ei ad certitudinẽ acceptæ pœnitētiæ ipsius concessit.
S. ABRAMII AETAS, ET SOLITARIÆ EIVS VITAE DIVTVRNITAS.
* al. personam hominis non accipiens.

*trahebat, lætus præcedens. Et sicut pastor quando ouem perditam reperit, A
cum gaudio eam super humeros suos tollit: ita beatus hic Abramius, gaudens in corde suo iter cum hac nepte sua peragebat. Cumque ad *proprium iam locum peruenisset, illam quidem in interiore cella, in qua suam prius habitationem tenuerat, reclusit: ipse vero in exteriore permansit. Vbi illa cilicio induta, in summa humilitate animi, & planctu ac lacrymis multis persistebat; & seipsam vigilijs assiduis, arctissimisq. abstinentiæ laboribus conficiebat, alacriter pœnitentiæ scopum persequens, & audacter Deo procidens, supplicansque. Vere enim hæc syncera ac vera erat pœnitentia: vere medicina, & reparatio animæ ista. Per eiusmodi certamen, cunctos oporteret confiteri ac gratias agere Deo. Quis enim ita lapideo ac duro est corde, qui cum flebilem ac lamentabilem eius vocem audiat, ipse quoque non compungatur ad laudandum, glo- B
rificandumq. Deum? Siquidem nostra resipiscentia cum eius pœnitentia comparata, vmbra dumtaxat quædam & imaginatio est. Tali namq. studio, & patientia, atque sollicitudine indesinenter recurrebat ad Deum, petens sibi ignosci quod peccauerat; vt etiam signum diuinitus, an accepta eius pœnitentia fuisset, deposceret. Benignissimus † itaque ac clementissimus Deus, qui neminem vult perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti, sic condignam satisfactionem eius, precesq. recepit: vt etiã dona curationum ipsi ad rei certitudinem concesserit. Vixit porro beatus Abramius alios adhuc annos decem; cernensq. synceram ac veram illius pœnitentiam, & insignem animi alacritatem, glorificabat & magnificabat Deum: & sic in bona senectute quieuit vere sanctus ac seruus Dei, cursumq. vitæ consummauit, cum esset annorum septuaginta. Ex qui- C
bus, quinquaginta in solitario vitæ instituto, magna cum alacritate, & certamine atque abstinentia admirabili, in humilitate & caritate non ficta peregit; personarum *acceptionem non respiciens, sicut apud plurimos fieri est solitum, vt vnum quidem honore præferant, alium vero contemnant. Et tanto quidem temporis interuallo numquam prorsus in suo instituto obtorpuit, segniusque egit. neque vmquam regulam optimæ ac religiosissimæ vitæ suæ mutauit: sed ita semper constitutus erat, quasi quotidie moriturus.

* ὑπερθεάρεστος πολιτεία.
Sap. Sirac. 27.
Agones & labores S. Abramij.
† ἐν ἄλλοις. f. in alio Libro, siue Sermone.] sed is non reperitur
*al. plerique no ctu iuxta locũ illum pertranseuntes.

Hæc fuit vita, atque conuersatio beati Abramij, hæc Deo *acceptissima vitæ ipsius ratio. ista patientiæ ac tolerantiæ eius certamina. Et sicut caprea ex laqueis, ita ille ex corruptibili ac mortali hac vita excessit: neque prorsus vmquam, cogitationem mentemq. suam in bono proposito firmatam atque cor- D
roboratam, retrorsum conuerti permisit. Atqui hi agones, & sudores Beati huius viri fuerunt: quos quidem hic nunc ita conscripsimus, ob consolationem atque deuotionem omnium, qui vitam consequi æternam volunt, ad laudem & gloriam Dei: a quo, cunctis affluenter, quæcumque opportuna sunt atque vtilia, suppeditantur. Reliquas porro virtutes eius † alibi descripsimus.

Vixit quoque beata illa Maria, alios annos quinque post mortem patrui sui: atque ita supra modum pie alacriterque residuum illud vitæ instituebat, vt dies noctesq. integras non cessarit cum planctu ac lacrymis deprecari Deum: adeo vt etiam sæpe * per locum illum prætereuntes, vocemque eiulatus ipsius audientes, commiseratione moti gradum sisterent, fletumq. suum cum eius fletu coniungerent, ac propria peccata deplangerent. E
Gratia & benignitate Domini nostri IESV CHRISTI: Cui gloria, & potentia, nunc & semper, & in æterna secula seculorum. AMEN.

SCHO-

A

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

VNiuersa vita acta Beati ABRAMII *eremitæ Syri, pulchre ac luculenter hic Auctor noster describit: illiusq. neptis Mariæ lapsum, & resipiscentiam atque pœnitentiam postea enarrat, & tamquã singulare compunctionis exemplum cunctis proponit. De quo B. Abramio (lubet enim hic græcam nominis Inscriptionem* περὶ τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου, *sequi) etiam Sozomenus agit, lib. 3. cap. 15. ac Nicephorus lib. 9. cap. 16. alijq. plures. celebraturq. memoria eiusdem in Martyrologio Rom. 16. Martij, sub fin. hisce verbis:* In Syria Sancti Abrahæ eremitæ, cuius res gestas beatus Ephræm conscripsit, *&c.] De quo & Græci in Menolog. 29. Octobris. Cuius quoque Metaphrastes gesta copiose recenset, quæ ponit Lipomannus tom. 6. & Surius tom. 2. eadem die.*

Tentabo vel ex parte enarrare de vita ac moribus eiusdem viri, Abramij nimirum se-**B** cundi, *&c.] Dicit Abramij, siue Abrahami secundi, respectu primi Abraham, scilic. patriarchæ, quocum hunc nostrum Abramium in plerisq. confert, ac præsertim vbi longius postea de vtroque sic enarrat:* Vere igitur admiratione dignus est egregius hic secundus Abraham: Siquidem primus Abraham ad Regum prælium exiens, percutiensq. illos, Lot nepotem suum reuocauit: & hic similiter posterior Abraham contra diabolum ad bellum perrexit, eoq. superato, Mariam neptem suam secum reduxit, *&c.] hæc ibi de comparatione vtriusque.*

Toto porro tempore renunciationis, canonem semel arreptum numquam mutauit: sed quinquaginta annorum spatio, in vitæ religiosæ instituto se exercuit, *&c.] Vbi alia lectio sic: Toto autem tempore monasticæ conuersationis, canonem ac regulam sui instituti numquam prætermisit; sed totos quinquaginta annos cum omni alacritate in suo religiosæ vitæ instituto permansit, &c. Idem autem de eo, etiam confirmatur ab Auctore, hoc ipso Serm. longius postea, vbi habet:* Sed & alia in eo admiranda Dei gratia visa est, quòd totis quinquaginta abstinentiæ suæ annis vestem cilicinam qua indutus fuerat, numquã mutauerit: quæq. ita perseueranter ad fi-**C** nẽ vsque vitæ ipsi seruiuit, vt etiam alij participes illius fuerint, *&c.] Significat autem haud obscure ibi, hoc fuisse miraculum, quòd idem cilicium ab illo totos quinquaginta annos gestatum, & numquam mutatum, adhuc alijs post eius mortem vsui fuerit, &c. Et de hoc eius vitæ rigore, longoq. quinquaginta annorum, cum omni patientia & abstinentia in solitariæ vitæ instituto, certamine, etiam posterius sub finem Sermonis agitur, vbi in hæc verba de B. Abramio dicitur:* Cursum vitæ consummauit, cum esset annorum septuaginta. Ex quibus, quinquaginta in solitario vitæ instituto peregit. Et tanto quidem temporis interuallo, numquam prorsus in suo instituto obtorpuit: neque vmquam regulam optimæ ac religiosæ vitæ suæ mutauit, sed ita semper constitutus erat, quasi quotidie moriturus, *&c.] Seruitq. hic Abramius pro singulari atque notabili exemplo Sanctorum illorum Patrum, de quibus generatim alibi refert Auctor, quòd ad quinquaginta & vltra annos, suum non mutarint canonem ac regulã instituti, &c. vt habetur in Sermone ipsius Parænetico de secundo aduentu Domini, ac de pœnitentia & resipiscentia, in fine Tomi 2. & in longissimo eiusdem ascetico Serm. de Vita religiosa atque monastica, hoc eodem tom. 3. supra, cuius ini-* **D** *tium est:* Labor & dolor ad loquendum me compellunt, *&c. ac in nostris vtrobique Scholijs.*

Postea vbi habetur: Et nunc igitur benignissime Domine, respice super seruos tuos, & concede eis vt cognoscant te, *&c.] alia lectio habet:* respice super seruum tuum *(scilic. Abramium)* & exaudi orationem meam, viresq. mihi adde: ac seruos tuos a vinculis Diaboli absolue; & concede ipsis, vt agnoscant te creatorem, *&c.] quæ quidem lectio, quòd ad vtrumlibet (ipsum scilic. & populum illum) coniunctim referatur, etiam hic probatur, ac placet.*

Postea ibi: Totoq. corde ac animo credite, quòd vnus sit Deus creator cæli & terræ, *&c.] vbi al.* ποιητὸς *mendose hic ponitur, pro* ποιητὴς *.i. creator. Et al. absque illo etiam legitur:* Deus cæli & terræ, *&c. quæ quoque hic non improbatur lectio: est enim vsitata etiam Scripturæ formula, sicut & in illo patet Neem. 2.* Et oraui Deum cæli, & dixi ad regem, *&c. ac ibidem postea:* Dixitq. ad eos: Deus cæli ipse nos iuuat, & nos serui eius sumus, *&c.] & in illo Act. 17.* Hic cæli & terræ cum sit Dominus, *&c. alijsq. in locis sæpius.*

Longe deinde posterius, vbi de Abramio habetur: Non facile sua labia in risum soluebat: sed **E** ne subridebat quidem, *&c. in græco al. mendose hic habetur,* μήτε μέχρι δ' αἵματος *.i. neque vsque ad sanguinem, &c. pro quo, omnino hic legendum videtur:* μήτε μειδιάματι. *sed quia* μειδίαμα *vix vno vocabulo latine reddi potest, (est enim actus ille placide ac leniter subridendi) visum consulto est hic vertere (*sed ne subridebat quidem, *&c.) vt in textu reposuimus.*

Ad finẽ deniq. vitæ S. Abramij, & conuersionis neptis eius Mariæ, adiecta adhuc reperiuntur loco cuiusdã Appendicis ex Symeone Metaphraste apud Lipoman. sequentia: Hei mihi, carissimi, quoniam hi quidem obdormierunt, & ad Deum omni cum fiducia perrexerunt: quorum mens nullis plane rebus terrenis constricta tenebatur, sed in sola Domini caritate defixa. Ego vero imparatus propria voluntate remansi; & ecce præoccupat me hiems, & magna me tempestas nudum, omniq. virtutum ac bonorum operum indumento spoliatũ deprehendit.

In me-

In memetipso sane dilectissimi, admiror, quo pacto quotidie pecco, & quotidie resipisco. In horas ædifico, & in horas constructa euerto. Vesperi dico, cras pœnitentiam agam: mane autem facto, alijs distractus totum diem transigo, *&c.*] *Reliqua qui velit, apud Lipoman. tom. 2. post vitam S. Abramij, consequenter adiecta inueniet: quæ quòd ex varijs potius alijs locis S. Patris nostri Ephræm a Metaphraste huc congesta videantur, & alibi sparsim apud Auctorem habeantur, hic superuacanea omnino censentur: cum neque in græcis Ephræm exemplaribus Vaticanis, alijsve hoc loco reperiantur; nec quidquam ad Vitam B. Abramij, quam hic ex ipso fonte Ephræm damus, faciant, sicut etiam Lectori rem examinanti melius constabit. Quem & huius hic admonendũ putauimus, aliam in B. Abramium, esse traductionẽ latinam, & quidem incerto Interprete apud Lipoman. & aliam apud Surium: quarum vtraque quòd in multis a græco nostro MS. Vatic. dissideat, & haud pauca Metaphrastis admixta habeat, nouã hanc translationem vna cum Scholijs, dare operæpretium duximus.* A

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI, B

De Sancto IVLIANO Monacho, & † Anachoreta.

† al. Exercitatore.

OPTIMVS hic atque fortissimus inter pietatis pugiles, seruus adhuc sub Dominis secularibus cum esset, antea quidem sicut ipse nobis postea enarrauit, vitam in multa intemperan-
** ἀσωτία.* tia * atque lasciuia peregerat, tandem autem ad agnitionem veritatis deueniens, optime vitam suam traduxit: at mul-
** al. Heliopoli. quæ est ciuitas montis Libani.* ta a proprijs Dominis in ciuitate * Heliopoli apud Libanum passus est, quippe qui cum idololatrarũ furore atque insania participabant. Cæterum defuncto iam eius hero, vitæ priori renuncians, effectus C
est monachus: Dominum autem Deum tota anima ac corde diligebat, ita vt in omni pene virtutum genere se exercuerit, perfeceritque. Magnam enim possedit compunctionem, & humilitatem eximiam: non tamen vt quidam post vitæ abdicationem atque secessum facere solent, qui negligentiæ ac otio contemptioniq. mandatorum Dei sese tradiderunt, lumbisq. suis haud quaquam per continentiam ac pudicitiam præcinctis, in abyssum malorum suas
Locus in græco de mõdo suspectus. ipsi animas defixerunt; ita vt aliqui nec de rebus quidem ad suum institutum, salutemq. pertinentibus instrui se sinant: sed eas etiam respuere propter suas concupiscentias non dubitarunt; soloq. pietatis atque religionis habitu amicti,
De quodã, qui proprium filium dæmoni ex auaritia obtulerat. seipsos domicilium phalangis dæmonum effecerunt. Negligens quoque in ijs, quibus residebam locis, quidam erat Monachus, qui filium valde paruum habebat, & hunc tamquam inobedientem atque immorigerum in sacrificium dæ- D
moni propter suam auaritiam offerre non verebatur: verum diuino auxilio assumptus præseruatusq. est puer. Cum enim deduxisset eum miser & ignauus
**al. dicebatur.* homo in quemdam subterraneum locum, vbi multum auri * putabatur recondi-
** ἱεροτάφια.* tum ab ijs qui sacra * sepulchra parabant: dæmon conspecto crucis signo, quo
NOT. puer amictus ac consignatus erat, non est ausus ei nocere: nam cum analabo adduxerat eum vir ille, quem patrem hic appellare piget pudetque. Sic igi-
ANALABVM. tur re explorata & ex euentu cognita, surgens abstulit a puero analabum.
† ἀδύτων. Rursusq. vox ex locis abditis † atque secretioribus audita est, quòd cum omnino consecratus is sit Deo, frustra mali quid contra ipsum tentari. Puer igitur admirabiliter liberatus ac conseruatus, enarrauit quæ successerant omnia, simulq. E
quomodo a Domino nostro IESV Christo assumptus, protectusq. esset. Cele-
Concilium occasione rei miraculosæ cõgregatum. bris quippe de eo increbuerat sermo ac rumor: ita vt etiam concilium a sanctis Patribus, occasione rei quæ acciderat, colligeretur. Hæc porro, fratres, nobis parat negligentia atque despicientia Synaxis, diuiniq. officij: & quòd non continenter, vigilanterq. pijs precibus insistamus. Siquidem psalmodia, & oratio
** al. recreant.* cum humili cogitatione, mentem a vetitis atque illicitis passionibus * subleuant, & animam ad desiderium cœlestium bonorum magis corroborant. Quemadmodum

A modum autem colloquium cum Deo per puram orationem, humilitatem producit animæ: sic sermocinatio atque confabulatio cum Regibus, superbiam ijs qui non valde a validiore ac præstantiore timore incensi sunt, generat. Camini igitur & fornacis instar, est frequens cum Rege conuersatio, probos ac reprobos eos qui cum ijs agunt, declarans. At qui Dominum semper præ oculis habent, meliore timore muniti,* immoderatas rerum earum quæ videntur, affectiones facilius expellunt fugantque. Beatus ideo ille, qui abdicata vita seculari, in cœtu virorum sanctorum conuersatur, & sub obedientia spiritalium Patrum; suamq. in pura conscientia vitam traducit: quoniam non confundetur in resurrectione iustorum. Væ autem illi, qui cum viris impijs coniungitur, atque inobedientibus: quoniam dies amaros talis videbit. Complacentia* enim B sui, & singularitas, propriaq. voluntas, hominem vastant ac perdunt; & spiritalibus eum fructibus, gratijsq. spoliant: cum discretione autem atque iudicio cuncta facere, beatum est. Beatus vero Iulianus mortificans in se mundanas concupiscentias, quantum monastica viuendi exigebat ratio, in sua residebat cella: prope autem eiusdem cellam, etiam mea cella sita erat: nam eiusdem eramus congregationis ambo. Accedebat igitur is ad cellam meam, & ego vicissim ibam ad ipsum: proficiebam enim ex colloquio ac conuersatione viri; mirabarq. cum viderem tantam in homine barbaro cognitionem, quippe ex partibus occidentalibus oriundo: glorificabamq. Deum, qui non vult quemquam perire, sed omnibus per pœnitentiam ignoscere. & illius dicti Euangelici recordatus sum: Amen dico vobis, quòd multi ab oriente & occidente ve- C nient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium. Suspiransq. dixi: Libera nos, Domine, a tenebris exterioribus, & fletu illo, ac stridore dentium. & memento nostri, in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo; ad videndum in bonitate electorum tuorum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hæreditate tua. Memento nostri Domine, sicut meministi latronis, cum veneris in regnum tuum: & corpora nostra ex monumentis cum gloria resuscita, dignosq. nos raptu iustorum redde in nubibus: vt & nos vel modicam hæreditatem montis sancti tui, precibus Sanctorum tuorum, accipiamus. AMEN.

*Margin notes: SIMILIA, ET DISSIMILIA. — *al. inordinatas — Vita monastica ac religiosa cōmendatio. — *αὐθεντία, καὶ μονία. — S. IVLIANI VITA. AC MORES. — IVLIANVS. vt barbarus & occidentalis. — Ezech. 18. 33. et 2. Pet. 3. — Matth. 8. & Luc. 13. — Ibidem. — Ibid. — Psalm. 105. — Ibidem. — Luc. 23. — 1. Thess. 4.*

Beatus ergo Iulianus, corpore quidem erat robustus, sed nimio labore atque D exercitatione conficiebatur, Patrum vestigijs insistendo: illiteratus autem cum esset, addiscere conabatur. Hic pietatem atque religionem colens, cellam habebat in qua per* se quietam atque tranquillam vitam ducebat, & cubile tenebat: sed cum illi non sufficeret angustia cubiculi, intus sibi illud in modum sepulchri ædificauit; angustissimum quoque eius ingressum reddens, per quem cū introiret, in eo velut in monumento aliquo orabat, lugens ac plorans. Operabatur autem * & proprijs manibus carbasa ac vela nauium. Compunctionem porro & planctum amabat, si quis etiam alius: ita vt prætereuntes cellam ipsius, vocem ploratus eius audirent. Eiulabat enim, sicut solent qui filium aut filiolam sepeliunt vnigenam, reuocantq. cum cantu: sua quippe peccata ipse sibi ante oculos constituens, anxie dies noctesq. deflebat; ipsasq. noctes breuis- E simo somno transigebat: cura siquidem retributionis, ipsum serio excitabat. Quàm multas porro tentationes atque tribulationes sustinuerit propter negligentiores fratres, dici non potest: cunctas vero eas, per humilitatem & patientiam, absque detrimento præteribat. Valde quoque erat pacificus, temperans ac continens, tolerans & constans, mansuetus & clemens, pius atque religiosus, & voluntariæ paupertatis amator. Qui enim cum pecunijs in eremo residet, omni in loco ingemiscet ac contremiscet, & ad extremum inuentio ac præda * maleficis erit: qui vero inopia laborat, insidijs carebit. Quin & impiger,

*Margin notes: B. Iuliani conditio, ac forma. — *καθ' ἑαυτὸν. — *ἐργοχείρου. — NOTA. — NOT. — Virtutes, quibus S. Iulianus claruit. — *al. insidiatoribus atque latronibus.*

* παρέργα. & ad opera * extraordinaria promptus & expeditus hic vir beatus erat, & a A
maledicentia conuitioq. omni alienus: humilis quoque in sermone, in opere, in
vestitu, in ingressu atque incessu. neque enim vt ego, & mei similes pigri, in
negligentia suos percurrit dies: sed in omni compunctione dies vitæ suæ perfe-
A SIMILI. cit. Et quemadmodum qui carcerali detinentur custodia, dum coram tribunali
Iudicis producendi sunt, præ timore & angore plorant: sic & beatus Iulianus
B. Iulianus extremi Iudicij semper memor. assidue tremendi tribunalis Christi recordabatur: quare & continenter flebat, iu-
dicium futurum cogitans. Vbi autem compunctio, & lacrymæ, & humilitas;
ibi nequaquam instabilitas, & quæcumque res peruersa ac improba regnat: sed
optimus ordo viget ac disciplina, & omnis res bona. Vbi vero ista non adsunt,
multum a scopo qui quæritur, aberratur. Euitabat is quoque colloquia atque
commercia mulierum, occasiones omnes inanium voluptatum amputans. B
Synaxis obseruatio. Quando vero pulsus ad Synaxim audiebatur, ante omnes alios fratres occurre-
re contendebat. Sic vero in Synaxe consistebat absque vlla oculorum distra-
ctione, quasi iam ipsi tribunali Domini nostri IESV Christi assisteret. Quo-
RES NOTATV DIGNISSIMA. dam autem die ad ipsum dixi: Quis, obsecro, hosce libros corrumpit? quippe in
quibus, vbi scriptum erat Deus, aut Dominus, aut IESVS Christus, vel Sal-
Luc. 7. uator, litterarum elementa deleta reperiuntur? Beatus vero ad me: Nihil, in-
quit, a te penitus abscondam. Fornicatrix mulier ad Saluatorem accedens, la-
crymis pedes ipsius rigauit, & capillis capitis sui abstersit: & ego vbicumque
nomen Dei mei scriptum comperio, lacrymis meis rigo; vt & ego remissionem
ab eo peccatorum accipiam. Ego vero gratiose ad eum dixi: Deus, qui beni-
gnus est & misericors, bonum illud tuum suscipiat propositum; verumtamen C
libris parcas, obsecro. At ille dixit: Non irrigatur cor meum, nisi plorem coram
Domino Deo meo. Ardenter porro in religione se gessit, atque exercuit, vl-
NOTA. tra viginti quinque annos: & interea moritur in Domino, in obedientia, & per-
secutione quam passus est, dignus æterna factus beatitudine. Beati enim (in-
Matth. 5. & Luc. 6. quit Christus in Euangelio) pauperes Spiritu: quoniam ipsorum est regnum
cælorum. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ip-
Ibidem. sorum est regnum cælorum. Meis sane oculis excidunt lacrymæ, super disiun-
ctione ac separatione viri istius. Narrauit Beatus hic cuidam aliquando fratri,
Narrata ex ordine vita Sancti huius, elicit. ex eo deinceps documenta. dicens: Frater quidam in interiorem ingredi vult eremum, vt ibi viros contem-
platiuos inuestiget: consilium igitur mihi suggere propter Dominum, expe-
diitne vt cum ipso isthuc vadam, an non? Frater autem sciens operarium eum D
esse, dixit ad ipsum: Satius est quietam vitam ducere, & in quiete perfectio-
nem quærere. nam de paruis & leuibus atque instabilibus rebus inquirere, &
illarum caussa eremum circumire, minime necessarium est. Dixitq. vicissim
PERFECTIO QVID SIT. Beatus: Quid est perfectio? & quæ sunt res illæ exiguæ, & instabiles? Ad quem
frater: Perfectio est cuiusvis sermonis, & omnis actionis finis. nam scriptum
Eccl. 12. sed aliter in vulg. & apud S. Hieronymum. * est: Finis verbi, omne ausculta: Deum time, & mandata eius obserua. Quæ
enim accidunt vnicuique nostrum in hoc seculo, siue tristia ac grauia, siue bo-
na & læta, finem habent; quapropter etiam a tempore consumuntur atque de-
lentur: at quæ post vitæ huius exitum remanent, æterna sunt & immortalia.
Diei Iudicij recordatio. Diem ergo iudicij, & retributionis in mente habeamus: vt voluntas nostra per-
fecta sit in Domino. Nam sicut duobus aliquibus accidit in longinquam regio- E
EXEMPLVM A SIMILI. nem peregrinantibus, quorum alter tædio itineris affectus incipiat interrogare
aduentantes, quidnam sibi obuiam reperturi sint quod viam indicet? illi autem
responderint, viam asperam. Et rursus is interroget, post asperam viam, quid-
nam? illi vero postea terram reuirescentem, dixerint eis apparituram. Cæte-
rum itineris eius comes, cernens ipsum ita enixe ac studiose de via percontari,
ait ad eum: Desine, o comes, adeo curiose de via inquirere, quam pertransituri
Humana vita viæ est similis. sumus, instar velocissimi cursoris. Nam viæ similis est humana vita: & ideo
magis

A magis consideranda nobis sunt, non quæ in itinere occurrunt; sed quæ post
viam confectam, nobis euentura sunt. Quæramus ergo, quomodo in requie
nos oporteat versari ac demorari in regione illa, in qua perpetuo habitaturi si-
mus post huius vitæ, vitæq. finem; vbi nimirum requies nobis in illo erit seculo:
tum etiã vbi portio nostra ibi futura sit, in profundo an in excelso, in requie an in
dolotibus, in tenebris aut in luce, in igne aut in refrigerio? Ista spiritus noster *Grauis & salubris admonitio.*
scarificet ac peruestiget, & os loquatur. Ab eiusmodi cura atque sollicitudine
non recedat cor nostrum, quamdiu in caduca ac momentanea hac versamur
vita: illosq. qui a tali nos cogitatione ac cura auertere & impedire volunt, tam-
quam deceptores & perditores nostros contemnamus. Non enim * licet cuiquã, ** al. permittitur*
post suam hinc eo emigrationem, iterato ad hanc vitam redire. Solliciti igitur
B simus, o filij, quomodo cum fiducia coram Rege gloriæ, * apparere poterimus: ** al. comparebimus.*
& nos ipsos benignitati eius commendare studeamus: vt nostræ infirmitati suc-
currat, & tũc maxime quando omni humano † amictu auxilioq. destituti reperie- *† περιβολῆς.*
mur; omnibus siquidem prorsus hic relictis, nos illuc abire oportebit. Si ergo non
semper futurum iudicium hic in mente habuerimus: nihil nobis rerum occulta-
rum & incertarum, atque obscurarum proderit declaratio. Audiuit olim Iero- *3. Reg. 12. 21.*
boam filius Nabath, qui peccauerat in Israel, superuenturam ipsi iram a Do- *Eccles. 47.*
mino: & super malo suo pœnitentiam non egit. Reprehensus quoque est Giezi *4. Reg. 5.*
super delictis suis occultis; & mores suos deprauatos non emendauit: * nam ** al. quare & in turpi lepra a suo Domino est relictus.*
alioqui non esset a magistro in turpi lepra relictus. Nam qui Naaman princi-
pem militiæ Regis Syriæ, in verbo Domini ab eiusmodi morbo purgauerat;
C longe facilius ipsi fuisset, proprium * discipulum a tali calamitate liberare. Hæc ** al. seruum.*
igitur mente reuoluentes, & præsentis vitæ fugacitatem breuitatemq. conside-
rantes; mentem nostram * obdormiscentem, in beneplacito timoris Dei excite- ** al. obtorpescentem.*
mus ad obseruationem legis Domini, & ad exercitium custodiamq. bonorum
operum: nam vita nostra quouis leuior atque celerior est * cursore. Quando ** al. cursu.*
enim in magna hic æstimatione fuerimus, & regnauerimus in hac vita; quod NOTA.
autem gesserimus, non fuerit ex eius voluntate, qui iudicaturus veniet viuos & *2. Tim. 4.*
mortuos; nihil sane nobis illuc abituris proderit gloria momentaneæ vitæ hu-
ius. Ploremus igitur, qui caducarum iam rerum affluentia * insolescimus: ne ** ἔμφοροι γενόμενοι.*
forte ob negligentiam vitæ hic peractæ, sub indignatione ibi reperiamur Regis
gloriæ, & in tenebras mittamur exteriores. Non conceditur illuc abeuntibus, *Matth. 8. 22. 25*
D vt a tormentis liberentur. Non permittitur illic ob peccata conclusis, vt ex vin-
culis illis indissolubilibus dimittantur. Ibi enim ignis est inextinguibilis, & *Esai. 66. &*
vermis numquam moriens, & profundum inferni tenebrosum; vlulatus & plo- *Marc. 9.*
ratus ingens * atque incredibilis, & stridor dentium. Non habent finem dolores; ** ἐξαίσιος.*
ac mala istorum intoleranda. Non est post mortẽ ibi vlla liberatio: neque consilij *Matt. 13. 25.*
alicuius excogitatio. neque remedium, vel artificium euadendi acerbissima ea *Luc. 13. 16.*
tormentorum genera: quæ fugere nunc licet, si vocem Domini & Dei nostri
audierimus. . . . . qui supra modum . . . . . per seipsum *Desunt hic in græco MS. nonnulla.*
. . omnium hominum salutem . . . . . vt in ipso, a tormentis
illis liberati, bona promereamur. Necessarium igitur fuerit, sermones ac
præcepta Domini, omni cum humilitate atque modestia animi seruare: nam
E obseruatio mandatorum Dei, ipsa est perfectio. Et qui præceptorum Dei se-
ctatores ac imitatores facti sunt, hi fortiter perfectionis semitam ingrediuntur,
exspectantes ipsum in rectitudine cordis: quotidieq. gloriosum eius aduentum
contueri sibi videntur, ac ipsum in throno maiestatis suæ sedentem: quando *Matth. 16. 25*
iustos segregabit a peccatoribus, & reddet vnicuique secundum opera sua. *Rom. 2. 14.*
Seruemus igitur, o filij, caritatem syncere ac vere; & in ipsa virtutes excolen-
tes, digni reddamur qui a dextris vnigeniti filij Dei illic statuamur: & gau- *Matth. 25.*

Ioan. 16. debit cor noſtrum, gaudiumque noſtrum nemo tollet a nobis. Frater porro qui accurate monita ſuſceperit, fortiter atque conſtanter in tranquillitate perſiſtet, gratias agens Domino noſtro IESV CHRISTO: Cui gloria, & honor, decus atque imperium, in infinita ſeculorum ſecula. AMEN. A

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

H*Vius S. Iuliani Monachi atque anachoretæ, ſicut & præſentis de eo S. Patris Ephræm encomij, meminit Martyrologium Romanum nono die Iunij, ſub fin. vbi de eo habet:* Edeſſæ in Syria; S. Iuliani Monachi, cuius præclara geſta Sanctus Ephræm diaconus ſcripſit.] *De quo, plura Sozomenus in hiſtor. lib. 3. cap. 13. & Nicephorus hiſt. lib. 9. cap. 15. &c. Quorum etiam teſtimonio* B *conſtat, illius geſta a S. Ephræm Syro ſcriptis eſſe mandata, ſicut ex præſenti quoque eius ſcripto, quod latine nunc primum damus, cunctis conſpicuum eſt. Fuit autem præter hunc Iulianum, & alius in Syria S. Iulianus Saba ſenior, qui Valentis Imperatoris tempore fidem catholicam Antiochiæ fere collapſam, virtute miraculorum erexit. De quo, S. Ioannes Chryſoſtomus in homil. 21. in Epiſt. S. Pauli ad Epheſ. & Theodorit. lib. Sanct. Patr. cap. 2. & hiſt. lib. 3. cap. 19. & lib. 4. cap. 25. &c. ac Martyrologium Rom. 14. Ianuarij. Alius autem ab hoc, eſt Iulianus ille Saba, de quo agitur in Martyrolog. 18. Octobris, in hæc verba:* In Meſopotamia ad ripam Euphratis, Sancti Iuliani Eremitæ, &c. *De quo, & in Græcorum menologio, eadem die Octob. Et iſta, ne fiat æquiuocatio in nomine Iuliani, hic in medium producere viſum fuit, vt in omnibus Lectori ſatisfiat.*

Adducitur primum in hoc noſtri Auctoris Sermone, ſiue encomio: Multa a proprijs Dominis in ciuitate Heliopoli apud Libanum paſſus eſt: quippe qui cum idololatrarū furore atque inſania participabant, &c.] *Vbi notandum inter alia, Heliopolim apud Scriptores, inueniri triplicem: vnam Heliopolim, ciuitatem Aegypti, inter Alexandriam & Coptum, quæ & a Græcis alio* C *nomine Thebe dicta eſt, de qua Herodotus lib. 2. Alia vero eſt Heliopolis in Cilicia, Chryſippi Stoici patria, vt auctor eſt Suidas. Tertia porro Heliopolis, ciuitas eſt montis Libani, de qua hoc loco Auctor diſertis verbis agit. Cuius quoque mentio fit in Martyrologio Romano, 29. Martij; vbi habetur:* Heliopoli apud Libanum, S. Cyrilli diaconi & martyris, cuius iecur diſciſſo ventre auulſum gentiles feraliter depaſti ſunt, &c.] *item in hiſtoria Eccleſiaſt. tripart. lib. 6. cap. 15. ibi:* In Heliopoli, quæ eſt circa Libanum, erat quidam diaconus nomine Cyrillus. Is imperante Conſtantio, accenſus zelo diuino, multa idola quæ ibi adorabantur contriuit, igneq. cremauit. Cuius facti memores viri nefandi, non ſolum peremerunt eum, ſed etiam ſecantes ventrem, ex eius iecore comederunt, dignasq. mox ſua temeritate pœnas dederunt, &c. *Ita in hiſt. tripart. ex Theodorito: vnde & de Heliopoli iuxta Libanum, & ſumma Heliopolitarum barbarie, atque ſæuitie, & idololatria, res tota fit clarior, & ſententia hic noſtri Auctoris de impietate atque inſania barbaræ iſtius gentis magis confirmatur. Plura de his, in eadem poſtea referuntur hiſtoria Eccleſ. tripart. lib. 7. cap. 40. ex Epiſtola Petri Alexandrini, quæ eſt de Paganorum impijs* D *geſtis aduerſus Chriſtianos: vbi Heliopolitarum paganorum inter alia, furor, & odium in Chriſtianos, necnon idololatria, magnaq. barbaries, atque crudelitas plenius deſcribitur.*

Dæmon conſpecto crucis ✠ ſigno, quo puer amictus erat, non eſt auſus ei nocere: nam cum Analabo adduxerat eum vir ille, &c.] *Vbi cerne mihi Crucis potentiā, quam improbus ſemper horret, fugitq. Dæmon, eamq. in Analabo hic repræſentatam. Siquidem Analabus (vt docet S. Dorotheus Abbas) in modum Crucis ponitur ſuper humeros: ſignificat enim ſymbolum crucis, quam noſtris humeris iugiter geſtare debemus, iuxta id quod dicitur: Tolle crucem tuam, & ſequere me, &c. De quo, plura apud Doroth. in Serm. de obedientia, & ſubmiſſione propriæ voluntatis. & Caſſian. lib. 1. de habitu monach. cap. 6. & in noſtris Ephræmiticis Scholijs, in cap. 88. centum capitum de Humilitate comparanda, tom. 2. ac alibi.*

Sic igitur re cognita, ſurgens abſtulit a puero Analabum: rurſusq. vox ex locis abditis audita eſt, quòd, &c.] *vbi al. ſic: Qui cum ita ſe fruſtratum ſuo ſcopo ac fine cerneret, abſtulit a puero Analabum, in quo Crux apparebat. Et vox iterum ex adytis facta eſt, fruſtra aliquid mali tentari aduerſus eum, poſtquam prorſus iam Deo conſecratus atque dicatus eſt, &c. Sicque puer mi-* E *raculoſe a Dæmone liberatus, & præſeruatus eſt.*

Poſtea vbi eſt: Quis obſecro, hoſce libros corrupit? quippe in quibus vbi ſcriptum erat, Deus, aut Dominus, aut IESVS CHRISTVS, aut Saluator, &c.] *Hæc ad S. Iulianū ipſe Ephræm. vbi al. verbis aliquantulum mutatis, ſed in eamdem ſententiam, ſic:* Quis quæſo, eos qui hic ſunt, contaminat libros? vbi enim ſcriptum continebatur nomen Dei, aut Domini, aut Ieſu Chriſti, vel Saluatoris, deletæ ſunt litteræ, &c.] *Id porro quomodo acciderit, Auctor ex eiuſdem beati Iuliani reuelatione, conſequenter hic enarrat: & res ſane notatu digna eſt.*

A *Poſterius ibi*: Nam ſcriptum eſt: Finis verbi, omne auſculta: Deum time, & mandata eius obſerua, *&c.*] *Locus Scripturæ, eſt Eccl.* 12. *vbi paullo aliter in vulg. ſic habetur:* Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata eius obſerua: hoc eſt enim omnis homo, *&c.*] *at apud S. Hieronym.* Finis ſermonis verbi vniuerſi, auditu perfacilis eſt, *&c.*] *Græca autem editio* 70. *hic conformis eſt cum Lectione noſtri Auctoris, niſi quòd ibi addatur, vt in vulg.* (hoc eſt enim omnis homo) *at hic apud Auctorem, non item.*

Nam ſicut duobus aliquibus accidit in longinquam regionem peregrinantibus, *&c.*] *Similitudinis iſtius vis hæc breuiter eſſe videtur: Sicut viatores non debent quærere quid ſit in via; ſed qua ratione peruenire poſſint ad terminum, ſiue ad locum deſtinatum: ita Monachi non de rebus huius ſeculi, aut mutatione loci debent eſſe ſolliciti; ſed de futura cæleſti patria ſerio cogitare, crebroque inquirere, &c. ſicut hoc loco pulchre Auctor, ac alibi ſæpius idem oſtendit, inculcatque.*

B
EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo,* In Patres, qui temporibus ſuis conſummati ſunt.

** al. De Sanctis quibuſdam Patribus tempore ſuo defunctis. & de Compunctione.*

COR mihi dolet: compatimini mihi, fratres, ſerui Chriſti benedicti. Venite, & audite. Anima mea dolore affligitur: dolent renes mei, & deficiunt pedes. Vbi iã ſunt lacrymæ? & vbi compunctio: vt ſuſpirijs, ac lacrymis corpus meum abluam? Quis me in locum tranſtulit inhabitabilem? vbi nulla omnino auditur vox filiorum hominum. vbi ſereni-
C tas eſt, atque tranquillitas. vbi tumultus abeſt* præcidens atque intercipiens lacrymas: confuſioq. † viciſſim deeſt, impediens planctum ac luctum. Exaltansq. vocem meam, ploraui ad Deum, multas acerbas lacrymas fundens. & inter ſuſpiria dixi: Sana me Domine, & ſanabor: nimio enim dolore cor meum angitur; & gemitus eius non ſinunt me, vel ad momentum temporis requiem capere. Conſpicio enim Domine, quòd Sanctos tuos tamquam aurum electum, ex vaniſſimo hoc ſeculo in æternæ vitæ * requiem aſſumas. Quemadmodum enim ſapiens atque intelligens Agricola, prudenter celeriterq. fructus colligit * ematureſcentes, ne damnum ab aduerſitate aliqua ingruente patiantur, atque lædantur: ſic & tu Saluator electos congregas, ſancte ac * iuſte mortuos. Et nos interim adeo pigri, & in inſtituta viuendi ratione
D ſegnes, in duritie noſtra perſiſtimus: & fructus noſter ſemper immaturus remanet abſque bono animi propoſito, vt pulchre ematureſcere nequeat in operibus bonis, & ſancte pieq. recondatur in horrea vitæ. Non enim lacrymas fructus ille noſter continet, vt ijs irroretur ac matureſcat. non compunctionem habet, vt ex lacrymarum afflatu reuireſcat atque floreſcat: ſed neque humilitatem, vt æſtum ingentem amœna deſuper adumbratione coërceat: non voluntariam paupertatẽ, quæ illum ab aduerſarijs opprimi haud quaquam permittat. Nec caritatem Dei habet, radicem ſcilicet, fortem ac validam, quæ fructum ſuſtineat. nec contemptum continet rerum terrenarum. nec vigilias: neque ſenſum vigilantem, & attentum in precibus. Cæterum vice iſtarum pulcherrimarum optimarumq. virtutum, contraria plane habere deprehenditur: iram
E nimirum grauem, atque furorem fructus * decutientem, vt ad nihil iam proſint. Immodica rerum copia atque poſſeſſio, deorſum incuruat eum. Angor enim ac tædium animi ingens, & reliqua eiuſmodi mala, atque calamitates, qua tandem ratione ſinant fructum pie matureſcere, vt Domino ſuo, cæleſti inquam Agricolæ vſui eſſe poſſit? Hei mihi, hei mihi, o anima; eloquere iam, & lacrymas effunde: quæ Patribus * probatiſſimis, & Monachis atque religioſis ſanctiſſimis, ita cito orbata es. Vbi nunc tales ſunt Patres? vbi perfecti? vbi ſancti? vbi recti, ac iuſti? vbi vigiles? vbi ſobrij? Vbi modo ſunt humiles? vbi mites?

** ἀποκόπτον.*
† al. neque viciſſim confuſio adeſt, quæ conciliet ac pariat planctum.
** al. tabernacula.*
** ὡριμάζοντας. al. vernantes. atque maturos.*
** al. pie.*
** κολαφίζοντα.*
** al. perfectiſſimis*

mites? vbi quietis studiosi? vbi temperantes ac continentes? vbi pij atque reli- A
giosi? vbi pauperes voluntarij? vbi corde compuncti? Et vbi modo grati illi ac-
ceptiq. Deo: qui quidem in puta atque syncera precatione coram Deo assiste-
bant, tamquam Angeli illuminati, madefacientes atque rigantes propemodum
al. dulciū lacrymarum, & compunctionis. terram imbribus dulcium * lacrymarum, quas sancta eorum profundebat com-
punctio? Vbi iā sunt amici illi Dei, caritate pleni: qui nihil prorsus corruptibile
Matth.10.16 super terram possidentes, sed crucem suam iugiter tollentes, sequebantur Sal-
Matth.7. uatorem; caute per angustam viam incedentes, sibiq. prouide attendentes, ne
Psalm.62. in præcipitia inciderent, neque oberrarent in deserto inuio, & inaquoso, atque
caliginoso: sed per viam rectam veritatis, & obseruationis mandatorum Dei
pergerent, pleni semper lumine mandatorum Christi; alacriter atque ardenter
in bono vitæ instituto ambulantes, Deoq. inseruientes, ac voluntarie in hoc secu- B
lo vanissimo afflicti? Propterea enim Deus vehementer eos diligens, in portum
vitæ collegit ipsos, & in gaudium sempiternum: vt ibi exultent, illicque trium-
phent in paradiso deliciarum, cælestiq. thalamo, immortali Sponso coniuncti.
Maximo quippe cum gaudio hinc migrarunt, profecti ad Deum sanctum, habē-
Matth.25.& Luc.12. tes secum paratas lampades suas. Non est in nobis modo insignis illorum virtus:
neque in nobis iam est illorum exercitatio. Non est nunc in nobis illorum tem-
perantia atque continentia. Non est in nobis modo illorum conditio, & bona
institutio. non est in nobis nunc illorum pietas atque religio. Non est inter nos
iam illorum mansuetudo. non est inter nos illorum compunctio. non est inter
nos modo illorum voluntaria paupertas. Non sunt inter nos iam illorū vigiliæ.
non est in nobis nunc illa in Deū caritas atque dilectio. non est in nobis modo illa C
**εὐσπλαγχνία.* Christi * commiseratio. non est iam in nobis illa membrorum compassio. Sed
† al. Sed cuncti fere hodie sumus truculenti, atque immisericordes, &c. cuncti † iā facti sumus agrestes atque feroces, immites & atroces; nec ferre pror-
sus nos inuicem possumus. Sagittæ ignitæ, sunt linguæ nostræ in alterutrum, sin-
gulis horis. Cuncti modo honorem quærimus. Cuncti vanā gloriam captamus.
** al. anxie.* Cuncti hic requiem * anxiam sectamur. Cuncti auaritiæ studemus. Cuncti re-
laxati sedemus, ac molles. Cuncti occupati sumus in secularibus negotijs. Cun-
cti distractionibus inuoluti. Cuncti inertiam sequimur. & omnes somnolenti su-
mus, omnes peruersi. Ad nugas expediti, ac validi. Ad preces fundendas pigri.
Ad vagandum alacres. Ad quiescendū cunctabundi. Ad delicias parati ac prom-
Antitheta efficacia atq; accommoda. pti. Ad temperantiā & continentiam tristes atque difficiles. Ad caritatem frigidi:
& ad iracundiam feruidi. Ad bona segnes: & ad mala præcipites. Quis igitur su- D
per his non lamentetur ac lugeat? & quis ex nobis non deploret conditionē at-
que affectionē nostram, omni torpore ac negligentia plenam? Patres illi, qui nos
præcesserunt, vtiles Domino fuerunt; seque ipsos, ac alios optimis vitæ exem-
plis seruarunt. Non ita remissi erant ac desides. Non duplicem, sed simpli-
cem & vnicam curam, atque cogitationem habebant perfecti illi, quo pacto
† al. Deo placere absque (solum.) nimirum Deo † solum placere, & saluari possent. Præclarum cunctis spectatori-
bus propositi erant speculum. Vnus ex ipsis, pro multis hominibus Deum exora-
re poterat. Duo rursus ex eis, coram Deo assistere valebant in precibus sanctis; &
placare confidenter ac pie benignissimum Deum, etiam pro pluribus hominum
Temporum suorum conditionē deplorat. millibus. Hei mihi, hei mihi, o anima: in quæ tempora incidimus? Hei
mihi, carissimi: in quæ malorum volutabra nos deuenimus? Ignorantiæ tene- E
bris sponte obcæcamur. Nam quia non vigilat animæ nostræ oculus, ob ni-
miam cæcitatem, rerumq. distractionem, ideo imbecilles sumus atque inua-
**al. vexationē.* lidi: neque propositam nobis * tribulationem & angustiam intueri possumus.
Ecce nunc Sancti, & iusti, ex hac rerum procella in tranquillissimum vitæ por-
NOT. tum colliguntur: ne conspiciant pressuras & scandala, quæ propter peccata no-
bis superueniunt. Illi eliguntur: & nos dormitamus. Illi colliguntur: & nos
somno detenti sumus. Illi rapiuntur: & nos ad vanissimum seculum pertrahi-
mur.

A mur. Illi confidenter ad Deum suum vadunt: & nos in terra licenter viuimus,
& † intumescimus. Aduentus Domini præ foribus est: & nos dubitamus. Tu- † *al. & varijs inanibus curis*
ba cælestis iam parata est sonitum dare ad mandatum Domini, & voce horribili *distrahimur.*
commouere vniuersa: vt mortuos excitet,& vnusquisque secundum opus suum *1. Cor. 15.* *1. Thess. 4.*
recipiat. Virtutes cælestes paratæ assistunt in ordinibus atque agminibus suis; *Rom. 2. Luc. 21.*
vt cum timore * procedant coram Sponso veniente in gloria ac maiestate in nu- * *al. pracedant ante faciē sponsi venientis, &c.*
bibus cælorum, ad iudicandos viuos & mortuos: & nos increduli sumus. Quid
ergo de nobis in illa fiet hora tremenda, fratres dilectissimi? Quo pacto illic pro
salutis nostræ negligentia rationem reddituri sumus: nisi hic modo solliciti fue-
rimus,& abiecto pernicioso pudore peccata nostra defleuerimus,debitam pœni-
tentiā agentes in magna humilitate cordis, & mansuetudine animæ? Quomodo
B in tribulatione illa extremæ vltionis,singuli lamentabimur? quando inter angu-
stias, quisque nostrum pœnitens ac lugens, cum amarissimis lacrymis dicet: Væ
mihi peccatori: quid repente accidit mihi? Quo pacto præterijt vitæ meæ tem-
pus in negligentia atque desidia? Ignoro prorsus miser, quo pacto* surreptum * *al. deficiat me totum vitæ spatium, &c.*
mihi sit vitæ spatium, in vanitate ac leuitate transactum? Vbi sunt iam illi dies
quieti atque tranquilli, quos ego in distractionibus euagationibusq. consumpsi,
vt pœnitentiam in cilicio & cinere agam? At nihil tunc verba ista proderunt.
Quando item adspiciemus Sanctos in gloria aduolantes cum luce in nubibus *1. Thess. 4.*
aëris, in occursum Christi regis gloriæ: nos autem ipsos in magna constitutos
tribulatione cernemus atque angustia: quis, putas, confusionem illam, diram- *Apocal. 6.*
que exprobrationem sustinere tūc valebit? Sobrij igitur simus, & vigilemus,fra-
C tres: vigilemus,inquam, & resipiscamus, carissimi. Euigilemus, o amici Dei.
Expergiscamur serui Christi, & filij a Deo patre dilecti. Redeamus ad nos ip-
sos: & paullulum cogitationes nostras a vanissimo hoc seculo colligamus. Pro-
cidamus Deo cum multis lacrymis. Obsecremus eum fidenter, cum affectu &
gemitibus cordis: vt nos liberet ab igne illo inexstinguibili, & supplicio amaris-
simo. Ne (quæso) ab ipso separemur dulcissimo Domino,qui dilexit nos; & se- *Ephes. 5.*
metipsum pro nobis dedit in * Crucem. Vos cunctos deprecor,cunctos obtestor, * *al. in mortem.*
ac supplex rogo ego indignus, pariterq. peccator: vt pro me inerte ac deside la-
crymas iugiter fundatis in orationibus vestris,ac precibus mūdis; vt ego quoque
vobiscum compungi & lacrymari merear,illumineturq. parumper excœcatum
cor meum, & requiram Deum † Saluatorem sanctum: vt modicum mihi ala- † *al. Deum patrem Sanctum.*
D critatis largiatur, quo studiose diligenterq. pœnitentiam agere possim, donec *2. Cor. 6.*
tempus est * acceptabile pœnitentiæ: ac vobiscum, fratres, saluari queam & * *al. tempus est suscipiendi lacrymas.*
ego, vita quantumuis indignus. Ita obsecro, carissimi, suscipite deprecationem
peccatoris Ephræm, fratris vestri negligentis, atque inertis. Demusq. operam
cuncti pariter,vt Deum sanctum placare, nobisq. propitium reddere valeamus,
quàm diu tempus suppetit.Ecce enim in ianuis Dominus iā adest:vt consumma- *Gal. 6. Iacob. 5.*
tionem vanissimi huius seculi faciat. Ipsi gloria, in seculorum secula. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

E *Patrum antiquorum sanctam consummationē, & ex hac vita emigrationem hoc Sermone recenset: eorumq. vitam rectam atque perfectam in exemplum cunctis Monachis atque religiosis adducit, & ob oculos constituit. Corruptos quoque seculi sui mores deplangit; & quo pacto homines in gratiam cum Deo redire possint, ostendit: salubriaq. animæ remedia plura proponit.*

Sermo in Patres, qui temporibus suis consummati sunt.] *Loco huius Tituli, alia Inscriptio hic habet:* Eiusdem Sermo ad Monachos, De Sanctis quibusdam Patribus, qui tempore illo ex hac vita migrauerant. *Et al.* In Sanctos quosdam Patres temporibus illis defunctos, ac de Compunctione, *&c.*] *In quibus, & si vix differentia sit, placuit tamen participium hic passiuum* (τελειωθέντας) *retinere, eiusq. vim (per eos, qui consummati sunt) exprimere; quomodo etiam antiqui*

loqui

loqui solent Patres, ac præsertim monachi de ijs qui in Christo obdormierunt; sicut rectè quoque alibi admonet S. Ioannes Chrysostomus in homilia 59. ad populum Antiochen. vbi de Monachorum priscorũ vita agens, sic loquitur: Et si nunciatum fuerit, quòd aliquis eorum mortuus sit, multum vbiq. tunc lætitiæ, voluptatisq. plurimum: quin vero nec vllus audet dicere, ille mortuus est: sed ille consummatus est, *&c.*] *Sicq. in eamdem sententiam, idem Chrysostomus in Homil. 14. in Epist. ad Timoth. 1. cap. 5. in morali exhort. vbi de iisdem habet: Denique vbi quisquam inter eos nunciatus fuerit mortuus, magna oritur exultatio, ingensq. voluptas omnium. Imo ne mortuum quidem aliquis appellare præsumit, sed consummatum. Inde gratiarum actio sequitur, &c.*] *ita ibi, aliisq. in locis apud Chrysostomum, quem hic libenter in illo loquendi modo, secuti sumus.* A

Angor enim ac tædium animi ingens, & reliqua eiusmodi mala atque calamitates, qua tandem ratione sinant fructum pie maturescere; vt Domino suo, cælesti Agricolæ vsui esse possit? *&c.*] *pro quo, al. absque interrog. sic:* Tædium atque anxietas animi, & quæcumque calamitates aliæ non sinunt fructum sancte maturescere, vt vsui esse Domino suo queat.] *Et al.* Angor animi, & huiusmodi cætera, fructuum non sinunt maturescere, vt Domino suo in vsum esse possit, cælesti scilicet agricolæ.] *vt est in versione Camald. quam in hoc Sermone non sequimur, quia in pluribus a Græco nostro exemplari variat, vt etiam hoc loco, vbi in nostro Cod. est (πῶς) quod interrogat, ibi vero non item: ne autem iaceat sententia, vidètur ista hic melius & efficacius interrogatiue efferri, quomodo etiam in nonnullis alijs græcis mmss. per nos collatis habentur.* B

Postea vbi habetur: Cuncti honorem quærimus. Cuncti vanam gloriam captamus. Cuncti hic requiem anxiam sectamur. Cuncti auaritiæ studemus. Cuncti relaxati sedemus ac molles, *&c.*] *alia lectio habet:* Cuncti ambitiosi sumus. Cuncti vanæ gloriæ cupidi. Cuncti requiem quærimus noxiam. Cuncti multa habendi studio, atque desiderio tenemur. Cuncti girouagi sumus, & animis distracti. Cuncti remissiores facti. Cuncti otiosi: & cuncti somnolenti, cunctiq. peruersi, *&c.*] *Quibus haud dissimilia in re ac sensu alibi quoque adducit noster Auctor in Serm. aduersus eos qui vitiose viuunt, & honores affectant. tom. 1. & in Sermone Ascetico, de Vita religiosa atque monastica. ac al. de vera atque perfecta vita hominis religiosi. hoc eodem tom. 3. supra, vbi deprauatos multorum mores inter alia taxat, & deplorat: sicut & hoc præsenti Sermone.* C

Hei mihi, hei mihi, o anima, in quæ tempora incidimus? Hei mihi, carissimi, in quæ malorum volutabra deuenimus? *&c.*] *Vbi alia habet lectio:* Hei mihi, fratres: hei mihi, ad quæ deuenimus tempora? Hei mihi, dilectissimi, in quæ malitiæ incidimus barathra? *& al.* in cuiusmodi malorum deuecti sumus præcipitia, *&c.*] *vbi tamen videndum, anne pro (ἰλὺν .i. volutabrum, siue lutum, ac cœnum) vt in græco hic nostro est exemplari, quod sequimur, fort. legendum sit, ἰλιάδα. dicitur enim per prouerbium siue adagium, ἰλιὰς κακῶν .i. Ilias malorum, pro ingenti malo, siue calamitate. Vnde Cicero ad Attic. lib. 8. dixit: Non possum enim secus vaticinari; tanta impendet malorum Ilias, &c. Vnde & Ilias Homeri, dicta putatur, quòd in illo eius Opere nullum non mali genus recenseatur, vt in illud Commentatores tradunt: & res in eo contentæ declarant.*

D

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo alius, in Sanctos Patres, qui tempore illo defuncti, in sancta pace requieuerant.

Sermo pulcherrimus, & numquam ante hac editus.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

IN hoc die primo atque insigni, mysteria vnigeniti filij Dei gloriose canentes, proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, prædicantes præmia Sanctorum Patrum, laudesq. habitatorum eremi celebrantes. Enarremus certamina eorum, qui relictis ciuitatibus, magno amore ac desiderio voluerunt * loca inhabitare deserta, ad vtilitatem omnium qui eos audirent. Et licet quis absens sit, reperiatur tamen ijs tamquam præsens adscriptus, particepsq. orationũ Sanctorum illorũ Patrum effectus: vt salutetur is † qui dicit, precibus auditorum. Non absunt a nobis Sancti Patres: quoniam amor & desiderium, atque affectio eorum semper nobiscum est. Non separemus ipsos, tamquam peregrinos atque externos, E

** al. Eremum inhabitare.*

† Aliquid hic in græco videtur deesse.

A externos a nobis: quoniam semper pro nostris deprecantur peccatis. Non enim sunt viles atque abiecti, sicut sunt gloriosi ac celebres. neque vero etiam minimi, vti sunt honorabiles. neque item rudes atque indocti: nam doctores cunctorum sunt hominum, in operibus bonis: ipsi autem a proprio edocentur Domino. Errantes in montibus, vt feræ pascuntur. Perfecti sunt, & pleni iustitia: quoniam membra sunt Ecclesiæ. Non se ipsos ab ouili segregant: quoniam filij sunt sanctæ * illuminationis. Non soluunt legem: cum † Sacerdotium seruent, & * al. sancti luminis.
præcepta custodiant. Non resistunt legi: cum sint fide feruidi. Quando porro † τὰς ἱερουργίας.
honorandi Sacerdotes sanctæ assistunt mensæ, ad sacrificium offerendum: ipsi NOT.
primi manibus suis extensis, cum fide suscipiunt corpus Domini, qui semper cum illis est. Columbarum instar, in sublime volitant, suaq. tabernacula in cru-
B ce defigunt. In locis desertis, velut oues oberrant: & statim vt vocem Pastoris Heb. 11.
audiunt, optimum Dominum agnoscunt. Mercatores sunt hi, exeuntes ad bo- Ioan. 10.
nam inquirendam margaritam. Athletæ ac pugiles pietatis, isti sunt probati. Matth. 13.
Præbete mihi aures, obsecro, & attendite: vt enarrare vobis possim institutũ vitæ Patrum, qui in deserto habitant. Intendite cogitationẽ in medium vastæ solitudinis: & ibi miraculum magnum, ac gloriam * conspiciemus. Pergamusq; cele- * al. videbitis.
riter eò, ac formas describamus bonas & admirabiles optimæ vitæ illorum rationis atque instituti. Amor quippe eorum ac desiderium, me plurimum compellit & vrget ad abeundum: vt ex ipsorum thesauris aliquid accipiam. Vita ipsorum, terrorem mihi incutit: vt occulte mihi ad eos accedendum sit. hoc autem ipsis debetur, quòd eos ego adeam, * quamuis ad breuissimum temporis spa- * al. etsi ad momentum duntaxat.
C tium. Quando ipsi genua flexerint ad preces Deo fundendas: poterunt me ex debili ac flaccido, firmum reddere ac stabilem. Quando manus extensas in cælum eleuarint, dirigetur mea oratio, vt fideliter laudes prædicem. Quando ipsi Deo supplicant; tunc mea mens ac cogitatio adstat, & gaudet ob eorum mansuetudinem: similiterq. lingua mea adest illorum recte factis, & institutam viuendi rationem contemplatur. Vnam saltem lacrymarum nebulam, si quis ex eis pro meis peccatis effuderit; confestim exauditur. Ipsi Christo similes sunt Sancti illi: & ab ipso † possessionem domorum, quæ in Eremo sunt, acceperunt. † al. compararunt sibi domos Eremi.
Numquam enim prohibet acceptionem bonorum thesaurorum illis; qui nona aut decima hora adueniunt: sed primum, vt optimus Dominus, mercedem tri- Matth. 20.
buit operario illi, qui vndecima hora prompte alacriterq. in vinea operatus erat. Ibidem.
D Apertus est thesaurus, & diuitiæ distribuuntur volentibus accedere: vt ornentur gloria, quam ipsi habent semper stola gloriæ amicti atque ornati; vtque formas pulchras & gloriosas recipiant, imitatoresq. vitæ illorum efficiantur. Si quis rursus abire contendat, vt stola, quam ipsi continent, vestiatur atque ornetur; mox diuitijs eorum locupletatur. Quòd si aliquis apud eos manserit; subito incipit donare postulata * deprecãtibus: sicut ipsi omnibus deposcentibus largiun- * al. petentibus.
tur, cunctisq. præbent quæcumque possident. Adeuntes ergo, pulchram ab ijs largitionem accipiamus, precum simul & deliciarum. Accipiamus caritatem ipsorum, quæ gloria & honorificentia lapidem pretiosum, & smaragdum inæstimabilem excedit: & pro margaritis ac lapidibus pretiosis, smaragdisq. honorificis, fidem ipsorum accipiamus. Gloriosa virtus atque potentia, per quam
E ipsi errant in montibus & collibus, in speluncis atque cauernis, vim & potentiã Heb. 11.
mihi præbeat, confirmetq. linguam meam, ne deficiat ab enarratione optimi vitæ illorum instituti, neue prorsus relinquat præclarum eorum certamen. In altum igitur ducentes, projiciamus a nobis arma Satanæ: & vehementer cor nostrum expurgantes, alasq. columbæ nobis ipsi facientes, expedito volatu peruenire contendamus, vt eorum spectemus instructionem, qui relictis ciuitatibus, earumq. tumultibus, potius montes & * solitudinem inhabitare deside- * loca deserta.
runt. Abeuntes hinc, intueamur ipsorum domos atque habitationes: & quo

pacto

pacto ibi residant, velut mortui in sepulchris. Abeuntes illuc, videamus eorum delicias: quibus perfruuntur ipsi iugiter cum lætitia atque oblectatione in medio montium. Abeuntes, conspiciamus eos qui mundum oderunt;& vitam potius in deserto transigere desiderarunt. Hinc eo pergentes, cernamus illorum corpora: & quomodo suis ipsi capillis seipsos vestierunt atque ornarunt. Proficiscentes eo, adspiciamus saccos atque cilicia illorum: quæ ipsi cum gaudio gestantes, Deum glorificant. Discedentes hinc, contemplemur illorum faciem atque aspectum: & quo pacto sua ipsi vultus* austeritate etiam exhilararunt animas. Hinc profecti, adspiciamus cum ipsis Angelos magna lætitia ac delectatione canentes atque psallentes. Hinc profecti, adspiciamus ipsorum calices ac pocula lacrymis eorum permista. Hinc profecti, videamus illorum mensas herbis agrestibus semper plenas. Venite, adspiciamus illorum lapides, quos suis ipsi capitibus iugiter supponunt. Hinc profecti, capiamus ex capillis Sanctorum: vt mitem atque benignum nobis habeamus Dominum. Si latro eos viderit; confestim procidens adorat: quoniam cruce semper amicti sunt atque ornati. Si immania & fera animalia * eos inspexerint: illico ab ipsis recedunt, tamquam maximum miraculum cernentia. Omne serpentis genus ipsi suis conculcant pedibus: quoniam fide iustitiæ succincti sunt, ac calceati. Quando autem eos adspexerit Satanas; confestim exhorrescit, & cum dolore exclamat, protinusq. recedit: quoniam infinitos perfregit laqueos, illos insequens, & in nullo prorsus iustis illis nocere valuit. Neque enim erant remissi ac segnes, sicut nos stulti atque dementes: at fortiter cuncti hostem debellabant, donec tandem penitus Satanam sub pedibus suis contriuissent: ideoq. impetum atque insultum ipsius spreuerunt, & quascumque machinationes eius non reformidarunt. Si diuitias eis ostenderit; eas nihili faciunt: sed illas veluti petras ac saxa contemnunt: nam veras in cælis diuitias cum Angelis habent. Fames ipsos non affligit: nam pane vitæ, Christo repleti sunt, ex cælis sanctis descendente. Neque sitis eos adurit: quia in sua semper anima habent, similiter & in lingua, Christum fontem viuum. Nequit vel vnam ipsorum turbare cogitationem improbus Satan: quoniam super † firmum ac solidum fundamentum consistunt. In speluncis & rupibus habitant, tamquam in * cubiculis. Montes porro & colles, quos in circuitu habent, non secus quàm muros excelsos, amant atque requirunt. Mensa ipsis est omnis terra, & montes: cœna autem ac prandium, herbæ syluestres atque agrestes. Præcipuus ipsorum potus, est aqua ex riuis: vinum autem similiter, ex cauernis ac foraminibus petrarum. Ecclesias habent suas ipsi linguas, per quas iugiter suas preces peragunt. Duodecim † horas, quas dies continet, ipsi in precibus ad Dominum suum fundendis impendunt. Gloria, quam in montibus & speluncis concinunt, est sacrificium acceptabile, quod Deo offerunt. Ipsi sibi sunt Sacerdotes, & nostros suis orationibus morbos curant ac sanant: nam deprecatores atque intercessores nostri perpetuo sunt apud Dominum. Non sapiunt alta neque primas cathedras requirunt: gloria quippe eis est humilitas, & per eam imitatores fieri student ipsius Christi, qui cum diues esset, propter nos miseros factus est pauper. Non sibi requiem aliquam in mundo tribuunt: quoniam ibi * solatium atque refectionem recipiunt. Reddamur & nos similes illis qui in montibus habitant, & pariter optimi vitæ illorum instituti participes. Oberrant hi cum bestijs, ferarum instar: & tamquam volucres, similiter in montibus volitant. Velut cerui, cum feris animantibus pascuntur. mensa autem eorum semper parata est: nam gramina & herbas semper hi comedunt. Tamquam lucernæ ipsi resplendent, errantes in montibus: & cuncti, eorum lumine illuminantur, qui magno amore ac desiderio ad eos accedunt. Muri firmi ac stabilis instar, sunt Patres in deserto: atque ideo in pace custodiunt locum, in quo habitant. Quandocumque autem vel vnus aliquis ex Patri-

Marginal notes:
*συγκύπτοντες.
*al. eorum facies atque cilicia aspexerint.
Ioan. 6.
†al. super petrā fundamentali.
*ἐν κουβουκλείοις.
†al. Per duodecim horas diei, ipsis continua ad Deum est oratio.
2. Cor. 8.
*al. recreatione spiritali reficiuntur.

A B C D E

A ex Patribus occurrerit, omnis deinceps finitima ipsis regio pace perfunditur. Collibus velut columbæ aliquæ insident: & sicut aquilæ in montibus excelsis. Non tantum ex triclinijs ac laquearibus, voluptatis capiunt Principes: quantum Sancti illi gloriantur exultantq. in montibus atque speluncis. Et regibus quidem forte sua nimis angusta sunt palatia: ipsis vero etiã spatiosæ sunt cavernæ, atque foramina terræ. Magis sancti illi Patres vestibus suis gloriantur ciliciinis, quàm alij vestibus quibus induuntur purpureis. Dissoluitur atque destruitur purpura: sed saccus atque cilicium, propter sanctorũ Patrum patientiam, magno est in pretio. Abominationi quippe illis est superbia, & valde magnam humilitatem amplectuntur. oderunt omnem vanissimi seculi gloriam: & ecce ab omnibus hominibus, ob humilitatem magnamq. mansuetudinem eorum, æstimantur & honorantur. Neque tali tantaq. perfruuntur Reges* quiete, quantam Patres in eremo possident: quoniam Christus, ipsorum exultatio est ac gloriatio. Ferarum instar, herbis in eremo pascuntur: quoniam iucunditatem paradisi excipiunt. Cum autem defatigati iam fuerint, errantes in montibus, tamquam in delicijs sese in terra componunt. Postquam vero dormierint, mox studiose surgunt, & velut tubæ Christum desideratum collaudant ac celebrant. Exercitus porro Angelorum semper ipsis adsunt: qui & * communiunt eos, & custodiunt semper. Gratia Domini semper cum eis est, nec sinit eis inimicum occultari. Vbi genu flexerint; lutum ante se faciunt, & riuos ex proprijs manantes lacrymis. Postquam vero diuinas laudes concluserint, surgit † Dominus ad ministrandum seruis suis. Mane iam facto, statim velut alis eleuatis per vniuersum volant orbem. Non est illustris habitatio, vel domus sanctorum Patrum in Edem, seu ad orientem. Vbi sol eis occumbit, ibi pernoctant. Vbi sol ipsis oritur, ibi commorantur. De † monumento ac sepulchro sibi exstruendo, non sunt solliciti: nam mundo crucifixi, mortui sunt in amore ac desiderio Christi. Vbi enim interdũ aliqui ipsorum ieiunium absoluerunt, illic eodem in loco ipsis monumentum construitur. Multi ex eis sunt, qui precibus intenti, placide atque mansuete coram Domino requieuerunt. Alij similiter in petris ac saxis firmati, suas proprio Domino animas tradiderunt. Alius simpliciter in monte deambulans, mortuus est: factusq. est locus ei simul in * sepulturam & sepulchrum. Alius rursus signans se Crucis signo, atque seipsum in sepulchro componens, quòd mortem aduenisse intelligeret, se ipse quodammodo sepeliuit, gratia sui confirmatus Domini. Alius porro herbas depascens Domini, obdormiscensq. in sua ipsius mensa exspirauit. Alius autem rursum in diuinis constitutus laudibus, a sui flatus voce abreptus est. Alius dum in monte Psalmis & diuinis precibus recitandis vacat; venit ab inferis mors; quæ ipsius preces obsignat, terminatque. Vocem exspectant, quæ ipsos excitet; & instar florum suauem odorem spirantium, effloreſcant. Quando terra suos iussa erit educere mortuos, subito germinant pullulantq. velut lilia efflorescentia. Et tunc Dominus pro magnis eorum laboribus, quos ipsi amore Christi pertulerunt, vitam æternam eis largitur: & pro capillis ipsorum, coronam nexus atque ornamenti honorifici. Et pro cilicijs ipsorum, quibus rigidam ac duram vitam duxerunt, stolam ac vestem gloriosam nuptiarum præbet eis. Pro herbis autem, & exigua aqua, Christus eis cibus simul & potus efficitur. Pro terræ cauernis, in quibus ipsi habitarunt, magnum eis Christus paradisum tribuit. Et quia tribulationibus atque angustijs in hoc mundo premi & affligi desiderarunt, ideo magnum ipse gaudium eis concedit ac præstat. Nequeo oratione consequi, atque declarare magnam lætitiam, in quam intrabunt cuncti Sancti; qui in hoc seculo voluntarie afflicti, nefarijs ac turpibus passionibus fortiter restiterunt, deuictoq. hoste præcepta Dei altissimi seruauerunt. Ideo quoque Angeli Sanctos felices atque

NOT.

*al. requie atq; consolatione.

* al. protegunt eos.

† Indicat a Deo illis parari Angelorum ministerio cibos, sicut passim de plurimis legimus in vitis SS. Patrum.

† μνῆμα οὐ φροντίζουσι.

Moriendi varia genera & rationes recensentur.

* τάφος καὶ θάπτης. al. in tumulum. & sepulcrum.

PRAEMIA SANCTORVM CHRISTI ATHLETARVM.

atque beatos prædicant, & ad eos dicunt: Beati estis vos, qui Christi amore ac desiderio bene prudenterq. magna cum vestra patientia scapham vestram in terra tuto in mandatis Christi optimi Domini direxistis: quapropter ad tranquillum iam portum peruenistis, & Christum recepistis, quem tantopere desiderastis atque amastis. Nunc vero gratulamur vobis, o beati: quoniam laqueos inimici effugistis, & ad Christum qui vos coronauit peruenistis, factiq. hæredes æterni regni ipsius modo estis. Cui gloria, in sempiterna secula. AMEN. A

† al. Eiusdem Sermonis aliud METRVM. † al. Ex eodem, tetrasyllabus Sermo.

EX EODEM SERMONE † TETRASYLLABA ORATIO. SIVE, ALIVD METRVM.

B

* κατὰ κράτος.

DEVICTVS porro per * vim scelestus Diabolus, sedens deplorabat, & cum eiulatu dicebat: Væ mihi calamitoso: quid passus sum infelix, ac miser? Quo pacto superatus abscessi? huius vero infamiæ, mihi ipse sum auctor & caussa: qui diu bellum cum ipsis suscepi, atque conserui. Victus enim ex prima & secunda incursione atque conflictu, subito me intelligere oportebat quòd Christus cum ipsis adesset. At nunc mea cum Sanctis illis admirabilibus contentione ac pugna, mercedem eorum ingenti * mea cum ignominia auxi, varijs ipse vulneribus in capite læsus. Nam dum laqueos ipsis necterem, quibus eos caperem atque constringerem, ipsi ijs arreptis caput mihi confregerunt. sagittas meas acutas, quas aduersus eos torquebam, ipsi acceperunt, & me ijs occiderunt. Ego diuersis eos passionibus ac perturbationibus oppugnabam: ipsi vero virtute atque potentia crucis me in fugam verterunt. Merito igitur hæc patior insipientissimus ego, probatos eos certatores ac pugiles etiam inuitus repræsentans. Oportebat quippe me, qui a Christo patiebar, reprimi; ac nosse, quomodo omnis mea potentia ab * ipso destructa est, atque sublata. Omnia enim tunc egi, vt ipse crucifigeretur: & mors illius, mortí me tradidit. Idem rursus in Martyribus eius similiter passus sum: & probro atque infamiæ, & ludibrio cunctis sum effectus. Commoui * Reges in ipsos; & paraui tormenta, vt ijs visis perhorrescerent, & Christum abnegarent: at illi non solum non sunt deterriti varietate suppliciorum ac tormentorũ: verum etiam ad mortem vsque, semper Christum constanter sunt confessi. Sic quoque nunc eos bellis superare volens, victus ab eis magna cũ infamia recessi. Non possum amplius ferre opprobrium, quod sustinui: qui dum magna iactitarem, a vilibus atque abiectis hominibus fortitudo & potentia mea omnis sublata est. Quid agam deinceps; aut qua me ratione defendam, nescio. Simplices & indocti coronam victoriæ acceperunt: ego vero infelix ac miser ignominiam retuli. obscuratus sum, & animo perculsus atque consternatus: defecit omnis fortitudo mea. Quid ergo faciam miser, & quid agam, non video. Ab his strenuis profugiens athletis, ad amicos abibo meos, qui in suo proposito ac vitæ instituto inertes sunt, ac negligentes: vbi non erit mihi labor; neque rursus machinamentis opus. Nam vincula ab eis accipiens, ijsmet ipsos constringam. Ligans porro eos vinculis, quibus ipsi delectantur, subditos * & addictos deinceps eos habebo veluti seruos, sponte libenterq. voluntatem meam semper facientes: vt saltem ipsis deuictis, parumper ad meipsum reuertar; & de eis, tamquam strenuus certator ac victor, * glorier. Et licet ipsi, malo viuendi instituto in barathrum corruant; attamen ego in eorum perditione gaudeo: gaudens autem in viam perditionis eos deduco: vt socios in igne inexstinguibili eosdem mihi habeam.

C D E

* al. in meam ignominiã auxi. Victus autem, cum dedecore ab ijs recessi, &c.

* al. a Christo.

* al. pro ἐκίνησα, est ἐνίκησα, i. Deuici Reges, &c. sed prior lectio hic potius seruit.

* ὑπηκόους.

* al. glorietur.

Marc. 9.

EIVS-

A

EIVSDEM SERMO HEPTASYLLABVS. siue METRVM aliud. * al. Eiusdem heptasyllaba Oratio.

COGNITA igitur, fratres, infirmitate * ipsius, attendamus nobis ipsis, Sanctos imitando Patres. Si enim viam ingressi fuerimus, per quam ipsi ambularunt; inueniemus in ea Dominum IESVM, viæ ducem & adiutorem nobis factum. Cùm autem inimicus viderit Christum nobiscum versantem, lucem veram; prorsus non audebit in nos respicere: nam lumen quòd in nobis est, oculos ipsius præstinguit. Sicut igitur etiam antedixi, fratres Christi * amantes, studeamus purgare corda nostra; vt in nostrum auxilium gratiam † Spiritus nobis conciliemus: & non amplius præualeat aduersùm nos
B inimicus. Vires enim semper ei addimus stulti, quando sanctis mandatis * aspernandis, longe a Deo recedimus. Nudatos autem nos gratia, in suam ipsius viam deducit fraudulentus inimicus. Obsecro igitur vos, carissimi, & rogo semper, fugiamus hostem improbum, proculque ab eo recedamus.

* al. inimici.
* φιλόχριστοι.
† al. Saluatoris.
* διὰ τὴν ἀθετησίαν.

Dissoluamus quoque vincula, quæ nos libero * voluntatis nostræ arbitrio ligarunt. Confugiamus ad Christum, portantes leue ac suaue iugum pietatis atque misericordiæ ipsius: vt in bona mandatorum Christi via ambulantes, peruenire mereamur ad sanctam ciuitatem, quam Deus præparauit diligentibus se. Ipsi conuenit honor, & gloria, atque magnificentia, Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc & semper, & in omnia secula seculorum. AMEN.

* τῇ προαιρέσει.

C

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

SERMO alius in Sanctos Patres, qui tempore illo defuncti, in pace requieuerant.] *Concordat quidem hæc Inscriptio cum superioris Sermonis titulo: qui est de Patribus illis, qui suo tempore consummati sunt. siue vt al. est: qui illis temporibus in Christo obdormierant. sed non solum in illis hic occupatur Auctor, quibus illic: verum ad vlteriora hoc Sermone se extendit: & laudes Sanctorum Patrum habitatorum eremi, eorumq. instituta ac varia certamina penitius persequitur; vitaq. eremiticæ conditionem, atque perfectionem exponit. Diuersa quoque inter eos morientium genera recenset, ac magna eorum certaminum atque laborum præmia post hanc vitam manentia commemorat, gaudiaq. æterna cunctis Christi athletis, qui legitime in hoc breui vitæ curriculo certauerint, proposita*
D *esse ostendit. Reperitur porro græce hic Sermo (numquam ante hac, de quo constet, latine traductus) in varijs man.scriptis græcis Vatican. num. 298. 300. 827. alibiq. ibidem sæpius. & in Sfortiano magno Volum. num. 1. ac Sirlet. num. β. al. 2. & alibi. nec non Veneta S. Marci, pluribusq. Bibliothecis alijs, & quidem sub nomine Ephræm, vt de Auctore dubitari non debeat.*

In hoc die primo atque insigni proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, &c.] *Sollennis aliquis certus indicatur dies: quis autem ille fuerit, hic ab Auctore non exprimitur; sicut neque Ecclesia, cuius hoc loco meminit: quam tamen alicui Sanctæ Virgini fuisse dicatam, ipse haud obscure insinuat, dicens:* proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, prædicantes, &c.] *vnde etiam liquet, hunc Sermonem in illa Ecclesia fuisse habitum.*

Enarremus certamina eorum, qui relictis ciuitatibus, magno desiderio voluerunt loca inhabitare deserta, &c.] *πρότασις hæc est, siue propositio dicendorum: nam tota pene Oratio in narratione ac celebratione Patrum in eremo degentium, ac vitæ eremiticæ atque monasticæ laudatione consumitur. Cuius quoque argumēti est Sermo S. Basilij magni, de laudibus Eremi, siue solitariæ vitæ, qui in-*
E *cipit:* Libet de singularis vitæ meritis pauca perstringere, &c. *Et huc pertinent, quæ S. Ioannes Chrysostomus de Monachorum priscorum vita habet in varijs ad populum Antiochen. homilijs, videlic. homil. 56. 57. 58. & 59. vbi multa huc facientia ab eo adducuntur: sicut etiam alibi incidenter tom. 2. in cap. Matth. 16. homil. 56. vbi dicit:* Quare illos monachos, qui eremum inhabitant, & aliorum multorū caussa, & maxime propter hæc verba, & laudo & admiror, &c.] *ac in Epist. 1. ad Timoth. cap. 5. in Morali digressione, vbi habetur:* Studiosior ad orationis opus accurre sollicite, & Sanctos viros inquire, qui reuera sancti sunt, qui in solitudinibus sedent, &c. *De quibus & alibi obiter apud eumdem S. Chrysostomum, in Homilia 2. super Epist. ad Rom. cap. 1. circa med. vbi sic enarrat:* Mihi vero hic tempus præsens ne examinaueris, per quod Dei gratia multi fidelium ordines, & per vicos, & per vrbes, & in ipsa eremo inhabitant: ve-

rum memoriæ tuæ obuersetur tempus illud, quando & discipuli magistros contuebantur, A
& a fratribus fratres ex alia ciuitate profecti conspiciebantur, *&c.*] *Pro quo, in pluribus, etiā posterioribus Chrysostomi editionib. Venet. 1583. alijsq. sic perperam impressum reperitur:* Mihi verò hic tēpus præsens ne examinaueris, quo Dei gratia multi fideliū ordines, & per vicos, & per vrbes, & in ipsa eremo inhabitant: (tum autem & pietas omnis & religio profligata est) verum memoriæ tuæ obuersetur tempus illud, quando, *&c.*] *Quis etenim pius & eruditus, hic non videt, illud* (tum autem & pietas omnis & religio profligata est) *ab homine nefario & hæretico in textum Chrysostomi, ad irrisionem monachismi esse insertum? cum & nihil minus in antiquis Chrysostomi manuscrip. græc. reperiatur, sed bene contrariū, sicut patet in antiquissimo MS. græco Vatic. nu. 370. vbi in Homilia γ. siue 3. (& al. β. seu 2.) super cap. 1. ad Roman. hic locus restituitur, & legitur: καὶ πᾶσα ἀσέβεια ἐξελήλαται. i. & omnis impietas profligata est, &c.*] *Simileq. fere habetur in Sermone Chrysostomi de S. Philogonio, tom. 3. circa med. ibi:* Hæc omnes audiant & monachi qui montium occuparunt cacumina, quique modis omnibus seipsos mundo crucifixerunt, *&c.*] *E quorum verborum regione, ad marginem a temerario quoque aliquo ibi adiectū, & impressum passim reperitur:* (Nunc in aulis regnant quidam.) *quod cum etiam ad irrisionem appositum videatur, omnino expungendum ac tollendum est. In quibus, alijsq. similibus optandum sane esset, magis lynceos esse Catholicos librorū censores, & maxime in Operibus Sanctorum Patrum, ne ita corrumpantur atque inficiantur ab impijs: & vt loca, in quibus talia venena inueniuntur aspersa, suæ integritati restituenda curent. De quibus, & alibi in nostris Ephræmisicis Scholijs, Lectores cautos reddidimus: ac præsertim in Scholio 2. Tomi operum S. Ephrem, super caput 87. centum capitum de Humilitate comparanda. vbi inter alia, in Quinto tomo operum Chrysostomi, perperam hactenus tam in generali Indice argumentorum, quàm in Titulo ac frontispicio prolixi Serm. (qui est inter posteriores) impressum esse ostendimus:* Quòd regulares fœminæ viris cohabitent.] *cum omnino ibi legendū sit: ὅτι οὐ συνοικοῦσιν. i. quòd non cohabitent. sicut ibidem tam ex fide antiquorum græcorum man. scripṫ. codicum Chrysostomianorū, quàm ex contentis atque tractatis in eodem Sermone per nos plenius demonstratum est: quare in vltima edit. Parisien. 1581. & Venet. 1583. alijsq. anterioribus hic error plane corrigendus est: legendumq. vt in græco:* Quòd regulares fœminæ viris non cohabitent.] *Restituendaq. similiter in ijsdem editionibus corruptissima lectio, quæ eodem Chrysostomi Tomo 5. in Homilia 9. de Pœnitentia, habetur in hæc verba:* Peccasti, Ecclesiam egredere, atque tuum dele peccatum, *&c.*] *vbi omnino legendum esse* (Ecclesiam ingredere.) *cuiuis docto ex antecedentibus & consequentibus ibidem Chrysostomi verbis perspicuum est: quomodo etiam in editione Basiliensi 1525. legebatur.*

ADVERTANT CATHOLICI LIBRORVM CENSORES, CORRECTORES, LECTORES, ET IMPRESSORES.

† *Ita in edit. Parisien. 1581. & Venetia 1583. alysq.*

NOTA.

NOT.

EIVSDEM† S. PATRIS EPHRAEM SYRI

SERMO, in eos qui in Christo obdormierunt. Et, de vanitate huius vitæ atque incertitudine. & de Morte: varijsq. morientium generibus. Ac de diuersis mortibus repentinis, &c.

† *al. Beati Ephram Sermo in eos qui in Christo obdormierunt, recitatus Sabbato in depositione Tyri.*

Eodem G. Vossio Interprete & Scholiaste. D

QVID ita hodie carissimi, serio seduloq. simul hic congregati sumus? Merito sane: nam conuocarunt nos omnes vno cōsensu, qui ad Christum ex nobis antea sunt vocati, Fratres: ideoq. alacriter ad Christi laudes celebrandas conuenimus. Excitarunt quippe nos, qui in carne nos reliquerunt, ad celebrandos eos in terris, qui cum Angelis Deum glorificant in cælis, chorosq. cū supernis illis choris hilares agunt; & mensam nobis spiritalem apponunt, cum sint ipsi delicijs paradisi satiati: vinumq. compunctionis nobis proponunt, qui ibi omni consolatione pleni sunt: & lumina accendunt, qui ipsi sua corda illuminant, & ad lucem * inaccessibilem contendunt. Abstraxerunt enim a nobis Sanctos, qui ipsi apud Dominum sancti sunt: & emigrarunt a nobis, qui bene sancteq. ad Dominum profecti sunt. Reliquerunt nos orphanos, & ad propriam patriam abierunt. Reliquerunt corruptionem, & ad immortalitatem concesserunt: mundo * occubuerūt, & apud Christum exorti * sunt. E terra exierunt, & iam supernam Hierusalem inhabitant. Vitæ præsentis vanitatem reliquerunt, & ad supernam beatitudinem peruenerunt. Inanes seculi tumultus dimiserunt, & ad loca * tranquilla perrexerunt. Ex mundi huius procellis ac fluctibus excesserunt, & ad tranquillissimos E

* *al. nunquam occasuram.*

* *ἔδυσαν.*

* *ἀνέτειλαν.*

* *al. omnis perturbationis experti.*

A quiliſſimos portus appulerunt. Caliginoſam iſtius vitæ vmbram deſeruerunt,
& ad Solem iuſtitiæ ſurſum cucurrerunt: & cum adeſſent nobis, non erant no-
biſcum; ſed mentem ad Deum eleuatam habebant: & cum in terra adhuc eſſent,
vitæ * inſtitutum in cælis tenebant. Et in carne cum viuerent, non erant in car- * *al. cæleſte vitæ*
ne: non enim permanentem hic ciuitatem habebant; ſed ſolum futuram atque *inſtitutum du-*
cæleſtem inquirebant. Non hic propriam patriam habebant: ſed ſupernam *cebant.*
manſionem ſibi patriam ducebant. Non hic fluxas atque caducas opes poſſi- *Heb. 13.*
debant: ſed cæleſtes diuitias expetebant. Peregrini & aduenæ hic erant, ſicut *Pſalm. 38.*
omnes patres eorum: peregrini, inquam, huius mundi, & omnium quæ in mun-
do ſunt: ſemperq. animas ſuas diſponebant atque ornabant, ſuperna conſide-
rantes, ſuperna meditantes, ſuperna ſapientes, & pulchritudinem quæ illic eſt
B deſiderantes; manſionesq. ac tabernacula, quæ ibi ſunt, requirentes: ſupernos
choros, ſupernas hymnodias, & feſta quæ ibi celebrantur, ſempiterna bona,
ac perpetua Dei dona, animo complectentes. Ad illa reſpiciebant, ad illa cur-
rebant, ad illa properabant: quare & comprehenderunt. currebant, ideo &
conſecuti ſunt: feſtinarunt, & ideo in patriam, ſupernumq. thalamum intra-
runt: ieiunarunt, & ideo iam exhilarantur. Non neglexerunt, ideoque modo
gloriantur & exultant: ſapienter egerunt, quoniam caducam hanc vitam con-
tempſerunt. Exierunt, & † viam ſuam bonam, Deoq. acceptam confecerunt: † *al. & bonum*
egreſſi ſunt, & in regionem ſanctam æternamq. peregrinati ſunt: exceſſerunt *vitæ curſum ob-*
repente, & velut caſtæ columbæ euolarunt. Immaculati auolarunt, vt turtu- *ſummarunt. al. & per bonũ*
res ſolitariæ puriſſimæ. euolarunt ex nobis, tamquam hirundines ſuauem vo- *vitæ tramitem,*
C cem edentes. Ex noſtro ſegregati ſunt ouili, quaſi agni puri ac ſancti. Ex man- *hinc emigra-*
dra ac caula noſtra transmigrarunt: & meſtæ ſunt oues. Noſtrum reliquerunt *runt.*
nidum: & pullorum inſtar clamamus. Separatum a nobis eſt membrum, & *1. Cor. 12.*
reliqua dolent membra. In lacrymas prorumpamus, quòd pulchra illa noſtra
deſtituti ſimus diſpoſitione. Suſpiremus, quòd pulchras noſtras iam non in-
tueamur * figuras. Lugeamus, quòd & nos hinc cito abituri ſimus. Doleamus, * χαρακτῆρας.
quòd ita repente hinc abripimur. Triſtemur, quando virtutis noſtræ recordati
fuerimus. Contriſtemur, quando oculos noſtros circumuerterimus, & caita-
tem noſtram non adſpexerimus. Lachrymas effundamus: quoniam & animalia
ſuper aliorum † eiuſdem ſecum generis ſeparatione lacrymantur. Lugeamus; † ὁμοφυλῶν.
quoniam & boues, ſuos compares requirentes, mugiunt: quoniam & hirundi-
D nes abreptis ſibi pullis clamitant: quoniam & agni nuper nati, a * fratribus ſe- * *al. a matrib⁹.*
parati vociferantur. Et quamuis nobis hinc vtile acciderit, triſtitia tamen affe-
cti ſumus. Quod expetendum nobis erat, graue atque moleſtum nobis factum
eſt. Pretioſa in conſpectu Domini, mors Sanctorum eius: at mors peccatorũ peſ- *Pſal. 115.*
ſima. Et propterea dicebat Propheta: Cur timebo in die mala? iniquitas * animæ *Pſalm. 33. Pſalm. 48.*
meæ circumdabit me. Veniet enim dies & hora, fratres: veniet (inquã) omnino * *vulg. calca-*
& non præteribit, quando relinquet homo omnia, & omnes: & ſolus abibit, de- *nei mei.*
relictus, abiectus, nudus, omni auxilio deſtitutus, abſque tutore, & ſine vllo comi- *Salubris admo-*
tatu, imparatus, & loquendi audacia deſtitutus: ſiquidem in negligentia præ- *nitio, & ſapius*
occupatus fuerit, in die quam non nouit, & hora quam non exſpectat; interea *mente perpen-*
dum genio indulget, dum theſauros ſibi parat, dum delicijs vacat, dum ſe- *denda.*
E cundis rebus vtitur, dum abſque cura atque ſollicitudine viuit. Veniet enim
repente hora vna, & cuncta ceſſabunt: parua febris, & cunctæ † vanitates in † *al. cuncta va-*
nihilum recident: vna nox profunda, & tenebroſa, atque ærumnoſa; & abdu- *na atque ina-*
cetur tamquam iudicatus ac condemnatus, ad pœnam quò lictores eum abdu- *nia deſinent. al. & cuncta in*
cet. Multis ſane tunc opus tibi erit ductoribus, o homo: multis adiutoribus, mul- *vanitates re-*
tis orationibus, multisq. ſocijs in hora ſeparationis animæ a corpore. Magnus *ſoluentur.*
tunc erit timor ac tremor, magnum * myſterium: magna tunc corporis in illo * *al. arcanum.*
mundo futura eſt calamitas. Nam ſi, cum ex vna regione in aliam tranſimus

A MINORE AD MAIVS. super terram, aliquibus viæ ducibus ac directoribus indigemus: quanto magis, quando in infinita transeundum hinc erit secula, vnde nullus rediit? Multis tibi, rursus dico, adiutoribus in illa hora opus erit. Nostra illa erit hora; & non aliorum, nostraq. via: nostra inquam, hora, & quidem tremenda hora: noster* pons, & transitum non habens: omnium finis, & omnium terror: † extremum graue atque difficile, sed per quod omnes transimus: arcta & angusta via, sed per quā omnes iter facimus. Amarum sane ac dirum est tale poculum: sed cuncti illud, & non aliud bibimus. Magnum & occultum est mortis arcanum; & nullus enarrare illud potest. Horrenda & formidabilia sunt, quæ tunc anima subibit: sed nemo nostrum ea nouit, nisi solum qui illuc permearunt; nisi soli, qui illuc præcesserunt: nisi soli, qui ibi periculum eorum fecerunt.

*γέφυρα. †πέρασμα.

MORIENTIVM CALAMITATES ANGVSTIÆ, TERRORES, AC PERTVRBATIONES VARIÆ, MORTIS Q. SIGNA PLVRIMA. Non vides apud fratres morientes, animamq. agentes, quibus assidemus, quàm terribilia tunc eis accidere cernantur? quo pacto corripiantur? quomodo perturbentur, & quo pacto suspirent? Non aspicis eos sudoribus frigidos & amarulentos, instar messorū in agro: quomodo oculos huc illucq. retorqueant? quomodo alij dentibus strideant: quomodo obtorpescant & expauescant, tumultuarieq. agant? Et quo pacto multi etiam capillos suos euellant? quo pacto ex lecto exiliant, fugere volentes, licet nequeant; videntq. ea, quæ numquam prius viderunt; & audiunt a potestatibus, quæ numquam antea audierunt: & patiuntur, quæ numquā aliàs passi sunt; quærentes, qui eos redimat, & nemo est qui liberet; requirentes socios, & nemo adest qui ipsos comitetur; requirentes aduocatos ac patronos, & nemo qui ausit? Quos adspicientes, tunc contremiscimus, & plangimus: tenentesq. eorum manus, salutamus atque complectimur, lacrymis irrigantes. Sudorem vultus detergimus, & oculos eorum siccamus: linguam æstuantem, aqua madefacimus atque refrigeramus. Aurem nostram ori eorum admouemus, vt tenues saltem atque subtiles ipsorum voces exaudiamus: Deinde interrogamus, dicentes: quomodo teipsum nunc * intueris? Noli timere: benignus est Deus. Ista & similia ad eos dicimus, & lacrymis pectora irrigamus: & cor nostrum, talia loquentes, accendimus. Non est tunc apud nos amor improbus. Non est tunc apud nos pecuniarum sollicitudo. Non est nobis tunc ciborum cura: sed magnum & formidandum mortis intuentes* mysterium, contremiscimus; nostraq. capita mouemus, & tristem aspectum exhibemus, & nos ipsos miseros ducimus atque deflemus: & væ supra væ amarulentum dicimus. quando ad nos qui recedit, quique omnibus nobis coniunctus est, omnes salutans, dicit: Valete fratres boni, & pro me in ista hora attente diligenterq. ad orandum euigilate. In viam namque longinquam nunc abeo, quam ante hac numquam ingressus sum; & in regionem mihi peregrinam, vnde nullus rediit; & in terram tenebrosam, vbi ignoro quid mihi occurret; & in profundum infernum, vnde nemo reuertit. Valete fratres mei carissimi, valete: mihi enim deinceps, non amplius est frater. Valete amici: non enim amplius ego vester amicus, sed peregrinus. Valete amici. Vale pulcher* comitatus: at non amplius meus comitatus: quare lamentor ac lugeo. Valete consanguinei mei, atque affines; valete, valete: adhuc modicum, & huc sequemini: modicum, & post nos venietis. Expectabimus vos ibi, expectabimus vos; vt veniatis ad nos: non enim nos amplius ad vos veniemus: non amplius in hac vita intuebimur vos. Si quid nouimus, nouimus: & si quid egimus, recipiemus. Ecce hinc abducor, & ad vos non amplius reuertor. Nunc si quid boni egi, hoc ipsum & mihi lucrifeci: & si quid mihi præmisi, illudipsum etiam ibi occurret mihi. Si quid vero hic thesaurisaui, quid mihi modo proderit? Si cuius porro hic misertus sum, etiam hac hora misericordiam consequar. Si quem protexero, etiā nunc protegar. Si quem saluauero, hac hora occurret mihi: quoniam angusta mihi & grauis est præsens hora exitus animæ meæ a corpore: super omnē horam

*al. sentis? *al. arcanum. Voces patheticæ, ac lamentabiles. Iob. 3.10. & Psalm. 87. *συνοδία. PATHETICA VALDE SVNT ISTA.

A horam anguſta, & dolore plena eſt mihi præſens hora: imparatus enim præoccupatus ſum. Caliginoſa mihi præſens nox eſt: ſine fructu enim aridus ac ſiccus excisus ſum. Grauis & moleſta mihi præſens via: quoniam nullum bonū eſt mihi viaticum. Quare amare atque acerbe deplorate me, & ſuccurrite mihi. Miſeremini mei, & adiuuate. compatimini, & deprecemini pro me; vt ibi miſericordiam inueniam. non requiro multum: quoniam in multis peccaui. Quorſum igitur cereos accenditis mihi, fratres: non enim ego lampadem animæ meæ accendi? Cur me veſtibus ſplendidis induitis? non enim in meipſo ſplendida indumenta habeo. Quorſum vero aqua corpus meum depurgatis? non enim meipſum aquæ per lacrymas admiſcui. Quorſum porro etiam in tumulis atque ſepulchris me cum Sanctis deponitis: quorum vitam & mores non peregi?

Matth. 3. 7.

Magnæ humilitatis hæc ſunt verba, ijs ſimilia, quæ in Ephræm adducuntur Teſtamento, poſtea.

B Quomodo meipſum decepi? Quomodo mihi ipſi illuſi, dicens: Iuuenis ſum, adhuc perfruar rebus ſeculi; vacabo delicijs mundi, colam animalem hanc vitam atque præſentem; tandem aliquando pœnitentiā agam: benignus enim eſt Deus, & omnino mihi veniam concedet. Hæc quotidie cogitans, vitam ipſe meā valde male conſumpſi. Edocebar quippe, & non attendebam: admonebar, & deridebam: audiebam Scripturas, & tamquam non audiens, agebam; audiebam de iudicio, & ſubſannabam: audiebam de morte, & velut immortalis vitam traducebam; quaſiq. æternus, contemnebam: & ecce, imparatus præoccupatus ſum; & nullus eſt qui adiuuet: ecce impœnitens anticipatus ſum, & nemo qui redimat. Ecce rogo, & nemo qui exaudiat. Ecce iudicor * atque condemnor, & nemo qui ſaluet. Nam quoties apud meipſum reſipiſcere conſtitue-

Conſideratione digniſſima.

Antitheſes graues.

* καταδικάζομαι

C bam, & denuo peiora peragebam? quoties Deo procidi, & rurſus eum ſpreui? Quoties ipſe mei miſertus eſt, & iterum ipſum exacerbaui? & ecce miſerabilis hinc iam abeo. Quàm multa ipſe mihi bona conceſſit: & ego mala peregi? Hæc & ſimilia moribundo homine ad nos præſentes diſſerente, repente conſtringitur ei lingua, immutantur oculi, concutitur mens, ſilet os, impediturq. vox, quando dominicæ copiæ atque ſatellites aduenerint: quando formidabiles exercitus inuaſerint, atque apprehenderint: quando diuini * nuncij atque emiſſarij animam ex corpore migrare iuſſerint: quando inexorabiles apparitores, in iudicium nos trahentes detulerint: quos miſerabilis tunc ſpectans homo, etiam ſi Rex ſit, etiam ſi * magiſtratum ac præfecturam gerat, etiam ſi Tyrannus ſit, etiam ſi Imperator ac monarcha fuerit, omnino commouetur; & ſicut domus

NOTA.

* οἱ θεῖοι ἐκπρόσωποι.

* al. etiam ſi dynaſta ſit.

D a terræ motu, concutitur: totus contremeſcit, velut folium a vento raptum: totus turbatur, tamquam paſſerculus a venatore: totusq. pauidus & attonitus redditur, videns horribiles ante ſe † exercitus; videns formas peregrinas, & * validas; videns figuras ac ſpecies atroces; videns facies ſeueras & auſteras: videns ordinem atque comitatum, quem numquam antea conſpexerat. cogitanſque apud ſe tunc dicit: Benedictus qui ſolus immortalis eſt, ſolus Rex æternus. Quid eſt, obſecro, cum his collatum regnum terrenum? quid eſt momentaneus hominum principatus? quid eſt vana, & inhumana illa noſtra poteſtas? Ecce vere exercitus cæleſtes. Ecce poteſtatum poteſtates æternæ. Ecce figuræ formidabiles illius, qui ſolus tremendus eſt. Ecce miniſtri fortes illius, qui ſolus fortis eſt. Ecce potentatus eius, qui ſolus potens eſt. Ecce fortes, Dei fortis. Ecce

Iob. 14.

† al. ſatellites.

* al. truculentas.

CONSIDERATIONE DIGNA.

E formæ terribiles atque horrendæ. Iſta tunc, qui abripitur, ſolus videt: nos vero non intuetur amplius: ſed ad præſentes * poteſtates ſtupefactus, extra ſe rapitur. Fortaſſe tamen etiam preces quaſdā apud ſeipſum recitat, ſuſurrans, ſicut lingua poteſt. Ex quibus verbis, ac modis, figuriſque, præſentes frequentet & audimus & conſideramus eum Dominicas ſpectaſſe poteſtates: quare omnes tremebundi exhorreſcimus, & nobis mutuo annuimus, dicentes: Quieſcite atque tacete iam, & decumbenti deinceps moleſtiam ne exhibeatis, tumultumq. omnem comprimite. Silentium ſeruate, & ad ipſum poſt hac ne loquamini: a clamoribus

* al. ad præſentiam poteſtatum atque ſatellitū, attonitus, mente excedit.

Coram morientibus vt se astantes gerere debeant.

& vociferationibus abstinete; vt ei tumultus, turbasq. non conciteris. Orate, vt cum pace anima exeat: rogate, vt locum quietis accipiat. Supplicate, vt angelos benignos habeat: precemini, vt mitem atque beneuolum Iudicem inueniat. Bonos odores incendite, atque offerte: nam Angelicam præsentiam conspexit. Orate: nam in magna nunc agonia constitutus est. Considerate eodem modo vos quoque, atque orate. Adspicite, & mysterij atque secreti huius ne obliuiscamini. Fixis oculis intuemini, & de ista maxime hora estote solliciti. Quid enim est homo? nihil. quid homo? vermis. quid homo? cinis ac puluis. quid homo? somnium. quid homo? vmbra. Ecce iam transiuit: ecce ascendit. Ecce præterijt: ecce cessauit. Ecce requieuit, & defunctus est. Ecce desijt, & finem accepit magnus ille & inuictus Leo, tyrannus fortis, potens atque elatus. Qui cunctis formidabilis erat, nunc iacet quauis oue mitior atque mansuetior. Recessit, abijt, & præterijt, qui apparebat: qui natus, quasi non natus. Qui magnus videbatur super multos, factus est tamquam nullus. qui alios tenebat, detentus est. qui ligabat, iam vinculis constrictus est: & ecce abducitur ad locum, quò abducere satellites solent. In illa die peribunt omnes sermocinationes, ac cogitationes eius: in illa die, quando diuini exactores in medium prodierint excepturi animam, ex aëre superuenientes; in quo principatus consistunt ac potestates, mundiq. rectores aduersariarum copiarum, acerbi illi nostri accusatores, sæui tributorum exactores, * calculatores, atque censores; occurrentes, & rationem exigentes; examinantes, & hominis peccata, ac peccatorum chirographa præferentes, quæ in iuuentute, & quæ in senectute; quæ sponte, quæq. imprudenter; quæ operibus, & quæ cogitationibus acciderunt. Magnus ibi tunc timor: magnus infelicis animæ tremor. Inexplicabilis necessitas, quam tunc subit ac sustinet ab immensa infinitorum hostium multitudine ipsam * calumnijs proscindente, ne ad cælum ascendat; ne in regionem viuorum ingrediatur; ne in lumine viuentium inhabitet: cæterum sancti Angeli, excipientes animam secum in cælum abducunt. Tunc nos † mortale curantes corpus, & tamquam peregrinum atque alienum ex propria domo ad sepulturam efferentes, magnum aliud & formidandum mysterium cernimus; consideramusq. ibi paruos & magnos, Reges & plebeios, Tyrannos ac seruos, cunctosq. alios in vnum cinerem ac puluerem redactos; & in vnum fœtorem, ac putredinem, vermemq. resolutos: & sicut est hic æthiops, ita & ibi qui olim fuit formosus: sicut * senex, ita & iunior in putredinem versus: sicut debilis, ita quoque fortis & inuictus. omnes, vt ab initio, in vnum puluerem cineremq. redacti: quemadmodum & ex Scriptura auditis: Terra es, & in terram reuerteris: Et, terra es, iterumq. puluis efficieris. Quos sæpe dum liquefactos ac putrefactos in sepulchro iacentes conspicimus, digito nobis inuicem demonstramus, dicentes: Ecce hic talis, & ille talis. Hic est ille Rex: & hic est ille talis tyrannus. Hic est ille Imperator: & hic est illius talis nepos: & ista filia illius talis. Hæc est, quæ olim adeo pulchra apparebat puella: & hic, qui antea ita comptus atque ornatus incedebat iuuenis. Hæc & eiusmodi frequenter in sepulchris cum suspirio ac gemitu dicimus, & illacrymamus, videntes ibi reuera magnum & tremendum mysterium: videntes omnem ibi ætatem mortuam. videntes omnem ibi corporum venustatem immutatam: videntes omnem faciei pulchritudinem ibi euanuisse: videntes omnem iucundum aspectum ibi exstinctum: videntes omne facundum os ibi obstructum: videntes omnem linguam velocem ibi conticuisse: videntes omnem dentium pulchritudinem ibi dispersam; & omnem capillorum nexum ibi computruisse. videntes omnem ætatis decorem ibi contritum: videntes omnem principatus ac magistratus potestatem ibi cessasse: omnemq. Tyrannidem, & iactantiam ibi desijsse; & omnem iuuentutis superbiam, atque despicientiam ibi desolatam: videntes omnem

vanum

Margin notes:

HOMO QVID SIT.

NOTANDA.

ἔνθα ἀπάγουσιν οἱ ἀπάγοντες.

Psalm. 145.

Ephes. 6.

* λογοθέται.

Daniel. 7. & Apoc. 20. 21.

* *al. insimulante atque calumniante.*

† *al. iusta homini defuncto persoluentes.*

SALVBRIS CONSIDERATIO.

* *al. sicut iuuenis, ita & senex, &c.*

Gen. 3.

Ibidem.

CONSIDERANDA, ET MENTE PERPENDENDA.

CONSIDERATIONES SALVBERRIMAE.

A B C D E

A vanum hominum laborem illuc recidisse, ibi cessasse, & ibi finitum esse. Loquimur ibi, & nemo est qui audiat: plangimus, & nemo qui attendat. Nominatim ibi iacentes * compellamus, dicentes: quonam abijstis, fratres nostri? Vbi *al. inclamam* iam degitis? vbi estis? quomodo nos ita repente dereliquistis? Vocem nobis edite, sicut edebatis olim: loquimini nobis, respondete nobis? Nos, inquiunt, qui ex humanis excessimus, illi sumus, quorum cuiusq. anima in locis sibi congruentibus versatur, vt quæque est commerita: hic autem, qui vestros ante NOT. oculos in sepulchro cernitur puluis: iste, quem conspicitis, cinis. hic fœtor; ista putrefacta ossa: immundi hi vermes, corpora illorum sunt adolescentulorum & puellarum, quos * concupiscebatis olim. Hic cinis, illa est caro, quam *al. querũ amore ac desiderio flagrabatis olĩ. complectebamini: & quam insatiabiliter osculari solebatis. hæc putredo, illa
B est facies, quam dies noctesq. inexplebili voluptate deosculabamini. Hæc tabes, & fluxio immunda, illa est caro, inter cuius complexus sæpe peccabatis. Ideo videte, ac plane credite, qui adhuc carne in vita vana versamini; certoq. scitote, quòd dum in lecto inter complexus vestrarum coniugum, puellarumq. iacetis, vos cinerem lutumq. tunc complecti: scitote, inquam, dum cuncta earum membra circumplectimini, vos tunc fœtorem & putredinẽ amplecti. Discite, quando earũ amore ac desiderio adeo flagratis; vos tunc vermes, & cinerem, tetrumq. odorem concupiscere. Nolite seduci, o iuuenes, & iuuenculæ insipiẽtes. Nolite decipi in vana iuuẽtutis vestræ pulchritudine: nam & nos qui vestros ante oculos putridi iacemus mortui, in vita olim sicut vos apparuimus, & accurate ornati, odoramentisq. inuncti fuimus. desiderauimus, & oblectamentum

CONTRA CARNALES, AC LVXVRIOSOS.

NOTA.

C cepimus, atque in bonis dies nostros duximus: & ecce, vt videtis, in cœnum ac *Iob. 21.* cinerem, & puluerem, fœtoremq. grauem, vniuersa illa iam * reciderunt. * κατέπεσον. Quocirca deinceps ne vos ipsos fallatis: sed a nobis, qui vos præcessimus, & in sepulchro nunc sumus, edocti, resipiscite: & firmiter credite apud inferos iudicium esse, & sine fine supplicium, & tenebras omnis lucis expertes, & gehennam inconsolabilem, vermemq. non dormientem, & fletum absque silentio, & stridorem incessabilem, & tribulationem atque angustiam incurabilem; esseq. citra personarum acceptionem Iudicem, & ministros nemini ignoscentes, luctumq. ibi amarum ac sempiternum. Hæc, quamuis non verbis, rebus sane ipsis ad nos, fratres nostri qui illuc præcesserunt, loquuntur, ac nos docent: quorum sicut memoriam facimus, ita & * ab illis aliquid desideremus addiscere, vel *al. de illis.*

Matth. 8. 22. 25. Marc. 9. & Esai. 66. Luc. 13. 16. Rom. 2. Coloss. 3. Matth. 8. 13. 22. 25.

D audire, aut nosse: veluti, vbinam sint; vel quomodo se habeant eorum animæ: vtrumne apud superos; an apud inferos existant? Anne intueantur nos modo: aut ipsi eos aliquando adhuc conspecturi simus? numquid amplectemur ipsos ibi: vel,† an omnino eos amplius agnituri simus? Cæterum nemo ista nouit: nullus enim illinc vmquam redijt; nullusq. nobis de ijs, qui ibi versantur, vbi sint, indicauit: nam ea * seiunxit a nobis Deus: verum abscondit, & operuit atque obumbrauit res illas a nobis, donec & nos hinc profecti, ad ea quæ ibi sunt peruenerimus. quando ex mortuis resurgemus omnes, & adstabimus, & confitebimur: ratioq. omnium a nobis exigetur in illo magno ac tremendo, in illo formidabili & inexplicabili Iudicis tribunali. quando ex cælo veniet, vniuersum iudicaturus orbem terrarum, ab ortu solis vsque ad occidentem. quando voces

†al. vel in summa, an adhuc eos illic agnoscemus.
* ἀπετείχισεν.

1. Cor. 4. 15. & 2. Cor. 5. Rom. 2. 14. at 2. Tim. 4. Matth. 24. 25. 1. Cor. 15. & 1. Thess. 4. Luc. 21. Ioan. 5. &c.

E horribilissimarũ illarum tubarum resonabunt. quãdo timore ac tremore omnis sub cælo creatura commouebitur atque turbabitur. quando sepulchra aperiẽtur, & omnis caro nuda atque detecta exurget. quando omne os obstruetur, & omnis spiritus confitebitur, & exquiretur: fluuiusq. igneus ante Iudicem decurret. De quo ait Daniel: Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: Thronus eius, flamma ignis: rotæ eius, ignis flagrans. flumen ignis trahebat in conspectu eius. Millia millium ministrabant ei: & dena millia denum millium * adsistebant ei. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Atqui illa dies est ac hora,

Daniel. 7. at paullo aliter in Vulg. & 70.

** al. circumstabant ipsum.*

Psalm. 48. hora, de qua etiam Dauid: Cur timebo, inquit, in die mala? iniquitas calcanei A
Iob. 3. mei circumdabit me. Diei illi maledixit Iob, dicens: Maledicat ei, qui maledi-
sed aliter vulg. cit diem illam: qui habet magnum cetum opprimere, hoc est, diabolum. De
Malach. 3. illa die, etiam alius quidam clamat Propheta: Ecce venit, dicit Dominus Sa-
*al. aduentus. Psalm. 49. baoth: & quis sustinebit diem * introitus eius? quando Deus manifeste veniet:
*vulg. exardescet. Deus noster, & non silebit. Ignis ante conspectum eius * præcedet, & in circui-
Ibidem. tu eius tempestas valida. Aduocabit cælum sursum, & terram discernere popu-
*al. iudicium. lum suum; omnemq. carnem, ad tremendum illud * tribunal: vbi non erit pat-
uus, & magnus, seruus & liber. Vbi non erit Rex, & subditus: sed æqualiter
omnes iudicio obnoxij, omnes vincti, omnes nudi, derelicti, tremebundi, plo-
rantes, turbati, anxij atque solliciti erunt, quid singuli ipsorũ dicturi sint, quidve
*al. phantasiæ atque imaginationes? iudici de male actis responsuri. Vbi tunc ibi Regum * imagines? vbi Tyranno- B
rum iactantia? vbi insipientum superbia? vbi iuuentutis mollities? vbi superfluus
atque lasciuus vestium ornatus? Vbi tunc qui principibus assistebant, & a latere
discurrebant famuli? vbi comptæ atque ornatæ tunc filiæ? vbi aurum? vbi ar-
χρυσοχάλινοι. gentum? vbi auro infrænati æqui? vbi vnguenta? vbi suffitus? vbi aromata? vbi
quæ frustra perduntur alia? Vbi tunc epulæ atque deliciæ? vbi quæ dies noctesq.
Esai. 5. 24. 28. fieri solent conuiuia? vbi qui cum tympanis & saltationibus vinum bibunt, &
Antitheses graues, & ad terrorem incutiendum peccatoribus, accõmoda. delicijs indulgent: Deum vero, & pauperes despiciunt? Nihil horum ibi erit:
sed amarum væ, væ. Non amplius ibi locus erit ditescendi: sed pertimescendi.
Non tempus ibi erit prosperitatis: sed excusationis atque defensionis. non erit
ibi ornatus ac claritas, sed obscuritas. Non erit ibi locus tripudiandi: sed lugendi
atque plorandi. non erit ibi iuuentutis simulacrum: sed apud inferos exilium. C
Non erit ibi propitiatio, atque commiseratio: sed timor ingens. nulla in die illa
formidabili atque terribili erit consolatio: sed iusta & accurata retributio. Bo-
Opera misericordiæ, quantũ boni præstet exhibentibus ea. num in illa tunc hora tibi subueniet auxilium, si pauperibus atque mendicis hic
compassus fueris. Boni pro te apud Christum tunc erunt aduocati: qui hic ege-
ni a te enutriti, & misericordiam consecuti, protecti, ac conseruati fuerint.
Boni & præstantes pro te ibi consolatores aderunt fratres Christi, pauperes, or-
phani atque pupilli, viduæ, aduenæ ac peregrini, inopes, debiles, claudi, cæ-
ci, captiui, derelicti: quique in tormentis, & solitudinibus, in carceribus, in
exilijs, in infirmitatibus, alijsq. calamitatibus constituti, per te hic saluati fue-
rint, & misericordiam consecuti. Magni hi tunc patroni tibi isthic erunt: ma-
gni defensores: magni fautores atque auxiliatores, exhibentes tunc Christo quæ- D
Matth. 5. 25. cumque ipsis hic dederis: quemadmodũ ipsos paueris, quomodo ipsos refeceris,
& quo pacto ipsis deseruieris. Boni tibi, hi fratres isthic reddentur: sicut sunt
A SIMILI, ET A MINORE. fratres Christi. Si enim vnus aliquis frater Regis, plurimum sæpe patrocinando
ac deprecando potest apud proprium fratrem Regem: quanto magis, vbi fratrũ
interpellat, flectitq. multitudo? Quod porro, fratres Christus denominaturus
Pauperes, vt Christi fratres appellentur. sit pauperes, in tremenda illa iudicij hora; ipsummet ad iustos, qui a dextris
Matth. 25. stabunt, dicentem ausculta: Quandiu fecistis vni ex his, inquit, fratribus meis
minimis, mihi fecistis. hoc autem dicens, omnes ostendit digito ibi præsentes,
& ad pedes suos consistentes. Quis porro dignus, quis ita felix in illa erit hora,
quando cuncti exhorrescent ac contremiscent Angeli, & homines: vt tunc nomi-
nari mereatur frater Christi? Quàm multis tibi istud thesauris erit potius? quàm E
multis opibus; quàm multis coronis vox eiusmodi excelsior atque præstantior?
Quinam igitur illi tales erunt: vt beatos prædicemus, & collaudemus ipsos?
Qui, obsecro, erunt illi: vt & nos imitemur eos? qui quidem in die ac hora illa
horribilis atque tremendi iudicij cum fiducia & securitate, intrepidiq. ad Chri-
*al. verum ac intimum. stum tamquam ad patrem suum, & amicum * syncerissimum ingredientur; cer-
to scientes, se velut filios, & amicos veros ab ipso susceptum iri: quippe qui ei
vere atque legitime inseruierint, & mandata ipsius obseruauerint? Quis, inquam,
erit

A erit ille adeo beatus; quem quidem cernens Christus in throno sedens, ad ipsum ingredientem, lætus excipiat? obuiamq. ipsi procedat hilari facie, & aspectu arridente: atque appellatione læta, & benigna allocutione hunc apprehēsum amplectatur, & tāquam ex longinqua peregrinatione venientem amicum, seu filium deosculetur; talibusq. eum verbis compellet: Bene venisti, o amice bone, & fidelis: bene venisti, educator & altor meus, hospes meus, & protector meus; gratiam habeo bonæ menti & voluntati tuæ, & non sum oblitus caritatis tuæ. Memini, quanta mihi bona præstiteris. Noui, quoties me refeceris. Recordor, quo pacto me in domo tua curaueris. Quæ dum ad eum ait Christus, tenet ipsum manu coram omni illa magna celebritate, coram Angelis & Archangelis, & omni principatu ac potestate, coram omnibus iustis, & Prophetis, & Apostolis, ac Matth.25.
B Sanctis; statuensq. hunc in medio, simul prædicat, & ostendit eum omnibus, ac dicit; Hic homo esurientem me aliquando conspexit, & pauit: sitientem, & potauit; frigescentem, & cooperuit me; hospitem, & suscepit me: infirmum me vidit, & ministrauit, gestauit, & in domum suam introduxit: pedes mihi lauit, vulnera mea abstersit, super lectum suum me collocauit, portas domus suæ mihi aperuit, cum gaudio mihi occurrit: ex animo me refecit; in necessitate me respexit, & liberauit: in carceribus me inuenit, & redemit. propterea & ego dico ipsi: Euge serue bone, & fidelis; quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui: perfruere delicijs paradisi mei: ingredere in regnum Domini tui: ingredere in vitam æternam. Neque vero ista dumtaxat, tunc dicet Christus ijs qui complacuerunt & seruierunt ipsi; Matth.25. Ibidem. Matth.25. & Luc.19.
C sed & faciet ipsos discūbere, & transiens ministrabit eis. Vt igitur nos quoque tali perfruamur voce, & gloria atque honore; curramus hic nunc dilectissimi, festinemus, præoccupemus, vt non anticipemur; rapiamus, ne repente abripiamur; introeamus, ne foris remaneamus. Demus, inquam, operam carissimi; properemus, præripiamus, anteuertamus: negligentiam atque pigritiam, in qua adhuc torpescimus, expellamus: vanos timores atque dilationes remoueamus, & e medio tollamus: spem inanem, nos dies noctesq. subsannantem, abijciamus. Ne deinceps in errorem impellamus, seducamusq. nos ipsos. Ne nos, ipsi irrideamus, ne post hac nobis hostis illudat improbus. Ne nos in hodiernum, vel crastinum diem impura relaxet cogitatio: quoniam multi dum multa secum statuerent, ad crastinum non peruenerunt: at subito rapti sunt, sicut passerculi Luc.12. NOTA.
D ab accipitre; & velut agni a lupo, & quasi captiuus a latrone, nec loqui prorsus valentes, nec testamentum condere, neque vocem vllam edere. Alij enim vesperi cubitum sani concedentes, ad mane non peruenerunt. Alij ad mensam accumbentes, exspirarunt. Alij inter ambulandum & ludendum, repente sunt mortui. Alij in balneo morientes, idem lauacrum pro epitaphio ac sepultura habuerunt. Alij vero dum nuptias celebrarent, in ipso thalamo nuptiali subito atque inopinate abrepti sunt: & eadem sibi vestimenta pro nuptijs* pararunt, atque pro funere: successeruntq. in locum tibicinum, lamentantes; & in locum saltantium atque tripudiantium, lugentes atque plorantes. Et ista omnia nouimus ac scimus: quódq. grauius est, sponte interim & scienter peccamus, nobisq. ipsi illudimus. Et propterea nullam a Deo veniam consequimur: quia non DE VARIIS DIVERSORVM MORTIBVS REPENTINIS. *Ἐπιγάμια, καὶ ἐπιτάφια.
E ex ignorantia, sed scientes erramus. Scripturas quidem sacras audimus, & collaudamus: sed quæ dicuntur, non facimus. Quare hortor, & obsecro, vt non solum auditores simus doctrinæ: sed & factores. Si quis ergo, post iam dicta audita, deprauatam fornicandi consuetudinem quam habebat, præciderit; bonus hic reuera auditor fuerit. Si quis præteritarum iniuriarum memoria, quam in proximum tenebat, deposita, ei reconcilietur; hic bonus auditor. Si quis præsentibus iam verbis atque rationibus compunctus, misericors & ad impartiendum facilis euaserit; bonus profecto hic auditor: vt non in iudiciū hæc & similis Rom.2. & Iacob.1. Sap.Sirac.20.et Matt.5.Luc.12

cuiquam

cuiquam lectio fiat: dum audimus quidem, at non facimus. Nisi enim mors A
NOTA. fratris tui ad saniorem te mentem reduxerit: nullus te iuuare poterit. Nisi dum
mortuum cernis, resipiscas: quando tandem conuerteris? nisiq. ex iam dictis
Anacephaliosim dictorũ cum ætiologia opportune adhibet, ac orationem totã concludit. compunctus fueris: numquam a peccato recedes. Hanc, carissimi, diuinorum
eloquiorum mensam, qui ad Christum præcesserunt Fratres, nobis exstruxerunt
atque proposuerunt. Hæc viuifica ac salutaria nobis fercula ipsi pararunt. Hoc
nobis doctrinæ vinum miscuerunt. Hanc nobis lætitiam, deliciasq. in salutem
subministrarunt: vt hæc ipsa meditantes, dies noctesque, ac singulis horis, in
Ecclesia, in foro, in domo, in mensa, in prætorijs; in lectis, in balneis, in con-
uiuijs, in concilijs atque consessibus, valeamus ab improba & vana peccandi
Psalm. 33. & 1. Pet. 3. consuetudine desistere, & animam nostram ad pœnitentiam conuertere; & de-
inceps a malo declinare, & Christum Dominum placatum nobis reddere, Re- B
gnumq. cælorum consequi: gratia & miserationibus, atque benignitate Do-
mini, & Saluatoris nostri IESV CHRISTI. Quoniam ipsi gloria & potentia,
nunc & semper, & in infinita secula seculorum. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Sermo hic de illis potissimum institutus est, qui pie in Christo Domino obdormierunt, & alios ad cælum præcesserunt. Multa insuper alia consideratione dignissima, variasq. salutares considerationes, & admonitiones continet. Homines vitiose viuentes, & voluptatibus carnis deditos, delicijsq. indulgentes redarguit. Homo quid sit, quæque humanæ vitæ breuitas, & incertitudo, atque miseria, ostendit. C *Operum bonorum in hac vita præstitorum fructus exponit. De ijs, quæ in morte, & post mortem accidunt, agit: & vnicuique nouissima ante oculos ponit. Varias morientium conditiones, calamitates, angustias, terrores, ac perturbationes; signaq. recenset: & coram morientibus vt se gerere circumstantes debeant, commonstrat. Subitaneæ mortis genera plurima enarrat: & quomodo omni tempore paratos nos esse conueniat, vt quandocumque Dominus venerit, vigilantes nos semper inueniat, salubriter docet. De frequenti Mortis & extremi Iudicij recordatione, cunctos admonet; & pauperes, vt Christi fratres in tremenda illa Iudicij hora appellabuntur, explicat. pulcherrimumque speculum humanæ vitæ ac mortis vtiliter cunctis hominibus proponit. Et denique dictorum anacephaliosim cum apta ætiologia opportune adhibet, & sic vniuersa concludit.*

Quid ita hodie, carissimi, certo seduloq. simul hic congregati sumus? merito sane: nam conuocarunt nos omnes vno consensu, qui, &c.] *Pro quo, absque interrogatione, al. sic:* Serio ac merito hodie, carissimi, simul conuenimus: conuocarunt enim nos cunctos vnanimes, qui ad Christum ex nobis euocati sunt, fratres, &c.] *ac al.* Merito hodierna die, fratres dilectissimi, studiose pariter congregati sumus: nam conuocarunt nos vnanimiter, qui D ad Christum ex nobis præcesserunt Fratres, &c.] *Vbi omnes quidẽ lectiones bonæ sunt atque perspicuæ: sed quòd illa per interrogationem, maiorem hic emphasim ac energiam habere videatur, placuit eam præ alijs hoc loco in Textum inserere.*

Non vides apud fratres morientes, animamq. agentes, quàm terribilia tunc eis accidere cernantur? quo pacto corripiantur? quomodo oculos huc illucq. retorqueant? quo pacto ex lecto exiliant, fugere volentes, &c.] *Signa huiusmodi in hominibus moribundis apparere plerumque solent: ea autem vnde accidant, insinuare alibi videtur S. Ioannes Chrysostomus, vbi de illis sic loquitur:* Idcirco terribiles visiones narrare solent morituri, quarum speciem nullo modo ferentes, & lectulos plærumque ipsos magno iacentes impetu concutiunt; & toruis eos, qui adsunt, oculis adspiciunt: vel, quia vi a corpore rescinditur anima: vel, quia spirituum speciem ferre non possunt. Si enim terribiles timemus homines; quid faciemus, cum minaces Angeli, & rescindentes animam a corpore virtutes ac potestates nos inuadunt: cum a corpore anima tracta, multa in cassum deflet? &c.] *ita S. Chrysostomus sub finem* E *homiliæ 54. in caput Matthæi 15. vbi de terribilibus illis visionibus, quæ accidere solent morituris, hæc adducuntur. Plura de Mortis signis videre qui volet, inter naturales Plinium legat, libro 7. nat. hist. cap. 51. vbi varia signa mortis recenset, dicens: Iam signa lethalia:* In furoris morbo, risum: sapientiæ ægritudine, fimbriarum curam, & stragulæ vestis plicaturas, a somno mouentium neglectum, profundi humoris e corpore effluuium: in oculorum quidem, & narium aspectu indubitata maxime; etiam supino assiduo cubitu: ac venarum inæquali, aut formicante percussu: *(hoc est, arteriarum sese attollentium & demittentium, ita vt veluti formicæ currentes sentiantur in pulsu, qui ideo omnium maxime lethalis perhibetur.)* Ex alia quoque Hippo-

crati

A crati principi medicinæ, obſeruata ſint. Et cum innumerabilia ſint mortis ſigna, ſalutis, ſecuritatisq. nulla ſunt, *&c.*] *ita ibi Plinius.*

Quorſum vero aqua corpus meum depurgatis? non enim meipſum aquæ per lacrymas admiſcui? *&c.*] *Sunt hæc per modeſtiam, ſub perſona hominis iam vita defuncti, dicta verba: ex quibus antiquiſſimum in Eccleſia receptum vſum lauandi defunctorum corpora, antequam ſepulturæ traderentur, contra impios hæreticos colligere licet. Quem etiam, non Ephræm dumtaxat ætate, ſed multo antea, etiam ipſius Chriſti & Apoſtolorum temporibus obſeruatum fuiſſe, tradit alibi optime S. Ioannes Chryſoſtomus, vt in Homilia 84. in Ioannem, vbi aſſerit quòd Ioſeph ab Arimathia, & Nicodemus lauerint corpus Domini noſtri, antequam deponeretur in monumento, &c. Quin & Actor. 9. de vidua Tabitha defuncta, ſcriptum habetur:* Quam cum lauiſsent, poſuerunt eam in cœnaculo, *&c.*] *In quem locum Chryſoſtomus, homilia 21. ſuper Acta, ſcribens, dicit:* Omnia curarunt, quæ ſolent apud mortuum fieri, *&c.*

Quid eſt Homo? nihil. quid homo? vermis. quid homo? cinis ac puluis. Quid homo?
B ſomnium. quid homo? vmbra, *&c.*] *Similia de Homine adducit S. Baſilius Magnus in oratione de Morte, vbi ſic hominem alloquitur:* Mortalem te, quæſo, recordare: Terra quippe es, & in terram rurſus diſsolueris. Circumſpice illos, qui ante te ſimilibus ſe ſplendoribus efferebant. Vbinam ſunt illi, qui ciuilibus dignitatibus ornati erant? vbi Duces? vbi Oratores? vbi principes? vbi poteſtates? vbi Tyranni? Nonne omnia, puluis? nonne fabula? Nonne in paucis oſsibus memoria vitæ ipſorum conſeruatur? *&c. longiusq. poſtea ibidem ſic:* Vnde memoria repete Conditoris noſtri decretum, quo omnes, qui ex terra orimur, in terram rurſum conuerti iubemur: nec quiſquam adeo eſt magnus, qui diſsolutionem effugere, & æterna illa ſententia ſuperior eſse poſsit, *&c. hactenus Baſilius.*] *Huc quoque faciunt, quæ alibi Auctor noſter in hac adducit verba:* Quando videris hominum corpora ſtudioſe compta atque ornata ad turpem amorem excitandum, caue ea admireris. neque pellis paullo poſt in cinerem diſsoluendæ color te decipiat: ſed tecum ipſe ingemiſcendo, pſalle: Memento, inquiens, Domine, quòd puluis ſumus. homo ſicut fœnum: dies eius, tam-
C quam flos agri, ſic efflorebit. Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius locum ſuum. Miſericordia autem Domini ab æterno, & vſque in æternum ſuper timentes eum, *&c.*] *quæ Scripturæ verba, ad humanæ conditionis vilitatem atque miſeriam oſtendendam, ex Pſalmo 102. citantur ab Ephræm noſtro in Tract. de recta viuendi ratione, cap. 43. tom. 1. Suffraganturq. ante dictis, quæ idem recitat in Cantico ſuo ſpirituali in laudem doctrinæ, & ſapientiæ, in principio Tomi ſecundi, vbi ſic habet:*

Cogita in tuo hunc in mundum ingreſsu, & ex illo quoque egreſsu,

Cur ſis factus homo: & quia ex nihilo factus es, & iterum reuerteris in nihilum, *&c.*

Cæterum iſta omnia magis amplificat, locisq. Scripturæ illuſtrat Auctor in poſtea hic ſequentibus, lectu ac conſideratione ſane digniſſimis, & ad mortificationem atque compunctionem vniuſcuiuſque noſtrum maxime facientibus, plurimumq. conducentibus.

Longius poſtea, vbi habetur: Diei illi maledixit Iob, dicens: Maledicat ei, qui maledicit diem illam: qui habet magnum cetum opprimere, hoc eſt, Diabolum, *&c.*] *Locus qui ci-*
D *tatur, eſt Iob 3. vbi in vulg. aliter ſic:* Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan.] *Lectio autem 70. per omnia hic conformis eſt illi, quæ hic ab Auctore adducitur; niſi quòd ibi, poſt verba* (qui habet magnum cetum opprimere.) *non addatur* (hoc eſt, diabolum.) *quod S. Ephræm iſto loco explicationis gratia adiecit. Vbi etiam S. Ambroſius in Luc. cap. 4. legit:* Qui habet, *&c. Aquila autem, vt in vulg.* qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan.] *Et Symmach.* qui habent ſuſcitare Leuiathan. *quomodo etiam Complut. niſi quòd habet,* Lebiathan.] *At Theodotio legit:* οἱ ἕτοιμοι ἐξεγεῖραι δράκοντα *.i.* qui prompti ſunt expergefacere draconem, *&c. De quo Scripturæ loco, eiusq. lectione, atque expoſitione, plura vide apud S. Gregorium Magnum in expoſitione morali lib. 4. cap. 12. in tertium cap. B. Iob. vbi hæc verba citat ac legit, vt ſunt in lat. vulg.* Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan.] *additq. ibi in tranſlatione veteri ita non dici, ſed ſic:* Maledicat eam, qui maledixit diem, qui capturus eſt grandem cetum, *&c. Quibus (inquit ibi Gregorius) verbis aperte oſtenditur, quòd à Sancto viro in fine mundi ventura Antichriſti perditio prauidetur. Malignus namq. ſpiritus, qui per meritum nox eſt, diem ſe in mundi fine ſimulat, cum ſe quaſi Deum hominibus oſtentat, cum claritatem ſibi diuini-*
E *tatis fallaciter tribuit: & ſe, ſupra omne, quod Deus vel dicitur, vel colitur, extollit. Noctem igitur maledicit, qui maledicit diem: quia ille nunc eius malitiam deſtruit, qui illuſtratione aduentus ſui tunc etiam potentiam eius fortitudinis extinguit. Vnde & bene ſubiungitur:* Qui capturus eſt grandem cetum, *&c.*] *Sequiturq. ibi apud eundem ſic: Sed quod tranſlatione veteri de Auctore omnium dicitur, hoc tranſlatione hac, quæ ad nos ex Hebræo eſt, Arabicoq. ſermone deriuata, de electis eius Angelis memoratur. De his namq. dicitur:* Maledicant ei, qui maledicunt diei.] *Diem ſe quippe iſte ſuperbiens Spiritus oſtentare etiam Angelicis poteſtatibus voluit, cum ſe ſuper cæteros quaſi in potentia diuinitatis extollens, tot poſt ſe ad interitum legiones traxit. Sed hi nimirum, qui in Auctore ſuo, humili corde perſtiterunt, cum errori eius noctem ineſſe conſpicerent, diem claritatis*

illius

illius de semetipsis humilia sentiendo calcauerunt: qui nunc nobis doli eius tenebras indicant, & quàm A
sit illius despicienda ficta claritas, demonstrant. Dicatur ergo de tenebrosa nocte, quæ humanæ infirmitatis oculos clausit: Maledicant ei, qui maledicunt diei.] id est, illi electi spiritus erroris eius tenebras damnandas denuntient, qui magnitudinem claritatis illius iam ab exordio fictam vident, &c. De reliquis, plura ibidem consequenter apud eumdem Gregor. cap. 13. in idem cap. 3. Iob.

Multi dum multa secum statuerent, ad crastinum non peruenerunt: at subito rapti sunt, nec loqui prorsus valentes, nec testamentum condere: neque vocẽ vllam edere. Alij enim vesperi cubitum sani concedentes, ad mane non peruenerunt. Alij ad mensam accumbentes, exspirarunt, &c.] Ista de varijs diuersorũ mortibus repentinis adducuntur hic ab Auctore, vt si non virtutis amore, saltem similium terrore atque exemplo homines peccatores ad sanam mentem reuocentur, ac suæ salutis memores reddantur. Quibuscum optime quoque quadrant, quæ in Oratione de Morte, magnus Basilius in medium adfert, vbi ait: Perpende, obsecro, plurimos violentis periculorum incursibus esse raptos: quibus ne vocem quidem emittere, ob mali irruentis atrocitatem, permissum est. Quid igitur exspectas tempus, quo incertum est, num cogi- B
tationum etiam tuarum dominus sis futurus? &c. Quæ sane crebro perpendenda sunt, sicut & illa, quæ in eadem Oratione paullo superius idem Basilius in hæc adducit verba: Vna nox, vna febris, aut pleuritis, aut pulmonis morbus, eum, qui ne commoueri quidem posse videbatur, subito rapit, omniq. simul supellectile repente spoliat: atque sic eius gloria & maiestas, somnij instar demonstrata est, &c.] Similia etiã sunt apud S. Ephræm in tract. de Beatitudinibus, secundo loco positis, tom. 1. vbi dicit: Nemo nostrum, diem ac horam separationis animæ a corpore exploratam habet. Nobis enim super terram absque omni sollicitudine ambulantibus, & delicijs ac voluptatibus seruientibus, repente mandatum formidabile a Domino emittitur separationis animæ a corpore: migratq. peccator die ac hora non exspectata, animam plenam peccatis habens, nec ijs excusationem reperiens, &c. paucisq. interiectis postea, quasi circa med. ibi: Venit ex insperato mors, & hominem reperit peccatorem ac diuitem sibi multos adhuc annos computantem, summamq. pecuniarum suarum in digitis supputantem: & mors repente omnem eius computum vna cum diuitijs atque sollicitudinibus de- C
struit, &c.] Sicq. apud eumdem in Parænesi 47. tom. 2. ad Monachum acediæ deditum, non longe a fine, ibi: Cogitemus, frater carissime, nos peregrinos & aduenas esse in hoc seculo: nam multi qui mane surrexerunt, non peruenerunt ad vesperam: alij autem, qui cubitum vesperi concesserunt, non peruenerunt ad diluculum. Dicentem audi: Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt, &c.] Et hoc tomo 3. supra, in Sermone Ascetico, de Vita religiosa atque monastica. vbi inter alia habetur: Expergiscere, & surge a somno: examina cogitationes tuas, & redi in teipsum, atque considera quia iam clauditur dies, & nox adest. Sed & hoc nunc, frater, intellige, quòd qui heri nobiscum erant fratres nostri, & nobis loquebantur, hodie nobiscum esse desierunt. Ecce cognosce, atque perpende, quæ hesterni atque hodierni sunt diei: & vide, quomodo hesternus quidem dies, quasi flos matutinus præterijt; hodiernus autem, velut vmbra pomeridiana, &c.] De quibus, & in eiusdem Sermone proxime hic præcedente, in Sanctos Patres, qui tempore illo defuncti in pace requieuerant. qui incipit: In hoc die primo atque insigni, &c. vbi non longe a fine, varia morientium genera adferuntur. Et apud S. Gregorium Nazianzen. in Oratione 40. vltimæ edit. in sanctum Baptisma. D
cuius principium est: Quoniam heri splendidum diem luminum celebrauimus, &c. vbi varij quoque casus mortem afferentes recensentur. Huc quoque pertinent, quæ S. Ioannes Chrysostomus habet in duplici Homilia, altera de Vanitate rerum præsentium, & de exitu animæ a corpore, ac de futuro Iudicio: altera, de fruitione futurorum, & de exiguitate præsentium: quarum vtraque (nondum, vt putatur, edita) græce reperitur in Bibliotheca Sfortiana S. Floræ, num. 109. Cui accedit Athanasii Alexandrini Sermo de natura corporis, & animæ: ac de separatione animæ a corpore. in eadẽ biblioth. num. 77. Et Andreæ Episcopi Cretæ Hierosolymit. Sermo, de Vita humana, & de mortuis.] in eadem Biblioth. num. 39. qui idem græce habetur in Biblioth. Cardin. Sirleti, hodie Card. Columnæ, num. ρξγ'. & Cryptaferrat. lit. Δ. dignus sane qui cũ alijs in vtraque lingua edatur. Et huc referuntur, quæ Cyrillus Alexandrinus copiose adducit in pulchra Oratione sua, de exitu animæ; ac de secundo Domini aduentu. quæ incipit: Metuo mortem, quoniam acerba mihi est, &c. ac Ioannes Climacus, de memoria mort. grad. 6. Et S. Bernard. in Serm. de primordijs, medijs, & nouissimis nostris. ac alibi sæpius. Nec prætereunda sunt, quæ in hanc rem pulchre Seneca in varijs suis scribit Epistolis, nimirum Epist. 12. 24. E
ac 25. vbi inter alia habet: Nihil æque tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio breuis æui, & huius incerti. Quidquid facies, respice ad mortem, &c. item in Epist. 29. 30. 55. 57. 66. & 67. vbi de incertitudine vitæ humanæ, ac de mortibus repentinis sic scribit: Quorumdã vitam mors in medio flore præcidit: aliorum interrupit ipsa principia: alius inter cœnandum dissolutus est: alterius continuata mors somno est: alium concubitus exstinxit, &c.] necnon in Epist. 68. 71. 72. 75. 78. 79. 88. &c. vbi multa huc facientia adducuntur. Particularium porro varia exempla de diuersis mortibus repentinis legere qui volet, inter naturales apud Plinium inueniet, libro 7. naturalis historiæ, cap. 53. per totum: vbi, qui in rebus prosperis ac lætis, necnon aduersis & calamitosis subitanea morte perierunt, plurimi in quouis statu ab eo sigillatim enumerantur. Sed de his, hic satis.

EIVS-

A E I V S D E M

S. PATRIS EPHRAEM SYRI
TESTAMENTVM.

Eodem Scholiaste & Interprete Doct. Gerardo Vossio.

EGO Ephræm morior. Notum igitur cunctis sit, o viri Edesseni. Testamentum quippe vobis relinquo, † symbolum monumenti doctrinæ veritatis, ex illa, quæ mihi gratia & (*† al. symbola monumenti documenta, ex illa quæ mihi dono concessa fuit gratia, &c.*)
B dono concessa fuit: vt in sanctarum orationum commemorationibus, mei memoriam faciatis, ac vos præsertim qui scitis & cognoscitis me. Hei mihi: quoniam laquei mortis præuenerunt me. Hei mihi: quoniam dies vitæ meæ defecerunt me: & vestimentum corporis *detritum est: ac tela perfecta iam est, (** ἐκολοβώθη.*) & omnino sublata. Defecit oleum terrestris lucernæ: & qui demersuri sunt scapham, modo appropinquarunt. Nam mercenarius cum essem, meos impleui annos: & incola super terram, cum iam tempus meum perfecerim, hinc abeo ac migro. Vtrimque circumdederunt me lictores atque satellites, seueri exactores; ad subijciendum ceruices meas tamquam hominis malefactoris, grauissimo supplicio. Quid igitur?* plorem ne? At non est, qui attendat? (** al. plorabo ne?*)
C *clamem ne? at vbi est, qui me exaudiat? Hei mihi: ab increpatione iudicij (*al. clamabo ne?*) exspectatio mihi grauis. Nam quando astitero ante horrendum Domini tribunal, & ibi dijudicabunt me vtrimque circumdantes, qui nouerunt me; valde confundi incipiam, cum & reuera horribilis ibi futura sit confusio: & væ tunc ibi confuso. Domine IESV Christe, ne intres in iudicium cum seruo tuo; (PRECATIO.) & ne des alteri iudicium meum: sed ante gloriosum tuum tribunal, fac vt digne astare possim. Nam quem Dominus iudicat, misericordiam promeretur: cum & hoc, inquam, a sapientibus atque intelligentibus, sanctisq. Apostolis audierim; quòd scilicet, quicumque Regem conspexerit, quamuis etiam peccator fuerit, talis * venia dignus censebitur, & non morietur. Væ autem mihi, (** al. hic tamquā misericordia dignus, a morte liberabitur.*) fratres, ab eo quod constrinxit & coarctauit me. Plorate & vlulate super con-
D tritione mea: appropinquant enim iam custodijs atque excubijs, qui ex spelunca me eijciant, & in regione † homines ab hoc seculo mortalium recipiente (*† al. quæ homines a mortali hoc seculo ad se recipit, &c.*) constituant. Osee propheta vehementer me sonora sua voce terret, dum obiurgans inclamat, & dicit mihi: Canicies effloruit Ephræm, & ipse non est reueritus. Ac rursus: Ephræm vitula furore agitata, docta diligere * contentionem. (*Osee. 7. 10.* ** al. trituram.*) Et iterum: Ephræm tamquam auis auolauit. Quòd si quis de Ephræm, (*Osee. 9.*) qui fuit filius Ioseph, dicat Prophetam ista dicere: at certe ita ego sentio, quòd, quando eo modo lamentabatur Propheta, non distinxit alterum Ephræm ab altero. Quin & Dauid denuo * vicissim me admonet, dicens: Ephræm fortitudo capitis mei. (** al. alibi.* *Psalm. 59.*) Et iterum: Coram Ephræm, Beniamin, & Manasse. (*Psalm. 79.*) At non arrogantia aliqua elatus, ista dico: neque ea ad me accedet: etenim testis mea-
E rum cogitationum atque verborum, est Dominus. Et nunc volo, fratres mei, (*Petit pro se defuncto orari.*) commonefacere & adhortari vos, firmiterq. constabilire, vt post meum exitum ac transitum, assidue † memoriam mei in vestris precibus faciatis. (*† al. horum memoriam faciatis, & mei assidue in vestris orationibus recordemini, &c.*) Accedentes autem nunc claudite mihi oculos, & manus vestras super eos imponite. Defecit enim in me spiritus, iam me deficiente: & ea quæ ad me pertinent, modo finem habent, & verus terminus aduenit. Vestram enim vitam in me ponatis, licet, & meam in vobis; ex hoc lectulo quo detentus sum, non amplius descendam: nam omni ex parte langueo atque dissoluor, & ferre nequeo; doloresq.

me graues conficiunt. Memoriam porro vobis omnibus relinquam, ac ſpeculum immaculatum: vt impigre ſemper in illud inſpicientes, omneq. ſtudium adhibentes, perpetuo eam imitari atque exprimere veſtris moribus diligenter conemini. In tota vita mea, nemini prorſus maledixi: & cum nullo fideli vmquam contendi. Siquidem cum Apoſtatis omnibus docens, eosq. obiurgans, ac admonens cunctis diebus meis, non obtorpui in Sanctorum ſententijs atque conſilijs. Noſtis enim & ipſi fratres, quòd ſi quis paterfamilias canem habeat, qui ouile ac gregem ouium negligat: vel lupum aſpiciat in ouium ſepta irruentem, pecoraq. diſperdentem, ac minime adlatret, aut ipſum etiam inſequatur; omnino hunc tamquam inutilem cædit, & procul a domo ſua repellit. A

S. Ephram nemini maledixit

Ab Exemplo.

Scitis igitur, fratres, virum ſapientem odio neminem perſequi. ſi quem tamen oderit, inſipientem odit: Inſipiens vero neminem diligit; & ſi quem dilexerit, ſui ſimilem diligit. Cæterum vos fratres, nolite mirari ſuper aliquibus qui obedientiæ diſciplinam complexi, a me * receſſerunt: nam & inter duodecim Apoſtolos, vnus erat proditor Iudas Iſcariotes. Noſtis vero quòd etiam in vinea, præter * imperium rubus germinare conſueuit: & inter roſas, ſpinæ quoque naſcuntur, ac decerpuntur. Firmamentum porro fidei in vobis corroborari optarem, tamquam in veris ac legitimis, concordibusq. fratribus meis; certiores vos per iuſiurandum, de immutabili ac firma fide mea reddens. B

** al. defecerũt.*

** παρὰ ἀρχὴν. ſ. præter intentionem.*

Cupio etiam vos optime in ſententia confirmari de † incomprehenſibili, & vnica principe fidelium fide: Iuroq. vobis per eum, qui in natura ignis in montem Sina deſcendit: & per eum, qui in aquæ effuſione de petra duriſſima locutus eſt: & per os illud, quod ad exemplum noſtrum dixit in Cruce: Eloi, Eloi, lamazabachtani? & omnes finium terræ renes, tremore correpti ac coarctati ſunt: & per illum, qui a proditore Iuda, in Iudæa venditus fuit, & flagellatus, ac paſſus in medio Hieruſalem: & per Maieſtatem eius, qui ab impijs ſe conſputari æquo animo tulit: & per potentiam eius, qui manu hominis impij ac ſcelerati, alapis ſe cædi permiſit: & per ignem illum trinonymum * ſanctiſſimæ Trinitatis: & per infinitam illam, ac ſolam, vnamq. Dei potentiam: & per tres intelligibilis * ignis ſubſiſtentias, quæ ſunt, altitudo, & voluntas vna, & vnum † atque idem; in nulla vmquam re ab vniuerſali fide, neque a catholica & Apoſtolica Dei Eccleſia ſeparatus fui: neque vmquam de Dei potentia dubitaui. Si porro in mente mea Deum patrem amplius quàm ipſius filium magnificauerim; ne conſeruetur in me miſeratio pietatis. Et ſi ex Deo Spiritum ſanctum imminui; longe ab eius aſpectu, tenebroſus reddar. Et niſi, quemadmodum confiteor a principio, ita & nunc dico atque profiteor; in tenebras exteriores, ſemperq. caliginoſas mittar. Et ſi ficte ac ſimulate, hæc loquor; in igne gehennæ mea * portio cum impijs computetur. Sin vero & aſſentatorie iſta occulte ſubſemino; non mei in iudicio miſereatur Dominus. Per † veſtram autem vitam, qui vere mecum perſeueraſtis diſcipuli: & per veram ipſius vitam immutabilem filij Dei; marſupium Ephræm numquam habuit: non baculus ei fuit, non pera. neque argentum vel aurum, aut aliam aliquam poſſeſſionem ſuper terram aliquando acquiſiui, vel poſſedi. Bonum ſiquidē magiſtrum in ſacris Euangelijs dicentem ad ſuos diſcipulos audiui: Nihil ſuper terram poſſideatis. neque enim inordinato affectu aliquid eiuſmodi vmquam habui. Accedentes igitur, fratres mei, pacem in fine præbete mihi, & dimittite me: quoniam deficiens abeo, atque e vita recedo. Reminiſcamini autem mei vilis & abiecti, in ſanctis veſtris precibus, cunctisq. deprecationibus: nam in vanitate & peccatis * vitam meam compleui atque tranſegi. Cum timore autem ac reuerentia adiuro vos, o viri ſancti, & incolæ ciuitatis Edeſſæ; & per immutabilem immortalis Dei fidem: ne obliuiſcamini præceptorum, & exhortationum, atque conſiliorum paruitatis meæ. neque reſpuatis, tamquam parui facientes

(Margin letters beside the text: C at "tus eſt: & per os illud…"; D at "ficauerim…"; E at "deatis…".)

† al. de indiſſolubili. ac vnica fide.

Exod. 19.

Exod. 17.

Matth. 27. & Marc. 15.

Matt. 26. & 27 Marc. 14. 15. Luc. 22. 23. & Ioan. 18. 19.

** al. diuinæ maieſtatis.*

** τοῦ νοεροῦ πυρὸς*

† καὶ τὸ αὐτό. al. & identitas.

** al. ſit portio mea.*

† al. Per verã veſtram vitã. qui mecum pariter permanſiſtis, &c.

Matt. 10.

** al. curſum vitæ meæ perfeci.*

A cientes ac contemnentes verba mea: nam ex diuina hæc profecta ac dicta sunt gratia. Et ne sinatis me in domo * Dei poni, aut sub altari. Si quis vero fallacibus rationibus ausus fuerit sub altari me collocare; supernum ac cæleste altare talis numquam videat: non enim decet vermem putredine scatentem, in † templo & sanctuario Domini reponi. Sed neque alio in loco templi Dei permittatis me poni: non enim dignus censendus est templo gloriæ * regni cælorum, qui contumaciter ac peruicaciter istud egerit, & in templo Domini me deposuerit. Neque enim homini peccatori atque indigno prodest vana gloria, & cui præsertim ea non congruit. Nudi quippe cuncti mortales nati sumus; & similiter resurgentes, nudi quoque apparebimus: omnesq. ante Christi tribunal astantes, rationem ibi cunctorum quæ in vita gesserimus, reddemus. Quorsum

* al. in domo Domini poni sub altari.
† al. in templo sancto Domini. & al. in sanctuario templi Domini.
* al. & regni cælorum. al. & regno cælesti.
Matth. 16. 25
Rom. 2. 14.

B igitur honore me afficitis: qui meipsum actionum appellatione non honoraui? Nam qui seipsum bonis operibus, probatisq. actionibus non honorauerit; quælibet hominum vita tali adhibita existimationi, quam re ipsa non est consecutus, * nihil prodesse ipsi poterit. Omne vero corpus sub cælo creatum, etiam esse corruptibile, fratres, secundum illud quod scriptum habetur, a † Deo audistis. Propterea & flens dico, frarres, quoniam sicut audiui, & vos cognouistis, dissoluitur & corrumpitur hoc templum manufactum; & suscitatur templum spiritale, non corporale ac transitorium, quod secundum desideria carnis corrumpitur: sed ipsum corporale, spiritale atque incorruptibile suscitatur, vt amplius ad corruptionem non reuertatur; quando nimirum tuba illa Christi resonans, a somno excitabit cunctos a seculo dormientes. Non enim propter lapi-

* al. quo pacto fieri potest, vt alicui prosit?
† al. per Deum audistis. Ideo ploro, & dico: nam sicut percepistis, dissoluitur, &c.
1. Cor. 15.

C dea templa iudicium erit. neque lapides Deus iudicabit: sed templa, quæ sunt in corpore, * quæque naturam humanam in templis iam dictis continent. Vnumquemque autem dico hominem, secundum proprias actiones, iudicabit Deus: & secundum cuiusque certamen atque laborem, etiam præmium pro meritis reddet. Attendite, fratres mei carissimi, & viscera desiderata: ne * pannos meos velut reliquias, monumenti gratia tollatis. Nam memoriæ præceptum Saluatoris nostri Dei habetis, quod ab ipsomet acceptum didicistis, vt eius reditum exspectetis. Cur enim * præter cæterá, laborem & onus graue atque intolerandum mihi * imponitis; nequando in inquisitionis iudicium veniam: (non enim sum melior hominibus a seculo sanctis) & pœnæ atque supplicio propter vos subijciar? reprehendensq. meam † dementiam Dominus, ad me dicat: O

* al. hoc est, natura humana.
1. Cor. 3.
Galat. 6.
* al. ne vestes meas viles pro reliquijs, &c.
* al. præ cæteris.
* al. cumulatis.
† al. imprudentiam atque stultitiam

D Ephræm, plus in te, quàm in me homines crediderunt: nam si a * te monumenta sibi sumere velint, fortasse in mandatorum obseruationes quas ipsis tradidi, non crediderunt: & ideo tua magis, quàm mea memoria delectantur. Præterea vos † adhortor obtestorque, o viscera mea desiderata, siquidem Christi doctrinam retinetis; ne me cum * Sanctis ponatis: nam peccator ego sum, & minimus; & propter insipientiam ac stultitiam meam ipsis appropinquare metuo. Si enim lignum sarmentitium atque aridnm, admoueatur igni; totum combnstum ab ipso consumetur. Non autem ista dico, quòd societatem & coniunctionem illorum respuam: sed infinitam atque immensam peccatorum meorum multitudinem inspiciens, exhorresco, & contremisco. Prophetam enim dicentem audio, quòd quidem Noe, & Iob, & Daniel sisteterint, nequaquam liberabunt

* al. ex te.
† al. vos admoneo, obsecroque fratres.
* al. inter Sanctos collocetis.
Ezech. 14.

E filios suos, ac filias. Et rursus: frater fratrem non redimit, numquid liberabit homo hominem? Sic quoque Giezi, non liberabitur a sua lepra.
Ne quis ex vobis sollenni pompa ad ostentationem me circumferat: sed humeris tollentes me, & cursim comitantes, funusq. curantes, sepelite me tamquam opprobrium despectum atque abiectum: quoniam in doloribus dies vitæ meæ præterierunt. Ne quis etiam vestrum, fratres, præconijs me celebret, ac laudet: vilis enim & abiectus sum coram * Deo, meisq. operibus plane confusus. Et valde contremisco, quia coram * Domino sum, instar illorum, qui præ

Psalm. 48.
4. Reg. 5.
* al. Domino.
* al. a Deo.

ἀπαξιοῦσιν. pudore* loqui non audent. Quis enim vestrum ostendet debita mea; nisi cun- A
cti meam imperitiam stultitiamq. conspuatis? Et quæ communicatio vitij, cum
2. Cor. 6. virtute? aut quid peccatori, vt appropinquet iusto? Quæ autem communica-
tio luci ad tenebras? Nam si actionum mearum odorem senseritis; omnes pro-
** al. absque sepultura.* fecto fugam capietis, meque * inhumatum relinquetis, non ferentes fœtorem
† al. mecum splēdidum vestitū deposuerit. peccatorū meorum. Qui vero me † vestimento splendido amictum deposuerit;
in tenebras exteriores proijcietur. Si quis autem myrrha me condierit; huius
pars in ardentem fornacem, & in gehennæ ignem erit. Verum in mea me tuni-
In sua tunica sepeliri cupit. ca & pallio deponite, quibus quotidie vtebar atque induebar. Siquidem pec-
catori, & vermi putredine pleno cultus minime conuenit: sed neque lætitia af-
cit; neque exornat peccatores qui sunt super terram, viuentium gloria. Pecca-
† Nemo igitur vestrū, me beatum appellet. tor enim ego sum, sicut dixi. Ne † quis ergo beatum me prædicet: nam Deo B
meo cunctæ actiones meæ notæ sunt, omnesq. nequitiæ ac prauitates, quas in
insipientia mea gessi. Etenim inquinatus sum ob iniquitates meas, & abiectus
sum propter scelera mea. Quæ enim a me non est admissa iniquitas? aut quod
in me non residet peccatum? quoniam cunctæ iniquitates & peccata assidue in
meo mortali regnarunt corpore. Cæterum quicumque patrum, & filiorum,
ac fratrum, discipulorumq. officio fungimini, viri qui inhabitatis Edessam, ferte
** al. in sempiternā nominis vestri memoriam, &c.* fructus iustitiæ vestræ, quicumque mecum quodlibet pro * indelebili vestra
memoria statuistis ponere: vt ego ipse pretio his constituto, ac pretioso ex ijs
vase aliquo comparato, dignos operarios fructuoso vestro proposito conducam:
NOTA. dico autem pauperes, & orphanos, & viduas, & egenos, & peregrinos, & nu-
dos, & famelicos, & cunctos labore ærumnaq. confectos: vt vestrum salutis C
monumentum reddatur perfectum in regione viuentium. Vobis enim contin-
** al. propter cōsilium.* get in salutem, & mihi voluntaria merces computabitur * consilium. Alia
quippe est merces quæ operibus: & alia, quæ verbis tribuitur. Maior autem est,
Act. 20. fratres, qui dat, quàm qui accipit: sicut & ab ipso Domino per Spiritum sanctum
audistis. Quemadmodum igitur quilibet vestrum pro suæ voluntatis instituto
** al. recipio autem.* voluerit, ita & animum expleatis: * habeo autem vestram gratiam, fratres, &
abundo. Adiuro porro vos, per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM,
carissimi, vt cuncta pauperibus distribuantur: satis enim supetq. mihi vestra
est caritas; quoniam omnibus viribus ac modis me honorastis: & quamuis ego
indignus sim, attamen qui honoratus est Deus, ipse superabundantem vobis
** al. dabit.* mercedem * retribuat. Et sicut sapientem præceptorem dicentem audistis: Qui D
Matth. 10. recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Ipse
** al. in nomine ipsius.* enim Christus munus vestrum perfectum accipiet: quoniam in spe * propter no-
men ipsius, me eiusmodi honore affecistis. Suscipiatur igitur munus vestrum,
Gen. 8. 22. quemadmodum illud iusti Noe, & illud antiqui patris nostri Abraham susce-
** al. erit.* ptum est. Et benedicta vestra * sit ciuitas, in qua habitatis. Ipsa enim sapien-
EDESSA. tum est ciuitas, & mater, Edessa: quæ quidem etiam palam atque manifeste ex
ore Christi Domini benedicta est per suos discipulos, nostros vero Apostolos.
Abagarus rex vt Christum ad suam ciuitatē Edessā pie inuitarit. Nam quando Rex Abagarus, qui hanc ciuitatem exstruxit, rogabat, exciperet
eum qui peregrinus in terris apparuerat, Saluatorem inquam vniuersorum, &
Dominum Christum, dicebat: Omnia audiui, quæ a te facta sunt, & quæ-
cumque a reprobis & aspernantibus te Iudæis passus es. Veni igitur huc, & E
nobiscum habita: habeo enim mihi ciuitatem hanc exiguam, quæ tibi & mihi
† al. per Angelos æternos ciuitati illi benedixit. sufficiet. Cuius etiam fidem admiratus Dominus, mittens eò per † nuncios,
perpetuo ciuitati illi benedixit; firmans ipsius fundamenta: benedictioq. illa
inhabitans in ea permanebit, donec Sanctus e cælo apparebit IESVS Christus
filius Dei, & DEVS ex Deo. Nemo igitur vestrum a proposito deficiens,
** al. spreuerit.* infructuosus recedat. Nam qui aliquid afferre decreuerit, & illud * deseruerit,
† al. fortem sustinent. iniusti Ananiæ † mortem patiatur: qui quidem sanctissimum Dei spiritum ten-
tare

A tare voluit, Apostolos vero latere; & reprehensus cecidit ante pedes ipsorum. *Act. 5.*
Hæc porro me adhuc loquente, vir quidam ex illic adstantibus, valde illustris, ab immundo correptus spiritu, e vestigio ad lectum cecidit; & vociferans,* volutabatur. Ipse autem dixi ad illum: O homo, quid a te factum sit, edicito? Et in verbi præcepto, mox surgens ille respondit: Attuleram (inquit) hoc nescio quod pretiosum indumentum, vt tecum deponeretur: at nos* damnasti, vetans ornatiore te cultu sepeliri. quare cœpi mecum ipse ita reputare: Si nullo modo hisce vestibus indui velit, quid necesse est omnino vestem hanc proferre, ac prodere? quòd si dari egentibus imperet; cùm alijs rebus atque pecunijs abundemus, indigentibus distribuemus quantum opus erit. ** al. διύλακτει i. adlatrabas.* ** al. corripuisti.*

Respondens autem, dixi ad eum: Vade, & quod decreuisti, perfice. Cumque B pro eo orassem, ac manus super ipsum imposuissem; sanatus est, & ab immundo spiritu liberatus. Et denuo dixi: Admoneo & interdico, ne quisquam cereum mihi in exitu meo accendat: ne ita æterno igne* consumatur. Quid enim homini proderit gloria corruptibilis ignis, qui a proprio igne comburetur? nam quando formidabilissimus ille ignis apparebit; in eo, qui obnoxius illi erit, consumetur. Satis ergo mihi sit mei ipsius dolor: neque alia a vobis mihi pœna superinducatur. † Desinat ac cesset in me, fratres, quoniam defecerunt in dolore dies mei: & ille me circumdedit laqueus, quem non præuideram: venitq. inquisitor meus. & laqueis * truculenter me dinexantes, abducunt festinanter ad pœnam, tamquam satellites: trahuntque me in terram mortuorum, & in regionem, quam non noui. Rogo atque obsecro te, Saluator, Dux, & creator meus: C ne me affligens, miserum reddas; & conterens, me dolore afficias, atque* condemnes. Si enim digne, ea quæ a me gesta sunt, perscrutatus fueris; vndique ruina me circumdabit. Nam quando hæc omnia mea opera commemoro; intolerabilis timor ac tremor super me cadens, conterit me: & graui quodam horrore conficior, propter retributionum atque pœnarum exspectationem, quæ in illo cernuntur seculo; tremoreq. corripior, & ferre nequeo. Et palam dentes mei concutiunt ac perturbant me, illic propter horribilem Iudicij sententiam stridentes atque dolentes. Oro vos quoque, dilectissimi, ne cum aromatibus me sepeliatis. Non enim insipienti ac stulto conueniunt* deliciæ: sed neque gloria decet inglorium; neque alins boni odoris fumus eum, qui † putredo est, & puluis terræ. At date vaporationem fumi boni odoris in domo D Domini; & me orationibus potius vestris comitamini, & aromata Deo offerte: me vero fletibus sepelite, in doloribus conceptum: & pro* suaui odore, aromatibusq. pellucentibus, vestris me orationibus atque deprecationibus adiuuate, obsecro, semper mei in ipsis memoriam facientes. Quid enim mortuo proderit suauis odor, iam sensu carenti? Vestra porro incensa adolete in domo * Dei, ad gloriam & laudem ipsius: quoniam & ipse ibi inhabitat.

Miraculum hominis a dæmone liberati. *al. cõsumamini* *† al. Plorate, o fratres, super me, quoniã, etc.* ** al. truculẽtis.* PRECATIO. ** al. καταικίσῃς id est, verberes.* ** al. honorer.* *† al. qui putredo terræ est, & puluis ac cinis, &c.* ** al. & pro suaui odore aromatum, vestris me adiuuate precibus, &c.* ** al. Domini.*

Cur porro corpus corruptioni obnoxium, illustri & inusitata veste inuoluis; quæ quidem istud haud quaquã incorruptum retinebit? quare potius terrestre corpus matri ipsius terræ relinquito: quoniam ex ea sine * spiritu ipsum sumptũ est, & non consentanea est ipsi vana gloria. Virum autem inclytum ac gloriosum decent diuitiæ: at pauperi humilitas conuenit: & generosos quidem decet re- E gnum; infimis vero, militiæ conuenit consolatio, * discernens consolationis gratiam. Neque in vestris monumentis me vsquam deposueritis: non enim loculi vestrorum monumentorum ex captiuitatibus meis me rediment. Caussam vero ac rationem habeo, vt cum Deo meo habitem, inter peregrinos & aduenas: quandoquidem & ego aduena sum & peregrinus, sicut & illi. Cum ijs ergo * quiescere me faciatis: quoniam omnis caro, fratres mei, ei adheret, cuius est particeps: & quilibet homo suo gaudet * simili atque consorte. In cœmeterio igitur, vbi contriti iacent corde, ibi me deponite ac tumulate: vt quãdo

Simile est in vita S. Pauli primi eremitæ, apud S. Hieron. ** ἀπνοοῦν.* ** al. agnoscens.* ** al. me sepelite.* *In cæmeterio sepeliri cupit.*

filius Dei venerit, & resurgere illos fecerit, atque reformarit; cum eis me sanet, resuscitetque. Respice, Domine, ad humilitatem *, & supplicationem meam; & rogo te, vt miserearis mei, dignumq. me facias, vnigenite fili Dei: neque pro rebus a me in vita gestis, retribuas mihi. Nam si iniquitates obseruaueris, Domine, Domine quis sustinebit? Et si secundum maiestatem tuam reddideris nobis; quis in iudicio tuo misericordia dignus censebitur? Omne enim os, inquit Scriptura, obturabitur: & totus mundus subditus fiet Deo. Non autem hæc adfero, tamquam gratiam spernens: nam ea loquor, quæ scripta sunt, clementissime * Christe. Quæ enim vtilitas in sanguine meo, si in ignem ardentem missus fuero? Age igitur iugiter mecum, secundum consuetudinem miserationum tuarum: & in eo gratia tuæ cognoscetur pietatis, atque clementiæ. At licet iudicium vniuersæ terræ feceris, sicut gratia tua declarat ac postulat; non saluabitur vnus ex millibus: & ex decem millibus non redimentur duo.

A

*al. ad humilitatem supplicationis meæ.

Psalm. 129.

Rom. 3.

*al. patientissime Domine.

B

Quid igitur? Ego enim † humilis atque abiectus Ephræm, præ dolore deficiens * loquor. Si ergo aliquis persuadere volens, dicat mortalium iudicium non fieri: sed æquabuntur, inquiens, iniusti & peccatores iustis & probis, atque veridicis; & humiles ac boni improbis & * impijs? Non possunt ista sic inter se adæquari: nam impossibile est lucem consumi, atque offuscari a tenebris. Quomodo enim fieri potest, vt iustus Abel, fratricidæ & iniusto Caim adæquetur? Aut qua ratione id facile fieri potest, vt in eodem iusti & iniusti commorentur loco? Vociferantes enim, diras atque intolerabiles edent voces miseri, & infelices reprobi. Rogo & obsecro te Saluator, & totius bonitatis filium IESVM Christum Dominum nostrum; non vt adæques peccatores iustis: sed vt miserationes tuas extendere digneris super me, & super * humiles consortes meos.

† al. miser & infelix.
*al. loquar?

*al. superbis.

Gen. 4.

C

*al. & super pauperes meos.

Quod igitur prius a me dictum est, iterum dicam, & ab eo non recedam, mi Domine. Quoniam nisi miserationes tuas præclaras super nos extenderis; nemo nostrum adspiciet vitam. Vnum enim Deum esse bonum, testantur omnes mortales. Non autem quia peccator ego sum, hæc dico: vsitatum quippe est sacræ Scripturæ, ea quæ a me nunc dicta sunt, passim referre. Quiesce ac desine, o Ephræm, dicit mihi Angelus apprehensor meus, & redarguit. non enim continua tua suspiria tibi proderunt: quandoquidem acerbi satellites, qui ad te missi sunt, non mitigantur donis. Et duriter * respondens, ad me dixit: Os tuum obstrue deinceps: non enim consortes tui perditi sunt. Inter hominũ quippe generationes, peccator cunctos arbitratur sibi esse similes: & qui cœcus est, similiter sibi ipsi similes existimat suos propinquos atque vicinos.

*al. loquens.

D

Accedite ad me igitur, o fratres mei, & extendentes componite me: nam spiritus meus penitus defecit. Et comitamini me in psalmis, atque orationibus vestris: & assidue pro mea paruitate, * oblationes facere dignemini: & quando diem trigesimum compleuero, mei memoriam faciatis. Mortui enim, in precationibus atque oblationibus, commemorationis sanctorum viuentium beneficio afficiuntur. Et videte in rebus etiam creatis singulis aliquid simile: veluti, germen vitis, racemusq. acerbus in agro, & vinum expressum in dolijs est, atque in ædibus. Quando igitur racemus in vite maturuerit, tunc vinum agitabitur, ac de sua quodammodo natura recedet, quamuis immotum domi esse videatur. Similiter etiam de cepa intelligite: cum enim in domo fuerit aliqua arida, & aliqua in agro sata; eodem tempore quo hæc suam viriditatem explicat, etiam illa domi arida germinat. Si igitur creaturarum fœtus sic inter sese consentiunt: quanto magis mortui in † viuentium commemorationibus atque oblationibus recreabuntur? Quòd si mihi scitè respondeas, hæc naturam rerum creatarum sequi; intelliges re esse primitias quasdam creaturarum Dei. Quòd si adhuc non te simile conuincit, nisi testimonium quoque adduxero; audi patienter quæ scripta sunt: & si volueris, prudenter etiam intelliges, quæ dicuntur.

*προσφοράς.

DIEM TRIGESIMVM DEPOSITIONIS SVÆ, CELEBRARI PETIT: ET PRO SE DEFVNCTO ORARI.

A SIMILI.

E

† al. in memorijs vestrarum oblationum recreabuntur, cõsensuntque?

Setuus

A Seruus Dei Moyſes, in benedictionibus, nonne Ruben ad tertiam vſque generationem benedixit? Si ergo non redimuntur mortui: qua de cauſſa Ruben vſque ad tertiam generationem benedixit Moyſes? Et ſi non eſt reſurrectionis memoria; audi quid clamet Apoſtolus Paulus, dicens: Si omnino mortui non reſurgunt, cur & baptizantur pro mortuis? Qui enim erant ſub lege, ad exſpectationem reſurrectionis in myſterio detinebātur concluſi, in eam fidem quæ reuelanda erat. Sicut legiſtis, quòd in oblationibus ſacrificiorum, Sacerdotes † in lege mundabant etiam eos qui ſuis iniquitatibus in bello vulnerati erant: pleni enim operibus iniquitatis, & ijs quæ ſcripta ſunt, tenebantur. Quanto autem magis noui teſtamenti Sacerdotes Chriſti, delere merito poterunt debita eorum qui decedunt in ſanctis oblationibus, & precationibus linguarum ſuarum? Cum

B vero ad memoriam mei faciendam acceſſeritis; videte fratres, ne quiſquam in ſancta peccet: ſed attente, & reuerenter atque humiliter, & ſancte ac pure inuigilate. non quòd grauiorem damnationem promereatur peccatum ex lubricitate carnis commiſſum, ſupra cætera * ipſi inſita: ſunt enim alia peccata longe † illo grauiora atque deteriora. Miſerabile tamen hoc mihi impendere videtur, quòd forte occaſione honoris atque memoriæ, ob * inordinatas veſtras actiones, rationem pro vobis reddam Deo meo. Fortaſſe enim in iudicio iſtud mihi objiciet, dicens: O Ephræm, horum omnium tu cauſſa fuiſti & auctor: quippe qui, huiuſmodi † homines laſciuos congregaueris. Scriptum eſt enim: Fornicatores, & adulteros iudicabit Deus. Et quid * dicemus ad hoc, fratres mei cariſſimi? Quod paullo ante dixi timore correptus, etiam nunc dicam, quòd

C ſcilicet quem Deus iudicabit, remiſſe atque indulgenter cum illo agi cenſendum eſt. Dum iudicamur enim, inquit Apoſtolus, a Domino corripimur, ne cum hoc mundo iudicemur. Nam ſicut modicum fermentum totam maſſam corrumpit: ita otium cogitationis malorum diffuſum, totum corpus comburit. Et ſicut ferri rubigo ipſum conſumit: ita quoque ab hominibus commiſſum peccatū repugnat grauioribus ipſorum * membris: & iā ab eis perpetratum, conſumit atque corrumpit eos, qui viam ipſius adimpleuerunt. At qui ipſum non perpetrauit, eſt tamquam ad vnum diem permanens † viator in aliquo diuerſorio, vnde poſt abit. Sic longiori tempore apud ipſum commoratum exilium, tandem ſeſe in fugam proripiet. Præterit enim mortale hoc corpus, & induit immortale atque cæleſte: & cum interierit, tunc efficaciter incorruptibile re-

D ſurget, omnis corruptionis expers. Ecce etiam clariſſima & iucundiſſima Eccleſiæ lucerna Paulus, antè † voces has noſtræ imbecillitatis vſurpat, aut etiam confirmat, cum ait: Quod ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione. Sed enim huc agite diſcipuli mei: quod reliquum eſt, ſitis benedicti in fortitudine boni paſtoris, ſanctiq. magiſtri, IESV Chriſti Domini noſtri, qui eſt Deus ex Deo. Et quamuis non ſim ego ſicut Noë: vos tamen benedicti ſitis, vt Sem & Iaphet. Et licet non ſim vt Melchiſedech: vos tamen efficiamini, vt Abraham. Et ſi non ſim ego veluti Iſaac: vos tamen accedentes ſitis benedicti, vt Iacob. Et tametſi non ſim vt Moyſes: vos ſitis, vt Ieſus filius Naue. Et ſi non ſim ego, vt Elias: ſuſcipite me vos duplici ſpiritu, ſicut Eliſæus propheta petijt.

E Incipiam autem & apud vos, mei diſcipuli, vobis bene precari. Amba † vir admirabilis, Chriſtus magnificet monumentum tuum ſuper terram: ſiatq. perſona tua prope Angelos maieſtatis Dei: & ſimilis reddaris magno Moyſi; vt omnes adſpicientes te, intelligant te ſeruum eſſe Dei electum. Et tu Abraam, quia * veniens adhæſiſti mihi, exaudiat te Deus Abraham in orationibus & deprecationibus tuis: & priuſquam os tuū aperias, impleat illud ſapientia & intellectu. quemadmodum alibi ait Propheta: Dilata os tuum, & implebo illud. Symeon, tibi dico, exaudiat te Deus, quando rogaueris eum in orationibus tuis: & in ſupernam ciuitatem ingrediaris. Impleatur ipſius Eccleſia, ſicut poculum

Deut. 33.
1. Cor. 15.
Galat. 3.
† al. qui erant Sacerdotes in lege, etiam peccatores in bello vulneratos mūdabant. &c.
* συμφυτὴς αὐτῆς.
† al. hic iniquitatibus.
* ἀτάκτων ὑμῶν.
† ἀσελγεῖς συνάξας τοιούτους.
Heb. 13.
* al. Et quid dicemus amplius, fratres dilectiſſimi?
1. Cor. 10.
1. Cor. 5. & Galat. 5.
* μέλεσι.
† παρόδιος. & al. παροδίτης. pro quo, al. ſperam (παραδείσου .i. paradiſus) hic legitur.
† φροναγορεῖ.
1. Cor. 15.
Geneſ. 9.
Geneſ. 14.
Geneſ. 27.
Deut. 31.
4. Reg. 2.
† al. Abba vir al. Abram. & al. Ambaner, vir admirabilis. &c.
* al. lubens adhæſiſti mihi.
Pſalm. 80.

**al. mistura populorũ desiderantiũ saluari.* culum * mistum populorum, non credentium in saluationem. Veniant sponsæ in conspectum tuum, & inclusæ in doctrina tua. Quarum quidem sponsæ, A
† τοῦ ἐναντίου. sunt matres: reclusæ autem tamquam sub iugo † aduersarij, detinebantur.
**al. pro quibus Christus has liberauit. Audiẽtq. ex te parabolas, &c.* Veniens * autem Christus has liberauit, audientes a te parabolas prudentiæ, vt doctrinam vitæ Spiritus sancti ex te perciperent, & salutem a te animarum consequerentur. Et sicut sapiens medicus in † parabola indigentium: ita in pos-
†al. in castris. sessione percurrat auditus tuus. Matas vir galilæus, mansuetus, &* simplex,
**al. pro ἀνάθης est εὔθηνος. i. diues, abundans.* humilis, & rectus: mansuetus, inquam, non natura, sed libera voluntate, tamquam in spe Dei decertans: in meis adiuuisti me perturbationibus. Ipse igitur Deus mercedẽ tuam inter pios tibi reddat, quam cum Sanctis omnibus accipies.

† al. γῆς θρᾶς. al. Sigaraus. al. Gizaraus. Zenobius, vir † gisdrazæus, quod interpretatur venatorius vir, & exercitatus, ac potens, validusq. bellator: fiat sermo tuus instar ignis, & iniquorum consumat multitudinem. Et sicut flamma syluas condensas pertransiens, ita tua ipsos delingat disciplina: & erudiaris omni cognitione Dei. Et sicut Dauid, il- B
1. Reg. 17. lustris, vincendo sceleratum Goliath, declaratus est: ita & tu per contemplationis excessum atque exstasim, errantium animas vinces. Induere armaturam
** al. scutum salutare.* Sanctorum, & galeam * spem salutis, firmamentum sanctorum Apostolorum: quæ quidem Sanctorum armatura, est Spiritus ipse sanctus: & galea ipsorum
** al. columna.* fortitudinis, est * digitus Dei. Sit tibi comes, & auxiliator semper ipse pius & misericors Dominus: qui numquam in vlla re deficiet.

† παυλλῶνα. Væ tibi † Paullona: cuius mater, ex mulieribus maledicta. Væ ventri, qui te peperit: quoniam perditionis omnium hæresum particeps factus es. & prædo-
**al. & prædonũ omnem prædam cogit.* num * ianua ingrederis: opera enim tua, omni nequitia atque flagitio plena C
sunt. Denudatus, proiectus es a gratia: & tamquam Iudas Iscariotes proditor
† al. Columna enim sedes huius, quam tu deseruisti, prodigium ostendet in corpore tuo. factus; & ex cunctis tuis studijs confusus. † Columna enim huius, sedes est, quã tu dereliquisti. Horribile vero prodigium ipse in tuo ostendet corpore, qui cælum sustinet, & in quo omnis creaturæ natura constituta est atque firmata: quoniam quælibet in ipso creatura fundata est, mare & plenitudo eius. Confisus quippe es in arundine fracta, derelinquens Christi baculum, atque armaturam; quæ infirmos consolidat, & omnem passionem ac morbum tum animi tũ
† Ἀρουανδρὰν. al. Ἀρουάνδαν. & al. Θουάδαρ. corporis curat, sanatque. Arouandran † vir effrœnis atque rebellis, quia voluisti congregationes Christi Ecclesiarum a Spiritu sancto congregatas demoliri atque exterminare; ex ea, quæ sub cælo est, deleatur memoria tua; & non
** al. Dei.* inueniatur in libro viuentium: quoniam dereliquisti vinum vitæ, * Christi ni- D
mirum sanguinem, & panem cælestem, hoc est, corpus Christi, ac Saluatoris
** al. fœtem.* nostri: & comedisti cibum victimarum contaminatarum, & bibisti * vinum peccatorum, fel turbidum. Verbum Dei, ac filius Patris, in quem os tuum impium maledicta coniecit ac blasphemauit, acuta atque subtili inquisitione exquirat a te exprobrationem atque contumeliam in se factam: similiterq. ex om-
Hæreticorũ catalogus. nibus hæreticis, Arianis inquam, & Manichæis, Catharis, & Ophitis, Marcionistis, & Eunomianis, & Euchitis, atque Cauchitis; Paullianis, & Valentinianis, Vita-
† al. qui lignis sacrificant atque lapidibus, Solis item ac lunæ, &c. lianis, & impuris Borborianis: reliquisq. omnibus nefarijs, qui † ligna venerantur, & lapides, Solem item ac lunam. cuiusmodi etiam sunt Augures, & astronomi, qui diuersimode separati sunt aduersus sanctam maiestatem puræ & inmaculatæ Trinitatis, Patris, & Filij, & sancti atque viuifici Spiritus. E

Benedictus, qui catholicam ipsius elegit Ecclesiam, veluti sanctam agnam, quam lupus corruptor non contriuit; & immaculatam columbam, quam non
** κακεντρεχής.* est assecutus qui eam persequebatur, vt elideret atque deleret astutus ac * cal-
Psalm. 74. lidus venator accipiter. Nam poculum in manu Domini est, vini fæculenti: &
† al. μοναρχοῦσα. quæ sola imperat, & regnat, ac dominatur. &c. ex eo bibunt cuncti Apostatæ Christi, diuisores sanctæ, & † omni principio carentis, Trinitatis: & veritatis hostes, Iudæorum inquam genus, cum bibissent, euomuerunt, crudeliterq. impetũ aduersus Saluatorem nostrũ IESVM CHRISTVM fece-

A fecerunt. & nihil mirum: nam rabidus canis furore atque insania percitus, etiam proprium mordet Dominum: quemadmodum & Iudæi fecerunt, & adhuc * faciunt; ac quasi rabie quadam agitati, suum diffamant & blasphemant Dominum. Nos vero * glorificemus superexaltatum Deum vniuersorum: cui appropinquare nequeunt Apostatarum * posteri. Si enim ipsis fuisset aliqua opinandi ratio, quòd etiam peccatores in cælum ascendere possent; omnino dissentientes etiam ibi discordiam seminassent, in domo inquam pietatis, in cælestibus tabernaculis: quomodo antiquis temporibus, horum maiores in * terra chaldæa per turris ædificationem omni studio in cælum ascendere contendebant, & delapsi ceciderunt a gratia repulsi, inaniter ac frustra inique agentes: atque ideo etiã confusæ, & disiunctissima separatione diuisæ sunt omnium

*al. patiuntur.
* al. glorificabimus.
* ἀπόγονοι.
* al. in Chaldea turris ædificatione.
Gen. 11.

B ipsorum linguæ. Si igitur illos, qui istud mali conati sunt, adeo vehemens inuasit calamitas, cum vellent ascendere in * locum atque regionem supercælestium Sanctorum, ac vigilantium diuersorium; & merces eorum ita aperte in ipsorum capita recidit: quomodo non magis condemnabuntur, & supplicio digni censebuntur, qui Apostasiæ separationem disseminare cogitant in cordibus mortalium, aduersus Deum Patrem, & vnigenitum ipsius Filium, & Spiritum sanctum? Meis igitur præceptis, atque doctrinæ sedulo operam dantes vt mei discipuli, a catholica ne desciscatis fide; quam & ipse a teneris annis acceptam, immobilem atque inconcussam seruaui: neque ab illa, in aliquo dubio ac schismate, deflectatis. Si quis vero dubitauerit, aut contra Deum, sanctamq. eius Ecclesiam impingens ac diffluens, separatus fuerit; spirans adhuc &

* al. in chorum sanctorum cælestium, &c.
A catholica fide non recedendum, admonet.

C viuus in infernum detrudatur: & particeps hæreditatis maledictionis Caim reddatur, gemensq. ac tremens sit super terram. Et quicumque patre filium minorem fecerit; inhumatus & absque sepultura ipse etiam viuus in terram pariter descendat. Si quis vero aduersus Spiritum sanctum dissenserit; talis in iudicio misericordiam non obtineat. Et si quis aduersus catholicam Ecclesiam sese extulerit; leprosus fiat, instar dementis ac stulti Giezi. Quicumque porro rectam intelligentiæ fidem dereliquerit; constringatur iniquitatis funiculo proditoris Iudæ. Quam enim ego accepi fidem, * hanc a sanctis didici Apostolis: ipsiq. cum eam a Deo percepissent; omni creaturæ prædicarunt. Intolerabilis ergo, & euitanda summopere iniquitas est, in Deum blasphemia: cuius vos escam atque illecebras fugite aperte, o mei discipuli. Siquidem in Deum vniuer-

Gen. 4.
CONTRA IMPIOS HÆRETICOS.
4. Reg. 5.
* al. eã ab Apostolis sanctis re timere didici.

D sorũ, apostasiam is prædicat, qui * blasphemat, & fundamentũ verbi fidei emouet. Nosq. graui seruitute † oppressi a morosa carne, erigere nos facile nequimus. Ne ergo peccatis peccata cumulemus. Exspectationem autem habeo spei in hoc, & consolationem dilectionis coram Domino, quòd nullatenus Dominum in tota vita mea maledictis incesserim: & sermo * stultus non prodijt ex labijs meis. Eos enim qui oderunt te Domine, perfecte odio habui: & inimicos tuos prorsus abominatus sum. Verborum meorum memoriam, fratres mei, vestris insculpite cordibus: nam & eorum ab initio auctor mihi exstitit Deus. Et hæc vobis in Deum sit * exercitatio: vt scilicet, vigilias assiduas, psalmodiasque, ac ieiunia, & fidem diligatis: & semper Dominum * omnium, & Saluatorem nostrum IESVM CHRISTVM speretis atque exspectetis.

* al blasphemijs effertur.
† δουλαγωγούμενοι ὑπὸ τῆς δυσκόλου σαρκός.
* al. insipientia.
Psalm. 138.
* γεώργιον.
* al. vniuersorũ

E Habere nos præterea cum caritate oportet etiam hospitum ac peregrinorum suscipiendorum curam. Nam qui peregrinum suscipit, plane is * Deum ipsum suscipit. Videte ergo, ne quis peregrinum talem dicat: sed quilibet potius vestrum, eum vt proprium appellet membrum. Et circa fidem maxime estote constantes, cauentes vobis ab aduersarijs, iniquitatis inquam operatoribus, & vaniloquis, & seductoribus. Quod quidem etiam Apostolus dicere atque docere non neglexit, vbi sic loquitur: Scitote quòd post discessionem meam intrabunt ad vos lupi † graues, non parcentes gregi; loquentes peruersa, vt * auellant

Hospitalitas cõmendatur.
* al. Christum.
Actor. 20.
† vulg. rapaces.
* vulg. abducant.

discipu-

Matth. 7. diſcipulos poſt ſe. Et alibi in Euangelio, dicit Dominus: Qui veniunt * ad vos A
**al. intrabunt.* in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ipſi ſunt lupi rapaces: verba quidem,
inquit, dulcia habentes, cor autem plenum felle & amaritudine. Et veſte qui-
Matth. 7. 13. dem induti ſunt lugubri, cum ſint ipſi diſcipuli, ab initio, inuidentis nobis Dia-
**al. Zizania. absq; (ſemina)* boli: quapropter & illius ſunt * zizaniorum ſemina. Omni igitur ſtudio atque
diligentia vobis cauentes, fugite iſtorum conſuetudinem. Clarum autem vobis
Ab exemplo alicuius ruſtici. huius do exemplum, cariſſimi, de pagano ac ruſtico: qui, ſi conſiſtens inuenia-
tur in loco regio, licet etiam nihil mali atque abſurdi viſus fuerit perpetraſſe; ni-
hilominus velut temerarius dedecore afficietur, & in iudicium adductus exa-
minabitur ſecundum leges, tamquam peregrinus nimirum talis loci.

Hæretici vt vitandi. Ne igitur ſimul cum illis ſedeatis in concilio vanitatis eorum, & ne inueſtige-
† al. nihil enim intereſt. tis ſemitam cogitationis ipſorum. Parum † enim intereſt, an cum dæmone B
quis habitet, an cum viro Apoſtata, & deſertore iniquo: adiuratus enim dæ-
mon, præ timore aufugiet; cum ibi permanere nequeat, vbi Chriſtus aduerſus
ipſum nominatur. Tu porro, o homo, cum foris in Chriſti corpore ſis; ſi in-
**al. Chriſti es.* tus quoque in ſpiritu ipſius es, perfectus homo * Dei es. Quoniam vir qui non
accepit baptiſma, ſimilis eſt domui cuidam præparatæ Regi, quam nullatenus
Rex habitauit. At ſi iniquum & infidelem adiuraueris; dupliciter hic ſua mali-
tia vtetur: neque quidquam de ſua inſania remittet. Adiurari autem magis
poſſunt impuri dæmones, quàm perſuaderi iniquitatis filij. Siquidem dæmo-
Matt. 4. Luc. 4. nes filium Dei confitentes, dicunt: Tu es Chriſtus filius Dei. At principes &
† al. Pauliani cum Iudæis, impij & oppugnatores Xpi. prædicatores Apoſtaſiæ, Iudæi † inquam, & Pauliani, impij & Chriſtum oppu-
gnantes, pertinaciter contendunt, referuntq. ipſum non eſſe filium Dei. Et C
vide effrænatos atque acerbos eorum mores. Auctor ac princeps apoſtaſiæ ip-
Matt. 8. Luc. 8. ſorum, exclamat, & dicit: Quid nobis, & tibi, IESV fili Dei? Et ipſi aſſidue ne-
A SIMILI. gant. Si ergo fieri poteſt, vt ſterilis ſalix in loco arido & ſicco germinet: fieri
quoque poterit, vt aliquando Apoſtata erudiatur. Nam elatæ mentis conſilia,
Eſai. 40. & ſenſus humiliabuntur. ſicut prophetæ videtur Eſaiæ, prædicanti: Omnis mons
& collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas.
Si igitur Salix ſterilis in aſpreto quandoq. germinabit; etiam propheticus no-
† al. Et accedet ſponte iniuſti ad cognoſcendam viā veritatis. bis ſermo confirmabitur: & plura atque maiora iis, euenient. Et † accedent præ-
dones & iniuſti ad diſcendam veritatem. Sicut autem coruus nequit vnquam
fieri albus: & ſi hic inalbuerit, etiam malus efficietur bonus; & accedens, quod
bonum eſt addiſcet. Contigit vero interdum, vt hyberno tempore, decidente D
** al. quādoque.* niue, coruus * aliquamdiu albus viſus fuerit, licet aliàs ſua natura is obſcurus
ac niger eſſet: ſimulatq. enim ſeſe ad volandum incitauit, totamq; a ſe niuem
SIMILIA. excuſſit, eodem quo antea colore videntibus apparuit. Similes quoque huic
ſunt peccatores: quippe qui, cum ad breue tempus compuncti oſtenderint * tem-
**al. tēporaria.* porarios pœnitentiæ fructus, futuri iudicij verba formidantes, eo quòd in tem-
pore atque propoſito compunctionis eorum ſtabiles non permanſerint, paullo
poſtea quaſi omnium obliti, iterum ad priſtinum vitiorū locum abripiuntur.
† al. & mei ſemper memineritis. Audite inſtituta atque præcepta mea, o diſcipuli mei, † eaq. ſemper memo-
** al. excidatis.* ria tenete: neque a via veritatis * recedatis: neque traditiones & admonitiones
Matth. 24. & Luc. 21. meas declinetis. Cum autem bella audieritis, & tumultus in creatura; ſcitote
quòd in ianuis adſit finis: & ſpem ideo veſtram firmiter conſtanterq. retinete. E
Ibidem. & Matth. 5. Scriptum enim eſt, fore vt cuncta fiant, quæ in Scriptura dicta ſunt. Nam cæ-
lum (inquit) & terra pertranſibunt: iota autem vnum, aut vnus apex de lege
Ibid. præterire non poterunt: quemadmodum Dominus & magiſter noſter per ſe-
metipſum iurauit, & dixit. Noſtis autem ipſum veracem eſſe, & numquam
** δικαιοκρισίας.* mentiri. Vt ergo adſtare queamus incorrupto & immutabili iuſtiſſimæ * ſenten-
tiæ Iudici; demus ſerio operam, vt noſmetipſos per bona opera perfectos at-
que integros in patientia aſſidue reddamus.

Interea

A Interea vero dum iſta cum lacrymis Sanctus ac beatus vir præciperet atque mandaret, & totius ciuitatis multitudo circumſtaret ac fleret, mulier quædam nomine Lamprotate, magni Ariſtidis filia, ſemota hinc inde virorum & mulierum turba, procidit ante pedes eius, & dixit: Per Deum tuum, quem a iuuentute tua, vſque ad ſenectutem dilexiſti, permitte mihi ancillæ tuæ, vt exiguum loculum, ſicut præcipiendo adiuraſti nos, facere poſſim, in quo venerabiles reliquias tuas recondam. Ille autem ſuſcepto atque probato propoſiti illius feruore, dixit ad illam: Mulier, vade: fac* quemadmodum tecum propoſuiſti: & alias hoc facere volentes, ne impedieris. Ex marmore autem, caue monumentum mihi feceris: nihil enim mihi vana gloria proderit.

Sequentia non ab Ephram in ſuo Teſtamẽto relata, ſed a diſcipulis poſt ipſius obitũ verbis Teſtamenti attexta ſunt.

** al. fac quæ decreuiſti.*

Mandatum porro hoc* breuiſſimum tibi impono, quod, vide vt ſerues: Ne
B prorſus † in lecticis ſedeas. neque enim pium * eſt ac ſanctum, neque licitum, vt homo ad geſtamen mulieris ſuas ceruices reclinet; & ſatellites ſuis humeris circumferant eam, quæ nobis interitus ac mortis cauſſa fuit: ſiquidem Chriſtũ ad cuius adorationem accedis, ipſum iugo ſubijcis. An non legiſti, vel audiſti, quòd omnis viri caput ſit Chriſtus? Et cum quidpiam alicui metiris; memento reſurrectionis vniuerſalis, & actionum noſtrarum retributionem ibi nobis futurã a Deo. Nam in qua quis menſura emenſus fuerit, eadem remetietur illi. Quin & ipſum forte Deum audiſti dicentem: Vnumquemque ſecundum vias veſtras, & iuxta ſtudia veſtra, iudicabo vos, domus Iſrael: viuo ego, dicit Dominus.

** al. grauiſſimũ.*
† ἐν δίφροις.
** al. pium ac faceſt.*
Alluſio fit ad Euam.
1. Cor. 11.
Matt. 7. Luc. 6.
Ezech. 18.

Tunc iurauit puella coram circumſtante populo, dicens: Per Deum, cui conſtanter a iuuẽtute tua vſque ad ſenectutem inſeruiſti, in poſterum non ingrediar
C lecticam: & non ſubibit homo amplius geſtaturus lecticam meam. Quòd ſi mentita fuero; veniat in eadem hora, romphæa reſolutionis atque euerſionis in iuuentute mea: & * in futuro igne, portio mea cum impijs computabitur. & ſi mandata tua tranſgreſſa fuero; in exemplũ proponar, coram tota Dei Eccleſia.

** al. & in æterno gehẽna igne cum iniquis eb putetur portio mea.*

Beatus autem vir reſpondens, ad illam dixit: O filia, priuſquam deficiam ac moriar, benedicam tibi ſecundum propoſitum atque deſiderium tuum. Non deficiat ex ſemine tuo, Sanctorum doctrina vſque in ſecula. Cum venerit Chriſtus ad mutandum cælum & terram, ipſe memoriam tuam in libro * vitæ inſcribet in regno cælorum. Et pax Dei, quæ Sanctos ſertis coronat immaculatis, in vocatione præmium tibi largiatur, ſecundum cor tuum. Quoniam Deo & Patri conuenit gloria, & vnigenito Filio adoratio, & Spiritui ſancto maieſtas
D atque magnificentia, ante omnia ſecula, & nunc & ſemper: & in generationum generationes, per infinita ſecula ſeculorum. AMEN.

** al. libro viuẽtium, in regno cœleſti inſcribet.*

Et hæc, ac plura his alia dicens, † animam Deo reddidit. Defunctusq. eſt Beatus in Domino, in optimo vitæ ſtatu: & factum eſt ipſius corpori, ſicut ſuis ipſe mandauerat diſcipulis, ad gloriam Dei omnipotentis. AMEN.

† al. emiſit Spiritum.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

S. Pater hic noſter EPHRAEM, *poſt vitam bene beateq. peractã, & ad extremum ſenium productam, ac poſtquam ſe (vt in eius eſt Vita) exemplum diuinæ virtutis exhibuiſſet, plurimosq. ſanctæ do-*
E *ctrinæ Sermones expoſuiſſet, ac declamaſſet, præſcius ſuæ mortis præſens hoc ad diſcipulos & quoſcumque Monachos, atque Chriſtianos compoſuit Teſtamentum, de futuris vnumquemque admouens, & ſalutaribus vitæ præceptis ſingulos inſtruens: Hæreſes & apoſtaſias ueſarias deteſtans, & errantes ad viam rectam reducens; quæque ad ſalutem cuiuſque neceſſaria ſunt proponens, & cunctos in viam ſalutis dirigens: malos a prauis inſtitutis reuocans, & bonos in bono vitæ inſtituto confirmans: variaq. vitæ ac morum præcepta cunctis pro optimo Teſtamento relinquens. Hæc legata ſunt piæ religioſiſsimi Patris noſtri Ephræm, hæ diuitiæ, iſti opum eius theſauri, iſta eius bona, ſaluberrima nimirum vitæ morumq. documenta: quæ non ſolum ſuis diſcipulis ac monachis, ſed etiam alijs probis ſecularibus, aut verius cunctis Chriſtianis ſaluari cupientibus ex teſtamento legauit, & commendauit. Reliqua ex ipſius Teſtamenti (quod hic omnibus legendum proponitur) verbis, melius pleniusq. conſtabunt.*

Ex ijs quæ circa verba Textus notanda & illustranda potissimum occurrunt, primũ est illud Osee pro- A
pheta, quod ab Auctore in hoc suo Testamento adducitur in hac sequentia verba: Canicies effloruit
Ephræm, & ipse non est reueritus, &c.] pro quo, al. sic legitur: Cani effloruerunt Ephræm, &
ipse ignorauit, &c. vt est in græca Romana editione 70. At in vulg. habetur: Cani effusi sunt in
Ephræm, ipse autem ignorauit, &c. Locus est Osee 7. cap. Similisq. notanda occurrit lectionis va-
rietas in sequentibus hic eiusdem Prophetæ verbis: Ephræm vitula furore agitata, docta diligere
contentionem, &c. concordatq. lectio editionis 70. nisi quòd illud (furore agitata) ibi desit. quod
etiam a vulg. Ose. 10. abest, vbi al. legitur: Ephræm vitula docta diligere trituram, &c. vt etiã
hunc locum legit S. Gregorius Papa cognomine Magnus in morali expositione lib. 20. in trigesimum ca-
put Iob, cap. 16. illiusq. explicationem at rationem reddit talem: Vitula enim trituræ laboribus assue-
ta, relaxata plerumq. ad eumdem laboris vsum etiam non compulsa reuertitur, &c. Et sicut alibi in
Ezechielem lib. 1. homil. 10. eumdem hunc Osee locum adducens, commutatis verbis idem dicit Gre-
gorius: Vitula etenim in tritura areæ assueta, etiam si relaxatur a labore, sponte redit, &c. Quò etiam
respexisse videtur S. Bernardus super cantica, Serm. 9. vbi eumdem Prophetæ locum citat, & dicit:
Cæterum quod in his omnibus est, totum constat de consuetudine, de dulcedine nihil. Quid nisi, iuxta B
Prophetam, vitula Ephræm sum, docta diligere trituram? &c. Sicq. idem S. Bernardus lib. 1. de Con-
siderat. ad Eugenium Papam tertium, cap. 1. iuxta nostram distinct. vbi habet: Attrita frontis es, &
instar vitulæ Ephraim, doctus diligere trituram, &c. siue vt alia ibi lectio habet: dirigere tritu-
ram, &c.] De qua varietate, pluribus ibidem in nostris Scholijs: quibus & allegatum locum, & om-
nes pariter quinque eiusdem de Consideratione libros illustrauimus.

Et nunc volo, fratres mei, commonefacere & rogare vos: vt post meum exitum ac tran-
situm, assidue memoriam mei in vestris precibus faciatis, &c.] Ecce, S. Pater Ephræm per
verba Testamenti sui petit pro se defuncto orari per viuos: & hoc non semel, sed pluribus vicibus, di-
uersisq. locis in hoc suo Testamento petit, ac repetit, magnum scilicet suum in illo desiderium expli-
cans, & quid quantumq. viuorum suffragia pro defunctis valeant, ostendens. Sed quid ad hæc nobis
impij respondebunt Hæretici, dicentes pro mortuis orandum non esse; viuorumq. suffragijs eos haud qua-
ORANDVM ESSE PRO FIDELIBVS DEFVNCTIS
quam iuuari posse? In quorum confusionem, non solum hic noster Ephræm affirmat pro mortuis orandũ;
sed etiam pro seipso defuncto assidue orari, ac sacrificia offerri, serio enixeq. crebris votis deposcit, ef- C
flagitatq. sicut vbi dicit: Reminiscamini mei vilis & abiecti in sanctis vestris precibus, cun-
ctisq. deprecationibus: nam in vanitate & peccatis vitam meam transegi, &c. Longiusq. hic
postea, vbi habet: Oro vos quoque, dilectissimi, ne cum aromatibus me sepeliatis: at date
vaporationem fumi boni odoris in domo Domini, & me orationibus potius vestris comi-
tamini, & aromata Deo offerte, &c. Sequiturq. ibidem: & pro suaui odore, aromatibusq.
pellucentibus, vestris me orationibus atque deprecationibus adiunate, obsecro, semper
mei in ipsis memoriam facientes, &c. Longiusq. postea, vbi ait: Comitamini me in psalmis
atque orationibus vestris, & assidue pro mea paruitate sacrificia & oblationes facere digne-
mini. Et quando diem trigesimum compleuero, mei memoriam faciatis. Mortui enim in
precationibus atque oblationibus commemorationis sanctorum viuentium, beneficio affi-
ciuntur, &c.] Hæc inter alia in hoc suo Testamento adducit Ephræm, quibus hæretici impugnantes vi-
uorum suffragia pro mortuis fieri solita, respondere prorsus non poterunt. Suffragaturq. hic nostro
Auctori S. Ioannes Chrysostomus, qui in sua Liturgia seu Missa ad hunc modum commemorationem D
AVCTORITATES GRAVISSIMAE.
defunctorum facit, ac dicit: Memento, Deus, omnium qui dormierunt in spe resurrectionis ac
vitæ æternæ: & requiescere eos facito, vbi videtur lumen vultus tui, &c. In eamdemq. sen-
tentiam ab eodem Chrysostomo in homilia 69. ad populum Antiochen. sic scribitur: Non temere ab
Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs, defunctorum agatur memoria:
sciunt enim illis multum contingere lucrum, vtilitatem multam, &c. quæ eadem ab eodem
repetuntur Chrysostomo, Sermone 3. in Epist. ad Philipp. cap. 1. in morali digressione. Idemq. efficaci-
ter ab eodem confirmatur & in Homilia 41. in priorem Epist. ad Corinth. vbi de hoc pluribus. Sicut etiã
a S. Gregorio Nazianz. in fine Orationis suæ funebris in morte fratris Cæsarij, ac alibi. & a S. Athana-
sio ad Antiochum principẽ, quæst. 34. item Epiphanio, lib. 3. aduersus hæreses, tom. 1. contra hæresim 75.
Et Ioanne Damasceno in Sermone pro eis qui in fide decesserũt. & in Serm. quem fecit ad demonstrandũ,
quantum bona opera viuorũ, prosint defunctis, &c. Quòd si Latinorum quoque auctoritatem requiris;
lege inter alios Tertullianum in libro de corona militis, vbi ait: Oblationes pro defunctis, pro na-
talitijs annua die facimus, &c. ac in suo lib. de Monogamia, vbi habet: Vxor pro anima viri
oret, & refrigerium interim postulet ei, & offerat annuis diebus dormitionis eius, &c.] E
item S. Ambrosium, in Oratione funebri super obitu Valentiniani Imperat. & Gratiani, vbi non solum
pro defunctis illis orat, sed & alios ad idem agendum incitat. Et in funebri Oratione, quam habuit in
obitu Imperatoris Theodosii, vbi inter alia sic dicit, ac orat: Da requiem, Domine, perfectam ser-
uo tuo Theodosio, requiem illam quam præparasti sanctis tuis, &c. ac de eodem ibidem po-
stea: Dilexi, & ideo prosequor eum vsque ad regionem viuorum: nec deseram, donec fletu
ac precibus inducam virum, quò sua merita vocant in montem Domini sanctum, &c. item
in Oratione funebri super morte fratris sui Satyri, vbi multum pro anima eius orat, & alios ad pre-
candum pro eadem hortatur: quod idem & alibi sæpe pro alijs facit. Quod etiam Christianæ pietatis

officium

A *offitium vehementer commendat S. Augustinus in suo libro quem inscripsit, de cura pro mortuis gerenda, ad Paulinum. & in lib. 9. Confession. vbi de pia matre sua Monica refert, quòd ex hoc seculo migratura rogauerit ipsum, vt ad altare Domini, memor eius assidue esset, &c. De quo etiam pietatis officio pro defunctis præstando, pluribus in locis alij Sancti Patres agunt, Cyprianus, Hieronymus, Gregorius, Bernardus, & reliqui: ad quos, Lectorem qui plura in hanc partem videre volet, vt sim breuior, remitto.*

Et vos fratres, nolite mirari super aliquibus, qui obedientiæ disciplinam complexi, recesserunt a me, *&c.] Hæc propter eos dicit, qui excusso obedientiæ iugo, ab ipso defecerunt, & orthodoxa relicta fide ad impias hæreses deflexerunt: cuiusmodi inter alios fuerunt, Paullonas, & Arouandran, siue Tbouadar, atque Aranad, & al. Auarad, &c. De quibus hic longius postea, vbi dirum va illis, & omnibus alijs Hæreticis, quos ibidem recenset, imprecatur: sicut contra, bene ominatur atque precatur omnibus ijs, qui in recta secum fide constantes permanserunt. De illis porro qui ab ipso defecerant, & ad impias hæreses declinarant, etiam scribit Sozomenus in historia Ecclesiastica lib. 3. cap. 15. & Nicephorus Callistus lib. 9. cap. 16. & alij alibi.*

B *Postea, vbi in Testamento Ephræm habetur:* Et ne finatis me in domo Dei poni, aut sub altari: non enim decet vermem putredine scatentem in templo & sanctuario Domini reponi, *&c.] pro eo, al. legitur:* Et non permiseritis me in domo Domini poni sub altari: non enim fas est, me vermem putredine plenum in templo sancto Domini reponi. *& al.* in sanctuario templi Domini sepeliri, *&c.] Sunt autem hæc per magnam Sancti viri humilitatem dicta, vt quiuis videt, sicut & alia plura post sequentia, videlic. ne cereum ei accendant: ne vestes eius pro reliquijs tollant: ne ex marmore ipsi monumentum faciant: ne cum suaui ipsum odore sepeliant, &c. sicut & prius vetuit se cum myrrha recondi, (& al. condiri) atque in Ecclesia inhumari: cum inter peregrinos & aduenas cupiat in cœmeterio sepeliri, sicut postea clare dicit, mentemq. suam explicat.*

Nam quando Rex Abagarus, qui ciuitatem Edessam exstruxit, rogabat, exciperet eum, qui peregrinus in terris apparuerat, Saluatorem inquam, vniuersorum, ac Dominũ Christum, dicebat: Omnia audiui, quæ a te facta sunt, & quæcumque a Iudæis passus es: veni igitur huc, & nobiscum habita, *&c.] Ista al. cum præcedentibus sic iunguntur, atque leguntur:* ABAGARI REGIS EXEMPLVM.

C Ipsa enim sapientum est ciuitas, & mater Edessa: quæ etiam palam ex ore Christi benedicta est per suos discipulos, nostros autem Apostolos; quando Rex Abagarus, qui eam ædificauit, salutem dixit Saluatori vniuersorum Christo Domino, cum misisset ad eum, dicens: Quoniam audiui de te, & de ijs omnibus quæ a te facta sunt, quæque ab impijs Iudæis passus es, *&c. quæ etiam lectio, & interpungendi ratio placet. Legitur autem pro* (Abagarus) *hic etiam Augarus, & Abgarus, & Agabarus, in alijs atque alijs man. scrip. græcis: quomodo etiam diuersimode hic Rex nominari reperitur a Scriptoribus de eo tractantibus; licet tamen communius ac sæpius (Abagarus) scribi, diciq. soleat. Missionis porro eius, atque Epistolæ ad Christum directæ (qua ipsum ad ciuitatem Edessam inuitabat) etiam meminit Eusebius Pamphili, lib. 1. hist. Eccles. cap. 13. vbi exemplar Epistolæ Regis Abagari ad Christum ex Syrorum lingua translatæ ponitur: & vicissim exemplum rescripti ab Iesu per Ananiam cursorem ad Abagarum directi, adducitur. Quas quidem duas Epistolas ibi per Eusebium citatas ac positas, etiam ab antiquioribus citra dubitationem aliquam fuisse receptas, clare testatur Epistola Darij Comitis ad S. Augustinum, in qua earumdem argumentum enarrat: & ex illis, ad persuadendum S. Augustino, vt sua scripta ad se mittat, exemplum adducit. De quibus, vide Augustin. epist. 269. iuxta edit. Louan. item Euagrium lib. 4. cap. 26. & Card. Baronij Annal. tom. 1. in Abagaro. vbi quoque has ipse Epistolas citat, & ad longum ex Eusebio ponit, aliaq. huc spectantia affert. Vt etiam in Tomo 7. Annal. in Cosrhoe Edessam inuadente, ex Procopio, & Euagrio, &c. ad quæ loca videnda, lectorem remittimus.* ABAGARI VARIA APPELLATIO. NOT.

D

Postea, vbi apud Auctorem reperitur: Et denuo dixit: Admoneo & interdico, ne quisquam cereum mihi in exitu meo accendat, *&c.] in alio græco MS. exemplari legitur:* Et rursus admonens dixit: Si cereum quis mihi in exitu meo accenderit, ipse in æterno illo igne consumatur, *&c.] Hæc vero non ex aliquo contemptu cereorum (in exitu ex hac vita, & in funeralibus, atque officijs mortuorum, accendi & pie adhiberi solitorum) dixit, absit: sed ex magna & incredibili humilitate, respectu sui ipsius, quòd nimirum seipsum indignum reputet; sicut & paullo hic postea se vetat cum suaui odore sepeliri, & ex marmore sibi monimentum fieri, seq. (vt antea dixit) in Ecclesia inhumari, myrrhaq. condiri, &c.] Vsum porro cereorum, & thedarum, atque aliorum luminarium, in funeralibus, & fidelium defunctorum officijs adhiberi solitorum, non esse nouiter inuentum: sed antiquissimis Christianorum temporibus introductum, testantur inter alios, S. Gregorius Nazianzenus, in 2. Oratione sua in Iulianum apostat. vbi de sepultura Constantis Imperatoris agit. Et Ioannes Damascenus in historia de Balaam, & Iosaphat: vbi de illorum sepulturis mentionem facit. & S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ matris, ad Eustochium virginem. ac S. Ioannes Chrysostomus, in Homilia 70. ad populum Antiochen. cuius titulus est:* Quòd pro defunctis non sit lugendum, sed orandum. *Prodesse porro ista animabus Christifidelium, haud obscure Damascenus ostendit in suo quem habuit Sermone, pro eis qui in fide decesserunt. vbi inter alia ait:* Oleum, & cera pro defuncto holocaustum est: incruentæ autem hostiæ, id est, Eucharistiæ oblatio, propitiatio est. Quod vero in pauperes collocatur beneficiũ, omnis bonæ retributionis est augmentũ, *&c.* VSVS LVMINARIVM IN FVNERALIB. ET DEFVNCTORVM OFFICIIS, ANTIQVISSIMVS.

E

Et generosos quidem decet regnum: infimis vero, militiæ conuenit consolatio, &c.] *Vbi per τὴν τῶν στρατιωτῶν παραμυθίαν .i. per militiæ consolationem; &c. fort. significare vult, infima fortis hominibus ad consolandam ignobilitatem, satis videri debere, si in album militum referantur. militia enim est vita hominis super terram. At olim apud Romanos & græcos non quibuslibet militare fas erat, (vt norunt qui in antiquis Historijs versati sunt,) & milites fere eo ipso erant in honore, &c.* A

In cœmeterio igitur, vbi contriti iacent corde, me deponite, ac tumulate, &c.] *Vbi alia lectio habet:* Et quilibet homo suo gaudet consorte, in cœmeterio (inquam) vbi iacent contriti corde, ibi me sepelite, &c.] *Est autem Cœmeterium, græce κοιμητήριον, vox notæ significationis, illum apud Christianos denotans locum, in quem Christi fidelium corpora inhumanda passim inferuntur. inde (vt apparet) deducto vocabulo, quod sicut sacræ litteræ, sanctiq. Patres obitum iustorum sæpe somnum dicere consueuerunt: ita locum illum sacrum, vbi communiter fideles sepelirentur, ut requiescerent, cœmeterium .i. dormitorium, a verbo κοιμάω, hoc est, dormio, recte appellandum censuerunt. Cupit ergo S. Pater Ephræm in cœmeterio .i. in communi fidelium dormitorio inter aduenas & peregrinos sepeliri, atque quiescere. caussamq. hic istius suæ petitionis reddit: tum, quia omnis caro (inquit) ei adhæret, cuius est particeps; & quilibet homo suo gaudet simili, atque consorte: tum, vt cum ulijs iustis ibi sepultis, in vniuersali carnis resurrectione simul resurgere valeat, &c. Et hinc duo notare licet, magnam scilicet humilitatem viri: & antiquissimum cœmeteriorum, inter Christianos pro sepeliendis Christifidelibus vsum.* B

COEMETERIO RVM RATIO, VSVS, ET ANTIQVITAS.

NOT.

Postea vbi Auctor habet: At licet iudicium vniuersæ terræ feceris, sicut gratia tua declarat ac postulat; non saluabitur vnus ex millibus, &c.] *alia lectio sic:* Et licet vniuersam terram ex gratia & misericordia iudicaueris; vix tamen vnus ex mille saluabitur, &c.] *Quibus verbis aperte significare videtur, etiam si iudicium secundum misericordiam & gratiam fieret, tamen vix vnum de mille saluandum: quanto pauciores ergo (inquit) saluabuntur, si ex sola iustitia iudicium fiat? &c. vnde sententia, & vis comparationis clara est.*

Rogo & obsecro te, Saluator, ac bonitatis filium Iesum Dominum nostrum, non vt adæques peccatores iustis: sed vt miserationes tuas super me extendas. &c.] *Pro quo, alia sic habet lectio:* Precor te, Saluator, non vt adæques peccatores, & iustos: te inquam, obsecro, o totius bonitatis fili: (*& al.* te obtestor, totius bonitatis filium Iesum Dominum nostrum) sed vt miserationes tuas extendere super me digneris, ac super pauperes meos. (*& al.*) super humiles consortes meos, &c.] *Vocat autem hic suos consortes, discipulos ac sequaces suos, qui in eodem sancto vitæ instituto secum vixerant, ac Christo Domino seruierant, &c.* C

Et videre in rebus etiam creatis singulis aliquid simile, veluti, germen vitis, racemusq. acerbus in agro, & vinum expressum in dolijs est, atque in ædibus, &c.] *Vult hic ostendere Auctor, fidelium defunctorum animas iuuari precibus ac sacrificijs viuorum, ex consensione atque communione Sanctorum mutua: affertq. simile ex rebus naturalibus. Nam vinum quod est in dolijs, quasi sentiat vuas in vite maturas, ferre solet (inquit) ucescere, vt veluti nouo vino locum cedat. Cepa quoque quamuis extra terram in ædibus sub tecto delitescat, tamen germinat eodem tempore, quo cepa in agro sata; quasi sentiat, id quod cæteræ cepæ in agris agunt ac sub dio, sibi quoque agendum pro viribus in tecto, &c. Si igitur ista in rebus naturalibus sic accidunt: quanto magis (inquit Ephræm) mortui in viuentium commemorationibus atque oblationibus recreabuntur. & vt alia ibi habet lectio: in memorijs vestrarum oblationum recreabuntur, consentientq. &c.] probatq. hæc eadem consequenter testimonijs atque exemplis sacræ Scripturæ validissimis, & hunc maxime facientibus.* D

SIMILIA NOTANDA.

Postea ibi: At qui peccatum non perpetrauit, est veluti ad vnum diem permanens viator, &c.] *vbi pro (μονήμερος παρόδιος .i. ad vnum diem permanens viator) al. mendose hic reperitur, μονήμερος παράδεισος, .i. quasi ad vnum diem permanens paradisus, &c. vt alius ante me Testamenti S. Ephræm Interpres hunc locum legit ac transtulit: quam autem recte & accommodate, iudicent quicumque eruditi. Ego vero hic non (παράδεισος .i. paradisus) sed (παρόδιος, siue παροδίτης .i. viator) contendo omnino legendum: quomodo etiam in omnibus antiquis græc. man. script. Vaticanis, & alijs collatis conformiter inuenitur, ac legitur.*

Paullo ibidem posterius, vbi est: Incipiam autem & apud vos, mei discipuli, vobis bene precari. Amba, vir admirabilis, Christus magnificet monimentum tuum, &c.] *alia secus sic habet lectio:* Veniam autem & ad vos iam vestri caussa, o mei discipuli, &c. *ac al.* Incipiam autem pro vobis apud vos agere, vobisq. benedicere, o discipuli mei: Amba, vir admirabilis, &c. *ac al.* Abba. *& al.* Abraam, vir suspiciende. *& al.* Ambaner vit admirabilis, Christus tuum in terra nomen magnificet, fiatque, &c. *vbi tamen (Amba, vel Abba) legendum potius arbitror, quomodo etiā in pluribus græc. man. scrip. hic reperis & uoce Syra atq; Chaldæa, ac Aegyptiaca, & Coptica, hæc pro eodē accipi solent. Quibus accedit, quod & Alexandrini Patriarchæ se in omnibus fere suis ad summ. Pontif. missionibus atque Epistolis, Amba nuncupare solent: sicut etiam ex postremis ipsorum ad Gregorium Papam XIII. Sixtum V. & Clementē VIII. legationis litteris, optime liquet omnibus: ubi pater Patriarcha Amba Ioānes, & pater Patriarcha Amba Gabriel nominatur, &c.* E

AMBA.

NOT.

Zenobius, vir gisdrasæus, quod interpretatur venatorius vir, & exercitatus, ac potens validusq. bellator, &c.] *ubi al.* Zenobius vir gizaræus, *& al.* zigaræus, quod est, vir exercitatus, & fortis

A fortis bellator, *&c. ac al.* quod interpretatur, vir agilis atque expeditus, & potens ex fortibus pugil, *&c. vt pro (κυνηγικὸς .i. venatorius) κινηγικὸς .i. agilis & expeditus legatur, a verbo κινέω .i. moneo, agito, &c. quæ ne confunderentur, nos vtramque lectionem in nostra latina translatione coniunctim expressimus. quamquam tamen in plærisque græcis exemplaribus hic pro* (Zenobius gisdrazæus, *& al.* zigaræus) *etiam Ζηνόβιος ἀνὴρ γῆς δρὰς .i.* Zenobius vir gesdras, *legatur, fort. qui ex terra profugit, siue qui terram ac patriam reliquit, &c. nisi tamen quis illud per patronymicum sic malit legi:* Zenobius vir gesdrasæus, *&c. sicut paullo antea, ibi:* Maras vir galilæus, *&c. Sed de istis penitius iudicent eruditiores, & præsertim Syri, atque Chaldæi.*

Væ tibi Paullona, cuius mater ex mulieribus maledicta, *&c.*] *Sicut antea præcipuos quosdam ex suis enumerauit discipulos, qui secum in pio Religiosæ vitæ instituto ad finem vsque perseuerarunt, eisq. ideo bene precatus est: ita iam hic recenset nonnullos mente deprauatos, qui excusso obedientiæ iugo, ab ipso defecerant, orthodoxaq. fide relicta ad impias hæreses declinarant, quare & dirum eis Væ lamentabiliter imprecatur: cuiusmodi fuerunt, Paullonas, & (de quo postea agit) Arouandrã,*
B *siue Arouandan. & al. Aranad, siue Anarad, &c. quorum etiam Sozomenus alibi in S. Ephræm gestis ac laudibus coniunctim meminit, & discipulorum quorumdam eius præcipuorum nomina recenset:* Ex quibus *(inquit)* illustrissimi fuerunt, Abbas Zenobius, Abraam, Merus (*al.* Maras) & Symeon: de quibus tum Syri, tum quotquot doctrinæ Syriacæ diligenter operam nauant, magnopere gloriantur. *Adiungitq. ibidem eos, qui a pia doctrina desciuerunt, dicens:* Pari ratione etiam Paullonam, & Aranad, propter eloquentiam laudant illi quidem; tamen eos a pia doctrina per errorem desciuisse memorant, *&c. ita Sozomenus in hist. Eccles. lib. 3. cap. 15. Suffragaturq. Nicephorus Callistus, de Ephræm discipulis in eamdem plane sententiam sic scribens:* Multi quoque eidem fuere discipuli, qui institutionem & philosophiam eius sunt æmulati, in quibus celebriores erant, Abbas Zenobius, Abraham, Maran, & Symeon, apud Syros ingenti gloria viri, & quibuscum præterea hunc vitæ modum illi communicauere. In locis vero eisdem, facundia maxime præstantes, Paullonas, & Anarad (*al.* Aranad) extiterunt: qui deinde lapsi, sana exciderunt fidei doctrina, *&c.*] *Hæc de Ephræm discipulis Nicephorus lib. 9. cap. 16. hist. Eccles. Addit porro iam dictis discipulis adhuc alium S. Patris Ephræm discipulum*
C *Gennadius, etiam in transuersum a doctrina Magistri actum, nimirum Paulinum. de quo ita scribit:* Paulinus presbyter, discipulus beati Ephræm diaconi, homo acris valde ingenij, & in diuinis doctus valde Scripturis: sed viuente magistro clarus in doctoribus Ecclesiasticis fuit, & maxime ex tempore declamator. Post illius autem obitum, amore primatus & nominis, separans se ab Ecclesia, scripsit contraria fidei multa. Huic, moriturus beatus Ephræm astanti sibi dixisse fertur: Vide, Pauline, ne te submittas cogitationibus tuis, & eleueris: sed cum te ad purum comprehendisse Deum putaueris, crede nec intellexisse. Præsenserat enim illum ex studijs vel sermonibus noua inuestigare, & in immensum intellectum hæreseon tendere: vnde & frequenter Bardesanem nouellum eum vocabat, *&c.*] *ita de illo Gennadius in lib. de viris illustrib. cap. 3. Cuius tamen Paulini, in suo hic Testamento ipse Ephræm non meminit: forte quòd meliora de illo speraret, licet secius post obitum suum de illo acciderit, quando Magistri iugo ac fræno liberatus, iam virus quod mente dudum conceperat, euomere liberius cœpit.*

Columna enim huius, sedes est, quam tu dereliquisti. Horribile vero prodigium, ipse in
D tuo ostendet corpore, qui cælum sustinet, *&c.*] *Vbi in alio MS. græco Cod. hæc paullo aliter sic coniunctim leguntur:* Columna enim solij huius, quam tu dereliquisti, prodigium horrendum (*& al.* finem horribilem) ostendet in corpore tuo, quæ cælum sustinet, & in qua nititur vniuersæ creaturæ natura, *&c.*] *probaturq. lectio: vt sic omnia referantur ad nomen (στύλος .i. columna) & per eam hic metaphorice intelligatur Christus, eiusq. orthodoxa fides, a qua Paullonas (de quo hic loquitur) impie defecerat, & perditionis omnium hæresum particeps (vt ait Ephræm) factus est, &c.*

Verbum Dei, ac filius Patris, in quem os tuum blasphemauit, subtili inquisitione exquirat a te exprobrationem in se factam: similiterq. ab omnibus Hæreticis, Arianis inquam, & Manichæis, Catharis, & Ophitis, *&c.*] *Hæc propter Arouandran, alium ex discipulis suis ex sancta obedientia, orthodoxaq. fide in pessimam hæresim elapsum, (qui & Ἀρουανδὰν, & al. Θευδᾶς, Syriace inuenitur nominari) dolenter refert hic S. Ephræm: cui, propter impias eius in Christum Dominum blasphemias, dirum quoque Væ imprecatur; sicut & alijs impijs Hæreticis, Arianis in-*
E *quam, & Manichæis, Catharis & Ophitis, &c. quorum hic nomina inter alia recenset: ex quibus quia quædam forte minus vulgo iam trita sunt ac nota, de illis saltem aliquid opportune dicendum hic nobis ex probatis Auctoribus erit; ac primo quidem de* Catharis, *siue* Catharorum *hæresi: per quos,* Novatiani hæretici *intelliguntur, qui ab Ecclesia separati, superbo nomine seipsos καθαρούς .i. mundos appellabant, vt testis est Eusebius Cæsariensis, lib. 6. hist. Eccles. cap. 34. & S. Gregorius Nazianzenus in tertia Oratione de Pace. ac S. Basilius Magnus in canon. epist. 1. ad Amphilochium Iconij Episcopum, quæ incipit:* Stulto qui sapientiam interrogauerit, sapientia reputabitur, *&c. vbi de Catharis hæreticis agitur. & in Commentario Balsamonis patriarchæ Antiocheni ibidem addito; in quo de illis sic habetur:* Nouatiani, qui & Cathari dicti sunt, a Nouato quodam Ro-

mano, qui bigamos abhorrebat, & pœnitentiam non admittebat, &c.] confirmaturq. illud ipsum a S. Hieronymo, in catalogo scriptorum Ecclesiast. vbi de istis sic scribit: Nouatianus Romanæ vrbis presbyter, Nouatianorum, quod græce dicitur καθαρῶν, dogma constituit, nolens apostatas suscipere pœnitentes, &c.] De quibus plura qui volet, apud Epiphaniũ reperiet, in lib. 2. aduersus Hæreses, hæres. 59. & Theodorit. in lib. hæreticarũ fabularum, in Nouato. ac apud alios alibi. A

Sequuntur apud nostrũ Auctorem hic OPHITAE, quasi serpentini, ἀπὸ τοῦ ὄφεως .i. a serpente, sic dicti: quòd serpentem nutrirent, cui diuinum honorem tribuebant. Contra quos Hæreticos pluribus agit Epiphanius, hæres. 37. & in Anacephalæosi, seu summa Operis a se conscripti contra octoginta hæreses, ad finem adiecta: vbi Ophitas hæreticos appellat, qui serpentem venerabantur, & hunc Christum putabant: habebant autem serpentem hunc in cista quadam seu scrinio, &c. De quibus etiam Theodoritus in libro citato, quo Hæreticorum fabulas ac nugas reprehendit, vbi de Sethianis, siue Ophianis, & al. Ophitis agit. MARCIONISTARVM hæresis, dicta atque deducta est a Marcione hæretico nefario ac impio: qui cum magistro suo Cerdone delirare ac insanire primum incepit, dicens inter alia Christi patrem non fuiße Deum creatorem, qui per filium mundum fecerat: & Christum non fuiße verum hominem, sed dumtaxat apparentem, & neque incarnatum, neque passum, &c. Quos eius errores, atque blasphemias alias plures recitat & confutat Irenæus lib. 1. aduersus hæreses, cap. 29. & lib. 3. cap. 3. ac 11. & Tertullianus libris quinque aduersus eum scriptis, quibus inter alia, ortum, patriam, lapsum, superbiam, luxuriam, hypocrisim, mortemq. eius graphice depinxit. vt etiam in libro de carne Christi, & libro de præscriptionib. ac alibi. item Eusebius Cæsarien. lib. 4. hist. Eccles. cap. 10. 11. 14. 18. 22. 23. 24. 25. &c. ac lib. 5. cap. 8. quibus etiam in locis nonnullos alios præclaros Ecclesiæ proceres citat, qui aduersus immanem hanc beluam summa doctrina atque industria suis scriptis decertarunt: cuiusmodi fuerunt, Iustinus martyr, Dionysius Corinthius, Theophilus Antiochenus, Modestus, Melito, Apolinarius, & alij, quos ibi Eusebius commemorat. Ab hoc porro Marcione, dicti sunt Marcionistæ hæretici, (quorum hic a nostro Auctore fit mentio) de quibus plura Epiphanius libro primo aduersus Hæreses, hæres. 42. vbi contra Marcionem ac Marcionistas agit, erroresq. illorum varios confutat. item Theodoritus lib. 1. hæretic. fabular. in Marcione. & S. Ephræm noster Syrus hoc eodem Tom. 3. supra, in Sermone de Margarita pretiosa. & Serm. in Transfigurationem Domini: vbi acerrime in Marcionistas incarnationem filij Dei oppugnantes atque negantes, exclamat & inuehitur. His, ex Irenæo, alijsque, de istorum hæreticorum impio Magistro addam, quòd cum pessimus Marcion aliquando Romæ Polycarpo obuiam factus esset, interrogaretq. an se agnosceret? Agnosco, respondit ei Polycarpus, & cognosco primogenitum Satanæ, &c.] ita de illo Irenæus lib. 3. contra hæreses, cap. 3. & Eusebius lib. 4. hist. Eccles. cap. 14. ac S. Hieronymus in catalogo Scriptorum Ecclesiast. in Polycarpo. EVCHITARVM error ac hæresis narratur ab Epiphanio in Hæresi octuagesima: ac in eiusdem Anacephalæosi. & a Theodorito in lib. hæreticarum fabularum, in Messalianis, siue Euchitis. De quibus Messalianis (qui græce Εὐχῖται .i. orantes dicuntur) etiam agit S. Hieronymus in suo Proœmio in Dialogos aduersus Pelagianos, tomo 2. Epistolarum. tractaturq. de eisdem in historia Eccles. tripart. lib. 7. cap. 11. & refertur ibi inter alia, quòd Euchitarum, seu Messalianorũ hæresis ea tempestate sit exorta: quæ, inter alia, negabat gratiam in Baptismo conferri: sed solam studiosam orationẽ inhabitantem dæmonem effugare aiebat, &c. de quibus ibi copiosius. PAVLIANI hæretici (de quibus hic consequenter Auctor) a Paulo Samosateno sic dicti: de quo Eusebius Pamphili Episcopus Cæsariensis lib. 7. hist. Eccles. cap. 23. sub finem ita enarrat: Xysto Romanæ Ecclesiæ per annos vndecim Sacerdotio procurato, succedit Dionysius. Et Demetriano apud Antiochiam defuncto, Paulus de Samosata sacerdotium suscepit: qui Paulus abiecta satis & indigna de CHRISTO sentiens, traditionem doctrinæ ecclesiasticæ corrumpebat, dicens enim communis naturæ hominem dumtaxat fuisse, &c. Conciliumq. Antiochiæ iteratis vicibus congregatum fuisse aduersus dictum Paulum Samosatenum hæreticum, (cui, & S. Gregorius Thaumaturgus ad confutandum eumdem, interfuit) narratur sequenti ibidem apud Eusebium cap. 24. & 25. illumq. conuictum, & cum sua hæresi damnatum, atque depositum in vltimo contra eum habito ibidem Concilio fuisse, refertur consequenter ibidem ab Eusebio cap. 26. & in adiunctis eidem capiti Epistolis. De quo Paulo Samosateno, eiusq. hæresi, plura videre licebit apud S. Athanasium in lib. de Synod. & Epiphanium hæres. 65. per tot. ac in Anacephalæosi eiusd. nec non apud Theodorit. in lib. hæreticarum fabularum, in Paulo Samosat. & Photino, tom. 2. sub finem. item S. Hieronym. in catalogo Scriptorum Eccles. in Malchione disertissimo Antiochenæ Ecclesiæ presbytero, qui aduersus dictum Paulum eiusdem Antiochenæ ecclesiæ Episcopum acriter disputauit, eiusq. hæresim redarguit. Cuius quoque errorem, ac iudaismum impium alibi S. Ioannes Chrysostomus confutat, ac præsertim homilia in Psalmum 8. vbi habet: Sed aduersus Iudæos quidem sufficiunt, & hæc, & quæ ante dicta sunt. Sed quoniam, qui illorum dogmata æmulantur, Pauli Samosateni asseclæ, dicunt Christum fuisse ab eo tempore, ex quo ex Maria processit; illos etiam rogemus: quomodo, si ab eo dumtaxat tẽpore erat Christus, cælum fabricatus est? &c.] ac apud eumdem Chrysost. in Homilia super Psalm. 109. vbi dicitur: Quòd si alius nobis rursus emergat Iudæus, Christiani personam suscipiens, Paulus, inquam Samosatenus; potest quidem etiam aduersus eum dici de nouo. Quid is

ergo

A ergo dicit? Homo eſt, inquit, tantummodo, & ex quo ex Maria natus eſt, ex illo tempo-
re ſolum habet eſsentiam. Quid ergo, dic quæſo, dices, ad illud: Ex vtero ante luciferum
genui te? *&c.] Quibuscum faciunt, ac optime quoque quadrant, quæ Auctor noſter pluribus inter-
iectis hic poſtea in hac adducit verba:* Dæmones filium Dei confitentes, dicunt: Tu es Chriſtus
filius Dei: at principes & prædicatores Apoſtaſiæ, Iudæi, inquam, & Pauliani, impij, &
Chriſtum oppugnantes (*ac al.* Pauliani cum Iudæis, impij & oppugnatores Chriſti) perti-
naciter contendunt, referuntq. ipſum non eſse filium Dei, *&c.] atque iſta de Paulo illo impio,
eiusq. aſſeclis, ac diſcipulis Paulianis, ſiue Paulianiſtis hactenus.* VALENTINIANA *hære-
ſis a Valentino impio hæretico deriuata: vnde & Valentiniani hæretici, dicti ſunt eius ſectatores: qui
inter alia, veram quidem in Chriſto carnem agnoſcebant, ſed non de corpore eam Virginis aſſumptam,
verum ex cœleſti ac ſyderea materia per Virginem tamquam per fiſtulam, trãſmiſſam illam impie aſſir-
mabant, &c. Quorum in hoc errorem grauiter arguit atque refutat Auctor noſter in ſuo Sermone ante
citato, de Margarita pretioſa, ac alibi. & ante ipſum Irenæus lib. 1. contra hæreſes, cap. 1. & lib. 3. cap.*
B *18. 31. & 32. item Tertullian. in lib. de carne Chriſti. & S. Baſilius magnus in Epiſt. 65. ad Sozopoli-
tanos, &c. alijq. alibi. Plura de multiplici Valentiniana hæreſi videre licebit apud Euſebium Cæſar.
lib. 4. hiſt. Eccleſ. cap. 10. 11. 14. 22. & Epiphanium libro primo contra hæreſes, hæreſ. 31. quæ eſt
contra Valentinianos: vbi varia eorum hæreſis, dogmatumq. inconſtantia refertur. vt etiam apud
Theodoritum lib. 1. hæreticarum fabular. in Valentino, &c.* VITALIANI *porro hæretici,
ſic à Vitale Antiocheno Apollinariſtarum Epiſcopo vocati ſunt. De quo, S. Hieronymus in epiſtola 57.
ad Papam Damaſum, ſic:* Non noui Vitalem, Meletium reſpuo. quicumque tecum non col-
ligit, ſpargit, *&c. Et in epiſt. 58. ad eundem, ibi:* Si quis cathedræ Petri iungitur, meus eſt.
Meletius, Vitalis, atque Paulinus, tibi hærere ſe dicunt: poſsem credere, ſi hoc vnus aſse-
reret. nunc aut duo mentiuntur, aut omnes, *&c.* BORBORIANI *denique hæretici (qui hic
vltimo nominantur loco)* ἀπὸ τοῦ βορβόρου *.i. a cœno, ac limo, atque fœtore ſic dicti ſunt, quòd fœdiſ-
ſimas atque turpiſſimas libidines ſuis immiſcerent ſacris, &c. vt non immeritò hic ab Auctore impu-
riſſimi dicantur; ab impuritate nimirum, ac vitæ turpitudine, cui ſeſe dediderunt. Quos deſcribit, ac
taxat inter alios, Epiphanius lib. 1. aduerſus hæreſes, hæreſ. 26. vbi & Gnoſtici appellantur, & So-*
C *cratitæ, & Coddiani: de quibus poſtea & in Anacephalæoſi apud eumdem. nec non Theoderit. in li-
bro hæreticarum fabularum, vbi de Barbelianis, ſiue Borborianis agit; rationemq. cur ſic dicti ſint,
reddit, ac nefariam vitæ illorum turpitudinem detegit, damnatque. ſicut & ab Epiphanio loco iam ci-
tato, alijsq. Scriptoribus alibi haud infrequenter factum eſt. Sed iſta de Hæreticis illis ab Auctore in
ſuo Teſtamento inter alios nominatis, minusq. paſsim notis hic adduxiſſe ſat ſit. De alijs porro hæretico-
rum ſectis atque Hæreſiarchis, alia qui volet, apud S. Ioannem Chryſoſtomum in Sermone de Pſeudo-
prophetis, & falſis Doctoribus, impijsq. hæreticis, &c. nunc primum per nos latine edito, & hic op-
portune adiecto, noſtriſq. in eumdem Scholijs, plenius reperiet, præſertim vbi de Montano, Mani-
chæo, Baſilide, Ario, & Eunomio, alijsq. hæreſiarchis tractatur: quorum ſicut hæreſis fuit exe-
cranda, vitaq. impia, ac perditio manifeſta: ita contra, illorum, qui in vnitate catholicæ fidei atque
religionis fideliter Chriſto Domino ſeruierint, vita eſt benedicta, ſalusq. certa: quemadmodum tam
Chryſoſtomus in iam allegato poſtremo ſuo, antequam ex hac vita migraret, Sermone, quàm S. Pater
noſter Ephræm in hac vltima ſua Oratione Teſtamentaria, aque oſtendunt; ſaluberrimaq. plurima vi-
tæ ac morum præcepta vtrobique cunctis proponunt, & pro pia ac ſalutari memoria relinquunt.*

Teſtamenti S. Patris Ephræm Syri, & totius Tomi Operum
illius Tertij, ac poſtremi: noſtrorumq. in illum
Scholiorum FINIS.

SANCTI PATRIS NOSTRI A

IOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

Sermo pulcherrimus, & nunc primum in lucem editus.

SERMO, de Pseudoprophetis, & falsis Doctoribus: & de impijs Hæreticis. Et de signis futuris, in consummatione huius seculi: paullo antequam Sanctus e vita migraret. B

Interprete & Scholiaste Doct. Ger. Vossio.

LVGVBRIS oratio hæc est, cum etiam sit postrema, sicut
mihi innotuit: sed tamen & magno gaudio plena. Lugu-
bris quidem: quia non amplius loquar vobiscum. multo
autem gaudio referta: quoniam tempus resolutionis meæ
Ioan. 14. instat, vt sim cum Christo. Et sicut dixit Dominus: Non
amplius loquar vobiscum. Verumtamen adhuc semel ego
** al. de falsis Prophetis.* loquar in dolore cordis, de falsi *nominis Prophetis, & de
2. Tim. 3. falsis Doctoribus, Impijsq. hæreticis. De quibus aiebat Apostolus: Mali autem C
homines, & seductores proficient in peius; errantes, & in errorem inducentes.
De quibus etiã frequenter vos commonefeci: similiterque iam commonefaciam
de cõsummatione huius seculi. Multos quippe sermones feci gratia Christi, sicut
** φιλόθεοι.* etiam vos nostis, pietatis studiosi, * Deiq. amantes: & fere in singulis vos com-
monefeci sermonibus. siquidem memores sitis eorum quæ heri, & semper a
me dicta sunt vobis: ac scio vos meminisse, & maxime qui diligentes estis, &
** al. & sacrorũ librorũ lectioni addicti.* sacris * libris dediti, Christoq. deuoti. Nam qui sacrorum studiosus est libro-
rum, iure etiam dici poterit amator Christi. secundum quod dictum est a Do-
Ioan. 14. mino: Qui diligit me, sermones meos seruat. Et, qui diligit me, diligetur a
Patre meo. Talis enim indelebilem in corde suo continet Dei memoriam: sem-
perq. sacros suis manibus retinens libros, non obliuiscetur horribilium illorum D
Dan. 7. librorum, de quibus scriptum est: Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Vides,
Ioã. 5. 7. &c. quantum sit lucrum scrutari scripturas, quemadmodum sæpe audistis? Quid
SACRAE SCRIPTVRAE TESTIMONIA. est autem id, quod vobis dico? nihil reliquisse, neque reticuisse vtilium nobis
sacram Scripturam, siue per Prophetas, siue per Apostolos, ac per ipsum etiam
vniuersorum Dominum. Et per Esaiam quidem prophetam dicit: Clama in
Esai. 58. secũdum 70. fortitudine, & non parcas: & quasi tuba, exalta vocem tuam. Et iterum: Su-
Esai. 40. per montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. Dicitq. Dauid: La-
Psalm. 68. boraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ. Quin & Ioannes Theologus in
2. Ioann. 1. Ephes. 5. sua catholica ait Epistola: Videte vosmetipsos. Et Paulus: Videte, quomodo
Iohan. 18. ambuletis. At Dominus: Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locu-
tus sum nihil. Vides, quanta contentione ac studio, qualiq. loquendi libertate E
Philipp. 3. clamet, & nemo est qui intelligat? Rursusq. beatus Paulus: Videte canes; vi-
Ephes. 5. dete malos operarios. Videte, quomodo caute ambuletis: quoniam multi se-
*1. Ioan. 4. * al. egressi.* ductores * ingressi sunt in mundum. Plurimaq. alia sunt in * diuinis Scripturis
** al. ex diuina scriptura.* veteris & noui testamenti, quæ clamant, & nos ex torpore atque segnitie nostra
Esai. 6. excitant: at nos interea contrariũ facimus. quemadmodum & Propheta ait Esa-
** ἐκάμμυσαν.* ias: Auribus suis grauiter audierunt, & oculos suos * clauserunt; ne videant & in-
telligãt. O quàm multas quotidie Scripturas audimus, nec intelligimus: quare

& incx-

A & inexcusabiles in die Iudicij erimus, quando iudicium sedebit, & libri aperientur: *Daniel. 7.* quæ quidem nunc audientes, irridemus, & non suscipimus: ac propterea abiecti sumus atque depressi hodie in omni terra, ob peccata nostra. Sed nemo sperantium in Dominum, desperet: nullusq. animum despondeat, prospiciens eum qui dixit: Semper vobiscum sum. Confidite igitur: non enim fame interficiet Dominus animas iustorum. *Matth. 28.* Verum ad institutum reuertamur: de consummatione quippe seculi est Sermo, & de pseudoprophetis, falsisq. magistris, & impijs hæreticis. **PROPOSITIO DICENDORVM.** Quid ergo primum dicere aggrediar? de consummatione nostra; an impiorum hæreticorum prophana insectabor dogmata? Sed magno opus est certamine, longaq. oratione, ad impura istorum detegenda destruendaq. dogmata. Verumtamen quod ad* rem nostram pertinet, necessarium est **πρὸς τὸ παρὸν*

B ex sacris ostendere Scripturis, hos vt inimicos Dei, & lupos* Christi ouilis, qui vbiq. oues ipsius diripiunt: **al. & lupos ipsius ouilis, qui vbique ab eius ouibus eijciuntur, &c* quare & merito lupi sunt vocati a Prophetis, & ab ipso Domino, beatisq. Apostolis: & non solum lupi, sed & impij, & inimici, & insidiatores, & blasphemi, & fures & latrones, & falsi doctores, & pseudoprophetæ, & improbi, & Antichristi, & scandala, & filij hostis maligni, & oppugnatores Spiritus sancti, blasphemantes Spiritum gratiæ: *Matth. 7. & Ioan. 10. 1. Ioan. 2.* quibus non remittetur, neque in hoc præsenti seculo, neque in futuro. *Matth. 12.* Oportet igitur primum circa ista occupari, & tunc de seculi consummatione loqui: quandoquidem in nos deuenerunt fines seculorum, sicut ait Apostolus. *1. Cor. 10.* Et exorta sunt tempora difficilia, atque periculosa: *2. Tim. 3.* & multiplicata est iniquitas, multorumq. refrixit caritas. *Matth. 24. & Luc. 21.* & seductores iã multi, & qui seducuntur, plures. Age igitur, aperiamus

C sacros libros, in quibus viam reperientes veritatis, incedamus per eam, recurrentes ad montes sanctos, Prophetas dico, & Apostolos: vt non seducamur, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad* circumuentionem erroris. *Ephes. 4.* ** al. ad deceptiones erroris.* Cæterum ne cunctemur: sed cum Sanctis ascendamus discipulis in montem beatum; & Pastorem nostrum audiamus dicentem: Videte, ne seducamini: Videte, ne quis vos seducat. Videte vbique. *Matth. 24. & Marc. 13. Luc. 21.* Et Ioannes similia dicens: Videte, inquit, ne perdatis quæ operati estis. *2 Ioan. 1.* Et Paulus: Videte canes. *Philipp. 3.* Mihi vero lacrymæ oboriuntur, dum quosdam ex nostra Ecclesia dicentes audio, non dici hæc in diuinis Scripturis: idque non solum a laicis, verum etiam ab illis qui videntur esse Pastores, & locum Apostolorum obtinent, & Prophetarum; sed non mores. Ad quos* opportune licet **al. opportunum est dicere.*

D dicere: Væ vobis, duces cæci, & indocti, atque* inconstantes: *Matth. 15.* ** ἀστήρικτοι.* qui vestium ornatu delectamini, & non lectione sacrorum librorum. qui relicto verbo Dei, inseruitis ventri: quorum Deus venter est, & gloria. *Rom 16. Philipp. 3. Hebr. 2.* Quomodo euadetis, tanta salute neglecta? Vnde porro incipiemus? ab eo qui dicit: Ego sum principium, & finis. *Apoc. 1. 2. 21* Intelligite suam quisque mentem, omni cura seculari deposita. Videte, inquit Dominus, ne seducamini. *Matth. 24. & Luc. 21.* Multi enim venient, in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, & multos seducent. Et iterum: Attendite vobis ipsis a falsis prophetis, *Matth. 7.* qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: sed a fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos. *Ibidem.* hoc est, ex sermonibus, & ex* falsa prophetia. **al. a pseudoprophetis.* Omnis enim arbor ex proprio fructu cognoscitur: *Matth. 7. & Luc. 6.* sic quoque vos ex fructibus eorum cognoscentes ipsos, nolite recipere eos

E in domũ, nec aue ipsis dixeritis. *2. Ioan. 1.* Audite, o pastores, voces Archipastoris. audite, & attendite vobis, & vniuerso gregi vestro. *Act. 20. Philipp 3.* Videte canes, videte fures. Nam qui non intrat per ostium in ouile ouiũ, sed ascendit aliunde: ille fur est, & latro. *Ioan. 10.* Rursusq. ad ipsos: Vos ex patre, inquit, diabolo estis. *Ioan. 8. & 1. Ioã. 3.* Et denuo: Væ vobis, qui clauditis regnum cælorum ante homines. *Matth. 23.* ipsi enim non intratis: nec introeuntes sinitis intrare. O ineffabilem Dei benignitatem. O inexplicabilem indulgentiam. O incomparabilem eius bonitatem. Quid summo illi Pastori respondebimus? O pastores, & compastores: (ecce enim pauca ex multis dicimus) quo

pacto

ἀσφαλιζόμενος pacto vbique, vt nos tueatur* ac muniat Dominus, per immaculata clamat Euangelia: quin & per Prophetas diuino Spiritu plenos, ac per discipulos Theologos similia loquitur: quippe in quibus omnibus, prout vult, edisserit. Testisq. mihi A
2. Cor. 13. sit Paulus, dicens: An experimentum eius quæritis, qui in me loquitur Chri-
Matth. 16. stus? Dic & tu, o beate Petre, quem beatum prædicauit Deus noster Christus
al. venturis ad decipiendum gregem Christi. IESVS. die, inquã, nobis de seductoribus, & impostoribus futuris gregis Christi: quem tradidit & concredidit tibi Princeps pastorum, & Episcopus animarum
2. Pet. 2. nostrarum? Hic igitur Petrus dicit: Et in vobis erunt magistri mendaces, qui
* al. eos. introducent sectas perditionis; & eum qui emit* nos, Dominum. negant, su-
Ibid. 2. Petr. 2. perinducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias,
† vulg. quibus iudicium iã olim nõ cessat, 2. Petr. 2. per quos via veritatis blasphemabitur: quorum † iudicium non cessat, & perditio eorum non dormitat: filij maledictionis, derelinquentes viam rectam. Ista B
Matth. 16. Matth. 14. Petrus loquutus est: Petrus, inquam, qui claues regni cælorum tenet, qui* flu-
*al. qui contra fluctus maris pedibus ambulauit. ctus maris pedibus traiecit: qui Romæ Simonem magum disrupit atque confregit. Ioannes autem dixit: Manifesta sunt opera diaboli, & filij eius. Vi-
1. Ioan. 3. Iacob. 4. ut sicut in vulg. des, vt in omnibus istis Christus loquatur? Iacobus ait: Si quis videatur horum amicus esse, inimicus Dei constituitur. Audite ergo, omnes, qui cum hæreticis
*al. conuersamini. * comeditis, sententiam dolore plenam: quoniam Christi inimici estis. Neque
N O T. enim qui cum inimicis Regis amicitiam init, poterit Regis esse amicus: sed ne vita quidem dignus habetur; at cum inimicis perditur, & deteriora exspectat.
Iud. in Epist. sua catholica. Dixit quoque Iudas Iacobi: Subintroierunt quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium) impij, Dei nostri gratiam trãsferentes in luxuriam, & solum Dominatorem & Dominum nostrum Iesum Christum negantes. Huc C
* δεῦρο λοιπὸν. * ades iam Paule, vas electionis: dic nobis deinceps de ijs, secundum gratiam a
Act. 9. Deo tibi concessam: dic, inquam, nobis de instanti seculo maligno, atque peri-
* al. os Domini. culoso? Patefacito nobis lupos occultos, Paule, os* Christi: edissere nobis de ijs, qui
Act. 20. aspernantur atque reijciunt verbum Dei? Ego noui, inquit, quia intrabunt post
* vulg. rapaces. discessionem meam lupi* graues in vos, non parcentes gregi. Cernis Apostolorum pariter & Prophetarum consensionem? Vides vbique Theologos cum
* οἱ ἀγάπας ποιοῦντες. al. cibũ sumitis Magistro aduersus impios hæreticos, concordes? Audite igitur, qui* cum ijs versamini: vt a ventura super eos, fugiatis ira. Qui cum his vna in cibo potuque commaculamini: quomodo ad diuina ac tremenda Christi audetis accedere
1. Cor. 10. mysteria? An non beatum Paulum clamantem audistis: quòd non potestis ca-
2. Cor. 6. licem Domini bibere, & calicem dæmoniorum? Exite ergo de medio ipso- D
Ibidem. rum, & separamini: & immundum ne tetigeritis. Numquid vobis adhuc persuasimus: aut in vanum laboramus? attamen propter eos qui volunt, & dant
* al. supersedebimus verbis Pauli. Audite igitur, & nolite cum infidelibus iugum ducere. operam vt audiant ac faciant, non* supersedebimus. Audite igitur verba Pauli: & nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim societas luci ad tenebras? Et quidem beati isti Theologi, hæc & plura hisce, de impijs atque infidelibus locuti sunt hæreticis. Necessarium porro fuerit, etiam Prophetas in medium
Psalm. 138. producere. Et quidem Dauid ait: Eos, qui oderant te Domine, odio habui:
Prou. 4. 24. & super inimicos tuos tabescebam: & reliqua. Aitq. sapiens Salomon: Fili, ne
* al. impij. te seducant viri* peruersi: neque ambules in via cum ipsis. Et Esaias propheta,
Esai. 1. * vulg. enutriui aut potius ipse Dominus per Prophetam dicit: Filios* genui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Numquid sufficiunt ista? aut in medium etiam proferre E
oportebit cunctos alios Prophetas similia dicentes? At sane sufficiunt & ista his, qui audire ac morigerari cupiunt. Nam qui ijs, quæ hactenus dicta sunt, non attendit; ne si plura quidem adducantur, obtemperabit. Audite ergo, qui rectam fidem sententiamq. tenetis: & hæreticis ne consenseritis. Audite, pastores,
Ephes. 4. ac contremiscite: & ne sileatis: sed verbum Dei prædicate. Nolite locum dare
Simon magus Romæ a S. Petro deuictus est. diabolo. Imitamini beatum Petrum Apostolum: quomodo in Vrbe Roma, scelestissimo Simone mago blasphemante, atque dicente, ipsum esse virtutem

Dei;

A Dei; nec ad horam quidem tacuit, distulitue: sed eum reprehendens, & mendacem, ac latronem, & impium demonstrans, disruptum ipsum perdidit. Sic igitur & vos facite, & nolite communicare operibus * infructuosis tenebrarum: *al. immundis Ephes. 5.
magis autem & redarguite. quemadmodum etiam Apostoli fecerunt. Et propheta † Dauid, de talibus multos aggressus est labores, multosq. reprehendens †al. θεοπάτωρ. i. Dei pater Dauid.
ac increpans, & Deum interpellans aduersus ipsos, dicebat: Quousque peccatores, Domine: quousque peccatores gloriabuntur? Disperge illos in virtute Psalm. 93. Psalm. 58.
tua. Rursusq. obsecrat, ac preces Domino offert, vt ipse per se met descendens, satisfaciat petitioni suæ, sic clamans ac dicens: Domine, inclina cælos, & descende. Psal. 143.
Et, Domine, ne moreris. Et quid ad hæc benignissimus Deus: qui cunctos homines cupit saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? Non aures Psalm. 69. 1. Tim. 2.
B obturauit, neque preces Sanctorum despexit: sed cælos inclinauit, & descendit: omniaq. ad salutem generis nostri administrauit, ac dispensauit. Psal. 17.
Deinde volens demonstrare, † futuros Antistites atque pastores Ecclesiarum, sic persequi debere hæreticos; fecit flagellum ex funiculis: & ingressus in templum, omnes vendentes & ementes ex sacro loco eiecit, ac profligauit. persecutusq. eos est, dicens: Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis eam speluncam latronum. †al. vos, qui præfecti voluit Ecclesiis, sic persequi oportere hæreticos, fecit, &c. Matth. 21. Isai. 56.
Postea expulsis inde omnibus, etiam desolationem ipsorum atque exterminationem prædixit, dicens: Ecce relinquetur domus vestra deserta: quod etiam accidit. Matth. 23.
Vbi enim sunt, qui olim Ecclesiam Dei oppugnarunt, Reges, & potentes, atque huius seculi sapientes? Nonne dispersi sunt, & perierunt; redactiq. sunt in nihilum? Vbi superbia, & audacia atque rebellio Iu-
C dæorum? Vbi Simon magus, in hæresi primus: discipulus & præcursor Antichristi? Vbi malus huius fœtus, & eius insaniæ atque lasciuiæ successor, Montanus? Vbi Marcion? Vbi Valentinus? Vbi Manes? Vbi Basilides? Vbi iam Nero? SIMON MAGVS IN HAERESI PRIMVS.
Vbi Valens? Vbi alij Reges, atque potentes? Vbi Iulianus transgressor? Vbi porro Arius? Vbi Eunomius, & reliqui hæresiarchæ? Vbi cuncti, qui restiterunt veritati? Nonne omnes perierunt? Dispersi quippe sunt propter ipsorum blasphemiam, & abacti sunt veluti lupi rapaces. Hæreticorum euersio.
Inuenerunt enim Antagonistas, & strenuos bellatores, vereq. pastores tunc Ecclesiarum præpositos, viros beatos. Antagonistæ hæreticorum.
Cæterum magnam cerno differentiam eorum qui tunc Pastores erant, ab ijs qui nunc sunt. Illi, strenui bellatores erant: at hi, * fugitiui. Illi, certatores ac pugiles: at hi, delicijs dediri. * φυγάδες. al. transfuga.
Illi, librorum & dogmatum cultores: isti
D vero, ornatus vestium, ac ridicularum rerum amatores. Isti, velut mercenarij, relinquunt oues, & fugiunt: at illi animam suam pro ouibus posuerunt, imitantes Pastorem bonum Dominum nostrum IESVM Christum. Ioan. 10. Ibid.
O felices atque beatos illos viros, quorum nomina sunt in libro vitæ: quos horruerunt dæmones, & reformidarunt hæretici: per quos, obstructum est os loquentium iniqua. Psalm. 62.
Eloquar nunc igitur & ego similia Prophetæ Dauid, qui lugens ac plorans dicebat: Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine? Dicam autem & ego illacrymans: Psalm. 88.
Vbi beatus ille chorus est Episcoporum, & Doctorum: qui tamquam luminaria in mundo resplenduerunt, verbum vitæ continentes? Quid porro vetat & hosce in medium producere, saltem ex multis paucos: nam & istorum dumtaxat meminisse salutiferū est animæ? Vbi Euodius ille bonus odor
E Ecclesiæ; & Sanctorum Apostolorum successor, atque imitator? Vbi Ignatius, Dei domicilium? Vbi Dionysius Areopagita, volucris cæli? Vbi Hippolytus suauissimus, & beneuolentissimus? Vbi Basilius Magnus, & par ferme Apostolis? EVODIVS. IGNATIVS. DION. AREOP. HIPPOLYTVS. BASIL. MAGN. ATHANASIVS.
Vbi Athanasius sanctus, & virtutibus diues? Vbi Gregorius † alter Theologus, & inuictus Christi miles? Et, qui commune cum ipso nomen habet * alius? †Nazianzenū intelligit. *Nyssen' scilic.
Vbi SYRVS ille EPHRAEM Magnus, obtorpescentium excitator, afflictorum consolator: iuuenum disciplina, instructor, atque exhortator: Monachorum speculum: Dux pœnitentium: framea ac spiculum aduersus hæreti- S. EPHRAEM SYRI ENCOMIA.

hæreticos: virtutum receptaculum, & Spiritus sancti habitaculum atque diuer- A
NOT. sorium? Vides, quantum sit interstitium, quantaq. differentia illorum Beatorum
ac sanctorum virorum, ab his qui nunc sunt? Illi, potentes opere & sermone
erant: At isti, in iumentis & equis, ac mulis, & coquis, mensisq. splendidis stu-
dium ponunt: Deinde si quis eos forte de sacris libris interroget; respondent,
dicuntque: Pauperes sumus, & facultas libros comparandi non est nobis. Po-
†ἱμάτια ἐκτεταμένα φοροῦντες. stea vero prodeunt, non vt pauperes: sed† vestimentis politis ac nitidis amicti;
* παράσιτοι. marsupiaq. plena, ac colla sibi parantes, tamquam* saginati aliqui tauri: disci-
pulorum autem multitudinem attrahunt, aut potius coquorum: quin & ex
* συνεισάκτους. opum affluentia *subintroductas tenent, prætextu ancillarum. O malam opu-
lentiam. O acerbam auaritiam. Non auditis Christum dicentem: Beati pau-
Matth. 5. peres spiritu? Resipiscite igitur tandem. Verbũ Dei prædicate: & proijcite a vo- B
bis omnem curam secularem. Videte accurate, quomodo ambuletis. Cernite,
Matt. 7. canes. Attendite ijs quæ dicta sunt, obsecro. Volo enim demonstrare, ac* pla-
πληροφορῆσαι. num vobis facere ex sacris Scripturis, non omnes qui dicuntur Christiani, eos
esse Christianos: sed solo ipsos nomine vocari, & nuda nominis appellatione
†al. moribus autem proditores. Verbo pij atque religiosi, & misericordes: at moribus impij, & absque misericordia. seduci ac decipi. Verbo quidem Christiani sunt multi: † moribus autem ac vita
admodum pauci. Habitu quidem apparent Christi discipuli: at viuendi ratio-
ne, impij & crudeles. Quemadmodum enim puella aut virgo, donec suam ser-
uat virginitatem, iure ac merito virgo vocatur, & est; at postquam ab aliquo de-
cepta est atque corrupta, virginitatemq. perdidit, non amplius est virgo: Ita
AB EXEMPLO ET SIMILI. & qui dicitur Christianus, si sua cum Deo pacta transgressus sit, & promissa con-
culcarit, & Dei verbum reiecerit, gentiliumq. opera fecerit; nihil sane ipsi Chri- C
stianum dici profuerit. Intelligite igitur, omnes carissimi, quomodo paucis ver-
bis, cunctis illis abrenunciamus, terribilia & horroris plena verba pronuncian-
ABRENVNCIATIONIS VIS, QVANTA. tes: Renuncio Satanæ, & cunctis operibus eius: & coniungor Christo. Vide, quid
dixisti: & cui abrenunciasti? Satanæ, & cunctis ipsius operibus. Considera ergo
rursus, o homo, cui pactus sis; & cui adhæseris? non Angelo, neque Archange-
PACTA CVM CHRISTO. lo, non Regi alicui terreno, non Principi ac duci huius seculi: sed Regi regum, &
Principi principum: Illi (inquã) pactus es, & spopondisti, ac te coniunxisti coram
multis testibus, Angelis & Archangelis. Cæterum in manu ipsius es tu, & cuncti
* γραμματεῖον. sermones tui. Deinceps ipsum ex cælis venientem exspecta, afferentemq.* ratio-
num tuarum codicem, & verba oris tui: vt coram Angelis recitetur atque homi-
nibus. O necessitatem magnam. O formidabilem exspectationem, & futuri iu-
dicij, & illius discussionis atque examinis. Quid faciemus, quando astiterimus D
† τετραχηλισμένοι. coram tribunali Christi, nudi † atque retecti: & libri aperti fuerint, omniaq. no-
Dã. 7. Apoc. 20. stra occulta publicabuntur, & acta & cogitata, & offensiones, atque sermones
Rom. 2. 14. palam reuelabuntur? Hei mihi, hei mihi: quomodo nobis ipsi nocemus, nec
Rom. 2. intelligimus. Sed quid Iudici illi terribili, ac personarum respectum non ha-
* ὑπὲρ οὗ. benti respondebimus? * quòd adeo licenter peccare non cessamus, * quodq. eius
benignitatem, qua nos dignatus est, non agnoscimus: cum simus obdurati, &
(vt ita dicam) insensibiles, & obcœcati. Quousque tandem in peccatis, & lasci-
al. iniquitatib. uijs atque impudicitijs, & * iniustitijs, cunctisq. inimici insultibus persistimus?
Heb. 10. Admodũ enim breui ac cito dies nostri pertransibunt: horrendũq. erit incidere in
manus Dei viuentis. Vide igitur, frater, & custodi te saltem deinceps a turpissi- E
NOTA. mis actionibus atque peccatis, & a rebus gentilium, doctrinaq. hæreticorum, ac
omni cõsuetudine peruersa: vt non ploremus ac lugeamus in nouissimis nostris,
* λόγος ἀποδοτέος. quando nihil proderit: & horum omniũ* ratio reddenda erit. Sufficiunt sane ista
volentibus saluari, & ad agnitionem veritatis venire. Quando porro loqui in-
DE CONSVMMATIONE SECVLI. cipio de consummatione seculi, & de secundo Christi aduentu, horrore corri-
pior, & obstupesco: nam & cuncta opera Domini admirabilia sunt, & magna,
atque tremenda, & gloriosa: at consummationis, & secundi ipsius aduentus

myste-

A myſterium, omnem ſermonem ac mentem, cogitationemq. excedit. Audiſtis frequenter ab * Euangelio dici, quòd ſedente IESV ſuper montem Oliueti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecreto, dicentes: Dic nobis, quod ſignum aduentus tui, & conſummationis ſeculi? Vides ſapientiam, & intellectum atque prudentiam diſcipulorum? quomodo cum magnum quid interrogare cupiebant, non omnes ſimul congrediebantur; ſed ſecreto ac ſeorſim accedebant, & dicebant: Dic nobis, Domine, hoc, & illud: dic nobis, optime. Dic nobis, cordium ſcrutator, qui cuncta noſti priuſquam fiant: quod ſignum aduentus tui erit: vt & nos glorioſum aduentum tuum doceamus cunctas gentes? Quibus Dominus reſpondens, dixit: Videte, ne ſeducamini: multi enim venient in nomine meo dicentes: Ego ſum Chriſtus. Videte autem, ne quis vos ſeducat: quoniam tem-

*al Euãgeliſta. Matt.24. Marc.13. & Luc.21. Ibidem. NOT. Ibidem. Daniel. 13. Matth.24. Luc.21. Ibidem.

B pus prope eſt; & nunc inſtat, cunctiq. videbimus. Deinde prædixit ſequentia, bella & ſeditiones; & quomodo gens conſurget in gentem, & regnum aduerſus regnum: quæ nunc cernentes non intelligimus. Tunc, inquit, ſcandalizabuntur multi: & inuicẽ tradent. Et vbi, obſecro, hodie non regnat proditio? Nonne omnes aduerſus inuicem inſurrexerunt? Omnes ferme proditores facti ſunt, & ſeinuicem oderunt. Gens inſurrexit in gentem, & regnum aduerſus regnum: principes contra ſui ſimiles: Epiſcopi contra Epiſcopos, & presbyteri in preſbyteros, ac laici aduerſus laicos. Et quoniam abundabit * iniquitas, refrigeſcet multorum caritas. Et prædicabitur Euangelium hoc in vniuerſo orbe, in teſtimonium cunctis gentibus: & tunc veniet conſummatio, ac finis. Atqui conſideramus non eſſe locum ſub cælo, vbi non ſit prædicatum Euangelium: quare

Ibid. Matth.24. Luc.21. Ibidem. *al. abũdanis. Ibid.

C reſtat nunc, vt exſpectes finem. Quando igitur multos videris pſeudoprophetas; Domini memineris dicentis: Surgent enim pſeudoChriſti, & pſeudoprophetæ. Quando pios, & ſapientes, atque fideles conſpexeris depreſſos: homines autem ſceleſtos, & ſuperbos, proditores, & fornicatores, alioſq. tales * promoueri; recordare Apoſtoli dicentis: Mali autem homines, & ſeductores proficient in peius: errantes, & in errorem mittentes. Quando ſanctam Scripturam improbatam atque reiectam videris ab ijs, qui videntur eſſe Chriſtiani: & eos, qui loquuntur verbum Dei, odio haberi; in memoriam reuoca illud dictum Domini: Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Quando ſumptuoſa conſpexeris prandia, ac cœnas, & delicias, impoſturas, tumultus, & inconditas voces; reminiſcere Domini dicentis: Væ vobis, qui ſaturati eſtis:

Matth.24. NOT. * προχειριζομένους. 2.Tim.3. Ioan.15. Luc.6.

D quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis. Quando tripudiantes videris, & ludicris rebus intentos, canticaq. dæmoniaca recitantes; tunc ingemiſce, ac lacrymare. & Dauidis recordare, dicentis: Neſcierunt, neque intellexerunt; in tenebris ambulant. Et Eſaiæ prophetæ, dum dicit: Væ qui ſurgunt mane, & ſiceram ſequuntur; qui exſpectant veſperam. Nam cum cithara, & pſalterio, & tympanis, & tibijs vinum bibunt: opera autem Domini non reſpiciunt, & opera manuum eius non conſiderant. Sed quid ad iſta dicunt homines graui corde, quærentes mendacium? Non eſt, inquiunt, malum, relaxari * animo, ac diſtrahi. Nam quid detrimenti affert cithara, reliquaq. inſtrumenta muſica? O extremam dementiam. O improbam diaboli excogitationem, atque conſilium. Generatio praua & adultera, hæccine * red-

Pſalm.81. Eſai. 5. ſecundum 70. Ibid. Pſalm.4. * μετεωρίζεσθαι. Deut.32. *al. reddis.

E ditis Domino? Vbique immaculatus præcepit Dominus, ne omnino Chriſtianus vanis diſtrahatur; neque ludicris ſe rebus dedat: & tu dicis, quid nocebunt iſta? Væ, qui dicunt amarum dulce, & dulce amarum. Væ, qui ponunt tenebras lucem, & lucem tenebras. Dicant nobis * imperiti illi atque inſolentes, ex quanam Scriptura oſtendere poſſint, Chriſtiano licere eas formas aſſumere? Qui Sanctorum libri tale quid vnquam tradiderunt? Quæ Euangelia, ſic turpiter atque indecore agere Chriſtianos docuerũt? Nemo vos ſeducat. Vniuſcuiuſque enim * noſtrũ ſcripta ſunt pacta, & promiſſa; & Diaboli abrenunciatio,

Eſai. 5. Ibid. * ἀπαίδευτοι. al. immorigerati. Mat.24. Luc.21. * al. veſtrum.

& cum

al. cũ Christo. & cũ†Deo facta coniunctio: & quæcũque opera nostra, & actiones, & sermones, A
** ἔσον ἄρα.* & cogitationes, & distractiones, & risus atque cachinni. Non*ita multo post ade-
Matth. 25. rit Christus cum potestate, & gloria magna, & sedebit in throno terribili, vniuer-
Rom. 2. 14. sumq. iudicabit mundum: & cuncti astabimus coram tribunali ipsius, nudi atque
retecti. Deinceps igitur quid vis frater; mentirine illi? at non est id possibile: nã
** al. Sed hoc est impossibile.* in manu eius, tu, & sermones tui. Sed forte vis occultari? verum * nequaquam
Psalm. 94. poteris: quoniam in manu ipsius sunt fines terræ. Quo igitur confugies: & vbi
Psalm. 138. & Amos 9. a facie Dei absconderis? Si ascenderis in cælum, ipse ibi est: si descenderis in
abyssum, ibi adest. Quid igitur agemus, fratres? Angustiæ nobis sunt vndi-
Rom. 2. que. latere non licet: ipse enim nouit occulta cordis. fugere non conceditur: non
Deut. 32. & Sap. 16. Tob. 13. enim est, inquit, qui ex manibus meis eripiat. cælari erit impossibile: ipse enim
gyrum ac ambitum continet vniuersæ terræ. Excusatio ibi non est, neque subsi- B
diũ, neque consilium. Propterea a finibus orbis terrarum vsque ad fines, diuina
** al. dicit.* Scriptura & admonet, &*reprehendit, & exhortatur, & protestatur, & commina-
Ioan. 15. tur. Ideoq. Dominus noster IESVS Christus ait: Si non venissem, & locutus
eis fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de
peccato suo. Audistis, fratres mei carissimi, neminem reuera excusationem ha-
bere. angustiæ nobis sunt vndique. Sed respondet Auditor, dicens: Satis nos
** al. tristitia affecisti.* tuo tetigisti sermone ac perstrinxisti, & * tristia demonstrasti, & de tormentis
commonefecisti, & supplicia descripsisti, & abunde nos perculisti ac perterre-
Rom. 2. 14. fecisti; scioque reuera ita esse, & noui vnumquemque nostrum rationem Deo
Galat. 6. redditurum, messurumq. quod seminauit, & proprium onus portaturum: at
quoniam hæc nobis denunciasti, & in medium adduxisti, terroremq. incussisti; C
præmonstra quoque deinceps nobis modum ac rationem acquirendæ salutis:
præbe etiam plagæ medicinam. Sicut percensuisti horribilia, & tristia atque
lugubria: ita etiam gratiosa ac lœta edissere. Ecce saluari cupio: quid agam?
quo pacto saluari potero? qua ratione vtar? ad quem confugiam? In multis
** ἑκουσίως, καὶ ἀκουσίως.* enim peccaui, & factis, & verbis, mente ac cogitatione, volens*& imprudens,
noctu dieque, ac quacumque hora. Quid igitur faciam? quomodo saluabor?
† Refugiũ esse beatus Dauid ostendit, dicens: Deus, &c. ad quem mihi confugiendum erit? Ego tibi, ad quem confugias, dicam. † Bea-
tus Dauid, ad quem confugere oporteat, demonstrauit, dicens: Deus noster,
refugium & virtus. Hunc & Ioannes omnium prophetarum maximus ostendit,
Psalm. 45. dum ait: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hunc quoque Angelus ma-
Ioan. 1. nifestauit, dicens: Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. D
Matth. 1. Ad hunc confugias, & tu carissime, qui dixit: Non veni vocare iustos, sed pec-
Matth. 9. & Marc. 2. Luc. 5. catores ad pœnitentiam. Qui dixit: Non opus habent, qui sani sunt, medico:
Matth. 3. sed qui male habent. Qui dixit: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim re-
Matth. 11. gnum cælorum. Qui ait: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: &
Matth. 9. ego vos reficiam; Qui dixit: Potestatem habet filius hominis super terram di-
Ioan. 6. mittendi peccata. Qui ait: Omnem venientem ad me non eijciam foras. Qui
Ezech. 18. 33. per Prophetam dixit: Viuo ego, quia nolo mortem peccatoris: sed conuersio-
nem eius exspecto, vt conuertatur & viuat. Qui ait: Gaudium maius erit in
Luc. 15. cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem
iustis qui non indigent pœnitentia. Ad hunc itaque, pœnitentiam agens, & la-
crymans confugito. Cæterum dimitte, quæ retines: & vere, totoq. corde ac ani- E
mo, carissime, pœnitentiam agito. Et ne animum despondeas, neque de te ipso
desperes: cum salutaria medicamenta habeas. Cur hoc vel illud caussaris: &
Ibidem. inutiles excusationes prætexis? In cælo gaudium erit, te pœnitentiam agente:
& tu obtorpescis, atque pigrescis? Angeli exultant: & tu dormitas? Propter te
aduenit medicus animarum nostrarum: & tu vulnus occultas? Ipse clamat:
Psalm. 89. & Ezech. 18. 33. Conuertimini ad me, filij hominum: & tu non eniteris? Ipse clamat: Non veni
Matth. 9. Marc. 2. vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam: & tu neglig ẽter agis? O incom-
parabi-

A parabilem * Dei benignitatem. Non venit vocare iustos: sed peccatores ad poenitentiam. Tu autem carissime, vide ne in sermone isto relaxeris, dum ineffabilem ipsius benignitatem audis. Non enim nudam dumtaxat vocationem dixit: sed adiecit istud, ad poenitentiam. non ad res * ridiculas: sed ad poenitentiam, & lacrymas. non ad verba ociosa: sed ad glorificandum Deum. non ad prandia opipera ac coenas, & ebrietatem: sed ad ieiuniū, vigilias, atque orationes. Non vocauit ad choreas, citharizationes, & prophana * ac diabolica cantica: sed ad luctum, & tribulationem atque angustiam, dicens: Beati, qui lugent nunc, videlicet peccata sua. Incipe ergo poenitentiam agere, frater, eoque magis, quòd multæ viæ salutis te adiuuent atque confortent; quemadmodum scriptum est: & multi modi ac rationes salutis. Quo ergo volueris modo, saluari

B poteris; solum † saluare. Si habeas vnde; eleemosynas * eroga: sin vero non habeas; non requirit abs te Deus. Non habes panem? non habes vestimentum? sed neque aurum? Genua inflecte, percute pectus, educ lacrymas, ingemisce, lacrymare, manus tuas ad cælum extende, oculos ad Dominum attolle; ieiuna, & vigila: hæc quippe omnis habet homo, & negare non potest. Ista offerre studeas Deo, omni tempore. Sed & hæc cum studio atque diligentia, & discretione facere oportet: vt non inutiliter curras, & in vanum labores. Quare has virtutes dum exerces, & Deo poenitentiam offers; serua diligenter, & scrutare teipsum: ne forte inimicitias aduersus aliquem habeas, & vniuersus labor tuus reddatur inanis. sed sicut ait Apostolus: Cum metu & tremore vestram salutem operantes, seruantesq. Christi præceptum, quod dicit: Si dimiseritis ho-

C minibus peccata eorum: dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Quòd si igitur ad Deum accesseris; in toto corde interpella eum: & non cum derisione, ac vaga distractaq. mente. Serua hoc ipsius præceptum: & dimitte, si quid habes aduersus aliquem. Si enim velis tibi dimitti peccata propria: remitte & tu proximo tuo. Quòd si tu non dimiseris errata fratris tui: neque tua tibi remittet Dominus. Paratus esto carissime: & quotidie mortē exspecta, & eum qui tuam repetet animam. Ne hodie poenitentiam agas, & cras obliuiscaris. Ne hodie plangas, & cras ridicule tripudies. Ne hodie ieiunes, & cras ebrius prodeas. Ne hodie vigilijs te dedas, & cras supinum ac desidem te præbeas: sed veram atque legitimam poenitentiam ostendas, vt coroneris. Ne † adulteres virtutem. Ne fugias laborem: vt non * priueris corona. Oderis quodcumque se-

D culi istius gaudium, ac gloriam. Inuisa tibi sit via lata, ac spatiosa. Oderis delicias. odio persequere impunitatem atque licentiam. Oderis iniustitiam & iniquitatem. & cum Propheta dicito: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Da igitur operam carissime, vt semper inueniaris paratus: & cum venerit qui animam tuam repetat, te paratum in poenitentia comperiat. Et ego * polliceor tibi, fore, vt te nequaquam ab ijs qui saluantur, segreget. Serua semper Domini præceptum, quod dicit: Parati estote: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Audi & Apostolum clamantem: Sine intermissione orate: hoc est, in omni tempore; & noctu, & die, & quacumque hora: & dum intentus es operi, & iter facis, & curas gregem, & agrum colis, & dormis. Ne diem exspectes dominicum, aut festum, aut loco-

E rum differētiam: non enim circumscribitur numen * diuinum: nam in manu ipsius sunt omnes fines terræ. Propterea Dauid Propheta per singulos dies ac noctes orans, non exspectabat locorum differentiam: sed lacrymans, dicebat, suam ipsius admonens animam: In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino. Et tu igitur frater, ne exspectes diem vel horam: sed etiam cum domi es, ora; & in via, & dum cubas, & cum surgis, & in quocunque loco. Ora autem vigilanter, ac diligenter; non opes postulans, non honorem ac gloriam, non * prosperitatem, neque aliud quid mundi istius momentanei, atque inutilis.

Marginal notes: * al. Domini. — Matth. 9. & Marc. 2. — * al. ad cachinnos. — καταλύγματα — Matth. 5. — † σώζου. * ἐλέησον. — NOT. — Philipp. 2. — Matth. 6. — Marc. 11. — Matth. 6. — † μὴ νοθεύσῃς. — * al. deperdas coronam. — Matth. 7. — Psal. 118. — Ibid. — * al. fideiubeo. — Luc. 12. & Matth. 24. 25 — 1. Thess. 5. — * τὸ θεῖον. — Psal. 94. — Psal. 102. — * al. non sanitatem.

Hæc enim omnia corruptibilia sunt, & in corruptionem desinunt: siue diuitias A
*ὑπερτίμους. *summas dixeris, siue gloriam humanam præillustrem; siue quid aliud eorum quæ sunt super terram, quibus efferri solent homines. Cæterum ora pro salute tua sola. ora pro necessitatibus proximorum tuorum. ora vero cum humilitate, cum lacrymis, cum contritione: & continenter pulsa, siue potius indesinenter atque assidue. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Omnem quoque concupiscentiam abnega mundanã, atque impietatem: & sobrie, ac iuste, & pie viuas in hoc seculo breui, exspectans beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri IESV Christi.

Matth. 7. & Luc. 11.

Tit. 2.

EPILOGVS CVM ADHORTATIONE.

Recordamini mei semper, fratres: & retinete traditiones, quas accepistis a Sanctis patribus, & beatis viris, Prophetis, & Apostolis, et vniuersorum Domino. Pro exemplo autem afflictionis, et longanimitatis, habetis Prophetas: tolerantiæ, B
Iob: pudicitiæ, Ioseph: discretionis, Daniel: caritatis, Dominum nostrum IESVM Christum, qui seipsum pro nobis dedit: pœnitentiæ, * Deipatrem Dauid: nam hic typus et forma nobis pœnitentiæ factus est, admonens nos, et cohortans, ac dicens: Venite filij, audite me: et ego ostendam vobis diuitias pœnitentiæ: quoniam et ego aliquando offendi, et prolapsus sum: at per pœnitentiam resurrexi. cognoscensq. benignitatem Domini, noui quomodo pœnitentiam agentes supinis* manibus suscipit: nam Dominum meum mentiri, impossibile est. Ipsum enim dicentem audiui: Quæ procedunt per * labia mea, nequaquam aspernabor. Cælum et terra pertransibunt: verba autem mea non præteribunt. Semel iuraui in sancto meo: viuo ego, quia nolo mortem peccatoris. Audistis contra seipsum iurasse benignissimum Dominum? Idcirco omnes adhortatur: Venite, inquit, filij mei: et dum tempus habetis, accelerate: antequam veniat dies Domini magna, & illustris. Præparemus hic iam nos ipsos, fratres: præoccupemus faciem eius in confessione. Venite, adoremus et procidamus ipsi: et ploremus coram Domino, qui fecit nos. † Ipse enim est Deus pœnitentium: Ipse nos pœnitentes suscipiet. Ipsi gloria, in infinita secula seculorum. AMEN. C

Exempla virtutum.

* θεοπάτορα.

Dauid, typus & exemplum pœnitentiæ.

* ὑπτίαις.

Psalm. 88.

* vulg. de labijs meis, non faciã irrita.

Matth. 24.

Ezech. 18. 33

Matth. 24. 25

Apoc. 16.

Psalm. 94.

† al. Quia ipse est Deus noster. Ipse fecit nos, &c.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

D

Sermonem hunc S. Ioanne Chrysostomo dignissimum, vel ideo Sermonibus S. Patris nostri Ephræm, post eius Testamentũ, coronidis loco subijcere visum est; tum quòd laudes Auctoris nostri Ephræm haud vulgares in eo contineantur ac celebrentur, vt & aliorum quorũdam antiquorum SS. Patrum, de quibus ibidem honorifica fit mentio: tum, quòd multa in eo communia cum doctrina S. Patris Ephræm, & præsertim Testamenti illius, aduersus pestiferos Hæreticos, corruptosq. seculi mores tractentur. & denique quòd postremus hic illius Sancti Sermo fuerit, sicut & illa Testamentaria Ephræm oratio nouissima exstitit: & quia ante hac numquam excusus fuit, illum ideo a nobis traductum iam excudendũ, & hoc loco tamquam valde opportuno (ne deperdatur) reponendum omnino censuimus. Reperitur autem græce in varijs antiquis man. scrip. Codicibus: Vaticanis, nũ. 880. 391. &c. ac Card. Sirleti, nũ. ord. 254. & S. Floræ, num. 19. ac in Regia Bibliotheca Galliæ, alijsq. vbique sub nomine S. Chrysostomi, a quo putatur factus ac conscriptus, (sed non publice recitatus) dum scilicet in exilio æger versaretur, & quidem paullo ante suam mortem: vt hic quoque in ipso Sermonis titulo habetur.

Audite igitur, qui cum hæreticis versamini, vt a ventura super eos fugiatis ira, &c.] *Vbi alia lectio habet:* qui cum hæreticis cibum sumitis, *&c. & al.* qui cum ijs caritatem facitis, E
&c. quæ omnia hic ab Auctore per illud (ἐν ἀγάπας ποιοῦντες) exprimuntur, & pro ijsdem accipiuntur. Erat enim phrasis priscorum Christianorum, cum alij alios conuiuio excipiebant, vt dicerent, simul caritatem facere, pro eo quod est, simul cibum sumere, &c. qui loquendi vsus etiam hodie in Italia, ac plærisque alijs Prouincijs, ac linguis retinetur. estq. phrasis illa dicendi nostro Patri Ephræm etiam familiarissima, vt non vno in loco apud eum in nostris Scholijs ostendimus. Cum hæreticis porro vetamur etiam cibum sumere; & idcirco adiecit hic Auctor: ἐν τούτοις συμμιαινόμενοι, &c. .i. qui cum his vna in cibo potuq. commaculamini, &c. sicut quoque efficaciter hoc ipsum sæpius alibi noster ostẽdit Ephræm, & præsertim in Responsione ad Interrogat. Quomodo de Hæreticis scriptum legimus: Eos, qui

oderunt

A oderunt te Domine, oderam, &c. Cuius ibi responsio sic incipit: Hæreticos tamquam blasphemos, & Dei inimicos Scriptura non homines, sed canes, & lupos, & porcos, & Antichristos appellat, &c. tom. 1. vbi de Hæreticis omnino fugiendis agitur: quod & hic consequenter intendit Auctor, nonnullosq. ex præcipuis recenset, vt pestis instar vitentur

Vbi Simon magus, in hæresi primus? vbi malus huius fœtus, & lasciniæ successor Montanus? vbi Marcion? vbi Valentinianus? vbi Manes? vbi Arrius? &c.] Hæreticorum pessimorum catalogum recenset, de quibus hic obiter aliquid (vt amplius eorum impietas detegatur, prodaturq. virus) dicendum erit; & primo quidem de SIMONE MAGO, cuius vita impia & ingenium fraudulentum sic in Actis Apostolorum cap. 8. describitur: Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in ciuitate magus seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum, &c. Attendebant autem in eum, eo quòd multo tempore magicis suis dementasset eos, &c. paucisq. interiectis ibidem postea, de eodem sic: Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens:
B Date & mihi hanc potestatem, vt cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri, &c.] quibus haud obscure verbis, Simonis istius malitia, atque magia, & hæresis breuiter detegitur, perstringiturque. Cuius quoque nequitias, & magicas artes atque imposturas uon multo post Apostolorum tempora exortus B. Iustinus prodidit in suo Apologetico, quem pro fide nostra ad Antoninum scripsit, cuius verba ad longum contra Simonem magum, eiusq. impia scelera citat Eusebius Cæsarien. lib. 2. hist. eccles. cap. 12. vbi de illo pluribus. Conformia vero Iustini scriptis de Mago illo etiam Irenæus Apostolorum temporibus vicinus scribit in primo aduersus hæreses libro, ac præsertim cap. 20. vbi, quis, ac qualis iste fuerit Simon, quamq. impura eius vita, ac impia doctrina extiterit, plenius recenset. ac post eum Epiphanius lib. 1. aduersus hæreses, hæres. 21. per tot. quæ est contra Simonianos. incipitque: Simonis magi prima est hæresis, &c. vbi de eius præstigijs, impiaq. doctrina, ac flagitiosa vita, funestoque interitu copiose agitur. De quibus etiam Tertullianus cap. 13. Apolog. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 6. Theodoritus lib. 1. hæreti-
C carum fabularum in Simone mago. itē Egesippus (qui tempore Aniceti vixit) in vita Apostolorū Petri & Pauli, quæ habetur libro tertio eiusdem de excidio Hierosolymit. cap. 2. vbi de Simonis magi imposturis, atque flagitijs, artibusq. magicis per S. Petrum detectis, & de vltima eius ruina ac morte probrosa tractat. De quibus, & S. Maximus Episcopus Taurinensis in Serm. 1. de natali eorumdem Apostolorum Petri & Pauli, circa fin. vbi gloriosa Petri aduersus Magum hunc victoria, triumphusq. refertur. Suffragaturq. Nicephorus lib. 2. hist. eccles. cap. 27. 36. ac 37. & lib. 3. cap. 5. 6. &c. ac S. Gregorins Turonensis lib. 1. Histor. in vit. Petri. & Metaphrastes in suo Hypomnemate siue commentario de certaminibus & laboribus, peregrinationibus, atque consummatione Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli: vbi huius quoque improbi Magi fallax animus, & vita impia detegitur, ac mors tragica, exitusq. funestissimus (qualem fere simile genus hominum sortiri solet) exponitur. Quòd porro Simon magus in hæresi (vt noster hic loquitur Auctor) omnium fuerit primus, aliiq. hæretici suum ab illo initinm duxerint, testes id affirmant plures omni exceptione maiores, S. Clemens in Apostolicis suis constitutionibus, lib. 6. cap. 7. ac 9. & lib. 2. & 3. recognit. Irenæus, lib. 1. cap. 20. vbi de illo sic habetur: Habent & vocabula a principe impijssimæ sententiæ, Simone, dicti Simo-
D niani, a quibus falsi nominis scientia accepit initia, sicut ex ipsis assertionibus eorum licet addiscere, &c.] Eusebius Cæsarien. lib. 2. hist. eccles. cap. 12. vbi dicit: Caput igitur totius prauitatis, & principium omnis hæresis a Simone cœpisse accepimus, &c. Epiphan. lib. 1. contra hæreses, hæres. 21. vbi in ipso mox initio idipsum affirmat, dicens: Simonis magi prima est hæresis, quæ post Christum incepit, &c. Idemq. suo corroborat testimonio Theodoritus loco iam ante citato, in Simone mago. aliiq. alibi. MONTANVS (de quo hic consequenter apud Auctorem) hæresiarcha quoque post Simonem magum pessimus, natione Phrygius: qui nominabat se paraclitum in Phrygia, ac multos seducebat, & eamdem regionem cum vicinis regionibus nequiter corrumpebat, ac varijs erroribus inficiebat. Priscam, & Maximillam, clarissimas mulieres adeo dementauit atque seduxit, vt relictis proprijs viris sequerentur ipsum, & se eius inspiratione prophetissas dicerent, &c. De quo, inter alios Eusebius Cæsarien. lib. 5. hist. eccles. cap. 14. 15. & 18. & post Eusebium Epiphanius libro 2. aduersus hæreses, hæres. 48. item Theodoritus libro hæreticarum fabular. vbi de Montanistarum hæresi agit, quæ initium habuit ab hoc Montano. Cuius quoque varios
E errores validissimis rationibus confutauit Apollinarius Episcopus hierapol. vt de eo testatur Eusebius Cæsar. lib. 4. hist. eccles. cap. 27. & lib. 5. cap. 15. ac 16. & Apollonius quidam ecclesiasticus scriptor libellum aduersus eiusdem impia dogmata, vitaq. improbitatem edidit, vt idem testis est Eusebius libro eod. 5. cap. 18. vbi de illius insania, vitaq. improba, pluribus.

MANES, hæresiarcha quoque scelestissimus, gente Persa, homo callidus ac diabolicus, vita & moribus barbarus, & Christi Ecclesiæ atque doctrinæ hostis infestissimus: a quo, Manichæorum hæresis dicta atque deducta est. Aduersus quem, Eusebius Cæsar. lib. 7. hist. eccles. cap. 27. sic scribit: Eo tempore MANES quidam secundum nomen suum (ἀπὸ τῆς μανίας) insaniens, & instinctu dæ-

Perses, vita & moribus barbarus fuit, tam acer ingenio, vt insanire, vel dæmone adim- A
pleri videretur. Christiq. se nunc gerere formam conabatur ostendere, nunc ipsum para-
cletum se esse prædicabat: & elatus in insania, ad similitudinem Christi, duodecim disci-
pulos eligens, ad prædicandum mittebat, dogmata stulta & impia a diuersis hæreticis,
qui iam prius exstincti fuerant, mutuata disseminans, & nostro orbi Persica venena pro-
pinans. Ex hoc ergo Manichæorum hæresis vsque in hodiernum diem diffunditur, eo tem-
pore exorta, quo Felix in vrbe Roma Ecclesiæ præerat, &c. hæc ibi Eusebius. Additq. S. Au-
gustinus contempsisse Manen præcepta decalogi, quippe qui non vnum solum Deum coleret, sed Deo-
rum agmina, &c. ita de illo S. Augustinus contra Faustum, lib. 15. cap. 7. Cuius hæreses in eodem li-
bro oppugnat idem Augustinus cap. 5.6. ac varijs alijs in locis sæpe. De quo, plura Epiphanius libro 2.
contra hæreses, hæres. 66. quæ est contra Manen, eiusq. sectatores Manichæos. & Theodoritus lib. 1.
hæretic. fabular. in MANE. aliq. alibi. BASILIDES, nefarius quoque hæresiarcha (cuius con-
sequenter hic fit mentio) multa mala mundo peperit, multosq. plurimis in locis tabifica atque pestife-
ra sua hæresi infecit. Quem alibi S. Hieronymus, luxuriæ & turpissimorum complexuum magistrum B
appellat, eumq. post tot annos ita in Iouinianum, quasi in Euphorbum transformatum esse scribit, vt
latina quoque lingua suam hæresim haberet, &c. ita inter alia de eo S. Hieronymus lib. 2. aduersus Io-
uinianum, qui extinctam iam Basilidis hæresim suis scriptis renocare conatus erat, sicut in priore suo
aduersus eumdem Iouinianum libro idem S. Hieronymus clarius ostendit. A BASILIDE dicti sunt se-
ctatores eius Basilidiani, aduersus quos copiose scribit Epiphanius libro primo contra hæreses, hæresi
24. quam quartam a Christi aduentu hæresim ponit. Similiterq. Theodoritus lib. 1. fabularum hære-
ticarum, in BASILIDE. Et ante hos, Irenæus libro primo aduersus hæreses, cap. 23. vbi inter multa
de eo narratur, quòd negauerit Christum fuisse passum, sed Simonem quemdam Cyrenæum pro eo cru-
cifixum ac passum extitisse affirmabat, &c. idemque de eo refertur in eamdem cum Irenæo sententiam
ab Epiphanio in loco iam citato. Quos, & alios eius, discipulorumq. errores acerrime quoque ante Ire-
næum impugnauit S. Ignatius & ipse martyr, in Epist. ad Trallian. Tarsen. Philipp. Philadelph. Po-
lycarp. &c. item Clemens Alexandrinus lib. 4. & 5. Stromat. a quo inter alia ibi scribitur, non solum
plures Deos Basilidem suis delirijs constituisse, sed etiam ex diabolis Deos effinxisse, &c. Illum porro C
Alexandria ortum, in Aegypto autem errorum suorum scholas instituisse Adriano imperante, si-
mulq. Castorem Agrippam scriptorem præstantissimum Basilidis errores detexisse, hæresimq. confu-
tasse, tradit Eusebius lib. 4. hist. eccles. cap. 7. & 8. sed de illo hic satis.

ARIVS, hæresiarcha inter alios suis pestilentissimus, vniuersæq. Ecclesiæ hostis infestissimus, &
orthodoxæ religionis turbator seditiosissimus, qui (vt de eo scribit Epiphanius) diabolica operatione
ac spiritu afflatus, effræniq. ore impudenter ductus, extollere linguam suam contra proprium Dominũ
ausus est, & creaturam vocare eum, qui omnia creauit, Verbum ex Patre sine tempore & absque prin-
cipio genitum, &c. De quo, ad Eusebij historiam, lib. 10. hist. eccles. cap. 1. Ruffinus Aquileiensis sic:
Presbyter quidam apud Alexandriam Arius nomine, vir specie & forma magis quàm vir-
tute religiosus, sed glorię, laudisq. ac nouitatis improbe cupidus, praua quędam de fide
Christi proferre, & quę antea in quæstionem numquam venerant, cœpit: nam abscindere
ac separare ab illa ęterna, & ineffabili Dei patris substantia vel natura filium conabatur.
quę res plurimos in Ecclesia conturbabat, &c. Sed quàm dignas suis blasphemijs pœnas is lue-
rit, quàmq. funestum vitæ exitum sortitus sit, idem quoque Auctor postea eodem lib. cap. 13. enar- D
rat, dicens: Arius ad ecclesiam pergens, Episcoporum & populorum frequentia constipa-
tus, humanę necessitatis caussa ad publicum locũ declinat: vbi cum sederet, intestina eius
atque omnia viscera in secessus cuniculum defluxere: ita tali in loco dignam mortem
blasphemia ac fœtida morte exsoluit, &c.] Damnatus autem est ipse cum vniuersa sua hæresi, in
Generali Concilio Nicęno 318. Patrum. Ab impio hoc ARIO, dicta est hęresis Ariana, & Aria-
ni hæretici, sectatores eius atque discipuli: de quorum varijs blasphemijs multa videre licet apud Epi-
phanium lib. 2. contra hęreses, hęres. 69. quę est contra Arianos. ac Theodorit. lib. 4. hęreticarum fa-
bularum, in ARIO. & ante hos, apud S. Hilarium Pictauensem Episcopum, qui libros duodecim (te-
ste S. Hieronymo in Catalogo) scripsit de Trinitate contra Arianos. Aduersus quos, etiam extãt quat-
tuor insignes Orationes S. Athanasij Archiepiscopi Alexandrini. & alia aliorum alibi.

EVNOMIVS hęresiarcha vltimo hic loco ab Auctore nominatur, de quo inter alios S. Hierony-
mus in catalogo Scriptorum Ecclesiast. sic scribit: Eunomius, Arianę partis, Cyzicenus Episco-
pus, in apertam hęreseos suę prorumpens blasphemiam, vt, quod illi tegunt, iste publi- E
ce fateretur, vsque hodie viuere dicitur in Cappadocia, & multa contra Ecclesiam scri-
bere. Responderunt ei Apollinarius, Didymus, Basilius Cęsariensis, Gregorius Nazian-
zenus, & Gregorius Nyssenus, &c.] hęc de illo ibi S. Hieronymus. Ab hoc, Eunomiana hęresis
dicta atque deducta est, & Eunomiani hęretici appellati: cõtra quos copiose agit S. Basilius libris quin-
que, qui inter eius extant Opera. ac S. Gregorius Nazianzenus Orationibus quinque, quas de Theolo-
gia inscripsit, etiam contra Eunomianos. & Epiphanius libro 3. hęresum, hęres. 76. quę est contra
Anomianos. item Theodoritus lib. 4. hęreticarum fabularum, in Eunomio, atque Aëtio. Et S. Ioannes
Chrysostomus in Serm. contra Anomęos. tom. 5. & consequenter ibid. in Serm. aduersus hęreticos.

cuius

in ipso (quorum a nostro Auctore in praesenti hoc vltimo suo contra haereticos Sermone fit mentio) pro oblata occasione hic ad maiorem illorum, & omnium aliorum Haereticorum confusionem ex veris Auctoribus adducere, fusiusq. aliquamulum sic extendere atque explicare visum fuit.

Sequitur plerisq. interiectis postea apud Auctorem: Vbi Euodius bonus odor Ecclesiæ, & Sanctorum Apostolorum successor, atque imitator? Vbi Ignatius Dei domicilium? &c.] *Postquam Auctor haereticos quosdam praecipuos qui Ecclesiae Dei vehementer obfuerunt, perstrinxit, & depravatos quorumdam hominum, etiam Pastorum atque Episcoporum nonnullorum sui temporis mores tetigit, opportune hic eos qui verbo & exemplo Ecclesiam Dei maxime adiuuerunt, & illustrarunt, recenset: cuiusmodi post Apostolos Ecclesiae lumina fuerunt, Euodius, Ignatius, Dionysius areopagita, &c. quos hic Auctor commemorat. Et vt de* Evodio *aliquid dicamus, fuit is (ipso S. Ignatio teste) primus a S. Petro Apostolo ordinatus Episcopus Antiochenae Ecclesiae, vt non sine caussa etiam hic ab Auctore, Sanctorum Apostolorum, aut si mauis, S. Apostoli, scilic. Petri,*

B *dicatur successor. De quo, S. Ignatius in Epist. 12. ad Antiochenos sic scribit:* Mementote Evodii beatissimi Patris vestri, qui primus post Apostolos gubernacula Ecclesiæ vestræ sortitus est, &c.] *Primus siquidem S. Petrus, secundus Euodius, & tertius Ignatius Antiochenam rexerunt ecclesiam: sicut etiam haud obscure idem confirmatur ab Eusebio in Chron. & hist. lib. 3. cap. 16. nec non a S. Hieronymo de scriptoribus ecclesiast. in Ignatio, &c.*

Vbi Gregorius alter Theologus; & qui commune cum ipso nomen habet, alius? &c.] *Haec de Gregorio Nazianzeno, & Nysseno qui etiam dictus est Gregorius, intelligenda omnino videntur. Vocatur autem Nazianzenus hic, & a S. Basilio in suis ad eum Epistolis, alijsq. Patribus communiter Theologus, tum ob singularem diuinarum rerum doctrinam: tum etiam, propter insignes illas quinque (vt alij volunt) Orationes, quas de Theologia contra Eunomianos, aliosq. haereticos summa cum laude ac fructu habuit. Dicitur porro hic ab Auctore alter Theologus, respectu credo S. Ioannis Apostoli & Euangelistae, quem a nostro Ephraem, alijsq. orthodoxis Patribus antiquis communiter Theologi cognomine appellari ostendimus hoc eodem Tomo tertio supra, in nostro Scholio in Sermo-*

C *nem compunctorium, qui incipit:* Venite dilectissimi, *&c. ad verba illa:* Audi quid dicat Theologus Ioannes: Nolite diligere mundum, &c.] *vbi & caussam eiusce appellationis reddidimus, & plures in eam rem Patres orthodoxos citauimus.*

Vbi Syrus ille Ephraem magnus, obtorpescentium excitator, & afflictorum consolator, &c.] *Insigne & rarum atque praeclarum istud est laudum S. Patris nostri Ephraem Syri encomium, varijs pulcherrimis praeconiorum epithetis plenum: quod vel solum praecipuam mihi caussam praebuit hunc dignissimum S. Ioannis Chrysostomi Sermonem postremum e graeco latine reddendi, & loco coronidis hic post Ephraem opera ponendi, eiusq. vltimae Testamentariae orationi mox subijciendi, vt eo veluti sigillo aliquo solido Tertium & vltimum hunc S. Patris nostri* Ephraem Tomvm *obsignemus, nostrosq. in illum labores ad honorem Dei, & vtilitatem totius Ecclesiae suae sanctae susceptos, tandem semel concludamus, ac feliciter terminemus.*

F I N I S.

D ANTIQVITATIS MONVMENTVM POST EPHRAEM OPERA ADIECTVM
Ex antiquissimo Græco Ephræm Volumine Constantinopolitano.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΧΑΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΟΝ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ· ΟΣΤΙΣ ΗΣΚΗΣΕΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΚΛΗΜΕΝΗΣ ΤΩ ΟΝΟΜΑΤΙ ΑΥΤΟΥ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ· ΗΚΜΑΣΕ ΔΕ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΥΑΛΕΝΤΟΣ, ὙΦ' ΟΥ ΚΑΙ ΕΤΕΛΕΙΩΘΗ.

HOC EST.

E FINIS POSTREMI LIBRI SANCTI ET DIVINO SPIRITV PLENI PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI ANACHORETAE: QVI EXERCITATOREM EGIT IN DIEBVS MAGNI CONSTANTINI, ET PRIMI IMPERATORIS MAGNAE CIVITATIS, QVÆ AB EIVS NOMINE APPELLATA EST CONSTANTINOPOLIS, ET ROMA NOVA. FLORVIT AVTEM VSQVE AD IMPERIVM VALENTIS, SVB QVO ET DECESSIT.

ANTIQVITATIS MONVMENTVM.

Ex vetustissimo græco MS. Cryptaferrat. vbi post Testamentum S. Ephræm, sequens Encomiasticum reperitur:

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙΣ ΛΟΓΟΙΣ ΗΡΔΕΥΣΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ
ΕΦΡΑΙΜ Ο ΚΛΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΘΕΙΟΙΣ
Ο'Υ ΤΑ ΠΟΝΗΜΑΤΑ Ο'Σ ΣΥΛΛΕΞΑΙ ΘΕΛΗΣΗ
ΟΥΧ Ο'ΙΟΣΤ' ΕΣΤΑΙ, ΚΑΙ ΓΑΡ ΑΠΕΙΡΩΣ ΕΧΕΙ.
ΑΛΛ' Ω ΦΩΤΙΣΤΑ ΤΟΥ ΝΟΥ, ΚΑΙ ΔΟΤΕΡ ΛΟΓΟΥ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ, ΘΕΕ ΚΑΙ ΣΩΤΕΡ ΦΩΤΩΝ· ΑΥΤΟΥ
ΠΡΟΣΕΥΧΑΙΣ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΔΩΣ ΗΜΙΝ ΠΟΙΕΙΝ, ΑΠΕΡ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΜΕΝ·
ΙΝΑ ΜΗ ΔΙΠΛΩΣ ΕΚΕΙ ΤΙΜΩΡΗΘΩΜΕΝ.
ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΟΥ ΓΡΑΨΑΝΤΟΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ ΙΩΝΑ.

Quæ eadem Latino Rhythmo sic reddi possunt:

SPIRITALIBVS SERMONIBVS IRRIGAVIT MVNDVM
EPHRÆM INCLYTVS AC CELEBRIS, ET MAGNVS IN DIVINIS:
CVIVS QVI LABORES SIMVL COLLIGERE VOLVERIT,
REM IS IMPOSSIBILEM TENTABIT, CVM SINT INFINITI.
SED O MENTIS ILLVMINATOR, ET VERBI ATQ. SERMONIS DATOR
IESV CHRISTE, DEVS ET SALVATOR HOMINVM:
IPSIVS PRECIBVS, ET OMNIVM SANCTORVM,
CONCEDE NOBIS FACERE, QVAE ET MEDITAMVR:
VT NON DVPLICITER TORMENTIS IBI PVNIAMVR.
MEMINERIS DOMINE HORVM SCRIPTORIS IONÆ PECCATORIS.

Adiecta hæc sunt græce ad calcem Operum S. Ephræm Syri a Iona hic nominato, qui ante mille & amplius annos in oriente colligere & manuscribere ea cœpit, iussu spiritalis patris Niconis: sicut & ex Epitaphio ad finem 2. Tomi nostri Ephræm apposito colligitur, vbi vtriusque tam Niconis quàm Ionæ fit mentio.

Ego GERARDVS VOSSIVS, al. Vosken, honestis ac catholicis parentibus ex legitimo matrimonio, Patre Gulielmo, & matre Iohanna Vosken natus, oppido Borchloen, quod primarium est totius Comitatus Lossensis, diœcesis Leodien. patria Teutonie. &c. operum omnium S. Patris Ephræm Syri Interpres & Scholiastes, pro posteritatis beneficio atque memoria, præcipua quædam elucubrationum mearum monumenta Ecclesiastica ROMAE diuersis temporibus edita, breuiter hic (exemplo S. Hieronymi sua in fine Catalogi scripta commemorantis) adnotanda ac recensenda ordine temporum, vt prodierunt, duxi. Anno itaque 1580. Romæ a me sunt edita S. Ioannis Chrysostomi monumenta quædam græce & latine de laudibus Principum Apostolorum Petri & Pauli, eorumdemq. glorioso martyrio. ac de duodecim simul Apostolis, vna cum meis Scholijs, & duplici Apostropho ad finem adiecta, vna, ad ipsam Vrbem ROMAM: altera ad SS. Apostolos Petrum & Paulum, tutelares vrbis Romæ patronos. An. 81 prodijt nihilo Theodoriti Episcopi Cyri monumentum de Caritate, græce & latine, vna cum nostris Scholijs, & varijs lectionibus. Anno 1584. Gregorij Papæ IX. gesta ac monumenta quædam insignia prius non edita, de vnione Græcorum cum Ecclesia Latina, vna cum Argumentis ac Scholijs nostris in lucem edidimus: quibus Acta Canonizationū quatuor eiusdē Pont. accesserunt. Anno postea 1589. editus a nobis est Tomus primus operum omnium S. Patris nostri Ephræm Syri, cum latina nostra e græca traductione, ac Scholijs, in folio. Anno 1593. pari modo secundus eiusdem S. Patris Ephræm Tomus nostro sudore ac studio ex Typographia Vaticana prodijt. Anno 1594. S. Bernardi libros quinque de Consideratione, in capita destinctos, & ex pluribus antiquis mss. recognitos, vna cum Argumentis ac Scholijs dedimus. Anno denique 1597. præsentem Tomum Tertium, ac postremum Operum omnium S. Patris nostri Ephræm Syri, tandem (Laus Deo) Romæ absolutum, ex Vaticana Typographia edidimus: anno nimirum ætatis nostræ 50. & Vrbica mansionis 25. Succedent, Deo propitio, ac vita comite Opera omnia S. Leonis Papæ cognomine magni, per nos in multis recognita, aucta, & illustrata. Hæc nostra Romana sunt monumenta, Deo & Ecclesiæ suæ sanctæ consecrata.

RERVM, ET VERBORVM,

ATQVE SENTENTIARVM PRINCIPALIORVM,

Quæ in hoc Tertio & vltimo Tomo Operum S. Patris nostri Ephræm Syri continentur, atque tractantur.

A

Aria-

N D E

Laudes

M

Palma-

P

Sepultu-

T

FINIS.

ORNAX aurum probat atque argẽtum: timor autem Dei, cogitationes hominum. pag.1.b
Nemo ante obitum beatus. 2.b.29.d.e
Non gloriandum de crastino. 4.d.26.d
Qui inimicitias & contentiones amat, similis est ei, qui assidue manum suam in foramen aspidum immittit. 5.b
Si cuncti mandare & imperare volumus, quis subditus erit, aut obediet? 5.c
Si cuncti honorari volumus, quis honorem exhibebit? ibid.d
Somnolentia pastorum, luporum est gaudium. 6.e
Lucrum non captãdum, quod animæ noceat. 6.e
Sepulchris dealbatis similes. 7.b
Qui sermones multiplicat, contentiones & odia sibi accumulat. 7.c
Non idem semper spirat ventus. 8.a
Cui non placet ministrare Domino vni, seruiet multis. 9.a
Ludere in vtraque re. 10.a
Venabulum venatori quadrat, & scutum militi. 10.b
Si ædificare nolis, ædificata ne destruas. 11.b.c
Si plantare nolis, plantata ne euellas, &c. ibid.
Qui carnem suam delicate nutrit, concupiscentias malas pascit. 12.b
Cum oue lupum recludere. 13.c.19.c
Tempore niuis peruestigatur fera. 14.a
Passer passerem in laqueum allicit. 14.d
Satius est subridendo iram reprimere, quàm aspere efferari. 15.a
Qui sobrius est ac vigilãs, spoliabit & non despoliabitur. 16.e
Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. 17.b
Occupato lucro, fugienda damna. 19.d
Ex inuidia sæpe calumnia struitur. 25.a
Antequam sciamus remigare, volumus gubernare. 25.e
Quis segnior eo, qui cum sitibundus apud fontẽ sedeat, manus tamen non extendit vt aquam sumat, sitimq. restin-

FINIS PRAECIPVORV

CATALOGVS LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE:

QVÆ POTISSIMVM HOC TERTIO TOMO CITANTVR, & obiter explicantur, vel aliter atque aliter leguntur.

102. In

ibid.

F I N I S.

ERRATA PRELI ſic corrigito: Pag.4.lin.34. leg. pauperem afficit. pag.29.lin.36.leg. verba Scripturæ. pag.66. lin.20. in margine leg. Matth.7. & ibid. lin. 37. ad marg. leg. Malach.2.8. Pag.126.lin.5.leg. & dixit ad eum. pag.139. lin.4. pro (grauis) leg. grauius. pag.186.lin.18. leg. Vrbani 4. pag. 220. leg. deplorans infamiam. pag. 243.lin. 2. ad marg. leg. μεταχειρίσεις pag.272.lin.14. pro (fructuum) leg. fructum. pag.319.colū.2.lin.7.leg. amplectenda. pag.320. colum. 2. in lit.C.lin.5.leg. miraculoſa confractio. Et ſic de nonnullis alijs minutioribus, quæ calamo corrigi poſſunt.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z, Aa Bb Cc Dd Ee.

Omnes ſunt Terniones.

ROMAE, Ex Typographia Vaticana.
Excudebat Bernardus Baſa. M. D. XCVIII.